

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

JOSEF
NYARY

YTY
YURT
KITAP-YAYIN

ARAS

YTY
YURT
KITAP-YAYIN

r o m a n

TARİHİN TANIGI

ARAS

JOSEF NYARY

KİTAP ÜZERİNE

Şark dünyasından üç bilge, asırlardır tanrının insanları kurtarmak için kendi oğlunu yeryüzüne göndermesini beklemektedir. Geceleyin gökyüzünde ışıklar saçan bir yıldız onun doğumuna işaret edecektir. Ve pek çok hayal kırıklığının ardından o üç bilge, artık tanrının oğlunu bulduklarını düşünmektedir. Onun adı Aras'tır.

Truva'nın düştüğü gün, kana susamış Yunanlılar önlerine çıkan herkesi öldürürken, genç bir köle ölümle burun buruna gelir. Yunanlıların elinden kurtulduğu sırada, Diomedes ile karşılaşan genç köle, onun silah arkadaşlarının arasına katılır. Onun adı Aras'tır.

O, halkını kılıçtan geçirenlerden alacağı intikamın peşinde, en usta savaşçılardan biri olur. Mısır ve Asur ordularında hizmet verir ve büyük bir ün kazanır. Onun adı Aras'tır.

Böylesine iç içe geçen olaylar dizisi, Josef Nyary tarafından ustaca kaleme alınmış. Yazar, romanında Truva Savaşı gibi efsaneleri gerçek olaylarla ve tarihi kişiliklerle bağdaştırmayı başarıyor. Aras ile yoldaşları; Yunan ve Hitit ülkeleri, Mısır, Fenike, Babil, Asur, Urartu gibi dünyanın o dönemde bilinen bütün bölgelerinden geçen fantastik yolculukları sırasında sayısız macera yaşarlar...

YAZAR ÜZERİNE

Josef Nyary, 1944'de Berlin yakınlarındaki Teupitz'de doğdu. Gazetecilik mesleğini seçen Niyard, uluslararası dergilerdeki görevleri sırasında dünyanın pek çok ülkesini gezdi. Welt am Sonntag'da 1976 yılından itibaren redaktör olarak çalışan yazar, halen yaşamını Hamburg'da serbest gazeteci olarak sürdürmektedir.

ARAS

© Josef Nyary, 2017

Orjinal Adı

Ich, Aras, habe erlebt

© Yurt Kitap-Yayın

Çeviren Bünyamin Taşdemir

Yurt Kitap-Yayın 208 ● Tarihi Romanlar Dizisi 76

ISBN 978-975-9025-27-4

Aralık 2017, Ankara

Kapak Tasarım

Ali Imren

Baskı & Cilt

Sözkesen Matbaacılık, Ankara

Sertifika No: 13268

Yurt Kitap-Yayın

Konur Sokak 26/6

Bakanlıklar/ANKARA

Tel: 0.312. 417 35 49

Fax: 0.312. 425 36 40

Sertifika No: 16451

e-mail: yurtkitap@gmail.com

www.yurtkitap.com

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

TARİHİN TANIĞI
ARAS
JOSEF NYARY

tarihi roman

Çeviren
~~Bünjamin Tasdemir~~

İÇİNDEKİLER

Birinci Bölüm	
Sthenelos	7
İkinci Bölüm	
Hermione	83
Üçüncü Bölüm	
Sesostris	172
Dördüncü Bölüm	
Bias	245
Beşinci Bölüm	
Perizad	317
Altıncı Bölüm	
Tukulti Ninurta	403
Yedinci Bölüm	
Gathaspar	489
Sekizinci Bölüm	
Gilgameş	557
Dokuzuncu Bölüm	
Diomedes	648

*Vaktiyle yaşamış tanrı-krallar,
Dinlenmeye çekilmiş piramitlerinde.
Mezarlarına gömülmüş
Soylular ve bilgeler.
Bir zamanlar dikili duran evlerin
Yeller esiyor yerinde,
Hani, şimdi nerededir sahipleri?*

Mısırlı Harp Üstadının şarkısı

BİRİNCİ BÖLÜM

STHENELOS

Selam sana ey Rodos Kralı Aristides, Tlepolemos'un oğlu, Zeus'un tanrılar arasına alınan oğlu Herakles'in torunu! Göğecik olarak oradan sana ve soyuna kol kanat veren atanın üstesinden geldiği büyük işleri anmaktan zevk duyuyorum. Kahramanlığı dillere destan baban Tlepolemos'un Truva önlerindeki savaşta, Akalar ve mağrur öfkesi uğruna can verirken gösterdiği cesareti de övmem gerek. Asırlar sonra bile atalarının gücüne dair çeşit çeşit efsaneler anlatılacak, ama senin kudretin de dillerden düşmeyecek. Çünkü sen güller adasının hükümdarı olarak düşmanlarının korkulu rüyası, aynı zamanda da dostlarının emniyetli sığınağısın.

Şimdi söyleyeceklerimi lütfedip dinlemeni ve adilce bir hüküm vermeni talep ediyorum.

Gençlik yıllarımdan bugüne kadar alışkanlık haline getirdiğim gibi bu sabah da günün ilk ışıklarıyla birlikte tepedeki evimden aşağı büyük bir keyifle kalabalık limana iniyordum. Bu gezintiler benim yaşımdaki bir insan için vazgeçilmez bir eğlencedir. Pazar yerinde, Apollon sütununun dibinde hikayeler anlatan birinin sesi geldi kulağıma. İlion'un oğullarının Simois ve Skamander'de Yunanlılarla giriştiği, insanı hayrete düşüren savaşlardan bahsediyordu.

Önce büyük bir hazla kulak kabarttım; yalnız yaşayan biri için bizzat yaşadığı olayları anmak yeniden yaşamak gibidir. Hatıralar çoğu zaman bir kış gecesinde sıcak bir ocak başı olur, ümitsizlik içinde uyuşmuş ruhları canlandırır.

Ne var ki bir süre sonra keyfim kaçtı. Öfkelenmeye başlamıştım, çünkü tanımadığım o adam Diomedes'ten söz ediyor ve yalanlar söylüyordu.

O savaşa katılan herkes bilir ki Diomedes, dostu Odysseus ile birlikte gece vakti Truva surlarından içeri sızmış ve şehri koruyan tanrıça Athena'nın çok değerli yüce heykelini çalmıştı. Zeus'un kızının kutsal tasviri orada bulunduğu sürece, tanrılar o şehrin düşmesine izin vermeyecekti. Ey Aristides! O yabancı şair şimdi sana ait bir pazar yerinde diyor ki güya Diomedes gemisiyle sağ salim eve dönerken kutsal heykeli Argos önlerinde köpüren denize düşürmüş ve sırf bu yüzden yıllarca divane gibi gezmiş. Halbuki gerçekte o heykeli Argos Kralı Diomedes değil, kurnaz Odysseus gemilerinden birine yükletmiş ve kendi talihsizliğinin eseri olarak bilmediği sahillerde kaybetmişti. Diomedes Truva savaşının ardından onca çileye katlanmak zorunda kaldıysa herhalde bu tanrıların verdiği bir ceza değil, tam aksine, onun ölümsüz ruhunu sınamalarıdır.

O yabancı şair, Diomedes'in savaşın sonunda Hesperiya kavimlerinin cengâverlerine yenildiğinden söz ediyor ki bu da tamamen yanlış ve uydurmadır, çünkü Argos kralı fani bir insan karşısında hiçbir zaman dize gelmemiştir. Ey Aristides! Diomedes'in savaş tanrısıyla bile kapıştığını ve mızrağıyla ölümsüz Afrodit'i bileğinden yaralayıp onun tanrılardan gelen kanını toprağa döktüğünü muhakkak biliyorsundur. Şair buna benzer yalanlarını peş peşe sıralayınca en sonunda öfkemi zaptedemeyip karşısına dikildim.

"Seni sahtekâr, Truva'da savaştın mı ki böyle konuşuyorsun?" diye çıktım ona. "Ölmüşlerin hatırasını böyle yalanlarla kirlettiğin için onların intikam almasından korkmuyor musun? Çabuk buradan uzaklaş ve tanrıların gazabına uğramak istemiyorsan nedamet getirerek o aşağılık ruhunu temizle!"

Ne var ki insafa gelmek bir yana, adam hatasında ısrar etti, hattâ beni taşıyarak kovaladı. "Derdin ne senin ak sakallı ihtiyar?" diye bağııyordu ardım sıra. "Titreyip duran çeneni yumruğumla dağıtmamı mı istiyorsun? Defol buradan! Ben senin gibi tanrılar ve ölülerle korkutmam, aksine tekme tokat girişirim. Aslında seni pataklamaya çoktan başlardım ya, şu perişan kılığına gülmemek için kendimi zor tutuyorum."

Durum böyle olunca sokak çocukları benimle alay ederek evime kadar peşimden geldiler. Sabahtan beri beni alaya alıp gülen cahiller yoluma çıkıp duruyor. Bu yüzden Kıbrıslı kâtibime mürekkebi Mısırlılar gibi karıştırmasını söyleyip pazardan ağartılmış deri ısmarladım. Sen Arlstldes! Şimdi şu savunmamı oku ve doğrularla yanlışları ayırt etmekten aciz ve halkın alaylarına sahiden müstahak bir bunak olup olmadığımı karar ver.

Kaygım, itibarımı yitirmek korkusundan değil. Benim gibi pek çok şey görüp geçirmiş biri ne taltif edilmeyi umursar ne de azarlanmayı. Övgü dolu sözler kulağıma artık gayet bayat ve yavan geliyor. Salyalı ağızlardan taşan alaylar ve kıskançlıklar sadece midemi bulandırıyor. Şimdi acısını duymayacağım kadar çok şey yaşadım geçmişte. Gururu ise çoktan unuttum.

Sana Diomedes'in gerçek hikâyesini anlatıyorsam; bu Tydeus'un oğlunun hatırasını korumak, ona yıllarca sadakatle yoldaşlık etmiş biri olarak bana düştüğü içindir sadece. Ben Aras, o şanlı hükümdarın yanında dünyayı baştan başa dolaştım, düşmanlarıyla savaştım, onun asil dostluğuna mazhar oldum. Ben Aras, onun üstesinden gelmekle pek çok kavmi hayretlere düşürdüğü büyük işlerin tanığı ve iyi insanları çoğu zaman onmaz acılara boğan tanrıların almasına izin vermediği intikamının mirasçısıyım. Ben Aras, Argos kralının o göz kamaştırıcı yaşantısını gördüm. Ölürken yanı başındaydım. Ben Aras, onun kahramanlıklar çağına veda niteliği taşıyan son sözlerini de işittim.

Ben Aras, Diomedes ile birlikte Savaşan Ormanları aşip Karadağları fethettim. Zalim yılan tanrısının peşinden deniz altındaki mabedine indik ve dilden dile anlatılan Gülen Kuşlar Adası'na yüze yüze vardık. Tanrılar kapısından geçip göklere yükseldik. Ölüler diyarından habersiz kaldım sanma, oranın dehşetini de gördüm.

Aralarında yeryüzünün en kudretli hükümdarlarından sayılan altı firavunun da bulunduğu yirmi bir kral çıktı karşımıza. Ne var ki kendilerine talebe olduğum üç bilge büyücünün karşısında onlar da aciz ve çaresiz kaldı. Ben Aras, yaşayanları susturdum, ölülerle konuştum. Ben Aras, ölümsüzlük avuçlarımdayken kendi kabrimin başında dikildim. Gözlerim görürken körmüşüm, kör olduğumda

görmeye başladım. Bütün tabaklardan yedim, bütün kadehlerden içtim ve nihayet gerçeğin acı şarabını da yudumladım.

İnsanlar ve tanrılar arasında doğdum; yer ile gök tıpkı gündüz ve gece gibi, ışık ve gölge, aydınlık ve karanlık gibi boğuşur dururdu ruhumun etrafında. Kaderi benimkiyle sıkı sıkıya bağlı olan Diomedes'i daha iyi anlamam için sana asıl anlatmak istediğim de işte budur. Vaktiyle babanın can verdiği Truva'da başlayan olaylar hakkında yazdıklarımı oku Aristides. Oku ve kendin karar ver! Şöhret hevesinden değil, tam aksine, gerçeklerin meydana çıkması içindir bütün gayretim.

-I-

Şehirlerin ölümü de insanlarınki gibi farklı farklıdır. Kimi zaman açlık veya sel felaketi, acizlik veya azgınlık, bilmek veya bilmemek buna sebep olduğu gibi ölümlerin çoğu zaman tanrıların lanetinden kaynaklandığı da bir gerçektir.

Uzak çöllerin kum denizinde, sonsuzluğa direnircesine yükselen sağlam taş surlar görmüştüm. Ne var ki bir zamanlar koruduğu şehir çoktan harap olmuştu. Onunki, çölde yolunu kaybetmiş bir yolcunun ölümüydü: Kızgın güneş altında kendisini kurtaracak bir vahaya ulaşamadığı için susuzluktan can vermiş bir adam gibi o şehir de önlenemez bir biçimde serin sulara doğru koşan muazzam kum tepelerinin arasında kuruyup mahvolmuştu.

Kimi şehirlerin ölümü de fırtınada köpüren dalgaların yuttuğu denizcilerin ölümüne benzer. Önceleri geçimlerini sağlayıp zenginlik getiren ama bir gece sicim gibi yağın yağmurlarla kabarıp yatağından taşarak etrafını suları altına alan büyük ırmakların kıyılarında rastladım onların yıkıntılarına.

Uzak diyarlara yolculuk yapan kervanlar haydut korkusuyla veya başka bir tanrının emrine uyarak birdenbire yollarını değiştirdiği için nefesi kokan dilenciler gibi açlıktan can veren zengin ticaret şehirleri in harabelerini gezdim. Ölümü, kendisini çekemeyenlerin katlettiği oburların ölümüne benzeyen şehirlerin kalıntılarını gördüm. Açlıktan kıvranan komşuları onlara karşı kılıca sarılmıştı.

Zayıf olduğu için ölmüştür pek çok şehir. Yaralı veya sakat hayvanların aslanlara kolayca yem olması gibi onlar da kısa sürede kendilerinden daha güçlü düşmanlara ganimet olmuşlardır. Buna karşılık, nice taht şehrinin hükümrânlığı kendi felaketini hazırlamıştır, çünkü tek tek yakaladıkları haydutları yeni bir harekete kalkışmasın diye döve döve öldüren çobanlar misali, komşuları saldırıya uğrama korkusuyla onlara karşı birleşmişlerdir.

Kimi şehirler, zindancının işkence ederek sırlarını öğrenmeye uğraştığı bilgiler gibi ölür. Böylesine Asya'da, balta girmemiş ormanlarda rastlarsın; bir zamanlar en eski kutsal bilgilerin merkezi, batıl inanç sahibi vahşiler tarafından bir taş yığnına çevrilmiştir. Bazılarıysa ayaklarının dibindeki uçurumu göremeyen ahmaklar gibi ölür. Öyle şehirleri Girit'te görmüştüm. Oralarda yaşayanlar, onca zamandır tanıdıkları halde, yangın kendi evlerine sıçrayınca ya kadar birer düşman olarak görmedikleri kavimlerin ayakları altında kalmıştı. Bulaşıcı bir hastalığın kol gezdiği şehirler, günbegün güçten düşen bir hummalı gibi ölür; evleri ve kuleleri depremde yerle bir olan şehirlerin akıbeti, taşlanarak öldürülen bir insanınkinden farksızdır. Kenan diyarındaki Sodom, tanrı tanımazlığı yüzünden göklerin gazabını üstüne çekerek günahkârca; Ariler ülkesindeki Harappa, babaların inşa ettiğini, evlatları savaşımdan terk ettiği için korkakça ölmüştü.

Truva'ya gelince; o savaşı savaşı ölmeyi seçmişti.

-II-

Hikâyemin başladığı şehir aman dileyerek değil, aksine, kılıcını kanlı elleriyle sımsıkı kavramış vaziyette mümkün olduğunca çok hasmını kendisiyle beraber ölümler diyarına çekmek için savaşan bir adam gibi ölümler teslim oldu düşmanlarına. Asya'nın en mağrur hisarlarının koruduğu evler cayır cayır yanıyordu. Burçlarını alevler bürüyor, sokaklarında cinayetler ortalığı kasıp kavuruyordu. Karşımdaki manzara öylesine dehşet vericiydi ki ne gözlerimi başka tarafa çevirebiliyor ne de aklımdan herhangi bir tehlikenin varlığını geçirebiliyordum.

Dört bir yanı saran alevlerin geceyi nasıl aydınlattığına bakarken etrafımda yaşanan katliamı görüyorum, yaralıların iniltilerini, ırzlarına geçilen kadınların feryatlarını, onları kirli emellerine alet edenlerin peş peşe soluk alıp verişlerini ve muzaffer ordunun mensuplarının bir tek Truvalıyı bile hayatta bırakmamak için birbirlerini şevke getiren bağırışlarını işitiyordum. Sanki muazzam bir kurban ayiniydi bu, büyük bir kralın oğlunun düğünü şerefine, baharda doğan bütün kuzuların gırtlaklarına hançerler batırılıyordu. Truva'da ise intikam tanrıçasının ölümler diyarının tanrısıyla düğünü kutlanıyordu düpedüz; oluk oluk akan kanların şarap niyetine, parça parça edilip dağlar gibi yığılmış gövdelerin yemek yerine ikram edildiği bir şölenle.

Başları üstünde ısıklık çalan keskin silahların sesini duyunca yüzlerini korkuyla pelerinlerine gömen nice güçlü kuvvetli erkekler gördüm. Kimileri balta, şiş, ne bulduysa, can havliyle kendini savunmaya girişmişti. Truva'nın babayiğit savaşçıları, düşmanlarının gerçekten geri çekildiğini sanıp bunu kutlamak üzere düzenledikleri ziyafetin sarhoşluğundan ve şişkin karnında ölümün binlerce habercisini barındırdığını anlayamadıkları tahta atı ganimet olarak almış olmanın gururundan sıyrılmadan çaresizce can verdiler. Sızıp kalanların bazıları, katliamın en gürültülü anlarında bile kıpırtısızca yatmaları yüzünden mi, yoksa elbiselerindeki kırmızı şarap lekelerinden dolayı Akaların onları ölü sanmaları sayesinde mi bilinmez, savaştan sağ çıkmayı başardı.

Kundaktaki bebeleri kahkahalarla gülererek birbirlerine atıp eğlenen askerler gördüm. Ama üstlerine doğru uçarak gelen minicik bedenleri elleriyle yakalamıyor, kılıçlarıyla havada şişliyorlardı. Kimileri girdikleri evlerde ve ahırlarda sadece insanları değil hayvanları dahi katlediyor, öyle ki duvarlar bile kana boyanıyordu. Truvalıların birbirlerini nasıl öldürdüklerine de şahit oldum. İçlerinden bazıları hakladığı Yunan savaşçılarının zırhlarını giyip silahlarını kuşanınca, en yakın dostları bile onları tanıyamıyor, böylelikle canından oluyorlardı. Kimileriye düşmanlarına dişleri ve tırnaklarıyla saldırıyor, onları kuduz bir köpek gibi parçalamaya çalışıyordu.

Ama talihin en ağır sillesini, canlarıyla beraber haysiyetlerini de yitiren kadınlar yedi. Hanedan mensubu bazı güzel kadınlar

canlarını kurtarma ümidiyle kendilerini Akalara sundular. Ne var ki Yunanlılar tatmin olduktan sonra kılıçlarıyla o kadınların karınlarını deşiyor, bir de "Güzelliğinin tadına yeterince baktık; şimdi de ölümler diyarının gölge yaratıklarını doyur!" diyerek onlarla alay ediyorlardı. Ama birkaç adım ötemde fakir bir dokumacı kızın düşmanlarından birinin elinden kurtulmayı başararak hançeriyle adamın bağırsaklarını döktüğünü kendi gözlerimle gördüm.

Az sonra kafasına bir başka Yunanlının topuzunu yiyen o kadın gibi, Truvalıların pek çoğu yitirdikleri şehrin yıkıntıları arasında savaşa savaşa öldü. İçlerinden pek azı aysız gecenin karanlıklarına karışıp kendini kurtarmayı başardı. Dalgınlıktan sıyrılıp kendime geldiğimde, meydanı koşa koşa geçerek kralliyet sarayının yanında yükselen Zeus Tapınağı'na gittim. Tanrıların atası için dikilmiş yapının sunağının başında ak saçlı, kır sakallı ihtiyar bir adam diz çökmüştü. Gür bir sesle göklerin sahibine sesleniyor ama kendinin değil, yaşadığı şehrin ve onun evlatlarının canını bağışlaması için yalvanyordu. Sarayın damında Hektor'un dul karısı Andromakhe'yi gördüm. Oğlu Astyanax'ı yağmacılar çoktan kucağından çekip alarak aşağı atmışlardı. Ne var ki kadının yalvarıp yakarmasına aldırmayan Akalar onu öldürmüyorlardı.

Birdenbire karşıma Truvalıların en çok korktuğu Yunan savaşçı, Akhilles'in oğlu Neoptolemos dikiliverdi. Teçhizatı tepeden tırnağa kanlara bulanmıştı. Alevlerin titreyen aydınlığı elindeki keskin kılıcın yüzünde yanıp yanıp sönüyordu. Gırtlığıma bir yumru oturmuştu; ümitsizce bir kaçış yolu ararken o muazzam cengâverin beni hiç görmeden geçip gittiğini fark ettim. Gözleri Zeus heykeli dibinde diz çökmüş ihtiyardaydı.

"Ölüme mahkûm şehrin için boş yere dua ediyorsun Priamos!" diye seslendi ak saçlı adama. "Ölmeyi çoktan hak eden evlatlarının hayatı için yakarman nafi! Şanlı babamın hatırası adına yemin ederim ki Zeus'un senin yurduna kestiği cezadan hiç kimse kurtulamayacaktır!"

"O halde öldür beni, ey Akhilles'in oğlu!" diye karşılık verdi yaşlı adam tok bir sesle. Truva'nın kralıydı bu. "Başıma böylesine tüyler ürpertici bir felaket geldikten sonra, gün ışığını daha ne diye göreyim ki?"

“Tam da aklımdan geçeni söyledin!” dedi Neoptolemos cevaben, kılıcını Priamos’un ensesine indirmesiyle kralın başı toprağa düştü. Yunan savaşçı yeni kurbanlar aramak üzere koşarak uzaklaştı. Bir sağa bir sola salladığı kılıcının altında, Truvalılar tırpanla biçilen başaklar gibi teker teker yere serliyordu.

Yunan askerleri uzun süre kuşatma altında tuttıkları şehirde, girdikleri evleri yağmalayıp karşılarına çıkanı nefretle öldürerek ilerliyorlardı. Pek çok Truvalının sığındığı tapınakları bile kirletmekten çekinmiyorlardı. Oileus’un oğlu Ajax’ı Yunanlılara karşı iyi niyet besleyen Athena’nın mabedine dahi girerken gördüm. Azgın Lokris prensi, kralın kızı Cassandra’yı saçlarından kavramış, mermer merdivenlerden aşağı sürüye sürüye indiriyordu. Buna benzer pek çok vahşet görmek mümkündü, alevler o gece işlenen günahları hem tanrılara hem insanlara apaçık gösteriyordu. Talihiyle hayatta kalan şanlı kahramanların bazıları, yapılan kötülüklerin tanrıların sevgisini nefrete dönüştürebileceğini kısa süre sonra göreceklerdi.

Ne var ki uzun zamandır hasretle beklenen zaferin sarhoşluğu içindeki istilacılar arasında bunu düşünen yoktu. Dövüşerek canını kurtarmaya çalışan Truvalıların sayısı giderek azalıyordu. Erkeklerin tamamına yakını öldürülmüştü, sadece bir avuç kadın ve çocuk hâlâ hayattaydı. Alevler nihayet kraliyet sarayının ahşap girişlerini yiyip bitirdiğinde, koca bina büyük bir gürültüyle çöktü ve kurtuluşu duvarlarının arkasına sığınmakta bulan insanlara mezar oldu. Payandalar ve taşlar enkaz halinde yollara yıkılmıştı. Dört bir yanda yaralılar yatıyor, şehirde artık bir tek canlıya bile tahammülü kalmayan Yunanlıların alevlerin aksiyle tek gözlü devleri andıran karanlık silüetleri giderek kalabalıklaşıyordu. Tabiat bile yok etme gayesiyle ayağa kalkmıştı; bir fırtına koptu ve bütün Truva bir odun istifi gibi baştanbaşa yanincaya kadar yangınları körükledi durdu. Burnuma gelen yanık kokusundan gözlerim yaşarmaya başlamıştı, ölenlerin çığlıkları kulaklarımda çınliyordu.

Nihayet dalgınlığımdan sıyrılıp canımı kurtarmak için bir çıkış yolu aramaya başladım. Hareket eden her şeyin Akalar tarafından fark edilir edilmez oracıkta yere serildiğini görünce, istilacıların kana karşı duydukları iştah kesilip güçleri tükeninceye kadar saklanmaya karar verdim. Tam bir sütunun arkasına gizleniyordum

ki gözleri ışı ışı yanan, kara sakallı bir cengâverle burun buruna geldim.

“O lanetli soyunuzun son ferdini de saklandığı delikten çekip çıkaracağımı” diye bağırdı adam kılıcını çekerek.

O an yabancıydım olduğum topraklarda aptalca bir cesaretle ölmektense, korkakça kaçıp canımı kurtarmanın daha iyi olacağını düşündüm. Yerden aldığım bir avuç toprağı adamın suratına attım, kılıcı tepemde ısı ısı çalarken koşmaya başladım.

“Gel buraya köpek!” diye bağıyordu hasmım beni kovalarken. Bir yandan da ağzına dolan kumları tükürüyordu.

Yangında sağlam kalmış evlerden en yakındakine son hızla dalıp titreyen parmaklarımla sürgüyü çektim. Fakat Yunan savaşçı kapıya öyle sert yüklendi ki sürgü çatırdayarak kırıldı.

Kapana kısılmıştım. Düşmanım elindeki kılıcıyla üstüme üstüme geliyordu. Alnından kan akıyor, yüzü terden parlıyordu. Dişleri kara sakalının içinde vahşi bir hayvanın dişleri gibi ışı ısıldı. Göğsünü saran zırhın altından olduğunu yeni fark ediyordum. Demek beni öldürmek isteyen savaşçı Akaların önde gelen soylularından biriydi. Ne var ki bu, acı bir teselliden başka bir şey değildi.

Düşmanım fırlattığım şarap testisini can sıkıcı bir sinek gibi kolayca savuşturdu kalkaniyla. Biraz sonra fırlattığım tahta çanak da bir işe yaramadı. Ansızın duvarda asılı duran bir ipin ucunda, inşaat ustalarının kullandığı bir çekül gördüm. Uzaklardaki yurdumda rüzgâr gibi koşan vahşi atları yaralamadan yakalamaya yarayan araçları hatırlatmıştı bana. O ağır nesneyi savaşçının ayaklarına doğru salladım. Aracın bağlı olduğu ip ayaklarına dolanınca, neye uğradığını şaşırان adam höykürerek yere düştü, şimşek hızıyla kılıcına davranıp kenevir ipi keserek yeniden ayağı kalktı. Ama böylelikle kazandığım zaman, onun yanından geçip kendimi dışarı atmama yetmişti.

Ne var ki ayak seslerini tekrar duymakta gecikmedim. Elindeki kalkanı atmış, yalınkılıç beni takip ediyordu. Saklanacak daha iyi bir yer veya düşmanımın ilgisini çekebilecek hazineler bulma ümidiyle, talihimi ayakta kalmayı başarmış evlerde yeniden denemeye karar verdim.

Yarı açık bir kapıdan içeri daldığımda, başıma yediğim bir

darbeyle sersemleyerek yere düştüm. Artık dünyayı sis perdele-ri arasından seyrediyordum. Kulaklarım çınıyor, başım inananları ayine çağırın rahiplerin çaldıkları tunç gonglar gibi zonkluyordu. Artık yolun sonuna geldiğimi biliyor, keskin kılıcın ensemeye inmesini bekliyordum. Fakat kulaklarıma zafer naraları değil de kahkahalar gelince, çekine çekine başımı kaldırıp baktım. Kara sakallı tepemde dikiliyordu. Kılıcı tutan koluyla sardığı genç kıızı bizim sokaktan bir şarap tacirinin kölesi Hermlone'ye benzetmiştim. Savaşçı sol kolunu sanki müthiş bir sancıyla kıvranyormuş gibi kamına bastırmıştı. Fakat onu böylesine sarsan, kahkahalarını bir türlü bastıramamasıydı sadece. Nihayet sakinleşmeyi başardı.

"Akalarn en büyük kahramanının elinden, şu köle kızcağzın kızartma tavasına kurban olmak için kurtuldun!" dedi Yunan cengâveri. "Seni hastalıklı bir koyun gibi çamur içinde yatmış halde görünce az önce üstüme canlı yılanlar atarak beni tehlikeli bir sihirle dehşete düşürdüğüne inanasım gelmiyor!"

O an genç kız savaşçının kolları arasında dönerek haykırdı:

"Masumiyetimi kirletmeden öldür beni aşağılık katil! Keşke kendimi ateşlerin içine atsaydım!"

O köle kızın söyledikleriyle ilgilendiğim yoktu. Kendi korkum zaten bana yetiyordu. "Onlar canlı yılan değildi, ben de büyü-cü değilim. Öyle ipler benim yurdunda vahşî atları yakalamada kullanılır. Ama orası buradan çok uzaktadır, gemiyle tahminen yedi hafta süren bir yolculuk yapmak ve pek çok kez ilmanlara uğramak gerek" diye karşılık verdim savaşçıya.

Adam beni şöyle bir süzdü. "Senin bir Truvalı olmadığını ve henüz çocuk denecek yaşta bulunduğunu yeni fark ettim" dedi bana. "Eğer peşimden gelirsene canını bağışlarım. Haralarımdaya seylis olabilirsin; ben atlardan anlayanlara değer veririm. Artık korkmana gerek yok; savaş bitti, şimdi sandıkları altınla doldurma vaktidir."

"Sana güveniyorum, çünkü senin gibi bir kahramanın benim gibi sıradan bir rakibi alt etmek için yalana ihtiyaç duyacağına inanmıyorum" diye karşılık verdim.

"Bana boş yere yaltaklanmaya çalışmal" dedi kara sakallı. "Sana şu kadarını söyleyeyim ki ben Tydeus'un oğlu ve Argos Kralı Diomedes'im. Pek çok cengâverle, hattâ tanrılarla bile çarpıştım.

Akaların ordusunda, kudretiyle benimle boy ölçüşebileceğini iddia edebilecek bir tek kişi bulamazsın.”

Böylece o savaşın en seçkin cengâverlerinden biriyle karşı karşıya bulunduğumu öğrenmiş oluyordum. Tapınaklardaki kutsal heykellerinden tanıdığım savaş tanrısınıninkine denk o muhteşem heybetine hayran kalmıştım. Adaleli kolları arasında tuttuğu kız ise incecik bedeniyle çırpınıp duruyor, bir yandan da ağzına geleni sayıyordu.

“Benim gibi zayıf bir kıza karşı zor kullanacak kadar yiğit bir kahramansın Diomedes! Eminim kazandığınız zaferin şerefine yakacağınız ateşin başında bunları da anlatıp övüneceksin!”

Kızın bu sözleri üzerine Diomedes onu salıverdi. “Senin gibi çe-limsiz piliçler ordugâhta yatağımı ısıtmaya yetmez” diye karşılık verdi gülümseyerek. “Savunmasız kadınlara karşı kılıç kullanmayı ise erkeklerle savaşmaya cesaret edemeyenlere bırakıyorum. Ayrıca sırf onca zamandır ilk defa beni güldürdüğün için seni bağışlıyorum. Bu savaş başladı başlayalı gülüp eğlenmeye hasret kalmıştık.”

Böylelikle evi terk edip sokağa çıktı, Argos’tan gelen arkadaşlarına seslendi. Az sonra üstü başı kanlara bulanmış vahşi delikanlılar dört bir yandan koşa koşa gelerek liderlerinin etrafını sardılar. O uğursuz kalabalığı görünce kızla birlikte ben de Diomedes’e iyice sokuldum. Fakat Yunan cengâveri bizi öyle bir itti ki sersemleyip öne doğru fırladık.

“Bu ikisi bundan böyle bana ait; dikkat edin, kimse küstahça el uzatmasın!” buyurdu arkadaşlarına. “Onları ordugâha götürün, Sthenelos benimle kalsın! Priamos’un hazinelerini bulabilecek miyiz, bir bakalım. O zaman hepiniz payınıza düşeni alacaksınız. Yaralarınıza bakılırsa, ben kılıcımı Truvalıların kanına bularken siz de yan gelip yatmamışsınız.”

Savaşçılar sevinç çığlıkları attılar. Açık sarı saçlarıyla yakışıklı bir adam olan Sthenelos, karanlığın içine doğru yürüyen Diomedes’in peşine takıldı. Diğerleri bizi yanlarına alarak şehir surlarının dibine götürdüler. Orada üç asker bir evin önünde ele geçirilmiş bir yığın ganimetin başında nöbet bekliyordu. Altın kupalar, gümüş tepsiler, değerli taşlardan kamalar, volkanik kayalardan kıymetli

heykeller, demir ve tunç silahlar, bakır ve kalaydan kalkanlar, aslan ve türlü türlü hayvan postları, göz nuru dökülerek işlenmiş duvar perdeleri, altından koum takımları ve abanoz ağacından tabaklar orta yerde yatıyordu. Demir kaplama sandıklar, külçe halde değerli madenler ve Truvalı kadınların mücevher kutularında bulunup alınmi kıymetli zincirler, küpeler ve ziynet eyalarıyla doluydu.

Sırtımızdaki ağır yükle gecenin içinde ilerliyorduk. Hermione, ben ve diğer esirler alınan ganimeti taıyorduk; silahlı adamlara karşı başka areميز yoktu. Savaş çoktan bitmişti ama geceyi aydınlatan yangınlar daha snmemiti. Nihayet şafak sökerken deniz kıyısına indik. Ardımıza dönüp baktığımızda muazzam duman bulutlarının altında grdğımız koca bir enkazdı sadece. Akalar Asya topraklarında intikamlarını ite böyle gaddarca almışlardı.

-III-

Yönünü kaybeden bir geminin mürettebatı uzun süre sürüklen-dikten sonra nihayet karayı gördüğünde veya kutsal bir yolculuğa ıkmi insanlar bozkırlarda ve çöllerde ilerlerken önlerine birden yemyeşil bir vaha çıktığında nasıl sevinirse, Yunan orđughında hüküm süren sevinçli telaş da aynen yleydi.

Savaşçılar on yıl boyunca kelimelerle anlatılamayacak güçlük-lere katlanmışlardı. şimdiyse sevinç içinde bağrışarak dört bir yana koşuşuyorlardı, öyle ki insan kendi söylediğini bile anlayamıyordu. Bu şamatayı Yunan ordusunun başkomutanı Agamemnon'un sa-vavş meclisini toplantıya çağıran tok sesi bastırdı.

Savaşa Argos'tan katılan adamlar bizi gemiye götürmek is-terken Diomedes yeniden ortaya ıktı. Suratı kapkara is olmuştu. Sthenelos da onun peşinden geliyordu. Onun yüzünde de ciddi bir ifade vardı. Hırsla yere çaldığı miğfer patırdayarak yuvarlanır-ken Diomedes bir testi suyu başından aşağı boca etti.

"Kralın sarayında tepemize dökülen ateşlere aldırmandan bir köstebek gibi köşe bucak araştırdık ama boş boş bakan ölülerden başka bir şey bulamadık!" diye gürlledi Argos kralı. "Eminim o Kas-sandra cadısı elimize geçmesin diye altınları taşa çevirdi. Umarım dostum Ajax ona hak ettiği cezayı vermiştir!"

Diomedes'in arkadaşları hayal kırıklığına uğramış, homurdanmaya başlamışlardı. "Gerçekten şu kadcılık ganimet çıktıığımız sefere değmedi" diye ekledi Sthenelos. "Ömrümüzün on yılını feda ettik ama elimize şu ıvır zıvırdan başka bir şey geçmedi. En iyisi şunları kaldırıp hemen denize atmalı!"

O esnada tekmelediği altın kupa havaya uçuştı. Ne var ki savaşçı gözlerinin parlamasını engelleyemiyordu, çünkü alınan ganimet aslında Argos'un bütün hazinelerinden daha büyüktü. Sahte bir tavırla keyfi kaçmış gibi görünerek arkadaşlarını denemek istiyordu. Berikiler hemen müdahale ettiler:

"Sakın yapma soylu Sthenelos! Bu kıymetli eşyalara yazık etme; bunlarla seve seve yetinir, ayinlerde efendimiz Diomedes gibi seni de anarız!"

"Buna sevindim" diye karşılık verdi Sthenelos. "Unutmayalım ki biz her şeyden önce Yunan ülkesinin şerefi için savaştık."

O esnada Diomedes ile göz göze geldi; inatçı keçileri hileyle ağıla kapamayı başaran çobanlar gibi bakışarak gülümsediler. Sonra Argos kralı bana döndü.

"Eğer zincire vurulup kürek başına oturtulmak yerine yolculuk boyunca atlarımla ilgilenmek istersen bana hemen adını söyle; buraya nereden geldiğini ve neler öğrendiğini anlat. Sakın beni aldatmaya kalkma delikanlı! Kendini olduğundan daha yetenekli göstermeye çalışırsan hemen anlarım."

İçimdeki korku iyiden iyiye yatışmıştı. Güneş İda sıradağlarının üstünde yükselip ışınlarıyla gecenin ayazını ve ölümün soğukluğunu kovalarken anlatmaya başladım:

"Güneş tanrısının arabası dünyanın en ücra köşelerini dolaşıp gelir. Oralar şu geniş topraklar kadar büyüktür. Sen Diomedes, muazzam bir denizi aşarak buralara geldin. Oradan daha uzakta, şuradaki çadırında taze et ve şarapla hayatın tadını çıkaran Girit Kralı İdomeneus oturur. Truva'nın çok daha uzağında, batı denizindeki toprakları verimli adaya Odysseus hükmeder. Halbuki benim geldiğim ülke, yer yuvarlağının çok daha ötesinde bulunuyor. O kadar ki Helios bile yeryüzünü kuşatan uçurumdan aşağı düşme korkusuyla atını oralara süremez. Her sene kar yağıp av hayvanları

ormandaki yuvalarına çekildiğinde, güneş tanrısı güney ufkunda kısacık bir süre için yüzünü gösterip çabucak geçer gider.

Benim geldiğim ülke, yedi öküzün her gece kuzey semalarında döndüğü ve oradan bütün ülkelere yağın yağmurların suyunu çıkardığı yerdedir. Oranın güney sınırını, sizin Kafkaslar dediğiniz sıradağlar çizer. Kayalara bağlanmış Prometheus orada kartala ciğer sunar. Yurdumun ortasında kalan bölge bir denizin yüzeyi gibi düzdür, rüzgarla dalgalanan çayırlarla kaplıdır. Ama kuzeyinde balta girmemiş bir orman uzanır göz alabildiğine. Mensup olduğum halk işte o ormanın kıyısında yaşar.

Benim adım Aras. Halkım kendisini “rüzgârın oğulları” olarak adlandırır, çünkü boyun eğdiğimiz yegâne tanrı odur. Rüzgâr bozkırın efendisidir, onu sadece kendine kurban ettiğimiz iyi cins atlar geçebilir. Rüzgâr tanrısı bize atları yakalamayı ve onları ayaklarımızla yönlendirmeyi öğretmiştir. Cengaverlerimiz sizin gibi araba üstünde değil, at sırtında savaşır.”

“Nasıl olur?” diye bağırdı Diomedes hayretle. “Hareket haliindeki bir aygırın sırtında oturan hiçbir savaşçı mızrağını hedefe isabet ettiremez! Tamamen demirden bir savaş arabasına karşı çarpışacağıma, böyle bir süvarinin karşısına yayan çıkmayı tercih ederim şahsen. O sallanan eyerin üstünde kılıcını çekene kadar, mızrağımla kolayca avlarım!”

“Biz başka türlü silahlar kullanırız” diye izah ettim. “En başta gelenleri ok, yay, bir de serî ve sallaması kolay olan kısa kılıçlardır. Ey şanlı komutan! Beni de yanına al ki ilkel bir kavimden gelmediğimi sana gösterebileyim. Benim babam da kraldı. Zalim kader onu uzun zaman önce gölgeler âlemine, beni de bilmediğim yabancı diyarlara sürükledi.”

Gözlerim yaşla dolmuştu. Benim başımdan geçenlerden daha kötüsünü kimsenin yaşamış olabileceğine inanmıyordum. Fakat bu düşüncem, henüz toy olmamdan kaynaklanıyordu. Diomedes ve Sthenelos susuyor, Argos’tan gelen adamlar bana acıyarak bakıyorlardı. Belki de onca zamandır ayak basmadıkları yurtlarını, hasret kaldıkları çocuklarını hatırlamışlardı.

Kendimi biraz olsun toparlamıştım. “Beni kaçıranlar yabancı savaşçılardı” diyerek anlatmayı sürdürdüm. “Onları daha önce hiç

görmemiştim. Tepesi sivri miğferleri, sizinki gibi zırhları vardı ama hepsi atlıydı ve bizim gibi savaşıyorlardı. Bizden daha kalabalıktilar.

Babam boğazına saplanan bir okla can verdi. Arkadaşlarının cesetleri arasında kalmıştı bedeni. Düşmanlar, çığlıklar atarak ormana doğru kaçan anneme yetişmişlerdi. Onu son nefesini verene dek kovalayıp durdular. Ağaçtan bir mızrakla karşılarına dikildim. Ne var ki daha küçücük bir çocuktum. Beni canımdan bezdirene kadar alay ettiler. Nihayet içlerinden birinin topuz darbesiyle bayılmışım. Kendime geldiğimde kız kardeşim Baril'in yanında iiple bağlanmış haldeydim. Çadırlarımız yakılıp talan edilmiş, halkımın büyük bölümü doğan güneşi görememişti. Hayatta kalanlarla birlikte esir düşmüştüm. Adamlar kız kardeşimi döve döve nasıl uysallaştırdıklarını ve nihayet arzularına boyun eğdirdiklerini bana zorla seyrettirdiler. Onun intikamını almaya yemin ettim.

Güneye doğru haftalarca yol teptik. En sonunda kapkara bir duvar gibi göğe yükselen Kafkas Dağları'na ulaştık. Deniz kıyısında Kolher kavmi yaşırdı. Haydutlar kardeşim Baril'i oranın efendisine köle olarak sattılar. Öbür esirlerden de ayrılmıştım. Adamlar beni yanlarına alıp götürdüler. Gece gündüz demeden dağlarındaki zengin maden yataklarını kazan ve çıkardıkları kıymetli demiri daha yedikleri yemeği sindirmeden hemen eritmeye koşan Kaliber kavminin köylerini geçtik. Amazonların yaşadığı Thermodon Delta'sının ötesinde, çamur renginde akan Halys Nehri'ni aşarak siz Yunanlıların Paphlagonya olarak adlandırdığı bölgeye vardık. Orası haydutların yurduydı. Yaşadıkları şehir, denize bakan bir kayalığın tepesindeydi. Limana Giritli bir tacirin gemisi yanaşmıştı.

Adam köklü bir ailedenmiş. Karmaşık meseleleri çözmeyi iyi biliyordu. Ataları uzun yıllar önce Karadeniz'in kuzeyindeki Tauris Yarımadası'na yerleşmişti. Belki kaçmış, belki sürgüne gönderilmiş, belki de geleceği görerek oraya gitmişlerdi. Nitekim böylelikle kaderin kendilerine yazdığı yok olma tehlikesini atlatmış ve vaktiyle Giritlilerin denizleri hakimiyet altına almasını sağlayan o gizli sırları kurtarmayı başarmışlardı. Efendi Diomedes! Theseus bir insanın gövdesine ve bir boğanın başına sahip o Minotaurus adlı canavarı yeninceye kadar sizin şehirleriniz bile Girit'e haraç veri-

yordu o zamanlar. Elbette ki o meseleyi benden daha iyi bilirsiniz. Size bundan bahsetmem, benimle aynı yaştaki oğluna arkadaşlık etmem için Giritli tacir tarafından satın alınmış olmamdandır. O adamla birlikte kuzeye doğru giderek Karadeniz'i aşttık.

Evinde onun oğluyla aynı eğitimi aldım. Tacir, oğlunun rekabet ederek beni geçmeyi ve böylelikle küçük yaşta hayatın güçlükleriyle baş edebilmeyi öğrenmesini istiyordu. Oğluyla arkadaş olduk. O dönemde ilk defa sizin tanrılarınızı ve kahramanlarınızı, ayrıca başka kavimlerininkileri de tanıdım. Geçmiş zamanlardan hikayeler dinledim; sanatı, kil tablet üstüne yazmayı ve okumayı, sayıları öğrendim. Tabii bu arada kılıç, kalkan ve mızrak talimlerini de hiç aksatmadım. Almam gereken bir intikam vardı.

Ocağımızı söndüren o adamın adını bilmiyordum. Ama yüzünü en ince ayrıntısına kadar hafızama kazı mıştım. Dört sene sonra onunla yeniden karşılaştım. Gemiyle denizi aşarak yarım adaya gelmişti. Niyeti bozkırlara yeni bir yağma seferi düzenlemektir. Efendim onu evine davet etti. Adamın beni çoktan unuttuğuna kanaat getirdim, çünkü bana bakmıyordu bile. Vakit gece yarısını geçerken sessizce odasına sokuldum. Uyuyordu. Hançerimi gırtlığına sapladım.

Bir balıkçı teknesine atlayıp Tauris'ten kaçtım. Denizde bir ticaret gemisi yanaştı tekne me. Kaptan beni güverteye aldırdı. Tauris'te işlediğim cinayetten haberi yoktu. Beni küreğe bağladılar. Savaş tanrısının, tüylerini ok gibi atan kuşlarının yuvalandığı İster Nehri'nin denize döküldüğü yeri geçip sizin Symplegaden dediğiniz boğaza girdik. Sonra Mysien kıyıları boyunca yelken açarak Truva'ya geldik. Burada beni Gormos adlı bir deri tüccarı satın aldı. Topu topu birkaç hafta önceydi bu. Eski sahibim şimdi evinin mahzeninde cansız yatmaktadır. Kaçtım ama bu defa da size yakalandım. Ey Argos kralı! Beni nerede bulduğunu zaten biliyorsun."

Sözlerimi böyle bağlayıp tuttuğum yasin bir işareti olarak elbise min kukuletasını başıma örttüm. Kimsenin gözlerime bakmasını istemiyordum, çünkü o zamanlar öyle kolayca yalan söyleyemez, kendimi hemen ele verirdim. Söylemeyi uygun bulmadığım iki şeyi Akalardan gizlemiştim, çünkü batıl inançlara çok bağlı bir kavim gibi görünmüşlerdi bana. Attığım ipi yılan sanan Diomedes'te fark

ettiğim kadarıyla büyüden de çok korkuyorlardı. Tauris'teki efendimin halen atalarının tanrılarına taptığını ve onların tasvirleri huzurunda garip ayinler düzenlediğini ona bu yüzden anlatmamıştım. Giritli efendim her ne kadar benden gizlemeye çalıştıysa da onun tabiatüstü güçlere sahip ve büyü yapmada usta olduğunu öğrenmiştim. Bir tek el işaretleriyle insanları konuşturup susturabiliyor, uyutuyor veya ayılabiliyordu. Bir seferinde sırf merak ettiğim için perde arkasına saklanıp onu gözetlediğimde, kendini ziyarete gelen kadınlı erkekli konuklarını önce uyuttuğunu, sonra hepsini birer hayvana çevirdiğini kendi gözlerimle görmüştüm. Kimi domuz gibi homurdanarak, kimi köpek gibi havlayarak dört ayak üstünde salonda dolaşmıştı. Efendim onları yeniden insana çevirdiğinde, hiçbir şeyden haberi olmayan konuklar şaşkınlıkla elbiselerindeki tozları çırpıtlar. Bazıları utana sıkıla soruyordu: “Şarabın etkisiyle kendimden geçip yere mi oturdum, yoksa beni sıkıntıya sokan sadece bir rüya mıydı? Gerçekten, açıkça söylemekten utanıyorum ama sanki bir domuz olup yerlerde yuvarlanmışım gibime geldi.”

Konuşmayı pek sevmeyen ve dış dünyaya kapalı bir yapıya sahip Giritli efendimin böyle bir sanatı vardı işte. Bildiği her şeyi oğluna öğretirdi, çünkü onun insanlara hükmetmesini isterdi. Babasının sıkı sıkıya tembihlemesine rağmen, genç Giritli öğrendiği bazı ufak tefek marifetleri neşe içinde gelip bana da anlatırdı.

“Korkma Aras, hiçbir zararı yok” derdi babasının sözünü umur-samadığı zamanlarda. “Sana gösterdiklerim tehlikeli şeyler değil. Suya hangi maddeyi kattığında kırmızıya boyanıp kan gibi koktuğu-nu veya bir insanın burnuna bir taşı yaklaştırarak onu bayıltabileceğini sırf muhabbetimize tat katmak için öğretiyorum. Bunlar vakti gelince birilerine şaka yapmakta kullanabileceğin sıradan oyunlar.”

Böylece pek çok insanın bilemeyeceği şeyleri, dünyanın neresinde olursa olsun büyücülerin birbirlerini tanımalarını ve kimseye hissettirmeden anlaşmalarını sağlayan gizli işaretleriyle sözcük oyunlarını da o dönemde öğrendim. Fani insanların anlayamadığı sihirli güçler, yeryüzünü bir ağ gibi kuşatmaktadır.

Diomedes'ten sakladığım ikinci şey, benim de bir türlü anlayamadığım doğumumun üstündeki sır perdesiydi. Başka şe-

kilde konuşursam Argos kralının beni bir kralın meşru oğlu değil, firarı bir kölenin küstah çocuğu yerine koymasından korkuyordum.

Ben sözlerimi tamamladığımda Akalar bir süre sustular.

“Seni tanımıyoruz yabancı” dedi en sonunda Sthenelos. “Üstelik bakışların da bir tuhaf. Gözlerinin içine bakarak ruhunun derinliklerini okumak neredeyse imkânsız. Yine de doğru söylediğine inanıyorum. Belki de genç yaşına rağmen çok acı çekmiş olmana acımanızdandır. Ben de bir kralın oğluyum ve senin gibi küçük yaşta yetim kaldım. Babam Diomedes’in babasıyla yedilerin Teb şehrine karşı verdiği savaşta talihsiz bir biçimde can vermişti!”

“Doğru söylüyor” dedi Diomedes. “Ama sonraları tanrılar bize yardımcı oldu, babalarımızdan üstün çıktık. Onların can verdiği şehri zaptettik. Hattâ şimdi Truva’dan evimize zaferle dönüyoruz. Tanrıların bizden esirgemediği talihi, kaderin sillesini yemiş bir insana tanımamız eminim onların da hoşuna gidecektir.”

“Üstelik acilen bir seyise ihtiyacımız var” diyerek son noktayı koydu Sthenelos. Gülümsüyordu.

Sonra iki komutan Yunan savaş meclisine katılmaya gitti. Bana adamlarının arasında bir yer gösterilmişti; hemen ateşin başına yerleşip deliksiz bir uykuya daldım.

Uyandığımda vakit öğleni geçmişti. Komutanlar toplantıdan daha dönmemişlerdi. Onlara sâki olarak hizmet eden Argoslulardan birinden öğrendiğim kadarıyla, krallar eve ne zaman döneceklerini tartışıyorlardı. Büyük bölümü hemen yola çıkmak istiyor, ne var ki en bilgili kâhinleri olan Kalhas ısrarla beklemeleri gerektiğini ifade ediyordu. Maddeler ötesindeki âlemi görmesini sağlayan kehanet yeteneği ona, Akaları büyük bir felaketin beklediğini söylüyordu. Pek çok tanrı Truva’daki tapınaklarının kirlenmesinden dolayı öfkeliydi. Bu yüzden Kalhas, komutanları ve kralları önce tanrılara adaklar adamaya, sonra da onların gazabı yatışınca dek beklemeye davet ediyordu.

Bana bunları anlatan, kısa boyuna rağmen mızrak kullanan Stigos adlı çevik savaşçı, Diomedes’in kâhinin tavsiyesine uymaktan yana tavır koyduğunu söylemişti. Fakat Sthenelos da dahil olmak üzere komutanların çoğu Kalhas’ın sözlerine pek kulak asmıyor, hemen yola çıkmak istiyordu. Diomedes ve Sthenelos geri dön-

düklerinde tartışmaya devam ediyorlardı. Adamlarıysa olan biteni öğrenmek için etraflarını sarıverdiler.

“Sen de öbürleri gibi aptalsın!” diye çıkıştı kral yoldaşına. “Oysa senin daha akıllı olduğunu sanıyordum. Tanrıların iradesi-ne karşı gelme cüretli gösterdiği için Teb surları üstünde Zeus’un şimşegıyla ölen, senin baban Kapaneos değil miydi? Şimdi göklerin efendisinin arzusunu bize ileten Kalhas’ın sözlerini dinlemezsek, bizi de aynı tehlike bekliyor!”

“Kalhas yaşlandı; hem hırsı büyüdükçe kâhinlik yetenekleri de o ölçüde köreliyor!” diye karşılık verdi Sthenelos umarsızca. Kutsal değerlere karşı bu kadar büyük bir saygısızlık tüylerimi ürpertmişti. Sthenelos beni fark edince gülümsedi. “Tapınağının sürekli tanrılar himayesinde bulunması için sunulan armağanların en güzelini almasına izin verilen Kalhas’ın ta kendisi değil mi? Can verenlere gelince: Tanrılardan o kadar korktuğu ve şimşekler sahibine başkaldırmaya hiç yeltenmediği halde, Teb şehri önlerinde senin baban Tydeus da kanını dökmüştü.”

“Tam on yıldır bu sahillerdeyiz, birkaç gün daha beklesek ne çıkar?” diye bağırdı Diomedes hırsla.

“İşte sevgili yurdumu son görüşümün üzerinden o kadar zaman geçtiği için yüreğim öyle bir hasretle dolu ki bir tek anı bile boşa harcamak istemiyorum” diye karşılık verdi kralın yoldaşı soğukkanlı bir tavırla. “Hele karmakarışık hayaller gören, haris bir büyücü hatırına hiç!”

Çadırlarına gelinceye dek çekişip durdular. İçeri girdiklerinde de tartışma yatışmadı. Ayağa kalkıp ordugâhta avareler gibi dolanmaya başladım. Tanrıların bana gelecekten haber veren bir rüya göndereceklerine dair ümidim de kalmamıştı. Bu yüzden adımlarımın beni nereye götürdüğünü bile bilemiyordum.

Yurduma giden yol çok uzun ve tek başıma aşamayacağım kadar tehlikeli görünüyordu. Bir tane bile dostum yoktu. Diomedes ile birlikte Argos’a gitmek de çok cazip değildi, çünkü orada da tanıdığım yoktu. Hele Asya topraklarındaki Yunan ordugâhından kaçmak hiç akla yatkın değildi. Oralar hakkında yeterince bilgi sahibiydim. Ahalisi kendi topraklarından pek çıkmaz, yabancıları iyi karşılamadıkları gibi güvenmedikleri kişileri çoğu zaman oracıkta

öldürürlerdi. Ülkenin orta kesimlerinde yolcuları ıssız bozkırlar ve yırtıcı hayvanlar bekliyordu. Cesaretimi böylece gitgide yitirirken yeryüzünde benim gibi yalnız ve ümitsiz biri daha olamayacağını düşünüyordum. Koluma ansızın biri dokununca irkildim. Karşımda dikilen Hermione idi.

“Bu ne surat Aras? Yoksa hayatta kaldığına sevinmiyor musun?” diye sordu. “Baksana, ben bile Yunanlılara esir düştüğüme o kadar üzülüyorum. Truva’da da sıradan bir köleydim. Talih yüzüme hiç gülmedi ki zaten! Neyse ki Diomedes beni de senin gibi kendi mülkü olarak tanıttı da tanımadığımız savaşçılar bana zorla sahip olmaya kalkışmadı. Duyduğum kadarıyla seni gemilerinde küreğe zincirlemeyeceklermiş. Soylu Sthenelos senin lehinde konuşmuş, sanırım gelecek günlerde seni kendi himayesine de alacak. Tanrılara şükret, artık üzülmene gerek yok.”

Beni teselli etmek için böyle konuşuyordu ama gözleri dolmuştu. Kollarını boynuma doladığında, onun da kendini yalnız ve korunmaya muhtaç hissettiğini anlamıştım.

“Başımdan geçenleri sen de biliyorsun” dedim ona. “Sthenelos beni azat etse bile, yaşadığım hayatın imrenilecek bir tarafı yok. Ben yurdumdan uzakta, nereye gidersem gideyim yabancıyım. Ama senin bu kadar asil bir efendiye kavuşmana seviniyorum.”

İki çocuk gibi birbirimizi teselli ediyorduk. Yanımızdan geçen savaşçılarsa bizimle alay ediyorlardı:

“Öyle ya, kollarımızın arasında bu kadar güzel bir kız olsa, çaresiz bir bebe gibi ağlamak yerine ne yapacağımızı iyi bilirdik biz. Hemen deve oynamaya başlardık herhalde.”

Hermione bu sözleri duyunca öfkesinden kıpkırmızı kesildi.

“Sakin benden korkma, sana karşı uygunsuz bir harekete girişecek değilim” diyerek teskin ettim onu. “Benim yurdumda on iki ata sahip olmayan erkekler, kadınlara yanaşamaz. Gelenekler bunu yasaklamıştır. Her ne kadar artık Yunanlıların emirlerine tâbi olsam bile, istemediğin bir şeyi yapmaya cüret edemem, çünkü sen bir tanrıça kadar güzelsin.”

Hermione alnımdaki şişliği sıvazladı. “Başına vurarak seni yaraladığım için üzgünüm Aras” dedi gülümseyerek. “Beni kirli

emellerine alet etmek için üstüme saldıran bir Yunan askeri sanmıştım seni. Ancak yere düştüğünde tanıdım. Umarım beni affedersin!”

“Affetmek ne demek, sana teşekkür borçluyum” diye karşılık verdim. “Yaptığın hareketle hayatımı kurtarmış oldun. Bu iyiliğini asla unutmayacağım.”

Sonra koşarak ordugâha döndüm. Artık ne yapmam gerektiğini biliyordum.

-IV-

Geleceği önceden görme sanatının inceliklerini çok az insan bilebilir. Çünkü tanrılar bile gelecekte neler olacağını tam anlamıyla bilemez. Bizde kâhinlik yoktu. Uzun vadede yaşanması gerekenleri belirlemenin bizim tanrımızın işi olmadığını söylerdi babam. Rüzgâr ertesi günkü menzilini kendi bile bilemeyen bir yolcuymdu.

Bununla birlikte Yunanlılar arasında, geleceği gördüğünü öne sürenlerin sayısı azımsanamayacak kadardı. Yapılan kehanetler çoğu zaman tutmasa da aralarında sezgileri doğru çıkanlar da yok değildi. İçlerinde en meşhuru Kalhas’tı; danışmak üzere onun yanına gidiyordum.

Bu yüzden gözüm gibi baktığım ve yıllardır sürmekte olan esaretim esnasında kimselere göstermediğim hayat zincirimin yerini değiştirdim. Onun değerini benden başka hiç kimse bilemezdi. Sonra göz kapaklarımı, avuçlarımın içindeki çizgileri ve dizlerimin iç tarafını maviye boyadım. Argos’tan gelen askerî malzemelerin sorumlusu Modeus, ayaklarını bağladığı bir kuzuyu omzuma yükledi. Sanırım böylelikle kısa sürede Diomedes’in teveccühünü kazanacağımı, kutsal boyanma işleminin de onun içinde ilahî ürpertiler uyandıracağını düşünüyordu. Böylece kâhinin çadırına girdim. Hizmetçileriyle beraber sofrada oturuyordu, geldiğimi görünce neye uğradığını şaşırmışçasına baktı yüzüme.

İşinin ehli rahiplerin, tiz sesleriyle bağırarak ruh çağırان medyumların, din adamlarının, tanrı tanımaz insanların, usta büyücülerin ve hoyrat dolandırıcıların maddeler ötesi âlemle ilişki kurduklarına şahit oldum. Ninova kâhinlerinin koyun ciğerlerini

okuduğunu, yılanı tapan Memphis rahiplerinin su altında yaptığı âyinleri gördüm. Denizler ötesindeki ülkelerde insan kanının cazibesıyla çağırılan, dehşet verici kılıklara bürünmüş hortlakların üstatların huzuruna çıktığını biliyorum.

Tek tanrıya inanan, ruhların ölümsüz efendisi Gathaspar ile de görüştüm. Gerek en cesur adamları birkaç kelimeyle korkak yaratıklara çeviren Gathaspar ile gerek donmuş çölün kumları arasında yaşayan sarı benizli ölüm keşişleriyle yahut kara Torlmpthah Dağı'nın adsız münzevisiyle karşılaştırdığımda, Kalhas sıradan biriydi. Halbuki bir zamanlar onun ne denli kudretli olduğunu, tanrıların bazen onun şahsında dile geldiğini düşünüyordum.

Kalhas uzunca boylu, sefere katılanların en yaşlısı olduğu söylenmesine rağmen siyah saçlı bir adamdı. Gösterişten uzak, beyaz bir keten elbise vardı üstünde. Boynunda Olympos tanrılarının sembollerıyla bezeli altın levhalardan bir zincir asılıydı.

Benden büyük olduğu için büyücülerin yaptığı gibi baş ve serçe parmağını bir öküzün boynuzu gibi açıp öbür parmaklarımı kapatarak selamladım onu. O da iki parmağını bana doğru sallayarak red işareti yapınca, hemen iyi niyetle onunla görüşmeye geldiğimi göstermek için sol elimin baş parmağını sağ elimle kavradım. Sol el çoğu zaman uğursuz sayılırdı; insan zor bir durumdayken daha fazla tehlikeyle karşılaşmak istemiyorsa sol elini sımsıkı tutmalıydı. Kalhas bunun üzerine parmaklarını şimşek hızıyla birbirine geçirerek temkinli bir edayla karşılık verdi. Sonra hizmetçilerini dışarı gönderip yanına yaklaşmamı işaret etti. Ocaktaki ateşin aydınlığında genç ama ne Truvalı ne de Yunan olduğumu görmüştü.

"Denizler tanrısı Poseidon'un rengiyle boyanmışsın ama kadim tanrıların göklere hükmettiği dönemden kalma işaret dilini kullanıyorsun" dedi nihayet. "Kronos'un yurt tuttuğu ülkeden mi geliyorsun yoksa? Eğer doğruysa korkmana gerek yok. Bana onun saklandığı yeri söyle sadece!"

Evlatlarının büyüyüp kendine rakip olmasını istemediği için onıların hepsini yiyen, buna rağmen ihanete uğrayan ve sonradan Zeus'un huzurundan kovduğu ilk çağ tanrısı Kronos'un hikayesini daha önce de duymuştum. Kronos'un Zeus'tan kaçıp saklandığı yeri kimse bilmiyordu ama Yunan büyücülerin nice sırları halen

bu kadim tanrıya bağladıklarından haberdardım. Tanrıların arasından çıkarılan Kronos'un saklandığı yeri bilen, Yunanlıların inancına göre en değerli bilgiye sahip demekti. Çünkü Zeus bu sırrı kendine getirecek olanın bütün dileklerini yerine getireceğini vaat etmişti. Kalhas'ın merakını kamçılamak ve onun teveccühünü kazanmak için birkaç kelime söylemem yeterliydi. Ne var ki ben gerçeği öğrenmek için onun yanına gitmiştim; karşısındakini aldatan bir insan gerçeği öğrenemezdi.

"Onun nereye saklandığını bilmiyorum; genç yaşta çok memleket gezmiş olmama rağmen hiçbir zaman ona yaklaştım" diye cevap verdim kâhine. "Mensubu bulunduğum halk, buradan çok uzakta, rüzgâr tanrısının ülkesinde yaşar. Onun gibi heybetli görünmek için mavi boya süründüm. Siz Akalar dört ayrı yönden geldiği için ona birbirinden farklı dört isim veriyorsunuz. Halbuki biz rüzgâra bir isim vermeyiz, çünkü onun bir işarete ihtiyacı yoktur. Onun kutsal hayvanı attır; güçlü bir attan mahrum insanlar, geniş bozkırlarda kaybolup gider. Issız toprakları bir yarı tanrı bile yürüyerek aşamaz. Gözler atları görmek için, eller onları yakalamak için ve dizler onları idare etmek için rüzgâr tanrısı adına kut-sanır bizde."

Kâhinin yüz hatlarında bir hayal kırıklığı ifadesi belirmişti. Birden ayağa kalktı. "Sahiden çok uzaklardan geldiğin anlaşıyor delikanlı, böyle bir kavimden bahsedildiğini ben bile ilk defa duyuyorum çünkü. Bana öyle bir şey söyle ki seni daha iyi tanıyayım" dedi neden sonra.

Ne demek istediğini anlayamadığım için susmayı tercih ettim.

"Sakın kendine dair anlatacak hiçbir şeyin olmadığını söyleme bana" dedi kâhin en sonunda. "Sadece ilim sahiplerinin bilebildiği gizli işaretleri tanıyorsun. Bunları kimden öğrendin?"

Böylelikle Diomedes ve maiyetine anlattıklarımı aynen tekrarladım. Tauris Yarımadası'nda oturan Giritliden de bahsettim. Ben konuştukça Kalhas'ın hayreti giderek büyüyordu.

"Gelişin tanrıların bize verdiği bir işaret!" diye bağırды nihayet kendini tutamayarak. Fakat yüzünde öyle acı dolu bir ifade vardı ki korkmaya başlamıştım. Benden nefret edebilirdi. Ona neden bu kadar kaygılandığını sorduğumda söylemek istemedi. "Muhakkak

ki yanıma boş yere gelmedin. Ne istiyorsun? Şu aciz elimdeyse, dileğini yerine getireyim.”

“Ey bilge Kalhas, çok az insan başına gelecekleri vaktinden önce bilebilir” diyerek söze girdim. “Fakat sıradan insanların çoğu gözlerinin önündeki perdeler kalkmadan önce, kaderin gönderdiği işaretlerin ne anlama geldiği hususunda işinin ehli bir kâhine danışır. Gelecekte beni neyin beklediğini ve adımlarımı hangi yöne doğru atmam gerektiğini sormak için buradayım. Şu zincir sana yardımcı olacaktır, çünkü hayatta değer verdiğim ne varsa onun içindedir.”

Dünyaya geldiğim günden itibaren on sekiz yıldır yanımdan ayırmadığım, atalarımın geleneklerine göre ömrümün her bir yılını temsil eden sembollerle bezeli hayat zincirimi çıkarıp ona uzattım.

İlk yedi sembolü, yine geleneklere göre babam seçmişti. Zincirin ortasında, bir kralın tek oğlu ve veliahdı olmam sebebiyle bir aygırın cömert hükümdarlığı simgeleyen azı dişi bulunuyordu. Doğumumun ikinci yılında babam savaşçıların kudretine sahip olmam için zincire demir bir madalyon eklemişti. Üçüncü yaşıma için kötü zamanlarda sarsılmayan güveni simgeleyen, kara reçine içine yatırılmış küp şeklinde bir altın parçası bulunuyordu. Dördüncü sembol, güney denizi kıyılarından kırmızı bir çakıl taşıydı, ki içten içe canlı tutulan bir metanetin işaretiydi. Beşinci yaşıma simgeleyen ok ucu bana sürat kazandırması, altıncı yaşıma simgeleyen çakmaktaşı tek başıma yolculuk yaparken kendimi evimdeymiş gibi emniyette hissetmem için eklenmişti. Babamın son armağanı, ıssız yollarda ilerlerken yolumu bulmamı sağlayan gümüş bir yüzüktü.

Sekizinci yaşımdan itibaren beni onurlandırmak isteyen annemin armağanları başlıyordu. Bunların ilki, ana babayı sonsuza dek sevmeyi işaret eden, yürek biçiminde kara bir obsidian taşıydı. Kavmimizin kutsal bildiği ağaçtan alınan bir parça, çöllerde su ararken bana yardımcı olacaktı. Annemin taktığı üçüncü armağan olan bir kurdun köpek dişi, keskin bir zeka ve cesaret verecekti. On bir yaşına bastığımda, erdemden asla vazgeçmemem için zi cirime gümüş bir çivi eklemişti.

Annemin beşinci armağanı, kaderin karşıma hep sadık dostlar çıkarması temennisini simgeleyen demir bir yüzüktü. Altıncısı,

batı denizlerinden birinden çıkarılmış bir istiridyeydi. Tıpkı içindeki küçük hayvanı koruma altına alan bu sarı taş parçası gibi göklerin muhafazasına emanet ediyordu annem beni. Son armağanı, delikanlılığa adım attığım yıldan kalmaydı. Bu erkeksi bir gücü ve kadınlara karşı aşkı simgeleyen küçük bir altın çubuktu.

Ondan sonra zincirime anlamlı bulduğum veya geleceğe dair ümitlerimi temsil eden nesneler eklemeye başladım. Bunların ilki, kendi saçlarımdan bir tutamdı. Çünkü esir düşmüştüm ve artık canımdan başka hiç bir şeye sahip değildim. İkinci yıl Giritlinin oğlunun verdiği küçük bir demir levhayı ekledim zincire. “Bu tılsımı yanından ayırmayan uzun süre esaret altında kalmaz” demişti bana. Üçüncü nesne olarak büyücülük bilgilerime işaret eden bir kuzgun pençesini seçmiştim. Son olarak, daha birkaç ay önce can düşmanımdan aldığım intikamın bir kanıtı olmak üzere hançerimle söktüğüm dişi eklemiştim.

İşte o tuhaf nesnelerin anlamı kendi içimde gizliydi. Ne var ki konuşursam tılsımlarını bozulacağından korkuyor ve susuyordum. Kalhas da bir şey sormadı. Fakat aygır dişini yokladığında elleri titremeye başladı; yürek biçimindeki kara taş ve kutsal ağaç parçasına bakıp derinden bir göğüs geçirdi. Ne var ki kuzgun pençesini fark ettiğinde öyle büyük bir korkuya kapıldı ki zinciri az kalsın elinden düşürüyordu.

Neden bu kadar kederlendiğini sorduğumda hiçbir şey söylemedi. Sanki bir gerçeği benden gizliyormuşçasına düşünceli bir tavırla baktı yüzüme sadece.

Ocaktaki ateşin aydınlığında garip bir biçimde kasılmış yüzüyle uzunca bir süre orada öylece oturdu. Bana çok tuhaf bir kader takdir eden güçten, ilk defa Kalhas'ın yanında bir işaret aldığımı çok sonra kavradım. Ömür denen fırtınalı bir denizde yol alan gemim bir burnu dönmeye niyetlenmiş ve ona kılavuzluk edecek ilk yeryüzü şekli burada karşısına çıkmıştı. Bana çöller ve bozkırlar aştıran hayat yolunda ilerlerken rastladığım ilk yol gösterici işte bu noktadaydı; ne var ki o zamanlar henüz anlayamadığım bir dilde yazılmıştı.

Kâhin ansızın ayağa fırladı. Omzumdaki ayakları bağlı kuzuyu indirip sunağa yatırarak boğazladı. Sonra farklı büyüklükte ve ayrı

renklerde dört testiye şarap doldurdu. Balmumundan kandiller yakıp kutsal otlarla tütsü yapınca, çadırın içini hoş bir koku kapladı. Kalhas en son çadırının girişini kapadı; tanrılar onun şahsında dile gelirken kimse onu rahatsız etmemeliydi. “Gelecekte haber almak isteyen herkes benim yanıma gelemez” diye konuştu. “Halbuki sen asil bir ailedensin. Belki farkında değilsin ama aynı zamanda tanrının iradesini bildirmek üzere gönderilmiş bir habercisin.”

Ondan sonra güneşli bir sonbahar günündeki gibi masmavi gök rengine boyanıp beyaz çizgilerle süslenmiş en büyük testi boşalttı toprak zemine. “Ey gökteki tanrılar, bana merhametinizle muamele edip yüreğime görme gücü verin!” diye mırıldanıyordu şarabı dört bir yana saçarken.

Batan güneşin denize verdiği kırmızı renge boyanmış testi boşaltırken şöyle yakarıyordu: “Ey yeryüzünün tanrıları, zihnimi açın ki anlayayım, gözlerimi açın ki göreyim, kulaklarımı açın ki işiteyim, dilimi çözün ki söyleyeyim!”

En son üçüncü testi eline aldı. Bu seferki küçük ve parlak siyah renkteydi. “Ey ölümler diyarının tanrıları, ruhuma güç verin ki gerçeği söylerken içimde en küçük bir korku duymayayım!”

Kollarını kaldırdı; önce Zeus ve Hera’ya, Apollon ve Athena’ya ve sırasıyla öbür Olympos tanrılarına seslendi. Boyanmamış testideki şaraptan içirdi bana, sonra kendisi de bir yudum aldı. Gözlerini yumdu. Oturduğu yerde tıpkı bir heykel gibi taşlaşıp kaldı.

Sert bir rüzgâr kâhinin çadırını temelinden sarsıyordu. Toprak şarabı tamamen eminceye dek, ışığı yerdeki şarap birikintisinin yüzüne yansıyan ateşten sürekli kıvılcımlar sıçradı. Kaba bir biçimde oyulmuş tanrı tasvirlerine bakınca içimi bir ürperti kapladı; ilk bakışında bundan daha kasvetli görünmemişlerdi. Serin bir rüzgâr, sırtımı tanrının eli gibi boydan boya sıvazılayınca tüylerim diken diken oldu. Çok korkmuştum. Tam her şeyi öylece bırakıp kaçmayı düşünürken, Kalhas heykelleri andıran donukluğundan sıyrılıp gözlerini açtı. Düşünceli bir tavırla süzdü beni.

“Neler gördün Kalhas?” diye sordum çekine çekine. “Niye öyle bakıyorsun? Beni korkutuyorsun. Emi im beni dehşete düşürecek şeyler söyleyeceksin!”

Bu sözlerle talihimden yakınarak başımı yumruklamaya baş-

lamıştım ki kâhin beni susturdu: “Kaderin sana getirecekleri değişmez, tanrılar bile senin kaderini engelleyemez. Yine de ümidini yitirme, çünkü ölümsüzler arasında da sana karşı muhabbet besleyenler var. Fakat bunun nereden kaynaklandığını göremedim. Hayatının üzerinde, ta doğduğun gün gizlenmiş bir sır yatıyor. Bu öyle bir sır ki ben bile öğrenemedim. Onu ancak tahmin edebiliyim.”

O an Kolher kavminin yaşadığı yörede, kız kardeşim Baril'den ayrılma vakti gelip çatmıştı aramızda geçen tuhaf konuşmayı hatırladım ikinci kez. “Hoşça kal Aras” demişti kardeşim. “Dilerim tanrılar bizi yeniden bir araya getirir! Çünkü senin kaderini belirleyecek, doğumuna dair bir sır biliyorum. Ne var ki onu sana şimdi açıklayamam; bunu bilmek sana faydadan çok zarar verir diye korkarım.”

O konuşmayı Kalhas'a anlattım. “Sana yardım edemem” diyerek başını iki yana salladı kâhin. “Eğer söylediğin gibiyse o sırrı kendin çözmen gerekecek. Şimdi bunu bırak da senin geleceğine dair neler gördüğüme kulak ver.

Geniş ve yemyeşil bir çayırdıydım; kuleleri yüksek, damları altından bir şehre doğru yürüyordum. Ne var ki ben adımlarımı hızlandırdıkça şehir benden uzaklaşıyordu. Ayaklarımın altındaki zemin önce kuma, sonra küle dönüştü. O yürüyüş esnasında birbirlerine kardeş gibi benzeyen üç adam gördüm. Birincisi savaşçıydı, bir yılan öldürmüştü. Ama ayakları dibinde cansız yatan yılan birdenbire bir kuzuya dönüştü. İkincisi yol kenarında dilenen bir adama yiyecek bir şeyler vermek için arabasını durduran bir tüccardı. Ne var ki dilenci, tüccarın verdiğini yiyince zehirlenmiş gibi mosmor kesildi, sonra acılar içinde kıvrana kıvrana öldü. Üçüncü adam bir çiftçiydi; ellerini ısıtmak için tarlasının kenarında tohumluk buğdayını yakıyordu. Sana daha fazlasını söyleyemem. Kaderine yazılanı kendin yaşayarak göreceksin.”

Bu sözlerin ardından çadırın perdesini aralayıp beni dışarı çıkardı. Sonra hizmetçilerinden birini Diomedes'e gönderdiğini işittim.

Ordugâha hemen dönmeyip sahilde sakın bir köşe aradım. Orada atalarımın tanrısına yalvarıp kâhinin sözleri in ne anlama

geldiğini bana göstermesini diledim. Beni bekleyen bir savaşçının hasretini çektiği şan ve kudret miydi yoksa bir tüccarın arzuladığı servet mi? Yoksa bir katil veya hırsız olup ellerimi kana mı bulayacak, suç mu işleyecektim? Bana muhabbet besleyen tanrılar mı daha güçlüydü yoksa mahvolmamı isteyenler mi? Ve onlar hangileriydi? Bu soruların hiçbirine cevap bulamıyor, cesaretimi gılgide yitiriyordum. En sonunda kâhinlere danışmanın hiçbir kilitli kapıyı açmadığını, tam aksine yeni sorular doğurduğunu düşündüm öf-keyle.

“Kaderin değişmeyecek” demişti Kalhas ve işe yarar tek ipucu da buydu. Böylece bana takdir edilene boyun eğmeye, Diomedes ve adamlarının yanında kalmaya karar verdim. Güneş biraz daha alçalmıştı. O sırada kâhinin çadırından çıkmakta olan Diomedes ve Sthenelos’un ayak seslerini işittim birden. Beni fark etmeden geçip çadırlarına doğru ilerlediler.

“Delikanlı aslında görüldüğü gibi bir köle olmadığını söylerken onun doğru konuştuğunu sezmiştin Sthenelos” diyordu Argos kralı. “Şimdiyse onu hayatta bırakmakla kalmayıp maiyetime alma kararından dolayı içim rahat. Kalhas’ın sözleri ne kadar da şaşırtıcı değil mi? O delikanlı tanrıların habercisi!”

“Buna gerçekten inanıyor musun?” diye sordu Sthenelos kuşkuyla. “Boynunda taşıdığı kolyedeki nesnelerin Kalhas’ın gördüğü hayallerle örtüşmesi pekâlâ bir tesadüf olabilir.”

“Aygır dişi gazaba gelmiş denizatlarına, tahta parçası batan gemilere ve kuzgun pençesi tanrıların alacağı intikama işaret ediyor; bütün bunlar yeterince açık değil mi?” diye karşılık verdi Diomedes. “Kâhinlerinin sözünü dinlemeyen Akaların gemilerini büyük bir felaket bekliyor. Hayır Sthenelos, kendisi farkında olmayabilir ama o delikanlı bize yüce tanrılar tarafından gönderilmiş bir uyarıcı. Bu yüzden at uşağı değil benim özgür dostlarımdan biri olacak. Semavî güçlerin iradesine karşı gelmek istemiyorum.”

Daha fazlasını duyamamıştım çünkü hızlı adımlarla çabucak uzaklaşmışlardı. Nihayet ordugâha döndüğümde Modeus karşıladı beni. “Nerelerdeydin Aras? Seni hemen Diomedes’in yanına götüreceğim!”

Diomedes o arada Sthenelos ile birlikte Yunan savaş meclisinin toplandığı alana, zafer şölenine katılmaya gitmişti. Ordugâhın denize bakan kıyısına açılan bu alan, köşelerinde Agamemnon, Diomedes ve Oileus'un oğlu Ajax'ın çadırlarının bulunduğu üçgen biçimindeydi. Odysseus'un hasır kaplı kulübeleri bu büyük üçgenin ön cephesini tutmuş; öteki kenarlarında, çevresi tanınmış reisler ve onların kabileleri tarafından sarılmış Nestor ve Menelaos'un barınakları kurulmuştu. Ortada kocaman bir ateş yanıyor, hizmetçiler o ateşin üstünde sığır ve domuz çeviriyorlardı. Yunanlıların en önde gelen savaşçıları ateşin etrafına halka şeklinde dizilmişlerdi. Onların arkasında adı sanı az çok duyulmuş savaşçılar, meydanın kenarlarında ve uzun sıralar halindeki çadırlarla barakaların arasında kalan boşluklarda sıradan askerler zaferin tadını çıkarırcasına tika basa yiyip içiyor, bir yandan da konuşmalara büyük bir hevesle kulak kabartıyorlardı. Gün çoktan sona ermişti. Güneş ufka doğru iyice alçalırken, Yunan ordusunun Truva önlerindeki savaşta verdiği en büyük kayıp olan Akhilles'in mezarının bulunduğu Sigeion Burnu daha bir belirginleşiyor, Kalhas da onun adını tam o an telaffuz ediyordu. Yunanlıların büyük kâhini, en iç tarafta halka şeklinde oturmuş kralların ortasında ayakta duruyor, hem onlara hem de geri tarafta kalan Akalara gür bir sesle hitap ediyordu:

"Akhilles şahidim olsun ki o tanrılar bir insanın ölümüne karar verdi mi en güçlülerin bile kendini koruyamayacağını biz Akaları acılara boğarak kendi bedeni üstünde gösterdi. Nasıl ki Akhilles Truva önlerinde Apoilon'un o uğursuz okuna kurban gittiye, şimdi de geri kalan kahramanlar ölümcül bir felaketin tehdidi altında. Çünkü tanrılar pek çok askerimizin büyük bir vebali yüklenerek Truva tapınaklarında işledikleri günahlar sebebiyle bize karşı öfkeli. Bizi ihtar eden kötü bir kâbus gördüm. Bugünkü savaş meclisi toplantısında, dört gözle bekledikleri o dönüş yolculuğunu göklerin efendilerini adaklarla teskin edinceye dek ertelememiz için boş yere yalvarıp yakardım komutanlara. Fakat hiçbirinin bilgeliğime saygısı kalmamış olacak ki aralarından bazıları beni boşboğazlıkla itham etmeye kadar vardırıdı işi. Yine de tanrılar bize karşı kin gütmeyi ve son bir uyarıcı daha gönderdi!"

Yunan ordusundan hararetil bağırsıklar yükseldiği an, Kalhas beni fark edip elimden tuttuğu gibi halkanın ortasına götürdü.

“İçinizden bu delikanlıyı tanıyan birinin çıkacağını sanmıyorum” diye seslendi kalabalığa. “Onu Diomedes bulmuş ve ne mutlu ki canını bağışlayıp buraya getirmiş. Truvalı değildir, aksine çok uzak bir diyardan gelmiştir. Bizi düşünmeden hareket etmememiz hususunda uyarmak için tanrılar tarafından gönderildiğini yanında taşıdığı nesnelerden anladım. Çünkü o nesneler, inanması gerçekten çok güç ama beni büyük bir sıkıntıya sokan rüyada gördüklerimle birebir örtüşüyor. Bunlar, köpükten atlarını üstümüze salmaya hazırlanan Poseidon’un işareti olan bir aygır dişi; rüyamda dalgalar arasında başıboş gezen ve gemilerimizden geriye kalacak son şey olduğunu gördüğüm bir tahta parçası; mezara gömülen ölüleri simgeleyen volkanik kayadan bir nesne ve yine rüyamda tepemizde süzülen felaketin habercisi olan bir kuzgun pençesidir. Şimdi herkes aklını başına toplasın ve bu bela işaretlerinin yeterince ikna edici olup olmadığını zihninde şöyle bir tartsın! Ey Sparta ve Argos’tan gelen cengâverler, Atina, Miken ve diğer şehirlerin yiğitleri! Başınızda bulunanların kalpleri ne kadar katılmış olursa olsun, benim sözümü dinlemek veya önderlerinizle birlikte göz göre göre bir felakete yuvarlanmak arasındaki seçiminizi kendi iz yapacaksınız!”

Bu sözlerin ardından kalabalığın içinde büyük bir gürültü koptu. Kuşkuyla birbirlerine bakan savaşçılar nihayet sert bir tartışmaya girdiler. Bir an önce dönüş yolculuğuna çıkmaya can atanların yüreğini ansızın saran korku kafaları karıştırmıştı. Çünkü şimdiye dek Kalhas ne gördüyse aynen çıkmıştı; savaşın on yıl süreceğini ve Odysseus’un hilesi sayesinde zaferle sonuçlanacağını da önceden bildirmişti.

Sonra Yunan ordusunun başkomutanı, kudretli Agamemnon üstüne oturduğu kenarları altın kaplama kalkanından doğrulup ayağa dikildi. Diomedes kadar uzun boylu olmasa da, omuzları onunki kadar geniş, gücü kuvveti yerinde, Makedon aslanları gibi heybetli bir adamdı. Esmerleşmiş kollarındaki muazzam adaleleri kasıldıkça kabarıyordu. Kara sakalları sim ipliklerle örülmüştü. Yanağındaki birbirine paralel iki yara izi, askerlerini sadece şevke

getiren naralarla ileri sürmekle kalmayıp aynı zamanda onlarla birlikte en ön saflarda kılıç sallayan başkomutanın ne denli yiğit olduğunu gösteriyordu. Gözlerinin altındaki kırışıklardan, yıllarca süren savaşın zaferle sonuçlanması için nasıl canla başla mücadele ettiği ve taşıdığı sorumluluk yüzünden nice çilelere katlandığı anlaşılıyor, canını Aka diyarının şerefi için feda eden her Yunanlının acısı ve askerlerinin ailelerinden uzakta geçirdiği her günün sıkıntısı, Agamemnon'un çehresinde kumsaldaki sayısız ayak izi gibi bariz biçimde okunuyordu.

Miken kralı ordusuna hitap etmek üzere halkanın ortasına gelince savaşçılar sanki gizli bir işaret almışçasına hep birden sustular. Başkomutan tok bir sesle konuşmaya başladı:

"Hiç kimse yüce tanrılara başkaldırdığımı söyleyemez Kalhas! Ve aynı şey, onca zaman şu lanet olası şehirde çakılıp kalmış bütün komutanlar için de geçerli. On sene önce Aulis'ten yola çıkarken tanrılar böyle istiyor diye sevgili kızım İphigenia'yı senin emrine uyarak kendi ellerimle kurban sunağına oturtmadım mı? Sonraları ellerimi öz kızımın kanıyla kirletmeseydim keşke diyerek kaç kere hayıflandım bir bilsen! Neyse ki yüce tanrılar bize nihayet zafer lütfetti de tuttuğum yas uzun sürmedi.

Artık sen de kabul et Kalhas; Yunan ülkesinin şerefi ve tanrıları uğruna katlandığımız bu kadar sıkıntı yeter. Truva'nın yerle bir edilmesini Hera ve Athena'nın kararlaştırdığını bize bizzat sen bildirmiştin o zamanlar. Verilen emri yerine getirdik. Şimdi bir an önce ve daha fazla terslikle karşılaşmadan evimize dönmeyi istemek hakkımızdır, çünkü kendimizi bir yana bırakıp sırf tanrılar için çalıştık. Truvalılardan elimize kalan altınlar, savaşta verdiğimiz kayıpları bile karşılamaktan uzaktır. Övünmek sadece kardeşim Menelaos'un hakkıdır, çünkü Helen'i geri almayı başarmıştır. Elbette ki o da yıllar yılı herkesten daha fazla sıkıntı çekmiştir. Artık yeter! Dileklerini yerine getirdiğimiz tanrılar, bizi yurdumuza sağ salim ulaştırmalı ve savaşta Truva'nın tarafını tutan Olympos'un öbür sakinlerinin bizi yok etmesini engellemelidir! Ben gönül rahatlığı içinde yola çıkıyorum, isteyen benimle gelir. Hangi kabileden, hangi şehirden olursa olsun, peşimden gelen herkesi yanıma almaya hazırım!"

O an kalabalıktan muazzam bir tezahürat koptu. Sevinçle ayağa fırlayan savaşçılar silahlarını birbirine vuruyor, gürültüden kimse kimsenin dediğini anlayamıyordu. Fakat Diomedes'in ayağa kalkmasıyla ortalık çabucak sakinleşti.

Argos kralı, Agamemnon gibi şölen kıyafetine bürünmek yerine, alışık olduğu tarzda her an yeni bir savaşa hazırmış gibi zırhlı ve teçhizatlı bulunmayı tercih etmişti. O yaşayan Yunan kahramanların en büyüğüydü; eskiden beri ne Akhilles'ten çekinirdi ne de Telamon'un oğlu Ajax'tan. Bu iki cengâverin ölümünden sonra ona meydan okuyacak kimse kalmamıştı. Yunan ordusu Argos kralının konuşmasını pür dikkat dinlemeye başladı.

"Büyük işler büyük fedakârlık ister; nitekim tanrılar zaferin önüne de zorlu engeller koymuşlardı" diyerek söze girdi Diomedes. "Aranızda böyle bir şan ve şeref uğruna o çileli günleri yeniden yaşamayı göze alamayacak olan var mı? Oyun oynarken, hava karardı, annemiz çağırıyor diyerek koşa koşa eve dönen çocuklar mıyız, yoksa çeşme başında lafa dalıp da efendisinin kırbaçlamasından korkarak adımlarını hızlandıran köleler miyiz? Kesinlikle hayır! Biz hür iradeli erkekleriz! Unutmayın ki tanrılar katında gönüllü olarak omuzladığımız yüklerin değeri vardır!"

Adamları Diomedes'e daha bir yanaştılar; hepsi de düşüncelere dalmıştı. Diomedes konuşmasına devam ediyordu:

"Ciğerlerimi yurdumun havasıyla doldurmayı ve onca zamandır yokluğunu hissettiğim kraliçeme sarılmayı çok özlediğimi ben de inkâr edecek değilim. Ama şu savaşta başardığımız her işi Kalhas'ın her tavsiyesini yerine getirmemize borçlu değil miyiz? Tanrıların iradesine her zaman boyun eğdiğimiz için ulaşmadık mı zafere? Yine öyle yapalım. İsteyen sonu belirsiz bir yolculuğa çıksın! Her ne kadar ağır gelse de ben yurduma hemen dönmek yerine başka denizlere, beni bekleyen kahramanlıklara yelken açacağım. Daha fazlasını söyleyemem; kılıcım dilimden daha iyi işler çünkü. Bir şey daha var: Kâhinimizin tanrıların habercisi olduğunu söylediği delikanlı özgürdür. İsteddiği yere gidebilir; şayet benimle gelmek isterse, sıcak bir döşek ve bir testi şarap onu beklemektedir. Ona ilişmeye kimse cüret etmesin! Aras'ın kılına dokunan karşısında beni bulur!"

Bu sözlerin ardından başkomutanın sağındaki yerine döndü. Agamemnon'un kılıcını astığı tarafa oturmak, en yiğit Akanın imtiyazıydı. Bir zamanlar Agamemnon ile kavga edip meclis toplantısını terk ettiği güne dek bu şerefe Myrmidoneli Akhilles sahipti.

Diomedes'in konuşmasının ardından Yunanlılar kendi aralarında konuşmaya başladılar. Ne var ki fikir birliğine varabilmiş değillerdi, kimin sözüne kulak vereceklerini bilemiyorlardı.

O sırada önceliği başkalarına vermesi gereken Akhilles'in oğlu Neoptolemos ayağa fırladı. Her ne kadar Akaların en yiğitlerinden sayılsa da orduda ondan daha yüksek rütbeli komutanlar vardı. Ne var ki kendini Pyrrhos olarak adlandıran Neoptolemos, tanrıların ve insanların övgüsünü kazanmış olan babasını gölgede bırakmak arzusuyla yanıp tutuşuyordu. Aslında uzunca boyluydu ama Ajax, Odysseus, Philoktetes, İdomeneus ve hattâ Menelaos karşısında bile hiç bu kadar heybetli ve güçlü görünmemişti. Buna rağmen öbür komutanlar içlerinden en gencinin konuşmak üzere ortaya çıkmasına sert tepki göstermedikleri gibi sessizce dinlemeye karar verdiler.

Beni alaycı bir tavırla süzen Odysseus ile göz göze geldim. Yalan söylediği çoktan kanıtlanmış bir hilekârmışım gibi bakıyordu bana. Kalhas ise yargıçların gözünü boş yere boyamaya uğraşan, ağzı kalabalık bir savunma makamıydı sanki. İthake Kralı Odysseus, geçmişte de pek çok kehaneti kuşkuyla karşılamıştı. O da Sthenelos gibi kurnaz Kalhas'ın bazı kehanetleri uluorta açıklamasının bencillikten uzak olmasından kaynaklanmadığını, aslında yola çıkmadan önce komutanların elindeki ganimetten hileyle pay kapmaya çalıştığını düşünüyordu. Hitabet sanatında Yunanlıların hepsinden üstün olduğu halde şimdi sessiz kalmayı yeğliyor, bu defa böyle davranarak ustaca kurulmuş cümlelerle erişebileceğinden fazlasını umuyordu. Biliyordu ki Diomedes haricinde hiçbir komutan kâhinin tarafını tutmayacak ve dönüş yolculuğuna ne olursa olsun vakit kaybetmeden çıkılacaktı. Askerler komutanın peşinden koyun gibi giderdi çoğu zaman. Odysseus'a göre, şayet tanrılar gerçekten söylendiği gibi gazaba gelmişlerse hinçlerini rahiplerinin sözünü hiçe sayıp ona itiraz edenlerden çıkarırlardı. Neoptolemos da onun gibi düşünüyor olmalıydı.

“Sen bir savaşçı yüreğinden mahrumsun Kalhas, cesur bir adamın kayđı bile duymayacağı yerde korkman belki de bu yüzdendir” diyerek söze girdi Akhilles’in oğlu. “En yceleri olan Zeus bizzat koruyup kolladığı müddetçe tanrılar dahi bize ilişemez. Truva’da arzusunu yerine getirdiğimiz için merhametini bizden esirgeyeceğini sanmıyorum. Bu sebeple korkak kadınlar gibi adırlarımıza çekilmek yerine kaderin bize takdir ettiği neyse onun üstüne hr irademiz ve cesaretimizle gitmeliyiz!”

şarabın etkiyle yreklenmiş savaşçılar da işte bu sözleri bekliyordu. Akalar gr bir sesle tezahrata başladılar; Akhilles’in oğlunu takdir eden sözler söylüyor, kılıçlarını karşı tarafı ürkütecek biçimde kalkanlarına vuruyorlardı. O esnada Neoptolemos ile tesadüfen göz göze geldim. Akhilles’in oğlu, Truva Kralı Priamos’u Zeus sunağının dibine diz çökmesine aldirmeden öldürürken beni fark etmemişti. Anlaşılan o ki işlediği cinayetle kutsal mabedi kirltirken kendini kimsenin görmediğinden emindi. Ne var ki Ynanlılara bunu anlatsam, kimse bana inanmayacaktı. Savaşçıların sevinç çığlıkları öyle çınılıyordu ki Kalhas peleri in başlığını örtüp acı bir dille haykırdı:

“Sizi aptallar! Madem yle, kendi felaketinize yürüyün bakalım! Tecrübeli bir adamı bırakıp toy bir delikanlıya, ilim sahibi bir kâhin dururken ahmak bir savaşçıya inanırsanız, sizi bekleyen ancak felakettir! Ben tanrıların gazabı yatışıncaya dek burada kalacağım. Ama yasımı tek başıma tutacağım, çünkü içinizden hiçbiri bir daha görebileceğimi sanmıyorum!”

Kalhas’ın bu kayđı verici sezgisinin gerçekleşmemesi için bir neden yoktu, çünkü bir rahip olarak tanrıların savaşçıları koruması için dua etmeyecekti. Ynan ordusunun üzerinde düşünüp en azından temkinli olmasını gerektiren bu sözlere kulak asan çıkmadı; savaşçılar bağırıp çağırarak şamata yapmaya devam ettiler. Kâhin Kalhas nihayet arkasını dönüp gitti, karanlığın içinde gözden kayboldu.

Lokris Prensi Ajax ayağa fırladı; sakalının arasından sızan şarabı eliyle sıvazlayarak temizlerken kâhinin ardı sıra bağırdı:

“Yr bakalım korkak tavşan! şuna bakın, nasıl da kocakarı gibi sallana sallana gidiyor! Kendini Ynan ordusunun en seçkin

komutanlarından daha zeki sanıyordu galiba! Tanrılar yurdumu yeniden görmeme engel olamaz! Gerçi şu Cassandra cadısı yüzünden bana oldukça öfkelenmiştir ama Athena da yoluma çıkmasa iyi olur, çünkü onunla savaştıktan korkmuyorum!”

Böyle övünüyordu Ajax. Tıknaz yapılı, göğsü ve omuzları kılrla kaplı bir adamdı. Ayı gibi güçlü, ok yemiş bir yaban domuzu kadar vahşiydi. Onun meydan okuması tüylerimi diken diken etmişti. Gel gör ki sarhoş Akaların Ajax’ın söylediklerinden bir şey anladıkları yoktu; sadece komutanın kararlılığını görmüş ve iyiden iyiye keyiflenmişlerdi. Savaşırken çoğu zaman tanrılardan korkan askerlerin kutsal saydıkları bütün değerler, zaferden sonra çabucak anlamını yitiriyordu. Zaten pek çoğu dindar değil, sadece batıl inanç sahibiydi. Aslında hiçbir kıymeti olmayan türlü türlü tılsımın kendilerini koruyacağını umuyorlardı.

Yunan savaşçılar Ajax’ı alkışlarla takdir ederken, sadece Diomedes ve Odysseus susuyordu; Athena onların koruyucu tanrıçasıydı, bu yüzden Ajax’ın meydan okuması iki komutanın gücüne gitmişti. Sonra büyük bir ziyafet başladı. Önde gelen komutanlar geçmişte yaptıkları savaşları o günleri yeniden yaşarcasına anlatmaya koyuldular. Sadece hayatını kaybeden silah arkadaşlarını değil, aynı zamanda öldürdükleri Muhteşem Hektor amazon Penthesilea ve Etiyopyalı Memnon gibi başta gelen düşmanlarını da yad ettiler.

Sthenelos’un yanında Odysseus, Ajax, Nestor ve Neoptolemos oturuyordu. Bir zamanlar Jason ile birlikte Argo adlı gemilerine binip gittikleri Kolhis’ten altın postu çalıp getiren babaları ve dedeleri hakkında sohbet ediyorlardı.

Agamemnon’un sol yanına Giritli İdomeneus ve Yunanlıların en büyük kahramanı Herakles’in yaptığı savaşlarda ve yaşadığı maceralarda bir an olsun yanından ayrılmamış olan Philoktetes yerleşmişti. Kendilerine orada yer ayrılması, ordunun en tecrübeli komutanları olmalarından kaynaklanıyordu. Aslında geleneklere göre Pylos Kralı Nestor da orada oturma hakkına sahipti ama Nestor neredeyse bir insan ömrü kadar bir süre önce Herakles ile birlikte Pylos’a saldırarak orada babası Neleus’u ve on iki kardeşini öldüren Philoktetes’ten nefret ederdi.

İlerlemiş yaşına rağmen yumruklarından hâlâ korkulan, ak saçlı Girit Kralı İdomeneus'un yanında Sparta Kralı Menelaos vardı. Başkomutanın yanında oturmak söz konusu olduğunda daha ağırbaşlı davranıyor, böylece diğerlerine karşı şükranlarını ifade ediyordu. Ne de olsa Akaların en yaman savaşçılarından ugruna can verdiği Helen onun karısıydı.

Tahta atı inşa edip içine girerek Truva'nın ele geçirilmesinde pay sahibi olan, cesareti kadar sanatkârlığıyla da kendini kanıtlamış kahraman Epeios, arabayla savaşmada usta olarak bilinen Orkhomenos Kralı Eurypylos ve Theseus'un oğlu Akamas birlikte yiyip içiyorlardı. Halkanın en iç kısmında Agenor, Meriones, Antimakhos ve Podaleirios bulunuyordu. Bunların hepsi topu topu birkaç gün önce tahta atın içine girerek işkence gibi bir bekleyişe katlanmayı göze alan savaşçılardı. Aralarına sadece Agamemnon ve Nestor katılamamış, Nestor yaşlı olmasından, Agamemnon ise hilenin başarısız olması ihtimaline karşı orduyu başsız bırakmamak için geri kalmışlardı. Diomedes bana gülümseyerek bir kupa uzattığı an gözümün önünde bir parıltı gördüm. Argos kralının sağ elinde garip biçimli gümüş bir mücevher vardı. Bu bir zamanlar Diomedes'in babası Tydeus'un arma olarak kullandığı domuz başlı yüzüktü.

"Bunu Tebliler babam öldükten sonra onun parmağından çıkarıp göndermişti bana" dedi, şaşırdığımı fark etmişti. "Sanırım bununla Teb şehrinin gücünü hatırlatmak ve intikam almaya kalkışmamam için beni uyarmak istiyorlardı. Ama tam tersi oldu: Yetime getirmem gereken vazifeyi bu yüzük sayesinde aklımdan hiç çıkarmadım ve en sonunda Sthenelos ile birlikte Teb şehrini yerle bir ettim."

Yüzük tanınmış bir zanaatkârın eseri idi. Üzerindeki domuz figürünün dili ve alt dişleri kırmızı ve beyaz taşlarla kaplanmıştı, küçük gözleri simsiyah ışıltıyordu. Diomedes yüzüğü neşe içinde parmağından çıkarıp denemek amacıyla parmağıma taktı. Ne var ki yüzük oldukça büyüktü, utana sıkıla çıkarıp geri uzattım.

Diğer komutanlar bu arada dönüş yolculuğunu ve ilk aşamada yapmaları gerekeni tartışıyorlardı. "Eve döner dönmez torunlarımı sayacağım; bakalım yokluğumda aralarına kimler katılmış!" diye

bağırان Ajax'ın sesi duyuldu kahkahalar arasında. Kemirdiği bir sıgır kemiğini arka tarafına fırlatınca köpekler havlayarak birbirine girdi. Sonra dudaklarına götördüğü şarabı uzunca bir süre indirmedi; koca testiye bir dikişte bitirecek sandım.

Ötekiler keyifle bağıştılar. Odysseus ise Athena'ya meydan okumasından dolayı ona hâlâ kızgındı. "Ondan önce saçını sakalını kısaltman gerekecek Lokrls prensil" diye sataştı Ajax'a. "Yoksa ailen eve dönen bir kahramandan ziyade homurdanarak ormandan fırlayıp gelmiş bir yaban domuzu sanacak seni. Sadece kılığından değil, ayrıca yalağın başında yüzükoyun yatar gibi yemek yemeyi sevmenden dolayı dal"

"Kapa çeneni Odysseus!" diye karşılık verdi Lokrisli. "Elbette ki biz ellerini bulaştırmamak için midyeyi kabuğuyla beraber yutan İthake ahalisi kadar kibar olamayız!"

Philoktetes Odysseus'a yan yan baktı. "Onun başka bir sebebi daha var sevgili Ajax!" diye onayladı. "Sen de bilirsin ki büyük midyeleri açmak için güçlü ellere sahip olmak gerekir. Konuşmakla eline bir şey geçmez. Deniz kızlarının diliyle konuşsan da o kabuklar kendiliğinden açılıp içindeki leziz eti sana sunmaz!" Odysseus'tan nefret ettiği için böyle konuşuyordu, çünkü ordu on sene önce Truva'ya geçerken İthake kralı bir hastalık yüzünden takatten düşen Philoktetes'in perişan halinin savaşıların şevkini kıracağını öne sürmüş ve diğer komutanları kandırarak onu Lemnos Adası'ın çıplak sahillerine bıraktırmıştı.

"İnsanın ağzını sadece yemek için kullanması herhalde daha kolaydır, tıpkı sevimli hayvanların yaptığı gibi" diye cevap verdi Odysseus gülümseyerek. "Dağlık Lokris'te insanlarla öküzleri birbirinden ayırmak imkânsız olsa gerek!"

"İmkânsız değil!" diyerek araya girdi Sthenelos. "Öküzler zeki bakışlarından belli olur!"

Komutanlar kahkahalarla gülerек birbirlerinin şerefine içtiler. Yunanlılar insanları kendi aralarında bu tür söz dalaşına kışkırtmaya ve sataşmalar esnasında kimin daha önce gıcunacağını seyretmeye bayılırlardı. Ajax başına diktği şarap göğsüne dökölünceye kadar testiye indirmedi; sonra sertçe geçirdi. "Öyledir Sthenelos, aynen dediğın gibidir" diye karşılık verdi. "İşte biz de bu yüzden

önemli görevler için adama ihtiyaç duyan diğer Yunan kabilelerine çocuklarımızı ağırlığınca altın karşılığında satarız.”

O esnada İdomeneus genzine bir şey kaçırmış gibi öksürmeye başladı.

“Bir şey mi söyleyecektin dostum?” diye sordu Philoktetes onun sırtına vurarak.

“Yok yok” diye karşılık verdi İdomeneus başından savarcasına. Fakat ötekler Girit kralının kalkanındaki öküz başı biçimindeki armayı hatırlamış, bir yandan gülüyor bir yandan da parmaklarıyla kalkanı işaret ediyorlardı.

Onlar böyle alaylı sözlerle birbirine sataşarak ve ylyip içerek eğlenirken, vakıt de gece yarısını geçiyordu. Bu defa Agamemnon ayağa kalktı; herkes onu dinlemek üzere sessizliğe büründü.

“Ey Yunan diyarının seçkin komutanları ve kahramanları! Şu an ateşin başında son kez bir arada oturmamız ne kadar da hazindir! Truva'ya karşı savaşırken birleşmemiz ve yarın bir gün aramızdaki çatışmalara kaldığımız yerden devam edecek olmamız gerçekten de tanrıların arzusu mudur? Başka zamanlarda komşu komşusunu katlederken, nasıl oluyor da Yunan kabileleri en zor şartlar altında bir araya gelebiliyor? Gerçekten, halklarımızı etrafımıza toplayıp her zaman şu anki gibi dayanışma içinde olsun; değil Kıbrıs, Asya bile karşımızda duramaz, hattâ Mısır'a kadar giderdim.”

Ötekl komutanlar sessizce düşünüyorlardı. Agamemnon etrafına göz gezdirerek söylediklerini onaylayacak birinin çıkmasını bekledi. Başkomutanın aklından neler geçtiğini bilemiyordum. Çok sonra anladım ki Truva zaferini bütün Yunan kabilelerini bir daha ayrılmamak üzere kaynaştırmak için kullanmak niyetindeydi. Miken ise başkent olacaktı. Ötekiler de başkomutanın ne söyleyeceğini merak ediyor, çıt çıkarmadan bekliyorlardı.

“Bu kıyıların en muhkem şehri Truva on yıl boyunca bize karşı direndi” diyerek konuşmasını sürdürdü Agamemnon. “Ne var ki şimdiye dek ayakta kalmasını tamamen komşu ülkelerle ittifak kurmuş olmasına borçluydu. Demek istediğim şu ki aslında biz sadece bir şehre değil bütün Batı Asya'ya diz çöktürmüş olduk. Bundan böyle Yunanlılar eskisinden daha geniş topraklara hükmediyor!”

Ateşin başında dimdik duran mağrur Agamemnon gerçek bir

hükümdardı; sadece Miken tahtına değil bütün Yunan ülkesini yönetmeye layıktı. Onunla göz göze gelen komutanlar başlarını öne eğiyor, aynı bağımsızlık kaygısının yanı başındaki komşusunda da olup olmadığını anlamak için gizliden gizliye diğerlerine bakıyordu.

Komutanların kararsızlığını Agamemnon da fark etmişti. Fakat onları ikna etmeyi üçüncü kez denemekten geri durmadı. “Denizde gemilerimiz yüzebildiği müddetçe, gittiğimiz her yerden Truva’da ele geçirdiğimiz ganimetin binlerce kat fazlasını alır döneriz evimize!” diye bağırdı. “Hangi şehir, hangi halk bize vergi vermeyecekmiş? Değil Libya ve Fenike, Aeolus’un adaları ve hattâ Kolhis’e kadar bütün ülkelerin efendisi oluruz!”

Kalabalığa böyle coşkuyla hitap ediyor, bir yandan da silah arkadaşlarını inceden inceye süzüyordu. Fakat komutanların yüz ifadelerinden Yunan şehirlerinin henüz böyle bir tasarıya hazır olmadığı izlenimini edinmişti. Çünkü diğer komutanlar gözlerini kısıp çenelerini kenetlemişlerdi. Kendi tahtları için endişelendikleri besbelliydi.

Havaya kaldırdığı kollarını nihayet geri indirdi Agamemnon. Etrafına göz gezdirdi. “Şimdi Yunan ülkesinin topraklarını daha da genişletmeye kalksam, gayet iyi biliyorum ki çoğunuz peşimden gelmeyecek. Ah, ne yazık ki Yunanlılar başka halkları yönetmek için yaratılmamış. Çünkü öyle bir durumda topluluğun çıkarı için feda etmek zorunda kalacakları özgürlüklerinin ellerinden gitmesinden çok korkuyorlar. Bir devlet hükümrانlığını sürdürmek için savaşılmaya mecburdur ve savaş arabaları yürümeye başladı mı, sadece bir kişinin emirleri dinlenir. Artık bana da on yıl boyunca sadakatle hizmet ettiğiniz için teşekkür etmek kalıyor. Emirlerime itaat edeceğinize dair bana verdiğiniz yeminden şu andan itibaren sizi azat ediyorum. İstedığınız yere gitmekte serbestsiniz. Ben de başkomutanlık esasını iade ediyor ve size denk biri olarak aranızda dönüyorum.”

O an sevinç nidaları koptu kalabalıktan. Yunan kralları kupalarını başkomutana doğru kaldırdılar. “Çok yaşa Agamemnon!” diye bağırdı Odysseus. “Yaptıkların için sana şükran borçluyuz! Gerçekten bu savaş zaferle sonuçlandıysa, sadece senin fedakârlığındandır. Kahrını kendin çektin, meyvesini bize verdin. Tekrar bir

arıya gelip savaşmamız gerekirse, ya senin emrine gireriz ya da oğlunul”

Herkes derin bir soluk aldı, çünkü başkomutanın edilen yeminleri kaldırmayıp ileride de kendilerinden sadakatle hizmet etmelerini talep etmesinden korkmuşlardı içten içe. Yunanlılar kendi başlarına buyruk yaşamayı her şeyden çok sever, ne kadar yüce bir amaç uğruna olursa olsun bir başkasının emrine girmek istemezlerdi.

Neoptolemos ise kendini yeniden göstermek niyetindeydi. “Ey Agamemnon!” diye seslendi şaraptan peltekleşen diliyle. “Geçen sefer Aulis’te tanrılar rüzgâr göndersin diye onlara kurban sunması gereken sendin ama bu defa babam Akhilles’e kendi payıma düşen ganimetten en değerli parçayı göndereceğim ki Zeus’un huzurunda bizim lehimize şahitlik etsin. Herkes biliyor ki hazinelerin en kıymetlisi Truva Prensesi Polyxena’dır. Yarın sabah yola çıkmadan önce, tıpkı babasının gibi çocuğunun kanı da kılıcımdan damlayacak.”

Ben ürperirken komutanlar övgü dolu sözlerle Akhilles’in oğluna teşekkür ediyordu. Kendi paylarına dokunulmadığı için rahatlamış olmalıydılar. “Şu genç yaşına rağmen adı asla unutulmıyacak olan baban kadar cömert olduğunu ispatladın Neoptolemos!” diye bağırdı Nestor.

Fakat Polyxena kendini neyin beklediğini öğrenince göğsüne bir hançer saplamış, hizmetçiler onu bulduğunda kızcağız çoktan ölmüştü. Gelip Neoptolemos’a haber verdiklerinde komutanların oluşturduğu halka sessizliğe gömülüverdi. “Demek ki kurban töreni çoktan gerçekleşmiş!” diye bağırdı Akhilles’in oğlu zoraki bir tebessümle. Oysa komutanlar şaka kaldıracak durumda değillerdi. Teker teker ayağa kalktılar, tepesinde uğursuz bir bulutun gezinmeye başladığı kalabalıktan tek kelime etmeden ayrıldılar.

Sonraları pek çok ozan, prensesin savaş esnasında burçlardan gözetlediği Akhilles’e vurulduğunu iddia etti. Güya o kahramanın peşinden gölgeler diyarına inmekte tereddüt etmemişti. Fakat ben buna inanmamıştım. Her şeye rağmen Yunan komutanlar şöenin ardından o kızın aşkından kendi canına kıymasını hiç de iyiye işaret saymışa benzemiyorlardı.

Donanmanın yola çıkacağı gün karadan denize doğru güçlü bir rüzgâr esiyor, Yunanlılar sevinçle bağrışarak gemilere koşuyorlardı. Savaş teçhizatlarını, ganimetleri, hayvanları ve silahlarını bir çırpıda yüklemişlerdi ama yurtlarını o kadar çok özlemişlerdi ki değersiz gördükleri kimi eşyaları olduğu yerde bırakmışlardı. Engin denize ve kaderine doğru ilk yelken açan vahşi Ajax oldu. Hemen ardında, halen en çok gemiye sahip olan Agamemnon vardı. Yunan ordusunun Truva karşısında verdiği zayıat o kadar ağırdı ki gemilerin bazıları geride kalmıştı.

Diomedes ve Sthenelos, ötekilerle beraber yola çıkmayı ama başka bir rotayı takip etmeyi kararlaştırmışlardı. Agamemnon kısa bir süre güneye doğru açılıp Tenedos, Lesbos ve Çios adalarını geçerek Euboa Adası civarında karaya çıkmak üzere açık denize yönelirken, Diomedes Asya kıyılarını bir süre daha dolaşıp olabildiğince güneye inmeyi ve eve dönmek için daha emniyetli olduğunu düşündüğü yeşil Siklat Adaları'nın oluşturduğu köprüyü kullanmayı tercih ediyordu. Argos kralı diğer komutanlardan ayrılarak Kâhin Kalhas'ın haber verdiği felaketten kurtulmayı umuyordu.

Ben en öndeki gemide, Diomedes'in Truva'da savaşçı Aeneas'ın elinden aldığı atların başındaydım. Bu adam savaştan sağ çıkan tek Truvalı komutandı ve uzun yıllar sonra Tydeus'un oğluyla tekrar karşı karşıya gelecekti. Kara aygırların gözleri savaş arzularcasına alev gibi parlıyordu. Ömrümde böyle hayvanlar görmemiştim. Batıl inanç sahibi pek çok savaşçı o hayvanlardan korkuyordu, çünkü sık sık çifte atıyor, yanına yaklaşanları ısırarak için atılıyorlardı. Kimileri Truva aygırlarının yeni sahiplerinden nefret ettiğini öne sürse de Diomedes ve Sthenelos onlara artık herhangi bir önlem almadan yaklaşıyorlardı, çünkü o asil hayvanlar iki komutanın huzurunda kuzu gibi uysallaşıyor, sanki karşılarındaki adamların kendilerine layık insanlar olduğunu seziyorlardı. Diomedes ve Sthenelos'u asil şaşırtan, benim daha ilk günden vahşi atlara el sürebilmemdi. Hayvanlar beni ısırmağa çalışmak şöyle dursun, eskiden beri tanıyorlarmış gibi hiç ürkmeden burunlarını omzuma sürtüyorlardı.

"Onun sadece bizden değil Kalhas'tan bile çok şey gizlediğini hep söyledim; yine de iyi bir seçim yaptığını itiraf etmeliyim Diomedes!" diyordu Sthenelos. Kâhinin benim hakkımda onlara neler anlattığını bilmiyordum, bu yüzden onun sözlerini duymamış gibi yaptım.

Güneye giden deniz yolu pek kullanılmadığı için tehlikeliydi, çünkü o sulardaki kayalıkları ve akıntıları pek az Yunanlı denizci tanıyordu. Neyse ki gemimizin kaptanı bizim ilk kez geçtiğimiz o sahilleri iyi biliyordu, sevgilisinin işlettiği hanın bulunduğu sokakta yürüyordu sanki.

Bizim filoda Diomedes'in gemileri haricinde Menelaos'un kiler de bulunuyordu. Sparta kralı şüphesiz ki tanrıların intikamından korktuğundan değil taşıdığı tacın sorumluluğunu yeniden yüklenmeden önce, Truvalılardan geri aldığı karısıyla bir süre daha baş başa kalma arzusuyla Argoslulara katılmıştı. Eve dönüş yolculuğunun daha yıllarca devam edeceği aklının ucundan bile geçmiyordu. O asil ve mert adam, aşk tanrıçasının zincirleriyle bağlanmıştı; ilk günlerde uysal ve mütevazı bir tavırla ayaklarının dibinde oturan karısı Helen, kısa süre içinde kralın üstünde yeniden nüfuz kazanmış, o kadar ki güvertede gururla gezinir hattâ kocasının kendini cezalandırmasından korkmadan etrafa emirler yağdırır olmuştu. Sparta kralı, daha on sene önce kendi i kaçıran Truvalı Paris'e direnmeyen karısını işte öyle seviyordu.

Meneiaos üç gemiyle peşimizden geliyordu. Yanına sadece en güvendiği adamlarını almıştı. Diğer Spartalı savaşçılar Çios Adası'nı geçtiklerinde batıya dönerek Agamemnon ile birlikte açık denize çıkmışlardı. Bir zamanlar iki bin beş yüz adamını seksen gemiye bindirip Truva önlerine gelen ve on yıl süren savaşın ardından ancak elli yedi gemiyi dolduracak kadar adamı kalan Diomedes de onların büyük bölümünü kısa yoldan yurduna göndermişti. Sadece beş gemiye yerleşen en yakın dostları gönüllü olarak onunla yolculuğa devam ediyordu. İki yüzden az sayıda savaşçıyı taşıyan küçük filomuz, işinin ehli Kaptan Zakrops'un idaresinde güneye doğru ilerliyordu.

Bu esrarengiz adamın boyu altı ayaktan uzundu; geniş omuzları ve güçlü kolları vardı ama bir ayağı eksikti. Anlatılanlara göre

gençlik yıllarında korsanlık yapar, Asya kıyılarını yağmalarmış. Yunan diyarında Truva'dan ve Truvalılardan onun kadar nefret eden biri daha bulunmadığı söyleniyordu. Truvalılar bir seferinde Rodos'a kadar bütün kıyılara saldıran yabancı gemileri temizlerken onu ele geçirmişler. Zakrops ölüme mahkum edilmiş. Onu taştan bir zindana kapayıp zincire vurmuşlar. Zakrops geceleyin bir bıçakla sağ ayağını kesip kurtulmuş, kanayan bacağına ardı sıra sürükleye sürükleye zindandan kaçmış. Çaldığı bir balıkçı teknesine atlayıp Trakya sularına açılmış. Nihayet kan kaybından ölmek üzereyken Teselya kıyılarına varmış. Zakrops pek çok macerasının ardından kendini Argos'ta bulmuş. Diomedes ise zorlu Truva yolculuğu için gerekli kılavuzu bulmuş olmanın sevinciyle onu hizmetine almış.

Kaptan Zakrops böylece zindandan firar edişinden iki sene sonra aynı kıyılara geri dönmüş. Sakat olması dolayısıyla Truva surları önünde savaşıma talebi kabul görmemiş. Hektor'un kuşatmayı yarıp Yunan gemilerine doğru hücumla geçerek onları ateşe vermeye çalıştığı gece, üç kulaç uzunluğunda demir saplı bir kürek geçirmiş eline Zakrops. Sakat haline bakmadan gemiden gemiye atlayıp geçmiş, küpeştelere tırmanmaya çalışan Truvalıların ellerine ve kafalarına vurarak püskürtmüş ve bu arada altı tanesi de öldürmüştü.

"Arazisini çitle çevirmek için toprağa kazık çakan çiftçi gibiydi" diye anlatmıştı askerî malzemelerin sorumlusu Modeus. "Zakrops Truvalıları öyle güçlü hamlelerle biçiyordu ki adamlar demircilerin işlere bulanmış tanrısı Hephaestos'a çattıklarını sanmışlardı. Ama bir seferinde yanlış adama, hem de yiğit Sthenelos'a rast gelmişti küreği. Bunun üzerine komutan ona öfkeyle çıkmıştı: 'Eğer budala olduğun kadar güçlüysen elindeki sopayla Truva'yı baştanbaşa yerle bir edebilirsin!' Sthenelos bunu elbette ki uzunca bir süre sonra kendine geldiğinde söylemişti."

Kaptan Zakrops kendi geçmişinden pek bahsetmezdi; korsanlık yaptığı yıllarda vicdanını rahatsız eden ağır suçlar işlemiş olmalıydı. Bunun yerine gemileri idare etme sanatından söz etmeyi tercih ederdi.

Bazen onun yanına gider, sadece geceleri gemiler kıyıya yanaşıp demir attığı zaman elinden bıraktığı dümeni tutardım. Zakrops Asya kıyılarında denizcilere kılavuzluk eden yeryüzü şekillerini, mesela kesilmiş bir köpek kuyruğu biçimindeki Lekton Yarımadası'nı, Lesbos ve Çios adalarındaki dağları gösterirdi. Suyun renk değiştirmesi sayesinde tehlikeli akıntılara girdiğimizi anlar ve beni uyarırdı. Bulutların miktarına ve şekline bakarak havanın ertesi gün nasıl olacağını tahmin edebildiğini söylerdi. Karaya gündüz vakti ulaşamadığımız zamanlarda, denizcilerin takip edebilecekleri belli başlı yıldızları tek tek öğretirdi.

Zakrops her gece kuzey semalarında dönen yedi yıldızın su dolabını çeviren öküzler olarak tasvir edilemeyeceğini, onların aslında büyük bir dişi ayı şeklinde gördüklerini öne sürerdi. "Bir zamanlar Zeus, Kallisto adlı güzel bir periye aşık olmuş" diye izah etmişti kaptan bu iddiasını. "Bunun üzerine Hera zavallı kızcağızı dişi bir ayağa çevirmiş. Kallisto'nun oğlu Arkas usta bir avcıymış. Günün birinde o ayağa rastlamış ama onun sihir yapılan annesi olduğundan habersizmiş. Oku yayın kirişine yerleştirmişken yüce tanrı müdahale etmiş. Arkas'ın annesini öldürmesine mâni olmak için eski aşkını bir takımyıldıza çevirip göğe yükseltmiş. Buna öfkelenen Hera, denizlerin eski tanrıları olan babası Tethys ve annesi Okeanos'tan rakibi in her gün suya girerek yaptığı banyoyu yasaklamalarını istemiş. İşte bu yüzden, Kallisto sonsuza dek serin dalgalarla ferahlayamayacak. O yedi yıldızın denize girecek kadar ufka doğru alçaldığını hiçbir zaman göremeyeceksin."

"Zeus sadakati umursamadığı için ona şükran borçluyuz desenel!" diye seslendi Sthenelos alaycı bir tonda. "Yoksa geceleri denizcilerin yönlerini bulmasını kolaylaştıran yıldızların sayısı çok az olurdu! Zeus'un oğlu Dionysos'u büyütmeselerdi, periler de gökte yıldız olma şerefine herhalde erişemezlerdi. Gerçi Dionysos'a lafım yok; bana sorarsan tanrılar arasında en akıllısı odur."

"Şarabı bilgelik ve erdemden üstün tuttuğunu zaten biliyordum" diyerek araya girdi Diomedes. Yanımıza sokulduğunu hiçbirimiz fark etmemiştik. "Küstahlığınla tanrıların öfkesini üstüne çektiğin zaman, senin şu Dionysos da sana yardım edemez. Gökteki yıldızların sadece yasak aşkların ürünü olmadığını bilmiyor-

sun galiba. Koruyucu tanrıçam Athena'nın ilk çağlarda titanlarla savaşıırken havaya savurduğu o ejderha, bugün bile göğün ekse-
nine sarılmış duruyor. Herakles'in yaptığı büyük işleri hatırlatan şu
takımyıldızlara; su yılanı, yengeç, aslan, ayı ve kuşlar burçlarına
bakmak yeterli."

"Aşka neden bu kadar karşı çıktığını bir türlü anlamıyorum"
diye karşılık verdi Sthenelos. "Pek çok kahramana o işleri yaptıran,
o hassas duygular değil midir? Şu gökteki Perseus'un korkak oldu-
ğunu kimse söyleyemez ama güzel Andromeda'yı Poseidon'un
canavarından kurtaracak gücü en başta aşkından almıştı. Günün
birinde denizcilerin Diomedes Takımyıldızı'na bakarak yönleri
bulması seni sevindirmez mi?"

"Eğer aşkların sayısına göre olsaydı, sana bütün Samanyolu
yakıştırılırken, benim adımlı gökte minicik bir köşe taşırdı" diye
karşılık verdi Diomedes.

"Olsun" dedi Sthenelos sırtarak. Bir testi şarap çıkardı. "Kimi-
leri hayattayken şöhretin doruklarına tırmanır, kimilerinin değeri
de öldükten sonra bilinir."

Sonra testi Diomedes'e uzattı. Argos kralı büyük bir yudum
aldı. "Aslında seni övecek insanları şimdiden tedarik etmiş oluyor-
sun" diye cevap verdi arkadaşına. "Savaştığımız her yerde ardında
bıraktığın sayısı belirsiz evlatlarını şöyle bir hatırlamak yeter."

"Neyse ki böylece benden sonra da yaşayacak bir şey bı-
rakıyorum ardımda" dedi Sthenelos gülererek. "Her ne kadar beni
memnun eden bütün uysal kızları bir şükran ifadesi olarak göğ-
e yıldız yapma imkânından mahrum olsam da."

"Elinde öyle bir güç olsaydı bile hiç tavsiye etmezdim" diye
cevap verdi Diomedes. "Yoksa aldatılan kocalar kendilerinden ne-
lerin gizlendiğini anlardı. Boynuzlananların bölük bölük Argos'a
hücum borusu çaldıklarını görür gibi olurum!"

Bu arada şarap testisi Zakrops'a ulaşmıştı. O da oldukça bü-
yük bir yudum aldı. "Şayet arkadaşının Argos'taki gece devriyeleri
hakkında duyduklarımın sadece yarısı doğru çıksa, kendi adam-
ların bile sana karşı savaşırdı o zaman Diomedes" dedi kaptan.

Derken testi bana uzatıldı.

"Kralın baş yardımcısı olarak Argos'ta mümkün olduğunca çok

sayıda cesur savaşçı yetişmesini sağlamak benim görevlerimden biridir” diyerek kendini savunmaya girmişti Sthenelos yapmacık bir ciddiyetle. “Bu göreve benden daha uygun biri var mı bilmiyorum. Herhalde sen değilsin Zakrops. Kızlar suratını görse çığlık çığlığa kaçışır, senin de şu tahta bacağıyla onlara yetişebileceğini sanmam.”

Testi ikinci kez elden ele dolaşıyordu. şarap hoşuma gitmiş, canıma can katmıştı.

“Benim gibi bir adamın yatağını ısıtacak birilerini bulmak için kovalamasına gerek yok” diye karşılık verdi kaptan o esnada. “Tam aksine, sakatlığımdan dolayı çoğu zaman pazularıma dokunup erkekliğimin tadına bakmak için çevremi saran meraklı kızlardan kendimi kurtarmakta zorlandığım için üzülüyorum.”

“Bu ancak dolaştığın batakhanelerin karanlık olmasındandır Zakrops!” dedi Sthenelos bir kahkaha atarak. “Sarhoş yosmalar aşk aradığın o izbe mekanların loş aydınlığında yanlışlıkla senin tahta bacağına ellerine alınca, istedikleri gibi bir erkek bulduklarını sanıp sevinç çığlıkları atıyorlardır.”

Kapaneos’un oğlu hafifçe sallandı. “Aslına bakarsan, sevişmekten yorgun düştüğüm zamanlarda böyle tahtadan bir alete benim de ihtiyaım oluyor” dedi şarap kokan nefesini yüzüme doğru üfleyerek. “Ne yazık ki tanrıların benden esirgelediği o tahtaya şimdi sen sahipsin. Ne mutlu sana!”

Sonra boşalan testiye güvertede yuvarladı, yeni bir tane çıkarıp açtı. İkinci testi yine Diomedes’in ellerinde başladı turuna. Tydeus’un oğlu bir yudum aldı. “Her ne kadar bir savaşçı olarak sizin aradığınız türden hasımlar yerine başkalarıyla karşılaşmayı tercih etsem de benimle aynı fikirde olan insanlarla oturup konuşmayı severim” dedi şarabın etkisiyle peltekleşen diliyle. “Siz savunmasız bir kadını sırt üstü yatırmayı başardınız mı zafer çığlıkları atarsınız. Bense erkek erkeğe carpıştığım zaman kendimi evimdeymiş gibi huzurlu hissedirim. şarap içince çenesi düşen kelleler değil, kılıcımın uçurduğu kelleler arttırır sevincimi.”

“Olabilir” diye karşılık verdi Sthenelos. “Ama seni temin ederim ki bizim yaptığımız savaşlar çok daha zevkli. Çünkü sen yorgun argın ve kanlara bulanmış bir halde savaştan çıkarken, ben

yatakta geçen her gürüşin ardından kendimi genç bir tanrı gibi güçlü hissedirim.”

“Daha demin tam aksini söylüyordun” diye itiraz etti Zakrops. “Şarabı içince aklın bulanmaya başladı anlaşılan.”

“Yok canım?” diye karşılık verdi Sthenelos. “Tezat bunun neresinde? Bir savaşçı yara almamışken, kendini halen dinç ve savaşa yeni girmiş gibi hissederken silahlarının zarar görmesi veya paraparça olması mümkündür. Kullandığı mızrakların rakiplerinin kalkanında kırıldığını kaç kere görmüştür Diomedes; istersen ona sor!”

“Demek ki her savaşa birkaç yedek mızrakla girmek gerek” diyerek araya girdim.

Ötekiler bir an şaşkınlıkla göz göze geldiler. Sthenelos ağzı bir karış açık kalmış, Diomedes’e aval aval bakıyordu. Tydeus’un oğlu ise kaşlarını kaldırmış, Zakrops’u süzüyordu. Sonra üçü birden dizlerini tokatlayarak kahkahalarla gülmeye, birbirleri in omzuna vurmaya başladı.

“Tanrılar aşkına!” diye inledi Sthenelos. “Hiç güleceğim yoktu! Çok yaşayasın Aras! Sözlerin keskin bir zekanın ürünü ama ne yazık ki tabiat hiçbir erkeği böylesi bir meziyetle donatmış değil”

Bu sözler üzerine üçü birden yeniden gülmeye başladı. “Genç dostum, efendilerimiz ara sıra böyle edepsiz sohbetlere dalsa da, sen yürüdüğün erdemli yoldan asla sapma” dedi Zakrops testiye bana uzatarak. “Aslında başka şey kastediyorlardı; o sözleri hayat tecrübesiyle değil, sabırsızlıklarından söylüyorlardı.”

Diomedes tok bir kahkaha attı. “Dur bakalım seni saman kafalı!” diye karşılık verdi Sthenelos. “Hele Argos’a bir varalım da, güzel kızlar hep birden yakana yapıştığı zaman görürsün bol keseden atıp atmadığımı!”

Bu sözlere katıla katıla güldüler yine. Nihayet sakinleştikleri de Diomedes şöyle dedi: “Aras bizi böyle çene çalıp içerken görünce, Yunan âdetleri hakkında iyi bir izlenim edinmiş olmalı! Ama ne yapalım ki hem savaşçı hem de keyfine düşkün insanlarız biz. Kılıca değer verdiğimiz gibi, şarabı ve sohbet etmeyi de severiz. Henüz toy olman ayıp değil Aras; elbet bir gün sen de büyüyeceksin. Kelimelerle oynamayı ve şarap içmeyi şimdiden öğrenmiş

oldun. Şundan bir yudum al bakalım; burada dostlarının arasındasın.”

Testiyi bana uzattı. “Sana daima sadakatle hizmet edeceğim” diye söz verdim ona. Sonra testiyi dudaklarıma dayayıp sert ve kırmızı üzüm suyunu kana kana içtim.

Yunan ordusunun Truva karşısında gösterdiği kahramanlıklardan bahsettik. Zakrops da savaş esnasında küreği Sthenelos’un kafasına indirmiş olmasına rağmen onun övgülerinden hissesine düşeni aldı. Çünkü komutan ona artık eskisi kadar kızgın değildi; birbirini yıllardır tanıyan iki adam gibi içki içerken eski günleri yâd ederek barışmışlardı. Sohbet o kadar uzadı ki göz kapaklarım ağırlaşmaya başlamıştı. Üçünün birbirlerine sarıldığını ve hep bir ağızdan geçmiş zamanlardan kalma şarkılar söylediklerini görüyordum sadece. Sesleri çok güzel değildi ama oldukça gür çıkıyordu. Bir ara dalmışım. Birisi üstüme bir koyun postu örtüyordu. Bir süre sonra da Sthenelos’un geceleri ortaya çıkan ay tanrıçasına hitaben, onun özellikle biçim değiştiren yuvarlak hatlarını öven bir şiir okuduğunu duydum. Kendimi uzun zamandır hiç o kadar emniyetle hissetmemiştim. Huzur içinde uykuya daldım.

-VII-

Ertesi sabah Menelaos’un gemisinin direğinde uzunca bir kırmızı bez dalgalandığını gördük. Bu işaretle onu beklememizi anlatmak istiyordu. Gemisini iyice yanaştırıp bizimkine yapıştıınca Sparta kralı güverteye atladı. Kraliçe Helen ve Diomedes’in Spartalılara sattığı Hermione onun peşinden geliyordu. Kız bana neşeyle göz kırptı. Argos Kralı, Hermione haricinde bütün konuklarını selamladı.

“Arkadaşımin elini sıkmak şerefine leke sürmez Diomedes” dedi Helen. “Çünkü o artık bir köle değil hür bir insan ve bana kendi gönlüyle hizmet ediyor.”

Gerçi o zaman bu kadar çabuk olmasına bir türlü akıl erdirememiştim ama Hermione’nin hürriyetine kavuştuğunu duymak beni çok sevindirmişti. Menelaos rahatsız edilmeden baş başa konuşmak için Diomedes’in koluna girerek geminin pruvasına götürdü.

Sparta kralının ne kadar kaygılı olduğu yüzünden anlaşıyordu. İki kral çok geçmeden ciddi bir meseleyi tartışmaya başladılar. Hermione ve Helen bu arada güvertede geziniyor, o sallanıp duran döşeme tahtalarının yerine, daha sağlam olan toprağa ne zaman basacaklarını öğrenmek için Zakrops ile konuşuyorlardı.

Sonra iki kadın benim yanıma geldi. "Demek hakkında çok şey duyduğum Aras sensin" dedi Helen. "Aslında oldukça güçlü birine benziyorsun. Hermione'nin Truva'da seni bir tava darbesiyle yere serdiğine insanın inanası gelmiyor."

O an söylediğı sözlerin anlamına değil, üşüyen ruhumu ısıtsın diye üstüme serilen yün bir battaniye gibi sarıveren sesinin tonuna dikkat ediyordum.

Bu bir tanrıçanın sesiydi; dünyanın saadeti gibi körpe ve hüznü gibi yaşlıydı. Bu ses tonunda, yeşeren çayırların semalarında süzülen, yaşama sevinciyle dolu kuşların şen civıltıları ve hasta torununu sallayarak uyutmaya çalışan bir ninenin hüznünlü mırıltıları; yıkanmak için nehre girmek üzere saçlarına taç takarak süslenen genç bir kızın gülüşü ve doğum yaparken çocuğunu koruması için tanrıya yakaran bir kadının hırıltılı soluk alıp verışı vardı. Kulağımda tıpkı güzelin gururu, âşışın alçakgönüllülüğü, gebe bir kadının ümidi ve hayal kırıklığına uğramışların yalnızlığı gibi çınılıyordu; hem bir annenin sıcaklığı, bir kız kardeşin verdiği teselli hem de sevgilinin arzuları gibiydi.

Ama kulakların işitemeyip sadece hissedebileceğı, bir hayvanın iniltisi gibi yerin altından çıkıyormuş izlenimi bırakan, halbuki aslında insan ruhunun derinliklerinden kopup gelen ve gizliden gizliye yeryüzündeki her şeyin geçici olduğunu söyleyen kalın bir ton vardı bu seste. Helen'i bakışlarımla takip ederken onun gözlerinde oynayan altın pırıltılar, daha önce hiç bilmediğim, ancak yeni yeni sezmeye başladığım duyguları anlatıyordu. Kulaklarım uğulduyor, etrafımda ne varsa olduğu yerde donup kalıyordu. Kapkara bir ayna gibi ışıldayan gözleri açılıyor ve beni giderek hızlanan bir çağlayan misali alıp aşağı doğru, esrarengiz arzulara çekiyordu.

Alaycı bir ses beni daldığım hayallerden çekip aldı.

"Zarafetinle bu toy delikanlıyı neden terletiyorsun güzel Helen? Görmüyor musun nasıl da titriyor, diliyle dudaklarını yala-

maktan salyası nasıl akmış? Gerçi ondan daha güçlü nice erkeği heyecandan dili dolaşan çocuklara çevirebileceğin bir gerçek ama şimdi benimle gelmen gerek. Diomedes ve Menelaos bizimle görüşmek istiyorlar.”

Sthenelos’tu bu sözleri söyleyen. Helen yüzünü ona dönerken çıplak omuzlarının göğsüne sürünmesini umursamadı. Hava çok sıcak olduğundan iki kadının da kolları ve bacakları açıktı, sadece gövdelerini ve kalçalarını örten beyaz elbiseler giymişlerdi. Bu temasın kazara olduğunu düşünmeme rağmen ürpermiştim. Ellerim terleyip ıslak bir süngere dönmüştü; içimde yeni ve tuhaf hisler uyanırken yürüyüp giden kraliçenin peşi sıra bakakaldım. Bizi seyreden gemi mürettebatı ise birbirlerini dürtüyor, “Bizim şu zavallı buzağıya bakın! Şimdiden bir boğa gibi burnundan solumaya başlamış, yakında boynuzcukları da çıkar!” diyerek alay ediyorlardı.

Hermione yanımda kalmıştı. “Söyle bakalım kader arkadaşım Aras, beni tekrar gördüğüne sevinmedin mi yoksa?” diye sordu incinmiş bir ses tonuyla. “O göz alıcı kraliçenin yanında kimsenin umursamayıp kenara ittiği kuru bir dal parçası gibi göründüğümü biliyorum. Ama bunu kimse senin kadar açık bir biçimde yüzüme vurmamıştı!”

Hemen koluna girdim. “Sandığın gibi değil Hermione, sadece merak ettiğimden!” diyerek onu teskin etmeye çalıştım. “Uğruna pek çok savaşçının ölümü göze aldığı kraliçeyle ilk defa konuştum bugün. Hem kuru bir dal parçasına benzediğini de nereden çıkardın? Seni Yunan ordugâhında kucaklaşıp birbirimizi teselli ettiğimiz o günkü gibi birden karşımda bulunca ne yapacağımı bilemedim.”

“Ne duruyorsun o zaman, aptal kafal” diye karşılık verdi, şimşek hızıyla parmaklarının ucuna kalkarak dudaklarıma bir öpücük kondurdu. Neye uğradığımı şaşırmıştım; gerisin geri giderken ahşap küpeşteye dayandım, oradan aşır baş aşağı denize düştüm.

Tiz bir çılgılık duyduğumda Poseidon’un suları kuşatmıştı çevremi. Yüzeye geri çıkmak için kollarımla çırpınmaya başladım. Başımı sudan çıkarıp tekrar nefes almayı başardığım an, gemi in yanımdan geçip gitmekte olduğunu gördüm. Sonra bana doğru

atılan bir ip denizin yüzünde şakladı. Güverteye tırmanıp kendimi emniyete aldığımda, bir tek Diomedes'in şaşkınlık yaşamadığını ve uzun sürecek bir dönüş hareketine girişmeden beni kurtardığını gördüm. Ötekilerin hali son derece tuhaftı. Tepeden tırnağa titreyen Menelaos başını kollarının arasına almış ve yüzü Sthenelos'a dönük vaziyette ona yaslanmıştı. Zakrops ellerini yüzüne kapamıştı. Büyük bir acı çekiyormuşçasına döktüğü gözyaşları sakalını ıslatıyordu. Modeus döşeme tahtalarının üstünde bir balık gibi kıvranıyordu. Kimileri yerlerde yuvarlanırken, iki kişi güverteden aşağı sarkmıştı; biri öksürmekten boğulacak gibiydi, öbürü de onun sırtına sertçe vuruyordu. Kahkahalar o kadar şiddetliydi ki gemimiz rotasından sapınca diğer gemilerin dümencileri de bize uyup hemen yön değiştirmişlerdi.

"Böyle ilk öpücükte tutuşup serinlemek için suya atladığına göre, sahiden de ateşli bir âşıkmışsın Aras!" diye bağırды Sthenelos. Ötekiler bu sözlerle epeyce güldüler. Kahkahalar bir zaman daha kesilmek bilmedi. Gemimiz rotasına geri döndü, filodaki öbür gemiler de hemen eski düzeni aldı.

Güvertedekilerden bir tek Hermione gülmüyor, öfkeden kıpkırmızı kesilmiş halde karşımda dikiliyordu. "Özür dilerim sevgili arkadaşım" dedim ona. "Tahtalar kayganmış, o yüzden aşağı düştüm. Şimdi konuşmamıza kaldığımız yerden devam edelim."

Hermione ise suratıma tokadı şaklattığı gibi arkasına döndü, tek kelime söylemeden yürüyüp gitti. Gemi baştanbaşa yeni bir kahkaha tufanına yakalanırken bir kez daha rotasından çıkarak geniş bir kavis çizdi. Filodaki diğer gemiler de bizimkini takip ediyor fakat bu zikzaklı rotaya bir anlam veremeyen mürettebatları avazları çıktığı kadar küfrediyorlardı.

-VIII-

Yolculuğumuzun sekizinci gününde Yunanlıların bora adını verdiği kuzey rüzgârı gemimizi önüne katmış, hızla ileri doğru itiyordu.

"Hey, Poseidon'un şu sıçrayan taylarına bakın!" diye bağırды Zakrops dalgalar köpürürken. "Çok geçmeden Delos'u göreceğiz.

Cömert tanrılara şükredelim ki şu peşimizden ayrılmayan yunusları da bize gösterdiler.”

O garip hayvanların beş altı tanesi gemimizin hemen yanı başında yüzüyordu. Fakat hafiften yeşilimsi ışıltılar salan suyun içinde dosdoğru bir yol izlemiyor, yerinde duramayan köpekler gibi karmakarışık hareket ediyorlardı. Havaya sıçrayıp yeniden derinlere dalarak gözden kayboluyor, az sonra da başka bir yerde ortaya çıkıyorlardı. Onların hareketliliği başımı döndürmüştü.

“Bunlar çayırdaki tayarlar gibi oynamaya bayılır” dedi Zakrops gülerek. “Ama yetişkin bir at kadar güçlüdürler. Hattâ bir seferinde bir yunusa binmiş birini tanımıştım. Şarap içip iyice sarhoş olunca küpeşteden aşağı düşmüş. İmdat istemiş ama sesini kimselere duyuramamış. Canını kurtarmak için sabaha dek yüzmüş, ne var ki karaya ulaşamamış. Dermanı iyiden iyiye tükenince, son çare Poseidon’a yalvarmış. Birdenbire bir yunus çıkagelmiş. Boğulmak üzere olan adamı sırtına aldığı gibi kıyıya kadar götürmüştü. Hikâye gerçek mi, yoksa adam bana şaka mı yaptı orasını bilmem. Belki de şarabın etkisiyle olmadık şeyler görmüştür. Denizin gözü yaşlı yaratıkları aşkına! O herifle testileri tokuşturup zar atamayalı kaç yıl oldu! Büyük ihtimal, şimdiye dek çoktan balıklara yem olmuştur.”

Sonra Zakrops macera dolu günleri yâd eden insanların yaptığı gibi hüznü bir sessizliğe gömüldü. Hatıralar yıllar geçtikçe daha iyi mayalanıp damakta daha hoş bir tat bırakan içki gibidir. İnsanoğlu acı çektiği zamanları çabucak unuttur, sadece mutlu olduğu anları hatırlamak ister. Ta ki geçmişte her şeyin daha iyi olduğunu düşünmeye başlar. Ölümlü insan maziyi anarak tatlı tatlı avunurken, içinde yaşadığı gün yavan ve anlamsız görünür.

Güneş ateşli atlarını göğün tepe noktasından aşağı salmıştı ki karşımızda Delos Adası beliriverdi. Suyun içinde baş gösteren sivri kayalara yanaşırken deniz birden sakinleşti, sanki dalgalar kıyıları dövmeye çekiniyordu. Delos denizlere açılmayı öğrendikten sonra Akaların kutsal saydığı en büyük mabet halini almıştı. Limana girerken Zakrops bana adanın öneminden söz etmeye başladı:

“Bu efsanenin sana pek tuhaf geleceğini biliyorum Aras ama bunu birçok dindar insandan dinledim. Yüce Zeus da dağları üst

üste yığıp karaları bütün bir halde sular altında bırakmamış mı? İşte Delos onun kudretinin bir başka kanıtıdır, çünkü bu ada bir zamanlar bizim bildiklerimiz gibi denizin dibine bağlı değil, aksine bir gemi gibi okyanuslarda yüzüyormuş. Zeus'un sevgilisi ve Apollon ile Artemis'in annesi Leto günün birinde kıskanç Hera'dan kaçarken Delos'a ulaşmış. Zeus'un iki çocuğu da henüz onun karındaymış. Daha önce dolaştığı pek çok ada, doğum yapması için ona kalacak yer vermemiş. Delos ise çaresiz kalan Leto'yu Hera'nın gazabından hiç korkmadan kabul etmiş. Bunun üzerine Zeus çocuklarının dünyaya gözlerini açtığı yeri zincirlerle denizin zemi ine sabitlemiş. Sonraları Apollon da en büyük mabedini burada inşa etmiş."

"Aras'ı kocakarı masallarıyla avutacağına denizcilik tecrübelerine eğitsene!" diyen Sthenelos'un alaycı sesi duyuldu yelken direğinin oradan. "Fırtınada dümenin nasıl tutulacağını öğrenmek, Zeus hakkındaki aşk dedikodularından daha çok işine yarayacaktır. Eğer Zeus rahiplerinin ona yakıştırdığı gibi pek çok kadınla birlikte olmuş olsaydı, dermanı kesilen ellerindeki şimşekten kamalar belki de çoktan çatırdayarak yere düşerdi!"

O esnada Diomedes araya girdi. "Kutsal yerlerde öyle aşağılık meseleleri konuşmaya utanmıyor musunuz?" diye çıkıştı öfkeyle. "Siz yaşını başını almış koca koca erkekler, tanrıların gazabından korkmuyorsanız, hiç olmazsa saflığını henüz yitirmemiş ve siz müdahale etmeseniz günahın ne olduğunu bilemeyecek kadar genç yaştaki dostlarımıza ilişmeyin!"

Sonra elini omzuma attı. "Sen böyle sözlere kulak asma Aras" diye tembih etti. "Ne yazık ki Akalar semavî meselelerle dalga geçmeyi seven bir kavimdir. Neyse ki inandığımız tanrılar, barbarları gibi mağrur ve sert değil, aksine lütüfkâr ve hoşgörülüdür."

Delos'ta az sayıda insan yaşıyordu. Limana demirleyen gemilerin sahipleri mal alıp satmak amacıyla değil, ya bir adak adadıkları için ya bir kehanetin doğru çıkıp çıkmayacağını öğrenmeye ya da günahlarının affı için kefarete sunmaya gelmişlerdi. Sükûnet adanın üzerini zarif bir tül gibi örtüyordu. Dik tepenin dibine sığınmış görünen mütevazı evlerin üstünde, yaşama sevinciyle dolu yeşil sarmaşıkların ve serin bir mavi sonsuzluğun kucakladığı be-

yaz mermer tapınak, başka bir âleme açılan kapı gibi göğe yükseliyordu. Sthenelos bile tapınağı gören insanların yüreğini doldurveren o ciddi ağırbaşlılıktan kendini kurtaramamıştı. Diomedes gibi o da sırtına ketenden sade bir elbise geçirdi sessizce. Sonra ikisi birden silahlarını bırakarak sahile çıktılar.

“Sthenelos ve ben Delos Dağı’nın kutsal suyunda aklımız başımıza gelinceye dek yıkanıp temizleneceğiz” dedi Diomedes bana. “Kalplerimiz tanrıların hükmüne razı olacak kadar olgunlaşınca, mermer sütunların arasından geçip içeri girecek ve kendimizi ölümsüzlerin çağrısına bırakacağız. Sen de en güzel koçu omuzlayıp tapınağa, bizim yanımıza getireceksin. Çünkü sen de bizim gibi asilsin; Kalhas’ın o alâmetleri doğru okuduğundan hiç şüphem yok. Tapınağa giremeyecek kadar genç olsan da oraya yaklaşmana izin vereceğim.”

Ötekilerin meraklı bakışlarla beni süzdüklerini fark ettiğimde, iki komutan çoktan evlerin arasında gözden kaybolmuşlardı. “Buradan sadece taze su almak için durduğumuzu sanmıştım; Diomedes’in kehanetin doğru çıkıp çıkmayacağını soracağını bilmiyordum” dedim utana sıkıla.

“Demek ki bundan haberi olmayan sadece sensin” diye karşılık verdi Zakrops. “Menelaos’la neler konuştuğunu hiç duymadın mı?”

“Tek kelimesini bile duymadım! Niye sordun bunu şimdi? Gerçi komutanların bazı esrarengiz işler çevirdiğini sezer gibi olmuştum; beni asıl şaşırtan, benim haricimde herkesin bundan haberdar olması.”

“Bir gemide bulunan mürettebatın kulağı delik olur” dedi Zakrops gülümseyerek. “Halbuki o aralar senin tatlı bir aşk sarhoşlu içinde olduğunu hatırlıyorum!”

Ötekiler kahkahayı bastılar. “Tabii ya, kulaklarına su kaçan biri yeterince iyi işitemez!” diye devam etti. Sonra yüz ifadesi ciddileşti. “Neyse ne! Menelaos dün bizim gemiye içindeki kötü hisleri haber vermek için gelmiş.”

Şaşkınlıktan ne söyleyeceğimi bilemedim.

“Tanrılar Menelaos’a bir düş göstermiş” dedi beni şöyle bir süzerek. “Yunan diyarının kahraman evlatları fırtınanın kırbaçladığı

denizde çaresizce sürükleniyormuş. Kardeşi Agamemnon'u kuşatan sular kan gibi kıpkırmızıymış. Bizi asıl üzen, Sparta kralının rüyasında Argoslu efendilerimizin yüzlerini de görmüş olması.”

“Her kötü hissin gerçek olması şart mı?” diyerek karşı çıktım. “Rüyalar çoğu zaman geleceği değil, aksine çok eskide kalmış olayları yansıtır. Deios kehaneti cevap vermeye degecek kadar güçlü müymüş?”

“Diomedes’in ne soracağını bilmiyorum” diye karşılık verdi Zakrops. “Her ne kadar insanların çok azında kendi geleceğini araştırarak cesaret olsa da Diomedes kararını vermiş bir defa. İnsanlar tanrılardan öğrenmek istedikleri şeyler hakkında pek konuşmazlar. Ama sana şu kadarını söyleyeyim; Diomedes yurduna şimdi dönüp dönemeyeceğini, eğer dönemeyecekse ömrünün daha ne kadarını hasret içinde geçireceğini öğrenmek isteyecektir.”

“İyi de benim bununla ne alâkam var? Koçu tapınağa götürmemi emredince neden bana tuhaf tuhaf baktınız? O kadar ağır bir hayvanı sarp yamaca çıkarmak gerçekten çok zor görünüyor.”

O zaman tecrübesizliğim yüzünden öyle konuşmuştum.

“Seni aptal çocuk! İçimizden bazıları senin yerinde olmak için neleri gözden çıkarır! Gerçi sen bir Yunanlı veya Truvalı değilsin, anan seni barbarlar ülkesinin kim bilir neresinde doğurdu! Ama yine de bir Giritlinin yanında yetiştiğini iddia ediyordun; aslında oradan hiç olmazsa kutsal şeyler hakkında daha fazla bilgi sahibi olmanı beklerdim!”

“Bağışla beni ama Delos’ta düzenlenen ayînler hakkında hiçbir şey bilmiyorum desem yeridir.”

“Tanrılar aptalları sever” diyerek içini çekti kaptan. “Dinle öyleyse: Diomedes o koçu seve seve yüklenirdi. Çünkü bir insan adak sunarken ne kadar yorulursa tanrıların onu o kadar hoş karşılar. Hattâ bu sebeple eski çağlarda krallar gırtlığna hançer saplayacakları azgın boğaları öncelikle kendi elleriyle zaptetmeyi âdet edinmişler. Fakat Delos Tapınağı’na girmek isteyenler, ilk önce dağın eteğindeki kutsal pınarın suyunda yıkanıp temizlenmek ve ondan sonra başka bir canlıya temas ederek yeniden kirlenmekten sakınmak zorunda. Bu yüzden tapınağa çıkan krallar sunacakları adağı bir arkadaşına getirtir hep.”

“Menelaos da tapınağa çıkmayacak mı?”

“Öğrendiğime göre arkadaşının getireceği haberin, kendisi için de yeterli olacağını söylemiş. Hem tanrılar o kadar sık ziyaret edilmez. Şimdiye dek ömründe üç kereden fazla tapınağa çıkan birini duymadım.”

Bu bana o zaman akıllıca gelmişti. Artık yaşlandığım ve hayata dair pek çok bilmece şimdi önümde çözülmüş halde durduğu için Sparta kralının karısıyla konuştuktan sonra tanrılarla görüşmekten vazgeçtiğini tahmin ediyorum. Sanırım Helen kocasının, evliliklerini etkileyecek uğursuz bir haberle gelmesinden korkmuş ve onu da ikna etmişti.

Her akşam olduğu gibi hayvanları karaya çıkardık. Yunanlılar geceyi denizde geçirmekten hoşlanmazlardı. Gemileri o zamanlar bana çok büyük ve denizlere açılmaya uygun gibi görünse de aslında Kıbrıslılar ve Fenikelilerin yaptıkları muazzam gemiler karşısında ceviz kabuğundan farksızdı. Ben Diomedes'in yağız atlarını kıyıya çıkarmaya uğraşıyordum. Ötekiler o hayvanlara yaklaşmaya özen gösteriyorlardı. Fakat o esnada akşam yemeği için şarap dolu testileri indiren Polymerios adlı kısa boylu ama güçlü savaşçı, üzerinde durduğu daracık iskeleye atlarla birlikte yanaştığını fark etmemişti. Hayvanlardan birinin attığı çifte adamın kıcına gelince, kısa boylu savaşçı sırtındaki yüklerle beraber havalanarak denize düştü.

Ötekiler katıla katıla gülmeye başlamıştı. Ben aygırları güç belâ zaptedilip karaya çıkarmayı başarmıştım. Polymerios da o sırada sudan çıkmış, hırsından titreyerek bağırıp duruyordu:

“Utanmaz herif! Atları iskeleye yanaştırdığını niye söylemedin? Diomedes seni koruyor diye, onun savaşçılarını kötürüm veya aptal yerine koyup dalga geçebileceğini mi sanıyorsun yoksa? Beni kimsenin tekmelemesine izin vermem! Kaçma! Gel buraya da o mağrur burnunu sürteyim!”

Ama ben kaçmayı yeğledim çünkü Polymerios ne laftan anlayacak ne de özür kabul edebilecek durumdaydı. Bodur savaşçı avazı çıktığı kadar küfürler savurarak kovalıyordu beni.

Aynı anda evlerin arasından genç kadınlardan oluşan vakur görünüşlü bir katile, küçük filomuzu Yunan geleneklerine göre

karşlamak üzere deniz kıyısına doğru iniyordu. Elllerinde yeşil dallar vardı, kahramanlık şarkıları söylüyorlardı. Polymerios'tan kurtulmak ümidiyle onlara doğru koştum. Kafilenin en önündeki kızın yanına vardığımda, hemen onun ardına saklanacak oldum. Ne var ki kısa boylu savaşçı bir tavuk sürüsüne dalan atmaca gibi öfkeden kudurarak kafilenin üstüne atıldı; o esnada tökezleyince beyaz örtülere dolanarak iki kızla beraber çaresizce yere yuvarlandı.

Kızlar feryadı basınca bir sürü adam koşa koşa geldi, anlayıp dinlemeden Polymerios'a sopalarla giriştiler.

"Hangi bedbaht günahkâr adamızın huzurunu kaçırabilir? Şimdi o azgınlığını burnundan getirip terbiye ederiz senil" diye bağırıp duruyorlardı.

Derken Yunan savaşçılar da harekete geçip Delos'un erkeklerini taşa tutmaya başladılar. Zakrops araya girmese çok kan akacaktı.

"Delos'un yiğitleri! Bir hata oldu! Bizi yanlış anladınız!" diye bağırdı kaptan. "Sizi temin ederim ki kızlarınıza kimse ilişmedi. O dövdüğünüz zavallı adam, Apollon Tapınağı'na adak sunmak için alelacele koşunca kayıp düştü, hepsi bu!"

Polymerios ayağa kalkıp iki dişini tükürdü. "Doğru söylüyor değerli efendiler!" dedi kalan dişlerini gıcırdatarak. "Kızlarınıza saldırmak aklımın ucundan bile geçmez. Şu çocuk benim önüme geçmişti; sahilde ilk duayı benden önce okumak istediği için öyle acele ediyordum. O yeni yetmeye yetişmek isterken ne yazık ki ayağım sürçtü ve yanlışlıkla değerli hanımların arasına daldım!"

Bu sözleri söylerken kızarmış yüzünde zoraki bir tebessüm belirmişti; kalabalığın üstünden bana bakınca ne kadar öfkelenildiğini okudum gözlerinden.

"Bana sorarsan hemen yola düş, koçu Diomedes'e yetiştir!" dedi Zakrops. "Tırmanış uzun sürecek, hem sen dönünceye dek Polymerios da yatışır belki."

Kutsal tapınağın beyaz mermer sütunlarına ulaştığımda omuzlarım ağrıyordu. Az sonra muhafızlar yanıma gelip üstümde silah olup olmadığını yokladılar. Gerçi hiçbir kavim o adaya saldırmaya cesaret edemezdi, çünkü öyle bir durumda Yunan şehirleri intikam almak için birleşirlerdi. Ama adaların arasında insanlara zarar

vermekle kalmayıp kutsal mekanları da kirleten pek çok korsan yuvalanmıştı. Bu tür haydutlara karşı dikkatli olmak gerekiyordu.

Muhafızların ardından uzun boylu, ince yapılı, yüzü tıraşlı bir adam peşindeki hizmetçileriyle beraber bana doğru geldi.

“Diomedes’in arkadaşı Aras sen misin?” diye sordu elindeki asayı bana değdirerek.

“Evet, benim” diye cevap verdim. O kahramanın arkadaşı olarak bilinmek beni hem gururlandırmış hem de sevindirmişti.

“Omzundaki yükü indirip hizmetçilere ver” dedi rahip. “Kralın dönünceye dek burada bekleyebilirsin ama tapınağa daha fazla yaklaşayım deme sakın!”

Hizmetçiler koçu alıp gidince yalnız kaldım. Güneş yakıyordu. Bir kayanın gölgesine yerleştiğim esnada sesler duydum, fakat ne söylendiğini tam olarak anlayamadım. Sıcaklığın şiddetiyle ısınan hava yerden buğu gibi yükseliyordu. Tam uykuya dalacaktım ki koçun canhıraş feryadını işittim. Diomedes mermer sütunlar arasında tek başına dikiliyordu.

Neler söylediğini işitemeyecek kadar uzakta bulunuyordum. Fakat sözlerini tamamladığında azametli bir ses duydum; sanki biri demir bir borunun içinden konuşuyordu. O sesin Apollon’a ait olabileceği aklıma geldi hemen. “Deniz yemyeşil yarımadanın etrafında dalgalandıkça, orada korunacak ve emniyette olacaksın” diyordu.

Ses kayaların arasında bir zaman yankılandı. Dağın tepesinde bir kartal daireler çizerek süzülüyordu. Sonra Diomedes’in başka bir şey daha sorduğunu duydum. Bu seferki sorusu daha uzundu. O demirden ses şöyle cevap verdi: “Ben varolduğum müddetçe, orada yağız aygırları idare eden adamın oğulları hüküm sürecektir.”

Sonra vadilere derin bir sessizlik çöktü. Ayağa kalktım. Diomedes ve onun soyundan gelenlerin Argos ve Peloponez’de ebediyen hüküm süreceklere dair tanrının verdiği teminat beni sevindirmişti, çünkü çabucak evine dönmemesi için hiçbir neden kalmamıştı artık. Hemen yola çıktım.

Kayaların üstünden keyifle atlayıp bacaklarımı dalayan uzun otların içinden koşarak ilerliyordum. Derken iki ilgin ağacının arka-

sından sesler geldiğini duydum. Merakla biraz daha sokulup dalların arasından baktığımda, pek derin olmayan bir çukurun içinde uzanmış yatan iki kadın gördüm. Bunlar Hermione ve Helen'di.

Truvalı kız, kraliçenin kucağındaydı. Helen kızın saçlarını usul usul okşuyor, iltifat ediyordu. Ben o esnada kuru bir dal parçasına basınca kadınlar hemen toparlandılar.

"Bizi böyle korkutmaya utanmıyor musun Aras? Az kalsın yüreğime iniyordul!" diye bağırdı Helen öfkeyle. Yanakları al al olmuştu.

Utanarak arkama döndüm.

"Hayır" dedi kraliçe o an. "Burada kal. Bekle de gemiye beraber dönelim."

Kadınlar kendilerine çekidüzen verinceye kadar yüzümü çevirerek gayet terbiyeli bir biçimde bekledim. Sonra Helen kolumdan tuttu.

"Demin sana öyle çıkıştığım için darılma bana Aras, çok korkmuştum... Bu adada haydutlar olduğu söyleniyordu" dedi özür dilercesine. "Bana biraz yurdundan bahseder misin?"

Hızlı hızlı soluk alıp veriyor, şakaklarındaki zarif sarı tüylerde boncuk boncuk ter damlaları göze çarpiyordu. Hermione de öbür tarafına geçti. Onun çocuksu yüzü de kızarmış, siyah saçlarından birkaç tel alına yapışmıştı.

"Seni ve çekici nedimeni gördüğüme çok sevindim asil kraliçem; sizi korkuttuysam özür dilerim" dedim.

Helen havadan sudan konuşurken geze geze deniz kıyısına indik.

"Menelaos'a beni ve Hermione'yi dağın eteğinde gördüğünden bahsetmezsen sevinirim" dedi kraliçe limana girmeden. "Yanıma muhafız almadan gemilerden o kadar uzaklaştığımı öğrenirse bana kızar. Ne yazık ki erkekler, kadınların arada sırada baş başa kalma ihtiyacını anlayışla karşılamıyor."

"Bu hususta ağzımı bile açmayacağıma emin olabilirsiniz" dedim cevaben. "Hem böylelikle senin gibi bir kraliçeyi istemeden de olsa korkuttuğum için kendimi daha kolay affederim."

"Gerçekten çok nazik bir delikanlısın" diye karşılık verdi Helen gülümseyerek. Kollarımdan tuttu. "Kim bilir, belki yakında sen de kendi i bir kral gibi hissedersin!"

Sonra arkasına dönüp limana yöneldi. Hermione benim yanımda kalmıştı. Birlikte sahilde yürümeye başladık.

“Önceki gün bizim gemiye geldiğinizde seni incittiysem özür dilerim” dedim Truvalı kıza. “İnan ki kasten yapmadım. Aksine, senin yakınında olmak bana hep huzur vermiştir. Kraliçenin teveccühünü kazanmana ne kadar sevindiğimi anlatamam.”

“O noktaya gelmek kolay olmadı” diye karşılık verdi Hermione düşünceli bir tavırla yüzüme bakarak. “Ama kraliçe şimdi bana bir kardeş kadar yakın. Oysa sen bana o kadar ilgi göstermiyor, sanki beni gördüğünde kaçmaya çalışan bir yabancı gibi davranıyorsun.”

“Tam tersinel” diye karşılık verdim kararlı bir ses tonuyla.

Hermione ellerimi tuttu. “Şu denizcilerin alaycı bakışları altında sahilde bir aşağı bir yukarı gezinip durmayalım” diye uyardı. “Söyle bakalım, benimle baş başa kalma arzusu duymadın mı hiç?”

“Hem de nasıl!” dedim cevaben. “Ama yakışık alır mı bilmiyorum.”

“Ahlâk dediğin, hiç kimsenin ihtiyaç duymadığı yerde anlamını yitirir!” dedi Hermione gülümseyerek. “Diomedes’i karşılamak için şöyle biraz açılısak ne çıkar? Hem tanrıların ona nasıl bir bilgi verdiklerini ilk önce biz öğrenmiş oluruz.”

Tanrıların ona söylediklerine kulak misafiri olduğumu anlatma fırsat kalmadı; çabucak öne doğru fırlayıp çalılıkların içinde birdenbire gözden kayboldu. Ona yetişmek için aceleyle koşmaya başladım. Fakat ayağım takılınca tökezleyip çimenlerin üstüne yuvarlandım.

“Belki günün birinde dehşet salan bir savaşçı olursun Aras!” dedi Truvalı kız saklandığı zeytin ağacının arkasından çıkarak. Kıs kıs gülüyordu. “Ama seni şimdiden iki defa tuzağa düşürmüş oldum; ilkinde tavayla ikincisinde çelme takarak. Bunu becerip beceremeyeceğini sen de bir kez olsun denemek istemez misin?”

Kafamın içi uğulduyordu. Bir kadının benimle alay etmesinin Diomedes’in arkadaşı olmak şerefiyle bağdaşmayacağını düşünerek serî bir hareketle topuğuna basıp öbür ayağımla diz eklemine arkadan vurunca, Hermione bağırarak sırtının üstüne düştü. Daha toparlanmasına fırsat vermeden üstüne atılıp yere bastırdım. Fakat kız direnmek yerine kollarını boynuma doladı. Artık hiçbir şey

duymuyor, görmüyordum. Nefes nefese birbirimizin soluğunu içerken, kendimi Hermione'nin sıcaklığına bırakmıştım.

"Hiçbir zaman bana ait olmayacağını bilsem de günün birinde seninle birlikte olmaktan başka bir şey istemiyorum Aras" dedi Truvalı kız alnımı okşayarak. "Bir kuğu ördekle nasıl bir araya gelir? Mazlum bir köle olarak dünyaya gelmişken, hürriyetime kavuşsam da asla soylu bir kadın olamam. Halbuki sen çok uzaklardan gelmiş olsan bile bir kralın oğlusun; kısa sürede Diomedes'in en samimi arkadaşlarının arasına katılacağına eminim."

"Neden benimle Argos'a gelmiyorsun?" diye atıldım. "Helen seni serbest bırakırsa, Diomedes seni seve seve kabul edecektir. O zaman istediğimiz kadar birlikte oluruz."

O an isyan edencesine baktı yüzüme. Gözleri yaşla dolmuştu. "Seni zevk düşkünü herif! Şimdi ayaklarına kapanıp cömertliğin için teşekkür etmemi mi bekliyorsun? Karın olmam için mert bir erkek gibi yalvarsan da, emin ol hemen karar veremezdim. Bana ve çocuklarına neyle bakacaksın? Usta savaşçılığınla mı? Elimde tavayla ordugâhlarda koşturup duracaksam, maaşlı asker olmayı tercih ederim! Eğer bakır bir yüzükle kandırılabilen sıradan bir yosma gibi peşinden geleceğimi umuyorsan, demin yaptığın gibi beni birazcık sevdiğini göstermen yeterli! Evet, sırf beni sırtüstü yatırıp altına almak için âşıkmişsin gibi davrandın!"

Gözyaşlarına boğuluverdi. Ben şaşkınlık içinde elimi uzatınca, kendini kurtarıp hiçkırığa hiçkırığa ağlayarak uzaklaştı.

İçimi tuhaf bir hüznün kapladı. Çünkü o Truvalı kız samimiyetle sevdiğim birkaç kişiden biriydi. Hoyratlığıma kahrederek aşkın ne olduğunu düşünmeye başladım. Demek ki mutluluk hissi ne kadar güzelse, ardından gelen hayal kırıklığı da o denli büyük oluyordu.

Usul usul limandaki gemilere doğru yürüdüm. Civarda yanan bir tek ateş görünüyordu; onun başında da Modeus oturuyordu. Yüzünde kaygılı bir ifade vardı. Güneş batmıştı. Askerî malzemeler sorumlusu, yem torbasının üstüne oturmuş, günün yorgunluğunu atıyordu. Ben yanı başında bitiverince neye uğradığını şaşırды.

"Ah, sen miydin Aras! Hırsız gibi usulca sokulmak nereden aklına geldi? Az kalsın mızrağımı göğsünün ortasına yiyordun!"

"Eğer gerçekten bir haydut olsaydım, şimdi burada gırtlığın

kesilmiş bir halde yatıyordun” diye karşılık verdim. “Senden başka kimse yok mu?”

“Aynen söylediğin gibi” dedi Modeus suratını buruşturarak. “Ne zaman nöbete kalacak bir aptal aransa, aksilik ya, kurada hep benim adım çıkar zaten!”

“Diğerleri nerede?” diye sordum.

Modeus arka taraftaki neşeli şarkıların yükseldiği evleri işaret etti parmağıyla sessizce. “Bizim savaşçılar Delos ahalisiyle barışmalarını kutluyorlar” diye homurdandı. “Bunun için koskoca bir öküz boğazladılar, hem de Diomedes’ten izin bile istemedi! Kralımız demin Menelaos’un yanına gitti ve henüz dönmedi. Ayrılımlarının şerefine içiyorlar, çünkü Sparta kralı yarın Girit’e doğru yelken açıyor.”

“Peki, ya Sthenelos?”

“Tabii ki o da içmekle meşgul” diye cevap verdi Modeus. “Böyle konuksever insanların davetini geri çevirdiğini şimdiye dek hiç görmedim. Aslında bu seferki kutlamanın özel bir nedeni var: Yarın sabah biz de Argos’a gitmek üzere açılıyoruz.”

“Diomedes öyle mi söyledi?” diye bağırdım şaşkınlıkla.

“Akşama dek çalılıkların içinde uyudun mu yoksa!” diye sordu Modeus gözlerimin içine bakarak. Sonra beni tepeden tımağa süzdü. “Senin üstün başın adamakıllı batmış! Görüyorum ki perişan haldesin, dizlerin ve dirseklerindeki çamur değil mi? Yoksa bunlar çimen lekesi mi? Delos kutsal bir ada olmasa, ağaçların arasında bir kadınla güreşmişsin derdim!”

“Bırak şimdi bunları da, neler oldu, sen onu anlat!” diyerek geçiştirdim.

“Tamam, efendilerimiz şükür ki iyi haberle döndüler. Diomedes o kadar keyifliydi ki daha yanımıza kadar gelmeden, nihayet eve dönme vaktinin geldiğini söyledi bağırarak. Yani tanrılar ona...”

“Biliyorum” diyerek kestim sözünü. “Ya Sthenelos? Onun da tanrılarla konuşmak istediğini biliyordum.”

“En çok istediği buydu, hem Diomedes’ten bile cesur çıktı. Kral sadece kendisinin ve torunlarının istikbalini sormuş, oysa Sthenelos ölümünün nasıl olacağını.”

“Ölümünü mü? Peki nasıl bir cevap almış?”

“Tam olarak anlayamadım” diye karşılık verdi Modeus. “Çoğu zaman tanrıların sözlerini çözmek zordur ama anladığım kadarıyla babasının düşmanları tarafından öldürülecekmiş. Sthenelos düşman kelimesiyle Tebllerin mi yoksa tanrıların mı kastedildiğini düşünüp duruyor şimdi. Böyle bir şeyi sormak büyük cesaret doğrusu. Ben olsam korkardım.”

“Burada daha ne kadar nöbet tutacaksın?”

“Poseidon’un takımyıldızı yelken direğinin tepesine gelince bittiyor” diye cevapladı Modeus keyifsizce. “Bana bir iyilik yapmak istersen, benim yerime burada biraz bekleyebilirsin. Susuzluktan dillim damağıma yapıştı, dudaklarım çöldeki taşlar gibi kurudu kaldı. Zaten benim gibi yaşlı birinin bu kadar uzun süre dışarıda oturması iyi değil.”

O esnada en yakındaki evden Sthenelos çıktı. Sıkışmıştı anlaşılan. Bizim olduğumuz tarafa bakınca ateşin aydınlığında beni tanıdı.

“Hey Aras!” diye seslendi. “Gelsene buraya! Sana bir testi şarap ısmarlayayım!”

“Hades aşkına!” diye gürledi Modeus. “Şimdi burada beklemek yerine daha iyi bir iş çıktı sana.”

“Kesinlikle!” diye karşılık verdim. Rahatlamıştım çünkü gemilerin başında nöbet tutmak bana pek cazip gelmemişti. O esnada ihtiyacını giderip ferahlayan Sthenelos’a doğru koştum.

“Çok iyi görünüyorsun” diye karşıladı beni. Adamakıllı sarhoş olmuştu, sallanıp duruyordu. “Şu içerideki domuzlarla da iyi anlaşacağını düşünüyorum.”

“Polymerios da orada mı?” diye sordum çekinerek.

“Ha, şu mesele!” dedi Sthenelos gülererek. “İkinizin Yunan âdetlerini Delos’ta güzelce yerine getirdiğinizi öğrendim. Ama en-dişelenme, seninkinin keyfi yerinde. Birkaç genç kadın ondan nefret etmediklerini göstermek için aralarına davet ettiler. Kızlar ağabeylerinin onu dövmesine çok üzölmüşler. Sözün kısası, o şimdi kümesteki tek horoz. Bunun için sana teşekkür edecek.”

Şimdilik Sthenelos’un arkasına saklanarak da olsa, içeri gönöl rahatlığıyla girdim. Komutan savaşçıları tarafından övgü dolu bağ-

rışlarla karşılaşınca, onun da en az Diomedes kadar sevildiğine kanaat getirdim. Savaşçılar çoğu zaman kendi kaba konuşmalarını anlayışla karşılayıp değer veren lideri üstün tutarlar. Öte yandan, uzun süren bir ziyafette onlarla aynı masayı paylaşıp sonra da onlarla birlikte kusan komutana değil, öbürüne gösterirler saygıyı.

Sthenelos yerine oturunca, ben de ortada kalakaldım. Polymerios hemen ayağa fırladı. “Vay, demek hâlâ karşıma çıkacak cesaretin var!” diye bağırdı gözlerini alabildiğine açarak. “Yumruğumun tadına bakmaktan da mı korkmuyorsun?”

Böyle esip gürleyerek sağında ve solunda oturan iki kızı kendine doğru çekti. Kızlar kikir kıkır gülüyor, savaşçının kabaran pazularını okşuyordlardı. Bana karşı kızgın olmadığını, aksine yanındaki kızları etkilemeye çalıştığını anlamıştım.

“Unutma ki yiğit Polymerios, uzun bir yolculuğun ardından bir denizcinin koltuk altları başta olmak üzere vücudunun belli yerleri kötü kokar” diye seslendim. “Dolayısıyla böyle güzel bir meclise katılmadan önce yıkanması gerekir. Sen de benim sayemde banyo yapmış olduğuna göre, bana öfkelenmek yerine teşekkür etmen lazım aslında.”

Ötekiler neşeyle bağırsıp gülüştüler. Fakat kısa boylu savaşçı sevgililerinin kolları arasında o kadar mutluydu ki daha fazla bağırp çağıramadı. “Öyleyse seni affediyorum” diye karşılık verdi. “Çünkü vakit, savaşma değil sevişme vakti, öyle değil mi güvercinim? Ama senden korkulur Aras! Çelimsiz bir delikanlısın, benim gibi adaleli bir vücuda da sahip değilsin ama attığın tekme öyle sertti ki at tepti sanmıştım!”

-IX-

Yunanlıların eurus dediği gün doğusundan esen rüzgâr bizi hızla Akalar diyarının kıyılarına götürüyordu. Suları acıları dindiren Syros ile Kythnos ve en son usta denizcilerin yaşadığı Hydrea adalarını geçtik. Nihayet Argos Körfezi'ne girdiğimizde, efsaneye göre tek gözlü dev zyklopların yaptığı ve o toprakları yurt bilenlerin hasretini çektiği ama benim gibi yabancılara korku ve ürperti veren Tıryns'in taş surları görüldü. Deniz kıyısından çok daha içerideki

Kharadrus adlı kolunun kenarında başkent Argos'un bulunduğu İnakhos Nehri'nin denize döküldüğü yere geldiğimizde, Zakrops tuhaf bir biçimde birdenbire huzursuzlanmaya başladı. Yerinde derin derin göğüs geçirerek bir o yana bir bu yana kayıp duruyor, sanki bir avuç karıncanın üstünde oturuyordu. Kıyıya çarpan dalgaların çizdiği beyaz hatta iyice yaklaştığımızı. Kaptan daha fazla duramadı, dümeni elime tutuşturduğu gibi soluğu Diomedes'in huzurunda aldı.

"Kıyıya yaklaştık soylu efendim" dedi krala. "Az sonra yurduna zafer kazanmış olarak gireceksin. Şimdi kolayca yerine getirilecek bir arzuyla karşına çıkan şu sadık hizmetkârına kulak ver."

"Söyle bakalım" dedi Diomedes gülümseyerek. "Eğer inancımıza ters düşmeyen bir şeyse, seve seve yerine getiririm. Ne de olsa Truva'dan evimize kazasız belasız gelmemizi sana borçluyuz."

Zakrops'un cesareti yerine gelmişti. "Öyleyse şu dalgaları aşırıp sahile vardığımızda görevimin sona ermesini talep ediyorum; orada ganimetten senin takdir edeceğin payı alarak sizden ayrılmama izin ver."

Kral şaşkınlıkla kaşlarını çatı. "Tam zafer şenliklerine geçileceği sırada kaçırıp gitmek için mi yıllarca hizmet ettin bana?" diye sordu öfkeyle. "Şenlik meydanında bütün Argos halkının gözleri önünde öteki dostlarım gibi senin sadakatini de ödüllendirme şerefini bana çok mu görüyorsun? Şimdi burada cömertliğimin tek şahidi şu tepegözlü yengeçler mi olacak? Madem bir hırsız gibi sıvışmak niyetindesin, hiç olmazsa bunun için geçerli bir sebep göster banal"

"İsteksizlik Diomedes, sadece isteksizlik" diyerek içini çekti kaptan. Sanki ümidini yitirmişti. "Madem başka türlü ikna olmayacaksın, anlatayım o zaman: Biliyorsun ki daha Argos'tan açılmadan önce istemeye istemeye bir kadınla evlenmiştim. Karım Helen kadar güzel olmasa da, benim gibi yaşını başını almış bir erkek güzellik peşinde koşmaz. Sadece bir kıza ilk görüşte âşık olan toy bir delikanlı dış güzellikten etkilenir ve o an tepeden tırnağa titremeye başlar. Halbuki ben yedi denizin limanlarında kadınların güzelliklerini ve aşk oyunlarını keşfetmiş biriyim."

"Konuyu saptırma Zakrops!" diye uyardı Diomedes.

“Öyleyse kısa keseyim” dedi kaptan. Ter içinde kalmıştı, sol eliyle sakalını karıştırdı. “Gerçeği söylemek gerekirse, benim karımda güzellikten eser yok. Yine de bir kadında sağlam bir kişilik ve iyi kalplilik çok daha önemli değil midir? Paris de Hera ve Athena’yı unutmuş ve elmayı parıltılı yüzüne aldandığı Afrodite’ye verme gafletinde bulunmamış mıydı?”

“Sadede gelmeyecek misin?” diye sordu Diomedes.

“Sabret kralım” diye yalvardı kaptan utanarak. “Bu meseleyi dile getirmek hiç de öyle kolay değil. Ne yazık ki karımda sadece güzellikten değil, iyi kalplilikten de eser yok. Sağlam bir kişilik dersin, tatmin edecek derecede bir tek o var. Tahmin dersin ki onun yanında geçirdiğim zamanlar hiç de zevkli değildi, neyse ki Truva seferine çıkıyorduk da o günler uzun sürmedi.”

Diomedes öfkelenmeye başlamıştı; kaptanı sertçe süzünce beriki hemen atıldı: “Mesele altın veya gümüşse, kafası güzelce çalışmaya başlar. Uzun lafın kisası, karım öyle bir kadındır ki onda bir araya gelen nefret ve hasedin meyvesi cıvrıltıdır.”

Diomedes kaptanın derdini yavaş yavaş anlamaya başlamıştı. Kasılan dudaklarında bir tebessüm belirdi.

“Bu yüzden ganimetten alacağım payı onun pençelerinden kurtarma ümidim çok zayıf” diye ekledi Zakrops hararetle. “Altını bir kez gördü mü tamam. Hepsini derleyip toplar, kapısına sağlam bir kilit astığı mahzene saklar. Onca yıl sonra azıcık ganimetle döndüm diye yediğim küfürler de yanıma kâr kalır. Payımı verip beni karaya çıkar ki karıma görünmeden önce deniz kıyısına yakın bir yerde küçücük bir kulübe alıp eve dönüşümü arkadaşlarımla kutlayayım.”

O an gemide “Ağzına sağlığı!”, “Aklınla bin yaşa!” gibi bağırışlar çınladı. Aynı dertten muzdarip olanlar da Zakrops ile birlikte hareket etmek istediklerini bildirdiler.

“Gemiler kıyıya yanaştığı zaman, yanımda ordunun ağırlıklarını Argos’a taşıyacak kadar adam kalması şartıyla, isteyen istediği yere gidebilir” dedi Diomedes gülerek. “Erkenden gitmek isteyen herkes ganimetten payını hemen alacak. O yiğitlerin ileriki günlerde de peşimden ayrılmayacağına emim çünkü onların yurtlarına bağlılığı diğerlerine göre daha zayıftır.”

Gerçi şaka yoluyla onlara takılıyordu ama söylediği sözlerin kısa süre içinde gerçek olacağını bilemezdi.

-X-

Gemimizin omurgası kıyıları döven dalgaları, koyunun omurgasını lkiye bölen bir bıçak gibi yara yara ilerledi; Zakrops'un idaresinde testideki şaraplar bile çalkalanmadan nehrin denize döküldüğü yere usulca girdi. Kaptan orada sekiz savaşçıyla birlikte gemiden indi. Diomedes onlara kıymetli madenlerden yapılmış çeşit çeşit aletlerle dolu tahta bir sandık verdi. Zakrops hazineyi sevinçle geniş omuzlarına aldı, kıyıda fazla uzak olmayan bir balıkçı köyüne doğru tahta ayağını yere vura vura yürüyüp gitti. Onu seyredecek vaktimiz yoktu, daha gemileri boşaltacaktık. Hemen işimizin başına döndük. Değerli aygırlar kıyıya çıkarılırken Diomedes de bize yardım etti. Savaş arabasının zarar görmemesi için de azamî gayret gösterdi. Günlerce tembel tembel oturmuştuk; oysa şimdi ağır işe alışkın olmayan kollarım sızlamaya başlamıştı. Nihayet silahları, alet edevatı ve ganimet mallarını arabalara dağıtıp yola çıktık. Argos şehrinin kuleleri ve burçları görününceye dek kıyı şeridini izledik.

Argos o dönemde Miken ve Tiryns ile birlikte Akaların en önemli kalelerinden biriydi. Diomedes'in ana tarafından dedesi Adrastos, ünlü kâhin Amphiaraios, tanrıça Artemis'in nedimesi Atalanta'nın oğlu Parthenopaios ve Sthenelos'un babası Kapaneos başta olmak üzere, pek çok kahraman cengâver o şehirde yaşamıştı. Verimli Argolis Ovası'na kurulu şehri geliştirip kudretli kulanlar da işte onlardı. İlk çağların devleri tarafından üst üste dizilmişçesine göğe yükselen muazzam surlar, birbirinden farklı biçim ve büyüklükte kabaca yontulmuş koca koca taşlardan yapılmıştı. En alttakiler bir at arabasından daha geniş ve yüksekken, seddin burçlarındaki en küçük taşlar iki adamın bile elbirliğiyle yerinden kımıldatamayacağı kadar ağır görünüyordu. Surlar hemen hemen dokuz kulaç yüksekliğindeydi; on adımda bir, okçular için mazgal bırakılmıştı.

Bu savunma duvarı nehre kadar uzanıyordu; şehrin üç tarafını surlar kuşatırken, dördüncü kenarı nehir koruyordu. Şehrin kuzeye bakan en önemli kapısının üstünde, Miken'in ana kapısında olduğu gibi arka ayakları üstüne doğrulmuş karşılıklı iki aslan figürü bulunuyordu. Alttaki sütunlar yapının yük taşıyan parçaları değil, sadece Argos'un zenginliğini göstermek üzere dikilmiş, renk renk boyanıp zarıfçe süslenmiş ahşap direklerdi. Kapının kanatları demir çivilerle kaplanmıştı; kenarlarındaki en meşhur kralların gümüş kabartma maskaları eski çağların ihtişamına ve onların geçmişten günümüze taşan şöhretlerine tanıklık etmekteydi.

Bir nesil kadar önce, uzaklardaki Kaledonya'dan çıkıp uzun zaman başıboş dolaştıktan sonra Argos'a sığınan Tydeus girmişti bu kapıdan. Aynı kapıdan şimdi de onun oğlu geçecekti. İşte bu yüzden kafile halinde şehrin etrafını dolaşıyorduk. Diomedes Truva önlerinde Likyalı komutan Glaukos'un armağan ettiği altın zırhını giymişti. Glaukos Truvalıların yanında savaşa katılmış ve Argos kralının karşısına çıkmakta bir an bile tereddüt etmemişti. İki kahraman karşı karşıya geldiğinde, dedelerinin bir zamanlar dost olduklarını hatırlamış, birbirlerine hamle yapmak yerine karşılıklı olarak övgü dolu sözler söylemiş ve en sonunda cömertçe hediyeleşmişlerdi. Diomedes Sthenelos ile birlikte savaş arabasında ayakta dururken, Likya işi zırhının içinde tıpkı güneş tanrısı gibi görünüyordu.

Güneş bulutların arasına girmişti; yurduna dönen krala karşı yapılan tezahüratlar da o denli sönüktü. Kral geçip giderken kapıdaki muhafızlar neşeyle kalkanlarını dövmüyor, aksine asık suratlarıyla sessizce dikiliyorlardı. Aslında bütün şehir sakinlerinden beklenen tezahürat sadece birkaç yaşlı erkekten geliyordu. İçerideki gençlerse susuyor, krala âdeta düşman gözüyle bakıyorlardı.

"Doğruyu söylemek gerekirse, halk dönüşümü pek de heyecanla beklemiş gibi görünmüyor!" dedi Diomedes bir süre sonra. Sesinin tonundan gücendiği belli oluyordu. "Şimdi kraliyet sarayına bütün yurttaşların sevgi gösterileri eşliğinde gidiyor olmalıydım! Sadece birkaç zayıf ihtiyar titreyen sesleriyle bize refakat ederken, halkın büyük çoğunluğu benim kim olduğumu unutmuş sanki!"

"Unutma ki şehirden uzun süre ayrı kaldın" dedi Sthenelos

teskin edercesine. "Argos halkı hele aldığımız ganimeti bir görsün, senin adını o zaman var gücüyle haykıracak. Bilirsin ki insanın dilini hiçbir şey altının ışıltısı kadar çabuk çözemez."

"Haklı olabilirsin" diye karşılık verdi Tydeus'un oğlu. "Bu yüzden asilce davranacak ve Argos halkının tanrılarla bile savaşmış en büyük kahramanına, benim gibi bir krala reva gördüğü şu terbiyesizliği hiç olmamış sayacağım."

İki komutan ve onları takip eden en fazla yüz adam, arabalarla kralliyet sarayının önünde geldi. Oranın kapıları da açıktı. Arabaları durdurduk ve muntazam sıralar halinde içeri girdik.

O an bize doğru koşarak gelen ak saçlı bir ihtiyar görüldü.

"Geri dön Diomedes!" diye bağırıyordu. "Canını seviyorsan kaç! Dört bir yanda silahlı savaşçılar pusuda bekliyor! Agamemnon gibi seni de öldürecekler!"

Daha sözünü tamamlamadan üstümüze yağdırılan okların vızıltısı geldi kulağımıza. Oklardan biri ihtiyarın gırtlığına saplanınca, adamcağız olduğu yere yığılıp son nefesini verdi. Bir başka ok da Modeus'un göğsüne gelmişti. Askeri malzemelerin sorumlusu kan kusuyordu. Üçüncü ok Diomedes'in sol omzuna girmişti. Adamlar ellerinde mızraklar ve kılıçlarla dört bir yandan üstümüze saldırınca korkunç bir katliam başladı.

Çok azımız silahlıydı; hiçbir şeyden şüphelenmeyen savaşçıların büyük bölümü silahlarını arabalarında bırakmışlardı. Diomedes'in sadık adamları düşmanlarının üstüne çıplak elleriyle kahramanca atılıp kılıçlarını almaya çalışıyorlardı. Ne var ki kısa süre içinde pek çoğu cansız yere serildi. Ortamıza aldığımız Diomedes ise olanca gücüyle çarpışmıyordu. Sanki rüyadaydı; etrafında olan bitene bir anlam veremiyor gibiydi.

Sthenelos tam onun önünde dikiliyordu; kalkanını ona siper etmişti. Ölen düşmanlardan birinin mızrağını çekip aldım, hemen kralın arkasına yerleştim. Adamlarından hayatta kalan birkaçı koyunların çobanın çevresine kümelenmesi gibi etrafımızı almış, bizi canla başla savunuyorlardı.

"Geri çekilelim Diomedes! Başaramayacağız" diye bağırdı Sthenelos. "Vakit varken kaç kurtul!"

"Asla! Burası benim evim ve onu kimse benim elimden ala-

maz!" diye haykırdı Tydeus'un oğlu cevaben. Geniş kalkanların ardına gizlenmiş düşmanlarının üstüne hamle yaptı.

"Burası artık senin evin değil, anlamıyor musun?" diye karşılık verdi Sthenelos. "Hiç olmazsa canını kurtar ki senin uğruna şurada can verenlerin öcünü almak için günün birinde geri dönebilesin!"

Kapıyı sürgüleyerek kaçmamızı engellemeye çalışan bir savaşçının sırtına mızrağını sapladım. Kılıcıyla karşılık vermek için geri dönecek oldu ama demir mızrağı aşağı doğru iki elimle iyice bastırınca adam can acısıyla haykıarak diz çöktü. Kasılan yüzünü güçlkle bana çevirdi. "Daha çocuk denecek yaşta! Ama tanrılar ona teslim olmamı takdir etmiş, hem de böyle rezilce!" diye yakındı.

"Bunu ihanetinin cezası olarak kabul et!" diye karşılık verdim. Sonra onu iterek yere yıktım. Kan kusarak öldü. Mızrağımı cesedin sırtından çekip çıkarmak için ayağımı omzuna dayayarak asılmak zorunda kaldım.

Diomedes kendi iradesinden ziyade Sthenelos'un çekiştirmesiyle kale kapısının içinde yeniden hareketlendi. Peşinden koşanları muazzam hamlelerle kendinden uzak tutuyordu. Fakat bir taraftan da kalkaniyla kralını korumaya devam eden Sthenelos ondan daha zorlu dövüşüyordu. Nihayet üçümüz kalmıştık; sırtımızı kalenin dış duvarına yaslamış, çevremizi saran katiller sürüsüne karşı direniyorduk.

O an bir kâbus görmediğini fark etti kral. Ciğerlerinin var gücüyle herkesin kanını donduran bir nara patlattı. Bu haykırış öfkelerin ve acının, intikamın ve ölümün habercisiydi. Attığı nara öyle dehşet verici bir tonda çınlamıştı ki ben bile tepeden tırnağa ürpermiştim. Düşmanları da sarsılmışlardı. Ama korkuları ağır basan savaşçılar daha bir gayrete geldiler. Çünkü ömürlerinin geri kalanını intikam almaya gelecek bir adamın salacağı sonu belirsiz bir dehşet içinde geçirmektense, kralı orada mutlaka öldürmeleri gerektiğini onlar da biliyordu.

O gürültünün ortasında kralın attığı naraya bir cevap gibi cınladı kaptanın sesi. "Zakrops'un sesini duydum!" diye bağırdı Sthenelos Diomedes'e.

"Çemberi yarıp arabalara ulaşmaya çalışalım!" diye karşılık

verdi kral. Tıpkı bir sürü tazının arasında kendine yol açan bir yaban domuzu gibi daha bir şevkle atıldı düşmanların üstüne.

Diomedes ve Sthenelos artık sırt sırta çarpışıyorlardı; üçüncüleri de bendim. Bacağıma bir ok gelene kadar iki haini daha geberttiğim halde, yaralı bir hayvan gibi etrafına saldıran Diomedes'in vahşi gaddarlığı ve Sthenelos'un düşmanlarını tıpkı kendine inananların selameti için koyunların şahdamarını gözünü kırpmadan kesen bir rahibin sükûneti ve soğukkanlılığıyla tek kelime etmeden öldürmesi karşısında benim gösterdiğim çaba bir çocuk oyunundan farksızdı. Birden son sürat koşan atların aceleci tapırtılarını duydum; bir savaş arabası uçarcasına üstümüze doğru geliyordu. O kadar hızlıydı ki dönerken az kalsın yana devrilecekti. Dizginler Zakrops'un elindeydi. Kaptan, güvercinlere doğru süzülen bir şahin gibi katillerin arasına daldı.

"Zakrops! Seni tanrılar gönderdil" diye seslendi Sthenelos sevinçle. İki komutan kaptanın durdurmasına gerek görmeden arabaya atladılar. Ben de atlardan birine bindim; sanırım bunlar sırtında henüz kimseyi taşımamıştı. Yunanlılar arasında binicilikten anlayan pek azdı, bu yüzden de kuzeye sefer düzenledikleri zaman karşılaştıkları atlı savaşçıları bir atın gövdesine ve bir insan başına sahip yaratıklar sanmış, onlara 'kentauros' adını vermişlerdi.

Sarayın avlusundan çıkan bir düzine savaş arabası hemen peşimize düştü. Aşırı yüklü arabamız yavaş ilerlediği için bizi takip edenler arayı giderek kapatıyordu.

Diomedes çok kan kaybediyor, sol kolunu neredeyse hiç oynatamıyordu. Sthenelos böyle giderse kaçıp kurtulamayacağımızı anlamıştı. Şehir kapısından son hızla çıkarken Kapaneos'un oğlu arabadan atladı. Diomedes daha dizginleri kapıp arabayı durdurmadan, yoldaşı Sthenelos ahşap kapıyı kapatıp içeriden sürgülemişti.

Diomedes de kaşla göz arasında arabadan atlayıverdi.

"Geri dön kralım!" diye bağırdı Zakrops. "Artık ona yardım edemezsin! Şimdi onunla birlikte ölürsen gösterdiği karamanlık bir işe yaramamış olacak!"

Bu sözler üzerine Diomedes sıçrayarak arabaya geri bindi. Kahrolduğu bakışlarından belliydi. Böylece yolumuza devam ettik.

Sthenelos'un verdiği son m¼cadeleden ancak yıllar sonra haberim oldu. Okçular tarafından öld¼r¼lmeden önce, dört savaşçı arabadan mızraklamışlardı onu. Kralın sadık yoldaşı, kendisinden daha büyük bir kahramanın uğruna hayatını feda etmişti.

Deniz kıyısına ulaştığımızda Diomedes'in önceden izin verdiği sekiz savaşçı gemiyi çoktan denize indirmişti. Attan indiğimde Zakrops beni kucaklayıp gemiye bindirdi. Peşimizden gelenler sahile vardıklarında arkamızdan ok atmaktan başka çareleri kalmamıştı. Ondan sonra bayılmışım.

Kendime geldiğimde tepemizde yıldızlar yanıp sönüyordu. Bacağım sıkıca sarılmış, başım Diomedes'in kanlı omzuna yaslanmıştı. Zakrops tam karşımda, dümende oturuyordu. Polymerios'un verdiği şarabı içince acılarım hafifledi, içim ısındı.

"Kurtulmamı sadece yiğit Sthenelos'a değil, sana da borçluyum Zakrops" dedi Diomedes hüzünl¼ bir ses tonuyla. "Yine de beni değil, dostlarımı sağ salim gemiye getirmeni tercih ederdim. Fakat benim için yaptıklarını unutacak değilim. şimdi söyle bana; Argos'ta sevilen bir kral gibi karşılanmayıp oradan neden nefret edilen bir düşman gibi kovuldum? Ne hissettiğim bir yana, bu acı gerçeğe tahamm¼l edemiyorum."

"Üz¼lmesi gereken bir tek sen değilsin Diomedes" diye cevap verdi kaptan. "Biz de aynı durumdayız, bizimle birlikte Yunan ülkesinin b¼t¼n mert erkekleri de. Ah yurdumun asil komutanları! O büyük kahramanlar nasıl da tanrıların dehşet verici gazabına uğradı! Agamemnon ve Ajax öld¼, Odysseus ve Philoktetes'in akıbeti meçhul, Neoptolemos ve Meriones senin gibi yurtsuz kaldı. Menelaos'un evine sağ salim dön¼p dönemeyeceğini bilen yok. Senin savaşçılarından da sadece biz hayattayız. Çünkü Agamemnon ile birlikte gönderdiğin diğer gemiler Kapher Burnu'nda parparça olmuş."

"B¼t¼n yiğit savaşçılarım ölmüş!" diye inledi kral ellerini yüz¼ne kapayarak. "Kalhas! Kalhas! Yunanlılar sana neden inanmadı sanki!"

"Felaketi limanda öğrendim" diye sürdürdü kaptan sözleri i. "Dostum Thalippos'un hanında bana sanki ölümler diyarından dönmüş¼m gibi hayretle bakan bir adam görd¼m. Beni tanıdığını öne

sürdü. Miken'den gelip Girit'e gidiyormuş. Agamemnon'un ordu-sundanmış. Peloponez'de can güvenliğinin olmadığını söyledi. Menelaos'un kâbuslar gördüğü gece neler olduğunu ondan öğ-rendim. Euboa'nın kayalık kıyılarına ilk ulaşan Ajax talihiyle övünü-yormuş. Fakat yarımadanın güneyinde, sık sık fırtınaların koptuğu burnu geçmesi gerekiyormuş daha. Tanrılar onu orada yok etmek istemişler. Rüzgarlar fırtınaya dönüşüp önce Lokrislinin sonra da diğer kralların donanmalarını Kapher Burnu'ndaki kayalıklara sav-vurmuş.

Miken'den gelen Phrixos adlı o adam, ertesi gün denizde yü-zen tahta parçalarını görmüş. Fırtınadan sadece Agamemnon'un donanmasının bir kısmı kurtulabilmiş. Ondan sonrasını da Ph-rixos'un kendisi anlatsın."

Kaptan vücudunun pek çok yerinde yara izi bulunan, hantal ve iri yapılı adamı işaret etti. Yabancı'nın burnu uzun yıllar yumrukla-riyle dövüşmüş gibi yassı ve kemerliydi. Uğursuz ve kurnaz birine benziyordu.

"Cani gibi görünüyor ama mert biridir" dedi Zakrops bakışları-mızı fark edince. "Bana ancak Truva'daki savaşa katılmış birinin bllebileceği şeyler anlattı."

"Kimseyi dış görünüşüne göre yargılamam" diye karşılık ver-di Diomedes. "İnsanların çoğu, kendi iç dünyasını başkalarından gizlemek için maske takar. En iyisi, insanları yaptıkları işe göre de-ğerlendirmektir. Böylece daha doğru sonuçlara ulaşılır. Şimdi anlat bakalım Phrixos, seni dinliyorum."

"Umarım vereceğim kötü haberler için beni cezalandırmazsın efendim" dedi Miken'den gelen adam saygıyla kollarını açarak. "Ama bildiğinden şaşmazsan sadece acımı biraz daha derinleştir-miş olursun. Çünkü kralımın ölümü tanık olduğum en kötü olaydır. Agamemnon'un bindiği gemiyle beraber, öteki komutanların filola-rından on gemi fırtınadan güçlkle kurtuldu. Asya kıyılarına doğru savruldu. Fakat Agamemnon bunun tanrıların gönderdiği bir işa-ret olduğunu kavrayamadı. Ah, keşke daha uzaklara savrulsaydı, geri dönüp rotasını yeniden yurduna çevirmeseydi hiç!"

Miken'den gelen adamın gözleri yaşarmıştı. Yine de kendini çabucak toparladı. "Tanrılar Atridlerin laneti sürsün diye kralın kısa

süre sonra geri dönmesini istemişler anlaşılan. Büyükbabası Tantalos, öz oğlunu yemeleri için tanrıların önüne koymamış mıydı? Agamemnon'un babası Atreus, karısını kendinden soğutan kardeşi Thyestes'in iki oğlunu boğazlayarak katil olmamış mıydı? Olanlardan habersiz kardeşinden intikam almak için ona oğullarının etini yedirmemiş miydi? Biliyorsunuz ki Agamemnon Truva seferine çıkarken, amcası Thyestes'in en küçük oğlu Aigisthos'u Milken tahtına vekil bırakarak o laneti kaldırmak istemişti. Bütün halk, bu davranışı huzur dolu bir geleceğin habercisi saymıştı.

Aigistos'un nasıl nankörlük ettiğini dinle şimdi: Önce Kraliçe Klytaemnestra'yı baştan çıkarmış. Truva'nın ele geçirildiğini öğrendiklerinde, işledikleri suç ortaya çıkmasın diye kralı katletmeyi kararlaştırmışlar. Hiçbir şeyden haberi olmayan Agamemnon da katillerinin tuzağına düşmüş. Aigistos ve Klytaemnestra yıkanmak için zırhını ve silahlarını çıkaran kralın üstüne bir ağ atmışlar ve onu hançerleyerek öldürmüşler."

"Desene, başkomutan bir hayvan gibi öldürüldü!" diyerek içini çekti Diomedes. "Tanrılar Yunan ülkesini mahvetmeyi mi kararlaştırmış?"

"Sadece Agamemnon değil, yakın dostları da canlarını kurtaramadı" diye sürdürdü Phrixos konuşmasını. "Silahlı köleler kralın sadık adamlarını sokaklarda sürüyerek, döve döve öldürdüler. Bir tek ben kaçıp kurtuldum. Şehrin kapısına yakın oturduğum için surların içinden geçen gizli bir yol biliyordum. Sonra bu limana geldiğimde, sana da Agamemnon'un kine benzer bir son hazırlandığına dair söylentiler duydum."

"Çıkar bakalım dilinin altındaki baklayı! Argos'ta olanlar hakkında ne biliyorsun?" diye haykırdı Diomedes acıyla. Ama adamın korktuğunu fark edince kendini tutmaya çalıştı. "Vereceğin haber ne kadar utanç verici olursa olsun, sana el sürmeyeceğim!"

"Senin karın da aynı şekilde ihanet etti Diomedes" diye cevap verdi Phrixos çekine çekine. "Onu kandıran Teb şehrinden gelen bir maceraperestmiş. Agamemnon'un başına gelenleri öğrenince, senin için de benzer bir tuzak hazırlamışlar."

"Bir Tebli" diye inledi Diomedes. "Ah Sthenelos, aynen sana söylendiği gibi!"

“Zakrops beni tanımasa da ben onu gayet iyi biliyorum” diye devam etti Phrixos sözlerine. “Yunan ülkesinin o efsanevî Argo gemisinin mürettebatından Lynkeus döneminden beri gördüğü en ünlü denizcidir. Aslında Euboa önlerinde denizde boğulduğunu sanıyordum; handa birdenbire karşıma dıklince çok şaşırdım.”

“Phrixos Agamemnon’un başına gelenleri anlatıp senin de tehlikede olduğunu söyleyerek uyardı” diye ekledi kaptan. “Hemen adamları topladım; gemiyi kızaktan indirip yolculuğa hazırlamalarını ve kalan ganimeti yüklemelerini emrettim. Bense arabaya atlayıp şehre girdim.”

Ötekiler Diomedes’ten aldıkları sandığı çeke çeke getirdiler.

“Nereye gidersen git peşinden geleceğiz Diomedes, çünkü bizim yurdumuz senin olduğun yerdir” dedi Zakrops. “Bizi tekrar yanına al; biz sensiz rüzgarda bir saman çöpü ve kurtlarla dolu ormanda çobansız kalmış bir sürü gibiyiz. Ganimetten aldığımız pay emrine amadedir. Her zaman olduğu gibi, neye sahipsek senindir.”

Diomedes sessizce kendi önüne bakıyordu. “Demek Apolon’un Delos’ta bana bildirdiği kehanet doğru değilmiş” dedi bir süre sonra. “Hiçbir sorumluluk almadığım halde, tanrıların laneti beni de buldu. Hem krallığımdan oldum hem de en iyi dostumu ve pek çok sadık adamımı yitirdim.”

Argos savaşıları yas tutan krallarına karşı anlayış gösterip onu yalnız bıraktılar. Ben de tam uzaklaşıyordum ki Diomedes beni durdurdu.

“Nasıl ki Truva’da tanrıların dili olup onların alacağı intikamı haber verdiysen, şimdi de ölümsüzlerin kulağı ol ki Sthenelos’un ruhunu onlara emanet edeyim” buyurdu. Sonra Sthenelos’un ona hem ağabeylik hem babalık yaptığı çocukluk yıllarını anlattı uzun uzun. Kendisinden on yaş büyük dostuyla Arkadya’nın hayvanların kaynaştığı ormanlarında, uçurumlarla dolu Messina Dağları’nda ve Argolis’in kayalık sahillerinde yaşadıkları pek çok maceradan bahsetti. “Sthenelos! Sthenelos!” diye bağırdı. “Birlikte onca zafer kazanmışken, şimdi tanrılar niçin birlikte ölmeyi esirgediler bizden? Çocuk yaşıta anamı ve babamı yitirdim, kendi karım beni öldürmeye kalktı ama hiçbiri senin ölümün kadar acı vermiyor bana!”

Sonra yedilerin Teb şehrine yaptığı ikinci seferi anlatmaya koyuldu; o savaşta babalarının intikamını almış ve şehri yerle bir etmişlerdi. Konuşurken acısını dindirmek için şarap içiyordu. Bir yandan da zırhını öyle sertçe yumrukluyordu ki en sonunda yarası açılıp halkalı zırhının arasından kan sızmaya başladı.

“Yarani sarmamıza izin ver Diomedes, kan kaybindan ölürsen ne yaparız?” diye yalvardım.

“Her şey dostumu benden alan tanrıların istediği gibi oluyor” diye karşılık verdi öfkeyle. “Madem ölmemi istiyorlar, o halde bana takdir edilenden neden kaçmaya çalışayım ki?”

Sonra Etolya’da geçen çocukluk yıllarına döndü yeniden. Kan kaybı ve içtiği sert şarap aklını allak bullak etmişti. Anlattıklarından hiçbir şey anlamıyordum, çünkü göz kapaklarım yavaş yavaş ağırlaşıyor, yaramsa durmadan sancıyordu. Diomedes’in birkaç kez yüksek sesle içini çektiğini duydum. Nihayet altın bir kupa geçirdi eline. Şarapla doldurdu.

“Ruhlar âlemine giderken, bu kupayı da yanına al Sthenelos!” diye haykırdı. “Al ve beni bekle. Vadem dolduğunda ben de peşinden geleceğim. Ama o zamana kadar senin şanını her tarafa yaymadan rahat yüzü görmeyeceğimi!”

Sonra avucundaki kupayı sıktı, geceden daha karanlık denize fırlattı.

İKİNCİ BÖLÜM

HERMİONE

Aşk toy bir delikanlıyı adam eder, buna karşılık yetişkin bir erkeği de çoğu zaman bir delikanlıya çevirir. Aşk insanlara semavî bir mutluluk verir, halbuki tanrılara kimi zaman insanlara has bir utanç yaşatır. O, insanları avucuna aldığı gibi tanrılara da hükmeder.

Gerçek aşk beraberinde gururu, alçakgönüllülüğü, huzursuzluğu ve gönül rahatlığını getirir: Başkalarına yasaklananı zorla veya hileyle ele geçiren fatihin gururunu, vazifesi olduğunu düşünerek başkalarının iradesine boyun eğen kölenin alçakgönüllülüğünü, mirastan mahrum edilip her gün kendini yeniden ispatlamak zorunda kalacağı uzak diyarlara sürülen birinin huzursuzluğunu ve yaptığı hiçbir işten dolayı ölüm döşeğinde pişmanlık duymayan kudretli bir kralın gönül rahatlığını.

Buna karşılık Afrodit'in yanında, yetişkin bir erkeğin zaman içinde gitgide büyüyen acılar çekerek hissettiği ama toy bir delikanlının çoğu zaman fark edemediği dört kötü yol arkadaşı vardır: Korku, kibir, kuşku ve gözü kapalı güven. Geceleri hırsızları ve haydutları uzak tutmak için evi in çevresinde devriye gezen tefecinin korkusu, çoktan pes etmiş bir düşmana eziyet eden savaştının kibri, ihanetle karşılaşma korkusundan dolayı dostlarının sadakatinde hep iki yüzlülük vehmeden bir hükümdarın kuşkusunu ve az sonra bıçağı kavrayacak elin okşamalarına aldanarak sakinleşen kurbanlık bir koyunun kendini emniyette hissetmesi.

Aşk, Orpheus'a ölümler diyarına inecek ve Eurydike'yi affetmesi

için gölgeler tanrısına yalvaracak cesareti vermişti. Ne var ki birlikte ölümler diyarından dönerlerken, o ozanın yüreğine korku düşürüp daha önce uyarıldığı halde peşinden gelen sevgilisine geri dönüp baktıran ve yasağa uymadığı için onu yitirmesine yol açan da aynı aşktı. Şafağın kızılığı Eos, Kephalos'u çapkınca kandırma-ya çalışırken, o karısı Prokris'e sadakatle bağlı kalacak gücü aşkında bulmuştu. Fakat aşkı onun talihini tersine çevirdi: Kephalos ormanda ava çıktığı sırada, onu gizlice gözetleyen kıskanç karısını vahşi bir hayvan sanıp yanlışlıkla mızraklayarak öldürmüştü.

Pygmalion'un fildişi heykeline can veren aşk, Alkestis'i kocasının ölümünü geciktirmek için kendi canına kıymaya itmişti. Nil Nehri kıyılarında yaşayanların inancına göre bereket tanrıçası İsis, kardeşi Seth tarafından öldürölüp paramparça edilen kocası Osiris'i hayata döndüren nefesini ancak aşkından aldığı güçle verebilmişti. İki nehrin arasındaki toprakların rahipleri, hayat tanrıçası İştâr'ın her kış sırf aşkı uğruna, kardeşi Ereşkigal tarafından aşağılanmayı ve işkenceye maruz kalmayı göze alarak ölen kocası Tammuz'un yanına indiğini ve öbür tanrılar tarafından kurtarılınca dek ölümler diyarında kaldığını, her bahar yukarı çıktığında yeryüzünün yeniden yeşerdiğini söylerler hâlâ. İşte ben de Hermione'ye karşı hissettiğim aşkın tanrılarinki kadar büyük olduğunu düşünüyordum.

Aşk çoğu zaman güzellekle beraber azalarak yok olur, ama bu o zamanlar aklımın köşesinden bile geçmiyordu. Hermione'yi ne zaman rüyamda görsem, damarlarımdaki kan coşuyordu, bense şefkatin hasretini çekiyordum. Delos'ta Hermione'nin güzelliğini keşfetmek ne kadar hoşuma gittiyse, o günü anmak şimdi o kadar hüznü veriyordu çünkü onu bir daha ne zaman göreceğimi ve yollarımızın ebediyen ayrılıp ayrılmadığını bilmiyordum.

Uzun yıllar sonra bu konuyu arkadaşlarıma anlatıp güldüğüm çok olmuştur. Genç erkeklerin çoğu arzularını tatmin eden ilk kızın en büyük aşkları olduğunu sanırlar. Halbuki ben olgunluk çağlarımda, toyken hayal ettiğimden çok daha fazla şehvet tattım. Yine de itilip kakıldığım şu yaşlı halimde bile sık sık Hermione'yi düşünürüm. Çünkü hayatım boyunca en büyük mutluluğu onun yanındayken yaşadığımı anladım.

Bir ömür boyu öğrenilen onca hikmet, pek çok meselede ha-

yatın başlangıcındaki meraktan ziyade yol gösterici nitelik taşıırken gençlerin sevmesi yaşlıların sevmesine işte bu yüzden benzer; her ne kadar genç adam için tecrübe, ihtiyar için ümit daha önemli olsa da.

-I-

Argos'tan kaçtığımız günün ertesi sabahında hava kurşun gibi ağırdı. Gemimiz sakin denizde sallana sallana ilerliyordu. Ne var ki kısa süre sonra dalgalar kabarmaya başladı. Güney yönünden esen rüzgâr önümüzü kesiyordu. Diomedes kürek çekmemizi emretti. Argos'tan bizi takip etmek için gemilerin açılmış olabileceğini düşünüyordu. Göğün tanrısı Uranüs'ün sabahları serin olduğunda sık sık ayaklarına sardığı kül renkli post öğleye doğru açıldı. Bir de gün batısından esen eurus, yelkeni şişirince talihimize güvenmeye başladık.

Fakat akşam olup da yıldızlar bulutların arasından yüzünü gösterdiğinde, Aeolus'un en sert rüzgârlarını denizin sularına saldı. ufukta kapkara bir bulut tabakası belirdi. O zamana kadar bizi sarsmadan götüren Poseidon'un atları, köpüren ağızlarını açıp gösteren canavarlara dönüştü. Salyaları suratımızı kamçılıyor, terleri bütün elbiselerimizi ıslatıyor, öfkeleriyle atları gemi azağı almış, taşlı bir yoldan bayır aşağı gitgide artan bir hızla inen ahşap bir araba gibi sarsıyordu gemimizi. Fırtına soluğumu kesiyordu. Zakrops'un dümenin üstüne kapandığını gördüm. Var gücüyle dümeni zaptetmeye çalışırken kabağan damarları, nehrin sığ yerinde çamur içinde kıvranan solucanları andırıyordu. Havanın ve denizin bütün ifritleri önce gemimizi elimizden almak, sonra da deniz kızları ülkesinin karşı kıyısına ulaşmak üzere korkusuzca açılan pek çok denizci gibi bizi de yutmak amacıyla korkunç bir güçle üstümüze abanıyordu.

Daha önce denizde bir fırtınayla karşılaşmamıştım, bu yüzden gemideki arkadaşlarıma hiçbir faydam dokunmuyordu. Argoslu denizciler yelkeni çabucak indirdiler, dalgalar güverteye hücum ettikçe gemiye dolan suları miğferleriyle boşaltıp kalın sicimlerle birbirlerine bağlandılar. En son denize düşmemem için benim

belime de bir halat geçirdiler. Halbuki o esnada böylesi bir akıbet benim için bir felaket değil, aksine bir kurtuluş olacaktı, çünkü midem ağzıma gelmişti, ne yediysem çıkarıyordum. O kadar ki bağırsaklarımı bile kusacağımı sanmıştım.

“Kendini çok mu kötü hissediyorsun?” diye haykırdı kaptan denizin ifritleriyle dans ettiğimiz sırada. “Günlerce suda kalmış bir ceset gibi görünüyorsun!”

“Bütün bağırsaklarımı denizlerinizin tanrılarına armağan ettiğimden şüphen olmasın!” diye inledim. “Bilmiyorum nasıl ama vücudum o deniz yaratıklarını adamakıllı memnun etmek niyetinde!”

“Hele şu hafif esinti rüzgâra dönüşsün de içinde daha neler varmış, görünce sen de şaşıracaksın!” diye seslendi kaptan cevaben.

“Tanrılar aşkına!” diye inledim. “Daha şimdiden örümceklerin içine ağ ördüğü kupkuru bir fıçı gibi hissediyorum kendimi!”

“O halde yeniden yemek yiyip mideni doldur da denizler tanrısını cimriliğiyle kızdırmal Yoksa iyice gazaba gelip üstümüze fırtınalar gönderir!” diye gürledi kaptan.

Kaptanın benimle alay etmesi zoruma gitmişti. “Böyle tehlikeli bir durumda bile şaka yapmaya vakit bulman beni çok şaşırtıyor Zakrops” dedim soluk soluğa. “Er ya da geç, öldüğüm zaman sona erecek acılarım da dalga geçeceğine kendi canını tanrılara emanet etsen daha iyi olur!”

Gerçekten de Thanatos’un beni alıp gölgeler diyarına götürüvereceğine iyiden iyiye inanmaya başlamıştım.

“Demek hayatın pamuk ipliğine bağlı” dedi Zakrops alaycı bir ses tonuyla. “Fakat bu olaksa kader tanrıçası Atropos öyle takdir ettiği için değil, aksine şu gürültüye rağmen durmadan takırdadığını duyduğum dişlerinle o ipliği kemirdiğin için olur. Sanki bir keçinin davulun derisine sıçması gibi ses çıkarıyorsun! Acizliğinin suçunu ağır işin ardından terleyen yüzümüzü serinleten şu hafif esintiye yüklemel! Şu güzelim gemide, yürekli olmayı gerektiren denizciliğe sudan korkmana rağmen merak salıp düşüncesizce denize açılan, sonra da ağlamaktan gözleri şişen bir çocuğun bulunduğunu Aeolus nerden bilsin?”

O gece ölümler diyarının uçurumlarından aşağı düştüğümü ve dönüşü olmayan Styx adlı nehrin karanlık sularında kaybolduğumu çok düşündüm, çünkü muazzam dalgalar gemiyi sırtlayıp alıyor ve süratle götürüyor, Zakrops'un zorlu hamleleri bu dağ gibi dalgalara karşı azgın bir boğaya musallat olan sineklerin ısırıkları kadar bile etkili olamıyordu. Gökyüzü öfkeyle kabaran denizle birleşmişti âdeta; yerle göğün arasındaki sınır, suratımıza püsküren köpüklerde kayboluyordu. Ay da yıldızlar gibi bulutların ardına saklanmıştı. O kadar ki kimse yanı başındaki adamın yüzünü göremiyor, herkes birbirini ancak sesinden tanıyordu.

Yine de o korkunç gece yepyeni bir günün başlamasıyla sona erdi. Dehşet dolu anların ardından ufuk çizgisinde yüzünü usul usul gösteren güneşin solgun ışıkları, ateşin yavaş yavaş sönmesiyle bütün gücünü tüketen odunlar gibi bitkin halde derin bir uykuya dalan adamların üstüne düşüyordu.

Bacağımdaki sancı, uyku tanrısı Morpheus'u benden uzak tutuyordu. Benim haricimde bir tek Zakrops'un yerine dümene geçen Diomedes uyanıktı. Argos kralı geminin arka tarafında, gözleri ufukta, tunçtan bir heykel gibi oturuyordu. Kaptan onun yanında döşeme tahtalarına çaprazlamasına uzanmış, denizin derinliklerinden çıkıp karaya vurmuş bir yunus balığı gibi yatıyordu. Kızıl saçlı Poiymerios sırtını yelken direğine dayamış, yatmaktan ziyade oturur vaziyette uyuyordu. Düz yerde rahat edemediğini, başını ve sırtını bir ağaç gövdesine veya yüksek bir yere yaslamadığı takdirde uyku tutmadığını anlatmıştı bana bir seferinde.

"Bu benim suçum" demişti o zaman. "Çocukken Morpheus'un beni uyutmak için nasıl geldiğini gözetlemeyi kafama koymuştum. Odama girdiği anı kaçırmamak için geceleri yatağıma uzanıp yatmıyor, oturup bekliyordum. Sen de bilirsin ki Morpheus insanın gözlerini kapatmaya geldiğinde fazla durmaz. Kapıdan veya pencereden hızla süzülerek gelir ve insanı kaşla göz arasında rüyalar âlemine gönderir. Morpheus'u hiç olmazsa bir kez görmek için çocukluğumdan beri bekler dururum. Uyku tanrısı gerçek suretini gizlemek için annemin anlattığı gibi kül renkli bir elbise mi giyiyor, yoksa elbisesi bize getirdiği rüyalar gibi bin bir renkte mi ışıltıyor, bunu öğrenmeyi çok istiyorum. Aslına bakarsan pek çok rahipten

dinlemiştim, ayrıca sorguladığım Truvalı esirler de böyle iddia etmişti. Bu mesele tam otuz yıldır kafamı kurcalayıp duruyor ve ben şimdiye dek Morpheus'u kendi gözleriyle gören kimseye rastlamadım."

"Ne yazık ki sana ben de yardım edemem Poiymerlos" demiştim ona. "Morpheus'un kendini görecektir gözlerden sakınmasının bir sebebi olsa gerek. Uyku ölümün kardeşi değil mi? Ve Morpheus'u gören biri, vakti gelince ölüm tanrısı Thanatos'u da tanıyıp ondan kaçmaz mı?"

"Tanrılar da senin gibi düşünmüş olmalı" diye cevap vermişti Polymerlos hüznle. "Nitekim bu merakım yüzünden beni cezalandırdılar. Eskiden pek çok geceyi yıldızlarla konuşa konuşa geçirirdim, ne var ki Morpheus'u yakalamak mümkün olmadı ve ben her seferinde amacıma ulaşmadan gün doğarken uykuya daldım. Aslında o benimle hep dalga geçti. Bugün yatar vaziyette kesinlikle uyuyamıyorum. Morpheus ben oturuncaya kadar sabırla bekler ve ancak o zaman beni sıkıntıdan kurtarır."

Polymerios Argos'ta doğmuştu ama Peloponez'in batısındaki ormanlarla kaplı Messina bölgesinde büyümüşü. Gündelik işlerle geçimini sağlayan bir babanın on dördüncü evladı olarak kendini ışıltılı bir hayat beklemiyordu. Fakat anne ve babası pek çoklarının yaptığı gibi onu köle gibi satmamış, hayatını yoksul olsa da hür bir insan olarak sürdürmesi için daha meme çağındayken dağlarda yaşayan akrabalarının yanına göndermişlerdi. Onu bir daha asla göremediler, çünkü kısa süre sonra Argos'un batı kesiminde büyük tahribata yol açan yangında ölmüşlerdi. Sonraları kâhinler Argosluların Teb şehrine karşı verilen savaşta ölenlerin cenaze merasiminde, Zeus'un cezalandırdığı günahkâr Kapaneos'u da yücelttikleri için tanrının o yangını bizzat şimşegiyle çıkardığını öne sürmüşlerdi.

Polymerios ailesinin öldüğü haberini ancak delikanlılık çağına adım attığında almıştı. O dönemde mızraklı avcıların zor sanatını öğreniyordu. Mızrak, avda kullanılan en ağır silahtı; onu taşıyan bir avcı tehlike ne kadar büyük olursa olsun korkmamalı ve tereddüt etmemeliydi, çünkü mızrak taşıyıcılar kralın daima iki adım gerisinden yürür ve onun yaraladığı hayvanlara öldürücü darbe-

yi vururdu. Elbette ki can havliyle saldırganlaşan yırtıcı hayvanları durdurmak da onların görevlerinden biriydi. Kimi zaman ava çıkan kraliyet ailesi mensubu, yaralı bir aslan tarafından yere yıkılınca ve insanla hayvan yerde tortop olup boğuşmaya başladığında, mızrağın darbesi öldürücü ya da kurtarıcı olabiliyordu.

Polymerlos hızlı öğreniyor, koşmakta olan bir domuzu veya yaban öküzünü bile gözünden vurabiliyordu. Sarayda avcılardan istenen seviye, on denemede dokuzunu vurmaktı. Çünkü bir erkek ancak bunu başarabildiğini kanıtladığı zaman kralın maiyetinde süre avlarına katılır ve dönüşte avdan aldığı hisseyi pazara götürüp satabilirdi.

"Messina'nın iki prensinin hayatını kurtardım" diye anlatmıştı Polymerlos. "Yaban domuzları onları bacaklarından ısırarak feci şekilde yaralamıştı. Öyle ki yaralarından sürekli kan boşanıyordu. O hayvanları tam zamanında, avcı tanrıça Artemis'in bile takdir edeceği bir isabetle mızraklamasaydım, canlarını kendi başlarına kurtaramazlardı sanırım. Fakat o zamanlar daha delikanlıydım ve başardığım işin talihimden değil, kabiliyetimden kaynaklandığını düşünme cüretinde bulundum. Böylece ona adak sunmak akımdan çıkmış. Halbuki onun ne kadar kıskanç olduğunu ve yırtıcı hayvan avlayanların kendi şöhretini gölgelemesine tahammül edemediğini herkes bilir. Bu tür olaylardan ikisi, Yunan diyarının en asil iki kahramanının başına gelmişti: Kaledonya domuzunu alt eden yiğitler hem de hayvana son darbeyi vuran, kralımız Diomedes'in amcası Meleager; bir de ormanlarla kaplı Arkadya'da altın boynuzlu kutsal geyiği ele geçiren ölümsüz Herakles.

Talih çoğu zaman belayı da beraberinde getirir. Bana da aynıısı oldu. Avda yaşadığım üçüncü kazada, çalılıkların arasından bir anda fırlayan aslanın kafasına hedef aldığım mızrağın kenara sıçrayarak kendini kurtarmaya çalışan kralımın karnına gelmesi benim cezam oldu. Efendim Öhalya sülalesindendi, son nefesinde kanını bende bırakmamalarını istedi oğullarından. Mızrağı yönelten o tanrıçanın eliydi, fakat beni kovalamaya başlayan Messinalılar mızrağı krala kasten fırlattığını düşünüyorlardı, çünkü o kazadan kısa süre önce kızını nehir kenarında yıkanırken gözetlediğim için kırbaçlanmıştım. Prenses o kadar güzeldi ki!

Neyse ki Messina prensleri sayıca kalabalık olmalarına rağmen diğer Yunan krallarına kıyasla pek kuvvetli sayılmazlardı. Kralımız Diomedes'e ancak farelerin av köpeklerine karşı koyabildiği kadar direnebilirlerdi. Onların sahip olduğu toprakların genişliği bir günlük yayan yolculuk mesafesi kadar bile yoktu. Bunun gibilerin emrine amade insan sayısı o kadar azdır ki Messina prenslerinin elinin altındaki demir cevheri de yeterli değildi, bu yüzden ilkel insanlar gibi bakır ve tunçtan silahlar kullanırlardı. Yine de beni Diomedes'e sığınmak üzere kaçtığım Argos'a kadar kovaladılar. Tydeus'un oğlu anlattıklarımı ciddi bir yüz ifadesiyle dinledi önce. Sonra zırhını kuşanıp şehrin kapısında görününce, intikam almak üzere yola çıkan Messina prensleri savaş arabalarından bile inmeden gerisin geri kaçtılar; hiçbirinde Diomedes'in karşısına dikilecek cesaret yoktu. Argos onların gözünde bir kartal yuvasından farksızdı, onlarsa bir serçe sürüsü gibiydi."

Polymeros böylece Argos kralının hizmetine girmiş ve çok geçmeden onunla birlikte Truva seferine katılmıştı. Fakat bu adam, şu anda tıpkı benim gibi ikinci kez firar etmekteydi. Yelken direğinin dibinde başı göğsüne eğik, sabahın kül renkli aydınlığında oturur vaziyette uyuyor, yumuşak dalgaların kucağında meçhul bir kadere doğru sallana sallana gidiyordu. Poseidon'un öfkesiyle kaybettiğimiz zamanı, ancak dört gün boyunca kürek çekerek karşıladık. Fırtına ve dalgalarla günbatımına doğru o kadar savrulmuştuk ki Zakrops ufuktaki karartıların sisli dağlar olduğunu öne sürmeye başlamıştı bile. Ötekilerse aksine, gördükleri in sadece denizin üstüne doğru alçalmış bulutlar olduğunu düşünüyorlardı.

Mürettebat Diomedes'ten tartışmayı bir sonuca bağlamasını istediğinde, o hiç karışmamayı yeğledi. Bütün gün tek kelime etmeden oturdu. Bu fırtınanın tanrıların gönderdiği bir işaret olup olmadığını, eğer öyleyse bunun ne anlama geldiğini düşündü uzun uzun. Göklerin ölümsüz sahipleri onun kaderine boyun eğip Argos'a dönmesini mi istiyordu, yoksa rüzgârlar onu Girit'te bekleyen beladan uzak tutmaya mı çalışıyordu? Diomedes bunları bilmiyordu. Zakrops bir kurban kesmeyi ve Zeus'un isteklerini bildirmek üzere çoğu zaman haberci olarak seçtiği kuşların uçuşlarını gözetlemeyi önerdi. Ne var ki Diomedes Delos'ta öğ-

rendiği kehanetin gerçekleşmemesi in yol açtığı hayal kırıklığını hâlâ üzerinden atamamıştı.

Fakat beklenmedik bir anda iyi bir işaret aldık: Öğle vakti yelken direğinin üstünde tüyleri beyaz, irice bir kuş peyda oldu. Biz onun havada sükûnetle süzülmesini hayretle seyrederken, kuş kanatlarını ansızın kırarak bir mızrak gibi denize daldı, sallanan gagasında çırpınıp duran bir balıkla masmavi göğe doğru çabucak geri havalandı. O an şanlı kahramanın adını taşıyan okçu Agenor şimşek hızıyla kirişi gerip yukarı saldı okunu. Oku göğsüne yiyen beyaz renkli avcı kuş, canhıraş bir feryatla geminin açıklarında denize çakılırken, gagasından kurtulan gümüş renkli balık Diomedes'in tam ayaklarının dibine düştü.

Kaptan Zakrops hayvanın gemiye düşmesini kesinlikle tanrıların sağladığını söyleyince mürettebat sevinç çığlıkları attı. Argos kralının hüznü çehresi aydınlanıverdi. "Gönderdiğiniz armağan için size şükürler olsun ey tanrılar!" diye haykırdı. "Görüyorum ki beni henüz hepiniz birden terk etmemişsiniz! Fakat bu armağanı bizi elinde tutmaya devam eden denizler tanrısına geri veriyorum. Avcı kuşun demin senden çaldığını kabul et, yüce Poseidon!"

Kral bu sözlerle balığı alıp denize doğru savurdu. Ondan sonra batıdan esen zephyr ile kuzeyden esen boranın birleşerek bizi Yunanlıların inancına göre tanrıların babası Zeus'un beşiğinin bulunduğu, denizlerin en güzel ve en büyük adası Girit'e doğru alıp götürmek üzere yelkenimizi şişirmeleri tamamen bir tesadüf müydü bilemiyordum.

-II-

Bacağımdaki mızrak yarası çabucak iyileşti, geride uzunca bir iz kaldı. Sonraki yıllarda onun üstüne kim bilir kaç defa daha yaralanmışımdır! Bugün cildim, üstüne yıldırım düşünce dalları kapkara yanan bir ağacın kabuğu gibi geliyor bana. Halbuki o zamanlar gençtim; aldığım ilk yaranın izi bana o kadar gurur veriyordu ki takdir beklercesine Zakrops'a gösterdim onu.

"O çizikle neyi ispatlamaya çalışıyorsun?" diyerek hemen alaya başladı kaptan. "Mert bir savaşının gurur duyması gereken

yarının neye benzediğini öğrenmen için tahta bacağını kafanda mı paralamam lazım? Bana soracak olursan, yara diye gösterdiğin o çizik, ihtiyacını gidermek için çalılıkların arasına girdiğinde narin cildin dikene takılınca olmuştur!”

Bu sözler üzerine herkes kahkahayı patlatırken bir tek Diomedes benim aşağılanmamı kabullenemiyordu. “Alay etmeyi bırak Zakropsi” diye müdahale etti kral. “Aras’ın yaptıkları, gerçekten de görmezden gelinecek gibi değil Argos’ta kapının üstümüze kapanmasını o engellemedi mi? Aras olmasa belki de dışarı sağ çıkamayacaktık!”

Diomedes’in övgüsü bende gırtlığımdan süzülen bal etkisi yapmış, pehlivanların kendini kavrayan en güçlü kollardan bile kolayca sıyrılmasını sağlayan sıcak yağ gibi, alaycı konuşmalara karşı beni güçlendirmişti.

“Çok haklısın asil efendim” diye ekledi Polymerios. “Aras o şeref nişanını mertliğiyle hak etmiştir. Şayet Delos’ta iki kadın aramıza girmeseydi, şimdi sadece bacağı değil, suratı da pek çok savaşa katılmış bir cengâverinkine benzeyecekti. Aras’la aramdaki dostluğa dayanarak onun şöhret merakını gidermek için seve seve çaba gösterecektim.”

“O takdire değer niyetinden caymakla yazık etmişsin!” diye atıldı Eurymakhos. “Kadınları görünce, o tahrik edilmiş aslanlarınkine benzeyen öfkenden sıyrılıp domuz gibi azmıştın!”

Eurymakhos yaralarımın bakımını yapan adamdı. Aslında bir hekim değil heykeltıraştı; Siklat Adaları’ndan biri olan Amorgos’ta dünyaya gelmişti. Korsanlar tarafından kaçırılıp Amorgos’un yanı başındaki Kos’ta hekimlikten anlayan bir rahibe satılmıştı. Eurymakhos kısa bir süre sonra oradan kaçmış, Truva önlerinde savaşan Akalara katılmıştı. O zamanlar Akalar, birine nereden geldiğini sormayacak kadar adama ihtiyaç duyuyorlardı. Uzun boylu olmasına rağmen zayıflığı dolayısıyla ön saflarda savaşmasına izin verilmemişti. Savaşan Akaların en usta hekimi Makhaon onu yanına çırak almış, kırılan uzuvların doğru kaynaması için tahta parçalarıyla destekleyip sarmak ve şifalı otlardan sancıları azaltan merhemler yapmak gibi, sanatının inceliklerini öğretmişti. Eurymakhos bir okun saplanmasıyla kör olan sol gözünün yerine

mermerden bir göz yuvarlağı yapmış, böylece kadınlarla birlikte olduğu zamanlarda boş bir göz çukuruyla iğrenç görünmekten kurtulmayı başarmıştı.

Mikenli Phrixos, askerî malzemeler sorumlusu Stigos, Polkos ve Polyphas kardeşler, okçu Agenor ve oğlu Kaliphon küçük mürettebatın geri kalanını oluşturuyordu. Kaliphon'un Asyalı bir Amazon savaşçısı tarafından dünyaya getirildiği söyleniyor, daha doğrusu babası her fırsatta öyle iddia ediyordu. İşte, solgun yüzüyle korku veren ve ilerleyen safhalarda hakkında bazı bilgiler daha vereceğim o adam haricinde, gemimizde bulunanların hepsini saymış oldum.

Zengin Girit, üzerinde kurulu yüz tane şehirle pek çok insan tarafından dünyanın en büyük adası olarak değerlendirilmesine rağmen, Kaptan Zakrops onun ancak Kıbrıs kadar olduğunu söylüyor, Diomedes ise genişlik bakımından Hesperiya Yarımadası civarındaki Sikuliya adlı bir adanın çok gerisinde kaldığını öne sürüyordu. Kralın iddiasına inanasım gelmiyordu, çünkü kayalık kıyılarını iki gün boyunca izlediğimiz halde, kurulduğundan beri Girit krallarının bir türlü vazgeçemediği Knossos adlı o kadim şehre daha varamamıştık.

Bu ada denizcilerin karşısına iki farklı çehresiyle çıkıyordu: Güneyde ürkütücü bir biçimde uzanan sarp dağlar yüzünden kıyılar hiç de konuksever görünmüyordu. "Demir dev Talos'un orada kayalıklarda yaralanıp ölmesi boşuna değil" dedi ihtiyar okçu Agenor. "Argo adlı geminin kıyıya yanaşmasını kabul etmeyince, Cadı Medea onun göz kapaklarına bir ağırlık göndermiş. Böylece uykusu gelen dev, olduğu yere çökerken demir gövdesinin en zayıf yeri olan ayak bileği o sivri kayalardan birine sürtününce yaralanmış ve perişan bir halde kan kaybından ölmekten kurtulamamış." Sonra kendi vatani olan Trakya'ya taze su almak için uğrayan o geminin mürettebatını gözleriyle gördüğünü de anlattı.

Girit'in doğu ve kuzey kıyılarında ise tam aksine, kocaman bir geminin bile rahatça karaya çekilebileceği şirin körfezler vardı. Kimileri bu yüzden adaya ilk önce Asya'dan gelenlerin yerleştiğine inanıyordu. Ne de olsa Girit hep Akaların egemenliği altında değildi; çok uzun sayılmayacak bir süre önce pek çoğu Tauris gibi

uzak ülkelere göç edip giden ve bugün nüfusu iyice azalmış olan Minos halkına aitti.

Girit'te o dönemden kalma, çoğu terk edilmiş devasa saraylar bulunuyordu. Akalar o binalara yerleşmiyordu, çünkü oralarda kadim tanrıların mezarlarının bulunduğu inanıyor ve karanlık mahzenlerine girmeye korkuyorlardı. Sayısız merdiveni ve dehlizi yerin derinliklerine doğru inen mahzenler, yabancılara o kadar karmaşık geliyordu ki bazı maceracı Yunanlılar orada kaybolmuş ve bir daha da gün ışığına çıkamamıştı. Kahraman Theseus bile bir ucunu önceden girişe bağladığı bir yumak ipi ardı sıra çöze çöze ilerlemiş, Minos'un boğasını alt ettikten sonra geri dönerken, çıkış yolunu ipi takip ederek bulabilmişti. Yunanlılar öyle anlatırlar. Halbuki o saraylara ben de girdim, duvarlardaki gizli işaret dilinden anlayanların oradan kolayca çıkabileceğini biliyorum.

Demek ki adanın eski sakinleri zeki bir halkmış. Girit'in gemileri o dönemde doğuyla batı arasındaki bütün denizlerde boy gösteriyordu. Donanmalar halinde dünyanın dört bir yanından Girit'i müreffeh bir ülke kılmak için altın ve gümüş gibi kıymetli madenler ve ayrıca silah yapımında kullanılmak üzere bakır ve kalay getirirlerdi. Doğru kavimleri o zamanlar demiri bilmezlerdi.

Giritliler sert rüzgârların estiği Dalmaçya'nın sislere bürünmüş adalarına kadar ulaşmış olmalı. Akalar o bir zamanların güçlü kavmini mağlup ederek itaat altına almakla övünedursun, ben Girit'in insan eliyle değil, tanrılar tarafından yerle bir edildiğini anlamış, bütün adada Olympos tanrılarına ait bir tek tasvir göremeyince, o zeki insanların başka tanrılara inandıkları için cezalandırıldıkları sonucuna varmıştım. Nitekim daha sonra bu fikrimin doğru olduğunu öğrendim.

Knossos, sahile yakın dar bir vadide kurulmuştur. Muazzam kraliyet sarayı çok eski çağlardan kalmadır. Yoksul kulübeler gibi duran Truva ve Argos saraylarından çok daha büyük olması, onun bu özelliğinin kanıtıdır. Girit'tekilerden daha üstün binaları ancak Mısır ve Babil'e gittiğimde görmüştüm. Knossos'taki kraliyet sarayı aynı zamanda Girit kaleleri içinde Akaların zaferden sonra kısmen de olsa yerleşip yeniden canlandırdığı tek binadır. Aslında Poseidon bugüne dek yeri iki kez sallamış, bu yüzden duvarları-

nın büyük bölümü yıkılmıştır. Çünkü Yunanlıların söylediğine göre, Akaların zengin armağanlar sunmalarına rağmen tanrılar adaya karşı halen öfke duymaktadır.

Limanda kimsenin dikkatini çekmedik. Böylesi Diomedes'in işine geliyordu, çünkü Kral İdomeneus ile konuşmadan kimselere görünmek istemiyordu. Bu yüzden yanına kimseyi almadan kralın oturduğu kaleye gitmek üzere yola çıktı.

Bu arada biz de denizciler ve hamallarla sohbete daldık. Girit Afrika ve Asya'ya açılan denizciler için halen önemli bir merkez olduğundan, limanda hareketli bir kalabalık göze çarpıyordu. Ada bir anlamda ırmağın karşı yakasına tek adımla sıçrayarak geçemeyen yolcular için su içindeki bir binek taşı vazifesi görüyordu.

Limanda konuştuğumuz adamlardan Girit'te de işlerin yolunda gitmediğini öğrendik. Anlatılanlara göre, hainler burada da krala karşı birleşerek tuzak kurmuşlardı. Fakat Girit kralı, Agamemnon ve Diomedes gibi bir avuç adamıyla değil, fırtınayı talihi sayesinde atlatan güçlü filusunun başında dönmüştü ülkesine. Üstelik karaya ayak basmadan önce Poseidon rüyasına girerek ona ihaneti haber vermiş, İdomeneus da bir şükran ifadesi olarak adada karşısına ilk çıkana ona kurban edeceğine yemin etmiş. Ne var ki kral karşısına çıkan oğlunu adağını yerine getirmek için kılıcıyla katletmek zorunda kalmış. Ondan sonra hainleri kolayca ele geçirmiş; kılıcının şerefini hain kanıyla lekelememek için onları zindana attırmış.

"Kral şimdi idareyi sıkı tutuyor" dedi meyhaneci Kelimoros. "Ne yazık ki ilk işi vergileri yükseltmek oldu. İnsanlar ekmeğini kazanmak için ne kadar çok uğraşırsa, homurdanmaya da o kadar az vakit bulurlar diye düşünüyor. Neyse ki bana bir zararı olmadı! Tam tersine, erkekler böyle zor zamanlarda bir kupa şaraba tok karnına evde yattıkları zamankinden daha fazla para veriyor. Hem sandıklarımı sadece Giritli erkekler değil, yolculuğun ardından susayan ve işlettiğim meyhanede çalışan kızları gözüne kestiren sizin gibi yabancılar da dolduruyor!"

Adam bütün bunları samimi bir dille söylüyor, hem de keyfinden kahkahalar atıyordu. Belli ki karaya çıktığında en çok kapısında güler yüzle karşılanacağı, içeride kırmızı şarap içip kendine gelerek satılık bedenleri okşayabileceği evler arayıp bulmayı arzulayan denizcileri iyi tanıyordu.

Fakat Stigos kendimizi meyhaneci in teşviklerine kaptırmamıza fırsat vermeden silahlarımız ve hazinemizle birlikte kalacağımız yere götürdü. Stigos Truva savaşı sırasında Diomedes'in sakisiyken, şimdi yiğit Modeus'un ölümünden sonra askeri malzemelerin sorumlusu ve kralın hazinesinin bekçisi olmuştu. Nasıl ki denizde Zakrops'un sözü geçiyorsa, karada da Stigos'un emrine bağlıydık.

Stigos Argos savaşçıları arasında Diomedes'in en sadık adamı olarak biliniyordu. Ayrıca Truva'ya ganimet hırsıyla değil, krala karşı duyduğu sevgiden dolayı gitmişti. Babası Argos yakınlarında küçük bir liman şehri olan Myloi'de silah ve mücevher imalatıyla geçimini sağlıyordu. Stigos da onun tek oğlu ve vârisiydi. Daha delikanlılık çağında Diomedes'in hizmetine girmek, Aka ülkesinin diğer şehirlerine ve dağınık haldeki adalarına sayısız seyahatler yaparak macera aramak amacıyla evinden ayrılmıştı. Bu arada, ileriki yıllarda bir sarraf olarak işine yarayabilecek bilgileri öğrenmeye de gayret ediyordu. Çünkü ömrünü tarlasında ter dökerek geçirmek yerine, geçimini zanaattan hele ticaretten sağlamak isteyen birinin yabancı diyarlarda da gözünü açık tutması gayet yerinde bir davranıştı.

Fakat her insanın kaderini ilmek ilmek ören tanrıça Lakhesis'in kendini yavaş yavaş başka yollara sevk ettiğini fark etmekte gecikmemişti. O toy delikanlı gitmiş, yerine harp sanatından zevk alan, hattâ giderek ona bağlanan tecrübeli bir cengâver gelmişti. Diomedes ile birlikte Teb ve Truva üzerine yürümüş, neredeyse her gün ölüm kalım mücadelesi vermiş ve yaz kış demeden on beş sene boyunca kralına hizmet etmişti. Alnındaki yara izleri kadar, vaktiyle Truva'da Hektor'un kardeşi Deiphobos'u savaş arabasından alaşağı etmek için sağ elini uzattığı sırada kesilen işaret ve orta parmakları da tanrılar ve insanlar karşısındaki yürekliliğini ispatlıyordu. Stigos yaşça Polymerios'tan küçüktü, ayrıca bedeni de onunki kadar güçlü ve kıllı değildi. Olduğundan çok daha genç göstermesinin nedeni, saçını ve sakalını sık sık kesmesiydi. En çok beğendiğim yönü, o güler yüzlü mizacıydı. Gerçi Truva'da geminin ambarında onunla ilk kez karşı karşıya geldiğimde bana sağlam bir adam gibi görünmemişti ama sonradan anladım ki Argos savaşçıları içinde kralı Myloi'de doğan bu adamdan daha iyi koruyabilecek başka biri yoktu.

Konaklayacağımız hana geldiğimizde, Stigos nöbet bekleyecek bir gönüllü aradı. Herkes hemen yanındakinin arkasına saklanarak bu şerefi bir başkasına bırakmak için epey uğraştı. Nihayet yolculuk boyunca tek kelime ettiğini işitmediğim o yüzü solgun adam başını sessizce sallayarak handa kaldı.

“Böyle limanlarda tehlike eminim dört bir yanda pusuda bekler; Polkos güçlüdür, malzemelerimizin muhafazası için onu bıraksak daha iyi olmaz mıydı?” dedim Zakrops’a meyhanede otururken. Kaptan o esnada keyifle kafasına diktiği kupadan sakalını ıslata ıslata kırmızı şarap içiyordu.

Ben böyle söyleyince, ötekiler büyüklerin aklından geçeni boş yere anlamaya uğraşan bir çocukmuşum gibi baktılar bana. “Bias hakkında ancak senin gibi hiçbir şey bilmeyenler böyle konuşabilir” diye cevap verdi kaptan. “Zaten sen de farklı bir durumda değilsin. Üstelik açıkça görüyorum ki düşünmeden konuşuyorsun. Sana şu kadarını söyleyeyim ki tabii kralımız hariç, bu dünyada mülkümü gönül rahatlığıyla emanet etmek için Bias’tan daha güvenilir biri yoktur. Çünkü aciz yerine koyduğun o adamın yanında bir tek çöp bile toprağın altındaymış gibi emniyettedir.”

“Çok doğru söyledin” diyerek araya girdi Polymerios. “Aynen toprağın altındaymış gibi!”

“Kim ki bu adam?” diye sordum merakımı yenemeyerek. “Bana güven vermeyen biri gibi görünüyor gitgide; balık gibi gözleri var, hem yüzünün güldüğünü hiç görmedim.”

“Biz bir şey diyemeyiz; git Diomedes’e sor bunu” diye karşılık verdi kaptan. “O adamın sırrı ne kadar dehşet verici olursa olsun, biz Argoslular onu iyi tanır ve saygı duyarız. Bu yüzden onun geçmişe gömmeyi tercih ettiği hiçbir şeyi tutup yeniden gün ışığına çıkarmak istemeyiz. Diomedes sana belki Bias hakkında bilgi verir.”

“Yeter artık, bırak da şu çocuk keyfimizi kaçırmadan kırmızı şarabın tadını çıkaralım!” diye homurdandı Polkos. “Hatırlıyor musun Polyphas, dostumuz Eurymakhos Truva’da öyle sarhoş olmuştu ki o dehşet salan Akhilles’i şaraptan kekeleyen diliyle cümle âlemin gözü önünde dansa davet etmişti!”

“Ötekinin de dostumuzun tepesinden aşağı soğuk su boca ettiğini, sonra da tekme tokat ordugâhtan kovaladığını!” diye ba-

ğırdı Polyphas heyecanla. "Söylesene, o manzarayı hiç unutabilir miyim?"

"Ben de senin kardeşinin kupasına kasten işediğini hatırlıyorum Polyphas!" diye karşılık verdi Eurymakhos hiddetle. "Sonra da başboş gezen bir köpeğin o kupanın içine ettiğini iddia etmiş-tin!"

"Demek bunu yapan sendin!" diye kabardı Polkos öfkeyle. "Biz kardeş değil miyiz, söylesene! İşediğin kupayı bir dikişte bitirince içim yanmıştı. Halbuki o zamana kadar, sizin de çok iyi bildiğiniz gibi, savaş tanrısının şarkısını nasıl da hakkını vererek okuyordum! Gölgeler âleminin bütün tanrıları aşkına! Kupadakini içince ne çok kusmuştum! Demek hâlâ anlatıp anlatıp gülüyorsunuz! Piç! Sen gül bakalım! Bunun acısını burnundan fitil fitil getireceğim!"

Polkos ve Polyphas vücut yapısı ve kişilik bakımından birbirine hiç benzemeyen iki kardeşti. Ağır kalasları ve taşları kaldırmak söz konusu olduğunda, Polkos yenilmez bir güce sahip olduğunu öne sürer, Diomedes'le bile yarışmaktan çekinmezdi. Gel gör ki bu dev yapılı adam güreşte krala karşı bir türlü başarılı olamazdı. Çünkü Diomedes, Odysseus bir yana, Yunanlılar içinde bu sanatı en iyi bilen kişiydi. Polkos savaşta baltasıyla kalelerin kalın kapılarını kırar, böylece arkasından gelen savaşçılar iki kayanın arasından geçen bir ırmak misali şehre akarlardı.

Kardeşi Polyphas ise onun tam aksine çellimsizin tekiydi. Bu yüzden savaşta sapan kullanırdı. O silahla uzaktaki düşmanlara salladığı taşlar çoğu zaman kafalarına isabet eder, adamlar olduk-ları yere çaresizce yığılıp kalırlardı. Aslında Polyphas bunu kuvveti değil ustalığı sayesinde başarıyordu. Sahip olduğu ustalığı, daha çocukluk döneminde her gün atış talimler yaparak, evin kilerini eti lezzetli kuşlar ve küçük av hayvanlarıyla doldurmasına borçluydu.

Polyphas sapanda söz sahibi olduğu kadar, laf cambazlığı ve kıvrak zekâ dendiği zaman da önde geliyor, böylece güç ve akıl iki kardeşte birleşmiş oluyordu. Dostları düşmanlarından çoktu, çünkü insanlar nasıl ki aptallar ve zayıflarla dalga geçmeyi severse, akıllılar ve güçlülere saygıda da kusur etmezlerdi. Çoban köpe-ği boğayla birleştğinde, aslan bile onlara karşı kibar davranmak zorundaydı.

İki kardeş, genç Herakles'in ilk kahramanlığına tanık olan Kit-hairon Dağı eteklerindeki Adrianol'de doğmuşlardı. O yarı tanrı bir vakitler sık ormanlarla kaplı dağın tepesinde civarda ne buldusa yağmalayan ve karşısına dikilenin canına kıyan bir aslanı avlamıştı. Polkos ve Polyphas'ın babası, Ödipus'un oğlu ve mirasçısı olan Polyneikes'in maiyetindeydi. Babasının ölümünden sonra Teb tahtına çıkan Polyneikes, küçük kardeşi Eteokles tarafından al aşağı edildince kendine sadık adamları ve onların aileleriyle birlikte Argos'a kaçmıştı. Polkos ve Polyphas da Peloponez'e böyle gelmişlerdi.

Polyneikes Argos'ta Diomedes'in babası Tydeus'la karşılaşmış ve onunla mücadeleye girişmişti, ta ki Kral Adrastos kavgayı ayırıp kızlarını onlarla evlendirmeye kadar. Saydığım kahramanların hepsi Teb şehrine karşı girilen o uğursuz savaşta bir ihanet neticesinde can vermişti.

Diomedes ve Sthenelos uzun yıllar sonra Teb'in üzerine tekrar yürüdüklerinde Polkos ve Polyphas da onların yanındaydı. Savaş sonunda hem babalarının kanını almış hem de hatırı sayılır bir ganimet elde etmişlerdi. Fakat daha sonra, doğdukları şehre hükümdar olarak yerleşme fırsatı varken, iki kardeş yurt bildikleri Argos'a geri dönmüşlerdi. Ne de olsa ömürleri in büyük bir kısmı orada geçmişti.

Eurymakhos'un sözleri, başka zaman birbirlerine böylesine bağlı olan kardeşlerin arasında kavga çıkaracağına benziyordu; nitekim Polkos kardeşini yakalamak için masanın üstüne çıktı. Polyp-has ise oturduğu peykeden fırlayıvermişti bile. Kardeşi onun arkasından koştuysa da Stigos'un uzatmış bulunduğu ayağına takıldı, yüksek bir duvardan taş kaplama yola düşen semiz bir kurbağa gibi yere kapaklandı.

"Senin kavgaya karışmaya hakkın yok Stigos! Bu mesele şaşkınların kendi arasında!" dedi Kaliphon ve kupasını onun başından aşağı boşaltmaya koyuldu. Daha kupası elindeyken Polymerios'un fırlattığı yumuşak bir parça koyun peyniri suratında şakladı.

"Devam et Kaliphon! Senin yanındayım!" diye bağırdı kızıl saçlı adam. "Ama bu arada leziz yiyeceklerle beslenmeyi de ihmal etme!"

Polymeros'un bu hareketi Kaliphon'un babası Agenor'u öfkeliendirmiş, ihtiyar okçu ona haddini bildirmeye karar vermişti; oturduğu iskemleyi kapıldığı gibi tek kelime etmeden kızıl saçlı adamın ensesine vurdu.

"Yerinizde akıllı uslu oturamaz mısınız siz?" diye bağırdı Zakrops o esnada ihtar edercesine; sonra Agenor'un ak saçlı başına bir testi indirdi.

Aynı yola baş koymuş arkadaşlar ciddi ciddi birbirlerine girmek üzereydi. "Sizin gibi şanlı bir Yunan şehrinin savaşçılarına yaklaşıyor mu hiç?" diye bağırarak aramıza daldı meyhane sahibi öfkeyle. "Şu halinizi görünce tanrılar ve insanlar tarafından terk edilmiş münzevî bir çiftçinin perişan haldeki domuz ahırında doğduğunuza inanasım geliyor! Gücünüzü göstermek istiyorsanız, onu bizim gibi şerefli yurttaşların üstünde denemeyi bırakıp dağlara çıkın! Sizi orada yılanlar ve kertenkelelerden başka kimse rahatsız etmez!"

Meyhaneci Kelimoros adamları böyle azarlarken ensesine yediği iskemle darbesiyle pek de sarsılmayan Polymerios ona döndü. "Ey misafirperverlikte rakipsiz meyhaneci, kendini boşa yorma!" diye cevap verdi yatıştırıcı bir ses tonuyla. "Bizim istediğimiz sadece birazcık hareket. Yoksa ağzından çıkan o sözleri asla sineye çekmezdik! Ama biz mânâsız kavgalara istemeye istemeye giren barışçı insanlarız."

Halen yerde yatan iri yapılı Polkos meyhanecinin arkasına doğru bacağını uzatırken Polymerios da onu göğsünden itince, adam öteki müşterilerin kap kacakla dolu masalarının üstüne paldır küldür yıkıldı.

Az sonra meyhanede öyle bir kavga başladı ki gören aralarına kanlı bir et parçası atılmış köpekler boğuşuyor sanırdı. Öteki müşteriler Polymerios'un çerez niyetine gönderdiğini karşılıksız bırakmaya niyetli görünmüyorlardı. Hepsi birden, başta şaşkın ve çileden çıkmış haldeki meyhaneciyle birlikte ayağa kalktı. Giritliler ormanda otlayan bir geyik sürüsü görmüş aç kurtlar gibi üstümüze atıldılar. Dostlarımız da çocukça bir korkuyla köşe bucak saklanacak değillerdi ya! Onlar da susamış aslanların göle saldırması gibi Giritlilere hücum ettiler.

Dev Polkos saldırganlardan ikisinin başını kollarıyla kavramış, onlarla birlikte duvara doğru koştu; kafaları taş duvara çarpan iki adam inleyerek yere yığıldı. "Argos'un yiğitlerine rastlayanların saygıyla eğilmesi gerektiğini öğrendiniz mi artık?" diye bağırırken attığı o muazzam kahkaha az sonra sönüverdi, çünkü kafasına bir şarap fıçısı gelmişti. Suratına bulaşan peyniri sıyırmasına rağmen hâlâ buzlar ülkesinden çıkmış bir ifriti andıran okçu Kallphon, kırık bir iskemlenin ayağını etrafında sallayıp dururken, babası Agenor da eline bakırdan bir şamdan geçirmişti. Baba-oğlun başı üç Giritliyle beladaydı. Adamlar kaptıkları peykeyi fırlatınca, ikisi birlikte büyük bir gürültüyle yuvarlandı masaların altına. Onların baba-oğla daha fazla kötülük etmelerini önlemek için Polymerios ve Stigos'un müdahale etmesiyle birbirine giren beş adam, yerde bir yumak halini aldı. Hemen yanlarında dikilen Zakrops, içlerinden biri doğrulacak olsa sopasını onun kafasına indiriveriyordu.

"Yeter artık, seni kahrolası aptal! Nasıl da her seferinde yanlış adamı buluyorsun, bir türlü aklım almıyor!" diye acıyla bağırın Stigos'un sesini duydum o arada.

Mikenli Phrixos Meyhaneci Kelimoros'un üstüne çıkmıştı. "Hadi ben Argoslu değilim, o sözlerle beni değil ama dostlarımı incittin!" diye bağırıyor, indirdiği peş peşe yumruklarla kurbanını adamakıllı pataklıyordu. Nihayet iki Giritli tarafından yakalanıp kenara çekilirken, bu defa Mikenlinin imdadına Agenor koştu. Oğluyrsa sersemlemiş bir sinek gibi dört ayak üstünde sürünüp duruyordu yerde.

"Uykunu alamadın galiba!" diye seslendi oğluna ihtiyar. "Ayağa kalk da, erkekliğimin beni aciz bir evlat sahibi yaptığı şüphesinden sıyrılalım artık!"

Polyphas açığöz davranarak kendini tezgâhın arkasına atmıştı. Saklandığı yerden toprak testiler fırlatıyordu ama havada uçuşan testilerin kimileri Giritlileri ıskalayp bizimkilerden birinin kafasında parçalanıyordu. Ne var ki Polyphas kendini kavgaya öylesine kaptırmıştı ki bu tür başarısızlıklar onu daha beter kamçılıyordu. Artık bizimkiler de yavaş yavaş öfkelenmeye başlamışlardı. O ana kadar çocuklar gibi oyun oynarcasına dövüşenler, rakiplerinin üstüne müthiş bir hırsla atıldılar. Polkos ve Polymerios'un

omuzları hizasına kaldırdıkları meşeden bir masayı kullanarak duvara sıkıştırdığı dört Giritlinin suratı mosmor kesildi, ağızlarından salyaları akmaya başladı. Adamlar kurtulmak için tepinirken tek-meleri karnına yiyen Polkos'un masayı bırakmasıyla altısı birden yere yığılıverdi.

Kaliphon yeniden kalabalığın arasına dalmıştı. Stlgos ve Polyphas ise dolapları boşaltmakla meşguldü; az sonra savaşçılar her adımda ayaklarının altında kırık testilerin birer parçasını bulacaklardı. Ben de iyiden iyiye heyecanlanmaya başlamıştım. Argosluların övgüsünü kazanmak için ben de yumruk yumruğa dövüşmek istiyordum. Zaferin bizim olacağına dair en ufak bir kuşum yoktu; gerçi karşımızdakilerin hepsi güçlü kuvvetli liman işçileriydi ama her gün savaş talimleri yapan arkadaşlarım gibi dövüş hilelerinde usta olduklarını sanmıyordum.

Dostça ağırlandıkları evi belki de tilkiler ve farelerden başkasının uğramayacağı bir viraneye çevireceklerdi ki kapı tarafından ansızın Diomedes'in keskin sesi geldi. Argos kralı muhteşem zırhıyla tahta kapının eşiğinde dikiliyordu. Şaşkınlık içinde kaşlarını kaldırmış, yumruklarını böğrüne dayamıştı.

"Zeus aşkına!" diye gürledi Diomedes. "Bu bir kâbus mu, yoksa görmemek için zavallı gözlerimi yummam gereken bir gerçek mi? Ey zalim bahtım! Bana böyle dostlar vereceğine, keşke sürü sürü hasımlar gönderseydin üstüme! Her biriniz bir düşman ordusundan daha fazla kaygılandırıyorsunuz beni. Ölüler diyarının bütün hayaletleri aşkına! Siz burada daima kendinizden beklenmeyeni yaparken, düşman karşısında hiç olmazsa başıma neler geleceğini bilirdim!"

Kralın sesini duyunca bütün savaşçılar durmuş, sanki ansızın taş heykellere dönmüşlerdi. Bizimkilerin beti benzi atarken, rakipleri de tek kelime etmeden dikiliyor, Diomedes konuşurken kıpırdamaya bile cesaret edemiyorlardı.

"Öyle yal Karşılarına çıkacak ilk uçuruma doğru koşarak atlamaya meyilli aptal koyunlarını tek tek bağlamak yerine, iyilik edip onları çayıra salan çobandadır suç. Heyhat, her koyunda o yanlış adımı atmaktan çekinmeye yetecek kadar akıl vardır da, böylesi bir talihsizlik önünü görmekten aciz bir çobanın dahi başına gel-

mez! Halbuki siz koyunlardan bile daha aptalsınız! Kaldı ki onlar yiyip içmekten başka bir şey yapamasa da, en azından başlarında duran çobandan fazla uzaklaşmamaları, kaval sesini duyunca oylanmadan ağla geri dönmeleri gerektiğini bilirler!

Girit'e bir nebze teselli ve yardım bulmak amacıyla gelmiştim. Halbuki karşınıza çıkan ilk batakhaneyi, sahibi size şarap ikram etme gafletinde bulundu diye hemen edepsizce yerle bir etmeniz gerekiyordu ki ada sakinleri gelenlerin kim olduğunu anlasın ve 'Şu aşağılık Argoslular tez zamanda defolup gitseler!' desinler.

Girit'e altın karşılığında yanımda savaşmak üzere benimle gelecek yürekli erkekler aramaya gelmiştim. Ama lütfedip yanıma alacağım adamları hoyratça tepelemekten daha iyi bir fikir gelmedi aklınıza. 'Şu Diomedes çok kibar bir kral olmalı! Yanındakilerin terbiyesi bu kadarsa, kim bilir bizim başımıza neler gelir! Neme gerek vereceği maaş? Tuzsuz aşım kaygısız başım!' diye düşünüyorlardır şimdi.

Girit'e o büyük felaketin ardından huzur bulmaya gelmiştim ama siz onu bana çok gördünüz. Limana kaçıp sandıklar arkasında zar atan kölelerini arayan tacir durumuna düşürdünüz beni! Siz bile birbirinize sert davranırken, hepinize baba şefkatiyle yaklaşmadım mı? Dilenciler gibi inleyip yardım istemenize gerek kalmadan nice iyilikler yapmadım mı? Bîçare kadınları haydutlardan kurtarıp kanatları altına alan güçlü ve asil bir savaşçı gibi koruyup kollamadım mı sizi? Ama benim sabrımın da bir sınırı vardır elbet. Sadece Aras beni hayal kırıklığına uğratmadı; böyle bir meyhanede burun kırıp kol bükmeyi haklı olarak kendine yakıştıramamış. Geri kalanlara gelince: Sizi kırbaçlaya kırbaçlaya gemiye götürmemi istemiyorsanız kırıp döktüklerinizi derhal kendi ellerinizle tamir edin!"

Diomedes böyle söyleyince zarara uğrayan meyhane sahibi onun önünde korkuyla diz çöktü. "Hiddetlenmene gerek yok efendim!" diye yalvardı. "Durum o kadar da kötü değil! Kızlar ortalığı çabucak toparlar; kırılan iskemleler içinse, işinin ehli, yaşlı bir marangoz biliyorum. İzin ver, taze bir içecek sunayım da ciğerin serinlesin!"

Fakat Argos kralı meyhaneciye cevap vermeye tenezzül bile etmedi; beni kolumdan tuttuğu gibi dışarı çıkardı. Ötekiler içeride

korkularıyla baş başa kaldılar. Gerçekten de zararı tazmin etmekten kendilerini alamayacak ve kırılan testiler için bakır sikkelerini feda edeceklerdi. Ne de olsa Diomedes'in verdiği emrin yerine getirilip getirilmediğini sonradan öğrenmesinden korkuyorlardı. Eski hasımları da meyhane kavgalarından sonra âdet olduğu üzere onlara yardım ettiler. Az önce yumruk yumruğa gelenler, kavga bitince birdenbire sıkı dost olurlardı çoğu zaman. Bizimkiler de Giritlilerle çok iyi kaynaşmış olmalıydı, çünkü ancak öğleden sonra, rüzgârda başaklar gibi sallana sallana geldiler. Onlardan öğrendiğim kadarıyla Giritlilerle barışmalarını kutlamışlardı. Orada savaş tanrısı adına yazdığı şarkıyı okuyan iri yapılı Polkos, adamları kendine hayran bırakıp alkışlarla karşılanmış, oranın koruyucusu ve kralı seçilmişti. Polkos her zamanki gibi sırayla kılıç üstatlarının cesaretini, sonra arabalı savaşçıların kabiliyetini ve geceleri surları bekleyen nöbetçilerin sağladığı emniyeti överken, şarkısını kalın bir ses tonuyla şöyle bitirmişti:

*"Hep şan ve şerefi düşünür,
Geceleri nöbet beklerken!"*

Fakat tam o anda incecik sesiyle lafa karışan kardeşi, bu sefer de keyifleri kaçırmayı başarmıştı:

*"Hep yosmaları düşünür,
Başkaları onun yerine
Kazık gibi dikilirken!"*

-III-

İdomeneus, adanın güney sahilleri boyunca uzanan alçak tepelerin üstüne kurulmuş en büyük şehir olan Phaistos'a sık sık gidip gelirdi. Uşaklar Diomedes'e kralın o gün geri döneceğini söylemişlerdi.

"Kral saraya girer girmez kâhya bize bir haberci gönderecek" dedi Tydeus'un oğlu. "Onu gemide bekleyelim. Ben kralın yanına çıkarken sen de yanımda olacaksın Aras, çünkü bizi kader bağlıyor. Belki de tanrılar seni tanıdığımdan beri yakamı bırakmayan o belayla beni sınıyor. Herakles de Zeus tarafından Olympos Da-

ğı'na alınincaya kadar sıkıntılara katlanmak zorunda kalmamış mıydı? Her ne kadar savaş tanrısıyla bile kapışmış ve mızrağını Afrodit'in bileğine saplamış olsam da ne soy ne de kudret bakımından Zeus'un oğluyla boy ölçüşebilirim. Fakat onu savaşta, ölülmekte ve elbette ki sabırda örnek almak isterim."

Daha sözlerini tamamlamadan limanda ansızın bir şamata koptu. Silahlı adamlar sakın sakın yayılan koyunlara saldıran yırtıcı hayvanlar misali balıkçıların, tacirlerin, hamalların ve denizcilerin oluşturduğu kalabalığın arasına daldı. Yavaş hareket eden zavallılara karşı nazik davranmak yerine sopalarla döve döve kendilerine yol açarak bize doğru geliyorlardı. Hattâ kalabalıktan bazıları son anda kenara kaçmasa denize düşecekti. Adamların zırhı yoktu ama ellerindeki kılıçlar ve mızraklar, bir de gemimize doğru alelacele gelmeleri Argos kralını endişelendirmişti. Fakat sonradan sevinçle haykırdı; askerlerin arasında dostu olan Girit kralını görmüştü.

Büyük İdomeneus gülümseyerek yürüdü bize doğru. Üstündeki boz ketenden, kaba elbise kanlara bulanmıştı. Sol elinde tuttuğu ağaç mızrakları yere atarak Diomedes'e sarıldı. Bir süredir birbirlerini görmeyen iki sıkı dost tokalaşınca, Giritliler sevinçle bağıştılar.

"Selam sana Diomedes!" diye bağırdı İdomeneus, gülümseyince kırçıl sakalının arasından dişleri göründü. "Tanrılara şükürler olsun ki Akaların en cesur kahramanıyla kısa süre sonra tekrar görüştüm! Avdayken gelişini öğrendim, üstümü bile değiştirmeden hemen buraya koştum. Sabırsızlıktan yerimde duramadım, seni selamlayıncaya kadar geçen her an bana acı veriyordu!"

İki kral yeniden kucaklaştı. Pek çoğu Truva'ya karşı savaşmış silahlı muhafızlar bir kez daha sevgi gösterilerinde bulundular. Ne de olsa İdomeneus'u daima tecrübeli savaşçılar korurdu.

Girit kralının gözü bana takıldı sonra, bir an duraksadı. "Her öpücükten sonra kendini denize atan Aras değil mi bu?" diye sordu gülümseyerek.

"Evet, kuzey bozkırlarının en yaman çapkınıdır" diye cevap verdi Diomedes. "Onun içinde öyle bir ateş yanar ki arada sırada ferahlamadıkça kadınları tutuşturacağından korkar."

"Ayağım kaymıştı, döşemeler çok kaygandı" diye karşılık verdim, incinmiştim.

“Ayağı kaymış” diye tekrarladı Diomedes. “Döşemeler çok kayganmış.”

“Ayağı kaymış hal” dedi İdomeneus. “Döşemelerin kaygan olmasından demek ki Tehlikeyi ucuz atlatmışsın!”

Argos kralının yüzü bir anda şaşkınlıkla kasıldı. “Bunu nasıl öğrendin İdomeneus, Menelaos senin yanına mı geldi?” diye sordu.

“Öyle” dedi Girit kralı cevaben. “Gemileri adaya ulaşalı iki gün oldu. Evime gelirsen onu ve Helen’i görebilirsin. Ne var ki burada dikilmiş boş boş konuşuyorum ve daha şarap bile ikram edemedim. Benimle gel de eski günlerden ve canını sıkın şu dertlerinden bahsetmeden önce güzelce temizlenelim.”

Tamamen taştan inşa edilmiş olan Knossos Sarayı on adam yüksekliğindeydi. Avlu duvarının önünden geçen küçük derenin üstüne, ustaca süslenmiş dokuz kemerli bir köprü kurulmuştu. Onun arkasında Girit krallarının dünyanın dört bir yanından gelen yabancı elçileri kabul ettiği büyük konak bulunuyordu. Duvarları süsleyen çok sayıda resmin renklerindeki canlılığa hayran kalmıştım. Onları çizen ustaların ölümünün üstünden çok zaman geçmiş olmasına rağmen, daha yeni boyanmış gibi görünüyordu. Keklikler, kartallar ve doğanlar öyle göz alıcı biçimde resmedilmişti ki oku hemen onlara doğrultup nişan alası geliyordu insanın.

Fakat ilk çağlardan kalmış, içinde Girit krallarının ve konuklarının yıkandığı çok sayıda banyo teknesi beni daha fazla şaşırttı. Orada hem ayak yıkamak için küçük kurnalar hem de uzunca boy lu yetişkin bir insanın içine girip rahatça uzanabileceği büyüklükte, mermer havuzlar vardı. Ortada dört bir yanından sular akan koca bir şadırvan bulunuyordu. Böylece suyu her havuz için ayrı ayrı ısıtmaya gerek kalmıyor, insanlar hepsinin içinde aynı anda yıkanabiliyordu.

En çok Giritlilerin tuvalet ihtiyacını nasıl giderdiğini öğrenince şaşırdım. Adalılar bunun için ne bahçedeki çalılıkların arkasına gizleniyor ne de karanlık mahzenlere iniyor, aksine içinden sürekli su akan, ayak genişliğinde bir tekneye yapmaları yeterli oluyordu. Eski sakinlerinin bu kadar basit bir iş için bile böyle bir düzenek tasarlamış olduklarını görünce, adanın bir zamanlar denizlere nasıl hakim olduğu kolayca anlaşıyordu.

“Burada sıcak suya girip kendimize gelelim” dedi Girit kralı. “Merakım beni ne kadar zorlarsa zorlasın, üstünüze yapışan deniz suyunun tuzu cildinizi kaşındırırken ve parmaklarınızın arasına dolan kirler ufanırken, ziyaretinizin sebebini sormam yakışık almazdı. Sonra hizmetçi kızlar sizi gydirip kuşandırsın ve şarap ikram etsinler. Belki onuruna vereceğim yemeğin öncesinde körpe kızlardan biriyle birlikte olmak istersin. Bilirim ki uzun bir deniz yolculuğunun ardından, vücudun biriken ihtiyaçları beklerken insan düşüncelerini toplamakta zorlanır.”

Sonra iki kral beni ağzına kadar dolu, güzel bir toprak teknenin beklediği banyo odasında bırakarak gittiler. Giysilerimi çıkarıp mis kokulu suya girdim. Kirin bedenimden çözöldüğünü, cildimin pürüzsüz ve yumuşacık bir hale geldiğini hissetmek zevk veriyordu. Derken arka taraftan biri gelip oyun oynamak istercesine elleriyle gözlerimi kapatınca, aklıma kralın vaat ettiğı körpe kızlar geldi. Şu Giritlilerin taklit edilmeye layık gelenekleri i bir kez daha övdüm içten içe. Sahibini çekip karşıma almak için o küçük ve sıcacık elleri kavrayıp çözmeye çalıştım hemen. İlkın uygunsuz olacağını düşünmüştüm ama zorlamama rağmen gözlerimi sımsıkı yuman elleri açmayı başaramadım. Parmaklarımla zarif bedenini yoklamaya başladım gülümseyerek. İncecik uzuvlarını saran yumuşacık elbisesi boyunca yavaş yavaş aşağı indim; diri göğüslerin gergin yuvarlaklığı, düz bir karın ve en sonunda içimi gıcıklayan bir heyecanla kalçalara ulaştığımda, bunun bir kız olduğundan şüphem kalmamıştı artık. Ansızın bir tokat şakladı yanağımda.

“Sen böylesin iştel!” diye bağırđı çok iyi tanıdığım bir ses. “Yanına yaklaşan ilk kızın kim olduğunu bile umursamadan şehvetine kurban etmek istiyorsun hep! Sırf erkekliğini denemek için bana yaltaklanıp sadakat yeminleri ederken söyledığın yalanlara nasıl da aldandım? Keşke karşıma hiç çıkmısaydın! Sakın şimdi kalkıp da beni parmaklarınla tanıdığını öne sürme!”

Dehşet içinde arkama döndüğümde, teknenin başında dikilen Hermione’yi gördüm. Beni denemek için yıkandığım odaya gizlice sokulmuştu. Bu beklenmedik karşılaşma beni öyle sevindirmişti ki onun bağırıp çağırmasına aldırmandan kolundan tuttuğum gibi suyla dolu teknenin içine çekiverdim.

“Hayır, sakın bana dokunma!” diye haykırdı Hermione hiddetle. “Seni şehvet budalasısı! Geçici arzular aklını başından almış! Kralın konuklarına sunduğu ve zevkini aldıktan sonra iki bakır sikkkeyle gönderebileceğin bir banyo yosması değilim ben!”

Onun feryat edip çırpınmasına aldırmadan dudaklarını dudaklarına yapıştırdım; elimi elbisesinin içine sokup kendini teslim edinceye kadar okşadım. Nihayet ellerini saçlarımın arasına daldırdı.

“Ah Aras, sana nasıl karşı koyabilirim ki?” diye fısıldadı. “Fikrimi değiştirip öfkemi şefkate dönüştürmenin yolunu çok iyi biliyorsun. Şimdi çaresizliğime isyan etmeyi bırakıp seninle geçen her anın tadına varmak istiyorum; sana ne kadar muhtacım bilemezsin!”

“Yanılıyorsun Hermione, ben de seni çok özledim” diye karşılık verdim neşeyle. “Şimdi anlıyorum ki yerle bir edilen Truva’da karşı karşıya geldiğimizde Eros’un okuyla vurulmuşuz.”

“Ok değil, bir tavaydı o” diyerek gülümsedi Hermione. Bu söz üzerine, sert ana babalarının denetiminden bir süreliğine kurtulmayı başarmış iki haşarı çocuk gibi kahkahalarla gülmekten kendimizi alamadık.

“Bence de tavaydı” diye cevap verdim. “Her neyse, önemli olan yeniden bir araya gelmemiz. Seni ilk gördüğümde, benden çok uzaktaydın ve karşıma bir daha çıkıp çıkmayacağını bile bilmeden sana bağlandım. Bundan böyle ayrılmayalım. Hemen bugün Diomedes’in yanına gidip Menelaos’tan evlenmemiz için izin istemesini söyleyeceğim.”

O an Hermione’nin bakışları buğulandı. Sudan çıkıp teknenin kenarına oturdu. Islanan elbisesi vücuduna yapışmıştı, bütün hatları belli oluyordu ama hiç utanıyormuş gibi görünmüyordu.

“Karin olmayı tüm kalbimle arzu ediyorum, başka hiçbir şey beni bu kadar mutlu edemez” dedi düşünceli bir tavırla beni süzerek. “Gel gör ki hakkımda bilmen gereken her şeyi anlatmadan seninle olamam.”

Ciddi ses tonu beni şaşkına çevirmişti. “Bana ne söylersen söyle, kararım değişmeyecek” diye karşılık verdim yine de. “Artık sensiz olamam. Bu yetmez mi?”

“Sen asil bir aileden geliyorsun” dedi hüznle. “Hayatın bo-

yunca pek çok engeli aşmak zorunda kalmış olmana rağmen, ruhun da bedenin gibi tertemiz. Yalnızca şu küçük yara izinin nasıl olduğunu merak ediyorum, onu da sonra anlatırsın. Bana gelince; bir köle olarak büyüdüm. Yüreğimi ne kadar burksa da söylüyorum işte: Ben senin karın olarak düşlediğin gibi biri değilim, çünkü bütün haklardan mahrum bir metres olup pek çok erkeğe boyun eğdim. Dahası, dayak yememek için karılarının arzularını bile yerine getirmek zorunda kaldım.”

Sustu. Bense onu nasıl teselli edeceğimi düşünüyordum.

“Madem seni zorladılar, bunda senin bir suçun yok” dedim acıyla. “Dolayısıyla affetmem gereken hiçbir şey yok. Gel bütün bunlar hiç yaşanmamış gibi davranalım.”

“Hayır” dedi Hermione cevaben. “Karın olduğum zaman, senden sakladığım sırlar olduğu müddetçe gözlerinin içine bakamam. Bu yüzden her şeyi öğreneceksin.

Daha on dördüme girmeden, öz babam bir gece odama gelip iffetimi kirletti. Olanları anneme anlattığımda beni bir köle tacirine teslim etti. O da beni Fenikeli bir tüccara sattı. Erkekleri mutlu etmenin yollarını o Fenikelinin yanında öğrendim. İlk başlarda çok direndim ama üstümdeki elbiseleri yırtıp aldı, ellerimi arkadan bağladı, kaçmamam için boynuma gümüş bir halka geçirdi. Dostlarıyla yiyip içerken, beni çıplak bir halde ayaklarının dibine oturtuyordu. Açlık çok geçmeden gururuma üstün geldi. Kucağına döktüğü lokmaları ağzımla alıyordum. Sonra ona direnmekten vazgeçtim. Üstelik beni bir daha aç bırakmaması için ona daha fazla zevk vermeye çalışıyordum.

Fenikelilerde âdetmiş, tüccarın pek çok karısı vardı. Onlar da gençliğimin tadına bakmak için adamdan izin istediler. Bedenimin dört bir yanını keşfetmeye bayılıyorlardı; böylece bana kadınlarla sevişmeyi öğrettiler. En çok kocalarıyla seviştikten hemen sonra kadınlığını okşamamdan hoşlanıyor, sonra inleye inleye çok yetenekli olduğumu söylüyorlardı. Efendimden bir elbise isteyecek teveccühe ancak üç ay sonra kavuşabildim. Güldü, sonra bir terzi çağırdı. Usta, bedenimin ölçüsünü alıp baştan ayağa örtünebileceğim, beyaz ipekten, ince bir elbise dikti. Ama giydiğimde gördüm ki üç yerinde yuvarlak delikler vardı. İki göğüslerimi, biri de

bacaklarımın arasını açıkta bırakıyordu. Efendim canının istediği an bana sahip olabilmek için öyle diktirmişti elbiseyi.

Efendim benimle birlikte olmak için baş başa kalmaya özen gösteriyordu, halbuki benden yaşça çok da küçük olmayan üç oğlu, her biri elbisemin o üç yuvarlak deliğinden birini alacak biçimde sevişmekten daha büyük bir zevk tanımiyordu. Beni sık sık Fenike'nin soylu ailelerinden olan, genç ve çok güzel kız arkadaşlarına göstermeye götürüyorlardı. Onlar da parmaklarıyla bedenimin en mahrem yerlerini araştırmayı çok seviyor, hattâ zaman zaman öylesine kuduruyorlardı ki efendimin oğullarıyla birlikte, hep birden sevişmeye başlıyorduk. Zengin Fenikeliler öyle şımarık büyütülüyordu ki ancak sıradan insanların hayalini bile kuramadığı şeyleri yaptıkları zaman kendilerini mutlu hissediyorlardı.

Onlardan biri de olsa olsa on üç yaşında, siyah saçlı ve ince yapılı bir kızdı. Baal Tapınağı'ndan getirttiği suni bir erkeklik aletini o çocuksu kalçasına bağlıyor ve tüccarın en küçük oğlu acıdan bağırmanın için ağzını kapatırken, kız arkadaşı bir erkek gibi içime giriyordu. Böylece herkese bir şehvet aracı olarak hizmet ediyordum. Nasıl ki bütün bunları senden hiçbir şeyi gizlememek için anlattıysam başkalarının arzularına boyun eğmekten zevk aldığımı da saklayacak değilim. Çünkü kadınları razı eden, onların acizlikleridir ve çoğu zaman itiraf etmek istemeseler de seve seve boyun eğenler.

Bedenimin aşk için yaratılmış bütün uzuvları, bana sormaya gerek duymadan zevk için günlerce, gecelerce kullanan yabancı insanların mülkiyetinde kaldı. Ve ben başlangıçta ümitsizce savunduğum bedenimi, artık tenime dokunan her ele kendi isteğimle sunuyor, bana ne verilirse verilsin uslu uslu alıyordum.

Ama Fenikeliler günün birinde bu oyundan sıkıldılar ve beni Truva'nın esir pazarında sattılar. Ondan sonra nereye geldiğimi sen zaten biliyorsun. Utandığım için susmuştum, fakat şimdi her şeyi anlattım, çünkü seni aldatarak aşkına sahip olmaktansa seni unutmayı tercih ederim."

Hemen teknenin içine çektim onu. Başını göğsüme bastırdım.

"Hiçbiri senin suçun değil Hermione" dedim, yüreğim aşkın sadakatiyle ürperiyordu. "Onlara nasıl karşı koyabilirdin ki? Ama

artık bitti. Sana el sürmeye kim cüret ederse, ister kral isterse prens olsun, kılıcımınla öldüreceğim!”

“Bu sözlerinle yüreğime öylesine su serptin ki sevgilim!” diye karşılık verdi içini çekerek. “Şayet Diomedes gerçekten dostunsa, onu gönül rahatlığıyla Menelaos’a gönderebilirsin. Sanırım birkaç gün önce Rodos’a gittiğimizden haberin yoktur. Helen orada ikiz kız kardeş satın aldı. Tenleri bronz renginde, saçları gece karası, çok güzel iki kız. Gün doğusunda bulunan bakır adası Kıbrıs’ta doğmuşlar. Yakın gelecekte Sparta kraliçesinin nedimesi olacaklar. O kadar yetenekliler ki Helen benim yokluğumu hissetmeyecektir bile.”

“Öyleyse hiç vakit kaybetmeyelim” diyerek doğrulmaya çalıştıysam da Hermione beni sıcak suyun ferahlığına geri çekince teknenin içine uzanıp birbirimize sımsıkı sarıldık.

Knossos Sarayı’nın taht salonu, binanın büyüklüğüne bakarak tahmin ettiğimden daha küçüktü. Eskiden Girit’te yaşayan insanlar, eşyalarını taşımak için eşeklerin en güzelini değil en güçlüsünü kiralayan ve en pahalı hanlarda değil, kendilerini en fazla emniyette hissedecekleri yerde kalmaya özen gösteren kurnaz tüccarlar gibi, binaların dış görünüşünden ziyade, işlerine yarayacak olmasına önem verirlerdi.

İdomeneus meşeden tahtında oturuyordu. Sırtını verdiği duvara aslan gövdeli, dehşet verici, tuhaf hayvan figürleri resmedilmiş ama kartalların başları ve kanatları daha önce hiç görmediğim tarzda boyanmıştı. Sağ tarafında oturan Menelaos beni görünce başını dostça salladı. Güzel Helen de tahtın sol tarafına yerleşmişti.

Ben Diomedes ile birlikte salona girince Girit kralı ayağa kalktı.

“Akaların en büyük iki kahramanının ada devletimizi ziyaret ettiği bugün, ne güzel bir gündür! Bu ne büyük bir şereftir!” diye seslendi. “Her ne kadar dağlarında Zeus’un doğduğu ülkem, Yunan adalarının en büyüğü olsa da burada nadiren konuk ağırlarız. Çünkü Girit atalarımızın topraklarından çok uzaktadır ve oradan denize açılıp buraya gelmek büyük cesaret ister. Fakat size tüm içtenliğimle hoş geldiniz demem sadece bu yüzden değil, ayrıca Truva’da bizi birbirimize kenetleyip kardeş yapan o savaşta

gösterdiğiniz kahramanlıkları unutamamış olmamdandır. Benim de sizinle paylaşmak istediğim, başkalarına anlatamayacak kadar özel meselelerim var. Ne de olsa kendi ülkemde artık eskisi kadar dosta sahip değilim. Dostluğumuzu Girit halkının gözleri önüne serecek, üçümüzün bundan böyle ortak hareket edeceğini gösterecek büyük bir şölen düzenleyelim. Ancak buraya eğlenmeye gelmediğini sezer gibiyim Diomedes! Yüzünden düşen bin parça, bakışların büyük acılarla gölgelenmiş. Söyle bana, o yiğit yüreğini keder kuşatmışken sana nasıl teselli verebilirim?”

“Krallar içinde en çok hayranlık uyandıran sensin İdomeneus” diye karşılık verdi Argos kralı. “Hayat saçını sakalını ağarttığı halde gücünden bir şey yitirmedin. Bakışların bana taptaze bir cesaret veriyor. Şimdi bir evlâdın babasına ve küçük bir çocuğun ağabeyine güvendiği gibi sana sığınıyorum. Keşke bütün krallar senin kadar talihli olsaydı! Gel gör ki yoldaşların sayısı azaldı, dahası Truva’da bizimle birlikte çarpışan dostlardan biri gölgeler diyarına indi.”

“Demek Kalhas’ın bize bildirdikleri doğru çıktı, öyle mi?” diye bağırdı İdomeneus dehşetle.

“Kimdir o hayatını kaybeden?” diye atıldı Menelaos. “Konuş Diomedes, bizi korkutuyorsun!”

“Günahları yüzünden intikam tanrıçaları tarafından cezalandırılan ilk kahraman, Lokris Prensi Ajax oldu” dedi Diomedes hüznle. “Gemisi fırtınada parçalandı, kendisi de denizde boğuldu. Fakat kardeşin ondan sadece iki gün sonra karısı ve hain Aigisthos tarafından öldürüldü, Menelaos.”

Sparta kralı o an ayağa fırladı. “Agamemnon! Kardeşim!” diye haykırdı. Beti benzi atmıştı, elleri titriyordu. “Ah uğursuz lanet! Tantalos’un soyundan gelen bizler, kurtulamayacak mıyız senden? Tanrıların gazabı, çok daha üstün olan sevgili kardeşimin yerine gelip beni bulsaydı keşke! Ey tanrılar! Agamemnon’un büyüklüğünü kıskandınız değil mi? Ah Zeus, Akalar senin verdiği zaferin bedelini bu kadar pahalıya mı ödeyecekti?”

Gözlerinden yaşlar boşanırken ellerini yüzüne kapadı, bir çocuk gibi hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Helen ise kendi yüzünü kanatıncaya kadar tırmaladı tırnaklarıyla. “Ah o felaketin tek sebebi benim!” diye hayıflandı içini çekerek. “Lütfedip tekrar kucak

açacağına, keşke köpeklerin önüne atsaydın beni Menelaos! Belki tanrıların gazabı böyle bir kurbanla yatıştırdı! Daha büyük bir bela gelmeden öldürmeliyim kendimi!”

Bu sözlerle İdomeneus’un kemerindeki hançeri sıyrıp aldı; Girit kralı çabuk davranıp kollarından yakalamasaydı Sparta kraliçesi hançeri göğsüne saplayıverecekti. İdomeneus Helen’i sımsıkı tutuyordu. “Tanrıların bizi soktukları imtihanlar pek çetin!” dedi gür bir sesle. “Ama sadece acizler ve hainler kendi elleriyle ölür. Kimin soyundan geldiğini aklından çıkarma! Yiğit Tyndareus’un kızı, herhalde bir köleden çok daha fazla acıya katlanabilmeli!”

“Akaların başına gelen felaketi daha sonuna kadar anlatmadım” diyerek konuşmasını sürdürdü Argos kralı. Endişeli bakışları ocakta kor halinde yanan ateşe dalmıştı. “Odysseus ve Philoktetes ortada yok. Fırtınayla nereye savrulduklarını her gün gökte arabasıyla yol alan güneş tanrısı Helios biliyor sadece. Belki deniz onlara da mezar olmuştur. Neoptolemos ve Meriones yurtlarına döndüklerinde düşmanlarıyla karşı karşıya kaldılar. Şimdi ikisi de bütün güçlerini ve ümitlerini yitirmiş halde, yetim çocuklar gibi ormanlarda dolaşmaktadır. Yine de benden daha kötü durumda olamazlar, çünkü aynı Agamemnon gibi ben de Argos’ta tacımı ve karımı kaybettim; ben de onun gibi kraliçem ve âşığı tarafından öldürülecektim. Gerçi tanrılar o cinayete engel olup kaçmama izin verdiler ama Sthenelos’un canı pahasına. Şimdi yanınızda bulunuyorsam onun sayesinde.”

“Sthenelos, sen de ölecek miydin?” diye seslendi Helen acıyla. Salona tam bir matem havası hakim olmuştu. Sparta kralının gözleri kar içinde kor gibi yanıyor, ihtiyar Girit kralının yüzü derin çizgilerle kırışıyordu. Uzunca bir süre kimseden çıt çıkmadı.

“Hayatımın en mutlu günlerinde başıma felaketlerin en beteri geldi” diyerek sessizliği bozdu Menelaos nihayet. “Anlaşılan tanrılar bana huzur vermeyecek. Daha demin aşk ve saadetin yuva kurduğu kalbim, şimdi intikam hırsıyla dolu. Kardeşimin kanını katillerinden alıncaya veya bu uğurda can verinceye kadar huzur bulmayacağım.”

“Senden başka türlüünü beklemezdim zaten” diye karşılık verdi Diomedes. “Öyleyse birleşelim ve Argos ile Miken’i o hain-

lerden kurtarmak için yola çıkalım. Ya da önce Miken'e sonra Argos'a gideriz, sen nasıl istersen. Senin vereceğin savaş yüzünden benim intikamım gecikse de canlarını almayı kafama koyduğum insanlar hiçbir zaman kılıcımdan kurtulamazlar nasılsa. Ancak birlikte hareket edersek amacımıza ulaşabiliriz, tek başımıza bunun üstesinden gelmemiz mümkün değil. Uzat bana elini, kardeş olalım. Agamemnon ve Akhilles'in durumuna düşmeyelim, ne husumet girsin aramıza ne de kıskançlık. Yeminimizi yerine getirip hainlerin kanını dökünceye kadar birbirimize destek olalım."

"Gerçekten, bugün Yunan kavmini himaye eden kahramanların en asili sizlersiniz" diyerek söze girdi İdomeneus. "Girişeceğiniz mücadelede ben de savaşçılarımın birlikte yanınızda olmaktan onur duyarım. Biliyorum ki öfkemizin bir anlık bir gecikmeye dahi tahammülü yoktur, yine de düşünmeden hareket etmeyelim derim. Düşmanlarımız güçlü, bizse Truva'da kanımızı döktük, kuvvetimiz azaldı. Dostum Menelaos, şu anda emrinde kaç gemi var? Ya senin dostum Diomedes, kaç adamın var? Doğrusunu isterseniz Asya kıyılarına götürdüğüm savaşçıların hepsini geri getiremediğim gibi, yurduma döndüğümde umduğum huzuru ben de bulamadım. Belki haberiniz vardır, tahtımı kurtarmak için bana kurulan tuzağı paramparça etmek zorunda kaldım. Yani aynı belaya ben de maruz kaldım. Sizden gizleyecek değilim: Oğlum Girit halkının zannettiği gibi Poseidon'a değil, tam aksine, öfkeme ve intikamıma kurban gitti. Çünkü beni tahtımdan indirmek isteyen öz oğlumdan başkası değildi. Bir gece vakti beni öldürmeye azmettirdiği uşakları yatak odama gönderecekti. Kurtuluşumu bana sadık kalan uşaklarımdan birine borçluyum. O kadar ısrarla uyardı ki nihayet dayanamadım ve oğlum yakalatıp zincire vurdurdum. İthamları reddetti, kötü niyetli insanların yalan söylediğinden ve beni ne çok sevdiğinden dem vurdu. Ağzına bir parça bez tıkayıp kendi yatağıma yatırdım. Sonra bir perdenin arkasına gizlendim. Ülkemin üstüne karanlık çöktüğünde silahlı adamlar odama daldı. Bana ait olduğunu düşündükleri bedeni mızrakladılar, oğlumun artık Girit'in yeni kralı olduğunu söylediler. Muhafızlarım onları yakaladığında ve aslında benim yerime kendilerini azmettireni öldürdüklerini anladıklarında nasıl dehşete düştüler bir bilseniz! Ama onları oracık-

ta öldürtmedim, çünkü bu onlar için çok hafif bir ceza olacaktı. Benim gözümde yırtıcı hayvanlardan bir farkları yoktu, öyle de ölmeliydiler; daracak bir hücrede, birbirlerinin boğazına sarılacak dereceye gelinceye kadar aç bırakılarak. Ümitsiz çığlıkları günlerce kulaklarımı tırmaladı ama yüreğimi yumuşatamazlardı; biricik vellahtım olan oğlumun kaybıyla taşlaşmıştı yüreğim. Onun haricinde sadece hizmetçilerden tahta çıkma hakkı bulunmayan çocuklarım vardı. Yaşanan gerçeğin kraliyet sarayının itibarına zarar vermesi için, oğlumu çok seven halka onu tanrılara kurban ettiğim masalını uydurdum.”

İhtiyar Girit kralı sözlerini bitirince, bu defa Helen acıyla konuştu: “Demek tanrılar senin başına da böyle bir bela sardı İdomeneus, halbuki onlara en büyük armağanları hep sen sunardın, tapınakları yağmalamaz ve rahiplere daima saygı gösterirdin!”

Diomedes’in düşündüğü tek şeyse intikamıydı. “Oğlun bir haindi İdomeneus” diye söze girdi. “Cezasını vermeye mecburdun. Acını anlıyorum, kararlılığınca beni bir o kadar etkiledi. Öyleyse biz de bir an bile tereddüt etmeyelim; kan bağı ne kadar sıkı olursa olsun, ihaneti karşılıksız bırakmaması gereken bir kralın elini kolunu bağlamamalı. O zaman her hükümdar kendini çekemeyenlere kolayca teslim olur; çobanı olmayan kavimler de birbirini yer. Şehirlerin ve ülkelerin kaderini ellerinde tutanlarsa başka yasalara uyar. Onların başta geleni de intikam yasasıdır.”

“Taht mücadelesini de kazandım, şimdi bana karşı ayaklanmaya kimsenin cesaret edeceğini sanmıyorum” diye karşılık verdi Girit kralı. “Yine de savaştan döneli kısacık bir süre geçmişken halkımı kendi haline bırakıp yeniden sefere çıkmam akıllıca olmaz. Ben adayı terk eder etmez yeni bir isyan çıkacaktır. Öyle olursa son sığınağımızı da yitirip Akalar ülkesinde dilenciler gibi gezer dururuz. Madem içinizde en yaşlınız benim, o halde sözümü dinleyin: Kış geçinceye dek bekleyelim. Zaten bu mevsimde denize açılmak hiç doğru değil. Gemiler kısa süre içinde limanlara çekilecek. Sen de Argos’tan kaçarken fırtınaya yakalanmamış mıydın Diomedes? Şimdi sonbahardayız, hele kış gelince denizlerde esen rüzgârlar daha beter hırçınlaşır. Bırakalım fırtınalar gazabını boşaltsın, deniz ve hava bir sakinleşsin. Böylece hem yolculuğumuz

sıkıntısız geçer hem de o zamana kadar öyle bir ordu kurarız ki ne Argos onun karşısında durabilir ne de Miken! Ayrıca ben de aranıza katılırım.”

“İntikam hırsımdan uyuyamıyorum, başıma gelen felaketi düşündükçe, öfkeyle gözyaşı dökmekten kendimi alamıyorum” dedi Diomedes. “Yüreğime her an binlerce bıçak saplanıyor âdeta. Fakat biliyorum ki bize nasihatlerin en iyisini verdin. Bu sebeple sözlerini dinleyecek ve bugünden itibaren dileğim gerçek oluncaya kadar günleri sabırsızlıkla sayacağım.”

“Kardeşimin acısı demirden bir mengene gibi yüreğimi sıkırsa da uygun bir fırsatın çıkmasını sabırla bekleyeceğim; o zamana kadar bize yardım etmeleri için her gün tanrılara yalvaracağım” dedi Menelaos. Sonra birlikte yemek yiyip şarap içtik. Üç kral soylu bir aileden geldiğime ve tanrıların habercisi olduğuma inanarak kendilerinden biriymişim gibi davranıyordu bana.

“Kader en iyi dostumu elimden aldı” dedi Diomedes en sonunda. “O zamandan beri kendimi çok yalnız hissediyordum. Ama tanrılar bana yeni bir yoldaş seçtiler. Bugünden tezi yok savaş arabası ve mızrakla savaş talimlerine başlıyorsun Aras, çünkü hücum boruları çalındığında yanı başımda olacaksın.”

Sonra Truva Savaşı’nın ardından neler yaşadığını anlattı. Delos’ta Apollon’un felaketi gizleyip yanlış bilgi vermesinden yakındı acı acı. Fakat İdomeneus ona müdahale etti: “Apollon her zaman Truva’nın tarafını tutsa da İlion’un intikamını almak için tanrıların daima doğruyu söylemesi geleneğini bozacak kadar gazaplanmış olamaz. Belki onun söylediklerini şu an tam olarak anlayamıyorsun Diomedes, sana verdiği söz inan ki bir gün gerçekleşir.”

Sonra Helen ve Menelaos Karyalıların yaşadığı, Asya kıyılarındaki Rodos Adası’nda başlarından geçenleri anlattılar. Söz döndü dolaştı, en son Truva’da giriştikleri mücadeleye geldi. Zaman süzülen bir atmaca gibi akıp geçiyordu. Nihayet İdomeneus ayağa kalktı. “Her ne kadar bize kötü haberler getirmiş olsan da, seni yeniden görmek, başına gelenlerden dolayı duyduğumuz üzüntüyü hafifletti Diomedes. Seni sarayımda ağırlayacağım. Aras da konuğumdur. Herhangi bir kötü muameleye maruz kalmamaları için geri kalan adamlarınla da ilgileneceğim.”

“Cömertliğinden ötürü sana teşekkür borçluyum” diye karşılık verdi Diomedes. “Ne var ki teklifini kabul etmeden önce, hâlâ düşman saydığın o adamın da maiyetimde bulunduğunu sana söylemek isterim.”

“Bias!” diye parladı ihtiyar Girit kralı. “Argos’taki tuzaktan o da sağ kurtuldu demek! Belki binlerce kez dua ettim onun ölmesi için! Hırsmıdan ve kederimden kaç geceyi uykusuz geçirdim! Bir türlü intikam alamadığım o adam yüzünden hep!”

“Bias mı?” diye sordu Helen şaşkınlıkla. “Ben böyle birini tanımıyorum. Seni böylesine acılara boğan bu adam kimdir İdome-neus?”

“Tabii ki tanımazsın” diye cevap verdi Diomedes. “Sen o zaman Paris denen o haydudun eline düşmüş ve Truva’ya kaçırılmıştın. Adamlarımdan biridir ve onun kadar acı çekmiş başka biri daha yoktur.”

Argos kralı hiçbir şey yapmadığı halde sık sık içime tuhaf bir ürküntü veren, o yüzü solgun ve gözleri fersiz adam hakkında bildiklerini anlatmaya koyuldu.

“Bias’ın kuşağında taşıdığı acayip bıçağı belki Aras da görmüş-tür. Sapı bir yılanı benzer ama başı köpek biçimindedir ve dört ayaklıdır. Ben hayatımda böyle bir hayvan görmedim ama onlardan Mısır’da çok sayıda bulunsa gerek. O bıçağın Nil kıyısında yaşayan usta bir demircinin elinden çıktığına eminim.

Başı dumanlı dağlarıyla güzel yurdum Etolya’dandır Bias. Fakat büyükbabam Oineus’un hüküm sürdüğü, güneydeki Kaledonya’da değil; kuzeyde Likya’nın devlerinden bile daha savaşçı özelliklere sahip ilkel kabilelerin yaşadığı ormanların yakınlarında doğmuş. O saldırgan kabilelere karşı girişilen mücadelelerde ustalaşmış nam salmış. Ne var ki prensese talip olunca, kral onun yoksulluğuyla alay edip av köpeklerine kovalatmış.

Bias o zamanın pek çok delikanlısı gibi maaşlı asker olarak hizmet etmek üzere güneydeki Habeşlere ve kendilerine Libyalılar diyen batıdaki bedevi kabilelere karşı verdiği mücadelede savaşçılara ihtiyaç duyan Mısır’a gitmiş. Uçsuz bucaksız çölde yaşayan o Libyalı bedeviler hep geceleri savaşmayı tercih ederlermiş. Karanlık çöktü mü düşman ordugâhına sızar, ele geçirdikleri adamlar

bağırıp ötekileri uyarmasın diye gırtlaklarını bir çırpıda kesiverirlermiş. Bias işte o çöl haydutlarına esir düşmüş. Fakat Mısırlı olmadığı için canını bağışlamış, hattâ ona savaş yöntemlerini öğretmişler. Nihayet günün birinde oradan kaçıp uzun ve yorucu bir yolculuğun ardından Nil Nehri kıyılarına ulaşmış.

Bias bugün bile yanından ayırmadığı o bıçağı, bir meyhanenin önünde can çekişirken bulduğu bir adamın göğsünden çıkarıp almış. O adam, geceleri mezarları soyan bir çetenin reisiymiş. Bilirsiniz ki Mısırlılar ölülerini son yolculuğuna altın ve gümüş hazineleriyle uğurlarlar. Kendi bıçağıyla ölen adam tuhaf bir huzura kavuşmuş gibi görünüyormuş; dudaklarından dökülen son söz de "Nihayet!" olmuş.

Meğer o bıçak lanetliymiş. Mısırlılar mezarlardan çalınan eşyaların hırsızların başına çok büyük belalar getireceğine inanırlar. Bias başlangıçta hiçbir şey sezmemiş. Geçen yedi yılın ardından, altın zengini bir adam olarak yurduna dönmüş. Kral da elbette ki kızıyla evlenmesine seve seve razı olmuş.

Ne var ki daha evlendiğinin senesi bile dolmadan karısı loğusa yatağında ölmüş. Bias yeni doğan oğluna Melander adını vermiş. Onu tek başına yetiştirmiş. Evlenecek çağa gelmeden, oğlunun başına ne menem belalar açacağını bilemediği o lanetli bıçağı ve biraz da altın verip Bootiya kraliyet sarayına göndermiş. Melander sık ormanlarla kaplı Parnas Dağları'nın yamaçlarında, Teselya'dan gelen Kairon adlı başka bir delikanlıyla karşılaşmış arkadaş olmuş. Yabancı delikanlı da aynı ümitle Bootiya sarayına gitmekteymiş. Ne var ki Melander kadar varlıklı değilmiş. Nitekim yanındaki hazineye tamah edip Bias'ın oğlunu ormanda bir uçuruma yuvarlamış. Altınları ve o bıçağı alıp yola devam etmiş.

Delphi kehanetinde, Bootiya Kralı Periander'e biricik kızını dört ayaklı bir yılanla evlendireceği bildirilmiş o dönemde. Kral büyük bir üzüntüye kapılmış. Yanında Bias'ın bıçağıyla çıkagelen delikanlıyı görünce, Periander bir hayvanı değil, basbayağı bir insanı damat olarak alacağını düşünüp ferahlamış. Tanımadığı o delikanlının şaşkınlığına aldırmadan kızını ona vermiş. Böylece Melander'in katili, kurbanına takdir edilen kismete konmuş.

Bias oğlundan bir haber alamayınca, bu defa Bootiya'ya bizzat

gitmiş. Oraya varınca oğlunun Bootiya'ya hiç gitmediğini öğrenmiş ama yılan saplı bir bıçağı olan delikanlıdan bahsedildiğini duyunca, bunun oğluna verdiği bıçak olduğunu anlamış. Gece olunca gizlice saraya girip oğlunun katilini yakalamış. Bağırıp yardım çağırmasını diye dilini kesmiş. Onu duvara asıp Mısır işi bıçağıyla yaralamış. Dökülen kanın kokusuna gelen bir sürü köpek kudurmuş gibi katile saldırıp paramparça etmiş. Hayvanların gürültüsüne uyanan uşaklar geldiğinde, intikamını alıp oradan kaçan Bias'ı bulamamışlar.

Fakat Bias öteden beri Etolya'da ve bildiğiniz gibi Sparta ve Messina'da da âdet olduğu üzere, katilin soyunu kurutmaya kararlıymış. Gerçi o esnada kocasının bir katil olduğundan habersiz olan Periander'in kızı henüz evlat sahibi değilmiş ama karnında onun çocuğunu taşıyormuş. Oğlunu yitirmenin acısı ve intikam hırsıyla gözü hiçbir şey görmeyen Bias, o lanetli bıçağıyla prînsesi de öldürüp oradan kaçmış.

Bu iki cinayetin ardından Aka krallarından hiçbiri, Bias'ı Periander'e karşı himaye edemedi. Nereye gitse kapılar yüzüne kapandı, hattâ kimileri onu yakalayıp Periander'in hafiyelerine teslim etmeye çalıştı. Böylece Bias kaçıp Truva'ya, Kalhas'ın yanına kadar gelmiş. Tanrılara danışan kâhin, ona bir zamanlar Etolya'da hizmet ettiği adamın torunundan yani benden yardım istemesini tavsiye etmiş. Büyükbabam Oineus kuzeydeki ilkel kabilelere savaş açtığında, Bias onun muhafızları arasındaymış. Ben de tanrıların arzusuna boyun eğerek kaçağı himayem altına aldım. Yiğitliği sayesinde pek çok ganimet ele geçirdi. Kalhas'ın bize söylediğine göre, gelecekte başına ne kadar dert açarsa açsın, ceza olarak o bıçağı elinden bir daha bırakamayacakmış."

Diomedes sözlerini tamamladığında, karar vermeye yetecek kadar tanık dinlemiş yargıçlar gibi sessizliğe gömüldük.

"Biliyorsun ki Periander'in karısı, uzun süre önce ruhlar âlemine göçen karımın kız kardeşidir" dedi İdomeneus. "Dolayısıyla senin yanındaki adamın öldürdüğü insanlar benim yeğenlerimdi. Ta Truva'dayken, o katil ancak sana hizmet ettiği müddetçe intikam almaya çalışmayacağını söylemiştim Diomedes. İnan ki o adam iki kralı birbirine düşürmeye degecek kadar kıymetli biri değil. Bu yüzden ordumuz yola çıkana kadar adamın konuk olmasına ses

çıkarmayacağım. Ama gözümün önünde dolaşmasına izin verme ki verdiğim sözü unutup kutsal saydığım konukseverliğe gölge düşürecek utanç verici bir harekette bulunmayım!”

-IV-

O gece tuhaf bir rüya gördüm. Babam kollarını açmış, sanki yanıma çağırıyormuş gibi bana bakıyordu ve ben ona doğru yaklaştıkça bedeni güneş gibi gözleri kamaştıracak kadar parlıyordu. Nihayet parlaklığı öylesine yoğunlaştı ki artık gözlerim dayanmaz oldu. Sıcaklığını bile hissedebiliyordum. Cildim yanıyor, boğazım sanki Libyalıların ölümüne terk ettiği mahkumlarınki gibi sıkılıyordu. Orada rahipler kurbanlarının boğazına yaş meşin şeritler bağlardı. Meşin şeritler kızgın güneş altında kurudukça, kurban acılar içinde boğularak can verirdi. Yani böylece güneş ölüm mahkumlarının celdi olurdu. Duyduğum acı öylesine dehşet vericiydi ki can çekişiyor gibiydim. Başımdan aşağı ter boşanıyordu fakat tuhaf bir biçimde içime işleyen ve yerin derinliklerinden geliyormuş gibi cınlayan nağmeler beni durmadan ilerlemeye sevk ediyordu. Harareten kirpiklerim ve kaşlarım yanıyordu sanki, yine de ateşten zarar görmeyen bir semender gibi hedefe yürümeye devam ediyordum.

Görünmez bir davul hep aynı ritimle çalınıyor ve o davula vurulan her darbe adımlarıma o kadar uyum sağlıyordu ki artık o ritmin elinde bir oyuncak olmuştum. Ateşin bütün bedenimi ele geçirdiğini hissetmeye başlamıştım. Haykıracak oldum, fakat gırtlığımdan çıkan ses boğuk bir cıyıklamadan ibaretti. Parlak ışıklar içinde gördüğüm yüz, kâh babamın yüzü oluyordu kâh bir başkasının. Bana gülümsüyordu. Derken birdenbire her şey karardı ve ben uyanıverdim.

Bütün vücudum kan ter içinde kalmıştı. Üstümdeki battaniyeyi kaldırıp attım. Karanlığın içine baktım. Tanrıların bu rüyayla bana bir işaret gönderdiğini düşününce dehşetten donakaldım. O sırada davul seslerinin kesilmediğini fark ettim. Uyanmıştım, aklım başımdaydı ama o boğuk sesleri duymaya devam ediyordum. Merakımı yenemeyerek şöminede yanan odunlardan birini alıp koridora çıktım.

Davulun gümbürtüsü sarayın alt katlarındaki bir odadan geliyordu sanki. Bir meşale daha aldım yanıma. Bu defa sağ taraftan odama çıkan geniş merdivenlere değil onun tam karşısına, sarayın harap kalmış kısmına, sesin geldiğı yöne doğru ilerledim. Kısa süre içinde sarayın İdomeneus tarafından onarılmış bölümünü geride bırakmıştım. Bütün duvarlarda geniş yarıklar göze çarpıyordu. Giritliler bunların Poseidon'un eski dünyanın iğrenç tanrılarını ebediyen karanlığa gömmek için adayı iki kez salladığı zaman oluştuğuna inanıyordu. Koridorun sonunda aşağı inen küçük bir merdiven gördüm. Girit'in yapı ustaları ilk çağlardan beri içinde oturmayan o odalara da el sürmemişti.

Elimdeki meşalelerle karanlığın içine doğru indikçe davul sesleri daha da şiddetleniyordu. Duvarlarda artık silinmeye yüz tutmuş acayip resimler gördüm. Sanki canavarlardan kaçan, yüzleri tam seçilemeyen adamlar ve insan uzuvlarına sahip hayvanlar çizilmişti. Elimdeki çıraların aydınlığında çeşitliliğıyle insanı şaşkına çeviren, ustaca çizilmiş çizgiler, çemberler ve kendine has boyalarla işlenmiş nakışlardan oluşan türlü türlü figürler gördüm. Gerçekten öylesine hayret vericiydi ki yanından geçip giderken renkleri değişiyormuş gibi görünüyordu. Ama kısa süre sonra sarayın en alt katı olduğunu düşündüğüm yere indiğim halde, ortada davula benzer bir şey bulamadım. Sonra sol tarafımda iki basamak ve ötesinde de tamamen dört köşe yontulmuş taşlardan örülü bir duvar gördüm birden. Sarayın öteki duvarlarından daha düzgün örlmş bu duvar, belki de aşağıdaki mahzenin girişini kapatmak için Akalar tarafından sonradan eklenmişti.

Dehlizin sonuna kadar yürümeye karar verdim. Ayaklarımın altındaki döşeme taşlarından kof bir ses çıkıyordu; demek ki aşağıda gerçekten bir kat daha vardı. Yolumun üstünde bir karartı görür gibi oldum uzaktan. Yaklaşınca zeminde bir yarık olduğunu fark ettim.

Elimdeki meşalelerden birini aşağı doğru uzatıp bakınca, karanlıkta küçük inciler gibi parlayan bir şeyler gördüm. Bunlar farelerin gözleri olmalıydı, çünkü ışığı tutunca hemen ortadan kaybolular. Davul sesleriyse eskisinden daha şiddetli çınılıyordu.

Ömrümün dört yılı büyük bir büyücünün, üstelik bu adada,

hattâ belki de bu sarayda doğmuş bir büyücünün yanında geçmişti. Bu yüzden bilmediğim tanrılardan ve ifritlerden korkmuyordum. Merakım beni durmadan öne doğru itiyordu. Kısacık bir an yaşam zincirimi yanıma almadığım için hayıflandım, çünkü o beni en güçlü büyülere karşı bile korurdu. Ne var ki yatmadan önce çıkarıp başucuma koymuş, aşağı inerken de yanıma almayı unutmuş-tum. Koruyucu tilsimim olmasa da bu garip davul seslerinin sırrını çözmeye kararlıydim. Yarıktan aşağı attığım taş çabucak zemine çarpınca anladım ki aşağıdaki oda olsa bulduğum katın yüksekliğindeydi. Meşin şeritlerden örülmüş kemerimi çıkardım hemen. İki parçaya ayırıp uç uca ekleyince bir ip elde etmiş oldum. Meşalelerden birini kaba taştan örme duvardaki oyuklardan birine soktum. Kemerimden yaptığım ipin bir ucunu ona bağladım. Öteki meşaleyi ağızma alıp ipe tutunarak aşağı inmeye başladım.

Alt kattaki oda sandığımdan daha yüksekti. Ayaklarım zeminde değdiğinde yukarıda bıraktığım meşale ancak tavandaki yarığı hafifçe aydınlatıyordu. Yine de çıkışı bulmama yardımcı olacağı kesindi. Karanlıkta zehirli yılanların yuvalanmış olabileceğini düşünerek içeride fazla kalmamaya karar verdim. Adım adım ilerledikçe davul sesleri şiddetleniyordu. Dehlizin asırlar öncesinden kalan karanlığı meşalemin önünde geri geri çekilirken, ışığın tamamen aydınlatamayacağı kadar büyük bir salona ulaştım. Ayaklarımın altında birden resimler ve Tauris'te yaşayan büyücünden öğrendiğim eski yazı işaretleri gördüm.

'Mezar' ve 'kan' kelimelerini çözdüm; bağlanan kralı, ısırgan otunu ve meme emen tanrıçayı resimlerinden tanıdım. Ne anlama geldiklerini anında kavrayıvermiştim: Yerdeki resimler asırlardır o döşeme taşlarının altında uyuyan hanedanların adına işaret ediyordu. Orada yatan Giritlilerin cenazeleri, daha o resimler taze ve yanına kimseyi yaklaştırmayacak denli etkili olduğu günlerde çürümüş olmalıydı. Çünkü sembol ve resimler öyle zarif ve okunaklıydı ki Tauris'te öğrendiklerimi bunlarla karşılaştırdığımda, tecrübeli bir katibin yazdıkları karşısında, küçük bir çocuğun elinden çıkmış gibi kalıyordu.

Girit'in bilinen en eski kralı Minos'un oğulları böylece gözlerinin önünde canlanırken, kendileriyle beraber güçleri i de mezara

indirmişler gibi geliyordu bana. Arma olarak kullandıkları o kutsal işaretler, şimdi de onların mezarlarına giden yolu tarif ediyordu. Daire biçimindeki salona açılan çok sayıda dehliz vardı. Her biri bir başka odaya gidiyordu. Geçmişte yaşamış kralların biri, ağlarını parçaladığı balıkçıların korkulu rüyası olan kılıçbalığı armasının altında yatıyordu. Ötekilerse emniyetli bir sığınak vaat eden, acizlerin ve çaresizlerin huzurunu sağlayan armaların arkasında uyuyordu. İnsanların arasına dostluk eken lir resmiyle, insanların ve hayvanların kanını emip etlerini haince yiyen kanatlı ifritlerin dehşet verici resimleri karşı karşıya bulunuyordu. Orada daha başka sayamayacağım kadar çok arma vardı.

O haşmetli davul seslerinin kesildiğini fark ettim birden. Yapması gereken sadece beni uyandırıp buraya çekmekti de görevi sona ermişti sanki. Sonra karanlığın içinden, sabah serinliğinde çıkan sise benzer, beyaz bir şeyin üstüme doğru süzüldüğünü gördüm. Çürümüş et kokusu geldi burnuma. Kelimelerle tarif edilemeyecek, derinden bir ses duydum. Tıpkı Apollon'un Delos'ta duyduğum sesi gibi kof bir tonda çınılıyordu. Bunun bir insana ait olmadığına kesinlikle emindim:

"Korkunu yendin ve buraya geldin delikanlı. Ölülerden ne istiyorsun? Onların huzurunu bozma ki seni cezalandırmalarını!"

"Kimseyi rahatsız etmeye niyetim yok" diye cevap verdim hemen. Karanlığın içine göz gezdirdim. "Bu odaya ilk defa geliyorum ve burada neler olduğunu bilmiyorum. Sen bir tanrı mısın, yoksa başka bir rüya mı görmekteyim? Sesini duyduğum o davul nerede?"

Cevap yerine tok bir sesle çınlayan kahkahalar geldi kulağıma.

"Burada bir davul hiç olmadı ki!" dedi sonra o tuhaf ses. "Kalbinin atışlarını davul sesi sandın ve benim arzuladığım gibi buraya kadar geldin. Benim kim olduğuma gelince; onu sen demin kendi ağzıyla söyledin ey ölümlü insan! Meşaleyi söndürürsen bunu daha çabuk kavrayacaksın!"

"Işık seni korkutuyor mu?" diye sordum. "Eğer öyleyse pek de o kadar güçlü bir tanrı değilsin demektir. Halbuki ölümler diyarının efendisi Hades bile güneşten hiç hoşlanmamasına rağmen ondan korkmaz. Yanıma yaklaş ve kendini göster!"

O korkunç kahkaha koca salonda yeniden çınladı. Sırtımda serin bir esinti hissedip arkama döndüğümde, tüle benzer beyaz bir şeyin üstüme doğru geldiğini fark ettim. Birdenbire karşımda bitiveren, belki de o binayla yaşıt, çok ihtiyar bir adamın elbisesiydi bu. Geçen yılların yükü omuzlarına binmişti sanki. Kır saçları ve sakalları aşağı sarkıyor, elinde bir ucu kıvrılmış, acayip bir asa tutuyordu. Yüzünde gümüşten bir maske vardı. Derken o korkunç ses yeniden duyuldu:

“Kaçma benden delikanlı; istesen de elimden kurtulamazsın zaten. Seni ebediyen buraya hapsetmem için bir tek sözüm yeter. Biz burada nadiren konuk ağırlarız; bu yüzden de benim yanımda biraz vakit geçirmen gerekecek.”

“O halde söyle bana, nedir bu dehşet verici mekanın hikmeti?” diye sordum. Kalbim güm güm atıyor, içimden bir ses tehlikeyle burun buruna olduğumu söylüyordu. Halbuki gençlik yıllarımda o kadar mağrur ve kendimden emindim ki yerin dibinden gelen ve benden daha kudretli olanları bile mahveden güçlerle dalga geçebileceğimi düşünürdüm.

“Burası suskunluk salonudur” diye cevap verdi hiç de tekin olmayan o adam. “Burada söylediğin bir söz, her an son sözün olabilir. Tanrılarına kavuşan Girit’in gerçek kralları burada dinlenir. Şu zeminde gördüğün işaretler, onların mezarlarına giden yolu tarif eder. Sol taraftakiler Girit’in refah ve şerefi için tanrılara yakaranlar, sağ taraftakilerse karanlık güçlerin emrine girip Girit’e bilgeliği ve sihir sanatını getirenlerdir. Nitekim akıbetlerini de o güçler belirlemiştir. Işığın beyaz tanrıları öldü, karanlığın tanrılarıysa uykudadır ve uyanacakları vakti beklemektedir. Dolanıp duran yıldızlar günün birinde boğa burcunda bir araya geldiğinde, onların ışığı Girit’in ve dünyanın hakimiyetini yeniden ellerine almaları için karanlığın tanrılarını uyandıracaktır.”

“Ve sen de o anlattığın korkunç tanrılara hizmet ediyorsun, öyle mi?” diye sordum, konuşurken sesimin titremesine engel olamamıştım.

“Onlar sadece düşmanlarına korku salar” diye karşılık verdi adam. “Ölümü tanımayanların nezdinde, fani insanların sözleri laf kalabalığından başka bir şey değildir. Bir zamanlar Girit’e hakim

olup onu müreffeh bir ülke kılanları belki de iyi ve asil kimseler olarak biliyor ve yaptıkları iyi işler sayesinde öldükten sonra da ödüllendirildiklerini düşünüyorsun ama bana sorarsan onlar aptal ve günahkârdı, çünkü güçlülere karşı zayıfların tarafını tutarak, zenginlere zarar verip yoksulların sırtını sıvazlayarak kaderleri ettiklediler. Şimdi karanlıklara gömülmüş olmaları da bu yüzdendir. Belki kısa süre sonra o aldattıkları tanrıların eline düşecekler; bilesin ki onların intikamı daima acı olur. Ömürleri boyunca münzevi yaşayan, korku ve dehşet salmak için zehir ve ateşle, sihir sanatı ve senin aklının ermeyeceği pek çok sırla meşgul olan, hattâ tanrılarına gizlice insan kurban edenlere belki de insanlıktan nasibini almamış korkunç canavarlar gözüyle bakıyorsun. Halbuki onlar inançlarına bağlı ve saygıdeğer insanlardır çünkü göklerin sahiplerini yüceltmek için ölümlüleri aşılamış ve onlara işkence ederek zorla boyun eğdirmişlerdir. İnsanların çektiği acılar ve sıkıntılar tanrıların çok hoşuna gider.

Göklerin sahipleri Girit'e uzun süre egemen oldular ama karanlık güçler de sabırla fırsat kolluyordu. Sonra savaşa tutuştular. Tanrılar arasındaki mücadele esnasında karalar ve denizler yarıldı. Derinliklerin kralları Rutlik ve Purl yeryüzünü sarsınca, beyaz tanrılara tapanlar evlerinde can verdiler. Gök kubbenin hakimleri Krlilk ve Kefelti yeryüzüne ateş yağdırdılar. Öyle ki içimizden pek çoğu o ateşe teslim oldu. En sonunda yeryüzü ateş ve toprak altında kalınca gündüzler gece gibi karardı ve bütün karalar kor halindeki küllerle kaplandı. Gök kubbe bile çatırdayarak çöktü. Beyaz tanrılar o yıkıntının altında kalıp öldüler. Halbuki karanlık tanrılar kafasına taş düşen insanlar gibi derin bir uykuya daldılar. Kısa süre sonra ayıldıklarında, sadece gülerek şakaklarını ovacaklar. İnsanları sorarsan yalnızca kuytu mağaralara gizlenenlerin torunları hayatta kalmayı başardı.

Bugüne gelecek olursak; üstünden yalnızca iki nesil kadar bir süre geçtiğinde, insanların pek çoğu geçmişte olanları unuttu. Kollarını artık tanrıların oturmadığı semaya kaldırıp yardım dileyen aptallar hâlâ mevcut. Ey yabancı, elindeki ateşin sönmesini korka korka engellemeye çalıştığına bakılırsa, sen de bizim irademize karşı durmaya karar vermiş benziyorsun!"

“Ben de soyu asırlar öncesine dayanan bir Giritliye hizmet ettim” diye karşılık verdim. “O kudretli bir büyücüydü, yanında olduğum dört yıl boyunca beni hep oğlu gibi gördü.”

O an yaşlı adam pelerininin altından elini çıkarıp omzumu sertçe kavrayınca neye uğradığımı şaşırdım. Ne kadar uğraşıtsam kendimi kurtarmayı başaramadım. “Senin kim olduğunu biliyorum” dedi maskeli adam. “Burada nefesimi boş yere harcadığımı mı sanıyorsun? Müthiş bir suçluluk duygusuyla ezilmeseydin, benim yanıma gelmezdin. Hak ettiğin cezaya çarptırılmaktan korktuğun gözlerinden belli oluyor!”

Bu sözleri duyunca, Tauris’ten kaçtığım geceyi anmadan edemedim. Ailemin bütün fertlerini öldüren adam orada efendimin konuğu olduğu halde onun canına kıymıştım. “Ben sadece cana karşılık can aldım; beni buna iten sebep intikam hırsıydı!”

Maskeli adam susuyor ama omzumu tutan elini gitgide daha fazla sıkıyordu. “Sen kimsin ki kendini yargıç yerine koyup beni yargılamaya kalkıyorsun?” diye bağırdım; bir yandan da tepinerek elinden kurtulmaya çalışıyordum. “Bozkırın atlıları tarafından gönderilmiş bir ifrit misin? Yoksa beni yakalaman için Tauris’teki efendim mi yolladı seni? Göster bana yüzünü!”

“Yüzümü mü?” dedi o korkunç ihtiyar. Sonra o dehşet verici kahkahası ölüm sessizliğine gömülmüş salonu doldurdu. “Onu ancak öldüğün zaman göreceksin. Kim olduğuma gelince: Sana söyleyeyim; kâh önündeyim kâh ardında, kâh seni kanatlandırır kâh iflahını keserim, seni yaşatır veya öldürürüm. Tanrılar bile benim gücüme boyun eğer, hiçbir ölümlü benim elimden kurtulamaz: İnsanların vicdan dediği benim işte!”

Sesi giderek kısıldı. Gözlerimi onun gözlerinden alamıyordum. Ürpertici davul sesleri derinden derine çınlamaya başladı yenden. O arada maskeli adamın elinden kurtulmak için çırpınmayı bırakmışım. Göz ucuyla dehlizlerin girişine baktığımda, usul usul üstüme doğru gelen acayip yaratıklar gördüm. Sanki beni yakalamak istercesine kollarını uzatıyorlardı.

Başıma neler geleceğini sezmiştim; sol elimi yüzüme siper ettim, sağ elimle bir başkasına teslim olmak istemeyenlerin yaptığı büyülü hareketleri yaptım, maskeli ihtiyarın beni bayıltarak ele ge-

çirmeye çalıştığını fark etmiştim çünkü. Elimdeki meşaleyi adama doğru uzattım. Haykırarak geri çekilince omzumu bir pençe gibi kavrayan elinden kurtulmayı başardım.

Meşaleyi sallayarak kendi çevremde döndüm. Ne var ki karanlık silüetler hâlâ üstüme üstüme geliyordu. O zaman canımı tanrılara emanet ederek tıpkı havlayan tazıların köşeye sıkıştığı bir karaca gibi yaratıkların arasına daldım.

Beni kovalayan yaratıklar öfkeden kudurmuşçasına çığlıklar atıyordu. Üstlerindeki elbiseler dalgalanıyor, dişleri kurt dişine, elleri atmaca pençelerine benziyordu. Tavandaki yarığın altına ulaştığımda, aramızda ancak birkaç adımlık bir mesafe kalmıştı. Havaya sıçrayıp meşin örme kemerimden yaptığım ipe tutundum. O esnada onlar da yetişmişlerdi; en öndeki ayaklarımı yakalayıp beni aşağı çekmeye çalışıyordu. Sandaletimin bağı kopunca yaratıktan kurtulup yukarı tırmanmaya başladım. Az sonra kendimi emniyete almıştım. Yaratıklar da yukarı çıkmak için ipi kullanacak oldularsa da ipin bağlı olduğu meşaleyi soktuğum yerden çıkarıp aşağı attım. Koridorda koşmaya başladım. Aşağı inerken bana kısacık gelen o koridor meğer ne kadar da uzundu! Taş merdivenleri koşu koşu çıktım. Nefes nefese Argos kralının yatak odasına daldım.

“Kalk Diomedes!” diye bağırdım. “Hayatımız tehlikede! Sarayın mahzeninden korkunç yaratıklar çıkıyor!”

Tydeus'un oğlu kartalın gölgesini başının üstünde hisseden bir tavşan gibi ayağa fırladı, kılıcını çekip kapıya doğru atıldıysa da bir an durakladı. “Nasıl olur Aras?” diye sordu şüpheyile. “Hem de burada ha? Çok tuhaf! Ben silah sesi falan duymuyorum!”

“Ama geliyorlar!” diye ısrar ettim. “Üstelik öyle korkunç görünüyorlar ki geceleri kurda dönüşen Anteus adamlarına benziyorlar. Vakit geçirmeden ötekileri de uyandıralım, çabuk!”

“Anteus adamları mı? Onlar yeryüzünden silineli çok oldu!” diye karşılık verdi Diomedes gözlerimin içine bakarak. O esnada bağırışlarıma uyanan İdomeneus hışımla çıkageldi yan taraftaki kapılardan birinden.

“Ey soylu kral, Aras o güzelim uykunu böldüğü için bağışla bizi” diye atıldı Diomedes. “Rüyasında sarayın bodrumundan hortlalar çıktığını görmüş.”

“Hayır İdomeneus, gördüğüm kabus değildil” diye araya girdim o an. “Beni karanlıklara çekmek için peşimden koşan yaratıkları kendi gözlerimle görmediysem gözlerim çıksın!”

“Kendini savunmana gerek yok Aras” dedi Girit kralı dostça gülümseyerek. “Beni uyandırdığın için sana kızacak değilim. İçin rahat olsun, şimdi aşağıya iki muhafız gönderip baktıracağım.”

İdomeneus'un savaşçılarını süratle toplamasına Diomedes bile şaşırdı. Girit askerleri uçarcasına geldiler ve ciddi bir yüz ifadesiyle hemen mahzene indiler.

“Gönül rahatlığıyla yataklarınıza girebilirsiniz” dedi Girit kralı bize sonradan. “Herhangi bir tehlike yokmuş. Aras'ı böylesine korkutanın hortlaklar değil, gerçekten etten ve kemikten yaratıklar olması muhtemeldir, çünkü gece vakti yolunu kaybeden dilencilerin yanlışlıkla yahut soğuktan ve rüzgârdan korunmak amacıyla içeri girip çıkış yolunu bir daha bulamadıkları oluyor.”

Yine de o gece rahat uyuyamadım. Kılıcıma sımsıkı sarılmış halde yatıyor, dikkatlice sürgülediğim kapıya sık sık göz atıyordum. Sonra gerçekten rüya görüp görmediğim hususunda kuşkulanmaya başlayınca, ertesi gün o meseleyi açıklığa kavuşturmayı kafama koydum. Morpheus nihayet gözlerime kum serperken, kulağıma derinden derine çekiç sesleri ve taş çatırtıları geliyordu hâlâ.

O gece başımdan geçenleri ertesi sabah uzun uzadıya anlattım ötekilere. Beni can kulağıyla dinlediler.

“Seni neyin dehşete düşürmüştü olabileceği hususunda ben de bilgi topladım” dedi Diomedes. “Kralın muhafızları sarayın bazı kısımlarının yerin derinliklerine doğru indiğini, hattâ yolunu şaşıran bazı insanların yarıklardan aşağı düşüp yer altındaki o labirent gibi dehlizlerde açıklıktan kıvrana kıvrana öldüğünü söylediler. Çığlıkları onca mesafeden duyulmuş, ne var ki onları aramaya kalkışmak faydasızmış, çünkü daha fazla adamın kaybolmasından başka bir işe yaramazmış. Kendi gözleriyle gördüğünü söylediğin yaratıklar, pekâlâ o yolunu kaybedip açıklıktan çıldıran insanlar olabilir.”

“İyi de hepi iz yataklarınızda huzur içinde uyurken, o tuhaf davul seslerini niye bir tek ben duydum?” diye sordum.

“Gerçekten kalbinin hızlı atmasından dolayı çağılayan kanını akışını duymuş olmayasın?” dedi Menelaos nazikçe.

“Ama bu, o esrarengiz adamın neden dehşet verici bir cürümden bahsettiğini açıklamıyor!” diye fikir yürüttü Helen. “Aras’ın üstünde bir lanet var belki deli Bunu bir kâhine sorsak daha iyi olmaz mı?”

Sparta kraliçesi sanırım Hermlone ile evlenmek istememe gücendliği için böyle konuşuyordu. “Ben ailemden kimseyi sağ bırakmayan bir katilin kanını döktüm” dedim ona cevaben. “Eğer Tauris’teki efendimin itibarını zedelediysem, hemen atalarının mezarına dönüp adımı lanetlemesi mi gerekiyordu? O maskeli adamın işlediğim cinayetten dolayı değil, tanrılarının huzurunu kaçırdığım için beni cezalandırmak istediğini düşünüyorum.”

“İdomeneus’a tuzak kurup onu öldürmek isterken suçüstü yakalanan ve ceza olarak daracık hücrelere kapatılıp ölüme terk edilen o aşâğılık heriflerin arasına düşmediğin ne malum?” dedi Menelaos. “Duyduğum kadarıyla elebaşları, yasaklanan ayinleri düzenlemekle suçlanan eski bir rahipmiş!”

“Hayır” diye müdahale etti İdomeneus kapının eşiğinden, daha yeni giriyordu içeri. “Orası sarayın başka bir kısmındadır. Dostumuzun bir kabus gördüğünü tahmin ediyorum. Aslında kraliyet sarayımın kimi bölümlerinde eskiden de kolayca açıklanamayacak olaylar yaşanırdı. Kendim aşâğıya hiç inmedim. Fakat babam Knossos’u ele geçirdikten sonra bir muhafız kütanesiyle hazine aramak üzere oraya girmişti. Eli boş döndü ve aşâğıda neler gördüğünü hiç anlatmadı. O günden sonra kapılara duvar ördürdü, ben de iki yer sarsıntısının ardından başımıza dert olmaması için bütün çatlakları kapattırdım. Senin durumuna gelince Aras; o cinayeti işlediğin günden beri kendi kendinle içten içe bir mücadeleye girdiğine inanıyorum. Sen doğru olanı yapmışsın ama henüz çok gençsin! Bunları zaman içinde unutursun. Sahiden, Tauris’te biçakladığın o adam kimdi?”

“Adını bilmiyordum” diye cevap verdim. “Ama yüzünü hiç unutamadım. Ailemin bütün fertlerini öldürmüştü.”

“O intikamı alman gerekiyormuş” dedi İdomeneus. “Aslına bakarsan, insanın adını bile bilmediği birini öldürmesini sakıncalı buluyorum. Böyle bir durumda, insan intikam tanrıçaları karşısında kendini nasıl savunabilir? Onların gönderdiği ifritler maktulün dö-

külen kanının kokusuna geldiklerinde, kurbanının adını haykırıp haklı gerekçelerini sıralayamazsan, seni yakalar ve yüreğini yerinden söküp alırlar!”

“İşlenen bir cinayetin yanında bir adın, dökülen kanın karşısında sözlerin ve mecburiyet karşısında hislerin ne önemi var kil” diyerek kendimi savundum. “Ben adaletin yerini bulduğuna inanıyor ve intikam tanrıçalarından korkmuyorum!”

Ötekiler beni düşünceli bir edayla süzünce öfkemde aşırıya kaçtığımı fark ettim. Fakat söyledığım sözlerin ne kadar küstahça olduğunu çok sonra anlayacaktım.

Aynı gün sarayın en alt katına tekrar indim. Fakat zemini yarık olan o dehlize ulaşamadım, çünkü alelacele örüldüğü hemen anlaşılan kalın bir duvar yolumu kesti. Meşin kemerimi ve sandaletimin öbür tekini de bulamadım.

-V-

Hermione'nin bana tattırdığı mutluluk sayesinde kısa sürede bütün kaygılarımdan kurtuldum. Düğünümüz Yunan geleneklerine göre yapıldı ve Diomedes Hermione'yi himayesi altına aldı.

“Bu şirin kızla birlikte pek çok erkek evlat sahibi olasın ve oğullarının yaptığı işlerle torunlarının torunları dahi gurur duysun” dedi Argos kralı. “Ölümsüz tanrılar sana daha şu gencecik yaşta bu kadar lütufkâr davrandıktan sonra, belki de onların yardımıyla kahramanlardan oluşan bir sülale kuracaksın. Yoksa Afrodite'nin en güzel kızının ellerini senin şu hoyrat pençelerine tutuşturmasını sağlayan talihin başka türlü nasıl açıklanabilir!”

Bunu söylerken göz kırpyordu bana. Hermione ise kralın iltifatı karşısında duyduğu gurur ve mutluluktan kızardı. Halbuki içimi an be an arzuyla dolduran karımın zarafetini anlatacak kelime yoktu.

Kış İdomeneus'un yeni bir kale yaptırdığı Phaistos'ta geçiriyorduk. Orada da çok eski çağlarda inşa edilmiş devasa bir saray şehrin semalarına doğru ürkütücü bir biçimde yükseliyordu. Fakat Akalar oradan uzak durmayı yeğliyordu, çünkü rahipler epeyce tahrip olmuş duvarlarında dehşet verici bir felaketin izlerinin

bulunduğunu söylemişlerdi. Hattâ kimileri, o saraydaki lanetin ölümler diyarının tanrısı Hades'in Persephone'yi kaçırmak isteyen Atinalı yiğit Theseus'u bir kayaya zincirlenmesi gibi, yanına yaklaşan yabancıları esir aldığını anlatıyordu.

Argoslu dostlar başlangıçta yumuşak pöstekiler üstünde rahatlığın tadını çıkarıyor, vakitlerini yiyip içmekle, kumarla geçiriyorlardı. Zar atmakta ayık gezen Stigos'un üstüne yoktu. Yanlarında değerli eşyaları bulunmadığı için, oyuna dahil edilen mallar bilinenin aksine masanın üstüne konmuyor, borçlar toprak testi parçalarına kaydediliyordu. Bu hesaba göre Stigos hatırı sayılır bir servetin sahibi olmuştu bile. Artık sadece Girit'i değil, Rodos'u ve birkaç küçük adayı da satın alacak durumdaydı. Çünkü Zakrops bile en azından dört araba yükü altın borçluydu ona. Kızıl saçlı Polymerios oyunlarda iki adamın kaldıracabileceğinden daha fazla miktarda altın kaybetmişti. İriyarı Polkos ve kardeşi Polyphas ise ömürleri boyunca kazandıkları maaşları ona devretseler borçlarını ödeyemezlerdi.

Beni dehşete düşüren o muazzam meblağ, Argoslular arasındaki dostluğu zedeleyemedi. Yalnızca bir kere, zar atmaktan neredeyse aklını yitirecek duruma gelen Agenor oyuna devam etmek için oğlu Kaliphon'u Stigos'a köle olarak satmaya kalkınca tartışma yaşandı. Kaliphon bunun üzerine sarhoş babasının elindeki şarap testisini çekip alacak oldu. "Eğer şu küstahlığını cezalandırıyorsam, sırf kalbimdeki baba şefkatindendir!" diye azarladı Agenor oğlunu.

"Akli bulanana adamlar tanrılarına yaklaşırlar!" diye karşılık verdi Kaliphon hırsla. "O kanuna karşı gelmiyorsam, tanrılar beni engellediği içindir!"

O sırada Zakrops araya girdi. "Akıllı bir adam, yetiştirdiği tavlayı görmeden at satın almaz! Dostum Stigos, Kaliphon'u almadan önce babasına bir baksan iyi olur!" deyince tartışma bir anda kahkaha tufanına dönüşüverdi.

Oyuna katılmayan sadece Bias'tı. Ona bunun sebebi i sor-dum.

"Benim ortaya koymaya yetecek kadar malım yok" diye karşılık verdi solgun yüzlü adam.

“Ama ötekiler gibi sen de borç yazdırabilirsin” dediğimde o çakır gözlerini gözlerime dikti.

“Benim hiçbir zaman borçlu kalmadığımı bilmiyorsun galiba” diye cevap verdi. “Ne olursa olsun, borcumu hep zamanında ödemişimdir. Bu alışkanlığımı terk etmeye de niyetim yok!”

O an tüylerim diken diken oldu. Bir daha onun yanına yaklaşmamaya karar verdim.

Giritli kadınların aşk sanatındaki hünerlerinin de denendiği zevk ve safa günlerinin ardından dostlarımda yumuşak yataklara karşı bir isteksizlik belirdi birden. O eski tembellik ve gevşeklikten sıyrılıp çakı gibi oldular, kararlı bir tavırla kılıç ve mızrak talimlerine başladılar. İlk kendi aralarında dövüşürken, sonradan Truva’da omuz omuza çarpıştıkları Girit askerlerine de karşılaşma teklif ettiler. İriyari Polkos’un hasmıyla güreşirken yanlışlıkla onun belini kırması da o dönemde oldu. Ölen savaşçının akrabaları silaha sarılıp çıkageldiler ve Polkos’un kendilerine teslim edilmesini talep ettiler. Stigos Polkos’un kabahatinin olmadığını güzelce anlatıp ölen adamın canına karşılık yüksek bir diyet vermeyi uygun bir dille vaat etmeseydi, savaş çıkması kaçınılmazdı. Elbette ki Diomedes o diyeti bir an bile tereddüt etmeden ödeyecekti, çünkü günün birinde Polkos’u bir Giritli tarafından sırtından hançerlenmiş halde bulmak istemiyordu.

Bahar gelince İdomeneus seferin hedefini kimselere duyurmadan maaşlı asker toplamaya başladı. İki kral, çalılar arasında bağıra çağıra avlanmak yerine, tıpkı etrafını kolağan edip rüzgâra karşısına alarak geyiğe doğru sürüne sürüne yaklaşan usta birer avcı gibi hareket ediyorlardı. Avları ise Argos ve Miken’di.

Bütün kış boyunca mızrakla dövüşme ve savaş arabası idare etme talimleri yapmış, azgın atları zaptetmeyi kısa sürede öğrenmiştim.

“Artık bu işi iyice kavradın, Aras” diyerek yeteneğimi övdü Argos kralı. “Gerçi Sthenelos’un yerini tutamazsın ama savaşta arabamın idaresi sende olacak!” deyince gözleri buğulandı; hemen arkasına döndü. Belli ki dostunu hatırlamak yüreğini kanatmıştı.

Geri kalan zamanlarda arkadaşlarımla pek fazla ilgilenemiyordum. Günlerimin büyük bölümünü Hermione ile şehir dışına ve

dağlara doğru yürüyüş yaparak geçiriyordum. Yaylalarda dünyanın hiçbir yerinde görmediğim büyüklükte koyun sürüleri otliyordu. Girit'in zenginliği onlardan kaynaklanıyor olmalıydı. O hayvanlardan elde edilen yünden en zarif kumaşlar dokunuyor, Asya ve Mısır'a mal götüren tacirler bunları yüksek fiyata satıp maden yataklarına sahip olmayan yurtlarına altınla dönüyorlardı.

Yine insanlardan uzaklaşmak amacıyla Hermlone ile kırlara yaptığımız buna benzer gezilerden birinde bir pınarın başına vardık. Çok susamıştık. İçmek için eğildiğimde, suyun yüzünde kendi aksimi gördüm. Gözlerimde tıpkı Helen'in gözlerindeki gibi altın ışıltılar fark ettim. Şaşırmıştım.

"Gerçekten bilmiyor muydun?" diye sordu Hermlone. "Halbuki seni gördüğümde dikkatimi ilk çeken gözlerin olmuştun! Anlaşılan sana iltifatlar yağdırmam için bilmiyormuş gibi davranıyorsun! Ama gerçekten hayatım boyunca seninkilerden daha güzel erkek gözleri görmedim."

"Bir erkeği değerli kılan güzellik değil, asalet ve güçtür!" diye cevap verdim utana sıkıla.

"İnsanlar böyle gözlere sahip olanların tanrıların soyundan geldiğine inanıyor" diye karşılık verdi karım. Onun bu sözleri beni incitmişti.

"Benimle alay mı ediyorsun sen?" dedim ona. "Beni bir koyun gibi aptal yerine koyarak oyun mu oynuyorsun?"

"Tamam tamam, hemen kızma!" diye karşılık verdi Hermione gülerek. "Belki gözlerindeki ışıltı güneşin yansımından başka bir şey değildir!"

Hayatımın en güzel günlerini o kış Girit'te geçiriyordum. Yeni yılın başlangıcına işaret eden Büyükayı yıldızı ufuk çizgisinin üstünde belirdiğinde, yaşam zincirime karımın saçlarından bir tutam ekledim.

Argoslu dostlar sefere çıkacağımız günü sabırsızlıkla bekliyorlardı. Fakat sık sık gizlice bir araya gelip istişare eden üç kral için günler geçmek bilmiyordu sanki. Yapılan toplantılara benim ve Helen'in bile katılmamıza izin verilmiyordu. Dışarıdan duyabildiklerimiz bizi endişeye sevk etmeye yetmişti. Menelaos kardeşi Agamemnon'u ikinci kez görmüştü rüyasında. "Kanım yerde kal-

mayacak ama intikamımı alan sen olmayacaksın” demişti Sparta kralına. Menelaos o günden sonra seferin başarısından kuşku duyar olmuştu. “Ama kısa süre sonra gölgeler diyarına ineceğimi bilsem de üstüme düşen vazifeyi yerine getireceğim” diye ahdetmişti yine de.

Tydeus’un oğlu da pek uğurlu saymadığı bir işaret almıştı. Diomedes bir akşam vakti yerden bir yılan kaparak havalanan bir kartal görmüştü. Ne var ki yılan yırtıcı kuşun vücuduna sarılıp ısırarak zehirlemiş ve onun düşmesine neden olmuştu.

Üç kral kuşkularına ve bu alâmetlere rağmen verdikleri karardan dönmeye niyetli değillerdi. Ordularının gücüne ve adamlarının sayısına güveniyorlardı; halbuki Truva’da yıllarca süren savaş esnasında tanrıların zaferi en yiğit kahramanlara bile vermemek için direttiklerini görmüşlerdi. Yunan bilgelerine göre insanlar onların nezdinde yaramaz çocukların denizin yüzünde zevkle sektirip oynadıkları çakıl taşlarından farksızdı. O taşların bazılarının büyük, bazılarının küçük veya birbirlerinden renk ve biçim bakımından farklı olmaları durumu değiştirmiyordu: Fırlatanın veya yakalayanın elinde tamamen savunmasızdılar. Kötü niyetli birinin en yükseğe fırlattığı taş, muhakkak dönüp en dibe düşüyordu. Efendi ya da köle, kadın ya da erkek, genç ya da yaşlı bütün insanların ağırlığı birbirinden farklıydı ama nihayetinde tanrılar karşısında istisnasız hepsi çaresizdi.

Bunu Diomedes de öğrenecekti. Çünkü üç kral iki yüzden fazla gemiden oluşan donanmayla nihayet Girit’ten açılırken, o kadar zengin armağanlar sunmasına rağmen hava tanrısı onu yurdu-na geri döndürmemeye çoktan karar vermişti. Daha adanın kıyıları gözden kaybolmadan çıkan korkunç bir fırtına muazzam donanmamızı paramparça etti. Biz Girit’e giderken bile rüzgâr bu kadar sert esmemişti. İdomeneus ve Menelaos’un gemilerini kısacık bir süre yanımda seyrederken gördük. Sonra yelken direğimiz ve dümenimiz parçalandı. O arada Zakrops’un da iki parmağı kırılmıştı. Gemimiz Poseidon’un elinde çaresiz kalmış bir oyuncak gibi doğuya doğru savrulmaya başladı.

Diomedes talihinin bir kez daha tersine döneceğine inanmak istemiyordu. Küreklerin başına geçmemizi emretti ümitsizce. Ne

var ki böyle bir fırtınaya karşı direnmeye çalışmak anlamsızdı. Kendisi de oturup kabaran adaleleriyle kürekleri kavradı, kuduran denizi muazzam bir kuvvetle dövmeye koyuldu. Bir yandan da batı ufkunu gözleriyle tarıyor, bir ümit ışığı görmeye çalışıyordu. Fakat rüzgârın yığıldığı kapkara bulutlar giderek yoğunlaşıyordu. Ne zaman ki çektiği kürek elinde kırıldı, talihsiz Argos kralı kaybolduğumuzu ve o azgın dalgalar arasında en iyi ihtimalle hayatta kalmayı başarısak tanrılara şükretmemiz gerektiğini kavradı.

Var gücüyle Zeus ve Athena'ya seslendi Diomedes. Truva'dan beri yakasını bırakmayan felaketlerin acısını çıkarmasına izin vermeleri için yalvardı. Ama inandığı tanrılardan bir ses gelmiyordu. Tydeus'un oğlu nihayet çılgınca bir öfkeyle kılıcını çekip kabaran sulara vurdu. "Truva'da kazandığımız zaferden beri başımıza belalar açan zalim tanrı, çık ortaya!" diye bağırarak Poseidon'a meydan okudu. Sesi öylesine gürdü ki fırtınanın uğultusunu bile bastırıyordu. "Beni ne korkutabilir ne de yok edebilirsin! Karşıma bizzat çıkmak yerine denizin ifritlerini gönderiyorsun; çık da görelim, beni kıskanarak kapattığın yolu seni mağlup ederek açabilir miyim, açamaz mıyım!"

Hırsından kudurmuşçasına suya vuruyordu kılıcını. Bizse endişeyle sinmiştik. Ne de olsa Poseidon Yunanlıların inancına göre Olympos tanrıları arasında Zeus'tan sonra en güçlüsüydü; daha kimsenin karşısında yenilgi yüzü görmemişti. Başımıza daha beter felaketlerin gelmesinden korkuyorduk. Neyse ki Poseidon Argos kralının hakaretlerini umursamayıp denizin derinliklerinde kalmayı tercih etti. O an tanrıların ne kadar bencil, umursamaz ve zalim, hattâ zaman zaman korkak olduklarını düşündüm. Çünkü Akaların en namlı kahramanının kendine ihanet eden karısından intikam almasına izin vermemeleri bir yana, Skamander'deki iki düellonun ardından üçüncü bir kavganın şerefini ondan esirgiyorlardı.

Argos kralı denizler tanrısının ortaya çıkmayacağını anlayınca endişe verici bir sükûnete büründü. Gözleri ufuklarda, geminin ön tarafında iki gün boyunca ayakta durdu. Ne yedi ne de içti. Geceleri haydutların ticaret gemilerini Euboa Adası'nın doğu kıyılarındaki tehlikeli kayalıklara doğru çekmek amacıyla sahilde yaklıkları ateş gibi parlıyordu gözleri. Hepimiz cesaretimizi yitirmiştik.

Bense sadece Diomedes'in Hermione'yi gemiye almama izin vermesine seviniyordum. Gerçi önümüzdeki günlerin ne getireceğini kimse bilmiyordu ama hiç olmazsa bu defa karım yanımdaydı.

Nihayet üç gün sonra fırtına dindiğinde karşımıza bilmediğimiz bir ülkenin hayalet gibi kıyıları çıktı. Çok gezip görmüş Zakrops ve Bias bile nerede olduğumuzu bilemediler. O esnada gözümüze bir balıkçı teknesi ilişti.

"Şu adamlara bir sorun bakalım; onlar fırtınanın bizi nerelere getirdiğini muhakkak söylerler!" diye seslendi Diomedes.

Fakat balıkçılar bizi beklemek bir yana, yaklaştığımızı görünce yelkeni açıp küreklere asılarak kaçmaya başladılar.

"Buranın insanları pek de sokulgan görünmüyorlar!" dedi kaptan. "Gerçi buralarda hiç gezmedim ama anlaşılan korsanlardan çok korkuyorlar!"

Geçmişinden bahsetmemeye mümkün olduğunca özen gösteren Zakrops'un ağzından kaçırıldığı sözler hepimizi güldürdü. Kaptansa yaşlılara yeterince saygı göstermeyen gençlerden yakındı acı acı.

Bu arada tehlikeli bir biçimde kıyıya yaklaşıyorduk. Agenor ve oğlu yaylarına davranmasa tekneyi yakalayamayacaktık. Baba hedefi tutturamadı ama oğlu iki balıkçıdan daha yaşlı olanını boyundan vurmuştu. Adam ruhunu teslim ederek denize düştü. Ötekiyse elindeki küreği bırakıp can kaygısıyla teknenin dibine sindi. Çok geçmeden küreklerin yardımıyla tekneyi küpeştemize doğru çektik.

Polymeros balıkçıyı yakaladığı gibi gemiye çıkardı. Adam hemen Diomedes'in ayaklarına kapandı, onun dizleri i kavrayıp alelacele bir şeyler söyledi. İlk önce hangi dili konuştuğunu hiçbirimiz anlayamadık.

"Gençliğimde sık sık uğradığım Asya topraklarının güney kıyılarında yaşayan Karerlerin diline çok benziyor" dedi kaptan bir süre sonra. O esnada gülüp gülmediğimizi anlamak için gözdağı verircesine etrafına bakınıyordu. Ciddiyetimizi koruduğumuzu görünce sözlerini tamamladı: "Karerlere Rodos'ta rastlamak da mümkündür, bazı birkaç adada da."

"Öyleyse konuş onunla!" buyurdu Argos kralı. "Bu ülkenin adı

neymiş, sor bakalım. Ayrıca şu tepelerin gerisinde saklanan birileri var mı, yok mu onu da öğrenmek istiyorum.”

Zakrops yakaladığımız adamı karşısına alıp tane tane ve ısrarla sordu. Balıkçı önce ciddi bir yüz ifadesiyle kaptanı süzdü, sonra rahatlayarak seri cevaplar vermeye başladı. Bu defa şaşıрма sırası Zakrops'taydı.

“Kimi bilgelerin öne sürdüğü gibi gerçekten de insanlar yıllar süren çabalarla öğrendiklerini çabucak unuttur ve bu unutma süreci zamanla giderek hızlanmış” dedi Diomedes'e. “Meğer burası eskiden sık sık uğradığım Kıbrıs Adası'ymış! Güneyinde Akalar ve Fenikelilerin bir arada yaşadıkları o sağlam liman şehri Baf da bu-
raya pek uzak değildir.”

Sonra hızlı hızlı konuşan balıkçıya döndü yeniden. Fakat onun söylediklerini tercüme ederken keyfi kaçtı. “Ne yazık ki o müreffeh ada, çocukluk çağımdaki güzelliklerinden çok şey yitirmiş görünüyor” dedi suratını asarak. “Bu adamın söylediğine göre kısa süre önce adaya çıkan kara zırhlı savaşçılar, daha önce uzak doğuda girdikleri Amathus ve Kittim gibi Baf'a kadar ilerlemiş ve güzelim şehri ele geçirmişler. Şimdi adanın büyük bölümünde onların sözü geçiyormuş.”

“İlk çağlardan beri amansız düşmanım Afrodit'e ait bir adaya çıktığımızda, bizi şölenlerin değil kanlı savaşların bekleyeceğini biliyordum” diye karşılık verdi Diomedes. “İntikam hırsıyla beni bir gölge gibi takip eden, bu kıyılarda denizlerin köpüğünden yeniden doğan o aşk tanrıçası değil mi? Ama bahçesine ayak basmama Afrodit bile engel olamayacak! Zakrops, şimdi o savaşçıların halen Baf'ta olup olmadıklarını, sayısını ve ne tür silahlar kullandıklarını öğren.”

Kaptan balıkçıyla biraz daha konuştu. “Şehirde Akaların en bilinen kabilelerine mensup pek çok tacir yaşamasına rağmen istilacılara karşı mertçe savaşmak yerine, neredeyse hiç direnmeden boyun eğmişler” diye açıkladı sonra kaygıyla. “Bunlar kudret bakımından Mısır'dakine denk, kuzeye yerleşmiş Hititler adlı büyük bir devletin askerleriymiş. Sadece Baf'ta, şu adamın ağlarındaki balık sayısı kadararmış. Hepsi de demirden zırh giyiyormuş. Pek de barış yanlısı değillermiş; aksine, dur durak bilmeden

komşu halkları boyunduruk altına almaya çalışıyorlarmış. Olanlardan habersiz Baf limanına giren her yabancı yelkenliye, her kayığa o kara zırhlı savaşılar tarafından el konuyor ve yükü anında yağmalanıyormuş. Yakalanan denizciler ya gözlerine mil çekilerek değirmen taşı çevirmek ya da Hititlerin hizmetine girmek arasında bir tercih yapmaya zorlanıyormuş. Denize çıkmaya elverişli her tür tekneye sahip olma arzusuyla kıyı sakinlerinden liman civarında gördükleri gemileri kendilerine ihbar etmelerini istiyor, ele geçirecek gemilere karşılık bol bol mükafat vaat ediyorlarmış.”

Diomedes'in yüzü gölgelenince balıkçı da yaptığı hatanın farkına vardı. Adamlarına karşı sorumluluk duygusu taşıyan hiçbir kral, böyle bir haber alması durumunda, ihanet etmesi muhtemel bir yabancının hayatını bağışlayamazdı.

Kıbrıslı balıkçı bir nara patlatıp kendini küpeşteden aşağı attı, seri kulaçlarla yüzerek kaçmaya başladı. Agenor ve Kallphon yaylarına davrandıysa da çok geç kalmışlardı; o an havada bir bıçak şimşek gibi çakmasaydı, adam kıyıya vuran dalgaların arasında kaybolmayı başaracaktı. Az sonra balıkçının etrafı kan kırmızısına boyandı. Bias suyun içindeki cesedin yanına yüzerek varmış, bıçağını çekip çıkarmıştı bile.

Solgun yüzlü adamdaki kuvvete ve bıçak fırlatmadaki nişancılığa hayran kalmıştım. Bunu ona söylediğimde sözlerimi umursamadan beni başından savmakla yetindi. Bıçağını sessizce yıkayıp kemerine soktu. Anladım ki öldürmeyi kralına karşı bir vazife olarak görüyor, şöhret ve takdir edilme ummadan Tydeus'un oğluna sadakatini ve şükranlarını sunmayı bir borç biliyordu.

Diomedes gemiyi kıyıda korunaklı bir koya çekmemizi ve herhangi bir tehlikeyle karşılaşmamız halinde sahilden çabucak ayrılabilmek için halatlarını sıkı bağlamamamızı emretti. Sonra hepimizi yanına çağırırdı.

“Dostlarım, yabancının verdiği haberler hiç de iç açıcı değil” diye hitap etti. “Şu tepelerin ardında bizi ne tür düşmanların beklediğini kendi kulaklarınızla duydunuz. Biliyorum ki buraları tez elden terk edip daha sakin yerler bulmamızın çok daha iyi olacağını düşünüyorsunuz. Fakat ben farklı düşünüyorum. Eğer tanrılar bana bundan fazla bir ömür blçmediyse, gözlerimi bu dünyaya

ödlek gibi kaçarken değil, mertçe dövüşürken kapamak isterim. Zaten yıpranan gemimiz bizi daha uzağa götüremez; hem de bir savaşçıya düşmanları tarafından fark edilinceye kadar kumsalda çocuk gibi oturup kalmak yakışmaz. Kararınızı şimdi, burada verin: Baf'ta benimle birlikte şeref kazanmak mı istersiniz, yoksa yaban ellerde sıradan insanlar gibi ölmek mi?"

Argoslu dostlar birbirlerine baktılar bir zaman. Nihayet söz alan Zakrops oldu. "Diomedes, çok iyi biliyorsun ki sen olmazsan, daha gözleri açılmadan anasından ayrılan yavru kurtlar gibi telef olup gideriz! Bizi ne kadar acıklı bir son beklerse beklesin, senden ayrılmayız. Çünkü biz seninle aynı yola baş koyduk, o koruyucu kılıcının yokluğuna dayanamayız!"

"Güzel konuştun" diye karşılık verdi Tydeus'un oğlu gülümseyerek. "Şimdi sözlerinizde samimi olduğunuzu kanıtlayın bakalım! İlk iş olarak, Baf'taki Akalarla bir olup o kara zırhlı savaşçıları alt edip edemeyeceğimize dair bilgi getirecek bir keşif kolu göndereceğim. Onlar ne kadar korkunç olursa olsun, daha hiçbir kılıcımın karşısına çıkmadı. Truva'da savaş tanrısıyla bile dövüşen, hattâ bu adanın sahibi Afrodite'i bileğinden yaralayıp kıpkırmızı kanını toprağa döken ben değil miyim?"

Biz saygımızdan susarken Diomedes konuşmasını sürdürdü: "Sen Stigos, Agenor ile birlikte yola çıkıyorsun, çünkü tecrübe kuvvetten daha fazla işe yarar şimdi. Aras, seni Bias'ın yanına veriyorum. O Mısırlıların dilini bilir, böylece belki Baf'taki Fenikelilerle konuşabilir. Gezgin tacirler gibi davranmak için yanınıza altın alın. Geminizin battığını, bir tek sizin kurtulduğunuzu söyleyin. Yunanlılarla konuşun, başlarına geçersen o istilacılara karşı başkaldırmak isteyip istemediklerini sorun. Yüzüğümü veriyorum ki size inansınlar. Sen Bias, Fenikelilerle ittifak kurmaya çalışacaksın. Güneş batarken geri dönün. O vakte kadar gelmezseniz sizi aramaya çıkacağım."

Yanımıza silah almadan kıyı boyunca uzanan tepelerin arasından geçtik. İçimde çok kötü hisler vardı. Hititlerin Stigos'la birlikte iki deri kese içinde taşıdığımız son altınlara da el koymak için bizi yakaladıkları yerde parça parça edeceğinden emindim. Ayaklarım yürümek istemiyordu adetâ; itiraf etmeliyim ki düpedüz korkuyor-

dum. Oysa dostlarımda en ufak bir korku belirtisi yoktu. Aksine bağıra çağıra şakalaşıyorlardı.

“Bu dünyada benden daha mutlu biri yoktur!” diye bağırdı Stigos. “Neden derseniz, az sonra gayet iyi döşenmiş bir meyhanede baharlı şarabın tadını çıkarırken kendimi meyhanecinin yetişkin kızlarının incecik parmaklarındaki şefkate bırakacağımı!”

Böylece şehrin kapısına geldik. Surlar pek yüksek değildi, kimi yerleri de hasar görmüştü. Kara zırhlı muhafızlar bize bilmediğimiz bir dilde seslendiler. Bias onlara Mısırlıların konuştuğu Kiptice ile cevap verdi. Muhafızlardan biri o dili biliyormuş; böylece derdimizi anlatmış olduk. Değil bir soru sormak, silah taşıyıp taşımadığımıza bile bakmadan içeri aldılar. Hititler kendilerinden öylesine emindi ki çoğu zaman düşmanlarını hor görür, kimsenin kendileriyle boy ölçüşemeyeceğine inanırlardı. Her ne kadar cesurca savaşmış asla geri çekilmeyi düşünmeseler de savaş hilelerine çaresizce teslim olurlardı. İnsanların gerçek niyetini anlayacak sezgiden yoksunlardı.

“Biz Agenor ile birlikte meyhanede bilgi toplayalım; şehirdeki gelişmelerden haberdar olmak için oradan iyisi yoktur” dedi Stigos şehirde dolaşırken. “Siz de limana gidin. Eğer bizimkiler burada ticaretle uğraşıyorsa, onları ancak deniz kenarında bulursunuz.”

Stigos ve Agenor sokakların karmaşasında gözden kaybolurken Bias ve ben limana yöneldik. Orada birbirinden farklı tarz ve şekillerde inşa edilmiş, irili ufaklı pek çok gemi vardı. Çok çeşitli kavimlerden zorla alınıp bir araya getirildikleri belliydi. Yunanca konuştuğumuz için bazıları başlarını çevirip bakıyor, fakat biz o meraklı insanlara doğru yürüyüp selam verdiğimizdeyse dilimizi hiç anlamıyormuş gibi davranıyorlardı. Ana dillerine ihanet etmeleri beni sinirlendirmişti. Orada adamlara ağzıma geleni saymaya başladım. Şu dünyada Baf'ta yaşayan Yunanlar kadar korkak insanlar bulunmadığını düşünüyordum. O esnada bize Yunanca seslenildiğini işittik:

“Yumruğumun tadına bakmak istemiyorsanız lafınızı bilip de konuşun, sizi aşağılık köpek soyları!”

Hışımın dönüp baktığımda, limanda denize doğru uzanan kü-

çük bir kaya parçasının üstünde dikilen, dev yapılı bir adam gördüm. Üstünde kül renkli, uzun, keten bir elbise vardı. Kıyafetinin omuz kısmındaki fazlalık, muazzam adalelerini gizlemeye yetmiyordu. Oldukça genç görünüyordu ama çektiği acılar ve huzursuzluk, asil çehresine derin çizgiler çekmişti. Krallarınkini andıran bir endamı vardı.

“Niyetim senin gibi asil bir aileden geldiği her halinden belli olan insanları incitmek değildi” dedim şaşkınlıkla. “Gel gör ki senin yanındaki şu rezillerin vatanlarına ihanet etmeleri beni çileden çıkardı. Biz Argos Kralı Diomedes’in elçileriyiz. Burada hangi asil yurttaşına rastladığımızı muhakkak bilmek isteyecektir. O şanlı adını bize söyler misin?”

Yabancı o an gözlerini kısarak bizi şöyle bir süzdü. “Tydeus’un oğlu şimdi Kıbrıs’ta ha?” diye karşılık verdi şüpheyle. “İnanılır gibi değil! Onu ve öteki yiğitleri görmeyeli kaç zaman oldu! Truva’da onların arasındaydım; aslında beni tanımanız lazımdı! Madem kim olduğumu bilmiyorsunuz, öyleyse ya beni kandırmaya çalışıyorsunuz ya da tahrik etmeyel Belki de Hititlerin emrinde çalışan ve kimlerin isyan etme hazırlıkları içinde olduğunu öğrenmeye uğraşan casuslarsınız!”

Hemen Diomedes’in yüzüğünü çıkardım. Yabancıya doğru ilerleyip domuz başı şeklindeki armayı gösterdim. Adam beni omuzlarımdan kavradı. “Evet, bu onun yüzüğü!” dedi gözlerimin içine bakarak. “Bu armayı taşıyan başka bir yüzük bilmiyorum. Elime nasıl geçti, söyle! Nerede buldun onu?”

Son birkaç gündür yaşadıklarımızı, ayrıca Truva, Argos ve Girit’te olanları anlatmaya koyuldum hemen. Beni dinlerken adamın yüzü acıyla buruştu. “Anlattıklarının çoğundan haberim var” dedi sözlerimi tamamladığımda. “Çünkü buraya sık sık Yunan ticaret gemileri gelir ve uzaklarda kalmış topraklardan haberler getirir. Ah yurdum, sana ebediyen dönemeyeceğim! Evime gidelim, burada yabancılar bizi duyabilir!”

“Seve seve geliriz” diye karşılık verdim. “Ama Diomedes güneş batmadan dönmemizi sıkı sıkı tembih etti. Kimsin sen soylu efendim?”

O an Bias’ın hoyrat elini omzumda hissettim. “Sen tanımazsı

Aras ama ben hangi asil savaşçıyla karşı karşıya bulunduğumuzu gayet iyi biliyorum. Yüzü büyük felaketlerin acısıyla öylesine de-ğışmiş ki ilkin ben bile tanıyamadım" dedi solgun yüzlü adam. Sonra yabancıya döndü. "Soylu efendim, her şeye rağmen Tela-mon'un oğlu ve yenilmez Ajax'ın kardeşi, Salamis Prensi Teuker olduğunu benden gizleyemezsin; önünde saygıyla eğliyorum!"

"Teuker mi?" deyiverdim kendimi tutamayarak. "Yiğitliğinden bahsedildiğini çok duydum! Peki bu yabancı diyara nasıl geldin?"

"Orasını Diomedes'e kendim anlatırım; siz sadece benim söylediklerimi iletin" diye karşılık verdi Salamis prensi. "Buradaki Yunanlılar silahlı mücadelede işe yaramazlar. Tatlı canlarını tehlikeye atmaktansa zalimlerle birlikte yaşamaya razılar. Tydeus'un oğlu bu savaşa girmeye cesaret edecekse tam vaktidir derim. Çünkü adadaki Hitit askerlerinin komutanı Kerikkaili, burada direnişle karşılaşmayınca kara zırhlı savaşçılarınun büyük bölümünü yanına alarak Kıbrıs'ın güney kesimini de ele geçirmek üzere dün Baf'tan hareket etti. Burada olsa olsa kırk savaşçı bırakmıştır. Ama Diomedes vakit kaybedecek olursa biz Baf'ı kurtaramadan Kerikkaili geri döner. Acele edin! Ben de adamlarımla birlikte silahlanacağım. Fakat eminim ki Argos kralı benim yardımına ihtiyaç duymayacak kadar büyük bir orduyla gelmiştir."

Bu sözler üzerine tek kelime edemedim. Çünkü sayımız bir tek gemiyi ancak dolduracak kadardı. "Hayal kurmayı bırak delikanlı!" diye uyardı beni Teuker. "Haberini tez elden Diomedes'e ulaştırın! Kısa süre sonra zaferi hep beraber kutlayacağız!"

Böylece Salamis prensinden ayrılıp dostlarımızı bulmak üzere meyhanenin yolunu tuttuk. Orada yanlarına varmak için muazzam bir kalabalığı aşmamız gerekti. Sanki yolunda gitmeyen bir şeyler vardı; farklı kavimlerden insanlar kendi dillerinde konuşup duruyor, içeride tam bir keşmekeş hüküm sürüyordu. Hititler meyhaneyi doldurmuştu. Kara zırhlarıyla gelip oturmuş, Stigos'u da ortalarına almışlardı. Askerî malzemelerin sorumlusu ter içinde kalmış, elinde zar atmaya mahsus bir kupa sallıyordu.

Bir düzine uzun boylu savaşçı onun etrafını almış, avazları çıktığı kadar bağırarak birbirlerini teşvik ediyorlardı. Masanın üstünde altın parçaları, yüzükler, demirden silahlar ve süs eşyaları

yığılmıştı. Ansızın yanımda bitiveren Agenor, ikaz edercesine baktı gözlerime.

“Neler oldu?” diye sordum çekine çekine. “Stigos aklını mı oynattı da düşmanlarla zar atmaya oturdu? Zalimlerle barış yaptınız da onu mu kutluyorsunuz yoksa? Stigos’un kumar illetine yakalanmış olduğunu zaten biliyorum ama böyle bir vazifeyi unutmasına bir türlü aklım almıyor!”

“Oyundan bir türlü kopamayan Stigos değil, zar atmaya daha bugün öğrenen şu kara zırhlılar” diye karşılık verdi Agenor. “Kendi ülkelerinde bu oyunu bilmiyorlarmış. Stigos zarlarını çıkardığında meyhanede sadece iki Hitit askeri vardı. Niyeti onlara şirin görünüp sokulmaktı. Gel gör ki sonradan ne kadar kara zırhlı varsa buraya toplandı. Bugüne dek Stigos’un talihini bu kadar lanetlediğimi hatırlamıyorum! Hemen hemen her zar atışında kazanıyor. Üstlerindeki değerli madenleri masanın üstüne yığdılar bile. Rakipleri kendilerini öylesine kaptırdılar ki silahlarını bile oyuna sürecekler! Onu bırakacaklarını sanmıyorum.”

“Bu gidişin sonu iyi değil” diye fısıldadım Agenor’a. “Oyunda kazananların meyhane çıkışında çoğu zaman arka sokaklarda çıplak ve soyulmuş bir halde bulunduğuna kaç sefer şahit oldum. Şimdiye dek çoktan kırıış kırıış olmalıydınız!”

“İyi de nasıl?” diye çıkıştı Agenor öfkeyle. “Kendini kurnaz sanıyorsun ama adamlar öylesine hırslandılar ki gözleri hep onun üstünde! Şehirde ne kadar savaşçı varsa burada, kapıdaki nöbetçiler de dahil. Gerçi şu sıralar sayıları az; başlarındaki komutan güneye saldırmak üzere pek çoğunu yanında götürmüş.”

“Bundan haberimiz var” diye karşılık verdim. “Peki, dostumu bu durumda nasıl kurtaracağız? Oyundan fazla zevk aldığını sanmıyorum; alını korkudan terlemiş gibime geliyor. Zaten başında daha kötüsünün geleceğini sezmiş olmalı; onunla şimdi oyun oynayan savaşçılar çok geçmeden masanın üstünde zar yerine onun kellesini yuvarlayacaktır.”

“Hiç zannetmiyorum” dedi Agenor. “Daha demin hile yaptığını düşünen Hititlerden biri Stigos’u kılıcıyla öldürecek oldu da kendi arkadaşları onu zaptettiler. Yabancı diyardaki tek eğlencelerini bozmamasını söylediler. Benim endişem, adamakıllı korkan Sti-

gos'un kimseye sezdirmeden bile bile kaybetmek için hünerlerini sergileyemeyecek olması. Halbuki işin içinden sıyrılması için tek yol buydu. Güneş istediği kadar batsın, kazandığı müddetçe Hititler onu bırakmaz."

Diomedes'in emrini hatırladım o an. " yleyse kazandıklarını masanın üstünde bıraksın, kaminin ağrıdağını söyleyip kibarca izin isteyerek dışarı  ksın! Geri dönmeliyiz, kral sabırsızlanmaya başlamıştır."

"Sahiden bunu akıl edemediğimi mi düşünüyorsun?" diye sordu Agenor keyifsizce. "Sen beni hâlâ altına pisleyen küçük bir  ocuk mu sanıyorsun? Elbette ki onu da denedik. Ara vermek için kara zırhlılardan izin istediğinde oralı bile olmadılar. Hattâ zar atmaya devam etsin diye aralarından biri miğferini  karıp Stigos'u içine işetti. Talih oyunları söz konusu olunca Hititlerin akılı başından gidiyor."

Aklıma başka bir  are gelmiyordu. O ümitsizlik içinde, kendimizi şehir surlarına baş aşağı asılmış halde görür gibi oluyordum.

"Sadece talih oyunu değil, şarap da şu kara zırhlıların hoşuna gitmişe benziyor!" dedi Bias sükûnetini bozmadan. "Ne yapacağız diye kara kara d ş neceğinize daha dikkatli baksaydınız, demirden savaşçıların büyük bölümünün sallanmaya başladığını çoktan görürdünüz. Anlaşılan bunlar ömürlerinde ne zar görmüşler ne de  z m!"

Bias böyle söyleyince ben de fark ettim ki Hititler adamakıllı sarhoş olmuşlardı. O kadar ki kimse kimsenin ne dediğini anlamıyordu. Yine de o an aklımdan geçenler bana çılgınca geldiği için fazla üstünde durmak istemedim. Fakat Bias içimden geçeni okumuş gibiydi. "Asil bir aileden geldiğini söyleyerek böbürlenmeyi bırakıp cesaretini iş yaparak kanıtlamanın tam zamanı değil mi?" diyerek beni yüreklendirmeye çalıştı.

Onun teşviki, inatçı bir katırı süren bir arabacının sözleri gibi beni harekete geçirmeye yetmişti. Altın parçalarını koyduğum keseyi  karıp masanın başındaki Stigos'un yanına vardım. Onu tanıımıyormuş gibi davranıp birkaç parça altını masanın üstüne sa tım. "Sizi hayranlıkla seyrediyordum asil savaşçılar" dedim Hititlere hitaben. "Benim de oyuna katılmama izin vererseniz, size şarap ısmarlamaktan zevk duyarım!"

Meyhaneci söylediklerimi onlara tercüme edince, kara zırhlılar coşkuyla höykürdüler. Yalnız Stigos'u değil, beni de yolunmuş kaza çevireceklerini düşünüyorlardı. Zaten meyhanede askerlere içecek ısmarlayan herkes, çoğu zaman geçici de olsa onların dostluğunu kazanma şansına sahipti.

Stigos neredeyse sinir buhranı geçirecek, tepine tepine ağzından köpükler saçarak olduğu yere yığılacakmış gibi baktı bana. Zarlar yeniden atıldı. Oyuna katılanların içkileri daha sık gelmeye başladı; savaşçılara şarap yetiştiremeyen meyhaneci en sonunda uşağından yardım istemek zorunda kaldı. Ben oyuna sürdürüğüm altın miktarını arttırdıkça Hititler daha da hırslanıyordu. Gitgide daha fazla içiyor, her zar atılışında çılgınca bağırıyorlardı. Stigos ise bildiği bütün tanrıları yardıma çağırıyordu; arada geçen bazıların adını daha yeni duyuyordum. Fırsat buldukça bana dik dik bakıyordu. Onu zarara sokan kötü bir şaka yaptığımı ve düştüğüm bu zor durumda onunla inadına alay ettiğime emindi.

Bu arada Bias da Hititlerin oyunda kaybettiği silahları kimseye hissettirmeden ortadan kaldırmakla meşguldü. Kara zırhlılardan biri durumu fark edince, "Oyun için yer açıyorum, yoksa zarları nereye atacak?" diyerek kendini savundu masum bir yüz ifadesiyle.

Hititlerin üstüne ağırlık çöktüğünde güneş çoktan batmıştı. Meyhaneye ilk gelenler teker teker kenara çekildi, oturdukları sedirde horlamaya başladılar. Oyuna devam edenlerin sayısı iyice azalmıştı; artık yalnızca en hırslı olanlar talihini zorlamayı sürdürüyordu. Stigos ise pes etmek üzereydi, çünkü neredeyse her oyunda o kazanıyordu. Fakat ne zaman zar atmayı geciktirmeye çalışsa veya ara vermeye hazırlansa, rakiplerinin suratı hemen asılıyordu. En sonunda, söylediklerini çeviren meyhanecinin yardımıyla, kaybettiklerinin haricinde bizim elimizdekileri de kazanmadan oyunun bitmesine izin vermeyi düşünmediklerini açıkladılar. Konuşurken kelimeleri dişlerinin arasından telaffuz ediyorlardı. İstediklerini zorla almak akıllarının ucundan geçmiyordu; ne de olsa hırsızların ve haydutların cüzamlı dilenciler kadar bile itibar görmediği bir kavme mensuptular. Hititler o kadar dürüsttü ki sokakta değerli bir şey bulsalar, yüksek sesle bağırarak sahibini ararlardı. Oysa dünyanın neresinde olursa olsun, insanlar buldukları bir şeyi ken-

dine saklamayı daha akıllıca bir davranış olarak görürler. İşte bu yüzden kara zırhlı savaşçılar bizi silahla değil, zarla yenmek istiyorlardı. Kendilerini oyuna öylesine kaptırmışlardı ki aralarından biri kazandıracak zarı atamayınca onu beceriksizlikle suçluyorlardı bağıra çağıra. Halbuki talihe kimsenin hükmü geçmiyordu.

Derken zarlardan biri tam Bias'ın ayaklarının dibine düştü. Hitit savaşçılarından biri zarı aramak için yere eğildi. Fakat birdenbire hırıldamaya başladı. Doğrulduğunda boğazını tutuyordu; gırtlığında kanlı bir delik açılmıştı.

Adamlar olan biteni anlayınca kadar Bias yılanlı bıçağıyla iki Hitit askerini daha haklamıştı. Ötekiler nihayet ayıkıp narayı bastılar. Agenor şaşkın haldeki Stigos'a ve bana birer kılıç attı. Hemen kara zırhlılara hücum ettik. Onlar da öfke ve şaşkınlıkla gürleyerek silahlarına davranacak oldular. Bulamayınca iskemle ve testilere sarıldılar. Meyhanedeki diğer müşteriler panik halinde sokağa fırlamışlardı. Dışarıdan da gürültüler geliyordu.

İçerideyse korkunç bir kıyım başlamıştı. Agenor çatıyı tutan kirişlerden birine tırmanmış, düşmanlardan ele geçirdiği yayıyla kara zırhlılara ok yağdırıyordu. Ben Stigos'la beraber kılıç sallıyordum. Bias ise sızmış haldeki savaşçıların birinden ötekine korkunç bir hızla koşuyor, ayılmalarına fırsat vermeden eli kanlı ifritler gibi gırtlaklarını kesip bırakıyordu. Ne var ki daha işini bitirmeden başka Hitit savaşçıları da doluştular içeri. Bunlar güneye giden ordunun tam vaktinde yetişen öncüleriydi. Gürültüyü ve arkadaşlarının feryatlarını duymuş, koşa koşa gelmişlerdi. İşte bunu hiç hesaba katmamıştık. O an iyi bir komutanın cesareten fazlasına sahip olması gerektiğini anladım. Savaşlar kazanmak isteyen, güçten çok zekâya, kör bir kan dökme hirsından çok basirete muhtaçtı. Planımız suya düşmüş, kaçmaktan başka da çaremiz kalmamıştı. Uzakta uzağa tazıların havlamalarını duyan ceylanlar gibi yirmiden fazla Hitit savaşçısını peşimize takarak Baf sokaklarında koşmaya başladık.

"Vay Yunan savaşçıları! Sıla hasreti ağır bastı, siz de gelincikler gibi kaçırıyorsunuz, öyle mi?" diye bağırان birinin alaycı sesi geldi kulağımıza birden. "Yoksa sıhhatiniz için oburluk ve tembellikle keçeleşen uzuvlarınızı harekete geçirmeniz gerektiği mi geldi

aklınıza? Kısa süre önce Hititlerle kılıç tokuşturmaya can attığınızı düşünüyordum. Oysa şimdi görüyorum ki onları yarışa davet etmişsiniz. Sizin kazanacağınıza eminim, çünkü ayaklarınız yere bile değmiyor, neredeyse uçacaksınız!”

Teuker'di bizimle alay eden. Tepeden tırnağa silahlanmış, evinin etrafı duvarla çevrili avlusundan çıkıp altı adamıyla Hititlerin yolunu kesmişti. Yeni bir ümitle geriye döndük. Ne var ki kara zırhlıları durdurmamız mümkün değildi. Neyse ki sokaklar dardı da dört adam yan yana kılıç sallayamıyordu. Buna rağmen bize bir an Diomedes'in yiğitliğini hatırlatan Salamis prensi olanca gücüyle direnmeseydi, Hititlerin eline düşmemiz işten bile değildi. Çünkü kara zırhlılar da yaman dövüşüyordu, üstelik arkadaşlarının ölümlüyle öfkeden deliye dönmüşlerdi.

Dövüşten ilk çekilen Agenor oldu. Bacağından yaralanmıştı, kan kaybediyordu. Stigos, Bias ve ben de kısa süre içinde pek çok küçük yara aldık. Bir tek Teuker sağlam kalmıştı; ne de olsa gücü ve kılıç kullanmadaki mahareti bizimkinden kat kat üstündü. Fakat üç Hitit savaşçısı aynı anda üstüne yüklenince, kendini tutamayıp ağzına geleni saydığını işittim:

“Tanrıların çıplak iblisleri aşkına! Ey Yunanlılar, kralınız nerede kaldı? Yoksa biz burada kan ter içinde kılıç sallarken, Diomedes hâlâ satılık bir yosmanın üstünde mi tüketiyor gücünü? Ya da belki mızrak ve kalkanla yardımımıza koşmak yerine, keyifle oturmuş bağırsaklarını boşaltıyordur! Halbuki başka zaman, bir yerde silah şakırtıları duydu mu yerinden fırlar, kan kokusunu aç bir kurt gibi çok uzaklardan alırdı!”

Teuker sözlerini yeni bitirmişti ki arka tarafımızda müthiş bir savaş narası patladı. Geriye dönüp baktığımda, henüz denizlere açılmaya hazır olmayan gemimizin yarı yerine kadar suya batmış halde pupa yelken limana girmekte olduğunu gördüm. Diomedes o kenarları altın işlemeli muhteşem zırhıyla pruvada dikiliyordu. Zakrops limana itinayla yanaşmakla uğraşmadı; gemi omurgası gıcırdayarak kıyıya o kadar şiddetli bindirdi ki ön tarafı çatır çatır parçalandı. Diomedes bacaklarındaki güçten ziyade çarpışmanın etkisiyle Hititlerin tam ortasına külçe gibi atlayınca savaşçılar neye uğradıklarını şaşırıldılar.

Sonradan öğrendiğimize göre, Tydeus'un oğlu sözleştiğimiz vakitte dönmediğimizi görünce gemiyi alelacele hazırlatıp Baf'a yelken açmıştı. Şükür ki tam zamanında yetişmiş, ümidimizi yitirmeye başladığımız sırada savaşı tersine çevirmişti. Kaya gibi sağlam Hititleri her ne kadar hırs basmış olsa da iki Yunan yiğidi ve onların yoldaşlarının muazzam hamleleri karşısında teker teker yere seriliyorlardı.

Mikenli Phrixos ve Polymerios mızraklarını hasımlarının karnına gömünce, adamlar acıyla haykırp dökülen bağırsaklarını toplamaya çalışırken can verdiler. Okçu Kaliphon, yaralanan babasının koltuklarına giren Stigos ve solgun yüzlü Bias'ı kalkarıyla koruma derindeydi. Çelimsiz Polyphas ise zor durumdaydı; iriyarı bir Hitit savaşçısı onu yere yatırmış, kamasını gırtlığına sokmak üzereydi. Son anda imdadına yetişen kardeşi Polkos, baltasını kara zırhlının iki kürek kemiğinin ortasına indirince, göğsüne ve kollarına fışkıran kanlara bulandı. Bu haliyle bir kasap gibi görünüyordu.

Zakrops ise ağır ağır sulara gömülen geminin güvertesinden uzattığı kürekle kavgaya müdahale ediyordu. Fakat salladığı kürek yanlışlıkla Teuker'in başına geldi.

"Yanında ne biçim adamlar getirmişsin Diomedes!" diye bağırdı Salamis prensi acıyla. "Bunlar ya kör ya da zırdelil Şu keçi sakallı, tahta bacaklıya söyle, gücünü kara zırhlılara saklasın!"

Çarpışmanın sonunda bütün Hitit savaşçıları cansız yere serildi. Biz onların silahlarını toplarken, şanlı kahramanlar Diomedes ve Teuker'in kazandığımız zaferi umursadığı yoktu. İki kardeş gibi birbirlerine sarıldılar.

"Teuker!" diye bağırdı Diomedes sevinçle. "Seni yeniden görmek ne güzel! Hem de böylesine yürekli cengâverleri bulabileceğimi sanmadığım bir yerdel Samimi söylüyorum, kardeşin Ajax'ın başına gelenlerden sonra Truva önlerinde savaşmış Yunan ordusundan ayrılmaya kimse benim kadar üzülmemiştir. Seni bu yaban ellerde yeniden kucaklamak, daha demin bütün sahiplerini kısacık sürede ölümler diyarına gönderdiğimiz şu zavallı şehri ele geçirmekten daha değerlidir benim için!"

"Ne diyorsun sen Diomedes?" dedi Teuker afallayarak. "Bizim hakladıklarımız, düşmanın ancak onda biridir, bilmiyor musun?"

Burada karşımıza dikilenler, kara zırhlıların küçük bir birliğiydi. Tepeden tırnağa silahlı dört yüz Hitit savaşçısı güneye akın etmeye gitti; üstelik her an geri dönebilirler. Gönderdiğin adamlar bunu sana haber vermedi mi? Görünen o ki adamlarından bazıları hem kör hem de sağır! Halbuki her şeyi tek tek izah etmiştim. Haydi, acele et dostum! Ordunu şehre sok da savaşçıların savunma hazırlıklarına başlasınlar. Hititlere güzel bir karşılama merasimi düzenleyelim!”

Şaşıрма sırası bu defa Diomedes'teydi. “Ordum mu?” diye sordu hayretle, sonra kahkahalarla gülmeye başladı. Tok kahkahaları öyle çınılıyordu ki Baf'ta yaşayan Yunanlılar evlerinden çıkıp koşa koşa geldiler. Ne var ki Diomedes'in gülüşü sevinçten değil, hissettiği acıandı. “Ordum mu dedin, sevgili Teuker?” diye bağırdı nihayet. “Hepsi karşında yal işte başıma gelen felaketin ardından yanımda kalan bir avuç adam!”

Öldürülen Hititleri görünce şaşkına dönen Yunanlılar, bir işaret almışçasına hep birden feryat edip yerlere kapandılar; bir matem havasına bürünmüşlerdi, saçlarını ve sakallarını yoluyor, elbiselelerini yırtıyorlardı. Şehrin en yaşlısı yerden bir parça çamur alıp yüzüne sürdü, inleyerek tanrılara yakarmaya başladı. Olanları ilkin hayretle seyreden Diomedes'in sinirleri bozulmuştu.

“Şu akli karışmış arkadaşlarının yanında tekme yemiş bir köpek gibi ne diye inleyip duruyorsun ihtiyar?” diye bağırdı en sonunda kendini tutamayarak. “Yurdunuzdan ve kardeşlerinizin himayesinden uzak kaldığınız için yabancılar gelip sizi boyunduruk altına almış. Ama tanrılar bugün zincirlerinizi çözecek bir kurtarıcı gönderdi size. Ben, Argos Kralı Diomedes, zalimlerin hakkından geldim ve lütfedip sizi kurtardım. Sevinç içinde tanrılara armağanlar sunalım ki bize karşı gelecekte de güzellekle muamele etsinler. Gerçi pek çoğunun başıma sardığı belalarla mücadele etmek sorunda kalmıştım ama bu defa bana cömert davrandılar!”

Fakat Baf'ın Yunan sakinleri daha beter feryat ettiler. “Demek bize karşı böyle cömert davrandılar, öyle mi?” diye karşılık verdi ihtiyar. “Tabii ya, bize işkence edip kanımızı döken zalimlerin hepsi yerde cansız yatıyor işte! Peki, bunların sayıları sizden kat kat fazla olan kardeşleri, yoldaşlarının intikamını almaya geldik-

lerinde bizi kim koruyacak? Bu bir avuç adamla şehri savunabilir misin Diomedes? Ya sen Teuker? Uşaklarının ikisini kaybetmişken bunu başarabilir misin? Eğer hiçbir şeyden habersiz yurttaşlarımızın katlettiği şu adamların diyetini ödemek için Kerikkaili'ye tez zamanda bol miktarda altın gönderip af dilemezsek, kelleimizi kurtarmamız mümkün değil!”

“Herhalde yeryüzünde şu Yunan tacirler kadar nankör bir halk yoktur!” dedi Diomedes kaşlarını vahşice çatarak. “Dışlerini ağzına dökmemi istemiyorsan sesini kesersin ey ihtiyar! Korkaklığınızla zaferime gölge düşüremeyeceksiniz! Ne kadar kalabalık gelirlerse gelsinler, bu şehri bütün düşmanlara karşı savunmaya kararlıyım. Ama canınız tatlıysa elbette ki siz de bana yardım edeceksiniz!”

“Ağzına sağlıklı!” diyerek takdir etti onu Teuker. Yunan tacirler ayaklarımızın dibinde titreyip duruyorlardı. “Bize oğullarınızı gönderin! Belki onlar refah içinde yaşamaktan dolayı hanım evladına dönen babalarından daha cesurdur. Onlara oyuncaklarını bırakıp silahlarımızı alacaklarını da söyleyin. Eğer kaçıp saklanmaya çalışırsanız yakaladığımız yerde gebertiriz!”

Salamis prensi sonra Diomedes'e döndü. “Evime buyur ey Argos kralı! Canımıza can katacak bir içkiye ve eski günleri yâd etmeye susadım!”

Stigos ise yüksek sesle yemin ediyordu: “Zeus aşkına, ömrüm boyunca bir daha zarlara el sürmeyeceğim! Buna kara zırhlıların arasında hayatımdan ümidi kesmiş halde, kan ter içinde bir başıma otururken ahdetmiştim. Orada kazandıklarımı ve Girit'te bana borçlandığınız meblağ...” derken Argoslu dostların sevinçle attığı çığlıklar eşliğinde sözlerini tamamladı: “...hemen Dionysos'a adayalım! Ne de olsa şarabıyla tehlikeyi savuşturmamızı sağlayan odur.”

-VI-

Ada sakinlerine sorarsanız, Kıbrıs'ın Girit'ten daha büyük ve bugün onun kadar zengin bir ülke olduğunu söylerler. Gerçekten de sarp dağlarının yanı sıra, sürüler halinde sığır ve koyuların yayıldığı ge-

niş ve verimli meraları vardır. Kıbrıslıları asıl refaha kavuşturansa, topraktan çıkarıp pek çok ülkeye yüksek fiyata sattıkları bakırdır. Çoğu zaman o kırmızı madeni kalaylayıp tunca çevirerek değerini bir kat daha arttırmışlar. Eskiden bu maddeden dünyanın dört bir yanında silah ve çeşit çeşit alet, edevat yapıldı. Bugün bile pek çok kavim demirin pahalı olması nedeniyle tuncu tercih etmektedir. Kıbrıs'ın zenginliğinin üçüncü sebebi, ada sakinlerinin Kıbrıs, Suriyelilerin Suriye, Fenikelilerinse Fenike Denizi adını verdikleri doğu denizinde sahip olduğu konumdur. Bu kavimler denizi kendilerine mâl eder ve ötekilerden daha önce gelip yerleştiklerini öne sürerler. Her neyse, Mısır'dan zahire yüklenip Küçük Asya'ya götüren veya Girit'ten yün ve kumaş alıp Fenike'ye giden büyük ticaret gemileri Kıbrıs'a muhakkak uğrar. Pek çok kavim Kıbrıs'ta ticaret yapar. Buradan hareketle adanın farklı isimlerle anılmasına kimsenin şaşmaması gerek. Mısırlılar firavunları Üçüncü Thutmosis'in beş nesil kadar süre önce adayı ele geçirmek için saldırdığı ilk şehir olan Kittim adıyla anarlar. Giritliler Kition adını verirken, Fenikeliler Alaşiya, Asurlularsa Jadnana derler.

Adanın üç büyük şehrinin en eskisi olan Kittim, günbatisındaki en uzak ucunda, Küçük Asya'nın tam karşısında bulunur. Orada Fenikeli ve Yunan nüfusu yoğundur. Thutmosis'in kurduğu Amant-hus adanın en büyük şehridir; orada da büyük oranda Mısırlılar yaşar. O zamanlar adanın kendini Alaşiya kralı olarak adlandıran en büyük hükümdarı da Amanthus'ta ikamet ederdi. Kral öylesine güçlüydü ki yazdığı mektuplarda firavuna küstahça 'Kardeşim' diye hitap ederdi. Baf ise üç şehrin arasında en küçük olanıydı, fakat Yunanlılar orayı daha iyi bilirlerdi, çünkü Kral Pygmalion'un oğlunun adını taşıyordu. Pygmalion kendi eliyle fildişinden oyduğu bir kız heykeline öyle bir aşkla bağlanmıştı ki nihayet Afrodite heykele o ilahî varlığından can üflemiş, Galatea adını verdiği kızı Pygmalion'la evlendirmiş. Birbirine âşık bir ana-babadan doğan Baf da sonradan o şehri kurmuştu. Fakat o günlerin üstünden çok zaman geçtiği için, bu hikayenin bir masaldan ibaret olduğunu düşünmüştüm. Yunanlılara göre aşk tanrıçası akıllara durgunluk verecek işler yapmayı oldum olası severdi. Nitekim bu tür efsanelere kolayca inananların gözünde, Baf evlenecek bir koca veya

kadın arayanların dileklerinin yerine getirildiği yerd. Yunanlılar bu yüzden Baf'ta çağlar öncesinde aşk tanrıçası adına muhteşem bir tapınak inşa etmişlerdi.

Mükellef bir sofra başında Diomedes ve Teuker yaşadıkları olayları birbirlerine anlattılar. Argos kralı Teuker'e beni Truva'da nasıl bulduğundan bahsetti. "Şu gördüğün delikanlı Truva'ya tanrıların gönderdiği bir haberci sıfatıyla gelmişti; ben de onu Sthenelos'un yerine dost bildim ve savaş arabamın idaresini onun ellerine bıraktım."

"Limanda sert konuşmuş olsam da, kazandığımız zaferi en başta senin yeteneklerine borçluyuz" dedi Teuker beni dostça süzerek. "Yoksa düşüncesizliğine mi borçluyuz demeliydim? Gerçekten, yanımda sadece üç kişiyle öyle bir tehlikeye ben bile atılamazdım!"

Biliyordum ki bu sözleri şaka olsun diye söylüyordu. Çünkü ben sarhoş ve silahsız adamlarla boğuşurken, kendisi tam teçhizatlı hem de intikam hırsıyla gözlerini kan bürümüş savaşçıların karşısına dikilmişti.

"Sanırım, tanrılar böyle istedi Teuker" diye araya girdi Tydeus'un oğlu. "Uğur getirecek onca işarete rağmen intikamımı almama engel olması ne kadar tuhaf görünürse görünsün, Zeus bana Kıbrıs'ta aklımın ucundan geçmeyen kolay bir zafer armağan etti. Kaderimin bana çizdiği yollar öylesine karışık ki yeryüzünü böyle dolaşıp dururken şu yolculuğun bir sonraki aşamasında ne yapmam gerektiğini ancak göklerin sahipleri tarafından gönderilecek bir rüya veya başka işaretle bilebileceğimi düşünüyorum."

Ondan sonra Teuker başından geçenleri anlattı. Achilles'in Skai Kapısı önünde ölümünün ardından Ajax ve Odysseus kahramanın cesedini o hengâme içinde muhteşem zırhıyla birlikte kurtarıp cephe gerisine çekmişlerdi. O zamanın geleneklerine göre cesedi düşmanların kötü muamelesinden koruyan kişiye ait olması gereken Achilles'in zırhı üstünde ikisi de hak iddia etmişlerdi. Aslında Ajax'ın hakkı tartışılmazdı, fakat Odysseus bu işteki payını öyle ikna edici bir biçimde savunmuştu ki savaş meclisi o değerli zırh üstündeki hakkı İthake kralına vermişti. Ajax bu karara çok sinirlenmişti; o gece hırsından ne yapacağını bilmez haldeydi. Ni-

tekim kılıcını karnına sokarak intihar ettiğinde, Yunanlılar aynı gün içinde en yiğit iki kahramanını birden kaybetmiş oluyordu.

Teuker kardeşinin kanına karşılık Odysseus'un kanını isteyemezdi çünkü asıl suçlu savaş meclisiydi; onun verdiği kararlarsa kanun sayılırdı. Fakat Salamlıs prensi ustaca kullandığı diliyle kardeşinin ölümüne sebep olan Odysseus'la bir arada da duramazdı. Öteki komutanlar onun gizlice intikam almaya kalkışmasından endişe ediyorlardı. Teuker bunu duyunca yurduna dönmeye ve yaşlı babası Telamon'a danışmaya karar vermişti. Vaktiyle Argo gemisinin mürettebatından olan yaşlı kral, Truva'yı istila eden Herakles'in maiyetinde bulunmuştu. Telamon yurda dönen oğlunu kardeşinin intikamını almadığı için adamakıllı azarlamış, ayrıca sarayından kovmuştu. Bunun üzerine Teuker Atina Denizi'ndeki güzel Salamis Adası'ndan az sayıdaki dostlarıyla birlikte doğuya yelken açmış, yerleşmek üzere Kıbrıs'ı seçmişti.

"Demek sen de benim gibi masum olduğun halde yurtsuz kaldın" dedi Diomedes. "Zeus aşkına, tanrılar Truva zaferini bize pahalya ödettiler. Ama kadınlar gibi ağıt yakacağımıza, şu Hititleri başımızdan nasıl atacağımızı düşünelim. Bunlar surların üstünden birkaç laf söyleyip def edebileceğimiz adamlar gibi görünmediler bana. Tam aksine, merdivenlerini mertçe surlara dayayacak ve iki taraftan biri ölümler diyarının dibini boylamadan bize rahat yüzü göstermeyeceklerdir."

Fakat nasıl bir savaş düzeni alacaklarını tartışırken, daha birkaç cümle bile geçmeden tekrar eski günlerden söz etmeye başladılar. Bunun üzerine plan hazırlamayı erteleyip şarap getirttiler. Şehrin üstüne karanlık çökerken, iki kral geçmişte birlikte yaşadıkları maceralara dalmıştı.

Ertesi sabah Diomedes on gözcü seçti; düşmanı görür görmez geri dönmelerini emredip şehir dışına gönderdi. Sonra Teuker ile beraber şehir merkezine geçtiler; pazarıcı kadınların tahta tezgâhlarını tekmeleyerek kendilerine yer açtılar ve Baf'ın genç Yunanlılarına nasıl silah kullanılacağını öğretmeye başladılar.

Diomedes kılıcı ters tutuyordu. "Kılıcı böyle kavramak kibar erkeklerin işidir!" dedi aval aval bakan delikanlılara. "Çünkü bu 'Haydi sevgili Hitit savaşçısı! Kılıcı kabzasından tut ve ucunu göğsüme

daya; sen benden yaşça büyük olduğun için öncelik hakkı senin! demekten başka bir şey değildir! Eğer babalarınızın ve oynadığınız güzel hizmetçi kızların yanına o narin cildinizi deldirmeden dönmek istiyorsanız, kılıcı lütfen doğru tutun ve onu düşmana teslim etmeyin!” Sonra eline bir mızrak alıp sivri ucu kendine gelecek biçimde tuttu. “Mızrağı böyle kullanmak akıllı tacirlerin işidir, çünkü ucundaki şu değerli maden parçasını kaptırmamak için dört elle sarılır. Ama siz bunu tam tersi yönde tutarak kullanacak ve dövüşürken babalarınızın mesleğini aklınıza bile getirmeyeceksiniz; ticaretle bir şeyi almak iyi olabilir ama harp sanatında vermek daha makbuldür!”

Kıbrıs çoğu zaman barışın hüküm sürdüğü bir ülke olduğundan delikanlıların pek azı savaş görmüştü. Şehirde yaşayan aşağı yukarı bin Yunan genci içinde ancak kırk tanesi bir yayın nasıl tutulup kirişin nasıl gerileceğinden, topu topu yirmi tanesi de savaş atlarının nasıl dizginleneceğinden haberdardı. Şehir nüfusunun yarısını oluşturan Fenikelilerse savaşa katılmayı reddettiler. Hititlerin Gebal ve Ugarit arasındaki Fenike şehirlerini ellerinde tuttuklarını, intikam hırsıyla orada yaşayan ailelerine ve akrabalarına saldırmalarından korktuklarını öne sürdüler.

Nihayet savaşmak üzere iki yüz Yunanlı bir araya geldiğinde, Hititlerin yaptıkları ilk hücumda şehir sakinlerinin neden yeterince direnemediğine hiç şaşırmaııştım. Diomedes meydana toplanan az sayıdaki savaşçıları surlara dayadığı merdivenlere seri hareketlerle çıkarıp indirirken, onlara demirden mızrakları peş peşe yirmi kez fırlattırırken ve adalelerinin güçlenmesi için ağır kalkanları başları üstünde tutmalarını emrederken, hiç bitmeyeceğini düşündükleri bu talimlerden yakınıp duruyorlardı. “Acı bize ey yüce krall!” diye yalvanyıyorlardı. “Kollarımız koptu, bacaklarımızı bile hissetmiyoruz. Soluğumuz kesildi, ne olur birazcık ara verelim!”

Fakat Diomedes onlara taviz vermeye yanaşmıyordu. “Kılıçlarıyla karşınıza dikildikleri zaman, Hititlere de böyle mi yalvaracaksınız?” diye cevap verdi onlara alaycı bir ses tonuyla. “Kara zırhlıların sizi dansa kaldıracığını mı sanıyorsunuz? Onlara silahla karşı koymazsanız dilinizi kesip gözlerinizi oyarlar, çünkü köle olarak da onların işine yararsınız! Babalarınıza gelince, onların

kellelerini alır, yerde tekmeleyerek oynarlar. Hititler arkadaşlarının ölümünden sonra birkaç tatlı sözle teskin edilebilecek insanlar değil”

Tydeus'un oğlu sonra Teuker'e döndü. “Bu çarpışmada zaferden ümitli değilim. Şu şiş göbekli tüccarlara baksanal Hiçbir işe yaramayacak adamlara güvenmektense, acilen bir hile bulalım ve Hititleri zekamızla avlayalım.”

“Haklısın” diye karşılık verdi Salamis prensi. “Ben okçularla birlikte şu surların arkasına geçeyim. Herhangi bir sorun yokmuş gibi kapıyı açarız. Kapının iki yanına Hititler gibi kara zırhlar giymiş iki kişi koyalım. O zaman Kerikkaili hiçbir şeyden şüphelenmeden oklarımızın menziline girecektir. Sen elimizdeki bütün savaş arabalarıyla birlikte şehrin dışındaki şu tepenin ardına gizleneceksin. Onun arkası deniz kıyısıdır. Hititlerin üstüne ok yağdırıp karışıklık çıkardığımızda, siz de arkadan hücumla geçip kartal gibi aralarına dalarsınız. Adamların bir kısmını bana bırak ki kapının arkasına yerleştireyim. Çarpışmada üstünlüğü ele geçirecek olursan, onlarla birlikte sana yardıma koşarım. Yok eğer zor duruma düşersen, seni şehrin içine almaya çalışırım. O savaşçılarla birlikte, arabalarınız emniyet içinde şehre girene dek kapıyı açık tutarım. Kardeşimin aziz hatırası aşkına!”

“Bu çok güzel bir plan Teuker!” diye bağırdı Diomedes sevinçle. “Ama bizde ancak yirmi savaş arabası varken, duyduğum kadarıyla Hititlerde en az seksen tane varmış. Bu yüzden yere kalın kazıklar çaktırıp surlara dikine uzanacak biçimde ipler gerdireceğim. Aralarında bizim geçeceğimiz kadar boşluklar bulunacak. Biz ilk hücumu yaptıktan sonra kaçıyor gibi davranıp surları izleyerek açık araziye doğru hareketleneceğiz. Ondan sonra sen de adamlarınla ortaya çıkıp Hititleri ekin gibi biçer, beyinlerini patlatırsın!”

-VII-

Savaş ertesi gün öğle vaktinde başladı. Aslında savaş dememin sebebi, tanık olduğum ilk büyük çarpışma olması ve o zaman bana müthiş bir mücadele gibi görünmesiydi. Sonraları çok daha fazla sayıda insanın birbirinin boğazına sarıldığı binlerce savaş gördüm.

Öyle ki Karadağlarda ve can verenlerin kanıyla kumsalın ve suların göz alabildiğine boyandığı Merver Gölü kıyılarında geçen çalkantılı günlerle karşılaştığımda, Kıbrıs'ta verdiğimiz mücadele bugün ancak küçük bir çatışma gibi görünüyor gözüme.

Diomedes ve Teuker deniz tarafından gelecek bir saldırıyı püs-kürtmek için hangisinin daha çok işe yarayacağını belirlemek amacıyla limandaki gemileri seyrediyorlardı. O esnada güneye keşif yapmaya gönderilen on gözcüden altısı, ter içinde kalmış atların sırtında daracık sokakları dönerek geldi. Düşmanın yaklaşmakta olduğunu bildirdiler. Kerikkaill şimdi Baf'tan doğudaki Amathus şehrine uzanan emniyetli yolu kullanarak dönüyordu. Onun Küçük Asya'nın güneyinden açılıp Kıbrıs'a çıkan ve Hititlerden oldum olası nefret eden Arzavalı haydut sürülerini fazla bir kayıp vermeden tepeledğini sonradan öğrenecektik.

Kara zırhlıların komutanı iki savaş arabasını önden gönderecek kadar tedbirliydi. Fakat ilk gelenler, şehir kapısının açık olduğunu görünce durup beklediler. Seferden zaferle dönen bir ordunun sıradan savaşçılarına değil, başkomutanına ait olan şehre en önde girme şerefini onun elinden alma küstahlığına düşmekten korkuyorlardı.

Tepenin ardına gizlenmiştik. Ahşap ve tunçtan ağır savaş arabasının üstünde, Diomedes'in yanında dikiliyordum. Terli ellerimle dizginleri sımsıkı kavramıştım. Argos kralı bana cesaret vermek için gülümsüyordu. Sol tarafımızda arabalarıyla Polkos ve Polyphas kardeşler, sağ tarafımızda da kısa boylu Stigos ile Agamemnon'un ruhunu yardıma çağran Mikenli Phrixos yer almışlardı. Agenor ve Kaliphon diğer okçularla birlikte iki adam boyundaki surların gerisine mevzilenmişlerdi. Ağır yarasına rağmen, Agenor'un gönlü oğlunu savaşta yalnız bırakmaya razı olmamıştı. Elinde uzun küreğiyle Zakrops ve sivri dişli kemik testeresiyle Hekim Eurymakhos da onların yanındaydı. Bias açık kapının arkasına gizlenen yaya askerleri komuta ediyordu.

Bir süre sonra arkasına saklandığımız çalılıarın arasından kara zırhlıların başkomutanının savaş arabasında geldiğini gördük. Kerikkail omuzlarına dökülen kumral saçları ve kısaltılıp köşeli bir biçim verilmiş sakalıyla yakışıklı bir adamdı. Gençliği ve kararlılığı

hareketlerinden belli oluyordu. Halka halka örölmüş demir bir zırh giymişti; altın ve gümüş işlemeli miğferinin tepesi öküz boynuzu gibi sivriydi. Savaş arabasını bizzat idare ediyordu, dizginler sol elindeydi, sağ elinde ise iki mızrak vardı. Yanında dikilen savaşçısı elindeki kalkanı siper etmiş, onu atılacak oklara karşı koruyordu. Hitit askeri kılığına sokup kapıya diktiğimiz iki Yunanlı, şehre dönen komutanlarına tezahürat yapıyormuşçasına kılıçlarını kalkanlarına vurmaya başladılar; bunu onlara Teuker emretmişti. Kerikkaili bunun üzerine atları kırbaçladı, peşinden gelen diğer savaş arabalarıyla birlikte son sürat şehir kapısına yöneldi.

Hititler iyice yaklaşıncı, surların tepesinde Teuker'in savaş narası patlayıverdi. Telamon'un oğlu yayını kaldırıp nişan aldığı anda, mesafe tanımadan attığını vuran Apoillon gibi göründü Yunanlılara o an. Burçlardan başını kaldırıp onun iki yanında bitiveren okçular, neye uğradığını şaşırarak Hititlere ok yağdırmaya başladılar.

Kara zırhlıların pek çoğu isabet alıp yere düştü; ne var ki Teuker'in attığı, Kerikkaili'nin zırhına çarpıp geri sekt. Yaralanan atlar örkünce arabaların bazıları devrilmişti. Diomedes o esnada Zeus ve Athena aşkına bir nara attı; eliyle sırtına sertçe vurunca dehşete düşüp atları kırbaçladım. Küçük birliğimiz uzun süredir hasret kaldığı bir kurban bulup kana susamışlığını gidermek için harekete geçen intikam tanrıçaları gibi şimşek hızıyla fırladı. Hititler daha savaş düzeni alamadan, sazanların arasına dalan turna balıkları gibi hücum ettik; ocağında yakmak için kurumuş ağaç toplayan bir demirci gibi biçtik kara zırhlıları.

Bu arada Diomedes Hititlerin komutanı Kerikkaili'yi iki kez yokladı. Tydeus'un oğlu hasmının üstüne dev bir dalga gibi atıldı. Fakat öteki, sert bir kaya gibi karşıladı onun hamlesini. İkinci defa saldıracağı zaman, Kerikkaili mızrağını öyle hızlı fırlattı ki Argos kralının dört kat tunçtan dökülüp kalın bir sığır derisiyle kaplanmış zırhı kuru bir tahta parçası gibi yarıldı. Bu muazzam kuvvet Diomedes'i bile şaşırmıştı. "Arabayı çevir Aras!" diye bağırdı. "Şu yiğidi alt etmeden zafer kazanmak hayal!"

Nihayet arabayı yeniden düşmana doğru çevirdim. Diomedes bu defa ucu demir bir temrenle takviye edilmiş dişbudak ağacından mızrağını savurdu. Fakat Kerikkaili mızrağı büyük bir ustalık-

la savuşturarak kılıcını sıyırdı. İki demir kılıç havada şakırdayarak buluştu; iki kral birbirine dış bileyen yaban domuzları gibi karşı karşıya gelmişti.

Öteki kara zırhlı savaşçılar da şaşkınlıklarını üstlerinden atmıştı. Hititlerin korkak bir kavim olmadığını ispatlamaya kararlıydılar. Tecrübelli askerler tıpkı aynı bedenin uzuvlarıymış gibi hareket ederek arabaları bir araya getirip düzen aldılar. İlk saldırığımızda yaya giden askerler yanlmasına açılıp surlara doğru naralar atarak hücumu geçerken savaş arabaları da bizim peşimize düştü.

Diomedes'in tasarladığı tuzak olmasaydı, başımız gerçekten belaya girecekti. şimdi Baf'ın doğu yönündeki surları boyunca yere diz hizasında gerilmiş iplerin arasındaki dar yollardan büyük bir dikkatle geçiyorduk. Peşimizden gelenler iyice hırslanmıştı; ardımız sıra mızraklarını savuruyor, doğruca tuzağın içine giriyorlardı. Önden gelen atlar karşılarına çıkan engelleri görünce vahşice şahlandılar, ne var ki artık duramayacak kadar hızlarını almışlardı. Öteki arabaların atlarıysa gerilmiş ipleri çok sonra görmüş, acı acı kişneyerek yıkılırken bacakları kırılmıştı. Hitit savaş arabalarının tamamına yakını devrilmiş, üstündeki askerler havaya savrulup sertçe yere çakılmıştı. Bias adamlarıyla birlikte gizlendiğı kapının arkasından çıkıp koşa koşa gelmiş, çaresiz kalmış düşman askerleri arasında fırtına gibi esmeye başlamıştı.

Bizse gerisin geri döndük, arabalarının akıbetini dehşet içinde an be an izleyen Hitit piyadelerine doğru hücumu geçtik. Karşımızda artık tamamen himayesiz kalmışlardı. Kendilerini yiğitçe müdafaa ediyorlardı ama hızını almış bir savaş arabasına on yaya asker bile karşı koyamazdı. Üstelik burçlara yerleşmiş Teuker ve adamları ok yağdırmayı sürdürüyorlardı. Böylece savaşın sonucu kısa sürede belli oldu. Aşağı yukarı seksen Hitit savaşçısı sarp dağlara doğru kaçarak canlarını kurtarmayı başarıırken, arabalarından ancak on tanesi ellerinde kalmıştı.

Baf'ın Yunan ahalisi evlatlarının hayatta olduğunu ve şehrin tehlikeyi atlattığını görünce sevinç çığlıkları attılar. Yaşlı erkekler ve kadınlar tiz sesleriyle bağıra çağıra koşarak kapıdan çıktılar, sersemlemiş ve savunmasız bir halde yatan yaralı Hitit savaşçılarına yerden aldıkları taşları yağdırmaya başladılar. Henüz ken-

dinde olan kara zırhlılar son ferdine kadar kendilerini savundular. Nihayet dermanları kesildiğinde de korkakça merhamet dilenmek yerine kaderlerine mertçe razı oldular.

Yunanlılar ters dönmüş arabasının altında baygın yatan Kerikkaili'ye doğru gelirken tepeden tırnağa kanlara bulanmış Bias katiller sürüsünün karşısına dikildi. "Dostlarım! Bu adama el sürmeniz için önce benim cesedimi çiğnemeniz gerek!" diye seslendi çattallaşan sesiyle. Bunun üzerine Yunanlılar Kerikkaili'ye yaklaşmaya cesaret edemediler. Bias görenleri hayrete düşüren bir kuvvetle devrilen arabayı kaldırıp tekerleri üstüne çevirdi, baygın haldeki komutanı alıp üstüne yükledi. Arabayı ağır ağır çekerek kapıdan içeri soktu, doğruca Teuker'in evine götürdü. Diomedes onu orada bekliyordu, çünkü Argos kralı bir dediğini iki etmeyen adamına, zafer kazandıkları takdirde düşman ordusunun komutanını canı pahasına da olsa korumasını emretmişti gizlice.

-VIII-

Dünyayı dolaşırken karşıma pek çok cesur adam çıktı, kimi şöhretli rakiplerle mertçe dövüştüm ve zamanımda yaşamış ünlü savaşçıların büyük bölümüyle tanıştım. İşlerinden pek azına ölümsüzlük nasip oldu; geri kalanlar bir nehir gibi akıp geçen zaman içinde yitip gitti, adları unutuldu. Bu sebeple, dost düşman ayrımı yapmadan yiğitliğe hayran olan biri için yürekli bir adamı anmak hazineler değerindedir. Yollarımızın kesiştiği en büyük kahramanlardan biri de Kerikkaili'ydi.

Diomedes ve Teuker yıkanıp temizlendi, sırtlarına hafif elbiseler geçirip mükellef bir sofraya kuruldular. Hititlerin komutanını yatağa yatırmış, başında bekliyorduk. Bias, Agenor ve Zakrops da yanımdaydı. Argos kralının esirle konuşurken bizim gibi dünyanın dört bir yanını gezmiş insanların yardımına ihtiyaç duyacağını düşünüyorduk. Kerikkaili'nin Yunanca'ya ne kadar hakim olduğundan hiçbirimizin haberi yoktu.

Hititlerin komutanı gözlerini açıp düşmana esir düştüğünü görünce, üstümüzdeki silahlardan biri i kapıp mücadeleye yeniden başlamak amacıyla bir panter gibi yerinden fırladı. Fakat Di-

omedes ellerini açıp ona doğru uzatarak sakın olmasını öğütledi: "Ey Hitit savaşçısı! Umarım dillimzi anlıyorsundur, çünkü seninle bundan sonra çarpışmak değil konuşmak istiyorum. Bilesin ki ben Tydeus'un oğlu ve Argos Kralı Diomedes, öğrenmek istediklerimi bana söylersen canını bağışlayacağım."

Yabancı kral söylenenleri anlamıştı; oldukça düzgün bir Yunan-cayla cevap verdi: "Taşıdığım canın sahibi, ancak o kudretli hava tanrısıdır, çünkü onu çok uzun zaman önce âlemin en büyük hükümdarı Teşup'a adanmıştım. Alacaksa ancak o alırlı Korktuğuma asla tanık olamayacaksın yabancı! Senin kuvvetine değil hiline yenik düştüm; adamlarında ordumun karşısına çıkıp mertçe dövüşecek yürek yoktu."

"İçin rahat olsun, sana kimse el sürmeyecek" dedi Diomedes. "Silah taşıdığı sürece kimseye boyun eğmeyen yiğitleri, savunmasız kaldıkları zaman öldürmek bize yakışmaz. Hititler hakkında hiçbir bilgiye sahip değilim. Şimdi bana geldiğin yerden ve halkından bahset."

"O halde sen dünyanın öteki ucunda, gün ışığının girmediği karanlık ve ıssız bir bölgede yaşıyor olmalısın" diye karşılık verdi yabancı. Gerçekten çok şaşırılmıştı. "Halkımın yeryüzünün en güçlü devletine sahip olduğundan habersiz misin sahiden? Ne Asur ve Babil ne Urartu ne de Mısır devleti bizimle boy ölçüşebilir! Halkım karanlık çağlarda gök kubbeden indiğinden ve Asya'nın kalbine surları yüksek kaleler diktiğinden beri, dünyanın bütün halkları mızraklarımızın karşısında titrer. Etrafımızdaki ülkelere bir aslan gibi pençelerimizi geçirip bir yaban öküzü gibi zaptettik, şehirlerini yerle bir edip mal ve mülklerine el koyduk. Ama kölelerini angaryadan kurtarıp canlarını bağışladık; zincirlerini çözüp serbest bıraktık. Yaptığımız seferlerde de evleri ateşe vermek bir yana, o aşağılık insanlara hiçbir kötü muamelede bulunmadık. Düşmanların hükümdarını cezalandırdık sadece; onu ordularımıza hükmeden güneş tanrısı Tabarna'nın arabasına koştuk. Ben çocukken büyük kralımız Muvatalli Suriye topraklarındaki Kadeş'te Mısır firavununu bile dize getirdi. Şimdiki kralımız Tuthaliya'dır, aynı adı taşıyanların dördüncüsüdür. Kuzeye, güneye, doğuya ve batıya akınlar düzenlemiş, kuzeydeki denizin kıyılarında yaşayan Kaşkar

ve Pala kabilelerini, batıda Viluşa, Karkışa ve sizin Likyalılar dediğiniz Lukka halkını dize getirmiştir. Kralımız ölkemizin güneyindeki Maşa, Arzava, Kizzuvatna ve şimdi de Kıbrıs topraklarına egemen olmuştur. İşte benim intikamımı sizden hangi yenilmez savaşçıların alacağını buradan da kolayca anlayabilirsiniz!”

Diomedes esirin cesur çıkışına hayran kalmış, fakat aşağı-larcasına konuşması canını sıkıyordu. “Baf’ta bulunan Hitit savaşçı-ları pek kalabalık değildi ama onlardan çok daha az sayıda olmamıza rağmen şehri sizden geri aldık” dedi kaşlarını çatarak. “Demek ki size yenilgiyi tattıranlar hiç de korkak yahut perişan insanlar değilmiş. Ben Truva’da savaş tanrısıyla dövüşmüş ve hattâ Afrodit’i bileğinden yaralayıp kanını toprağa dökmüştüm!”

Bu defa şaşırın Kerikkaili oldu. “Nasıl? Sen ve adamların Truva’da savaştınız, öyle mi?” diye sordu heyecanla. “O halde Tuthaliya’yı temsilen o şehrin yardımına koşan Penthesilea’yı muhakkak duymuşsundur! Savaş nasıl sona erdi? Bu ıssız adaya geleli iki sene oldu. O zamandan beri gelişmelerden pek haber alamadım. Anlatsana, neler oldu?”

“Penthesilea’nın kim olduğunu elbette ki biliyorum” diye cevap verdi Diomedes. “Bizim yanımızda değil, bize karşı savaştı. O Truvalılardan yanaydı. Doğuda, uzak bir ülkede yaşayan Amazonların kraliçesiydi. Truvalılara bir av esnasında kardeşi Hippolyte’yi yanlışlıkla öldürdüğünü ve tanrıların hoşuna gidecek bir savaşa katılmak suretiyle intikam tanrıçalarının elinden kurtulmayı umduğunu söylemiş. Yanında hepsi de yiğitçe dövüşen on iki asil Amazon savaşçısı getirmiş.”

“Amazonlar mı?” diye sordu Kerikkaili şaşkınlıkla. “Ne anlama geliyor o kelime? Sen ne anlatmaya çalışıyorsun?”

“Pekâlâ” diye araya girdi Teuker. “Amazonlar herkesin bildiği gibi yanlarında erkek barındırmayan savaşçı kadınlardan oluşan bir kavimdir. Yılda bir kez komşu kabilelerden Gargarerlerin erkekleriyle bir araya geldikleri söylenir. Ondan sonra doğurdıkları çocuklardan kız olanları kendileri alır, erkek çocuklarını da babalarına verirler. Madem Penthesilea’dan söz ediyorsun, o halde Amazonları da tanıyor olman gerek! Thermodon Nehri’ in denize döküldüğü yerde yaşarlar.”

“Gençlik yıllarımda onları görmüştüm” diye müdahale etti Agenor. “Trakya’ya akınlar yaptığımız dönemde, kuzeydeki denizin dibinden sarp dağların yükseldiği yerde onlara esir düşmüştüm. Bir yıl boyunca aralarında yaşadım. Ben de sözünü ettiğin o birleşme merasimlerinden birine katılmışımdı. Ancak çocuğum erkek olunca anası onu bana vermek istemedi. Bebeği elbisemin içine gizleyerek kaçtım. O çocuk, hepinizin gayet iyi tanıdığı oğlum Kaliphon’dur, şu gördüğünüz ihtiyarın hayattaki tek dayanağıdır. Ama vaktiyle kanı boş yere akıtılacaktı. Teuker’in söylediklerinin bir kısmı doğru değil; yani Amazonlar erkek çocuklarının hepsini babalarına teslim etmezler, bazılarını korkunç tanrılarına kurban olarak sunarlar!”

O an Kerikkaili’nin asil çehresinde bir tebessüm belirdi. “Siz Akalar tüyler ürpertici masallarla korkutulabilecek insanlara benziyorsunuz. Bilesiniz ki Amazonlar dediğiniz ve düpedüz canavar olarak nitelediğiniz o kadınlar, güneş tanrısı Arinna’nın rahibeleridir sadece. Kralımıza Şarumma kartalını vererek onu yeryüzünün en büyük hükümdarlarına üstün kılan güneşe taparlar. Ona ait olan genç kadınlar gerçekten sizin gibi yiğit savaşçılardır; küçük yaştan itibaren ok atıp kılıç sallamayı ve ağır demir mızraklar kullanmayı öğrenirler. En çok iki ağızlı baltalarla dövüşmeyi severler ama çaresiz bebekleri öldürdükleri görülmemiştir; zaten öyle olsa, Hititlerin hayat tarzına hiçbir zaman alışamazlardı. Ama Arinna bakirelerinin öteki kızlar gibi erkeklere yaklaşamadıkları doğrudur; ömürleri boyunca el sürülmemiş ve tertemiz kalmaları gerekir. Ah o vazife ne çetindir, tanrı haddi aşan her arzuyu ne korkunç bir biçimde cezalandırır bir bilseniz! Thermodon dediğiniz akarsu, bizde Kumeşmaha adıyla bilinen nehir olmalı. O güneş tanrısının kuzeyde, Kaşkar haydutlarının yaşadığı bölgenin sınırındaki büyük tapınağının etrafını dolaşır.”

O an geçmiş günlerin hatıraları sonbahar yağmurlarının sebep olduğu azgın sellerin kurumuş nehir yataklarını doldurması gibi içime akıverdi. Acı dolu çocukluk günlerim korkunç bir hızla gözlerimin önünden geçmeye başladı. “Denizin güney kıyılarında yaşayan Kaşkarlar mı dedin?” diye sorarken sesim titriyordu. “Söyle bana ey kral, demirden zırhlar giyen, miğferlerine kesilmiş hayvan

kuyrukları takıp at sırtında savaşıyor ve başkentleri bir yarımada üzerine kurulmuş kavimden mi bahsediyorsun?”

“Anlaşılan bir müddet onlarla yaşamışsın delikanlı” diye cevap verdi Kerikkaili afallayarak. “Aynen söyledığın gibi. O kavim on iki farklı kabileden oluşur. On kuşak kadar önce Asya’nın bozkırlarından gelmişler. O zamandan beri yakıp yıkma tehdidiyle sınırlarımızdaki köyler ve çiftliklerden haraç alıyorlar. Kaşkar sürüleriyle pek çok kez karşılaştım, yedi savaşta onları dize getirdim. Ne var ki doğudaki Nairi Dağları’na kaçan reislerini ele geçiremedim. O gün bugündür savaşır dururuz.”

“Reisleri mi?” diye sordum dehşetle. İçimde korkunç bir his uyanmıştı. “Kuzeye yaptığı akınlardan birinde ölmemiş miydi?”

“Bir Teşup rahibi olan kardeşi Çuzziya’ydi ölen” dedi Hititlerin komutanı cevaben. O an damarlarımda akan kanın donduğunu hissettim. “Tauris’e açıldıktan sonra bir daha geri dönmedi” diye sürdürdü sözlerini beni hayretle süzerek. “Sonradan esir aldığımız bazı Kaşkar savaşçıları o felaketin yenilgilerine zemin hazırladığını öne sürdüler. Meğer güçlü bir düşmana karşı mücadele ettikleri zaman, büyü sanatında usta bir rahip ordu komutanından bile daha fazla önem kazanıyormuş. Esirler Çuzziya’nın eski kölelerinden biri tarafından kalleşçe öldürüldüğünü de anlattılar. Ama onun aslında bizden kaçıp saklandığına ve günün birinde yurduna döneceğine inanıyorum, tıpkı gün doğusundaki dağlarda çevresine yeni haydutlar toplamaya başladığını duyduğum kardeşi Pit-hunna gibi. Eski adamlarının kanını döktüğüm dereler taşmıştı, cesetlerini kayaların altına gömmüştüm. Ama sen onların yaşadığı topraklar hakkında bu kadar bilgiyi nereden edindin? Bildiğim kadarıyla Akaların ülkesi epeyce batıdadır, kuzeyde değil”

Fakat ona cevap veremedim. Gözlerimin önünden kara bir perde kalkmıştı adetâ. Zaman sanki durmuş, uğursuz bir felaketle felç olmuş gibiydi. Tauris’ten beri hem benim hem de sevdiğilerimin peşini bırakmayan belalar zincirinin sebebi apaçık belliydi artık; üstümdeki lanetin nereden kaynaklandığını anlamıştım. Haksız yere dökülen kanın laneti, bir cinayetin intikam çığlıklarıydı bu. İntikam tanrıçalarının sıcak nefesi her yanıma sarıyordu. Demek Giritli in o karanlık evinde bir başkasını, hem de bir rahibi öldür-

müş, hançerimi masum bir yabancının kanına bulamıştım! Onun tek suçu, nefret ettiğim ve öldürmeyi kafama koyduğum insanın kardeşi olmasıydı!

“Niye sarardın Aras?” diye sordu Diomedes. Ötekiler de bunun sebebini anlamak istercesine beni süzüyorlardı.

Fakat onlara gerçeği söyleyemedim. “Savaş beni oldukça yormuş olmalı” diyerek geçiştirdim.

Diomedes esiri sorgulamayı sürdürürken, ben susmayı tercih ettim. Beynim dehşet verici düşüncelerle sarsılıyordu. Topu topu birkaç kelime, intikamını almış olmanın haklı rahatlığından sıyrıp tanrıların ve insanların yüzüne dönüp bakmadığı adı bir katilin zehirden beter vicdan azabına düşürmüştü beni. İntikam tanrıçalarının sivri uçlu kanatlarını çıptıklarını duymuş gibi dışarıya baktım. Girit'te işittiğim o davulun ürkütücü sesleri içimde yine boğuk boğuk çınlamaya başlamıştı. Aklımın daha yeni kavradığı sırrı, ruhum çoktandır apaçık sezmekteydi demek ki. Ağır bir vebal yüklenmiş olduğumun bilincine varmıştım. Belli ki son zamanlarda başımıza gelen felaketlerde yalnızca Diomedes'in değil benim de payım vardı. Ailemi katleden Pithunna, uzaklarda bir yerlerde hâlâ yaşıyor, intikamım alınmayı bekliyordu. Oysa bilmediğim bir tanrıya inanan masum Çuzziya, Tauris'te toprağın altında yatıyordu. Nasıl ki krallar bazen kaçarak birbirlerine sığınan suçluları iade ederse, o atlı savaşçıların benim bilmediğim tanrıları da Akaların Olympos'ta oturan tanrılarından, dahası Girit'in uyuyan tanrılarından benim kellemini istemiş olabilirdi.

Oturduğum yerde uzunca bir süre taşlaşmışçasına kalakaldım. Yüreğimin içinden garip hisler akıp geçiyordu. “Aslında benim hiç suçum yok; can düşmanımın ona ikizi kadar benzeyen bir kardeşi olduğunu nereden bilebilirdim?” diyordum kendimi rahatlatmak için. Sonra içimden bir ses cevap veriyordu: “Ne kadar acı olursa olsun, bu cinayetin bütün sorumluluğu sana aittir!”

O gece Girit'te İdomeneus'un söylediği sözler gelip takılıyordu aklıma: “...Aslına bakarsan, insanın adını bile bilmediği birini öldürmesini sakıncalı buluyorum. Böyle bir durumda, insan intikam tanrıçaları karşısında kendini nasıl savunabilir?”

“Suçuma kefaret olmak üzere bol bol adak sunar, insanlara

iyilikler yaparım" diyerek kendimi avutmaya çalışıyordum. Ne var ki içimdeki ses "Tanılar bir katilin elinden çıkan iyilikleri beğenir mi, hem de intikam yeminini bile yerine getirmemişken?" diye karşılık veriyordu.

"O halde ben de Pithunna'yı bulur, ailemin kanını ondan alırım!" diyordum kendi kendime. Fakat içimdeki kuşku bu teselliye de çürütüyordu: 'Çöklerin sahipleri asil Diomedes'in Sthenelos'un öcünü almasına bile fırsat vermemişken, sana hangi tanrı yardım edecek?'

Öylesine üzgündüm ki gözlerim yaşla dolmuştu. Kimsenin beni haysiyet ve itibarını yitirip insanlardan köşe bucak kaçan biri olmaktan kurtaramayacağını düşünüyordum. Fakat benim gibi bir başkasının daha çetin bir kaderle boğuşmakta olduğunu kısa süre sonra öğrenecektim. Benden daha asil olan o adam da az sonra seven bir insanın alabileceği en kötü haberle sarsılacak ve ölmeyi isteyecekti. Zırhının altında demir gibi sağlam bir yürek taşıdığını düşündüğüm Kerikkaili'ydi bu.

"Ey Yunan kralı Artık nasıl bir ülkeye geldiğini, civarda ne tür kavimlerin yaşadığını ve onları kimin idare ettiğini öğrendin" dedi Hitit komutanı. "Sanırım bundan sonra kudretli Tuthaliya'nın karşısına çıkmaya cesaret edemeyecek, adamlarınla birlikte geminize binip kaçabileceğiniz kadar uzağa kaçacaksınız. Yine de seni bizden hiçbir şey kurtaramaz. Her ne kadar bana karşı gösterdiğin asaletle bir haydut sürüsünün reisi değil de tam bir kral olduğunu ispatlamış olsan bile başıma gelenlerin bedeli sana ödetilecektir. Madem benden öğrenmek istediklerini elde ettin, sen de artık verdiğin sözü yerine getir. Gerçekten, Penthesilea hakkında ne biliyorsun? Yoksa ağzımdan laf almak için yalan mı söyledin?"

"Sana yalan söyleseydim, inan şimdikinden daha mutlu olurdum!" dedi Diomedes içini çekerek. "Fakat sözlerim doğrudur. O asil kanını dökmek değil, aksine, Akaların yiğitliğini anlatman için şan ve şerefle yurduna dönmeni isterim. Yenildiğin için üzülme; hayatta Tydeus'un oğluna boyun eğmekten daha beteri de vardır. Ancak Penthesilea'nın başına gelenler, korkarım ki sana büyük bir acı verecektir."

"Söyle artık! Ne diye bana eziyet edip duruyorsun?" diye ba-

ğırdı Kerikkaili telaşla. “Benim için endişelenme; biz Hititler acıya karşı diğer insanlardan daha dayanıklıyız. Çocuk yaştan itibaren böyle eğitiliriz. Penthesilea’yı gördün mü? Şimdi nerededir? Bile-
sin ki kara bahtım beni ona bağladı; artık ona dair her şeyi bilmeye hakkım var. Evet, vaktiyle Kumeşmaha civarında Kaşkarlarla çarpışırken, yanımda rahibe sıfatıyla bulunan Penthesilea’ya sevdalanmıştım. Halbuki teklifimi kabul etmesi, tanrısının kesin emrini çiğ-nemesi anlamına gelecekti. O da beni sevmiş olmalı ki içindeki hislerden kaçmayı tercih etti; kralımızın arzusunu yerine getirmek için en yakın arkadaşlarını yanına alarak kendi rızasıyla Truva’ya gitti. Onu bir daha hiç görmedim. Kuzey bölgesinde kazandığım zaferin ardından Tuthaliya beni Kıbrıs’a gönderdi. Burada ölmeyi ümit ediyordum. Biliyorum ki güneş tanrısı etrafındaki rahibelerden hiçbirini azat etmez; Penthesilea asla benim olmayacak. Yine de ondan bir haber alabilirsem mutluluk duyacağım.”

“Bilmen gerekeni senden daha fazla saklamanın bir faydası yok” dedi Diomedes hüzünle. “Ey soylu komutan, üzülerек ifade etmeliyim ki Penthesilea gölgeler diyarına ineli çok oldu. Onun Skamander’deki çarpışmada can verdiğini kendi gözlerimle gördüm. Akaların karşısına çıkan kadın cengâverlerin en cesuruydu. Pek çok arkadaşımın ölümü onun elinden oldu. Ama çarpışmanın sonlarına doğru ordumuzun en tecrübeli savaşçıları Akhilles ve Ajax’ın ikisine birden saldırdı. Ona öldürücü mızrak darbesini vuran Akhilles oldu. Yanında getirdiği arkadaşlarından ikisini de ben öldürmüştüm. Ötekileri de Ajax, İdomeneus ve Meriones alt etti. O şanlı cengâverlerin adından da anlayacağın gibi, rahibeleriniz hiç de öyle sıradan adamlara yenilmedi. Bakire savaşçılar içinde en dişlisi Penthesilea’ydı. Akhilles, onu karşısına hayat arkadaşı olarak değil de düşman olarak çıkaran talihine ne kadar kahrettiğini itiraf etti bana sonradan.”

Kerikkaili haberi alınca uzunca bir süre tek kelime etmedi. Yüreğinde ne fırtınalar estiğini tahmin edebiliyorduk. Oysa şehresi taşlaşmış gibiydi, gözleri bile buğulanmadı. Neden sonra bakışlarını Diomedes’e çevirdi. “Öğrenmek istediğimi gizlemediğin için sana teşekkür ederim. Artık söylenecek bir şey yok; kimsenin kimseye borcu kalmadı. Bundan sonra beni öldürebilirsiniz, isterseniz

işkence ederek! Yunanlıların âdetlerini bilmiyorum ama eğer asaletini göstermek istiyorsan yapacağını vakit geçirmeden yap! Nasılsa bundan daha büyük bir acı olamaz. Ölüler diyarını özlüyorum, gözlerim gün ışığını görüp ne yapsın?”

Dehşetle yerimden fırladım. “Bu asil insanı öldürmeyeceksin değil mi Diomedes?” diye bağırdım. “Lütfen bağışla onul Serbest bırak ki yurduna dönsün; böyle feci bir ölümü hak etmiyor!”

“Bu cesur adamı öldürme, ellerimizi onun kanıyla kirletmek istemiyoruz!” diye yalvardı öteki Argoslular da.

Bias usulca Diomedes’e sokuldu. “Şimdiye kadar emirlerini bir an bile tereddüt etmeden yerine getirdim ama bu sefer şu adamı bana teslim etme” diye fısıldadı.

Fakat daha Diomedes bir şey diyemeden mahzun komutan başını kaldırdı. “Sevdiğimin ölüm haberini verdikten sonra sırf kalbinizi ferahlatmak ve vicdanınızı temizlemek için beni şu savaşın mağlubu olarak hayatımı sürdürmek acısıyla baş başa mı bırakacaksınız? Keşke karşıma sizden daha mert düşmanlar çık-saydı!” dedi bizi aşağılarcasına. Sonra Diomedes’e döndü. “Ey kral, dileğimi yerine getirmekten kaçınamazsın! Bilesin ki tanrıların beni lanetlemeyeceğinden emin olabilsem, kılıcımı karnıma sokmakta tereddüt etmezdim. Yalvarırım yardım et ve beni artık bu bedenden kurtar!”

Bu sözlerle yere çöküp Diomedes’in ayaklarına kapanınca Ty-deus’un oğlu daha fazla dayanamadı. “Çıkar bıçağını Bias!” buyurdu hüznü bir ses tonuyla. “Ne kadar dehşet verici olursa olsun, bu yiğidin arzusunu yerine getirmek boynumuza borçtur. Ama yapılması gerekeni dışarıda yap! Bunu seyretmeye tahammül edemem.”

Her haliyle korku salan Bias derinden bir göğüs geçirdi. Solgun yüzü başı dumanlı dağlarda şimşek çakıyormuş gibi seğiriyordu. Hitit komutanıysa sevinçle doğruldu. “Anladım ki beni mağlup eden gerçek bir kahramanmış. Gölgele diyarında senden övgüyle bahsedeceğim! Eğer orada yeniden bir araya gelirsek yanımda oturacaksın ve biz dost olacağız.”

Bias’ı çekiştire çekiştire avluya çıkardı. Ondan sonra dostumuz iki gün boyunca ortalıkta görünmedi. Bias’ın bütün vaktini

ruhunu temizlemek için Zeus Tapınağı'nda dua ederek geçirdiğini sonradan öğrendik.

Kalhas'ın benimle ilgili kehanetin ilk bölümünde gördüklerinin ne anlama geldiğini artık biliyordum: Hayalinde canlanan savaşçı bendim; öldükten sonra bir kuzuya dönüşen yılansa, bir canı olarak gördüğüm ama aslında hiçbir suçu bulunmayan zavallı kurbanım Çuzzly'a'ydı. Fakat bundan kimselere söz etmedim, çünkü intikam tanrıçalarının Hermlone'ye ve sevgili dostlarıma saldırmalarından korkuyordum. Salamlıms prensinin evinde karımla birlikte altı gün boyunca aşkın tadını çıkara çıkara yaralarımın bakımını yaptım. Sonra Girit'ten gelen bir ticaret gemisinin limana girdiğini işittik.

Diomedes ve Teuker ana yurtlarındaki yeni gelişmeleri öğrenmek için derhal geminin sahibini getirttiler. Truva'da savaşan kralların başına gelen belalar zincirinin İdomeneus'a kadar uzandığını da o zaman öğrendik. "Soylu efendiler, kralımızın Truva'dan döndükten hemen sonra, adanın refah ve talihinin gelecekte de sürmesi için oğlunu Poseidon'a kurban ettiğinden haberiniz yok sanırım" dedi denizci. Diomedes ve Teuker'i tanımadığı belliydi. "Biz denizciler olarak buna çok memnun olduk; Girit zenginliğini denize borçlu değil midir? Gel gör ki şehir sakinleri ve geçimini hayvancılıkla sağlayanlar kralın bu hareketine çok kızdılar, çünkü babasının yokluğunda barış içinde hüküm sürmek isteyen ve başkalarının savaşına katılmayı reddeden bir kralın fazladan bir gelire ihtiyacı olmadığını açıklayarak vergileri yarı yarıya indiren prensi çok seviyorlardı. Hattâ bu yüzden isyan bile çıktı ama İdomeneus bastırmayı başardı. Bununla birlikte, kralımız kendisinden yardım isteyen iki Yunan kralıyla beraber yeni bir sefere çıkmaya karar verdi. Ne var ki Girit donanması daha açık denize çıkmadan patlak veren müthiş bir fırtına bütün gemileri darmadağın etti. O iki Yunan kralı o zamandan beri ortada yok. Fakat adamlarının çoğunu yitiren İdomeneus adaya geri döndü. Kralın yanında bir avuç adam kaldığını gören düşmanları ikinci kez başkaldırdılar. Bir zamanların o kudretli Girit kralı gemiye atlayıp denize açılarak canını zor kurtardı. Bildiğimiz bütün denizleri köşe bucak taradık ama İdomeneus'tan bir iz bulamadık."

Kıbrıs'ın doğu kesiminde de yeni gelişmeler vardı. Amathus

Kralı Nikmepa'nın gönderdiği haberciler Hititlerin birdenbire Kıbrıs'tan çekilmeye başladığını, savaşçıları, atları, arabaları ve silahlarıyla birlikte bir iki gün içinde alelacele adayı terk ettiğini söylediler. Tuthaliya'nın devletinin batı yönünden düşman tehdidiyle karşı karşıya kaldığı söyleniyordu; kendilerine Şırdana, Zeker ve Pulusatu adını veren o yabancı kavimler miğferlerini kuş tüyleri veya öküz boynuzlarıyla süslüyorlardı. Aramızda bu isimleri daha önce duyan yoktu. Sadece Zakrops çok uzun zaman önce Lesbos ve Çlos adaları civarında Şırdana adını duyduğunu hatırladı. Ötekilerse asırlar boyunca Asya'yı barbar istilasına karşı muazzam bir kale gibi koruyan Truva'nın yerle bir olmasının ardından kuzeyden gelmiş olmalıydılar.

Bunun üzerine Diomedes Teuker'e, bana ve diğerlerine tek bir gerekçe bile göstermeden Mısır'a yelken açmaya karar verdi. Eşyalarımızı Fenikelilerden satın aldığı gemiye en geç üç gün içinde güzelce yükleyip sefere hazır hale getirmemizi emretti. Güzel bir yelkenliydi bu; dışarıdan bakınca pruvadan kış tarafına doğru tıpkı bir yay gibi görünüyordu. Sedir ağacından ustaca inşa edilmişti. Tepesine kadar ince ince oymalarla süslü bir direği, iki yanında yirmişer küreği vardı. Baf'ın Yunan gençlerinden iki düzinesi bizimle birlikte sefere katılmak için izin istedi. Bunlar aslında babalarının üçüncü veya dördüncü oğluydu; mirastan ümitlerini kesmiş, bize katılarak savaşlarda ganimet almayı umuyorlardı.

Parıldayan silahlarımızla gemiye yerleştik. Kolumu Hermione'nin beline doladım. Aniden yola çıkmamızın sebebini bilmesine rağmen halinden hiç şikayet etmiyordu; halbuki kadınlar hayatta sıcak bir yuvadan başka bir şey istemezlerdi.

Diomedes kocaman bir sunağın başına geldi, şehrin rahipleri aracılığıyla tanrılara keçi ve koyun kurban etti, ayrıca bolca şarap sundu; en sonunda bizzat boğazladığı iki güçlü boğayı onlara adadı. Sonra Baf ahalisine döndü: "Ey Kıbrıslılar! Buraya kaçarak gelmiş ve adanıza sığınmışım. Şimdi buradan zafer kazanmış bir kral olarak, tanrıların iradesine boyun eğip yeni vazifeler görmek üzere ayrılıyorum. Hititler pes etti ve çekilip gittiler. Kıbrıs düşmanlardan temizlendiğine göre, artık benim kılıç tutan elime ihtiyacı kalmadı demektir. Yani emirlerime uyarak evlatlarınızı savaşmaya

göndereceğinize dair ettiğiniz yeminin artık bir hükmü kalmadı. Bundan böyle sizi bir başkasına emanet ediyorum. Salamis Prensi Teuker, Kıbrıs'ta büyük işler yapmak üzere seçilmiştir. Kaderiniz ona bağlıdır. Tanrılar yardımcınız olsun!”

Bu sözlerin ardından kıyıdaaki gemiyi suya doğru ittirdi, biz kürek çekmeye girişirken gemiye atladı. Teuker bize el sallarken bir sütun halinde göğe yükselen kurban ateşlerinin dumanı birdenbire dağılıverdi; göklerin sahipleri armağanlarımızı kabul etmiş, bunun karşılığında bize uygun bir rüzgâr göndermişlerdi. Kürek çekmeyi bıraktık. Diomedes bizi yanına çağırdı.

“Hiçbiriniz suratını asıp homurdanmadı, sorular sorup canımı sıkmadı ama biliyorum ki neden böyle alelacele yola çıktığımızı hepiniz merak ediyorsunuz” diye hitap etti tek tek gözlerimizin içine bakarak. “Dinleyin o halde: Tanrılardan uymam gereken bir işaret aldım. Her şey yolunda giderken tanrıların intikam almamı neden engellediğini kendi kendime kahrederek sorup duruyorum. Oysa ne çok gemimiz vardı, üstelik İdomeneus da bize yardım ediyordu. Öte yandan ancak şerefli bir ölüme kavuşmayı ümit edebileceğim Kıbrıs'ta göklerin sahipleri bana beklenmedik bir zafer takdir etti. İşte kaderin çizdiği yollar böylesine karmaşıktır.

Asil dostumuz Menelaos'un denizlerde kaybolup gitmesi ve İdomeneus'un yurdundan kovulup hayatını bilmediği yerlerde sürdürmesi, Zeus'un Akaları daha çetin imtihanlardan geçireceğine işarettir. Bundan kaçmak değil üstüne üstüne yürümek isterdim. Ne var ki Argos'a gidip intikam almam engelleniyor. Babam da tanrıların arzusuna ters düştüğü için beni bu harekettan men etmek üzere rüyama girdi. Tanrılar Yunan ülkesini yerle bir etmek istiyor. Oysa yabancı topraklarda beni ve dolayısıyla da sizi şöhrate kavuşturacak sayısız macera bekliyor. Delos'taki kehanetin sırrı vakti geldiğinde kendiliğinden çözülecek. Apollon'un bahsettiği yarımada gelince; sevinmek için henüz çok erken olduğunu elbette ki biliyorum. Denizin üç taraftan kuşattığı başka ülkeler yok mu? Oğullarımın hüküm süreceği topraklar ancak ben ömrümü tamamladığım zaman belli olacak.

Evet, çok uzun yıllar önce gölgeler diyarına inen babam Tydeus'u üç gece evvel rüyamda gördüm. Bunu ilk defa size anlatı-

yorum. Beni sertçe azarladı. 'Diomedes oğlum, bu genç yaşta eski günlerin hatıralarıyla mı avunuyorsun? Haydi kalk! Başka ülkelere açıl! Adının unutulmaması için daha aşman gereken pek çok engel var, üstelik hazinen uzun süredir bomboş!' diye bağırdı. Kuşağında Bias'ın yılanlı bıçağını görünce anladım ki başka ülkeler derken öncelikle Mısır'ı kastediyordu."

O an bütün mürettebat sevinçle haykırdı. Çünkü Mısır'ın nice hazinelere sahip olduğunu bilmeyen yoktu; herkes ganimet peşindeydi. Çok değer verdikleri kralın moralinin nihayet düzelmiş görünmesi ve eski günlerdeki gibi kararlı bir tavırla başlarına geçmesi onları ayrıca sevindirmişti. Bense içten içe kaygılanıyordum çünkü Bias'ın bıçağının Mısır'a değil, tam tersine intikamın alınması talebine işaret ettiğine emindim. O yılanlı bıçak hep kanlı bir misilleme aracı olarak iş görmemiş miydi? Tydeus'un bu hareketle oğlunu engellemek bir yana, intikamını almaya teşvik ettiğini düşünüyordum. Rüveyı bu şekilde tabir etmekle Diomedes gibi hataya düştüğümü çok sonra anlayacaktım. Kendi aralarında gördükleri rüyalarından bahsederken olağanüstü olayları ballandıra ballandıra anlatan dostlarımlın söylediklerininse tek kelimesine bile inanmıyordum. Gözlerindeki parıltı düpedüz hazinelere sahip olma hırsından kaynaklanıyordu.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SESOSTRİS

Bundan uzun zaman önce Harappa harabelerinde dünyanın en kudretli büyücüsü Gathaspar'ın yaktığı ateşin başında otuyordum. Ayrılık vakti yaklaşıyordu. Uzaklarda için için yanan ateşler görünüyordu. Kervandaki hayvanlar da kara nehrin kıyıları boyunca uzanan ürkütücü karanlıktan olsa gerek, huysuzlanmaya başlamıştı. Ben tanrıları sorunca, o ölümsüz büyücü söyle cevap verdi:

“Bilesin ki ezelden beri görünen ve görünmeyene hükmeden, yerin derinliklerinden suyu ve gecenin içinden gündüzü sıyrıp çıkaran bir tek tanrı vardır gökyüzünde.

Ne var ki ilk çağların insanları tanrıyı tanıyacak zekadan yoksundu. Anlayış bakımından küçük bir çocuktan farksızdılar. Sıradan ölümlüler onun sonsuz kudretini günümüzde bile kolayca kavrayabiliyor mu?

İste bu sebepten, tanrı kendini ilk çağların insanına onun anlayabileceği türlü türlü şekillerde göstermiştir. Daha kolay tanısinlar ve ondan korkmasınlar diye her insanın kendi ailesinden birinin, mesela annesi, babası veya çocuğunun kılığına girmiştir.

Kavimler bir baba olarak gördükleri tanrıyı dokuz farklı isimle yüceltmıştır: Göklerin sahibi, ölümsüzlerin boyun eğdiği, her şeyi sarsan, savaşlar çıkaran, güçlü boğa, ülkeler harap eden, iyiliğin ve kötülüğün yaratıcısı, şimşek ve yıldızlı aslan.

Tanrı bir ana olarak yedi isimle anılmıştır: Nemli toprak; doğurgan dişi geyik; ateşin koruyucusu; tohumu muhafaza eden; yeşerten; sevebilen; su testisi taşıyan.

İnsanlar kendilerine evlatları olarak görünen ve hayata hükmeden tanrıya beş sıfat yakıştırmıştır: Güneşin aydınlattığı; yüce yaratıcı; insanların taptığı; havaya ve suya söz geçiren; güneşin önünden geçen kartal.

Ona inananlar bu defa ölümü getiren evlat olarak gördükleri tanrıya beş isim vermişlerdir: Gecelerden kara yok edici, huzur veren, tanrılar haricinde herkese korku salan, kara derinliklerin hükümdarı, yılan başlı.”

Yeryüzünün geceyi yaşayan bölgelerinin en uzak noktasından, insanların girmekten men edildiği nehrin usul usul hışırdayan dalgalarına doğru esen rüzgârdan korunmak için kurt postunu omuzlarına kaldırdım titreyerek. “Peki tanrıya tapan kavimler, onu neden bu kadar farklı şekillerde algılıyor?” diye sordum.

İhtiyar büyücü alabildiğine açtığı gözleriyle gövdemin içinden niteliğini ancak kendinin kavrayabileceği uzaklara baktı. “Bir insanın gözleri tanrının büründüğü suretleri görmeye uzun süre dayanamazdı” dedi neden sonra. “Onlara bakarken ben bile zorlanıyorum. Bu yüzden tanrı her girdiği suretin bir tasvirini yaptı ve yüceltmeleri için ölümlülerin dünyasına gönderdi.

Baba suretindeki heykelin başını bakırdan yaptı, çünkü o en eski madendir. Göz çukurlarına yerin derinliklerinde bulunan kırmızı akık taşları koydu. Göğsünü en değerli taşlardan sayılan mermerden yonttu, ayaklarını da bakırla birleştirilerek tunç haline getirilen parlak kalaydan yarattı.

Ana suretindeki heykelin yüzü için gümüşü seçti, çünkü o ışığın maddeleşmiş halidir. Göz yerine, filizlenen bir hayatı andıran iki zümrüt koydu. Çam kokulu sedir ağacından bir zırh yaptı, ayaklarını topraktan şekillendirdi.

Hayatın çocuğu suretindeki heykele bir savaşçının demirden yüzünü işledi. İçinde hareketlilik barındırdığı için siz Yunanlıların elektron dediği sarı kehribardan yaptı gözlerini. Sonra ona akışkan bir ateşten zırh giydirdi. Heykelin ayaklarını secdeye kapananlara en yakın yerde duran ekin saplarından yaptı ki insanlar için asla tehlike oluşturmazın.

Ölüm suretindeki heykelin başı altından, yani bütün maddelerin en değerlisindendi. Ölüm de zaten insanın en değerli varlığını

alıp götürmüyor muydu? Göz boşluklarına iki lacivert taş koydu, gövdesini bir ölünün gövdesi gibi kaymak taşından yaptı. Ayaklarını da kamıştan ördü, çünkü ölüm ses çıkarmadan yürür.

Böylece insanlara armağanlar sunabilecekleri dört tanrı tasviri verildi. Ama ölümlüler ellerine geçen heykelleri fırtınanın toprağı saçıp savurması gibi çabucak çoğalttılar. Nitekim kısa süre sonra ayrılığa düşerek o dört tasvir önünde bir araya gelmez oldular. O zaman tanrı söyle buyurdu: 'Rüzgarları takip ederek dört ayrı yöne gidin. Her bir kabile tasvirlerden birini beraberinde götürsün. Fakat bunlardan başkasına adak sunmayın!'

İnsanlar bu emre uyacaklarına söz verdiler.

Güneşi takip ederek batıya doğru gidenler baba tasvirini götürdü. Gün doğusuna doğru yol alanların yanında ana tasviri vardı. Kuzeye, soğuk diyarlara göç edenler hayatı isterken, sıcak diyarlara, yani güneye gidenler ölüm tasvirine razı olmuşlardı. Batılı kavimlerin savaşı, doğulu kavimlerinse bu denli cömert olmasının nedeni budur. İlk çağlardan beri hayatın kuzeydeki dağlardan kaynaklanması, güneyde yaşayan insanların ölümle bu kadar haşır neşir olması hep bu yüzdendir.

Fakat zaman içinde insanlar tasvirlerin yerleştirildiği meydanlara sığmaz oldu. Böylece dağılıp başka diyarlara göç etmek istedikiler.

'Her kabile, sahibi olduğu heykeli kendi arasında paylaşsın ki kimse eli boş gitmesin ama bütününü tanımanız için parçaları birleştirmeniz gerektiğini unutmayın!' buyurdu tanrı.

O zaman Tarşer kabilesi baba heykelinin ayaklarını alıp İber Yarımadası'na gitti ki o günden sonra değerli kalay madeni o topraklardan çıkarılır. Heykelin göğüs kısmını alan Akalar için mermer yataklarıyla bilinen Sıklat Adaları yaratıldı. Kittim ve Alaşıya ahalisi heykelin başını Kıbrıs'a götürmüştü; böylece orası da bakırın vatanı oldu.

Ana tasvirini doğulu kabileler paylaştı. Urartu'nun önde gelenleri gümüş parçayı dünyanın damı olarak adlandırdıkları Karadağlara göturdüler. Zümrüt yeşili gözler Kızıldeniz kıyılarına yerleşen zengin Minalılara kalmıştı. Fenikelilerin aldığı tahta zırhtan Lübnan'ın sedir ormanları filizlendi. Payına toprak ayaklar düşen Sumer ve Akad halkları yüksek kuleler ve tapınaklar inşa etti.

Hayat tasvirini alarak kuzeye yerleşen kabileler onun demir başından silah ve zırhlar yaptılar; Kafkasların eteklerinde yaşayan o Kaliber kavmini ustalıklarından tanırın. Daha kuzeye göç eden kabileler, sarı gözleri denizleri buzlarla kaplı yurtlarına götürdüler. O denizler bugün değerli kehribarın çıkarıldığı en zengin kaynaktır. Akışkan ateşten yapılmış zırh Küçük Asya'nın ortasında demir gibi sert kayalara dönüştü ki Hititlerin sahip olduğu gücün kaynağı da budur. Ekin saplarından örülen ayaklardan, kuzey bozkırlarında Aşkenlerin keyifle oynadığı uçsuz bucaksız ekin tarlaları yeşerdi.

Güneyli kavimler ölümü tasvir eden heykeli paylaşmışlardı; onun altın başı Nubyalıların, mavi gözleri Kiptilerin, gövdesi yukarı Mısır ve ayakları da aşağı Mısır halkının hissesine düşmüştü. Böylece Nubyalılar altına, Kiptiler eşsiz lacivert taşına, yukarı Mısır halkı kaymak taşına ve aşağı Mısır da Nil deltasında yetişen papi-rüse sahip oldular.

İnsanlar tanrı tasvirlerini parçalayınca akan kanlar yeryüzünü kapladı. Baba tasvirinin kanından denizler meydana geldi, ölüm tasvirinin kanından yağmur. Ölümü tasvir eden heykelin kanından o muazzam Nil Nehri doğdu. En son ana tasvirinden doğunun iki büyük ırmağı Purattu ve İdiglat, yani Fırat ve Dicle kaynayıp çıktı.

İlk insanlar hayatından memnundu. Sonraki kuşaklar aldatıldıklarını öne sürerek feryat ettiler. O zaman tanrı her bir tasvir için yeryüzünün hazineleriyle bezeli taşlar yapıp halinden şikayet edenler arasında paylaştırdı. Böylece Ophir halkı siyah somaki taşına, Hadramevt halkı ışıldayan incilere, Habeş halkı fildişine, Sebe halkı kırmızı mercana, Tilmun halkı kara bazalt taşına, Melos halkı keskin obsidian taşına, Acem halkı yeşil bakır mineraline ve Arya halkı da istiridyeye sahip oldu. İşte bugün hiçbir ülke öbüründen daha fakir olduğunu öne süremez, çünkü hepsine birbirine denk zenginlik sunulmuştur. O kaynakları kullanabilmekse o ülke sakinlerinin kendi elindendir.”

“Peki o halde insanlar neden hiç mutlu olamıyor?” diye sordum. Başımı kaidırdım, şeffaf parmaklarını yeryüzüne uzatırken ürperen yıldızlara baktım. Gathaspar şöyle cevap verdi:

“İnsanoğlu başlangıçta kendine verilen dört tasviri aklından hiç çıkarmayacağına dair verdiği söze uzun süre sadık kalamadı.

Gel zaman git zaman, baştan beri yanlarında gezdirdikleri heykellerin tanrıların tasviri değil, bizzat kendi olduğu düşüncesi uyanıyordu insanlarda. Parçayı bütünün yerine koydular. Bu yüzden bugün pek çok insan ya hiç olmayan tanrılara inanıyor ya da çoğu zaman kendi hafızalarının zayıflığının bir neticesi olarak aynı heykelin tasvir ettiği tanrılara başka başka isimlerle boyun eğiyor. Akaların Zeus adını verdiği baba tasvirine Hititler Teşup, Mısırlılar Ammon, Ariler Dyaus, Asuriular Assur, Babilililer An, Minalılarsa Belsamin diyor. Ana tasviri Sumerlerde Nintu, Kaldalılarda İştar, Ahlamularda Atergatis, Kenan diyarında Astarte ve diğer kavimlerde başka başka isimlerle anılır. Firavunların Osiris adıyla yücelttiği ölüm tanrısı, Yunanlıların Hades, Babilililerin Nergal ve Ur ahalisinin Ninlil'inden başkası değildir. Hayat tanrısı Vedlerde Vata, Nippur'da Enlil, iki nehrin arasındaki topraklarda Adad, Amurru'da Baai ve daha pek çok ülkede, hep aynı tasviri işaret eden farklı farklı isimlerle anılır.

Heykeller parçalandı, insanlar da unutkanlıklarına yenik düştü; aralarında düşmanlık ve rekabet sürdüğü müddetçe parçaları bir araya getirmeleri mümkün değil. Bütün insanlar hayatın gerçek amacını kavrayamayacak kadar kör ve sağırdır. Peki tanrının verdiği nimetler ne işe yaradı? Bakır ve kalayı birleştirip öldürücü silahlar ürettiler. Demiri ateşte kızdırıp kılıç ve mızrak yaptılar. Altın ve gümüş vererek düşmanlarını öldürecek katiller beslediler. Pırl pırl değerli taşlara artık sevinçle değil, tamah, kıskançlık ve hırsla bakıyorlar. Kayalardan yonttukları heykellerle kendi şöhretlerini arttırıp övünür oldular. Yeryüzü böylece karanlığa gömüldü."

-I-

Nil deltasından yola çıkan Mısır gemileri ada devleti Kıbrıs'a beş günde ulaşır, çünkü o yöndeki akıntılar çok uygundur. Buna karşılık aksi istikamette yol alan gemiler bunun iki katından daha fazla zamana ihtiyaç duyar. Nitekim biz de ters akıntı sebebiyle çok yavaş ilerliyorduk. Fakat bunu dert etmediğimiz gibi küreklere fazla asılmamıza da gerek yoktu. Acele etmiyorduk. Kardeşin kardeşi, evladın babasını öldürdüğü bir çağda insan kendini ne kadar emniyette hissederse, biz de düşmanlarımızdan o kadar emindik.

Diomedes ise sessizdi; gelecek günlerde geçeceği imtihanları düşünüyordu. Kralımızı Truva'dan beri ilk defa bu kadar neşeli ve huzurlu görüyorduk. Argoslu dostlar sakın geçen yolculuk esnasında hayatın ve yanımıza bol miktarda aldığımız sert Kıbrıs şarabının tadını çıkarıyorlardı. Sadece ben sık sık geriye dönüp bakıyordum. Huzursuzdum. İntikam tanrıçalarının korkusu, rüyada bile peşimi bırakmıyordu.

Denizde üç gün boyunca pek fazla gemi görmedik. Dördüncü gün hareketli sulara ulaşmıştık. Artık Gebal'ın yüksek güverteli gemilerine daha sık rastlıyorduk. Lübnan'dan sedir kerestesi getirip dönen bütün gemiler Fenike'nin liman şehri Gebal, Girit'e giden gemilerse, adanın Kıpticedeki karşılığı olan Kefti veya Kaphtor adıyla anılıyordu. Mısırlılara göre büyük cesaret isteyen en güneydeki Habeşistan seferine çıkıp Nil Nehri kıyılarına dönen gemiler, firavunları sevindirecek o çok değerli yükleri sebebiyle buhur gemileri olarak adlandırılırdı.

Deniz Sina Yarımadası'nın dağlarından çıkarılan turkuaz taşı gibi hem yeşil hem de mavimsi bir renkte ışıldıyordu. Cildimiz güneş ışığından esmerleşmeye başlamıştı. Hermione ile birlikte geçirdiğim gecelerde mutluluğun tadını çıkarıyordum. Fakat uyurken birbirimizden ayrıldığımızda, hemen dehşet verici kabuslar görmeye başlıyor, nihayet haykırarak uyanıyordum. Bu yüzden her akşam, gelişme çağında bulunan ve iyi bir savaşçı olma hayalleri kuran bir delikanlıya zarar verecek miktarda şarap içiyordum.

Argoslu savaşçılar zar atmak için sık sık bir araya geliyordu. Büyük bir neşeyle şanslarını deneyen dostların arasına, bu tür eğlencelerin bir kahramana yakışmayacağını düşünen Diomedes ve benim dışımda, bir tek kısa boylu Stigos katılmıyordu. Ötekiler bağırıp çağırırken zavallı adam başını hep başka tarafa çeviriyor, arkasında olup bitenleri hiç umursamıyormuş gibi davranmaya çalışıyordu. Kazananların coşkulu bağırışları kadar kaybedenlerin hayıflanmalarını da duymazdan geliyordu. Ama iki gün dayanabildi, sonra yüzü sararmaya, elleri titremeye başladı. Dudaklarını ısıra ısıra kanatmıştı.

Dostları onun perişan haline acıdılar. Zakrops Stigos'un yanına gidip kolunu onun omzuna attı. "Baf'ta Zeus adına ettiğin ye-

mine sadık kalmakta zorlanmanı çok iyi anlıyorum dostum” dedi babacan bir tavırla. “Zar atmak gibi bir eğlenceden uzak durmak elbette ki hiç kolay değil. Ama hayatta daha başka güzellikler de yok mu? Neden güvertede keyifle oturup doğacak çocukların için tahtadan oyuncaklar yapmıyorsun? İnan bana, bunun çok faydasını göreceksin. Hem farklı bir şeyler yaparak sakinleşir hem de zar atmanın yorgunluğundan kurtulmuş olursun! Eğer sıkılırsan, benim yerime dümene geçebilirsin. Ben bütün dikkatimi talihimi denemeye yoğunlaştırırken, sen de böylece ömründe hiç olmazsa bir kez sana zevk verecek önemli bir iş yapmış olursun!”

Stigos öylesine öfkelenmişti ki alay eden Zakrops’un bacağına bir tekme attı. Ama kaptanın bacağının tahtadan olduğunu unutmuştu; tekmenin şiddetiyle ayak parmakları kanarken, Stigos acısından yanan bir çöp gibi kıvranmaya başladı.

“Ha gayret yiğit Stigos! Şu küstaha haddini bildir!” diye bağırıştı öteki Argoslular. “Ama bir dahaki sefere daha sert vur, çünkü Zakrops ilk tekmeden pek de etkilenmişe benzemiyor!”

O akşam Stigos’un tanrılara uzun uzun yakardığını işittik. Hepimiz onu gözetliyor, gizlice dinliyorduk. El çabukluğuyla denize bir şey fırlattı ama ne olduğunu hiçbirimiz anlayamadık. Attığı her neyse tanrıların hoşuna gitmiş olmalıydı, çünkü ertesi sabah Argoslular oyun oynamak üzere toplandığında, Stigos çıkageldi.

“Bir mucize oldu dostlarım!” derken yüzü gülüyordu. “Zeus yalvarmalarına kulak verdi. Dün gece garip bir rüya gördüm, isterseniz hemen anlatayım.”

“Dur, tahmin edeyim” diyerek sözünü kesti Zakrops alaycı bir ses tonuyla. “Rüyanda insanların genellikle zar olarak adlandırdığı, benekli küçük taşlar görmüş olmayasın?”

Stigos kaptanı şaşkınlıkla süzdü. “Doğru tahmin ettin Zakrops! Nasıl da bildin, hayret!”

“Birdenbire içime doğdu” diye cevap verdi kaptan.

“Neyse ne!” diye devam etti Stigos umursamaz bir tavırla. “Hepinizin bildiği gibi, bu benim Baf’ta ettiğim ve bugün de sadık kaldığım yeminle ilgili.”

Bu defa Polyphas araya girdi: “Çok üzgünüm Stigos, her zaman asilce davranarak zararı kendi üstüne aldığın için seninle zar

atmaktan ayrı bir zevk aldığımızı bilirsin. Mert bir erkek için samimi dostlarının kesesinden para sızdırmaktan daha utanç verici ve nahoş ne olabilir ki? Ne yazık ki bu oyunda birileri kazanmak zorunda ve sen hep kendini bize feda ettin. Ama senin yokluğunda zar atarken öyle ayarlıyoruz ki bir birimiz kazanıyor bir öteki. Çünkü hiçbirimiz kazananın sineye çektiği zorlukları üstlenecek kadar güçlü değiliz. Ah Stigos, seni ne çok özleyeceğiz bir bilsen!”

Polyphas kahkahalarla gülerken, ötekiler de zarları koydukları kupayı sallayarak onun söylediklerini tasdik ettiler. “Kulağa tıpkı davul, kaval veya lir sesi gibi geliyor değil mi?” diye bağırıyorlardı neşe içinde.

Stigos’un da bir an güldüğünü duyduk. Ama bu gülüş neşesinden değil, duyduğu acıandı. “Ben de size bundan söz ediyordum dostlarım” diye sürdürdü konuşmasını. “Dinleyin: Tanrıların kanatlı habercisi Hermes geldi yanıma bu gece. Ürpererek diz çöktüm ama o beni ayağa kaldırdı. ‘Hayır sevgili Stigos; seni korkutmak değil, aksine acılarını dindirmek için geldim. Tanrılar ettiğin yemi i duydu ve haberdar oldu. Peki sen yemin ederken ne söylediğini hâlâ hatırlıyor musun? İyice bir düşün bakalım, o zaman acılarından çabucak kurtulacaksın!’ Böyle dedi ve süzülerek uzaklaştı.”

Stigos ellerini birbirine vurarak keyifle gülmeye başlayınca Argoslular göz göze geldiler. Bu defa acı acı gülme sırası onlardaydı; başlarına gelecekleri sezmiş gibiydiler.

“Ben de uzun uzun düşündüm ve meseleyi çözdüm” diye devam etti Stigos gülümseyerek. “Baf’ta yemin ederken, ömrüm boyunca o zarların bir tekine bile el sürmeyeceğimi söylemiştim. Ama bu sözlerim meyhanede kara zırlılar etrafımı sarmışken salladığım zarlar için geçerliydi, dünyadaki bütün zarlar için değil! Böylece o zarları elime almadığım müddetçe, bundan sonra da tanrılara sadakatle bağlı bir insan olarak zar atabilirim.”

“Buna emin misin? Olympos tanrılarının ne düşündüğünü nasıl bilebilirsin ki?” diye sordu Agenor kuşkuyla ama iş işten geçmişti.

“İşte dostlarım, asıl mucize de bu!” diye bağırdı kısa boylu adam. “Zarlarım dün geceden beri kayıp! Tanrılar bana öyle bir işaret gönderdi ki düşünün düşünün doğru yolu buldum.”

O an Argoslular sessizce başlarını öne eğdiler. Stigos ise aralarına oturup eski günlerdeki gibi neşe içinde zarları sallamaya başladı. Onun gerçekten böyle bir rüya gördüğüne kimse inanmıyordu; tam aksine, oynamadan duramadığı ama arkadaşları arasında itibarını yitirmek de istemediği için utanmadan yalan söylediğine herkes emindi. Fakat eşyalarını gizlice didik didik ettikleri halde zarları da bulamamışlardı. Bense Stigos'un bir gece önce denize ne attığını biliyordum artık. İşin içinden böyle kurnazca sıyrılması- na sıyrılmıştı ama talihiyle barışması epeyce zaman aldı. Gerçi ilk oyunları hemen kazanınca dostları homurdanmaya başlamıştı, fakat felaketler Hermione'nin oyuna müdahalesiyle baş gösterdi. "Sahiden, nedir şu dilinizden düşürmediğiniz işin aslı?" diye sordu karım Argoslulara yanaşarak.

"Güzel ve soylu kadınlara göre bir oyun değil bu, tersine, tam da bizim gibi sıradan ve kaba erkeklerin harcı" diye karşılık verdi Stigos. Onu saygıda kusur etmeden başından savmak istiyordu.

Fakat Hermione muhteşem bileziğini sıyrırvermişti bile. "Daha fazlasını kazanma umuduyla ortaya değerli eşyalar koyuyorsunuz, değil mi?" diye sordu masumca.

O an Argoslularda açgözlülük baskın çıktı. "Sen de aramıza katılsana, kuralları sana seve seve anlatırız!" diye bağırıştılar hırsla. Nedendir bilinmez, şans tanrıçası kazanması çok zor görünenlere güler hep. Ama herkes bilir ki oltasını suya ilk daldıran en iri balığı yakalar ve hasadın en verimlisini tohumu toprağa en önce atan kaldırır. Kısa süre sonra Hermione de art arda kazanmaya ve Argoslular kazandıklarını ve kaybettiklerini yanlarına bol miktarda aldıkları toprak tabletler üzerine kaydetmeye başladığında, karım en zengin insan olarak bilinen Mısır firavunu kadar servete sahip oldu. Diomedes benimle konuşurken Hermione'nin talihini neşe içinde övünce, buna fazla sevinemediğimi söyledim. Çünkü öncelikle bir erkek karısının kendinden üstün olmasını içine sindiremezdi. İkincisi de kazanılan servet aslında hiçbir işe yaramazdı, çünkü Argoslu dostlardan bir bakır sikke çıktığı bile görülmemişti.

Yine de Hermione üç gün içinde adamların zar atma şevkini kırmayı başardı. Bir kadına karşı sürekli kaybetmek gururlarını incitmişti. Ne zaman Hermione yanlarına gitse, gülünç bahanelerle

oyun oynamayı reddediyorlardı. O kadar ki nihayet zar atmaktansa ellerine yağ ve bez alıp silahlarını temizlemeyi tercih eder oldular. Ne de olsa demir silahlar denizdeyken çabuk pas tutuyordu.

Diomedes ise Hermione'ye şükran borçluydu. "Senin sayende dostlarıma zar atmayı yasaklamaktan kurtuldum" diyerek altın bir kolye hediye etti ona. "Eğer bunu zorla yapsaydım, eminim ki keyifleri kaçır, vakti geldiğinde canla başla savaşmazlardı. Böylesi çok daha iyi oldu."

Kısa süre sonra firavunlar diyarı sohbetlerimizin başlıca konusu haline geldi. "Sen orada bir süre yaşamıştın, değil mi?" diye sordum Bias'a. "Bize o meşhur kavimden bahsetsene biraz."

"Firavunlar devleti hakkında burada bulunan herkesin bilgisi var; beni acı dolu hatıralara geri mi döndürmek istiyorsun?" diye karşılık verdi solgun yüzlü adam.

"Bırak şu asık suratlı herif!" diye müdahale etti Zakrops. "Ama söyledikleri doğrudur, orası hakkında yeterince bilgimiz var. Mesele bana sorsan, krallarının vaktiyle bir akrepten doğduğunu, ayrıca orada her şehrin kendi tanrısına taptığını söyleyebilirim sana."

"Öyledir" diye tasdik etti Polymerios. "Şu Mısırlılar tuhaf insanlardır. Sadece üç mevsim yaşadıkları; yazı, kışı ve bahar ile güz yerine sel mevsimini bildikleri söylenir."

"Delidir onları!" diye ses verdi ihtiyar Agenor. "Ölüleri için yaşayanlarınkinden daha büyük evler inşa ederler. Duyduğuma göre, bütün dünyadaki aksine, orada yakın zaman kadar gümüş altından daha değerliymiş. Rodoslu bir denizci, Mısırlı rahiplerin saçlarını kazıttıklarını, böylece tanrıların sözünü daha iyi anlayacaklarına inandıklarını anlatmıştı. Ayın esnasında da kafalarını kanatıncaya kadar tokuşturuyorlarmış, değil mi Bias?"

Fakat solgun yüzlü adam cevap vermedi; tek kelime etmeden denize bakıyordu. O an Mikenli Phrixos söze karıştı. "İster deli deyin ister akıllı, onlar akıl almaz işler başarmışlar. Vaktiyle Mısır'da çalışmış Truvalı bir esirden öğrendiğime göre, koskoca bir gölü Libya Çölü'ne nakletmişler ve yepyeni bir nehir yaratmışlar. Madem kel kafalardan bahsettin Agenor, o halde söyleyeyim: Mısırlılar tıpkı bir miğfer gibi başa takılabilen saç kullanırlarmış; öyle ki o saçları gerçeğinden ayırt etmek imkânsızmış."

“Bir de kralları öldüğünde veliaht prens çok küçük yaştaysa, onun yerine kraliçe tahta geçermiş” dedi Polkos. “Kadın olduğu anlaşılmasın diye de yüzüne koyun yününden sakal takarmış. Babam bize böyle anlatmıştı.”

Bu sözleri duyan herkes kahkahalarla gülmeye başladı. İçlerinde en yüksek sesle gülen tek gözlü Hekim Eurymakhos’tu. “Galiba bu sizi uyutmak için anlattığı masallardan biriydi!”

İriyanı Polkos bu sözlerle incinmişti. “Gerçekten doğru söylüyorum” diye karşılık verdi. “Hem Mısırlıların her bir organ için ayrı hekimlere gittikleri de söyleniyor; beyin, göz, diş, mide hekimleri ayrı ayrıymış, senin gibi hepsine birden bakan şarlatanlar yokmuş orada, tek gözlü soytarı!”

Bu defa Zakrops söz aldı. “En tuhafı da, Mısır’daki zenci köleler. Söylenenlere göre, Zeus bir kızgınlık anında oğlu Hephaistos’u ocağıyla birlikte Olympos’tan kovduğu zaman, ateşin efendisi Etiyopya’ya düşünce o kadar parlak bir ışık peyda olmuş ki o günden sonra oralarda doğan çocukların hepsi kara derili oluyormuş.”

“Anlattıklarınız masaldan ibaret!” dedim gülerек. “Krallarının babası akrepmiş, gümüş altından daha değerliymiş, suni saçlar ve sakallar kullanıyorlarmış! Emi im sen bunlara gülüp geçiyorsun Bias.”

Fakat solgun yüzlü adam su kadar duru gözlerini gözlerime dikti.

“Burada anlatılanların tamamına yakını doğrudur” diye karşılık verdi düşünceli bir tavırla. “Ama o hesapsız servetlere sahip ülkedeki harikalar bunlarla sınırlı değil. Sen de orada benim kaldığım kadar yaşamış olsaydın, Mısır’ın bütün güzelliklerini görmeye bir insan ömrünün yetmeyeceğini anlardın.”

Sonra yeniden denize döndü. Çehresi taştan yontulmuş bir heykel kadar kıpırtısızdı, susuyordu.

Kaygılanarak Diomedes’in yanına gittim. “Bias’ın ötekilerden farklı olduğunu biliyorum” diye fısıldadım. “Ama son günlerde eskisinden de tuhaf görünüyor. Sence bunun sebebi ne olabilir? Oysa herkes ne kadar da neşeli ve gelecekte ümitli!”

“Sen hariç herkes, değil mi Aras?” diye karşılık verdi Diomedes gülümseyerek. “Ama meseleyi fazla kurcalayıp huzursuzlu-

ğunun sebebini araştırarak değilim. Sana yardım edebileceğime inandığın zaman, bana muhakkak söyleyeceğini biliyorum. Bias'a gelince; şimdi onun hakkında sana anlatacaklarımı dostlarımdan hiçbiri bilmiyor. Bias uzun yıllar önce Mısır ordusuna maaş karşılığı hizmet ederken, yılan suretinde bir tanrıya tapan rahiplerin dolunay zamanlarında akıl sır ermez ayinler yaptıklarını görmüş. O tanrı kendine yakaranlara güç ve zenginlik bahşediyormuş. Bias da büyük bir itibar ve hatırı sayılır bir servet kazanmış olarak yurdu Etolya'ya dönmüş. Ne var ki yılan suretindeki tanrıya tapan rahiplerin yaptığı ayinlerden birine tanık olanlar, eninde sonunda Mısır'da ölüyormuş; böylece ne kadar ülke gezerse gezsin yılan tanrıdan kaçamıyormuş."

"Şu cihanda ne kadar kavim varsa, o kadar da batıl inanç var" diyerek karşı çıktım. "Böyle bir şeyin olabileceğine gerçekten inanıyor musun? Mısır'ın tanrıları bize yabancıdır; hem Bias bir Yunan ve sadece Zeus'a inanır."

"Yılan tanrısının rahiplerine inandığımı kim söyledi?" dedi Diomedes. "Gel gör ki Bias buna inanıyor; o zaman da inanıyormuş. Truva'da bir gece vakti cesur Odysseus ile birlikte gizlice şehre girdiğimi ve düşmanlarımızın elinde bulunan kutsal Athena heykeli için hayatımı tehlikeye attığımı belki sen de duymuşsundur. Bu teşebbüs bize neredeyse pahalıya patlıyordu, çünkü Athena Tapınağı'nda dua eden birine rastlamıştık. Hemen muhafızları çağıracağını sandık ama neyse ki gördüğümüz kişi Helen'di. Bizi ele vermedi; Truva'da geçirdiği günlerde bile Akaların sadık bir evladı olarak kalmıştı. Ona saygıda kusur etmiyorsam bundandır. Sana anlattığım bu teşebbüs, çocukça bir macera değil, aksine tam bir ölüm kalım mücadelesiydi. Bir daha da canımı boş yere tehlikeye atacak aptalca davranışlara girmedim, hattâ kahraman Yunan evlatları buna benzer cesaret denemelerinde tanrıların yardımından mahrum kalırken bile. Bias ise bir kez değil, tam üç kez girdi Truva'ya, gece vakti ve üstelik tek başına. Orada pek çok yiğit savaşıyla karşı karşıya gelir ama korku nedir bilmezdi. Onun cesaretiyle övündüğünü hiç duymadım. Akşam vakti çıkar, sabaha karşı üstü başı kan içinde geri dönerdi. O zaman bana Mısır'ın dışında hiçbir yere girmekten çekinmeyeceğini söylemişti; yılanları

tanısından da böylece haberdar oldum. Oysa şimdi Mısır'a dönüyor; orada ölmek için. Çünkü artık canından bezmiş. Kısa süre önce Nil Nehri'ne doğru yola çıkmamızı istedi benden; apar topar denize açılmamızın sebeplerinden biri de budur. Dostlarıma anlatamadım ama Blas sana söylememe izin vermişti, çünkü bana bir şey olursa, adamların başına geçeceksin. Blas'ın isteğini yerine getirmek benim boynuma borçtu; o bana hep sadakatle hizmet etmişti."

Bu sözler üzerine ürpererek sustum. O korkunç adama karşı içimde bir hayranlık hissi uyanmaya başlamıştı.

On gün sonra deniz kestane rengine döndü. Suyun içinde ot ve kamış kalıntıları yüzüyordu. Öğle vakti Mısır kumsalın ötesinde incecik bir şerit halinde karşımıza çıktı. Nil Nehri'nin denize döküldüğü yerde zemin öylesine alçaktı ki kıyıyı çok sonra fark edebilmıştık. Düşünceli tavırlarla yabancı topraklara bakıyor, orada ne tür tehlikelerle karşılaşacağımızı tahmin etmeye çalışıyorduk. Birdenbire tepemizde çığlıklar atıldığını duyduk. Şaşkınlıkla başımızı kaldırıp baktığımızda, denizin üzerinden kuzeye doğru göç eden bir turna sürüsü gördük. Bu tanıdık kuşları iyiye işaret sayarak sevinçle haykırdık.

"Ey yurduna dönen kanatlı yolcular, sizi selamlıyorum!" diye seslendi Diomedes. "Bizler de aynı yolun yolcusuyuz. Nasıl ki sizler güneşin kavurduğu cüceler ülkesine her kış mevsiminde kararlı bir tavırla didine didine ulaşıyor ve oralarda düşmanlarınıza boyun eğdlriyorsanız, sıcak güney ülkelerinde tanrıların yardımıyla bizler de şöret ve ganimet elde edeceğiz! Tıpkı sizin bahar gelince doğduğunuz yerleri hatırlayıp kanatlarınızı açarak döndüğünüz gibi biz de babalarımızın yurdunu kalbimizde taşıyacak, o toprakların tanrılarını asla aklımızdan çıkarmayacağız. Buna yemin ederim!"

Sonra bu kadar güzel karşılanmanın sevinciyle iki testi şarap ve gösterişli bir koç adadı. Hayvanın kemiklerini, yağnı ve postunu Yunan geleneklerine uygun olarak tanrılar adına yaktı, o leziz eti de adamlarına paylaştırdı.

Nil yeryüzünün en büyük ırmağıdır. O kadar uzak mesafele-ri aşp gelir ki nereden doğduğunu kimse bilmez. Pek çok insan onun tanrılar katından kaynayıp çıktığına inanır. Denize döküldü-

ğü yerde sekiz büyük kola ayrılıyordu ki her bir kolu gördüğümüz bütün nehirlerden daha büyüktü. Bizim girdiğimiz su yolu bile o kadar genişti ki bir kıyısından bakınca öteki yakasını güçlkle görebiliyorduk. Polymerios hayretler içindeydi; bir nehirde mi yoksa bir denizde mi yol aldığımızı gerçekten anlayamadığını söyledi. Bias Mısır'ı terk edeli otuz yıl olmuştu ama balıkçılara ve kıyadaki çiftçilere yolu sormaya yetecek kadar kelime hatırlıyordu. Mısırlılar bizden çekinmiyordu çünkü düşmanlar çok eski çağlardan beri Nil havzasına girmeye cesaret edemiyordu. Polkos'un o kalın sesiyle savaş tanrısını yücelten şarkısını anlamıyor, galiba o sözlerin barış üstüne söylenmiş olduğunu sanıyorlardı. Kaliphon çok güzel çaldığı lirle ona eşlik ediyordu. Fakat Polyphas bu defa kardeşinin lafını kesmeye cesaret edemedi, Diomedes'in tanrılarla alay edenlere kesinlikle müsamaha göstermediğini iyi biliyordu. Ertesi sabah Mısır devletinin yeni kraliyet sarayının bulunduğu, verimli toprakları kanallarla sulanan ve muhteşem Ramses şehri olarak da bilinen Piramesse'de karaya çıktık.

-II-

Firavunlar diyarında pek çok yabancı asker maaş karşılığında hizmet veriyordu. En bilgili rahiplere, en usta zanaatkârlara ve bereketli yıllarda iki kez hasat kaldıran en çalışkan çiftçilere sahip Mısır halkı, kurnaz ve becerikli olmasına rağmen harp sanatına karşı ilgisiz kalması yüzünden savaşacak cesarettten yoksundu. Ancak düşman Nil havzasında yaktığı köylerin üzerinde savaş bayraklarını dalgalandırdığı zaman korkularından bir araya gelir, köşeye sıkıştırılınca kaçacak yer bulamayan hayvanlar gibi cesaretlenirlerdi. Fakat yabancı ülkelerde kılıç sallayıp şöhet ve ganimet kazanmak söz konusu olunca, Mısır erkekleri ocak başında oturmayı yeğlerlerdi. "Ne diye yurdumuzdan uzakta kolumuzdan bacağımızdan olalım ki? İnsan geçimini çok daha kolay yollardan sağlayabilir. Eğer firavun sarayını başka kavimlerin hazineleriyle doldurmak istiyorsa, üç beş altın karşılığında kılıç sallayacak kana susamış yabancılarla sefere çıksın. Evimizdeki rahatı bırakmaya hiç niyetimiz yok" derlerdi.

Mısır erkekleri vücudu yara izleriyle dolu bir savaşçının guru-
runu umursamaz, hattâ onunla alay ederlerdi. "Bir sonraki savaş-
ta bedevilerin topuzuyla kafası parçalanacaksa, firavun sarayında
gördüğü itibarın ona ne faydası var? Onca savaştan sakatlanarak
döndükten sonra, yol kenarında dilenecekse, onun önünde kim
saygıyla eğilir? Şöhret dediğin çabuk geçer; adı sanı unutulduğu
zaman eski günlerin hatırası karın doyurmaz!"

Bununla birlikte rast geldikleri yaşlı savaşçılara daima saygı
gösterir ve avuçlarına bakır sikke sıkıştırır ama evlatlarına sabanı
kılıca tercih etmelerini sıkı sıkıya tembihlerlerdi.

Mısır firavunu bu yüzden savaşçıları hep komşu kabilelerden
seçerdi. Topladığı cesur adamlar, çoğu zaman bir torba buğday
veya bir testi şarap için aynı gün içinde hayatlarını defalarca teh-
likeye atmaktan çekinmezlerdi. Bunların çoğu güneşin kavurduğu
ve Mısır'la kâh savaşıp kâh barışan Nubya, Kuş ve Dongola gibi ül-
kelerden gelen kara derili erkeklerdi. Fakat Mısır ordusunda Akalar,
Şirdanalılar, Likyalılar ve Zekerler gibi maceracı halklardan kopup
gelen ve Nil havzasındaki müreffeh topraklarda karla kaplı yurt-
larındakine nazaran daha kolay itibar ve servet kazanmayı uman
savaşçılar da mevcuttu.

Zaman zaman doğudaki Fenike ve Suriye'den, Amurru ve Ke-
nan diyarından gelenlere de rastlanırdı; gerçi kendi ülkeleri zen-
gindi ama tahta başka bir kralın çıkması veya işledikleri bir suç
sebebiyle yurtlarını terk etmek zorunda kalmışlardı. Maaş karşılığı
hizmet eden savaşçıların içinde en fakirleri batıdan, Maşveş ile
Tehennu kabilelerinden ve çöllerle kaplı Libya'dan gelenlerdi. En
çok da onlardan korkulurdu. Bir defasında onlardan birinin Mısır
topraklarına giren kardeşini öldürdüğünü kendi gözlerimle gör-
müştüm. Hattâ kimi zaman bir evlat bile öz babasına acımadı.
Libyalılar firavuna o derece sadıktı.

Kendi içinde gayet sakin olan Mısır, yabancılara karşı sık sık
kanlı savaşlara girişmek zorunda kalıyordu. Özellikle haydut çe-
teleri ve Sina Yarımadası'nın doğusundaki çölden sızan savaşçı
bedevi kabileler, firavunlar diyarını otlakta yayılan besili sığırlara
dadanın kan emici sinekler gibi durmadan rahatsız ediyordu.
Ramses şehrine vardığımızda limanda bizi sorguya çeken saray

memurları firavunun hizmetine girmek istediğimizi öğrenince, bize işte bu yüzden son derece kibar davrandılar.

Yüksek binaları, hepsi de firavunu yücelten taştan oyma devasa heykelleri, sonu gelmez sütunlu galerileri, muazzam dikilitaşları, dünyanın dört bir yanından gelmiş binlerce insanı, taş döşenip boyanmış sokakları, en uzak diyarlardan getirilmiş mallarla dolu pazar yerlerini, ıslıl zırlar içinde yürüyen askerleri, büyük bölümü zengin Yunan tüccarlar gibi muhteşem kıyafetlere bürünmüş kölelerin çokluğunu, altın tanrı heykellerini ve göklere tırmanan tapınakları gördüğümüzde, Diomedes de bizim gibi hayretler içinde kalmıştı. "Gerçekten, Truva'nın dünyanın en göz kamaştırıcı şehri olduğunu düşünmekle hata ettiğimi şimdi anlıyorum" dedi en sonunda kendini tutamayarak. "Tanrılar katına benzeyen şu muhteşem şehirle karşılaştırdığımda, Truva sıradan bir köyden farksızdır. Ben de kralım ama böylesi bir ihtişamı ömrümde görmedim. Bu toprakların hükümdarını bir kardeş gibi selamlamak için sabırsızlandığımı itiraf etmeliyim."

Limanda bizi karşılayan memurlar saygıyla gülümsediler. "Aslında kendisi sizin kardeşiniz değil de daha ziyade şefkatli babanız sayılır, çünkü o kralların kralıdır; yeryüzündeki bütün halkları koruyup gözetir ve onlara akıl verir. Bu yüzden bütün hükümdarlar kendilerini firavunumuzun ailesinin bir üyesi olarak görebilir. Ne yazık ki sizi huzuruna bizzat kabul edemeyeceği için muhakkak üzülecektir; kendisi çok yaşlı olduğundan istirahat ediyor. Yine de hayal kırıklığına uğramayacaksınız: Önünde saygıyla eğildiğimiz Ramses'in oğlu Prens Merenptah sizinle hemen görüşecek. Bizimle gelin."

Sonra Ramses'in o harikulade şehrinde dolaşmaya başladık. Böylesi bir zenginliği ancak yıllar sonra Babil'de gördüm. Fakat Babil dünyanın en eski şehriydi. Oraya gidip gören gezginler, kudretli Kral Nemrut'un orada inşa ettirdiği kulenin âdeta bulutlarla yarıştığını öne sürmüşlerdi. Nemrut böylece tanrılardan üstün olduğunu kanıtlamaya çalışmış, ne var ki başaramamıştı. Babil gibi büyük ve kadim bir şehrin çok zengin olmasına şaşmamak gerekirdi. Halbuki Piramess o zamanlar yeniydi. Şehrin kurulduğu yerin kısa süre öncesine dek kertenkele ve kurbağaların yuvalandığı bataklık bir

arazi olduğunu anlattılar. Firavunun orada bir kalenin yıkıntılarını temizletmesi gerekmişti. Kale o dönemde Mısırlılara diz çöktürebilen tek kavim olan Hyksoslar'dan kalmaydı. Onlar Nil Nehri'nin suladığı topraklara uzunca bir süre hükmetmiş, fakat Mısırlılar en sonunda ayaklanarak istilacıları kovmuşlardı. Firavun Ramses tıpkı bir avcının yılanın zehirli başını ayağıyla ezmesini andıran bu zaferin nişanesi olmak üzere oraya bir şehir kurmaya karar vermişti. Anlatılanları dinledikçe şehrin güzelliğine olan hayranlığımız artıyordu. Köleler Mısır'a yeni yerleşecek insanlar için harıl harıl ev yapmakla meşguldü. Mısır'ın ve kralının şanının yücelmesi için şehrin daha güzel, daha göz kamaştırıcı olması gerekiyordu.

Bu köleler çok huzursuz insanlardı. Aralarında bulunan kâhinler, tanrıların öteki insanların taptıklarından çok daha güçlü olduğunu iddia ediyorlardı. Söylediklerine göre, inandıkları tanrı onları kendi halkı olarak seçmişti; onun sayesinde esaretten kurtulmaları fazla uzun sürmeyecekti. Bu yüzden kendilerine 'seçilmişler', tek olduğuna inandıkları tanrıya da kendi dillerinde 'Yehova' adını veriyorlardı. İbraniler diye andıkları ataları, çağlar öncesinde batıdaki çöllerden Nil deltasına göç etmişler.

O zamanlar Mısırlıların kölesi değil dostlarıymış. Saray memurlarıysa onların Hyksosların soyundan geldiğini öne sürdüler. Ben firavunun da memurlarıyla aynı görüşte olduğunu düşünmeden edemedim çünkü onlara köleleri gibi değil düşmanları gibi muamele ediyordu. Bu yüzden sık sık isyan ediyorlardı. Bu bozguncuları her seferinde bastıran demir yumruk, 'Kanlı Prens' lakabıyla anılan Merenptah olmuştu.

Memurların eşliğinde prensin yanına giderken Argoslular şehrin her sokağında karşımıza çıkan görkemli zenginliği hayranlıkla seyrediyorlardı. "Hey, şu taşıdıkları tapınağa bakın!" diye bağırды Polkos. Uzun boylu dört Nubyalı kölenin omuzladığı gösterişli tahtirevanı işaret ediyordu. "Acaba nasıl bir tanrıya ait bu?"

Kocaman ellerini nakışlı perdesini sıyırmak için uzatıverince tahtirevanın içinden incecik bir çığlık koptu; neyse ki bize refakat eden memurlar atik davranıp Polkos'u engellediler. Çığlığı atan asil bir hanımefendiydi, memurlar müdahale etmeseydi muhakkak bir karışıklık çıkardı. Mısır'ın gelenekleri pek katı olmamasına rağmen

men, soylu erkekler yabancı erkeklerin kadınlarına bakmasını hiç hoş karşılamazlardı. Halbuki Asurlularda meraklı bir bakış insanın canına mâl olabilirdi.

Polkos'un kardeşi Polyphas sokaklarda satılan mallara göz gezdirdiyordu. Tezgâhlardan birinde dikkat çekecek derecede güzel birkaç kırmızı elma görünce dayanamadı. Kendi yurdundaki pazar yerlerinde sık sık olduğu gibi tadına bakmak için meyvelerden birini kaptı. Büyükçe bir ısırık aldı. "Hesperiya elmaları bile bundan daha leziz olamaz!" diye seslendi tacire ağzını şapırdatarak. "Ver-sene bir tane daha!"

Tacir tabii ki Yunan diyarında alıcıların malları denemesine ses çıkarılmadığından haberdar değildi. Ağzına geleni saymaya başladı. Söylediği sözlerden bir şey anlamıyorduk ama sesinin tonundan çok sinirlendiği belliydi.

"Ağır ol dostum!" diye müdahale etti Polyphas. "Bunlar elma mı yoksa senin kızların mı? Eğer kızlarınsa, elbette ki tadına bakan bir adamın bunları alması gerekir. Yok eğer elmaysa, beni böyle azarlamana bir anlam veremiyorum. Demek ki sen malına kızlarından daha fazla değer veriyorsun!"

Bu sözler üzerine kahkahaları koyuverdik. Saray memurları tacire bir bakır sikke atıp her birimizin eline sulu birer elma tutuşturdular. Keyfi yerine gelen Polyphas'a ise iki tane daha. Neşe içinde yürümeye başladığımızda, ihtiyar okçu Agenor'un ayağı bizim bildiğimiz köpeklerden çok daha küçük, acayip bir hayvana takıldı birden. Küçük köpek ayağına basılınca hemcinsleri gibi hırlamak yerine küçük bir çocuk gibi inlemeye başladı. Bu hayvanları tanıyan Bias, Mısır köpeklerinin farklı bir ırka mensup olduğunu anlattı. Bunlar öyle tuhafmış ki diğer köpek türlerine yanaşmıyor, tam aksine onları en amansız düşmanları biliyorlarmış. Ayaklarını ve gözlerini de değiştirme yeteneklerine sahiplermiş; sessiz yürümek istedikleri zaman pençelerini içeri çekiyor, dışarı çıktıklarında gözleri rahatsız olmasın diye gözbebeklerini kısıp incecik açıyorlarmış. Gözleri ışığa karşı hassas olduğu için, fareleri kolayca avlayabildikleri karanlıkta yaşamayı seviyorlarmış. Hayvan bana küçük bir aslanı hatırlatmıştı. Mısırlılar bunları kutsal biliyorlardı.

Nihayet muhteşem bir saraya geldik. Kapısında taştan aslan

heykelleri vardı. Bin bir çeşit süslemeler, sarayın sahibinin ne kadar zengin olduğunu gösteriyordu. İç içe geçmiş oyma figürlerle süslenmiş uzun sütunlar, serin bir gölge veren, kara tahta ve kırmızı bakırdan yapılmış bir çardağı tutuyordu. Kapının ağzındaki şadırvanda şırl şırl akan sudan kana kana içesi geliyordu insanın.

"Fıravunun oğlu gerçekten de krallara layık bir sarayda oturuyormuş" dedi Polyphas.

Bize eşlik eden memurlar birbirlerini dürttüler. "Hayır sevgili dostlar, daha gelmedik. Burada sadece muhafızlar kalıyor" dedi içlerinden biri gülümseyerek.

Diomedes durakladı. "Benim Argos'taki evim bile prensin askerlerini barındırdığı bu bina kadar muhteşem değil" dedi hayretle.

Sık ılın ağaçlarının arasından, türlü türlü çiçeklerin ısıldadığı bahçelerden geçerek öncekinden çok daha büyük bir binanın avlusuna girdik. Kapısının önünde su mermerinden iki aslan heykeli yatıyordu. Gümüş kaplamalı kapının kanatları ardına kadar açıktı. Muazzam sütunlar göğe yükseliyor, duvarlarda pırıl pırıl renkli resimler göze çarpıyordu. O ihtişamı seyre daldık.

"Şu geride bıraktığımız şirin evleri prensin sarayı sanmakla aptallık etmişim" dedi Polyphas çok bilmiş bir tavırla. "Merenptah'ın çok daha zengin olduğunu şimdi anladım."

Mısırlılar yine gülümsediler. "Birazcık sabredin saygıdeğer konuklarımız. Şu an Merenptah'ın hizmetçilerinin kaldığı konağa geldik."

Şaşkınlığımız bir kat daha artmıştı. "Truva Kralı Priamos'un görkemli sarayı bile Mısır prensinin kölelerine tahsis ettiği evle boy ölçüşemez!" dedi Diomedes hayranlıkla.

İki kıyısı boyunca yüksek palmiye ağaçlarının uzandığı bir yolda yürümeye başladık. Ağaçların aralarında, mermer çeşmelerde şırıldayan taptaze suyun sesi, şirin kuş cıvıltılarını andırıyordu. Kıymetli elbiselere bürünmüş kızlar, liften örülmüş rengarenk yelpazelerle bizi serinletmeye giriştiler. Bu defa karşımıza çıkan ev yirmi adamın boyundan daha yüksekti. Kapısının ağzındaki aslan heykelleri saf altındandı. Polyphas ağzını bile açmadı.

"İşte Prens Merenptah'ın sarayı burasıdır" dedi memurlar.

Genişçe bir koridordan geçtik. Damı tutan yüksek sütunlar,

resim ve işlemelerle süslüydü. İçerisi Girit'in sık ormanlarla kaplı dağlarından daha serindi. Tavan o kadar yüksekti ki kendimizi masanın altında ekmek kırıntıları arayan karıncalar gibi hissediyorduk. Merenptah'ın huzuruna alındığımız salonda farklı kavimlerden pek çok insan oturuyordu. Uzun tahta tepsiler konuklara sunulan nadide yiyeceklerin ağırlığı altında eğilmişti.

Firavunun on ikisi hâlâ hayatta olan yirmi oğlu olmuştu. Prens Merenptah bunların içinde on üçüncüydü. Genç karısı Esenofre ile birlikte yüksekçe bir tahtta oturuyordu. Sanki sadece Plramesse'nin maaşlı askerlerinin komutanı değil de Mısır'ın hükümdarı gibiydi. Yaşça kendisinden büyük dört erkek kardeşi daha olduğu için tahta çıkma ihtimali hemen hemen hiç bulunmayan prens, bir kral gibi muamele görüyordu; halbuki neredeyse bütün Mısır halkından daha yaşlı olan babası halen hayattaydı. Bize refakat eden memurlar onun huzuruna çıkınca taş döşemeli zemine kapandılar. Başlarını kaldırmaya cesaret edemiyorlardı. Bizse Yunan gelenekleri uyarınca ayakta durduk ve saygıyla başımızı eğerek selamlamakla yetindik. Fakat bu prensin hiç hoşuna gitmemişe benziyordu. Asabi bir yüz ifadesiyle kaşlarını kaldırıp birkaç kelime söyledi. Memurlar ayağa kalktılar.

"Efendimiz şöyle buyuruyor" diyerek söylenenleri tercüme etmeye girişti içlerinden en yaşlı olanı. "Firavunun oğlu Merenptah güçlüdür. Ramses şehrinin sakinleri onun gazabı karşısında titrer. Ama o aynı zamanda merhametlidir de; kaçakları ve yurtlarından sürülenleri firavuna ve Mısır'a hizmet etsinler diye himayesine alır. Yine de ondan bir dileği olan, onun karşısında eğilmeyi bilmelidir! Yoksa efendimiz kölelerin gururunu daima kırbacıyla kırar."

Bu biçimde karşılanmak Diomedes'in keyfini kaçırmıştı. Elini küstağça çenesine dayayan genç prensin gözlerine dikti gözlerini.

"Buraya azar işitmeye gelmedim delikanlı!" diye karşılık verdi sertçe. "Ben Argos kraliyim ve makam bakımından senden daha yüksekteyim. Yardım ve sığınma talebiyle de gelmedim. Tam aksine, niyetim düşmanlarına karşı firavuna var gücümle yardım etmektir ama bir köle olarak değil dost olarak!"

Memurların yüz ifadelerinden dehşete düştükleri anlaşılıyordu. Argos kralın sözlerinin tercüme edilmesi epeyce zaman

aldı. Prens Merenptah söylenenlerden gocunmuştu. Çehresi öfke ve şaşkınlıkla kasıldı; çok daha şiddetli bir karşılık verdi. Memurların en kıdemlisi bize döndü. "Efendimiz şöyle buyuruyor: Merenptah senin idare ettiğini söylediğin ülkeyi tanımıyor. Demek ki o ülke çok güçlü değil. Merenptah ne kadar soylu olursa olsun itaat etmeyen aygırın sağrısına kırbağı indirir. Huysuzluk eden boğayı bakır bıçağıyla hadım edip uysallaştırarak sabanına koşar. Çirkin cücelere, tek gözlülere, tahta bacağını takırdatarak gezen bezginlere adamlarım diyen, talihin buralara kadar sürüklediği bir haydut çetesi reisinin yardımına Mısır firavununun ihtiyacı yoktur."

O an çileden çıkan Polyphas öne doğru fırlayacak oldu ama onun kadar incinmiş olmalarına rağmen soğukkanlılığını koruyan Kaptan Zakrops ve Hekim Eurymakhos onu zaptettiler. Diomedes öfkesini yutmaya çalışıyordu; muhafızların ihtar edencesine ellerini silahlarına götürdüğü gözünden kaçmamıştı. Yine de alttan almaya niyeti yoktu. "Sadece pazardaki tacirler gibi atışarak boy ölçüşmek soylu insanlara yakışmaz!" diye karşılık verirken bir krala yaraşan heybetini koruyordu. "Orada ağzını en geniş açan kazandır. Halbuki biz ne taciriz ne de kavga eden çocuklarız. Gücümü mertçe denemek istersen hemen kılıcını çek ve karşıma çık! Yine de boşuna yorulmanı tavsiye etmem, çünkü ben Truva'da savaş tanrısıyla bile dövüştüm ve ölümsüz Afrodit'i bileğinden öyle bir yaraladım ki gül suyu gibi kokan kanı yere döküldü!"

Korkusundan tir tir titremeye başlayan saray memuru, Argos kralının sözlerini tercüme ederken konuşmakta zorlanıyordu. Prensın mağrur çehresi kıpkırmızı kesildi. Gerekirse dövüşe dövüşe çıkış yolunu açmak için elimi kılıcıma götürdüm. Ama Truva'nın adı geçince Merenptah'ın yüzündeki ifade değişiverdi; yeşil gözlerini hayretle açtı. "Sen yabancı, Truva'da dövüştün ha?" diye sordu merakla. "O şehri iyi bilirim, çünkü birkaç sene önce oradan beraberinde pek çok hediyeyle gelen elçilik heyeti, korkunç bir düşmana karşı firavundan yardım dilemişti. Savaştan bahsetsene bana biraz! Sen kimin tarafındaydın?"

Diomedes savaşta öne çıkan kahramanların kılıç salladığı belli başlı çarpışmaları anlattı. Savaşa katılan Yunan şehirleri i ve dünyanın dört bir yanından Truva'nın yardımına koşan kavimleri tek

tek saydı. Merenptah pür dikkat dinliyordu. Kara derili savaşçılarıyla karşılarına dikilen Habeşistan kralına Yunanlıların verdiği ad olan Memnon kelimesi geçince prensin yeşil gözlerinden bir parıltı geçti. Bunu gizlemek istercesine gözlerini yumuverdi ama o parıltı benim dikkatimden kaçmamıştı.

Diomedes sözlerini tamamladığında firavunun oğlu bizi güler yüzle sarayında ağırladı. Önceki nezaketsiz davranışının birdenbire samimi bir karşılamaya dönüşmesinin sebebini bugün anlıyorum. O zaman bu tavır değişikliğine çok şaşırmış, prensi şiddetli yağmur yağarken birden ısınıveren bahar havasına benzetmiştik. Böylece Merenptah'ın o değişken mizacına güvenmemeyi kararlaştırdık.

Bizi sarayın yanında bir eve yerleştirdiler. Hermione ile bana bir oda ve hizmetçiler de verildi. Diomedes geniş binanın orta yerinde bir odaya tek başına yerleşirken, ötekiler de kalan odaları paylaştılar. Hermione nihayet bir parça huzura kavuştuğumuzu düşünerek seviniyordu. Her kadın gibi orada geçici bir süre kalacağımızı umursamadan yerleştığımız odayı hemen süslemeye başlamıştı.

Diomedes, ben ve Argoslu savaşçılar, Baf'ta aramıza katılanlarla Piramess'e'de yaşayan iki yüzden fazla Yunanlıya silah talimleri yaptırırken Merenptah bizi sık sık ziyaret ediyordu. Bu arada Hermione de sarayın harikulade güzellikteki bahçesinde dolaşüyor, başından geçen şaşırtıcı olayları her akşam bana anlatıyordu. Günlerden bir gün iki kocaman köpeğin saldırısına uğrayan bir çocuğun ağladığını duymuş. Hayvanlar zavallı çocuğun elbiselerini parçalarcasına sivri dişleriyle çekiştirip duruyormuş. Hermione yerden aldığı taşlarla köpekleri hemen kovalamış. Hayvanlar havlayarak kaçarken korkudan titreyen çocuğu sakinleştirmek için kucağına almış. O esnada dört bir yandan koşarak gelen muhafızları görmüş; aralarında Merenptah'ın güzel karısı Esenofre de varmış. Meğer o çocuk prensesin altı sene önce doğurup büyükbabasının adını verdiği oğlu Sethos'dan başkası değilmiş. Çitler ve duvarlarla çevrili bahçenin başka bir köşesinde oğlunu ararken bağırışlarını duymuş ama onu bir türlü bulamayınca çok korkmuş. Esenofre oğlunu kurtardığı için karıma teşekkür edip sa-

raya davet etmiş. Bu yıllar sonra korkunç bir gerçeği öğrenmemi sağlayacak bir dostluğun başlangıcıydı.

Sethos Merenptah'ın tek oğluydu ve Tvosre adında, kendinden yaşça küçük bir kız kardeşi vardı. Kızlar erkeklere göre daha kararlı ve anlayışlı olurlar; nitekim bu çocuklarda da durum aynıydı. Sethos zayıf bünyeliydi ve başı olması gerekenden daha büyüktü. Bakışları huzursuzdu, çoğu zaman ateşli bir humma geçiriyormuş gibi bulanıktı. Kız kardeşiye tam aksine, etli kolları ve bacaklarıyla düzgün yapılıydı; annesi gibi güzeldi, o çağdaki çocuklarda nadir görülen bir öz güvene sahipti. Tıpkı babası gibi gururlu olan oğlanın ağzından çoğu zaman anlaşılmaz ve karmakarışık sözler dökülürken, küçük Tvosre o kadar akıllıca ve yerinde konuşurdu ki insan çoğu zaman bir çocukla değil büyük bir insanla muhatap olduğunu düşünürdü. Hâlâ dün gibi hatırlarım: Sethos bir seferinde kız kardeşiyle birlikte siyah ve beyaz bilyelerle oynarken yenilmişti.

"Kral olduğumda beni yenmek isteyen herkesi öldüreceğim!" diye bağırır öfkeyle.

Fakat Tvosre incecik sesiyle şöyle cevap vermişti: "Sen kral olduğun zaman ben de kraliçe olacağım!"

Biz bu sözleri işitince gülüp geçtik; halbuki insan kırk yıl düşünse böyle bir cevap vermek aklına gelmezdi. Merenptah ise sessiz kalmayı yeğlemiş, düşünceli bir tavırla çocuklarını seyrederken yeşil gözleri dalıp gitmişti. O pürüzsüz alnının gerisinde ne tür fikirlerin dolaştığını çok sonra anlayacaktım.

Oğullarının içinde firavuna en çok benzeyen Merenptah'tı. Zayıf yapısının yanı sıra, bir ayağı da topal olduğu için kılıçla dövüşemiyor, savaş arabasını da ancak oturarak idare edebiliyordu. Fakat tabiatın sağlam bir bünye bahşetmediği adamin yüreğini içten içe yakan yükselme hırısı, kusurlarını örtmeyi onun başlıca uğraşı haline getirmişti. Ramses'in oğlu böylece her gün ok ve mızrak talimleri yapmaya başlamıştı. Sık sık çöle avlanmaya gider, yaban öküzlerine ve hattâ aslanlara hiç korkmadan sokulurdu. Azim ve kararlılıkta haşmetli firavundan aşağı kalır yanı yoktu; o kadar ki bu özellikleriyle kardeşleri arasında farkını hemen hissettirmişti. Prenslerin pek çoğu, kendini erkeklere yakışmayacak tarzda sa-

rayın nimetlerine kaptırmıştı. Hattâ Piramesse'de iki prensin tıka basa yedikleri yemeği hazmedemeyerek öldüğü söyleniyordu. Bir başkası esir kızlardan biriyle sevişirken birdenbire ağzından bur-
nundan kan boşanmış ve oracıkta can vermişti. Fakat Ramses'in oğullarının arasında Libyalılara karşı düzenlenen seferlerde ve öteki savaşlarda hayatını kaybeden yiğitler de vardı. Hikayesini anlatacağım asil Sesostris onların içinde en başta geliyor.

Merenptah sakatlığı sebebiyle Piramesse'deki köleleri denetim altında tutmakta kullanılan muhafız kıtasına komuta etmekle yetinmek zorunda kalmıştı.

Görevinde o kadar katıydı ki hemen hemen her gün, kendisine 'Kanlı Prens' lakabını yakıştıranları haklı çıkaracak pek çok olay yaşanıyordu. Maaşlı askerler onun emri altında olmaktan son derece memnundu. Merenptah kendilerini seçilmişler olarak adlandıran kölelerin karılarını dövmelelerine, hattâ canları ne zaman istese ırzlarına geçmelerine ses çıkarmıyordu; bu yüzden muhafızlardan hiçbirinin cezalandırılmaktan korkmasına gerek yoktu. Ama kölelerin karılarıyla ilişkiye girmek Mısırlılara kesin bir dille yasaklanmıştı, çünkü firavun kölelerin bu yolla akıllı ve güçlü evlatlara sahip olmasını istemiyordu. Muhafızların çoğunun maaşlı askerlerden seçilmesinin sebebi işte buydu; Mısır dışından gelen yabancı erkeklerin zürriyeti, firavunun gözünde ancak en aşağılık kölelerinin kanı kadar değerliydi.

Efsanevi savaşlar görmüş bir kahraman sıfatıyla, inatçı kölelere kılıç kaldırmak elbette ki Diomedes'in gücüne gidiyordu. Böylece Argos kralı günlerinin büyük bölümünü doğudaki dağlarda çıktığı uzun süreli avlarda geçiriyordu. O ustalığını daha çok mızrak ve okla göstermeyi yeğlerken, savaş arabası yine benim idaremdeydi. Yunanlıların Truva önlerinde verdikleri savaş hikayelerini zevkle dinleyen Prens Merenptah ile ne zaman bir araya gelse, gerçek savaşçılara yakışacak bir vazife vermesi için onu adamakıllı sıkıştırıyordu. Bizzat firavunun huzuruna çıkmakla, hattâ Nil Nehri' suladığı toprakları terk edip gitmekle tehdit etti.

Mısır'a geldiğimizde bizi hiç de dostça karşılamayan prens, şimdi Argos kralının hatırını sürekli hoş tutmaya çalışıyordu. "Ey kral, bilesin ki sen yahut yiğit savaşçılarından biri sıradan çapul-

cularla çarpışırken can verecek olursanız çok üzülürüm” dedi ona. “En iyisi mi sen kendini savaşıa hazırlamaya devam et. Zaten burada bir eksiğiniz yok. Yakında yle bir şerefe ulaşacaksın ki ilk çağların cengverileri bile sana imrenecek.”

Prens bunun nasıl olacağını söylemedi ama. Tıpkı kırk bir sene önce firavunun Suriye’ye, Hititler zerine yürüdüğü gibi, yeni ve büyük bir sefer düzenleneceğine ilişkin bir bilgi de vermedi.

Böylece Mısır’da aşıağı yukarı bir sene geçirdik; o güçlü kavmin dilini ğrendik. Yurdumuzu artık eskisi kadar sık anmıyorduk. Ama arada sırada kabuslarla uyandığım da oluyordu. O dönemde anlatmaya değecek kadar önemli bir şey olmadı. Fakat bazı olaylar bana çok garip geliyordu. Bir seferinde arkadaşlarımla odasına gece vakti kimselere görünmeden giren bir hırsız, bazı eşyalarla beraber o dehşet verici yılanlı bıçağı da almıştı. Ertesi sabah adamı kanlar içinde yerde yatarken bulmuşlar; kaçarken merdivenlerden yuvarlanmış ve bıçağın göğsüne saplanmasıyla oracıkta can vermişti.

Polyphas ve evikliğiyile tanıdığımız Stigos, Mısırlı avcılardan Nil Nehri’nin rüzgârla sallanan sazlıklarında eti lezzetli kuşları şişle avlamayı öğrendiler. Polyphas şişle avlanmanın başlangıçta zor geldiğini ama kısa bir alıştırmadan ardından ava isabet ettirmede sapandan daha üstün olduğunu anladığını anlatıyordu. Kardeşi Polkos ise kavga ettiğı bir Mısırlıyı öldürmüştü; bu yüzden Diomedes Prens Merenptah ile görüşüp ölenin fidyelerini ödeyinceye kadar ortalıkta görünmedi. Vicdanı ağır yüklerin altında ezilen solgun yüzlü Bias nereye gittiğini söylemeden bir süre ortadan kayboldu. O uğursuz yılan tanrısının tapınağını ziyaret edip yeniden bağıllık yemini etmeye gittiğine kanaat getirdik.

Hasırdan yapılmış bir kayıkla nehirde gezintiye çıktığımız sırada üstümüze saldıran koca koca su aygırlarıyla mücadele ederken Polymerios ve ben Diomedes’in hayatını kurtardık. O korkunç hayvanlar bir karış uzunluğundaki dişleriyle öylesine cretkrdı ki huzuru kaırılınca insanlarla dolu kayıklara bile saldırıyor, kurbanlarını suda boğmak için muazzam gövdeleriyle kayıkları deviriyorlardı. Az kalsın bizim başımız da böyle bir belaya giriyordu. Kalın derili hayvanlar birdenbire saldırınca dengesini kaybeden

Argos kralı nehrin kıyısına düştü; başını bir taşa çarpıp bilincini yitirmişti. Hayvanlardan biri onu ezmek üzere o tarafa doğru hareketlenince mızrağını kapam yığit Polymerios, Messina Dağları'nda geçen günlerini anımsatan bir çeviklikle mızrağını hayvanın gırtlığına saplayıverdi. O esnada ben de koltuk altlarından tuttuğum kralı tepinip duran su aygırının ayaklarının altında kalmaması için çeke çeke uzaklaştırdım.

Hekim Eurymakhos ölüler evine gidip gelir olmuştu. Nil deltasında yaşayan halk, ölenlerin iç organlarının çıkarıldığı yerlere bu ismi veriyorlardı. Çünkü Mısır'da ruhunu teslim eden insanların çürüyüp kokmaması ve gelecek kuşaklara vücut yapısı bozulmadan kalması için mumyalanarak defnedilmesi âdetti. Bunun için cenazenin bütün iç organları alınır, yüzü bozulacağı gerekçesiyle kafatasını açmak yasak olduğundan burun deliklerinden sokulan cımbızlar yardımıyla beyin de çekilip çıkarılırdı. Böylelikle zedelenmeden kalan vücudun dış kısmı türlü türlü maddeler ve yağlarla çeşitli işlemlerden geçirilir ve en sonunda beyaz bezlerle sarılırdı. Mısırlılar öldükten sonra böyle defnedilmeyi o kadar çok isterlerdi ki ömrü boyunca kazandığını sırf mezara mümkün merteye gösterişli bir biçimde konulmak uğruna biriktirenler bile vardı. Öldükten sonra aynı bedenle dirileceklerine ve ölüler diyarında yeni bir hayata başlayacaklarına inanıyorlardı.

Fakat Eurymakhos'un niyeti kesinlikle ölülerin muhafaza edilmesi sanatını öğrenmek değildi. "Oraya insanın vücut yapısını incelemeye gidiyorum, çünkü ölülerin bedeni yaşayanlarınkinden farksızdır" diye izah etti bize.

Onun bilgece sözlerini alaycı bir dille takdir ettik. "İşinin ehli-sin; oraya gidip gelmeye devam edersen, belki buna benzer pek çok şaşırtıcı bilgiler öğrenirsin!"

"Hepiniz çocuklar gibi cahilsiniz" diye karşılık verdi tek göz-lü hekim; incinmişti. "Yine de bir hekimin kadavradan neler öğ-renebileceğini size açıklamaya çalışacağım: Sinirler, kemikler ve ciğerler gibi çeşitli organların da yerini, nasıl göründüğünü ve ba-ğırsakların yerleşimini ancak bir kadavra üzerinde araştırabilirim. Böylece önümüzdeki günlerde yine her zamanki gibi yanlışlıkla kılıcın ağzına elinizi sürüp yaralandığınızda veya sarhoş haliniz-

le dayak yiyip bir meyhaneden kovulduğunuzda size daha fazla yardımım dokunacaktır.”

Mikenli Phrixos seçilmişlerle sık sık sohbet ediyor, onların inandıkları tanrı hakkında bilgi ediniyordu. Kölelerin önderlerinin çok güçlü büyücüler olduğunu anlattı. Hattâ içlerinden biri firavunun huzurunda asasını gerçek bir yılanla çevirmişti.

Baf'ta aramıza katılan Yunanlılar gülerек onunla alay ettiler. Böyle bir masala akli başında hiçbir insanın inanmayacağını, çünkü buna benzer harikaları ancak tanrıların gerçekleştirebileceğini söylediler. Diomedes bu sözler üzerine beni düşünceli bir tavırla süzdü.

Hermione Preses Esenofre ile görüşüp denizlerin ötesindeki ülkelerden söz ediyordu. Genç karımın vücudu bu arada bir parça dolgunlaşıyormuş gibi görünüyordu gözüme. Kendini sarayın nimetlerine kaptırarak şişmanladığını düşünüyordum. Vücudunun eski körpeliğini ve yuvarlak hatlarının cazibesini kaybetmeye başladığını, böyle giderse zarif karnının kocaman bir göbeğe dönüşeceğini birazcık sertçe söyleyince gözyaşlarına boğuldu. Her erkeğin başına geldiği gibi beni aptallıkla suçladı, kapıyı çarpıp çıktı. Ne demek istediğini anlayamamıştım. Aptal değil, tam aksine karısının üzerine titreyen çok dikkatli bir koca olduğuma inanıyordum. Öfkemden içim içimi yerken, nihayet kocasındaki hevesin söneceğini ve eski şiddetine bir daha kavuşmayacağını düşünerek dertlendiği için böyle davrandığına kanaat getirdim.

Günlerden bir gün Piramesse'de gezinirken güneş tanrısı Ra'nın rahiplerinden birine rastladım. Hareketleri çok tuhafıma gitmişti. Birdenbire karşıma dikildi, gözlerimin içine dikkatle baktı. “Bu adamın altın noktaları var! Bu adamın altın noktaları var!” diye avazı çıktığı kadar bağırdı. Sonra önümde diz çöktü. Adamın deli olduğunu düşünüp omuzlarından kavrayınca, ayağa fırladığı gibi kaçıp gitti. Bir süre sonra bir çeşme başında, yüzümün suya vuran aksine baktım. Fakat hava bulutluydu, zaten yüzümde dikkat çekici bir şey de göremedim. Ama elimde o günü unutmamı engelleyen bir nesne vardı: Dehşete kapılıp kaçarken rahibin düşürdüğü küçük bir taş parçası. Onu alıp belirsizliğin işareti olarak yaşam zincirime eklemiştim, çünkü devir güçlülerin devriydi ve belirsizlik

yıllar yılı hayatıma yön veren en büyük kuvvet olmuştu. Rahibin düşürdüğü kırmızı bir akik taşıydı, Mısırlıların tanrı yerine koyduğu bir böcek biçimindeydi. Bu kavim başta şahin ve köpekte olmak üzere, dişi aslan, boğa ve inek, akbaba ve yılan gibi pek çok hayvanda semavî güçlerin bulunduğu inanıyordu.

Büyük nehrin yatağına yakın nemli bölgelerde yılanlara çok sık rastlanıyordu. Diomedes'in bu derisi pullu hayvanlardan ne kadar çok nefret ettiğine de ilk defa Mısır'da şahit oldum. Bir seferinde savaş arabasıyla nehrin kıyısı boyunca dolaşıyorduk. Argos kralı yol kenarında birbirine sarılmış bir sürü yılan görünce hemen arabayı durdurdu. Aşağı atladı; kaynaşıp duran bir yumak halindeki yılanların hepsini paramparça edinceye kadar kılıcını beline asma-
dı. Sonra o lanetli Teb şehrinin eskiden bir yılanın soyundan gelenler tarafından kurulduğunu, bu yüzden yılanları gördüğü yerde hemen öldürdüğünü söyledi.

Prens Merenptah'ın çocukları Sethos ve Tvosre Hermione'yi çok sevdikleri için sık sık ziyaretimize geliyorlardı. Karım çocuklarla hayret edilecek bir sabır ve sükûnetle ilgileniyordu. Ben de çocuklar geldiği zaman Diomedes'le birlikte dışarı çıkıyordum. Babaları bir prens de olsa, çocukların kopardığı yaygaralar bizim gibi kahramanlar için çekilecek dert değildi. Sadece güzel Esenofre geldiğinde evde kalıyorduk, çünkü evde misafir varken çıkıp gitmek hiç de nazık bir davranış olmazdı. Hem günler geçtikçe Merenptah da bize uğramaya başlamıştı. Böylece Mısır firavunu ve dedeleri hakkında pek çok şey öğrenebiliyorduk. Firavunun topal oğlu, atalarından ve onların başardığı işlerden bahsetmekten büyük keyif alıyordu.

Kanlı prens babasını anlatırken bile saygıda kusur etmiyordu. Firavun Ramses'in kırk altı yıldır tahtta olduğunu ve artık iyice güçten düştüğünü öğrendik. Eskiden sık sık sefer düzenlediği halde, o günlerde çok yaşlı olması nedeniyle yatağından bile kalkamıyordu. Pek çok taş sütun onun kazandığı zaferlerin anısına dikilmişti. Aslında mağrur Mısır firavunlarının düşmanı tam anlamıyla mağlup edemeyip durdurmayı ancak başarabildikleri savaşlarda dahi zafer kazandıklarını öne sürdüklerini sonradan fark ettim. Mesela Hititlere karşı ağır kayıplar verdikleri o muazzam Kadeş Savaşı

hakkında, firavunun yukarı Nil kıyılarında yaptırdığı meşhur Karnak Sarayı'nın duvarlarına çizilmiş resimlerde anlatılanlardan çok daha farklı bilgiler elde ettim.

Firavun Ramses yaşlanınca, Mısır'ın en başta gelen tanrılarından göklerin sahibi Ammon'un, yaratıcı Ptah'ın, güneş tanrısı Ra ve korkunç Seth'in adlarıyla anılan dört kolordusuna, oğlu Sesostris komuta etmeye başlamıştı. Sesostris yiğit bir savaşçıydı, halk ümidini ona bağlamıştı. Kardeşleri mert olmadıkları gibi hileleri ve zulümleri yüzünden insanların karşısına pek çıkmazlardı; zaten faydalı işlerin peşinde koştuklarını gören yoktu, tek dertleri yiyip içip eğlenmekti.

Fakat Sesostris'in asaletine karşılık, babası kendisine tıpatıp benzeyen Merenptah'ı daha çok seviyordu. Bu sebeple firavun sakat prensin ve onun saraydaki toplantılara katılmasına izin verdiği danışmanı Bai'nin tavsiyelerine önem verirdi. Belki de Sesostris'in fazla vakit geçirmeden kendini tahttan indirip canına kastedeceğinden korkuyordu. Firavunlar ölümsüz olduklarını öne sürseler de işlerinden birkaçı geçmişte böyle devrilmişti.

O dönem şahit olduğumuz en tuhaf olay, bir çocuğun öfkeden kudurmuş iki aslana karşı verdiği mücadeleydi. Mısır'a geleli hemen hemen bir yıl olmuştu. Diomedes ile birlikte avlanmak üzere doğudaki çöle gitmiştim. Güneşin gaddar ışınları altında cayı cayı yanan kayalıkların arasında ilerlerken, birdenbire bir tıslama ve kükreme duyduk. Sesin geldiği dar geçide çevirdim atları hemen. Diomedes savaşçılara has bir keyifle okunu kirişe yerleştirdi ama az sonra afallayarak yayı indirdi. Ben de şaşırıp kalmıştım; o kadar ki söyleyecek kelime bulamıyordum.

Karşımıza takla atmış bir araba ve muhteşem kıyafetiyle kumların içinde baygın yatan bir Mısır cengâveri çıkmıştı. Adamın başında dokuz, bilemedin on yaşlarında bir çocuk dikiliyor, tereddüt edercesine etrafında dönüp duran, yeleleri kabarık iki aslanı elindeki mızrakla püskürtmeye çalışıyordu. Diomedes'in attığı ok bize daha yakın olan yırtıcı hayvanın tam ensesine saplanarak canını aldı. Öteki aslan muazzam sıçrayışlarla koşa koşa üstümüze atıldı, fakat Argos kralı çabucak kavracağı mızrağını kaldırdı, havada uçarak üstümüze gelen aslanın karnını deşiverdi. Diomedes

zeki ve kurnaz bir avcıydı. Her ne kadar Yunan ülkesinin aslanları Mısır'da yaşayanlardan biraz daha küçük olsa da bunlara benzer yırtıcı hayvanlarla boğuşmada daha Teselya ve Peloponez'de geçen delikanlılık çağında ustalaşmıştı.

Çocuk bize şükranla baktıysa da mızrağını elinden bırakmadı. Kıyafetimiz ona yabancı geldiği için dost mu yoksa düşman mı olduğumuzu ayırt edememişti. Diomedes ellerini açıp göstererek ona doğru yürüyünce çocuk silahını bu defa ona yöneltti. Argos kralı yine de seri bir hamleyle mızrağı yakaladığı gibi elinden çekip aldı. "Bizden korkmana gerek yok cesur delikanlı" dedi ona dostça. "Çünkü biz savunmasız bir çocuğa saldırmayı alçaklık sayan savaşçılarız. Sen kimsin? Yanındaki adam kim?"

O esnada arabası devrilen savaşçı da gözlerini açtı. İnliyordu. Çocuk sevinçle haykırarak onun üstüne kapandı. "Demek hâlâ hayattasın! Kaza geçirdiğimizde son nefesini verdiğini düşünüyordum. Tanrılara ne kadar şükretsek azdır! Çabuk şu yabancılara kim olduğunu söyle! Ramses şehrine kadar bizimle gelsinler. Nasılsa senin adını duyunca bize el sürmeye cesaret edemezler."

Muhteşem kıyafetlere bürünmüş savaşçı doğrulup oturdu; şaşırmış bir halde tepeden tırnağa süzdü bizi. Sonra etrafa göz gezdirince iki aslan leşini gördü. "Neler oldu? Atların ürktüğünü ve arabanın devrildiğini hatırlıyorum sadece. Kazaya şu aslanlar mı sebep oldu?"

"Evet" diye karşılık verdi çocuk. "Aslanlar kayalardan aşağı atladığı zaman, atlar da boyunduruktan kurtularak kaçıp gittiler. Yabancılar tam vaktinde yetişti. Onların sayesinde kurtulduk."

"Sizin hayatınızı kurtaran sadece biz değiliz" diye karşılık verdi Diomedes hayranlıkla. "Elindeki mızrakla yırtıcı hayvanların karşısına dikilen genç dostun başından beri yalnızdı. Halbuki yetişkinler bile daha fazlasına cesaret edemezdi. Ben Diomedes, Yunan diyarındaki Argos'un kralı, firavun ile oğlu Merenptah'ın silah arkadaşıyım. Şu yanımda gördüğün de benimle birlikte birkaç çarpışmaya katılmış, hattâ püskürttüğümüz Hitit ordusunun safiarını paramparça etmiş olan dostum Aras'tır."

Savaşçı ayağa kalkıp üstündeki tozları silkerken onun önde gelen prenslerden biri olduğunu fark ettik. Ama gerçekte ne kadar

önemli biri olduğunu az sonra kendi ağzıyla söyledi. "Bilesi iz ki ben Sesostris, büyük Firavun Ramses'in oğlu ve tahtının vârlisiyim" dedi gözlerimizin içine bakarak. Gülümsüyordu. "Doğudaki çölden, düşmanlarımızı pek çok çarpışmada mağlup etmek şerefiyle dönüyorum. Nil'in cana can katan suyunu özlediğim için maiyetimi geride bırakarak yola çıktım. Yanımdaki çocuğun adı Setnah-te'dir, sınırdaki Tjel Kalesi'nin yiğit komutanı Putl'nin oğludur. Rütbesi ne olursa olsun, firavuna hizmet eden kahraman savaşçılar gibi o da oğlunu daha iyi bir eğitim alması için saraya gönderme hakkını elde etmiştir. Şimdi bizi arabanıza alın ve Ramses şehrine götürün. Oraya vardığımızda sizi ödüllendireceğim."

Böylece adı dillerde dolaşan Sesostris ile tanışmış oluyorduk. Bizi muhteşem hediyelere boğmakla kalmadı, ondan sonra da sık sık sarayına davet etti. Yaşadığımız maceraları birbirimize anlatıp sohbet ediyorduk. Sesostris Diomedes'e çok değer veriyordu. Bu yüzden onu yakın dostları arasına aldı. Günlerden bir gün bize bir haberci gönderip yeni ve daha önce denenmemiş bir teşebbüs için savaşçılar arayan firavunun huzuruna çağırmasını da bu dostluğa bağladık.

Firavun İkinci Ramses ülkeler yönettiği sarayının muazzam salonunda, altından yapılmış yüksekçe bir tahtta oturuyor, başka ırklardan bölük bölük savaşçılar onun etrafında ayakta duruyordu. Salonda Nubyalılar ve beyaz derili Hititler, kara sakallı Asurlular, altın saçlı Akalar, kıvrık saçları bellerine inen Libyalılar, leopar postuna bürünmüş Kiptiler, tüylü çelenklere benzeyen Şirdanalılar, miğferleri boynuzlu Zekerler, rengarenk giysileri içinde Babil'in elçileri, Urartu dağlarından gelmiş kartal burunlu savaşçılar, ayrıca firavunun sarayında ülkelerinin gözü, kulağı ve dili gibi görev yapan daha pek çok temsilci bulunuyordu.

Ramses Mısır'ın yetmiş yedinci firavunuydu. Taşıdığı unvanların sayısı kadar anlamları da çarpıcıydı: O Aşağı ve Yukarı Mısır'ın hükümdarı, yüce şahinin oğluydu; Suriye'nin, Amurru'nun, Kenan ve Habiru diyarının hakimi, Fenike ve Basan halklarına boyun eğdiren; Moab, Ammon, Gilead ve Edom topraklarının fatihi; Hazor, Hamoth, Merom, Dibon, Sumur ve Şam'ı yerle bir eden, Kadeş Savaşı'nın galibi ve Piramesse, Abydos, Karnak ve Teb tapınakları-

nın kurucusuydu. Değerli taşlarla bezeli kumaşlara bürünmüştü. Sert çehresi, başını çevreleyen altın tacın ışıltısı içinde daha da esmer görünüyordu. Tacının alın kısmında, diriler ve ölümler âlemini simgeleyen akbaba ve yılan başları göze çarpıyordu. Kemikli elle-riyle gücünün kutsal işareti olan eğri asasını ve kamçısını kavra-mıştı; onlarla kavimleri koruyor, yola getiriyor, himaye ediyor veya cezalandırıyordu. Arkasında Mısır'ın en önde gelen tanrılarının heykelleri dikiliydi, kendisi de onların baş rahibiydi.

Tahtın sağ tarafında dikilen Sesostris, Diomedes'le birlikte sa-lona girdiğimi fark edince eliyle yanına yaklaşmamızı işaret etti. Tam karşısında, öteki prenslerle birlikte Merenptah da duruyordu. Nihayet uzunca bir süre sonra herkes yerine yerleştiğinde Ramses elini kaldırdı. Yuvarlak tunç levhaya vurulan darbe salonda çınla-dı. Saray memurları, rahipler ve muhafızlar kıpırtısızdı. Devasa taş kapılar ağır ağır kapandı.

Sesostris'in başı dimdikti. Onun yanına, saraya girişi tam bir muamma olmasına rağmen heybeti ve duruşuyla göz dolduran genç Amenmesses yerleşmişti. Nil Nehri'nde hasırdan örülü bir zembilin içinde prenslerin bahçelerine kadar sürüklenip geldiği söyleniyordu. Mısırlı fakir kadınların çocukları kendilerinin sağ-layabileceğinden daha iyi bir geleceğe kavuşur ümidiyle böyle tehlikeli işlere girişmeleri hiç de nadir rastlanan bir olay değildi. Hasırdan örülmüş bir sepeti su alıp batmasın diye katranla sıvayıp bebeği içine koyar, sonra o minicik tekneyi mümkün olduğunca saray kadınlarının yıkanmak için tercih ettikleri bölgelerin yakı-nında nehre bırakırlardı. Zembili bulan prensesler bazen olaydan o kadar etkileniyorlardı ki çocuğu hemen yanlarına alıyorlardı. O dönemde öğrendiğime göre, kendilerini seçilmişler olarak gören kölelerinin önde gelenlerinden Musa adında bir adam da aynı şe-kilde bulunmuş ve sarayda yetiştirilmişti.

Amenmesses'i yanına alan Prenses Tahhat'tı; olaydan kısa süre sonra da ölmüştü. Şom ağızlılar genç adamı aslında pren-sesin doğurduğunu, onun yasak bir aşkın meyvesi olduğunu iddia ediyorlardı. Fakat gerçeği çok sonra öğrenecektim.

Tahtın öbür tarafındaki Merenptah'ın yanında, sakal bırakma ve giyim tarzına bakılınca Suriyeli olduğu anlaşılan kurnaz Bai

duruyordu. Firavun başka kavimleri ilgilendiren meselelerde ona danıştı. Suriyeli tombul bir adamdı ama hareketleri şaşılacak derecede çevikti. Konuşurken kelimeleri ustaca seçerdi. Küçük oğlu İrsu, Merenptah'ın çocuklarıyla birlikte eğitiliyordu; ne de olsa kendisi prensin en yakın dostuydu.

Taş kapılar daha tam kapanmamıştı ki birdenbire geri açıldı, hem de bu sefer insanı hayrete düşüren bir hızla ve alışılmışın dışında, taht salonunun havasına pek de uymayan bir tarzda. Dışarıda insanlar konuşuyor ama ne dedikleri anlaşılmıyordu. Kapiya yaslanmış olan muhafızlardan biri sırtüstü içeri yuvarlandı. Yaşlı olmasına rağmen gücünden hiçbir şey yitirmemiş bir savaşçı onun üstünden atlayarak salona daldı. Acelesinden nefes nefese kalmıştı. Yüzünü kaplayan ak sakalı dalgalanıyor, lüle lüle saçları kemerine kadar iniyordu. Üstündeki hayvan postu muazzam pazularını gizleyemiyordu. Sağ gözünün çukuruna gümüş bir kapak oturtmuştu. Bu Şirdana Kralı Şekel'di. Kırk bir yıl önce Kadeş Savaşı'na Ramses'in ordusuna karşı Hitit saflarında katılmıştı. Şekel o zamanlar çocuk denecek yaşıydı. Savaşta bir gözünü kaybetmiş ve esir düşmüş, sonra da firavuna bağlılık yemini etmişti. O günden beri Mısır tahtını ayakta tutanların başında geliyordu. Suriyeli danışman Bai' in yanında yerini aldı. Sonra Ramses konuşmaya başladı:

"Firavuna kulak verin, çünkü kamınızı doyuran odur ve onun ağzından çıkan sözler kutsaldır. Onun ne düşündüğünü öğrenin, çünkü verdiği kararlar kaderleri yönlendirir. Firavunun işaretine uyun, çünkü onun parmağı size yol gösterir. Yeryüzündeki kavimler bana boyun eğmiştir; ben de onların çobanayım. Üzerine güneşin doğduğu bütün ülkeler benim bahçemdir, kralları benim hizmetçim, şehirleri benim meskenimdir. Dağlar benim tahtımdır, verimli topraklar yatağım, nehirler ayaklarımı yıkadığım teknedir, çünkü ben firavunum.

Hangi biçareye kucak açmadım? Hangi açı doyurmadım? Hangi susuz kalmış serinletmedim? Görüyorsunuz ki uğraşp didinmem hep himayem altında bulunanlar içindir. Ben onların koruyucusu ve sığınağı, güneşi ve yağmuru, yardımcısı ve teselli edeniyim, çünkü ben firavunum.

Hangi düşmanı ezmedim? Hangi hasmıma diz çöktürmedim? Hangi dik başlının inadını kırmadım? Mızrağımın karşısına dikilen herkesi öldürüp yok ettiğimi gördünüz. Ben onlara korku ve dehşet veririm; kasırğa gibi savurur, dolu fırtınası gibi perişan ederim; intikamım onların uykusunu kaçırr, çünkü ben firavunum.

Düşmanlarımı esir ettim ve boyunlarına ayağımı bastım. Onlar önümde yerlere kapanırlar da başlarını bile kaldırmaya cesaret edemezler. Haydutları kazığa vurur, hırsızların elini keser, dolandırıcıların ve hainlerin gözlerini oyarım. Mal yüklü koca koca gemiler, kuzey ve doğudaki denizde yıllardır barış içinde geziyor. Ticaret kervanları batıdaki ve güneydeki çöllerden geçerken kimse onları rahatsız etmiyor. Tapınak tanrıların hoşuna giden buhurla bol bol tütsüleniyor. Hiçbir hükümdar bu kadar büyük bir güce erişmemiştir.

Kralların kralına yakışan bir tek iş kaldı geriye: Koruyup kollayan elimin eskisinden daha uzağa, sınırlarımızın ötesinde kalanlara ve bizim bilmediklerimize yetişmesini istiyorum. Bugün tanrıların kutsal nehri olan Nil'in kaynadığı yere, yani Nubya ve Kuş'un ötesine, Mısır'ın ne kadar uzağında olduğunu hepimizin bildiği Habeş diyarının da ötesine hizmetkârlarımı göndereceğim. Yeryüzünün en ücra köşesine kadar gidin. Oraya heykellerimi dikin, 'Bizler firavunun elçileriyiz!' diye bağırarak insanları mutluluğa çağırın."

Bu sözlerin ardından derin bir sessizliğe büründü. Bir süre sonra kahraman Sesostris firavunun en büyük oğlu sıfatıyla söz aldı. Tahtın yanı başında, ışıldayan zırhının içinde heybetle dikiliyordu; soylu çehresi pırıl pırlıdı: "Kaderlerimizi elinde tutan firavunun sözlerini duydunuz" diye hitap etti salondakilere. "Bense onun esasını düşmanların evinin ortasına dikecek olan eliyim; ne-reyi işaret ederse, iradesini oraya götürecektir olan ayağıyım. Oğlu olmakla gurur duyduğum bu büyük hükümdarın şerefine, sizi dünyanın en uzak köşesine götüreceğim. Siz de benim yoldaşlarım olacaksınız."

Kanlı Prens Merenptah zayıf çehresinde ılık ılık yanan yeşil gözlerini Sesostris'e daktı. "Ben de firavunun oğluyum; eli ve ayağıyım" dedi kardeşine sertçe. "Yaşça benden büyük olduğun için öncelik senindir. Bu yüzden senin gölgen olacağım Sesostris; sen

firavun adına hareket ediyorsun, sefer esnasında sen neysen ben de oyum. Aynı kandan olduğumuzu sakın unutma!”

İki kardeş birbirini alıcı gözüyle süzdü. Sesostris ilk çağların devleri gibi kıpırdamadan duruyordu. Çehresi taşlaşmış gibiydi. Kardeşinin karşısında, bir yabancıнын sürüsüne girmesini istemeyen bir boğa azametiyle dikiliyordu.

Suriyeli kurnaz danışman Bai hemen bir adım öne çıktı. “Yüce firavun onun yerine layık olduğunu gösteren iki seçkin evlada sahip olmakla övünüyordur” dedi yumuşak bir ses tonuyla. “Gel gör ki savaşta bunlardan ancak biri başa geçer. Eğer orduda ikilik çıkarsa savaşçıların kafası karışır ve nihayet birbirlerine girerler. Elbette ki her komutanın da bir yoldaşa ihtiyacı vardır ki dinlenmeye çekildiği zaman onun adına yardımcısı orduyu idare eder.”

İki kardeşin arasını bulmak isterken gülümsüyordu ama kurbanını ısırarak üzere ağzını açınca dişleri görünen bir yılandan farksızdı. O esnada firavunun tahtın koluğuna vurduğu altın asası çatırdayarak kırılınca Suriyeli sus pus oldu. Firavunun yüz hatlarından öfkeli olduğu anlaşılıyordu.

“Artık gazabıma uğramaktan çekinmez mi oldunuz?” dedi oğullarına bakarak. “Gücümden korkmuyor musunuz? Şu asayı parçaladığım gibi sizi de mahvederim! Sen Şekel, kırk bir yıl önce Kadeş Ovası’nda karşıma dikilmiştin; bana isyan edenleri cezalandırdığım gücümü belki en iyi sen bilirsin. Tek başıma elimde tuttuğum iktidar için kavga etmeyin, size bahşettiğim armağanlar uğruna rekabet etmeyi bırakın!”

Firavun doğrudan kendine seslenince ak sakallı Şirdanalı savaşçı eğildi. “Sana sadakatle hizmet ediyorum ey firavun, çünkü senin himayene sığınmışım” diye karşılık verdi. “Senin verdiğin silahlar olmasa, kana susamış hayvanların gezdiği kum çöllerinde küçük bir çocuk gibi ortada kalırdım.”

Mısır hükümdarı parmağındaki yüzüğü çıkardı. “Hadi yola çıkın” dedi salondakilere. Sonra yüzüğü Sesostris’e verdi. “Oğlum, cesurca ve bilgece hareket et. Sözlerimi iyi dinle: Yan yana durup birbirine destek olan iki değnek, tek bir değnekten daha zor kırılır. Ama ne zaman ki ikisi karşı karşıya gelir, o zaman ikisi birden paramparça olur. Sana gelince Merenptah: Bir babanın oğlunu

koruduğu gibi birbirinize sahip çıkın! Yeryüzünün bütün halklarına evimde kavga çıksın diye barış götürmedim! Hizmetkârlarımın karşısında itibar için değil, kahraman olmak için rekabet edin ve büyük işler yapın.”

Heybetli firavun bu sözlerin ardından gerinerek kendini topladı; onu uzun zamandır tanrı yerine koyan rahiplerinin ilahileri eşliğinde odasına çekilmek üzere yürüyüp gitti. Doğrusu, söyledikleri beni biraz şaşırtmıştı. Sadece ona direnen pek çok kavim olmasına rağmen kendini bütün yeryüzünün hakimi, öteki hükümdarları da kölesi olarak görmesine değil, aynı zamanda koruyup kollayıcı olduğunu ve ordusunun dünyaya barış getireceğini iddia etmesi de beni hayrete düşürmüştü. Halbuki gönderdiği tepeden tırnağa silahlı savaşçılardan oluşan ordunun öteki ülkelere saldırıp yağmalamaktan başka bir amacı yoktu.

O sırada Diomedes Sesostriş'e döndü. “Ey firavunun oğlu, gideceğimiz ülke nasıl bir yer?” diye sordu. “Aslında firavun gölgeler diyarına ineceksiniz deseydi, yine de korkacak değildim. Ben hiçbir düşmanın karşısında titremem. Ama bilesin ki adamlarıma açıklama yapmak zorundayım. Neden dersen, bizim oralarda bir önder seferin hedefini söylemeden adamlarını bir koyun sürüsü gibi peşine takılmaya zorlayamaz.”

“Habeşistan” dedi Sesostriş cevaben. “Yere dikilen çubukların öğle güneşinde gölge vermediği en güneydeki ülkelerden biridir. Aşağı denizin kıyılarında yer alır; muazzam çöller ve anlatıldığına göre balta girmemiş ormanlar orayı Mısır'dan ayırır. Yolcuları tepesi bulutları delen dağlar ve azgın nehirler karşılar. Oraya gidenlerin pek çoğu geri dönmedi.”

“Gerçekten, bana da pek cazip gelmedi” dedi tek gözlü savaşçı Şekel. “Halbuki benim tanıdığım firavun ot bile bitmeyen çöllerde veya güneşin cayı cayı yaktığı dağlarda pek savaşmaz, çoğu zaman zengin şehirlere veya toprağı verimli ülkelere girmeyi tercih ederdi.”

“Dünyanın öteki bölgelerinden pek haberin yok galiba” dedi Suriyeli Bai. “Yoksa Habeşistan'ın dünyanın en zengin ülkelerinden biri olduğunu ve Mısır'ın yüzlerce yıldır malların en kıymetlisini oradan aldığını bilirdin.”

“Değerli dostum Bai, sen Suriye limanlarında çalışan yosmaların dolgun göğüsleri arasında gidip gelirken, ben kuzeyin ve güneyin denizlerini gezdim” diye karşılık verdi Şekel öfkeyle. Firavunun sarayında bulunduğunu unutmuş gibiydi. “Habeşistan denince hemen anlayamadıysam, oranın neye benzediğini bilmediğimden değil, ömrümü verdiğim savaşlarda kulaklarımın kılıç şakırtılarının şiddetinden ağır işitmeye başlamasındandır. Kendimi rahat yataklarda yatarken değil, savaşırken evimde gibi hissederim!”

Suriyeli öfkesinden kıpkırmızı kesilmişti. Sesostris tartışan iki adamın arasına girdi. “Tek kelime bile söyleme Bai!” diye uyardı danışmanı. “Şirdanalının gazabından seni ben dahi kurtaramam. Dinle Şekel Suriyelinin söyledikleri doğrudur. Mısır firavunları ilk çağlardan beri Habeşistan’a gemiler dolusu adam gönderip oradan altın, fildişi, abanoz ve tanrılar için buhur getirirler; en acayip hayvan postları, devasa kuşların tüyleri, inciler ve köleler de cabası. Hele bozkırları ve çölleri bir geride bırakalım, gözleriniz o zaman yuvalarından fırlayacak.”

“Madem o harikulade ülke demin dediğin gibi deniz kenarında, öyleyse oraya yayan yapıldak gitmek yerine neden yelkenleri rüzgârla şişmiş gemilere binmiyoruz?” diye sordu Diomedes. Bu sorusuyla gerçek bir Yunan olduğunu göstermişti.

“Uzun yıllar önce Mısırlılar oraya gemiyle gittiler” diye cevap verdi Sesostris. “Ama doğu kıyılarımızda liman olmadığı için Nil Nehri üzerinden suyun akış istikametinin tersine kürek çekmek ve muhkem Koptos şehrine gelindiğinde uzunca bir kanal vasıtasıyla gemileri aşağı denize kadar itmek zorunda kalmışlardı. Şimdi o kanalı çöl kumları kapatmış. Yüz bin köle olsa kanalı geri açamaz.”

“Sahiden mi?” diye atıldı Merenptah. “Babamız komutayı bana verseydi, oradaki kum tepelerini bile kölelerimle dümdüz ederdim; isterse binlercesi çölün kızgın kumlarında gebersin!”

“Bu yüzden Mısır’ın en cesur erkekleri o seferin ardından Koptos’tan aldıkları keresteyi çölden geçirerek deniz kıyısında gemi yapımına giriştiler” diye devam etti Sesostris bildiğinden şaşmayan bir tavırla. “Gel gör ki orada o kadar çok haydut çetesi yuvalanmış ki her bir denizcinin yanına iki asker vermek gerekiyormuş. Bütün bunlardan sonra babam başka bir yol bulmaya mecbur kal-

dı. Şimdi Nil üzerinden inebildiğimiz kadar güneye inecek ve bizi altın diyarına daha çabuk ulaştıracak bir yol arayacağız.”

“Müsaadenizle bu tasarıya hiç şaşırmadığımı belirtmek isterim” dedi Bai böbürlenerek. “Çünkü önünde saygıyla eğildiğim yüce firavunun aklına bu fikri getiren Merenptah ve benim. Elbette ki soylu Sesostris, böyle bir sefer için en uygun komutanın sen olduğunu, bu seferden kazanılacak şerefi en başta senin hak ettiğini söylemeyi de unutmadık.”

“Bunun için sana teşekkür edeceğimi sanıyorsan yanılıyorsun” diye karşılık verdi Sesostris. “Yurduma yakın bölgelerde yağmacı kabileleri ve bedevileri güzelce temizlerken şimdi devletin en seçkin askerlerini uzak diyarlarda uzun süre oyalayacak olan bu tasarı hiç de hoşuma gitmedi. Neden dersen, bizi güneyde sonu belirsiz maceralar beklerken Mısır’ın kaderini kuzey ve doğu sınırlarımızdaki olaylar belirleyecek gibime geliyor. Her neyse, tahtın vârisi geleceğin belirsizliğinden korkacak değil. Eğer Mısır’ın istikbalini düşünüyorsa, bu onun ne kadar akıllı olduğunu gösterir.”

Veliaht Prens Sesostris sefere çıkarken yanına kaç adam almayı tasarladığını, kimin öncü kimin artçı olacağını, ne kadar silah, araç gereç, yiyecek ve yedek malzeme gerektiğini tek tek açıkladı sonra. Sözlerinin sonunda önümüzdeki ayın başında yola çıkacağımızı belirtti. Demek ki özel işlerimizi yoluna koymak ve bol bol yiye içtiğimiz dönemden kalan rehaveti sıkı bir silah talimiyle üstümüzden atarak savaşa hazırlanmak için ancak birkaç günümüz vardı.

Hermione’den ayrılmak zorunda kalmak bana çok zor geliyordu. Sefere çıkacağımızı öğrendiğinde kahroldu. “Huzura hiç kavuşamayacak mısın Aras?” diye sordu acı acı. “Kaderim bana gün yüzü göstermeyecek mi? Kısmetimiz birkaç gün mutlu olmak, sonra yeniden kaygı dolu bir yalnızlığa gömülmek mi?”

Onu kollarıma aldım ama hiçkırı hiçkırı ağlıyor, sakinleşeceği de benzemiyordu. “Ben Diomedes’in yoldaşıyım, onun yanında olmaya mecburum” diyerek yatıştırılmaya çalıştım. “Ama belki de kısa süre sonra tanrıların yardımıyla, hem de hazineler yüklenerek eve dönerim. O zaman seni bir kraliçe gibi yaşatırım, oğullarımız da prensler gibi gezer.”

“Aras” dedi o an içini çekerek. “Biliyorum ki kazanmak için çalışıp çabalarsan, o uzak diyarlarda bulmayı umduğun her şeyden daha değerli ve çok yakında gerçekleşecek olan şeyi göremeyecek kadar gençsin.”

Fakat onun bu sözlerle neyi kastettiğini anlamamıştım. “Hayatını daima kalbimde saklayacağım” diye karşılık verdim. “Hayatının üstüne yemin ederim ki seni oradan hiçbir kadın çıkaramaz. Çünkü sen benim için üşüyenlerin hasretini çektiği sıcak bir ocak başı, susuzluktan kavrulanların arzuladığı serin bir pınarsın.”

Ama bu sefere sırf Diomedes’e duyduğum bağlılıktan değil, aynı zamanda intikam tanrıçalarından korktuğum için katıldığımı ona söyleyemedim. Korkunç ifritler Tauris’te işlediğim cinayetten beri peşimdeydi ama Yunan diyarından ne kadar uzaklaşırsam o kadar emniyette olacağımı umuyordum hâlâ.

O gece sabaha dek birbirimizden ayrılmadık. Başka zamanlarda karımın bana sarılması çok hoşuma giderken, şimdi hiç keyfim yoktu. Yakında çıkacağımız seferin heyecanından kalbim hızlı hızlı çarpıyor, kanım damarlarımda çılgınca akıyor ama Hermione’nin gözyaşı dökmesine de bir o kadar üzülüyordum. Beni durmadan ileri atılmaya zorlayan ateşli mizacıma lanet ettim içimden.

Sabahleyin uyanıp temizlendik. “Seni bir daha görebilecek miyim bilmiyorum” dedi Hermione. “Ama yemin ederim ki seni asla unutmayacak ve yalnızca bu dünyada değil, ölümler diyarında da sana sadakatle bağlı kalacağım. Yıllarca geri dönmesen, hattâ o yaban ellerde ruhunu teslim etsen bile, hiçbir zaman kendi arzulla başka bir erkeğin iradesine boyun eğmeyecek ve bedenime el sürdürmeyeceğim. Zavallı bir köleydim; ana babasız büyümüştüm, bana yol gösterecek ve teselli edecek ne bir ağabeyim ne de ablam vardı. Ömrüm boyunca bana bu kadar yakın olan bir tek sensin.”

Ertesi gün Ramses şehrinde muazzam bir ordu Nil Nehri’nin kıyısında yola çıkmaya hazırlanıyordu. Farklı farklı ülkelerden gelmiş askerler devasa gemilere silah, ekmek, şarap, kesimlik hayvan, savaş arabası ve pek çok malzeme yüklüyordu. Gemiler sadece Nil sularında gidecek biçimde tasarlanmıştı; yoksa denizin dalgaları böyle geniş yapıları tekneleri paramparça ederdi. Denizde ancak hafif gemiler sağlam kalabilir, şiddetli dalgaların gemi-

nin borda kaplamalarını parçalamasının önüne böyle geçilebilirdi. Ama Nil Nehri'nde tehlike yoktu. Dünyanın en geniş gemilerinin Mısır'da yapılmasının sebebi buydu. Ne var ki onlar da nadiren yelken kullanabilirdi, o da sadece nehrin akış yönünde yol alırken. Akıntıya karşı küreklerle yürütölmek ve çoğu zaman halatlar yardımıyla kıyıdaki köleler tarafından çekölmek zorundaydı.

Diomedes ve Argoslular, firavunun iki oğlu, tek gözölü Şirdanalı savaşçı, genç Amenmesses ve diğer komutanlarla birlikte en öndeki gemilerden birinde yolculuk yapacaklardı. Ordu mevcudu, yedi yüz Şirdanalı ve üç yüz Yunanlı dahil ölmek üzere altı bindi. Geri kalanlar, yarısını Mısırlıların, diğer yarısını Nubyalıların oluşturduğu Ammon kolordusuna mensuptu. Kara derililer tecrübeli savaşçılar olarak kendilerini ziyafetlerin değil, bunun gibi seferlerde elbette ki açlık ve susuzluğun beklediğini bilseler de yurtlarına kavuşacakları için sevinçliyidler.

Bizim Argoslular gemiyi yüklerken Diomedes Polkos'un sırtında koca bir bez çuvalla tahta iskeleyi geçip güverteye çıktığını gördü. Sırtındaki yükün ağırlığından iki büküm yürüyen dev soluk soluğa kalmış, boynu ve kollarındaki damarlar kabarmıştı. Argos kralı ona doğru yaklaştı. "Dostum, nedir o altında ezildiğin esraren giz şey?" diye sordu. "Şu muazzam gövden için gerekli olan yedek erzak mı, yoksa kamarana iki küçük yosma mı saklamaya çalışıyorsun?"

"Yapma soylu kralım!" diye karşılık verdi Polkos utanarak. Hemen oradan uzaklaşacak oldu ama Diomedes kılıcın ucuyla çuvalın köşesini deliverince hafiften bir çıtırtı geldi kulağıımıza. Öte yandaki diğer Argosluların gözü bizim üstümüzdeydi; fırtınada Zeus'un şimşekten kamalarını yeryüzüne çaktığı zaman paniğe kapılan koyunlar gibi endişeyle seyreliyorlardı. Derken o acayip çuvalın yırtılmasıyla bir yığın toprak tablet patır kütür güverteye dököldü.

O an Baf ve Ramses şehrinin Yunanlıları kahkahaları koyuverdiler. Elleri i dizlerine vura vura gülüyor, başlarını yumrukluyorlardı. "Gördünüz mü, şu dev hazinesinin üstüne nasıl da titriyor!" diye bağışıtılar. "Öyle ya, bu kadar ustaca biçim verilmiş değerli toprak tabletler evde bırakılır mı hiç? Ya hırsızlar çalarsa? En iyisi mi, nereye gidersen git yanından ayırma Polkos! Belki eşyalarının

arasında birkaç şirin taş parçası da vardır! Kim bilir, yaban ellerde saf altın ve gümüşle takas edersin!”

Onlar böyle dalga geçerken Polkos utanç içinde yutkunuyor, tek kelime edemiyordu. O sırada hazırcevap kardeşi Polyphas koşa koşa geldi. “Soylu kralım, sen de bilirsin ki dünyanın hemen hemen her ordusundaki savaşçılar gibi biz de arada sırada zar atarak eğleniriz” diyerek açıklamaya girişti saygılı bir ses tonuyla. “Bunun kimseye bir zararı dokunmadığı gibi, hem dikkati yoğunlaştırır hem de zekayı keskinleştirir. Bir savaşçının sürekli talim yaparak kendini bu yönde geliştirmesi gerekmez mi? Ama tanrılar zar atarak birbirimizin kesesindeki değerli bakır sikkeleri almamızı istemediğinden ki böyle bir şey dostluğa da zarar verir, biz de kimin ne kadar kazandığını ya da kime ne kadar borçlu olduğunu aklımızda tutmak yerine tablete kaydetmeye karar verdik, yani öylesine.”

Diomedes bıyık altından güldü. “Söylediklerinin tek kelimesine bile inanmasam da ortaya bakır sikke koymadığınızı duymak beni sevindirdi” diye karşılık verdi. “Kıvrak dilli Polyphas, söylediklerin yalan değilse, çok büyük ihtimalle oyuna ya altın sürüyorsunuz ya da gümüş. Ama iyi yürekli bir baba çocuklarının elinden oyuncağını alır mı? Bana bir tek şeyi söyle: Mısırlılar yazı yazmaya çok daha elverişli olan, hem de daha rahat taşınan papirüsü tercih ederken, siz neden bu kadar ağır yüklerin altında eziliyorsunuz?”

Çelimsiz Polyphas derin bir soluk aldı ama kardeşi ondan erken davrandı. “Kara derililerin geldiği topraklara gittiğimizi kendin söyledin Diomedes” dedi iriyarı Polkos samimi bir dille. “Orada güneş insanların cildini bile karartacak kadar kızgınsa, yüklü bir meblağı kaydettiğim kuru papirüs yaprağını ne kadar kolay tutuşur bir düşünsene! Ama benim toprak tabletlerim ocağa atılsa bile zarar görmez.”

Hiç kimse gülmekten kendini alamadı yine. Bu defa Diomedes de gülüyordu. “Talih tanrıçası onun uğruna bu kadar fedakârlığa katlanmana eminim zengin armağanlarla karşılık verecektir!” dedi Argos kralı. Kısa bir duraksamanın ardından son söylediği sözlerse öteki kumarbazları dehşete düşürmeye yetti: “Saldırıyla karşılaşacak olursak, belki tabletleriniz düşmana fırlatmaya bile yarayabilir!”

Doğudan bakılınca Ramses şehrinin Nil'in Mendes adı verilen ikinci kolunun kenarına inşa edildiği görülüyordu ki biz de onun üstünde güneye doğru yol alıyorduk. Sesostris'e coşkuyla tezahürat yapan kadınlı erkekli kalabalıklar uzunca bir süre bizi takip etti. Ertesi gün güzel Pibeset şehrinin geçtik, iki gün sonra da nehrin ikiye ayrıldığı bölgeye ulaştık. Güneş tanrısına adanmış, Annu adıyla da anılan muazzam On Kalesi oradaydı. Bir gün sonra dünyanın en büyük şehrine, 'iki ülkenin terazisi' Memphis'e vardık.

Mısırlıların en kutsal yer saydıkları Memphis, aynı zamanda devletin ilk başkentiydi. Üç nesil öncesine kadar, firavunlar Akrep Kral'ın bizzat kurduğu söylenen o şehirden yönetmişlerdi ülkeyi. Oraya iki ülkenin terazisi diyorlardı, çünkü Mısır'ın aşağı ve yukarı kesimleri orada buluşuyordu. Bütün büyük tanrıların Memphis'te tapınağı vardı. Bu yüzden ordu komutanları onlardan seferin başarıyla sonuçlanması için yardım dilemeye karar verdiler.

Sesostris maiyetiyle birlikte, güney ufkunda parlayan ve Nil'i taşacağı mevsimi bildiren Sothis'in adına yapılmış tapınağa gitti. Yunanlılar o yıldız Sirius derler.

"Ben insanları, hayvanları ve bütün canlıları topraktan şekillendiren yüce Ptah'a adak sunacağım, çünkü adımı ondan almışım" dedi kanlı prens. Genç Amenmesses Mısırlıların en büyük tanrısı Ammon'un tapınağına yollandı. Tek gözlü Şirdanalı savaşçı Şekel kendi vahşi kavminin tanrılarına bağlı olduğunu söyledi. Memphis'in güneyinde, büyük nehrin kıyısına kurduğumuz karargâhta ince sopaları yere daire biçiminde çaktı. Tam ortasına koyduğu on iki köşeli bakır bir levhanın üstünde bir ateş yaktı; sonra yüksek sesle dualar ederek sakalının bir kısmını ateşe verdi. Yunanlılar Zeus adına bir sunak inşa ettiler; yurtlarından uzakta olsalar da atalarının tanrılarını unutmak istemiyorlardı. Başka bir ülkede dünyaya gelmiş olmama rağmen, ben de o zaman Olympos'un efendilerine, özellikle de kralımın koruyucusu olan Athena'ya yalvardım.

Adaklarımızı sunduktan sonra konuşmayı pek sevmeyen Bias'ın arabalarından birine at koştuğunu gördük. "Nereye gidiyorsun dostum?" diye sordu Diomedes. "Meyhaneye gidip kafayı mı

çekeceksin, yoksa şehir yosmalarıyla gönül mü eğlendireceksin? O zaman yayan gitmeni tavsiye ederim, çünkü sarhoş halde gezen bazılarının dizginlere dolaşıp arabadan düşerek atların ayakları altında çaresizce ezildiğine şahit oldum. Zaten yalnız gezmek pek akıllıca değil, yanına dostlarını da almalısın. Çoğu zaman açgözlü hancılar kendini savunmaktan aciz yolcuları soyup soğana çevirir.”

O an solgun yüzlü adam su kadar duru gözlerini Argos kralına dikti. “O taraklarda bezim olmadığını bilecek kadar tanıyorsun beni” diye karşılık verdi. “Meyhaneye değil inandığım tanrının mabedine gidiyorum. Madem burada bulunan bütün savaşçılar kendi koruyucu tanrılarına dua etti, o halde ben de bu civarda büyük bir mabedi olan tanrımın huzuruna çıkayım dedim.”

“Demek yılan tanrısına gidiyorsun, öyle mi?” diye sordum merakla. “Beni de yanına alsana! Seninle gelmekten büyük zevk duyacağım.”

“Buna izin verirsem, başına belaların en büyüğünü sarmış olurum delikanlı” dedi Bias yalvarırcasına. “Bu arzuyu kalbinden çıkar; sen ne istediğinin farkında değilsin! Gençken ben de aynen senin gibi yerin ve göğün insanlara sunduğu her şeyi öğrenmem gerektiğini düşünüyordum. Ah keşke o zaman başka biri de şimdi seni ısrarla uyardığım gibi uyarsaydı beni! Ayini bir kere gören hiç kimse kendisi o yılanın tesirinden kurtaramaz. Benim yaşadıklarımı yaşamamı istemem.”

“Bias! Bias!” dedi Diomedes gülümseyerek. “Başkalarının biz Yunanlılar için hiçbir anlam ifade etmeyen tanrıları karşısında korku duyarsa, genç dostumuz nasıl yiğit bir kahraman olacak, söylesene! Sahi ya, senin şu yılan tanrısını bir de ben ziyaret edeyim. Truva önlerinde mızrağımı böğrüne yiyince on bin boğa gibi böğürerek kaçan savaş tanrısı Ares kadar güçlü müymüş o zaman ortaya çıkar!”

“Hayır kralım!” diye karşılık verdi Bias dehşetle. “Yalvarırım seni onun yanına götürmemi isteme! O pullu tanrı korkunç bir güce sahiptir; başka bir tanrıya asla tahammül göstermez!”

“Herhalde ışıklar saçan Athena kendini benim kalbimden çıkarmaya çalışacak tanrına izin vermeyecektir!” diye cevap verdi Tydeus’un oğlu haşince. “O Zeus’un aegis kalkaniyle silahlanan

kızı değil mi? Ver şu dizginleri banal Ne hortlaklardan korkuyorum ne de ifritlerden!”

Arabaya binip çöle doğru epeyce açıldık. Nihayet Mısırlıların Merver Gölü dedikleri insan eliyle yapılmış su kaynağına ulaştık. Bu harika gölü besleyen geniş kanalın geçmişin sisler ardında kalmış günlerinde, kendilerine seçilmişler diyen köle kavmin atalarından Yusuf adında bir adam tarafından yaptırıldığı söyleniyordu. Merver Gölü kıyısında her türlü süsten uzak, alçacak bir yapı gördük. Sadece kapının iki yanındaki duvara Bias’ın bıçağından bildiğim o dört ayaklı yılan tanrısının iki başlı kabartması işlenmişti.

“Nasıl olur?” dedi Diomedes hayretle. “İnandığın tanrının o büyük dediğin mabedi burası, öyle mi? Biz bununla mı korkutmaya çalışıyorsun? Gerçekten, şu tüyler ürpertici yılan başları da olmasa, basit bir çiftçinin kulübesine geldiğimizi sanacaktım!”

Bias ağzını bile açmadı. Atları arabadan ayırıp beyaz elbiseli uşaklara emanet ettik. Sonra binanın kapısından içeri girdik. Bias yeşil kıyafetli, uzun boylu, saçları dibinden kazınmış bir adamla konuşurken biz de orada beklemeye başladık. Mabedin baş rahibi olduğunu tahmin ettiğimiz esmer tenli adamın yanağında üç köşeli yıldız biçiminde, beyaz bir yara izi göze çarpıyordu. Bizi soğuk bakışlarla süzerken, el çabukluğuyla öteki rahiplere gizlice işaret verdiğini fark ettim. Neyse ki Diomedes’in Mısır ordusunun önde gelen komutanlarından biri olduğunu anlatan işareti kolayca anlamıştım. Baş rahip verdiği ikinci işaretle ötekileri dikkatli olmaları hususunda uyarıyordu, çünkü bakışlarımı fark etmiş, belki de konuştukları dili anladığımdan şüphelenmişti. Ondan sonra işaret vermeyi bıraktı. Bundan Diomedes’e söz etmedim, çünkü Tauris’te Giritli büyücünün yanında günlerimin nasıl geçtiğini ve başıma gelen uğursuz felaketi öğrenmesini istemiyordum.

Nihayet Bias eliyle işaret ederek bizi yanına çağırırdı; solgun yüzü, içeride yakılan tuhaf meşalelerin yaydığı yeşilimsi ışığın rengini almıştı. Onunla birlikte yürüyerek bir duvarın dibine geldik. Duvarın ortasındaki yarıktan bakınca arka tarafında karanlığa doğru inen genişçe bir merdiven gördük.

Bias bir meşale alıp önümüze düştü. Yaklaşık iki sene önce Knossos’taki labirentlere girdiğim zamanki kadar aşağı indik. En alt

kata ulaştıktan sonra, duvarları koca koca kesme taşlardan örölmüş bir dehlizde yürödük uzunca bir süre. O kadar ki artık yüröye yüröye gölü yarladığımızdı düşünmeye başlamıştım. Duvarlarda dehşet verici şekilde sırttan resimler vardı; onların yanı sıra yer yer insanın tüylerini diken diken eden kelimeler ve korkunç isimler de göze çarpıyordu. En sonunda bu yasak inancı paylaşanların iğrenç şeyleri güzel ve dehşet verici şeyleri iyi olarak gördüklerini fark ettim; tıpkı rahiplerin yaktığı ateşin kırmızı değil de yeşil olduğu gibi.

Hava nemli ve kötü kokuyordu. Kimseden çıt çıkmadı, ta ki dehlizin sonuna varana dek. Orada karşımıza aşılmaz bir duvar çıktı. Baş rahip anlamadığımız dilde bir şeyler söyleyince ağır taş kütleleri ikiye ayrıldı. Arasından geçip içeri girdik. Taş kapı içimi ürperten boğuk bir sesle arkamızdan kapandı.

Karşımıza kocaman bir salon çıktı; burası Ramses'in sarayındaki taht salonundan bile daha büyüktü; o dehşet verici tanrıyı yüceltmek üzere toplanmış yeşil kıyafetli rahipler ve bu inancı paylaşan, dünyanın dört bir yanından gelmiş farklı ırklardan insanlarla doluydu. Aralarında Kanlı Prens Merenptah'ı görönce çok şaşırdım. Fakat firavunun oğlu içeri girdiğimizi fark etmemiş gibi görünüyordu. Tam karşısına, orta yerinde kocaman bir kovuk bulunan duvara büyülenmişçesine bakıyordu. Kovuğun önünde siyah renkte, yağ gibi yapışkan ve parlak bir su akıyor, altın çubukların bir kafes gibi çevrelediği oval bir havuzu dolduruyordu.

Ayine katılanların bulunduğu yarım daire şeklindeki alan, o garip havuzdan daha yüksekteydi. Havuzun ortasında ne anlama geldiğini çözemediğim resimlerle süslü, yüksekçe bir düzlük vardı; o adacığın üstünde güçlü kuvvetli bir adamla güzel bir kız büzölöp oturmuştu, her ikisi de çırılçıplaktı.

Bu acayip ayin beni hayrete düşürmüştü. "řu aşağıdaki çiftin orada ne işi var?" diye fısıldadım Bias'a. Solgun yüzlü adam hiçbir řey söylemedi; hüžün ve acımayla karışık, tuhaf bir edayla baktı yüzöme.

Derken rahipler daha önce hiç duymadığım ilahiler söylemeye başladı. Buhur ve hoş kokulu otların çıkardığı duman salonu doldurdu. Yeşil elbiseliler ellerini yukarı kaldırdı. Baş rahip havuzun başında yanan ateşin içine bir avuç dolusu kuma benzeri bir şey attı.

Parlayan alevler deminkinden daha yükseğe çıktı. Ateşin çıkardığı koku burnumuzu ve gırtlığımızı tahriş etmişti. İlahi okuyan rahiplerin sesi daha bir gürleştii, kara derili kölelerin davullara vurduğu darbeler daha bir şiddetlendi. Merenptah ve ötekiler kara suyun içindeki adacıktan gözlerini ayıramıyor, meşalelerden yayılan yeşil ışık prensin gözlerinden ürkütücü bir biçimde aksediyordu.

Altın çubukların gerisindeki genç kız açık tenliydi; en fazla on yedisinde gösteriyordu. Uzun saçları göğüslerine ve sırtına dökülüyordu. İki eliyle adamın koluna sarılmıştı; yüz hatlarında korku ve şaşkınlık okunuyordu. Yanındaklyse ağır işlere alışkın olduğu anlaşılan, güçlü adalelere sahip bir adamdı. Esmer gövdesi kara kıllarla kaplıydı. Sanki bir yerlerde tehlike sezmış gibi etrafına göz gezdiriyordu.

Baş rahip birden havuzun başında bitiverdi. Yanağındaki yara izi hafif bir ışıltı salıyordu. Uzun, altın esasını suyun içine sokup karıştırmaya başladı; usul usul yükselen dalgalar devasa kovuğun eşiklerini yalıyordu artık. Baş rahip bir yandan da Kiptice bağııyordu:

"Ey yüce yılan tanrısı, kendini kullarına göster! Sana yakaranların karşısına çık, ey nehrin kudretli efendisil Sana hizmet edenlere lütfedip görün ki seni daima yüreklerinde saklasınlar!"

Kovuğun en iç tarafında, karanlıkta bir şey kıpırdadı gibi geldi bana. Rahiplerin ilahisi ve davul gümbürtüleri kesildi, salona derin bir sessizlik çöktü. İçeriden ağır bir cisim yerde sürükleniyormuş gibi garip sesler eşliğinde bir insan ayağının çıkaramayacağı boğuk tapırtılar geliyordu. Derken ateşin yeşilimsi aydınlığına usul usul bir siluet çıktı. İlk başta bunun neye benzediğini anlayamadım, çünkü gözlerime inanamıyordum; karanlığın içinden çıkan o şeyin gerçekten bu dünyaya ait bir canlı olabileceğini aklım bir türlü almıyordu.

Öyle bir yaratıktı ki en uçuk insan bile bundan daha dehşetlisini hayal edemezdi. Gayet yavaşça kovuktan dışarı süzölürken etrafına leş gibi bir koku yayan bu devasa gövdeyi görünce, duyduğum korkudan kanımın donduğunu hissettim. Dünyanın en iğrenç, en nefret uyandıran, en aykırı yaratığı olanca azametiyle karşımdaydı.

Dev canavar insanın yüreğini ağzına getiren bir kâbus gibi,

titanların adı konulamayan çirkin yavruları ve tarih öncesi çağların gürleyen ejderhaları gibi, görenlerin dizlerinin bağına çözen uğursuz bir felaket habercisi gibi sürüne sürüne geliyordu. Akıllara durgunluk veren cüssesi beni dehşete düşürmüştü. O kocaman ağzıyla kuyruğunun arasındaki mesafe yirmi beş kulaçtan fazlaydı. Ayakları koca su aygırlarınıninkinden bile daha iri ve biçimsizdi. En korkunç olanı da canavarın ağzından mızrakların sivri ucu gibi çıkan, kolum kadar uzun dişlerdi. Merhametin hakim olduğu bir dünyanın insanlara bir daha asla yaşatmaması gerektiği o unutulmuş çağların olanca pislği, dehşeti ve canavarlığı bu çirkin yaratıkla birlikte yeniden ortaya çıkıyordu. Korku elimi kolumu bağlamıştı; hirsinden hızlı hızlı soluk alıp vererek, kudurmuşçasına ağzından salyalar saçarak, şişkin karnının üstünde ağır ağır sürünerek ilerlerken bana ölümü hatırlatan o olağandışı ve habis yaratığın sarı sarı ışıldayan gözlerinin büyüünden ve tarih öncesi çağların çoktan unutulduğu zannedilen uçurumlarından fırlamış, mide bulandırıcı, ifritleri andıran ve tanrıları unutturan cinnetlere sürükleyecek kadar ruhları örseleyen bu ete kemiğe bürünmüş dehşet sahnesinden alamıyordum. İnsanların tanrı diye taptığı o pullu gövde kovuktan çıktı; karanlık sulara dalarak adacığın üstünde kendini bekleyen iki kurbanına doğru yüzerken çevresine ölümün nefesini ve çürümüş kokusunu yayıyor, gözleri aman vermez bir gaddarlıkla parlıyordu.

Çıplak adam etrafına vahşice bakıyordu. Kaderine kuzu kuzu teslim olmak yerine, boynuna sarılmak için canavara doğru atıldı; belki de onu boğmaya çalışacaktı, fakat canavar onu bir atın can sıkıcı bir sinekten kurtulması gibi kolayca savuşturdu. O esnada zavallı adam sağ tarafını kaptırmıştı; vahşi canavar kurbanının sağ kolunu gövdesinden çatır çatır kopardı. Az sonra cesur adamın parçalanmış gövdesi kanlı kabarcıklarla kaplanan karanlık sulara gömüldü.

Beni etkisi altına alan o büyüü gücün farkına tam da o anda vardım. Tehlikeden korunmak için iki elimle kutsal hareketi yaparak ayağa fırladım. Niyetim, hiç olmazsa kızı kurtarmaktı. Ne var ki o sırada biri sağ tarafımdan biri sol tarafımdan atılan iki kement boynuma geçti. İpleri o kadar sıkıyorlardı ki boğulmamak için kılı-

cın kabzasını bırakıp iki elimle kementlere yapışmak zorunda kaldım. Ne kadar uğraşıtsam ipleri gevşetmeyi başaramadım; göz ucuyla baktığımda iki yanımda yeşil kıyafetli iki rahip gördüm. İplerin ucundan tutmuş, çekiyorlardı. Avcının ağına düşmüş bir kuş gibi kalakalmıştım.

Diomedes de kılıcına davrandı ama Bias olanca gücüyle kralın kılıcı tutan eline yapıştı. “Hayır Diomedes!” diye haykırdı Yunanca. “Burada kavga çıkarma! Dostumuz sakın olursa ona bir şey yapmazlar!”

Böylece gözlerimi yeniden havuza çevirdim. Kız kara suya girmiş, havuzu çevreleyen altın parmaklıklara doğru yüzüyordu. Ne var ki daha oraya ulaşmadan tiz bir çığlık attı; kan gibi köpüren bir girdap onu alıp kara derinliklere çekti.

Midemin bulantısından az kaldı kusacaktım. Fakat Diomedes ve Bias da dahil herkes sevinç çığlıkları atıyor, Merenptah’ın yeşil gözleri parlıyordu. Ansızın göz göze geldiğimizde, şaşkınlık ve kaygı dolu bir ifade yayıldı prensin yüz hatlarına.

Baş rahip kollarını havaya kaldırdı. “Kutsal kurban ayinine tanık olanları!” diye bağırdı. “Artık gidebilirsiniz! Sorumluluğunuzu asla aklınızdan çıkarmayın! Tanrının ziyafetine şahit oldunuz; sakın ihanete yeltenmeyin! İşte yılanların efendisini gördünüz, arkanıza dönüp gidin ve gördüklerinizi hiçbir zaman unutmayın!”

Davullar yeniden çalınırken rahipler yine o bilmediğim dille-riyle dualar okumaya başladılar. Boynumdaki kementler gevşedi. Başımı çevirip baktığımda iplerin ucunun yerde durduğunu gördüm. Onları çeken adamlar ortadan kaybolmuşlardı. Hemen kementleri boynumdan çıkardım. Sonra Diomedes ile birlikte çıkışa doğru koştuk. O esnada Bias da sayısız kurbanın kanının karıştığı suyla alnını ıslatmak üzere havuza doğru yürüyordu.

Dışarı çıktığımızda tepeden tırnağa silahlı maiyetinin ortası da duran Merenptah ile karşı karşıya geldik. Dalgın bir edayla bizi süzüyordu.

“Seni selamlıyorum soylu prens!” diye seslendi Diomedes. “Seni burada gördüğüme şaşırdım. Bütün canlı varlıkları topraktan şekillendirdiğini ve adını aldığını söylediğin Ptah’ın mabedine gitmeyecek miydin?”

“Doğru duymuşsun Yunanlı” diye karşılık verdi Ramses’in eli kanlı oğlu. “Ama yılan tanrısı Seth de benim ve mensup olduğum hanedanın koruyucularından biridir.”

“Ne?” diye sordum şaşkınlıkla. “Bu korkunç canavar nasıl savaş ve mücadele tanrısı Seth olabilir? Buna hayatta inanmam, çünkü Piramesse’deki mabedini bizzat ziyaret ettiğim zaman böylesine gaddarca bir ayine şahit olmamıştım!”

“Güçlünün kudretini yüceltmek için zayıfı yok etmesine gaddarlık mı diyorsun delikanlı?” diye sordu total prens alaycı bir tonda. “Nil’in suladığı toprakların en muhteşem tanrısı karşısında adını anmaya değmeyecek iki insanın canının ne değeri var? Seth iyidir ve kötüdür, Seth yardım eder ve bozar, yaratır ve yok eder. Demin gördüğün, onun girdiği sayısız suretlerden biridir, hem de gerçeğe en yakın olanı!”

Bütün vücudum ürperdi. “Biz Akalar da tanrılara yaklaşmak için insan kurban etmeyi biliriz” dedi Diomedes. “Truva’ya gitmek üzere Aulis’ten denize açılmadan önce Agamemnon da kendi kızını göklerin sahiplerine adamamış mıydı? Ama bizde bu tür ayinler buradaki gibi dehşet verici biçimde değil, layık olduğu şekilde yapılır. Samimi konuşmak gerekirse, şu ayaklısı da dahil, iğrenç yılanlardan oldum olası nefret etmiş ve gördüğüm yerde başlarını koparıp almışımıdır.”

“Seth sadece düşmanlarına zarar verir” dedi Merenptah gözlerini kısarak. “Halbuki dostlarına servet ve iktidar bahşeder. Sen de artık aramıza katılmış oldun Diomedes. Ama beni burada gördüğünüzü sakın kimseye söylemeyin! Kardeşim Sesostris’in bunu öğrenmesini istemem, çünkü o yılan tanrısını uzun zamandır Mısır tahtının veliahdına yakışan bir samimiyetle yüceltmiyor.”

Bu ihtar kulak ardı edemedik, çünkü iki prensin arasındaki anlaşmazlığın büyümesini istemiyorduk. Komutanların arasında çekişme varsa savaşın gidişatı birdenbire değişir, savaşçılar -tabii talihleri yardım eder de kellelerini kurtarabilirlerse- kolunu bacağını savaş meydanında bırakıp dönerlerdi. Fakat soylu Sesostris’e hiçbir şey söylemememizin bir başka nedeni de Merver Gölü’nün altında gördüklerimizi hatırladıkça midemizin bulanmasıydı.

-IV-

Sesostri's'i ancak Teb Şehrine vardığımızda yeniden görebildik. Nil Nehri'ndeki akıntının güçlendiğı Syene Şehri geçildikten sonra ordunun kullanacağı diğerk küçük teknelerin hazırlanmasına nezaret etmek üzere gemilerin en süratlisine atlayıp gitmişti. Oradaki girdaplar büyük gemiler için aşılmaz bir engeldi; bu yüzden bütün yükün karaya çıkarılması ve Şehirden geçirilip diğerk teknelere aktarılması gerekiyordu.

Bizse muazzam Nil Nehri'nde hiç acele etmeden ilerliyor, Memphis'i geçtikten sonra daralan kıyı Şeridini takip ediyorduk. Artık sarp dağlar Mısır'a hayat veren nehre her iki taraftan iyice yaklaşmıştı. Tarlalarda ekin, arpa, kıvıl buğday göze çarpıyordu. Hasat mevsimiydi. Çiftçilerin itinayla bakımını yaptığı bağlar fasulye, mercimek, soğan, pırasa, kabak ve kavunla doluydu. Kıyılarda eşekler, sığırlar ve koyunlar otluyor, ahşap ağıllarda keçiler ve domuzlar bağrışıyor, evlerin avlularında kazlar, ördekler, güvercinler ve evcilleştirilmiş turnalar hep birlikte yemleniyordu. Kıyı Őeridinde uzun uzun açılmış evlere liflerinden pek çok işte yararlanan keten ekilmişti.

"Aç gözlerini, iyice bir bak" dedi Diomedes. "Tapınaklarındaki altınla değil, çiftçilerinin emeğıyle ayakta duran Mısır'ın gerçek zenginliğı işte Şu gördüklerindir!"

Tarlaların arasında irili ufaklı ılın ağaçları ve kalın gövdeli yaban incirleri, göz alıcı akasyalar, incecik hurmalar, dalları yüklü elma ağaçları ve meyvesinden yağ çıkarılan Habeş cevizi yetişmişti. Ama ahşap sabanın işlemediğı, çiftçi kadınların çıplak ayak basmadığı, insanın rahatlıkla kaybolacağı kayalık vadilerin ötesinde başlayan vahşı topraklarda aslanlar, leoparlar, yaban öküzleri, dağ keçileri, karacalar, antiloplar, geyikler, çakallar, acayip haşereler ve daha önce hiç görmediğimiz türlü türlü canlılar yaşıyordu. Sazlıkların içinde ürkütücü su aygırları, yaban domuzları, kutsal balıkçıl kuşları ve Mısırlıların timsah dediğı dört ayaklı korkunç sü-rüngenler yuvalanmıştı.

Nil Nehri bu ülkenin can damarıydı; halkı bir arada tutan bir bağ, Mısır'ın belinde bir kuşaktı. Uçurumlarını birleştiren bir köprü, ülkenin kuzey ve güney kesimini birbirine bağlayan bir ip, bir yol-

du. Toprakları verimli kılan biricik su kaynağıydı. Mısır'da olan ne varsa, varlığını işte bu nehre borçluydu. Nil cömertçe verdiği zaman ülkede yüzler güler, düşmanlar sinerdi. Ama ne zaman Mısır halkına gücense, insanlar açlıktan kırılır, böylece Mısır topraklarına giren yabancı ordular uzaklardaki yurtlarına bol miktarda ganimetle dönerdi.

Nehrin üstünde sayısız mavna çalışıyordu. Nubya'dan aldıkları kereste, köle ve canlı hayvanları nehrin denize döküldüğü yerdeki şehirlere taşır, dönüşte şarap yüklenerek yola koyulur, Mareotis'e uğrayıp aldıkları meyveyi güneyin çorak bozkırlarına götürürlerdi. Buna karşılık gemilerin büyük bölümü, devletini güçlendirmede çağın hükümdarlarını geride bırakan firavunun yüksek binalarının yapımında kullanılan taşları getirirdi. Kayalık vadilerden yola çıkan beyaz kireçtaşı, Edfu şehri civarında engebeli arazilerden çıkarılan esmer renkli kumtaşı, Memphis'in dağlarından çıkarılan kıvil renkli taşlar, Nil kıyısındaki Hatnub'dan çıkarılan parlak kaymaktaşı, doğudaki Koptos şehriden çıkarılan kara bazalt ve Vavat arazisinden çıkarılan yeşilimsi diyorit taşı koca koca kütleler veya tabakalar halinde nehir yoluyla firavunun şanını daha da yüceltmek için Piramesse'ye taşıırdı.

Günlerce yol aldı; Şaruna, Hardai, Hebenu ve kısa süre öncesine kadar Mısır'ın taht merkezi olduğı söylenen Amarna şehirleri i geçtik. Amarna'yı Mısır'ın eski tanrılarına karşı savaş açıp güneş tek ilah olarak seçtiğı için dinsiz olduğı söylenen Firavun Ehnaton kurmuş, halkın güneşe verdiği Ra adını değiştirerek Aton demişti. Amarna'dan sonra Asyut, Matmar, Ahmim ve Abydos'a uğradık.

Hep birlikte Abydos'ta gezerken muazzam bir kalabalığa rast geldik. Kadınlar, erkekler ve hattâ köleler bile göz alıcı kıyafetlere bürünmüşlerdi. Halka halinde sevinç içinde dans ediyor, bir yandan da şarap içip dumanı üstünde kebablar yiyorlardı. Bizim iriyarı Polkos kalabalığın içinde sarı cüppelere bürünmüş birkaç rahip görmüştü; üzerine Osiris'in işareti olan eğri asa ve kamçı deseni işlenmiş kutsal bir sandık taşıyorlardı. Dualar mırıldanıyor, arada bir de seslerini yükselterek ilahiler söylüyorlardı. O esnada kalabalığın öte tarafında kalan büyük bir evin arkasından kırmızı

elbiseler giymiş birtakım adamlar fırladı; savaş naraları atarak dua eden rahiplere saldırarak tekme tokat girişmeye başladılar.

Polkos bu manzara karşısında eli kolu bağlı duramazdı. "Kimseye bir zararı dokunmayan şu zavallı rahiplerin durduk yerde hakarete uğramasına göz mü yumacaksınız?" diye bağırdı dostlarına. "Haydi, davranın bakalım! Hele şu alçaklara yumruğumuzu bir tattıralım!"

Bu sözlerle saldırganların arasına daldı. Öyle şiddetli yumruklar sallıyordu ki biraz sonra kırmızı elbiseli adamların en az on tanesi küfürler savurarak yere yıkılmış, zonklayan çenelerini ovuyordu.

Fakat rahipler Polkos'a teşekkür etmek yerine daha beter lanetler yağdırınca, İriyarı dostumuz afalladı. Nihayet asalarını kaldırıp şaşkın haldeki Polkos'a girişmeye başladılar; sanki onların dostu değil de amansız düşmanıydı. Neyse ki arkadaşları onu öfkeli kalabalık tarafından adamakıllı pataklanmaktan güçlükle kurtardılar. Üstlerine yürüyen saldırganları püskürtüp kılıçlarını çekerek Polkos'u emniyete aldılar.

Sarı elbiseli rahipler yeniden ayin düzeni aldılar. Ama kırmızı elbiseliler bir zaman sonra tekrar ortaya çıkmak ve Osiris'in rahiplerini daha beter hırpalamak üzere o evin arkasında gözden kayboldular. Bu defa gözleri rahiplerden çok Polkos'un üstündeydi; ikinci kez araya girecek mi diye onu kolluyorlardı. Oysa İriyarı dostumuzun eski keyfinden eser kalmamıştı.

Genç Amenmesses bu tuhaf macerayı anlattığımızda tok bir kahkaha attı. "Gerçekten, siz Akalar son derece dövüşçü bir kavimsiniz!" dedi gülerek. "Neyse ki dövüşçü olduğunuz kadar akıllı değilsiniz! Yoksa Mısır dünyanın en büyük devleti olamazdı. Ama sizi gücendirmek de istemem. Durun anlatayım: Bu şehirde gördüğünüz gerçek bir kavga değil, ölüm tanrısının şerefine her sene düzenlenen kutsal oyunlardan biridir sadece. Sarı elbiseliler Osiris'in kutsal sandığını kırmızı elbiseli düşmanlara karşı koruyan rahipleridir. Saldırı esnasında ne kadar darbeye maruz kalırlarsa, tanrıları katında o kadar çok itibar kazanırlar. Bu yüzden dostunuz aralarına girince ne kadar zor bir duruma düştüğünüzü tasavvur edebiliyorum."

Abydos'ta hanedanın Ramses adını taşıyan ilk mensubu gömülüydü. Ondan sonra on dört yıl hüküm süren oğlu Sethos, kendi oğluna onun adını vermiş, babası Ramses için Abydos'ta muhteşem bir mezar inşa ettirmişti. Yolculuğumuzun ilerleyen safhalarında Denderah, Negade ve Koptos şehirlerini geçerek nihayet yüz kapılı Teb'e vardık.

Nasıl ki Mısır'ın en göz kamaştırıcı şehri Piramesse ve en kalabalığı da Memphis ise büyük Teb de kurulduğu günden beri en güçlüsüydü. Burası hâlâ yeryüzünün tahtı sayılıyor, firavun halkını kısa süre öncesine kadar buradan idare ediyordu. Rivayete göre büyük akrebin kurduğu kadim Teb şehrinde, Nil Nehri'nin öte yakasına binlerce yıl önce inşa edilmiş mezarlarında pek çok hükümdar yatıyordu. Karnak ve Luksor tapınaklarının yakınlarına firavunların şanını yücelten geniş galeriler inşa edilmişti. Karnak'ta çok garip, garip olduğu kadar da düşündürücü bir olay yaşadık.

Güneş doğmak üzereydi. Donanma yolculuğa devam etmek için son hazırlıklarını yapıyordu. Şekel ve Diomedes ile birlikte gezinirken, iki muazzam heykele rastladık. Yüz hatlarında çağlardan beri değişmeden kalmış bir asalet ve mağrur bir keder ifadesi vardı. Şekel Diomedes'e Kadeş Savaşı'nda yaşadığı maceraları anlatıyordu. O esnada bulutların arasından yüzünü gösteren güneşin ilk ışınları yanından geçtiğimiz heykele düştü. Derinden derine, müthiş bir inilti geldi kulağımıza ansızın; koca kaya kütesi sanki canlıymış gibi titredi.

Dehşet içinde göz göze geldik. Onca zamandır Mısır'da yaşayan Şekel dahi o sesin nereden geldiğini bilmediğine dair yemin etti. Sonra taştan heykeli ellerimizle yokladık; kıpırtısız ve soğuktu. Kitabelerden birinde 'Amenophis' ismine rastladık ama pürüzsüz yüzünde ne bir canlılık belirtisi vardı ne de sıcaklık. Sesin nereden geldiğini bir türlü anlayamadık.

O akşam Sesostis nehrin kıyısında göz kamaştırıcı güzellikteki saraya davet etti bizi. İki prens, Diomedes ve benim haricimde Şekel de temsil ettiği kavmin önde gelen reislerinden iki savaşçıyla birlikte orada hazır bulundu. Amenmesses yoktu; geceyi Ammon Tapınağı'nda dua ederek geçirmeyi yeğlemişti. Gençti ama komutanların içinde inancına en bağlı olanı da oydu.

Sesostris, Teb usulü dilimlenmiş elmayla sunulan kaz kı-zartması getirtti. Veliht prens kadehlerimize tatlı Mareotis şarabı doldurdu. Fakat Şirdanalı üç savaşçı ikramı reddetti; onlar Mısırlı-ların darıdan yaptıkları birayı daha çok seviyorlardı. Büyük kupa-larla getirilen köpüklü içkiyi uzun kamışlarla geçire geçire içmeye başladılar.

Akşam karanlığı çökerken oturduğumuz bahçede şehrin, yakı-lan tezeklerin ve şişlerde çevrilen balıkların kokusu birbirine karışı-yordu. O sırada Diomedes başımızdan geçen olayı anlattı.

“Uzun süredir birbirimizi tanıyoruz, çok konuşmayı sevmedi-ğimi bilirsiniz” dedi sözlerinin sonunda. “Ama o sesi içimizden biri çıkarmamıştı, heykelin arkasına saklanmış başka birini de görme-dik. Zaten böyle bir sesi bir insanın çıkarması mümkün değil; sanki bir tanrı inledi gibi geldi bana.”

Sözleri dinleyenlerin üstünde farklı etkiler bırakmıştı. Firavu-nun oğulları Argos kralını büyük bir dikkatle süzerken Sesostris’in yüzünde şaşkınlık, Merenptah’inkindeyse endişe vardı. Şirdanalı savaşçılar son zamanlarda yine sabah sabah bira içip sarhoş ol-maya başladığı için taşların öksürdüğünü işitmiş olabileceğini söy-leyerek alaycı bir dille sataşınca Şekel öfkeyle kendini savunmaya girişti.

“Dostlarım, her ne kadar sebebini bilmesek de biz Mısırlıların öteden beri alışkın olduğu türden, büyük bir mucizeye tanık ol-muşsunuz gerçekten” dedi Sesostris. “Çünkü bahsettiğiniz abide ülkemizin dört kuşak önce hüküm süren yetmiş üçüncü hüküm-darı, büyük Firavun Üçüncü Amenophis’e aittir. Onun heykeli, yaşadığı dönemde en sadık inananlarından olduğu güneş tanrısını her sabah selamlamaktadır sanki. Ama doğrusunu isterseniz siz Akaların bu hususta hiçbir bilgisinin olmaması beni çok şaşırttı!”

“Nasıl olsun soylu Sesostris!” diye cevap verdim. “Gerçi hey-kelin kitabesindeki onca işaretin içinden demin söylediğin ismi çı-karmayı başardık ama onun hakkında şimdiye dek hiçbir şey duy-mamıştık. Unutma ki biz ülkenize geleli daha bir sene oldu; üstelik öncelikle dilinizi öğrenmemiz gerekiyordu.”

“Hayır hayır, beni galiba yanlış anladınız” dedi Sesostris. “Ame-nophis ismini sadece firavunlar değil, prensler, ordu komutanları

ve yüksek rahipler de kullanır. Çünkü Mısır'da en asil isimlerden biridir ve 'Ammon cömerttir' anlamına gelir. Kardeşlerimden biri de bu ismi kullanırdı. Yabancı bir ülkede başkalarının mücadelesi uğruna can verdi. İşte beni asıl şaşırtan da bu ismi bilmemenizdir. Yanlış hatırlamıyorsam Merenptah da sizi aslında kardeşimin hayatını kaybettiği Truva'da savaştığınız için bu sefere katılmanız hususunda ısrarcı olmuştu."

"Seni hayal kırıklığına uğrattıysak özür dilerim ama bu ismi ilk defa duyuyoruz" diye karşılık verdim.

Sesostris bizi düşünceli bir tavırla süzdü. Sonra bakışları Merenptah'a kaydı; derken yüz hatlarına bir tebessüm yayıldı birden. "Tabii yal" dedi veliaht prens. "Kuzeyden gelen insanların dilimizdeki bazı uzun kelimeleri telaffuz etmekte gerçekten zorlandıklarını unutmuşum. Hatırladığım kadarıyla Piramesse'de yaşayan Akalar kardeşime kısaca 'Memnon' derlerdi."

O an gözlerimizin önündeki perde kalkıvermişti sanki. "Etiyopya Kralı Memnon senin kardeşin miydi?" diye bağırdı Diomedes. "O yiğit kahramanın adını duymamak için sağır olmak gerek! Onun şafağın kızıl tanrıçası Eos'un oğlu olduğu söyleniyordu; ne-redeyse Truva'yı kurtaracaktı, öyle yaman dövüyüyordu!"

"İşte orada haklısın!" dedi Sesostris yeniden gülümseyerek. "Siz Akalar yine de hurafelere çok inanan bir kavimsiniz! Birisi cesareti, gücü yahut bilgisiyle diğer insanların arasında öne çıksa, hemen onun tanrıların soyundan geldiğini düşünüyorsunuz. Şafağın kızıl tanrıçasının oğlu ha? Anlaşılan sizinkilerden biri sabahın alacakaranlığında sarhoş haliyle kitabede adını okuduğu Amenophis heykelinin dibine bir yaban eşeği gibi gelip yatmış; sonra o tuhaf sesi duyunca belli ki korkusundan altına etmiş. Arkadaşları onunla alay edince de utana sıkıla bir tanrının veya insan suretine girmiş semavî bir varlığın kendisiyle konuştuğunu anlatmış. Hele bir de şafağın kızılığı göğü boyayıverince masal tamam olmuş. Bana anlatacağınız buna benzer başka hikayeler var mı? Herhalde dillere destan kardeşimin benden önce Mısır'ın veliaht prensi olduğunu söylememe gerek yok. Gerçi biz aynı anadan doğmamıştık. Onun anası ölümlüydü, yani Mısır'ın yerlilerinden değil, sizin Etiyopya dediğiniz Kuş'ta hüküm süren kralın kızıydı. Bu yüz-

den siz de Amenophis'e Etiyopya Kralı Memnon dediniz. Doğrusu benden daha esmer tenliydi."

"Bunu bilmeyen yoktur!" dedi Diomedes cevaben. Sesinde samimi bir hayranlık vardı. "Onu kendi gözlerimle de gördüm; hattâ bir seferinde kılıç kılıca geldik. Sonra savaşın karmaşası içinde birbirimizi kaybettik. Bilge kahraman Nestor'un gencecik oğlu Antilokhos'un canını aldı. Daha pek çok yığdı yere serdi. Nihayet Yunan ordusunun en güçlü savaşçısının, tanrılara denk Akhilles'in karşısında hayatını kaybetti."

Argos kralı bunları anlatırken veliaht prensin yüzünde hayret ifadesi belirdi. Afallayarak gözlerini Merenptah'a çevirdi. Fakat kardeşinin pürüzsüz yüzünde bir tek kas bile kıpırdamıyordu. Şirdanalılar tartışmayı bırakmışlardı. Reisleri Şekel gözlerini bizim üstümüzden ayırmıyordu.

"Neler söylüyorsun Diomedes?" dedi Sesostris en sonunda. "Sen ve kardeşim Amenophis silah arkadaşı değil düşmandınız, öyle mi? Sen onun savunduğu şehre hücum ediyordun ve şimdiye dek zannettiğim gibi onun yanında, burçlarda bulunmuyordun, doğru mu duydum?"

"Öyledir soylu prens" diye cevap verdi Diomedes. "Gerçi demin söylediğim gibi kardeşinin karşısına bir kez çıktım, ona son darbeyi vuran Akhilles oldu ama birbirimize düşman olmamıza rağmen ona hem bir komutan hem de bir savaşçı olarak her zaman büyük saygı duydum."

Sesostris kardeşine döndü. "Bunu bana nasıl izah edeceksin Merenptah?" diye sordu kaşlarını çatarak. "Babamızın huzurunda o Suriyeli kurnaz dostunla bir olup bu sefere çıkılmasını tavsiye ederken Akaların vaktiyle Amenophis'le omuz omuza savaştıklarını öne sürmüştün. Oysa şimdi kardeşimin dostları değil düşmanları olduğunu öğreniyorum! Yüce firavun veya ben bundan haberdar olsaydık, Akalar benimle birlikte bu sefere kesinlikle çıkamazdı!"

"Geçmişte Memnon ile karşı saflarda bulunduğumuz doğrudur ama biz şu an silah arkadaşınız Sesostris!" dedi Argos kralı, öfkeden sesi titriyordu. "Sadakatimden hiç şüphe ettin mi? Truva'da savaştığımı bildiğin halde, orada neler yaşandığını neden sordun? Eğer yanında kılıç sallamamı istemiyorsan, Mısır topraklarını

derhal terk ederim. Benim gibi bir adamın kimsenin yalvarmasına ihtiyacı olamaz, çünkü ganimet peşinde koşan biri değilim. Ben savaşmak için doğmuşum; tek arzum kılıcımı düşman kanına bulamaktır. Başka ülkelerde de buna fırsat bulurum, inan banal!”

“Sizin gibi soylu insanların arasında böyle aptalca bir tartışmanın yaşanması gerçekten çok tuhaf” diyerek söze karıştı Şekel boğuk sesiyle. “Eğer Diomedes Memnon’u bizzat öldürmediyse, hangi hakla ondan intikam almaya kalkıyorsun Sesostris? Madem gerçeği bir tesadüf sonucu yeni öğrendiğin için kendini aldatılmış hissediyorsun, o halde öncelikle seni kimin yanılttığını bir araştır bakalım! Diomedes bugün söylediğini yarın inkâr edecek birine kesinlikle benzemiyor.”

Merenptah ak sakallı savaşçının yüzüne öfkeyle baktı. “Bu küstahça sözler ağzından hiç çıkmamalıydı!” diye çıkıştı hırsla. “Şimdi babamın gözdesi olduğun için dilini tutmaya ihtiyaç duymuyorsun ama velinimetin ömrünü tamamlayıp dinlenmeye çekildiğinde ve tahta bir başkası geçtiğinde seni kimin koruyacağını bir düşün!”

“Benim gibi yaşlı bir adama gözdağı vermeye mi çalışıyorsun yoksa?” dedi Şekel alaycı bir ses tonuyla. “Büyük firavunun ölümünü görecektir kadar yaşayacağımı sanmıyorum. Her ne kadar benden daha yaşlı olsa da, o uzun yaşamanın sırlarını bilir. Ama ben öldüğüm zaman cesedime istediğini yapabilir, gönül rahatlığıyla çığneyebilirsin Merenptah! Biz Şirdanalılar bu konuda Mısırlılar gibi hassas değiliz!”

“Senden duymak istiyorum kardeşim” dedi Sesostris. “Nasıl olur da babamıza yanlış bilgi verirsin? Anladığım kadarıyla Suriyeli dostun Bai de yalan söylemiş!”

Merenptah veliaht prensi süzerken yüzü taşlaşmış gibiydi, fakat konuşurken içindeki nefret yeşil gözlerinde açığa çıkıyordu: “Ordu komutanlarının huzurunda aşağılanmama göz mü yumuyorsun Sesostris? Bana sıradan bir asker gibi davranılması hoşuna mı gidiyor? Yunanlılar Asya kıyılarına yaptıkları seferden bahsederken, pekâlâ onları yanlış anlamış olabilirim, çünkü o zamanlar bizim dilimizi bilmiyorlardı. Şayet tercümanım söylenenleri yanlış anladiysa, onu hemen kırbaçlatacağım. Bai’ye ben bilgi verdim. Gerçekten, bu o kadar önemli mi? Bu Yunanlıların her zaman kor-

kusuzca savaştığını göreceksin. Ama eğer ordudan ayrılmamı istemiyorsan, beni bir daha böyle rezil etme!”

“Sakin yapma kardeşimi!” diye karşılık verdi Sesostris kanlı prensi yatıştırmak için. “Orduyu ikiye bölmeyelim. Kardeşlerim içinde en çok Amenophis’i sevdiğim ve hep onu örnek aldığım için kızdım sadece. Vaktiyle o gözleri şaşı Suriyeli dostunla birlikte, pek fazla alışverişimizin olmadığı o yabancı toprakları savunması için babama Amenophis’i uğursuz Truva Savaşı’na göndermeyi tavsiye ettiğini dün gibi hatırlıyorum. Aslında Truva denen o şehrin yaşaması veya yerin dibine batması arasında ülkemiz açısından hiçbir fark yoktu. Gerçi bu sayede veliaht prens oldum ve babamın ölümünden sonra iki ülkeye de hükmedeceğim ama doğduğum günden beri hiçbir şey, kardeşimin bu anlamsız savaşta hayatını kaybetmesi kadar acı vermedi bana.”

Bu sözler üzerine aradaki buzlar eridi. Ordu komutanları birbirlerinin şerefine içerken tanrıları anmayı da unutmadılar. Yine de o tartışmadan sonra içimde kötü hisler uyanmıştı. Kendimi bir adamın parmaklarına bağladığı iplerin ucunda oynattığı, kendini savunmaktan aciz bir kukla gibi hissediyordum. Nasıl ki o kuklalar başlarını ipleri tutanın iradesine bağlı olarak sağa sola çevirir de oynatıldıklarının bilincine varmazsa, ben de kendimi ve diğerlerini görünmez iplerin emrinde görüyordum. Fakat bizi kuklalar gibi oynatanı ancak çok sonra, Nubya’yı geçip Savaşan Ormanlara ulaştığımızda, belalar başımızdan aşağı yağmur gibi boşandığı zaman görecektim.

-V-

Nubya o kadar zengin altın yataklarına sahipti ki ‘Ammon’un altın ülkesi’ adıyla anılıyordu. Güneydeki maden ocaklarından çıkarılan her şey elbette ki yalnızca firavuna ve tanrılara aitti. Bu değerli maden toprağın bağrında ne kadar çoksa, civar yöreler bir o kadar tenhaydı, orada yaşayanlar da bir o kadar perişan bir hayat sürüyordu. Bir zamanlar işinin ehli çiftçilerin işlediği verimli toprakların yerini alan ıssız bozkırlar giderek genişliyordu.

Syene şehrini geçtikten sonra Nil Nehri'nin ortasındaki Elephantine Adası'nda büyük ve eski bir tapınak olduğunu gördük. Orada çok eski zamandan beri görevlendirilen rahipler su seviyesini ölçer, ona göre nehrin taşıp taşmayacağını, yani Mısır'ı bereket ve refahın mı, yoksa kuraklık ve açlık tehlikesinin mi beklediğini tahmin ederdi. Sesostris tapınağa düzgün boynuzlu yirmi koç ve kırk ökçek hoş kokulu buhur bağışladı.

"Nehrin taşacağı vakit yakındır soylu prens" dedi yaşlı rahip. "Nil havzası bu sene suya doycak, işaretler bunu gösteriyor. Sular ne azalıp kuraklığa yol açacak ne de fazla taşıp verimli toprağı alıp götürecektir. Sülalemin bu adaya bekçilik ettiği kırk bir kuşak boyunca, alametler sadece on yedi kez bu kadar iyi olmuştu. Yine de hazırlıklı olun! Geçmişte bu kadar verimli giden yılların ardından korkunç kuraklık Mısır'ı tam on üç kez kasıp kavurmuş, insanlar ve hayvanlar açlıktan kırılmıştı. Bununla beraber su seviyesi sadece dört kez aynı kalmış, Nil havzasını başta salgın hastalıklar, pislik ve haşereler olmak üzere türlü türlü felaketler sarmıştı."

Syene şehrinden sonra iki gün daha yol alıp nehir akıntısının hızlandığı ilk bölgede gemilerimizi değiştirdik; uzun yıllar önce firavunlar orada kayalıkların arasına bir kanal açtırmışlardı, ne var ki kanal kullanılamaz haldeydi. Devasa mavnaları karadan geçiremeyeceğimiz için oradan itibaren yolculuğa çok daha hafif ve kullanışlı teknelerle devam edecektik. Kubban, Korosko ve Aniba şehirlerini geçtikten sonra, Nil Nehri'nin alıştığımız akışını bozan altı çağlayanlar bölgesinden ikincisine ulaştık, oradan sonra da muhkem Semne şehrine. Orada, Nil kıyısında tepeleri sivri on yedi kule yükseliyordu; surları on iki adamın boyundan daha yüksekti. Kaleyi etrafından dolaşmak isteyen birinin bin adımdan fazla yürümesi gerekirdi. Semne şehrinin kuruluşunun üstünden altı asır geçmişti.

Mısır tarihinde başkomutanımız Sesostris'in adını taşıyan üç büyük firavun vardı; en sonuncusuna bütün Nubya topraklarında tanrı yerine tapılmıştı. İşte Semne şehrini de onun inşa ettirdiği söyleniyordu. Kaleyi güneydeki kavimlerin önüne set çekmek için yaptırmıştı. Başkomutanımız, atasının şerefine inşa edilmiş olan tapınağa bol bol mür ve buhur bağışladı. Bir taraftan da Nubya'nın

asıl fatihi olan atası ın düzenlediği seferleri büyük bir saygıyla anlatıyordu.

"Bu geniş toprakları bir uçtan bir uca kat etmiş durmuş. İkkur ve Kubban kalelerini çöldeki altın yataklarını korumak için yaptırmış; Semne ve Kumne şehirlerini de sizin dilinizle 'kara derili' savaşçı kabilelere karşı birer mevzi olsun diye kurdurmuştur. O zamanlar vahşi bir hayat süren Kıptiler Nubya'ya girmiş, kuzeydeki şehirlere doğru ilerliyorlarmış. Büyük dedemse bir ticaret şehri olmak üzere Kerma'yı kurmuş. Kara derililer kıymetli keresteler, işçi köleler, esmer tenli rakkaseler, ayrıca iri boynuzlu sığırlar, deri, panter postları, hattâ devekuşu yumurtaları, zürafa kuyrukları ve maymunlar gibi nadir bulunan malları orada pazara çıkarmışlar. Mısırlılar da bunlara karşılık kara derililerin büyük ihtiyaç duyduğu silah, iğne ve bıçak gibi türlü türlü madenî eşyalar vermişler. Böylece Sesostis Nubya'ya karşı gösterdiği cömertlikle haklı olarak çok sevilmiş. Ne var ki ondan sonra gelen hükümdarlar ülkeyi acımasızca tahrip etmiş, ağaçları kesmiş, çiftçilerin toprakla boğuşa boğuşa aldığı tahıla el koymuş, karılarını ve çocuklarını esir alıp götürmüşler. Nihayet bu toprakların genç erkekleri çaresiz kalıp maaşlı asker olarak Mısır ordusunun hizmetine girmiş, bir kısmı bedevi veya haydut kabilelerine katılıp çöllerde izni kaybettirmiş, çiftçilikle uğraşanlarsa güneydeki ülkelere göç etmiş. Böylece bir zamanlar gelişmekte olan bir ülkenin toprakları ıpıssız bozkırlara dönüşmüş."

Kuş'un perişan haldeki başkenti Buhen'den ve küçük Tombos köyünden sonra çağlayanlar bölgesinin üçüncüsünü de geçtik. Arazi daha bir çoraklaşmış ve tenhalaşmıştı. Kerma, Dongola, Napata ve Nuri şehirleri görülmeye bile değmezdi. Beşinci çağlayanlar bölgesine ulaşmadan az önce Kurgus Kayalıkları'na kazınmış muazzam kitabeyi büyük bir saygıyla okuduk. Firavunların en savaşçısı olan Üçüncü Thutmosis, ülkenin güney kesiminde Mısır'ın kendinden önce yaşamış bütün hükümdarlarından daha fazla toprak fethettiğini sonsuza dek unutturmamak için, vaktiyle adını dağlara kazıttırmıştı. Prens Sesostis onu geçmeye kararlıydı; biz de Mısır veliahdinin maiyetinde bulunmaktan gurur duyuyorduk.

Nihayet beşinci çağlayanlar bölgesini geçtiğimizde, o esrarengiz Meroe şehri görüldü Nil kıyısında. Toprak damlı alçacık kulübeler birbirine o kadar yakın yapılmıştı ki aralarında kalan yollar, içine giren yabancıların rahatlıkla kaybolduğu kadim Teb şehrinin sokaklarından bile daha dardı. Kimi Meroelller palmiye yapraklarından yaptıkları barakalarla yetinmişlerdi. Dolambaçlı sokaklarında insanlar kum gibi kaynıyordu. Esmer tenliler çoğunluktaydı. Akşam olduğunda Sesostris askerlerinin şehre çıkmasına izin vermedi; biliyordu ki sıradan savaşçılar içip içip sarhoş olmadan duramazdı. Mısır ordusunun başkomutanı, bizi düşmanca süzen yerli halkla tatsızlık yaşamak istemiyordu.

Piramesse'den yola çıkalı yüz günden fazla olmuştu. Beş gün daha geçtiğinde altıncı ve son şelaleler bölgesine ulaştık. Nehirdeki su seviyesi yükselmişti. Nil burada gürül gürül akıyordu; yatağında kabarmış, rengi maviye dönüşen sular Glrit'in fırtınalardan sonra coşan dereleri gibi önüne kattığını sürüklüyordu. Artık gemiyle yolculuk yapmamız imkânsızdı. Sesostris yolculuğun kalan kısmına karadan devam edeceğimizi bildirdi. Donanmanın hemen hemen tamamını Mısır'a geri gönderdi. Sadece beş geminin toplam elli kişilik mürettebatına şelalenin başında beklemelerini emretti. Seferden başarıyla çıkarsa, onların başına geçip muzaffer bir komutan olarak Mısır'a dönmek istiyordu.

Diomedes elini bizim gemiyi idare eden Zakrops'un omzuna koydu. "Bozkırlarda veya şimdi bizleri bekleyen kayalık dağlarda taban tepmek için değil, denizlerde ve nehirlerde dümen tutmak için doğmuşsun" dedi kaptana. "Bu yüzden bizimle gelmiyorsun; burada durup beni bekleyeceksin. Savaş arabalarının girebileceği yolları bulamadığımız zaman tahta bacağın yüzünden bize ayak uydurmakta zorlanacağını düşündüğümden değil, şu nehirde bir tek senin idare ettiğin gemide kendimi emniyette hissettiğim ve seni, hele arkadan kalleşçe atılacak bir okla kaybetmeyi asla göze alamayacağım için söylüyorum bunları. Bana daima sadakatle hizmet ettin. Ben geri dönünceye veya ölüm haberim sana ulaşınca ya kadar burada bekleyeceğine dair söz ver!"

Bu sözler üzerine kaptan Diomedes'in ellerine sarıldı. "Bu can bu bedende durduğu müddetçe, aradan yıllar geçse de sözlerini

aklımdan çıkarmayacağım. Çünkü asla terk etmeyeceğim bir yurt oldun bana. Senden uzak olsam da sözlerin kulaklarımda daima çınlayacak. Akaların bütün tanrıları adına yemin ederim.”

Tıpkı bir çocuk gibi ağlıyor, gözlerinden akan yaşlar sakalını ıslatırken gemiden inen dostlarını tek tek kucaklıyordu. Sıra kısa boylu usta kumarbaz Stigos’a gelince, kaptan daha beter gözyaşlarına boğuldu. Saçını sakalını yolmaya, yüzünü tırmalamaya başladı. “Bu günleri de mi görecektim Stigos?” diye bağırdı. “Seni artık himaye edemeyeceğim için üzgünüm. Tanrılardan özellikle seni bana sağ salım kavuşturmasını diliyorum. Eğer şu seve seve saklayacağım toprak tabletler yalan söylemiyorsa, sana hatırı sayılır miktarda borçlandığımın eminim sen de farkındasın. Biliyor musun, o borç vicdanımı sürekli rahatsız ediyor; bu yüzden çabucak ödeyip sıkıntıdan kurtulayım diye en çok senin sağ salım dönmen için dua edeceğim.”

Stigos kaptanı şüpheli bakışlarla süzdü; onun kocaman kollarını omuzlarından indirdi. “Yüreğimi dağlama Zakrops!” diye karşılık verdi. “Üzülme, ölümler diyarının dibine düşsem de senden alacağımı tahsil etmek için geri dönerim! Borçlarını yazdığımız toprak tabletleri diyorsan, onları da yanıma almayı yeğlerim. O tahta bacağınla ayağın kolayca sürçer de bir talihsizlik eseri olarak yere düştüğünde tabletler kırılırsa, bana borcunu nasıl ödersin?”

“Yurdumdan kovulup tanrıların iradesine boyun eğerek dünyanın en uzak ülkelerinde dolaşsam da göklerin efendileri benden bir tek şeyi esirgemediler: Dostlarımla şerefine düşkün ve doğru sözlü olmaları” diye ekledi Diomedes.

Onca zamandır fırtınalı yolculuklarda ve savaşlarda omuz omuza verdiğimiz kaptanla vedalaşmak zorunda kalmak beni de çok üzüyordu. O esnada Sesostris bizi ve diğer komutanları yanına çağırdı ama aklım hâlâ kaptandaydı.

“O kadar üzülmeysin” dedi Sesostris. “Gemilerden inip savaş arabalarına bineceğiz; belki kısa süre sonra yola yayan devam edeceğiz ama şu güzel nehirden uzaklaşmayacağız. Bundan daha kötüsü yok. Tepelerinde güneşin ışıldadığı şu sıradağları görüyorsunuz; tapınaklarımızdaki yazılı belgelerin haber verdiğine göre, büyük nehrin kaynağı işte o dağların ardındadır.”

“Burada böylesine coşkun akan bir nehrin o kadar yakın bir yerde kaynayıp çıktığına inanmak gerçekten çok güç” dedi Diodor Medes şüpheyle. “Nil Nehri bana Teb’deki kadar geniş görünüyor; bu da demektir ki onun kaynadığı yere varmak için burayla Teb arasındaki mesafe kadar daha ilerlememiz gerek.”

“Söylediklerin tamamen yanlış değil” diye söze karıştı genç Amenmesses. “Ama Nil öteki nehirler gibi yerden kaynamaz. Tapınaklarda bu nehrin başlangıç noktasında bile diğer nehirlerin denize döküldüğü yerdeki kadar geniş ve güçlü olduğu öğretilir. Uzakta, gündüzlerin çok uzun yaşandığı ülkede, güneşin ve bulutların oğlu olan bereket tanrısı Hapis’in yeryüzüne indiği Krophî ve Mophî dağlarının arasında bulunan derince bir uçurumdan yükselerek gelir.”

“İşte bu yüzden hedefimizden çok da uzak olmadığımızı düşünüyorum” dedi Sesostris.

“Şu dağlara vardığımızda güneşin ve bulutların oğlunu bulacağımıza eminim, çünkü yaptığım yolculuklar sırasında bu civardan geçerken dorukların çoğu zaman sislerle kaplı olduğunu görmüşümdür” diye ekledi Şirdanalı savaşçı Şekel.

“Ama bu sandığınız kadar kolay olmayacak” dedi Amenmesses yeniden. “Rivayetlere göre büyük nehir öncelikle geniş bataklık bölgeleri geçmek zorundaymış. Sonra kötü güçler onun önüne kavurucu çöller ve yüce dağlar koymuş. Eğer coşkun Ceylan Deresi yardımına koşmasa, başka akarsularla beslendiği şu ufukta gördüğünüz Ay Dağları’na bile ulaşamazmış. Bu da demektir ki yüce firavunun bizden istediğini ancak şu sivri kayalıklarla kaplı dorukları aştığımız zaman bulacağız.”

“Öyleyse zaman kaybetmeyelim” diyerek tartışmaya son noktayı koydu veliaht prens. Tecrübeli Şekel ve adamlarına ordunun önüne geçmelerini emretti. Bu vahşi savaşçılar kargılar, baltalar ve topuzlarla silahlanmışlardı. Onların hemen ardında yürüyen Akalar, kılıç ve mızrak taşıyorlardı. Sesostris’in komutasındaki ordunun çekirdeği, yarısı Nubyalı okçular, öbür yarısı da mızraklı ve kal kanlı Mısırlılar olmak üzere toplam üç bin askerden oluşuyordu; yuvasına yiyecek taşıyan karıncalar gibi düzgün sıralar halinde yan yana yürüyorlardı. Merenptah bin beş yüz savaşçısıyla kardeşinin

peşinden geliyordu. Elli savaş arabamızın büyük bölümüne komuta eden genç Amenmesses çöle doğru epeyce açılarak sol kanadı koruyacaktı. Büyük Nil Nehri'ni sağ tarafımıza almıştık.

Kızgın güneş altında günlerce yol aldık, ta ki dudaklarımız yarılcaya, tenimiz yerlilerinki gibi esmerleşinceye dek. Ayaklarımız şişmiş ve kanamaya başlamıştı. Savaşma hevesimiz yorgunluğa yenik düşmek üzereydi. Dördüncü gün büyük nehir birbirine denk iki kola ayrılınca Sesostris hangisini takip edeceğimize karar veremedi. Tanrılara yeni adaklar sundu, bütün geceyi dua ederek geçirdi. "Doğudaki kolu izleyeceğiz" diye açıkladı ertesi gün. "Çünkü rengi beyaz olan, çakılla kaplı çorak araziden geçerek geliyor; halbuki öbürü, mavi rengini hayat verdiği verimli topraklardan almış."

Ağır yüklerin ve yakıcı güneşin altında, göz alabildiğine uzanan bozkırda hiç bitmeyecekmiş gibi görünen o yürüyüş esnasında savaşçıların katlandığı meşakkati nasıl anlatmalı? Pek çoğu nefes nefese kalarak yere düşüyor, yediklerini kusarken şakaklarında ki damarlar kabarıyordu. Arkadaşlarının desteğiyle yola devam edenlerin yanı sıra, geride kalanlar da vardı. Akşam olduğunda kurduğumuz ordugâha ancak yırtıcı hayvanların pençesinden kurtulabilenler ulaştı.

Çorak topraklarda yaptığımız bu yürüyüş esnasında koca koca aslanlar ve tuttuğunu parçalayan leoparlar da dahil olmak üzere pek çok vahşi hayvana rastlıyorduk. Bazıları, mesela leş yiyen köpekler o kadar tuhaf yaratıklardı ki ömrümde böylesini görmemiştim. Mısırlılar ölüleri mezarlarından çıkarmaktan bile korkmayan bu hayvanlara 'sırtlan' diyorlardı. Onlara göre sırtlanlar insan sesi o kadar güzel taklit edebiliyordu ki gece olunca insanların yerleştiği kulübelerin kapısına sokulup içerdekileri çağırıyordu. Kendine seslenildiğini zannedenler hiçbir şeyden şüphelenmeden dışarı çıkınca, yırtıcı hayvanlar onların üstüne atılıp paramparça ediyordu. Ordudaki maaşlı askerler 'martikora' gibi çok daha korkunç hayvanlardan da bahsettiler. Vahşi martikora bir aslanın gövdesine ve bir insanın yüzüne sahipmiş ama ağzında üç sıra sivri diş varmış; ayrıca kuyruğu bir akrebinkine benziyormuş, istediği zaman tıpkı bir okçu gibi iğnesini fırlatabiliyormuş. Lamia dedikleri bir başka hayvansa dört ayaklı bir canavara benziyormuş ama yüzü

bir kadının yüzü gibi güzelmış; geceleri çocukların kanını emerek besleniyormuş. Onların anlattığı bu iki hayvanı da kendi gözlerimle görmemiştim, fakat hayatımda ilk defa bir file rastladım. Bunlar hayvanların en büyüğüdü, aslanlardan bile korkmuyorlardı. Kocaman bir başı vardı ama gözleri bir atın gözlerinden daha küçüktü. Kulakları baykuş ve yarasa kanadı gibi genişti. Burnu yere kadar uzanıyordu; üst çenesinden iki mızrak gibi çıkan muazzam dişlerini silah olarak kullanıyordu. Nubyalılar fillerin insanlar gibi kendi cinslerine bağılılık duyduklarını ve aya taptıklarını anlattılar. Gökte hilal görününce hortuma benzeyen burunlarıyla ağaçların dallarını kırıyor ve geceleri gökteki en parlak cisim olan ayın şerefine havaya kaldırıyorlarmış. Hilal zamanla büyüüp dolunay halini alınca, filler büyük sürüler halinde güneşi izleyerek kıtanın batısındaki Amelos adlı ırmağa gidiyor, orada birbirlerine su püskürterek güya ibadet eder gibi temizleniyorlarmış. Bir seferinde çok uzaktan, çalıların ardında gergedan dedikleri hayvanı da gördüm. Koca gövdesi bize doğru dönüktü, başındaki korkunç boynuz dimdikti. Nubyalılara göre o boynuzun tozu hem bir aşk iksiri hem de bütün zehirlere karşı kullanılabilen güçlü bir panzehirdi. Fakat tıpkı filler gibi gergedanlar hakkında anlattıkları da bana uydurma gibi geliyordu. Kambur geyiklere benzeyen ama onlardan daha iri bir cüsseye sahip olan çirkin develere de rastladık; bana son derece itici görünen bu hayvanlar, su içmek için bir pınarın başına vardıkları zaman güya suyun yüzünde kendi suretini görmemek için tepine tepine dönerek çevresinde tozu dumana katarmış.

Yirmi beş gün süren zorlu bir yürüyüşün sonunda bozkırları geride bıraktık, sıradağların arasındaki dar bir geçitten geçerek Savaşan Ormanlara girdik. Bu bölge adını sadece hayvanların değil bitkilerin dahi birbiriyle kıyasıya mücadele etmesinden almıştı. Başka ağaçlar tarafından gün ışığından mahrum bırakılan ve gölgede çürüyen pek çok ağaç gördük. Fakat bu mücadeleden üstün çıkanlar da gövdelerine yılan gibi haince sarılarak can damarlarını kurutan sarmaşıklar yüzünden ölüme mahkumdu. Her tarafta ölümlü hatırlatan çürüksü bir koku vardı. Nil Nehri'ni izlemeye devam ediyorduk; yolumuza sürekli leşler çıkıyordu. Işık geçirmez gibi görünen sık yaprakların arasından üstümüze durmadan su damlı-

yordu. Beyaz başlı maymunlar tepemizde daldan dala atlıyor, tüyleri rengarenk kuşlar çığlık çığlığa bağırıyordu. Devasa yılanlar karşımıza çıktıkça Diomedes giderek büyüyen bir öfkeyle teker teker hepsini öldürüyordu. O vahşi ormanlarda tek bir insan bile görmeden yirmi gün boyunca yol aldık. Oysa içimizde yabancılar tarafından sürekli gözleniyormuşuz gibi bir his vardı. Zaman zaman dalların ve yaprakların arasında renk renk boyanmış vahşi bir insan yüzü gördüğümüzü sanıyor, arkadaşlarımıza seslenip yanımıza çağırduğumuzda, o gördüğümüz her neyse, onlar gelinceye dek çoktan ortadan kayboluyordu. Biz de insana en çok benzeyen beyaz başlı maymunlardan birini gördüğümüzü düşünüyorduk. Ama önden gönderdiğimiz Nubyalı altı gözcüden üçü geri dönmedi. Dört bir yandan ansızın boğuk tamtam sesleri gelmeye başlayınca önümüzde bir savaş olduğunu anladık.

-VI-

Sesostris ertesi gün on dört gözcü çıkardı. Akşam olduğunda sekizi geri dönmüştü. İçlerinden biri göğsünden oklanmıştı, kısa süre sonra o da son nefesini verdi.

“Ormanın derinliklerinde kabileler savaşa hazırlanıyor efendim!” diye anlattı ötekiler korkuyla. “Dağlarda yüzlerini boyamış iğrenç suratlı vahşi savaşçılar ateşin başında dans ediyor, arkadaşlarımızın kanını içiyorlar! Görünüşleri tüyler ürpertici, sayıları hesaba sığmaz, öfkeleri korkunç! Bu kahrolası ormanlardan çabucak çıkmazsak, hiçbirimiz onların elinden kurtulamayız!”

“Sakin olun!” dedi Sesostris gülümseyerek. “Bu vahşi kabilelerin bizi dostça ziyafete çağırmasını, kendimize gelmemiz için şarap ve bira ikram etmelerini mi bekliyordunuz? Sonra bizimle oturup yiyip içeceklerini, değerli eşyalarını ceplerimize doldurup en sonunda güzel karılarını ve körpe kızlarını koynumuza vereceklerini sanıyordunuz galiba! Elbette ki hayır, sizi korkak herifler! Cesaretinizi işte burada ispatlayacaksınız! Şimdi titremeyi bırakın da adamların nerede toplandığını, tam olarak kaç kişi olduklarını ve silah olarak ne kullandıklarını söyleyin artık!”

“O kadar kalabalıklar ki ancak tahmin edebiliriz” dedi gözcülerden biri. “Ama aşağı yukarı on bin kişiler; büyük bölümü mızraklı, ok ve yay kullananlar da var. Bütün civar ayaklanmış; tepelerde devasa ateşler yakılmış. Her tarafta dehşet verici davullar çalınıyor. Düşmanların merkezi buraya çeyrek günlük yolculuk mesafesinde genişçe bir vadide. Kara derililer orada ateşin etrafında dönüp duruyor ve kendilerinden geçercesine zafer şarkıları söylüyorlar.”

“Kendilerinden geçercesine mi dedin?” diye sordu Mısır ordusunun başkomutanı. “Bir şey içtiklerini de gördün mü?”

“Göğüs kafesini yarıp kalbini çıkardıkları arkadaşlarımızın kanını içiyorlar” dedi gözcü dehşetle titreyerek. “Ama yanlış görmediysem ayrıca büyük fıçılardan aldıkları sarı bir su içiyorlardı. İçimizden hiç kimse o ifritlerin eline düşmesin; arkadaşlarımızı nasıl parçaladıklarını sana anlatamam. Öylesine tüyler ürperticiydi ki!”

Gözcünün söylediklerini duyar duymaz ötekileri bir araya toplayan veliaht prensin komutanlık yeteneği de anında ortaya çıktı.

“Bizi neyin beklediğini siz de işittiniz” diye hitap etti. “Uygun bir fırsat kollayacak olan düşmanların saldırmasını bekleyeceğimize, biz hücumla kalkalım. Hepinizin bildiği gibi hücum en iyi savunmadır. Düşmanlarımız şimdi dans edip eğleniyor ve etkisini Şekel’in gayet iyi bildiği o içkiyle kendilerinden geçiriyorlarsa, hiç vakit yitirmeyelim derim. Hemen yola çıkalım ki şafak sökmeden vahşileri en zayıf anlarında yakalayalım. Bu gece harekete geçiyoruz. Gün doğar doğmaz saldıracağız. Eğer başaramazsak talihimiz de bize sırtını döner.”

Böylece Savaşan Ormanlarda yaprakların daldan dökülmesi gibi çabucak çöken karanlığa aldırmandan yola çıktık. Mümkün olduğunca ses çıkarmamaya gayret ediyorduk. Savaş arabalarını nehrin kıyısına bırakmıştık, çünkü hem ormanda bir işe yaramıyordu hem de yürüyüşümüzü güçleştiriyordu. Yerlilerin kampı gözcülerin bildirdiğinden daha uzaktı ama gökte dolunay vardı. Diomedes ay tanrıçası Selene’ye yolumuzu aydınlattığı için şükrediyor, sağ salim dönersek bol bol armağanlar sunacağını söylüyordu. Sonradan Kanlı Kayalıklar adını vereceğimiz geniş vadinin ağzına daha sabah sisi çıkmadan ulaştık. Uzakta sönmeye yüz tutmuş kamp ateşleri gördük.

“Çaresiz kalmış kurbanına saldıran aslanın bile dikkatli olması gerekir” dedi soylu Sesostris. “Gözünü her zaman dört açmalı ki avcıların kurduğu tuzağa düşmesin. İhtiyatlı bir kaptan çalkantılı bir denize asla filikasız açılmaz. Öyleyse beni iyi dinleyin: Sen Şekel, vadinin sol kıyısı boyunca sessizce ilerleyecek, adamlarınla birlikte kayalıklara tırmanıp tepede başka yerlilerin olup olmadığına bakacaksın. Varsa onlar senindir. Orada kimseye rastlamazsan, yine de ben zora düşmedikçe yerinden ayrılma ve yan tarafımızı kolla. Sen Diomedes, aynı şeyi sağ kanatta yapacaksın. Amenmesses! En zor görevi sana veriyorum. Adamlarını alıp vadinin dışından dolanacak ve düşmanlara koyun sürüsüne dalan kurtlar gibi saldıracaksın. Bense şu uykuculara karşı ordunun çekirdeğiyle birlikte hücumla kalkacağım. Düşmanlar erken ayılır da talihimiz tersine dönerse Merenptah benim filikam olacak. Kardeşim, böyle bir durumda vereceğim işaretle adamlarınla birlikte harekete geçecek ve savaşı lehimize çevireceksin.”

Diomedes ve ak sakallı Şekel göz göze geldiler o an. Kaygıları bakışlarından okunuyordu. Halbuki bana göre endişelenmeye gerek yoktu; veliaht prensin planı kurnazca görünüyor ve zafer vaat ediyordu.

Diomedes bizi de yanına alarak oyalanmadan vadinin sağ kanadına yöneldi. Adamlarının yarısını gizlenmeleri için yukarıya, yalçın kayalığa çıkardı. Düşman saldırısını püskürtmek gerektiğinde, yıldırım hızıyla oradan inecek ve savaşa müdahale edeceklerdi. Ötekileri yanında bıraktı; hücum borusu çalınır çalınmaz onlarla birlikte düşmanların arasına dalmayı düşünüyordu. Karşı tarafta vahşi Şirdanalılar da bembeyaz sisler içinde usul usul ilerliyorlardı. Genç Amenmesses ve onun komutasındaki savaşçılar ortalıkta görünmüyordu. O esnada birdenbire çığlıklar duyunca savaşın başladığını anladık.

Şanlı Sesostris otuz büyük askeriyle kesilecek çağa gelmiş hayvanları baharda bir araya toplayarak hiçbirini ayırt etmeden kıyıma girişen kasaplar gibi saldırdı vahşilere; kara derili yerlilerin pek çoğu gözünü açmaya bile fırsat bulamadan öldü. Fakat canhıraş feryatlar ve silah şakırtıları öteki yerlileri uyandırmış, böylece bütün vadi ilk hücumun ardından kısa süre içinde ayaklanıvermişti.

Düşmanlarımız silaha sarılınca dehşet içinde gördük ki sayıları habercilerin söylediklerinden daha kalabalıktı; bizden en azından beş kat daha üstündüler.

Kamalarla silahlanan Sesostris kısa süre sonra kara derili gövdelerden oluşan, aşılmaz bir duvara tosladı. O keşmekeş içinde bile savaş düzenini bozmayan Nubyalı ve Mısırlı askerlerin üstün yetenekleri olmasa, koca ordu fırtınada çürük bir yelken gibi parçalanacaktı. Ağaçların ve çalılıkların arasından durmadan yerliler çıkıyor, dehşet verici çığlıklar atarak dalga dalga geliyorlardı. Beyaz çizgiler çekilmiş o korkunç suratlarını, rüzgârla dalgalanan tüylerini ve bellerindeki kemerlere tutturdıkları kafataslarını görünce kanım dondu. Artık bizim de vakit kaybetmeden saldırıya geçmemiz gerekiyordu, çünkü yerliler Sesotris'in savaşçılarıyla aramıza girmişlerdi bile. Amenmesses'in adamlarıysa hâlâ görünürde yoktu.

"Sakin olun Akalar, sakın yılmayın!" diye bağran Diomedes'in tok sesi çınladı o an gürültünün ortasında. "Zeus ve Athene bizim yanımızda!"

Sonra bizim Yunanca attığımız savaş naraları patladı. Argoslu savaşçıların kayaların arasından azgın boğalar gibi öne fırlamasıyla çetin bir mücadele başladı. İçimizde en zorlu dövüşen, kıvılcımlar saçan kılıcı karşısında korkunç bir öfkeyle çarpışan yerlilerin bile gerilediği Diomedes'ti. Ben onun emri gereği arkadaşlarımla sol tarafımızı kapatarak Sesostris'in savaşçılarıyla teması koparmaya çalışıyordum. Diomedes ise yanındakilerle birlikte vadinin sağ tarafını kolluyordu. Karşı tarafta Şekel de aynı şekilde adamlarıyla beraber çarpışıyor, böylece aldığımız orak biçimindeki savaş düzeni düşmanı boğacak demirden bir çembere dönüşmek için bir tek Amenmesses'i bekliyordu. Ne var ki genç Mısırlıdan hâlâ ses seda yoktu.

Arka taraftan baskı görmeyen düşmanlar artık daha şiddetli saldırmaya başlamışlardı. Sesostris'in savaştan önce söyledikleri çıkıyordu: Dalga dalga gelen hücumlar onun üstünde yoğunlaşıyordu. Yine de tedbirini önceden aldığını bildiğim için rahattım. Bu saldırıya tek başına karşı koyuyordu koymasına da, kısa süre sonra kardeşinin savaşa müdahale etmesi gerekecekti.

Oklar havada vızıldadığında toprak kana boyandı; savaş tanrısı

yine bol ganimet ele geçirmişti. Mısırlı ve Nubyalı askerler yiğitçe çarpışıyordu, fakat bize karşı duydukları öfke yerlileri de yaman birer dövüşçü haline getirmişti. Ölenlerin ardından açılan gediği hemen bir başkası dolduruyordu. Böylece vellaht prensin birlikleri giderek sıkıştı ve nihayet aramızdaki bağlantı da koptu. O esnada Sesostri'sin büyük borusu çalındı üç kez. Bu Merenptah'ı yardıma çağran işaretti.

Artık her an kanlı prensin dinç savaşçıların ormandan fırlayıp hücumla geçmelerini bekliyordum. Ne var ki az sonra içime bir korku düştü; Merenptah'ın hazır beklemesi gerektiği yerde ne bir yaprak kımlıyor ne bir mızrak parlıyor ne de çalılardan bir ok atılıyor. Sesostri'sin yaptığı plana göre savaş bizim lehimize çevirecek yeni birliklerin bulunması gerektiği yer, şimdi bomboştu.

Vellaht prensin borusu tekrar tekrar çalındı.

"Merenptah!" diye bağrdı Sesostri sonra; sesi kılıç şakırtılarını ve çığlıkları bile bastırıyordu. "Merenptah! Neden yardıma koşmuyorsun?"

Cevap gelmeyince yiğit Sesostri gürültünün ortasında yenden seslendi ama bu defa acı ve keder yüklüydü sesinin tonu:

"Merenptah! Merenptah! Kardeşini satıyor musun?"

Vellaht prensi koruyan birlikler gitgide küçülürken, dalga dalga şiddetlenen gürültünün ortasında Sesostri'nin tok sesi çınladı ümitsizce:

"Merenptah! Savaşçılarıma bana geri ver, Merenptah! Taç da senin, taht da senin!"

Diomedes birdenbire karşımda bitiverdi. Yüzünden ve ellerinden kan damlıyor, zırhından ve kılıcından oluk oluk kan akıyordu. Öyle ki tıpkı savaş tanrısı gibi dehşet verici görünüyordu. "Bir o tarafa bağır, bir bu tarafa!" diye haykırdı gür sesiyle. "Kayalıkların dibinde durup bekleyecek değildim ya! Düşman etrafımızı kuşatırsa kuşatsın! Mısır ordusunun başkomutanını kurtaramadıktan sonra, savaş zaten kaybettik demektir! Düşün peşime Akalar, ortaya dalıyoruz! Sesostri zor durumda!"

Önderimizin peşinden naralar atarak ileri fırladık. Ilık bir güzel akşamı aniden bir kasırga kopmuştu sanki. Omuz omuza dövüşen

düşman saflarının arasında kan dökerek kendimize yol açıyorduk. Bağırışlarımıza karşı taraftan cevap gelince gördük ki Şekel de Şirdanalı savaşçılarıyla birlikte prensi kurtarmak üzere harekete geçmişti.

Sel sularının gevşek toprağın içinden akıp geçmesi gibi düşman saflarının arasında, kendinden kat kat üstün kuvvetlerin kuşattığı Sesostris'e doğru ilerliyorduk. Diomedes etrafını bir kasap gibi kısıp kavuruyordu. Tek gözlü Şekel'in de ondan geri kalır yanı yoktu. Biri kılıcını savurup dururken, ötekinin savaş baltasında kıvılcımlar çakıyordu. Fakat iki komutan onca çabaya rağmen çok geç kalmıştı, çünkü Diomedes Mısır'ın veliaht prensine ulaştığında Sesostris muhteşem zırhının içinde yerde yatıyordu. Boynuna iki ok isabet etmişti, alınına ölümün gölgesi düşmüştü.

Diomedes onun başını kaldırıp dizine yatırdı, kollarıyla sımsıkı kavrayınca başkomutan gözlerini araladı. "Öz kardeşim bana ihanet ettil" dedi güçlükle. "Tanrıların laneti Mısır tahtına oturmak için beni ölüme terk eden Merenptah'ın üzerine olsun! O Suriyeli alçakla bir olup bana oynadığı oyunu ancak şimdi anlıyorum. Truvalıların güçlü, düşmanlarınınsa zayıf olduğunu söyleyip babamı aldatarak kardeşim Amenophis'i savaşa gönderdikleri gibi, şimdi de beni ortadan kaldırıyorlar. Artık Merenptah ile Mısır tahtı arasında sadece üç prens kaldı; bunlardan ikisi iki miskin ayyaş, ötekiyse uçkuruna düşkün bir zavallıdır. Ah, canımı ne menem bir kalleşe emanet ettiğimi keşke daha erken görebilseymişim!"

"Haklısın" diye karşılık verdi Diomedes; Akalar ve Şirdanalılar Sesostris'in etrafını tunçtan bir çember gibi sararken, kanlar içinde soluk soluğa yanına gelen Şekel'e baktı başını kaldırarak. "Daha Teb'de kardeşin Amenophis'ten söz açıldığı zaman içime kötü şeyler doğmuştu. Bakışlarından anladığım kadarıyla, galiba sen de aynı şeyleri hissettin Şekel."

"Doğru söyledin" dedi Şirdanalı savaşçı hüznle. "Savaşta nasıl bir taktik uygulayacağımızı öğrendiğimde daha önce hiç olmadığım kadar rahat hissediyordum kendimi. Düşmanın bu kadar kalabalık olduğunu bilsem, Merenptah'a güvenmene göz yumar mıydım hiç? Keşfe çıkmaya gönüllü olanlar da onun Nubyalı muhafızlarından değil miydi? Sol kanada yerleşmek üzere

harekete geçerken, Merenptah'ın adamlarından birini genç Amenmesses'e yolladığını duydum. Ona yanlış bir bilgi gönderip savaş alanından uzaklaştırmadığı ne malum?"

"Evet" dedi Sesostri's cevaben. Ağzından kan geliyordu. "Benim iç yüzünü göremediğim kurnazca bir plandı bu. Aramızdaki kan bağının tahtın büyüleyici cazibesinden daha güçlü olduğunu sandığım için, bu ustaca kurulmuş tuzağa düştüm! Ama gözüm arkada kalmayacak. Şayet Amenmesses'i tekrar görürseniz, şu Kanlı Kayalıklarda başıma gelenleri anlatın ve benim canıma karşılık Merenptah'ın canını almasını söyleyin!"

"Amenmesses mi?" diye tekrarladi Şekel kuşkuyla. "O böyle bir görev için çok genç değil mi? Hem o delikanlı kim oluyor ki senin intikamını almasını istiyorsun?"

"Amenmesses..." dedi yiğit Sesostri's; soylu yüzü giderek rengini yitiriyordu. "...sıradan bir delikanlı değil, benim öz oğlumdur. Bu yıllar yılı gizlediğim en büyük sırrımdı. Anası güzel Prenses Tahhat'tır; ömrüm boyunca sevdiğim tek kadın. Ama sadece firavunların kardeşleriyle evlenmesine izin verildiğinden aşkımızı gizlemeye karar vermiştik. Tahhat'ın ölümünden sonra kimselere bundan bahsetmedim. Oysa şimdi yüreğim Osiris'in önünde boyun eğerken oğlumun bile bilmediği bu sırrı size açıyorum. Ona kimin kanını taşıdığını haber verin, Tahhat'ın ölümünden sonra en çok onu sevdiğimi de söyleyin. Bu meseleden başka hiç kimseye söz etmeyin."

Başımızı hüznle eğip sustuk.

"Seni temin ederim ki buradan sağ çıkar çıkmaz Amenmesses'e Kanlı Kayalıklarda kimi kaybettiğini bildireceğiz" diye söz verdi Diomedes bir zaman sonra.

"Ona deyin ki..." diye fısıldadı Sesostri's giderek zayıflayan sesiyle. "...cesedimi yurduma götürsün ve orada muhteşem bir piramide defnetsin ki kemiklerimi çakallar kemirmesin, ben de vakti gelince Mısır'ın şanlı kahramanlarından biri olarak mezarımdan kalkabileyim. Nasıl ki sadakatınızdan dolayı size şükran borçluysam, bana bu iyiliği yaparsa onun için de tanrılardan iyilikler dileyeceğim!"

Derken derinden bir göğüs geçirerek son nefesini verdi. Şekel,

prensın açık kalan göz kapaklarını usulca yumdu. “Sesostris!” diye fısıldadı sonra. “Bedenimi naaşına siper edeceğim; hiçbir düşman ona el süremeyecek, ta ki ben de ruhumu teslim edinceye dek!”

Tek gözlü Şırdanalı savaşçı prensin cesedinin sol tarafına yerleşti. Dlomedes sağ tarafını, ben de ayak ucunu aldım. Gün boyunca düşmanların öfke dolu saldırılarına karşı koyduk; Akalar ve Şırdanalılar olarak ne bir an tereddüt ettik ne de teslim olduk. Ama güneş battıktan sonra başıma aldığım bir topuz darbesiyle gözlerim karardı. Bayılmışım.

Kendime geldiğimde yine sabah olmuştu. Tepemde devasa ağaçları, bir de ellerimden ve ayaklarımdan bağlanıp avlanmış bir hayvan gibi asıldığım kalın bir sıruk gördüm. Kanlı Kayalıkları geride bırakmış, sık ormanlarla kaplı bir bölgede ilerliyorduk. Önüm ve ardım sıra gülüşerek çene çalan yerlilerin seslerini duyuyordum. Onlara esir düşmüştüm.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BİAS

Ölüm, hayat dediğimiz şu kalabalık yolu kesen aşılmaz bir taş duvardır; vadesi dolup oraya ulaşan insanları alır, yalnızlığın ve unutulmuşluğun sükûnetine götürür. Sonsuz huzurun efendisi kimseyi ayırt etmez; dünya kuruldu kurulalı bütün insanlar ona boyun eğmiştir.

Hayatının baharındaki genç bir insan ölümler diyarının tanrısını nereden tanısın? Bir zamanlar Samarra'nın en zengin tacirinin oğlu, babasının armağan ettiği arabayla süratle giderken düşmüş ve boynunu kırmıştı. Onu sert kayaların üstüne yatırdıklarını gördüm.

"Hemen babama gidip altın isteyin! Eğer ölüm beni alıp götürecekse altını verip kendimi kurtarayım!" diye fısıldadı delikanlı arkadaşlarına. Ne var ki hayatta istediği her şeyi elde etmesini sağlayan serveti, ölüm karşısında çaresiz kalıyordu.

Oysa yaşını başını almış insanlar kendilerini ölüme daha yakın hisseder, hattâ fırtınalı bir hayatın ardından çoğu zaman onu ar-zularlar. Çünkü dünya hayatı insanlara ölümden kaçış olmadığını, dahası ölümün tanrılar katına ulaşmak için ödenmesi gereken bir bedel olduğunu öğretir.

Babil'in baş rahibi ölüm döşegindeydi; kan ter içinde kalmış yüzü yıldızlara dönüktü. Yatağının başındaki hizmetçileri onun canını bağışlaması için tanrılara yakarıyorlardı.

"Bana ayı ve güneşi yüz yıldan daha uzun bir süre görme fırsatı veren tanrıların lütfuna yeterince kavuşmadım mı?" dedi baş

rahip sarsılmaz bir ses tonuyla. “Ölmekten korkmuyorum; her insan dünyaya gelirken ödünç aldığı şeyi vakti gelince iade eder.”

Pek çokları ölümü amansız bir düşman olarak görür; malını mülkünü yağmalayan bir haydut, en kıymetli hazinesini çalan bir hırsız gibi nefret eder ondan. Bu yüzden ölümü lanetler ve yaşıadıkları sürece onu en kötü isimlerle anarlar. Ama ne zaman ki ölüm vakti gelip çatar, o zaman ümitsizliğe kapılırlar. Kaderleriyle çekişerek tatlı canlarını son nefeslerine kadar kurtarmaya çalışırlar. Asur ordusunun ünlü başkomutanı Kilişu’yu görmüştüm, Babil surları önünde can verirken kılıcını havaya kaldırmıştı. “Eğer benimle teke tek kapışacak cesaretin varsa çık ortaya!” diye meydan okuyordu ölüm tanrısına. Fakat o yüzünü göstermediği gibi şanlı savaştının ruhunu hiç acımadan alıp götürdü.

Kimileri de bedenindeki veya ruhundaki acılardan kurtulmasını sağlayan bir dost gibi karşılar ölümü. Böyleleri uzunca bir süre devam eden bir dertten yahut sancıyan yaralardan muzdariptir. Mesela ünlü hekim Hiron, Herakles’in okundan yanlışlıkla kapıldığı zehir yüzünden uzun süre hasta yatmıştı. Nihayet çektiği sancılara dayanamayarak ölümsüzlükten vazgeçti.

Sevdiklerini kaybettikleri için doğan her günü yeni bir acı olarak gören insanlar da vardır; çocuklarının korkunç Medea tarafından öldürüldüğünü gördükten sonra, kılıcını karnına sokarak kendini öldüren Jason da onlardan biridir.

İşte bütün bu anlattığım insanlar gibi, o adam da hayatının artık bir değeri kalmadığını hissetmiş olmalı. Yılan tanrısına biat ettikten sonra kendisine verilen nimetin karşılığını çektiği acılarla ödeyen, ölmek için Mısır’a giden ve benim en yiğit dostlarımdan biri olarak gördüğüm, hatırası önünde saygıyla eğildiğim o adam Bias’tır.

-I-

Daha birkaç gün bile geçmeden ölümden başka hiçbir şeyi arzulaamaz hale gelmiştim, çünkü kara derililer beni yağmur altında taşıyarak götürdükçe acılarım gitgide büyüyordu. Ellerimi geceleri bile çözümüyorlardı; kendime geldikten sonra ayaklarımı çözdüler, o

da sırf beni daha fazla taşımak zorunda kalmamak için. Bileklerim şişmiş, meşin bağlar etin içine oturmuştu. Yaralarım kurtlanmaya başlamıştı. Fakat bu zor durumda ne zaman tanılara yakaracak olsam suratıma yumruğu yiyordum. Savaşan Ormanlarda beni götürenler topu topu birkaç kara deriliydi; ötekiler neredeydi bilmiyordum. Daha hızlı yürümem için acımadan beni ittirip duran yerlilerin acelesi varmış gibi görünüyordu; takip edildiklerinden kuşkulanyormuşçasına sık sık etraflarını kolaçan ediyorlardı. Gerçekten, bir gün öğle vakti çoktan geride bıraktığımız tepelerden birinde bana tanıdık gelen bir siluet gördüm. İlkın Diomedes'in peşimizden geldiğini sandım. Ama sonra orada gördüğüm şey birdenbire ortadan kaybolunca, bu tür hayallerle kendimi kandırmakla kısa süre içinde yolun sonuna geleceğimi düşündüm.

Nil havzasını terk edeli çok olmuştu. Artık gün doğusuna doğru sarp dağlarda ilerliyorduk. Bir başka yerli grubu aramıza katılınca Mısır ordusundan başka askerlerin de esir alınmış olduğunu gördüm. Benim haricimde, korktukları yüzlerinden belli olan iki Nubyalı, bir Şirdanalı ve batıdaki çöllerde yaşayan kabilelerin reisi olan Did'in oğlu olduğunu öne süren Maraye adında bir Libyalı vardı.

Savaşan Ormanlarda kaç gündür yol aldığımızı artık hesap edemiyordum; hararet cini göğsümü tunçtan bir kement gibi sıkiyordu. Akşam çökünce yorgunluktan olduğum yere yığılınca bedenimin üstüne oturup soluğumu öyle bir kesti ki boğulacağım sandım. Bir zaman sonra bir barakada buldum kendimi. İçerisi alacakaranlıktı. Dışarıdan anlamadığım dilde konuşan insanların sesleri geliyordu. Şirdanalı ter içinde kalmış alnıma üflüyordu. Elimiz ayağımız hâlâ bağlıydı. Gözlerimi açtığımda beni dikkatle süzen Libyalı Maraye'nin taze yaralarla korkunç bir hâl almış yüzünü gördüm; benimle çok iyi ilgileniyordu, halbuki kendisi benden daha fazla acı çekiyor olmalıydı.

İlk görüşte bana tanıdık gelmemişti Libyalı. "Neredeyim ben?" diye sordum. "Gölgeler diyarının eşiğine mi geldim? Duyduğum sesler beni bekleyen ölümlere mi ait? Yoksa dönüşü olmayan Styx Nehri'nin o uğursuz uğultusunu mu işitiyorum? Öyle ya, ölsem de kurtulsam! O zaman intikam ifritlerinden korkmama da gerek kalmaz!"

“Ne saçmalayıp duruyorsun Yunanlı?” diye karşılık verdi Libyalı kaba bir ses tonuyla. “Biz ne hortlağız ne de ifrit; biraz daha aklı başında görünsek de senin gibi esiriz sadece. Eğer tez zamanda bir kurtuluş çaresi bulmazsak, zaten ölümler diyarına ineceğiz. Sen de umutsuzca sızlanacağına, komutanlardan biri olarak bizim gibi sıradan savaşçılara taze bir ümit ve cesaret versen daha iyi olur. Kalk bakalım! Şu gidişatı tersine çevirmek için neler yapmamız gerektiğini konuşalım.”

“Bu hiç de kolay olmayacak” diye atıldı Şirdanalı savaşçı; adı Pulu’ydu. “Düşman kampının tam göbeğindeyiz. Burada bizi tah-taların arasından sürekli gözetliyorlar. Yerliler dört bir yanda kum gibi kaynıyor; sanki bizimle ilgili muazzam bir şenlik yapmak üzere toplanmışlar.”

Etrafıma göz gezdirince, Savaşan Ormanlardan çıkıp gelmiş, yüzleri parlak renklerle boyalı bir yığın kara derilinin barakanın önünde dikildiğini gördüm. Savaşa girecekmiş gibi silahlanmış, şenlik yapacakmış gibi rengarenk süslenmişlerdi. Tüylere, kemiklere ve altın renkli şeritlere bürünmüşlerdi; boyunlarına ve kollarına deniz kabuğu, inci, hayvan pençeleri ve dişlerinden kolyeler ve bilezikler takmışlardı. Bellerinde ve ayak bileklerinde renk renk çiçeklerden örülü çelenkler vardı. Bunların haricinde tıpkı savaştaki gibi tamamen çıplaktılar. Kadınlarla kızlar göğüslerini ve kalçalarını örtmeye gerek bile görmüyorlardı. Halbuki başka ülkelerde ancak satılık fahişeler veya aşk tanrıçalarının rahibeleri böyle çıplak gezerdi, o da sadece bedenlerini pazarladıkları batakhanelerde veya kutsal tapınaklarının sınırları içinde. Kara derili kadınlar, saçlarını toplayıp kocaman topuzlar halinde bağlamış, kollarına fildişinden halkalar ve gümüş yaylar takmışlardı.

Genç çöl savaşçısı Maraye, kaybettiklerini ancak çılgınca bir cesaretle geri kazanabileceğinin farkına varmış bir kumarbazın kararlı yüz ifadesiyle süzüyordu düşmanları. Sarışın Şirdanalı savaşçı Pulu, ölümle defalarca burun buruna geldiği için korkusunu yenmeyi başaran tecrübeli bir cengâver kadar sakindi. İki Nubyalı ise yerde ağlaya sızlaya yatıyordu, çok korktukları belliydi. Zaten ölüm korkusuyla teslim olarak bize ihanet ettiklerine inanıyordum çoktandır. Nitekim sonradan öğrendiğime göre, kalleş Prens Me-

renptah, Şekel'in de tahmin ettiği gibi bu iki Nubyalı askeri komutanların son toplantısının ardından öteki adamlarıyla birlikte genç Amenmesses'in peşinden göndermiş, Sesostris talihsiz bir biçimde düşerek yaralandığı için hücumun ertelendiğini bildirerek başkomutan sıfatıyla ona derhal ordugâhın bulunduğu Nil Nehri kıyısına dönmesini emretmişti. Yanlış bilgiyi götüren habercilerden olan iki Nubyalı, artık kurtulmaktan ümitlerini kesmişti. Ellerini yüzlerine kapamış, toz toprak içinde inleyerek yuvarlanıyorlardı. Böyle korkak insanlara ancak acınırdı.

Dışarıda muazzam kösler gümbürdemeye başlamıştı. Yerliler giderek kalabalıklaşıyordu. Fil derisinden kalkanları ve ucunda demir yerine sivri hayvan kemiğinden yapılmış temrenler bulunan uzun mızrakları vardı. Pek çok savaşçının bedeni sanki süs olsun diye gayet muntazam çizilmiş kesiklerin izleriyle kaplıydı. Her kavmin şaşırtıcı derecede farklı gelenekleri vardı; kimine acı veren davranışları, bazıları zevk için veya şans getirmesi için yapıyordu.

Yerliler tamtam seslerine uyarak sallanmaya ve tahta kaplardan köpük köpük biranın yanı sıra bir de baldan yapıldığını sonradan öğrendiğim bir içki içiyorlardı. Hiçbiri bir şey yemiyordu; bunun nedenini kısa süre sonra anladığımda dehşete düşecektim.

"Bırakalım gönüllerince eğlensinler dostlarım, ta ki göz kapakları ağırlaşsın derin bir uykuya dalıncaya kadar" dedi cesur Maraye; vazgeçmeye niyetinin olmadığı sesinin tonundan anlaşılıyordu. "O zaman kapıya yüklendik mi dışarıdan çektikleri sürgü dayanamaz. Ondan sonra beni tutabilene aşk olsun!"

İki Nubyalı asker bu sözleri duyunca daha beter inlemeye başladı. Kendi dillerinde anlaşılmaz sözler söyleyip duruyorlardı. Davullar daha bir şiddetle dövülmeye başladı. Sonra boğuk gümbürtülere telleri bağırsaktan yapıp gerilmiş çalgıların gıcırtiları ve tahta düdüklerin tiz sesleri de karıştı. Kara derili yerlilerin sivri tepeli, yuvarlak toprak kulübelerin ortasında kalan geniş meydan-daki dansının ritmi daha da hızlandı. Derken bizim kapalı tutulduğumuz barakanın önünde, meydanın ortasında devasa bir ateş parlayıverdi. Başında iki adam duruyordu. Birinin yüzünde ifritleri hatırlatan korkunç bir maske vardı; tıknaz bedeni panter postuna bürünmüştü. Elinde taştan yontulmuş üç köşeli bir bıçak parıldı-

yordu. Belini saran kemere insan kafatasları iliştirmiş, boynuna yırtıcı hayvan dişleri dizili bir kolye takmıştı. Yerlilerin kralı, büyücü sıfatıyla orman vahşilerinin ayinini idare eden ve hiç de tekin olmayan bu adamın yanında, cengâverlere has heybetli gövdesiyle taştan bir heykel gibi dikiliyordu; kendisi de tebaası gibi çıplaktı.

Maskeli adam, ucunda garip hayvan kuyrukları asılı esasını havaya kaldırdı, saldırmaya hazırlanan köpeğin hırlamasına benzer boğuk bir ses çıkardı. Dört bir yanda dans eden savaşçıların cevabı da aynı tonda oldu. Öfke ve öldürme hırsıyla kendilerinden geçmişçesine vahşice sallıyorlardı silahlarını. Davulların, bağrsaktan çalgıların ve düdüklerin sesi şiddetlendikçe, toprak aynı anda onlarca ayağın vurduğu darbeyle sarsılıyordu. Maskeli adam esasını yeniden kaldırdı; onun attığı naraya yerlilerin verdiği karşılık kayalık bir vadideymişiz gibi yankılandı. Yerliler mızraklarıyla birbirlerinin bedenini çizmeye başladılar; akıttıkları kanlar kara derilerinin üzerinde parlıyordu.

Meydanda birdenbire o gürültüyü bastıran bağırışlar duyuldu. Vahşi kalabalık açılıp yol verdi; benekli postlara bürünmüş, tepeden tırnağa kan ter içinde kalmış adamlar, ortaya dört yanı renge renk yün örtülerle kapatılmış, sandığa benzer kocaman bir nesne getirdiler. O esnada büyücünün son çağrısıyla birlikte yerliler hep bir ağızdan sevinç çığlıkları attılar.

Kara derili kral, maskeli büyücüyle birlikte ortada yanan ateşe iyice sokuldu. Batmaya yüz tutan güneş, tam başlarının üstünde görünüyordu. Büyücü ateşe bir avuç ot atınca, genizleri yakan yoğun bir duman meydanın üstünde dalga dalga yayıldı. O sırada yün örtüler kıpırdadı gibime geldi. Duman dağılıp gittiğinde, örtülerin kaldırılmış olduğunu fark ettiğim an yüreğim ağzıma geldi. Mabet sandığım o şey kocaman bir kafesti; içinde de Savaşan Ormanların dehşet salan tanrısı vardı. Dosdoğru bana bakıyordu.

Beni dehşete düşüren sadece o iğrenç yarattığı görmek değil, onun şaşırtıcı derecede çirkin bir insana benzemesiydi. Kafası yuvarlaktı; basık alnının aşağısında kan bürümüş iki küçük gözü, küçük kulakları, yassı burnu ve etli dudaklarıyla dağlarda yaşayan insan azmanı bir adamın yüzüne sahipti. Koca gövdesini gözden geçirince elleri, ayakları ve parmakları olduğunu fark ettim. Kafesin

kalın parmaklığına yüklenerek zorladığı bedeni sık kıllarla kaplıydı. Bu insana benzeyen hayvan ağzını açıp tiz bir sesle kükreyince iri dişleri bembeyaz parıldadı. Yumruklarıyla dövmeye başladığı geniş göğsü, balta yiyen kara abanoz ağacı gibi gümbürdüyordu.

Upuzun kolları ve bir çift ele benzeyen biçimsiz ayakları, Mısır'ın zengin kadınlarının can sıkıntısından kurtulmak için besledikleri ve maymun dedikleri, oyun oynamayı seven o küçük hayvanları hatırlatmıştı. Fakat maymunlarda şirin görünen ne kadar uzuv varsa, bu orman azmanında insanı tam anlamıyla dehşete düşürecek boyuttaydı. Mısır maymunları ele avuca sığmaz, küçük küçük hayvanlardı. Oysa bu muazzam yaratık son derece güçlüydü; koca koca dişleri, kabaran adaleleri ve müthiş pençeleriyle, yanına yaklaşan her şeyi parçalayabilecek kadar büyük bir gücün ürünü gibi görünüyordu.

Benekli postlara bürünmüş adamların altısı, maskeli büyücünün el işaretiyle kapalı tutulduğumuz barakaya yöneldi. Maraye kalın ipleri boş yere zorluyordu; zaten adamların onunla ilgilendiği de yoktu. İki Nubyalıdan birini ayaklarından tuttukları gibi dışarı çıkardılar. Zavallı adam avazı çıktığı kadar feryat ediyordu; vahşi yerlilerse hiç acımadan sürüye sürüye meydanın ortasına götürdüler onu. Kafesin kapısını açtılar, adamın çığlıklarına aldırmandan içeri ittiler.

Ormanın hayvan suretine bürünmüş tanrısı, korkunç bir arzuyla kükremeye başlamıştı. Onun haykırışı davulların gümbürtüsüne, bağırıktan çalgıların gıcirtısına, tahta düdüklerin tiz sesine, aynı anda yere vuran binlerce ayağın çıkardığı patırtıya ve içkiyle kendinden geçen savaşçıların sevinç çığlıklarına karışarak insanın yüreğini hoplatan bir gümbürtüye dönüşüyordu. İçeride kafesi ikiye bölen ve canavarı kurbanından ayıran başka bir parmaklık daha vardı; yoksa yerliler kapıyı açmaya cesaret edemezlerdi. Fakat kafesin üstüne çıkan adamlar bağladıkları iplerle parmaklığı yukarı çekmeye başladılar.

O andan itibaren gördüklerim o kadar dehşet vericiydi ki uzun yıllar sonra bile geceleri rüyalarım girip huzurumu kaçırdı. Savaşan Ormanların tanrısı bir iki adımda kurbanının yanına vardı. Zavallı adamın daracık parmaklıkların arasından geçmeye çalışması

boşunaydı. Koca ifritin güçlü pençeleriyle kavradığı Nubyalının kemiklerinin çatırdadığını duyduk. Sonra canavar dişlerini kurbanının etine geçirerek oracıkta canını aldı.

Kara derililer bu sahne karşısında gırtlaklarını yırtarcasına sevinç çığlıkları attılar. Ormanın tanrısı kurbanını yemeyip olduğu yere bıraktı. Sonra ardına dönüp ağır adımlarla ondan uzaklaştı; kafesi ikiye bölen parmaklık da onun arkasından aşağı indirildi. Postları benekli yerliler kafesin içine girerek Nubyalının cesedini kucaklayıp dışarı çıkardılar. Ağaçtan bir sırığa geçirip ateşin üzerinde çevire çevire kızartmaya başladılar; az sonra savaşçılar onu aralarında paylaşacak ve büyük bir iştahla yiyeceklerdi.

Artık bütün ümitlerim yıkılmıştı; kaçmamız imkânsızdı. Ölüm korkusuyla terleyen ellerim ıslak süngere dönmüştü. Dudaklarım ve boğazımsa kurumuş, Sina Çölü'nün tuzlu kayaları gibi kaskatı kesilmişti.

“Demek vadem bu yaban ellerde dolacakmış” diye geçiriyordum içimden. “İntikam ifritleri beni nihayet ele geçirdi. Şimdi ölümler diyarına inersem, Hermione'ye kim göz kulak olur?”

O an aklıma Giritli büyücünün oğlunun Tauris'te bana armağan ettiği küçük demir disk geldi; onu aldığım zaman yaşam zincirime eklemiştim. Küçük diskin kenarlarına dokununca daha önce hiç dikkat etmediğim bir özelliğini keşfettim: Kenarları keskin ve tırtıklıydı. Aceleyle Maraye'ye doğru sürünerek demir diskini ona gösterdim. Genç Libyalı bir an bile tereddüt etmedi. Hemen sırtını dönüp bağlı elleriyle yaşam zincirimi yakaladı. Demir diskini eline aldı, bileklerini saran iplere seri hareketlerle süre süre ustaca kesti ve kısa sürede ellerini çözmeyi başardı.

Sonra çabucak beni ve Şirdanalı savaşçıyı serbest bıraktı. Fakat Nubyalıya yöneldiği sırada postları benekli yerlilerin yeniden bizim bulunduğumuz barakaya girdiklerini gördük. Yiğit delikanlı onların üstüne atılmaya hazırlanıyordu.

“Seni kahrolası yabanıl! Heriflerin elindeki mızrakları görmüyor musun?” diye uyardı Pulu usulca. “Korku nedir bilmez misin sen? Kendini kemik uçlu mızrakların üstüne atacaksan, bu mutluluğu sana çok göreceksin değilim! Ama ben kendi payıma daha uygun bir fırsat kollayacağım. Bizi de böyle korkunç bir akıbetin bekledi-

ğine sahiden inanıyor musun? Bu kurban ayını belki de fazla uzun sürmez!”

Maraye bu sözler üzerine harekete geçmekten vazgeçti. Postları benekli yerliler bu defa da bize ilişmediler; korku ve dehşetle bir hayvan gibi ulumaya başlayan öteki Nubyalıyı yakaladılar. Esiri sürükleye sürükleye götürdükleri muazzam ateşin başında demin ki tüyler ürpertici sahneler yeniden yaşandı.

“Eee Pulu?” dedi Maraye Şirdanalıya dönerek. “Daha iyi bir fikrin var mı? O daha uygun fırsat dediğin şeyi ne zamana kadar bekleyeceksin? Kanın şu kara iblisin sivri dişlerini kırmızıya boyadığında, akıl vermek için çok geç olacak. Sırada üçümüzden biri var. Kimin kendini ilk önce feda edeceğini belirlemek için çöp mü çekelim? Eğitcilerin cezalandırmak için yanına çağırdığı talebeler miyiz biz? Artık aklımızı başımıza alıp Mısır flavununun askerleri ve savaşlarda kendini kanıtlamış kavimlere mensup savaşçılar olduğumuzu hatırlamayacak mıyız?”

“Haklısın Maraye!” diye karşılık verdi Pulu; gayet sakindi. “Eğer burada can vereceksek, herhalde kuzu kuzu teslim olmayacağız. Sizinle şimşekler sahibinin ülkesinde yeniden bir araya gelmeyi ve karnımız şu karşıdaki canavarın çirkin göbeği gibi oluncaya kadar içki içmeyi umuyorum!”

Leopar postuna bürünmüş yerliler barakaya üçüncü kez girdiklerinde, Pulu tahrik edilmiş bir aslan gibi üstlerine atıldı. Maraye ise sivri mızraklardan bir tavşan çevikliğiyle sıyrıldı, maskeli büyü-cüye saldırıp onu yere yatırdı. Neye uğradığını şaşırان hasminin elindeki bıçağı çekip aldı; öteki yerliler silahlarına davranamadan bıçağın ağzını büyücünün gırtlığına dayadı.

Ben ve Pulu içerideki yedi adamla dövüşürken kara derili savaşçılar dört bir yandan koşup geldiler. Yiğit Şirdanalı kendini koruyamadı; karnına aldığı mızrak darbesiyle ağza alınmayacak küfürler savura savura, atalarının tanrılarını çağıra çağıra can verdi. Fakat yerliler Maraye'ye yanaşmaya cesaret edemiyorlardı, çünkü rehin alınan büyücüleri yaklaştırmaları için onlara yalvarıyordu. Pulu'nun yerlilerin elinden kaptığı mızrakla kendimi ümitsizce savunmaya çalışıyordum. Yerlilerin hepsi birden silahlarını indiriverdi. Şenlik alanı bir anda kaygı verici bir sessizliğe gömülmüştü.

Bedenleri parlak renklerle boyanmış savaşçılar açılarak yol verdi. Kaç yaşında olduğu meçhul, uzunca boylu bir yabancı öne çıktı. Uzun ve düz saçları simsiyahtı. Teni güneylilerinki gibi tunç rengindeydi. Üstündeki elbise büyücülerin gizli işaretleriyle bezeliydi. Kısa mızraklar taşıyan sekiz cüce onun etrafını almış, boyları ancak efendilerinin dirseğine kadar ulaştığı halde muhafızlık görevini üstlenmişlerdi. Geri geri çekilen kara derili savaşçıların onlardan korktukları her hallerinden belliydi. Uzun boylu yabancıнын boynunda kocaman kuş pençelerinden bir kolye vardı; pençeler o kadar iriydi ki vaktiyle ait oldukları hayvanı düşününce ürpermekten kendimi alamadım.

Adam bakışlarını geniş meydana ağır ağır gezdirdi. Benimle göz göze gelince hemen elimdeki mızrağı yere atıp parmaklarım ile yardım isteyen gizli işareti gösterdim. Sağ yumruğunu sol avucunun içine bastırınca ferahladım; aldığım bu karşılık geçici bir süre için de olsa emniyette olduğum anlamına geliyordu. Sonra Maraye'ye doğru ilerledi ve elindeki bıçağı tek kelime etmeden çekip aldı. Ona karşı koymak cesur çöl savaşçısının aklına bile gelmemişti, çünkü uzun boylu adam tıpkı işinin ehli bir hayvan terbiyecisinin aslanlara ve fillere söz geçirmesi gibi düşünce gücüyle delikanlının iradesini zaptetmişti. Sonra postları benekli yerliler beni Maraye ile birlikte barakaya geri götürdüler.

Ölüm tehlikesini şimdilik atlattığımızı düşünerek Athene'ye şükrettim. "O iki Nubyalı savaşçı kaderlerinden kaçmaya çalıştıkları için ne kadar da acınacak bir halde can verdim!" diyordum kendi kendime. "Oysa Maraye yiğitçe mücadele ederek beni ve kendini kurtardı. Belki ben de sırf tanrıların benim hakkımda verdikleri hükümden kaçmak uğruna dostlarımla başına onca belayı sardım. Bu yüzden Tauris'te işlediğim cinayet sebebiyle verilen cezaya razı olacak ve bundan böyle kaderimle erkekçe yüzleşeceğim."

-II-

Leopar postuna bürünmüş yerliler çok geçmeden bizim barakaya yeniden geldiler, beni kollarımdan tuttıkları gibi çekiştire çekiştire meydana geçirerek ahşap evlerin en büyüğüne götürdüler.

Orada kralları oturuyordu. Arkadan ittirilince toprak zemine kapaklandım. Başımı kaldırıp baktığımda, reisin yara izleriyle kaplı koca gövdesini gördüm. Onun yanında yerlilerin panter postuna bürünmüş büyücüsü dikiliyordu; maskesini çıkarmıştı. Doğrusu o kadar genç biri olabileceği aklımın ucundan bile geçmemişti. Onların arkasında dikilen uzun boylu büyücü de bana bakıyordu. Birbirine geçirdiği parmakları sınırlı bir süre için emniyette olduğumu gösteriyordu; işaret parmaklarımı gizlice çaprazlayarak teşekkür ettim. Sonra adam Kiptice konuşmaya başlayınca şaşırıp kaldım.

“Yılan her sene derisini değiştirir ama ne kadar uğraşırsa uğraşsın vücudunun biçimini değiştiremez, her zaman olduğu gibi kalır ve avcı onu nerede görse tanır” dedi kulağa hoş gelen ama kararlı bir ses tonuyla. Sanki bakışlarıyla ruhumu okuyordu. “En gizli duygularını benden saklamaya çalışan insanların hali de aynı bunun gibidir. Kelime oyunları ile beni aldatamazlar; gözümden hiçbir şey kaçmaz. Sakın ola ki yalan söylemeye kalkışmayasın! Çünkü ben insanların sadece yüzlerine değil, yüreklerinin içine de bakarım.”

Sesinin tonu beni ürkütmüştü, ayağa kalkmaya bile cesaret edemiyordum. “Senden saklayacak hiçbir şeyim yok!” diye karşılık verdim hemen.

Uzun boylu adam anında elini kaldırarak beni susturdu. Kendi de bir süre konuşmadı; o sırada sanki görünmez parmaklarıyla aklımdan geçenleri didik didik etmekle meşguldü. “Kiptice konuşuyorsun ama teninin rengine bakınca Nil havzasından olmadığını görüyorum” dedi en sonunda. “Bir savaşçı gibi giyinmişsin ama el kol işaretlerine bakınca bir bilgenin aklına sahipmiş gibi görünüyorsun. Yine de bir keçi, tüyleri kara renkli on tane yavru doğurduktan sonra bir tane de beyaz renkli doğuramaz mı? Aynı şey Nil havzasından bir kadının da başına gelmiş olabilir. Fakat sen de bilirsin ki maymunlar insanların tavır ve hareketlerini zevkle taklit eder de hiçbirinin anlamını bilmez. Sen de daha bilgili biri tarafından, sırf şaka olsun diye, gizli işaret dili üzerine oyun oynar gibi eğitilmiş olamaz mısın? Kimsin sen delikanlı? Nerede dünyaya geldin?”

“Adım Aras” diyerek söze girdim. Tedbiri elden bırakmamaya kararlıydım. “Kuzeyin en uzak ülkelerinden birinde doğup büyü-

düm. Kralımın maiyetinde Mısır'a geldim; büyük ihtimalle o da Kanlı Kayalıklardaki savaşta can verdi. Bilgelerin dilini kuzey denizinin kıyılarında yaşayan bir büyücüden öğrendim. Kaderim beni çok garip bir tecelliyle güney ülkelerine sürükleyinceye kadar dört yıl boyunca onun yanında kaldım. Ya sen kimsin? Bu savaşçı halkın kralından bile daha güçlü görünüyorsun!"

Uzun boylu büyücü beni düşünceli bir tavırla süzdü. "Güçlüler ancak kendinden daha üstün biri ortaya çıkıncaya kadar güçlüdür" diye karşılık verdi sonra. "Leopar aslanı görünce geri çekilir, koç da boğayı görünce. Ama ormanlarla kaplı bu toprakları tek bir devlet, şu reisi de onun kralı sanıyorsan yanılıyorsun. Aslında bu dağlarda birbiriyle durmadan didişen pek çok kabile ve aşiret yaşar, çünkü Savaşan Ormanlar barışı sevmez. Fakat yabancılar girdi mi, ormanda yaşayan bütün kabileler yağmacı sürüsüne karşı kulübeleri ayakta tutan direkler gibi bir araya gelir. Suyun içindeki tek bir kamış rüzgârla sallanır ama pek çok kamış birbirine yaslanırsa, fırtına kopsa da dalgaların şiddetine dayanır. Şimdi söyle bana delikanlı: O büyücü dediğin ve kuzey ülkelerinde yaşayan adam kimdir? Neden onun yanında kalmadın? Halbuki o dört sene içinde bilginin güç karşısında ağır bastığını ve bilgelerin savaşçılardan daha kudretli olduğunu öğrenmiş olman gerekirdi!"

Üçünün gözleri de üzerimdeydi. Gerçi iki kara derilinin konularları anlayıp anlamadığından emin değildim, yine de kendimi idamdan kurtulmak için yargıcın huzurunda masumiyetini ispatlamak zorunda olan bir sanık gibi hissediyordum. Bu yüzden sorulara dikkatli cevap vermek zorundaydım. "O büyücünün talebesi değil kölesiydim. Gizli ilminden bir şeyler öğrendiğimi bilmiyordu, zaten bilseydi buna izin vermezdi. Onun yanında kalmamamın sebebini bir tek tanrılar biliyor. İzin verirseniz bu mesele bende kalsın."

"Kör bir adam, bir aslanın dişlerine değil de kuyruğuna dokunur, sonra da onu inek sanırsa başı belaya girer!" dedi uzun boylu adam öfkeyle sesini yükselterek. "Sen de gizli işaret dilini anladığın halde kimin huzurunda bulunduğunu unutarak aynı hataya düşme. Öğrenmek istediklerimi kendi gönlünle söylemezsen, senin dilini zorla çözmesini de bilirim. Konuş, yoksa sinirlenmeye başlıyorum!"

Adamın vahşî bakışları beni kaygılandırmaya yetmişti. Hemen gözlerimi indirdim. "Hayatım senin elindedir, artık sana doğruları söyleyeceğim" diye karşılık verdim hemen. "Zaten kaderimden kaçmaktan yorgun düştüm. Dinle öyleyse: Gözlerimi kuzeyin bozkırlarında, pek de kalabalık olmayan bir kavmin içinde dünyaya açtım. Tanımadığım savaşçılar anamı babamı öldürdüler. Beni daha çocuk denecek yaşta götürüp köle yaptılar. Uzun zaman önce Tauris'e yerleşmiş Girit'in eski sakinlerinden bir büyücü, oğluna arkadaşlık edeyim diye beni satın aldı. O adamın adını hiçbir zaman öğrenemedim; hayatındaki en büyük sır buydu. Çok düşmanı vardı, galiba adını öğrenip ona hükmetmelerinden çekiniyordu. Aradan dört yıl geçti. Sonra babamın katili olduğunu sandığım adam çıkageldi, efendimin evine konuk oldu. Hemen o gece hançerimi gırtlığına saplayarak Tauris'ten kaçtım. Can düşmanımı değil de onun kardeşini öldürdüğümü ancak yıllar sonra, Kıbrıs'ta bir Hittit savaşçısından öğrendim; adam bir rahipmiş üstelik. O günden beri intikam tanrıcaları peşimde. Başıma gelmedik kalmadı, o kadar ki artık canımdan bestdim."

Sözlerimi tamamlayıp gözlerimi kaldırdığımda uzun boylu büyücünün yüzünde hayret dolu bir ifade gördüm. Kalın kaşlarını kaldırarak gözlerimin içine baktı. "Öldürdüğün adamla öldürmek istediğin adamın adları neydi?" diye sordu sonra. "Bana buralara nasıl geldiğini de anlat! Adını bir kez duymuştum delikanlı, anlatıkların da hafızamda çok eski bir hatırayı uyandırdı."

"Rahip olanın adı Çuzziya'ydı" diye cevap verdim. "Kuzey denizinin güney sahillerine yerleşmiş Kaşkarlar adlı bir kabileye mensuptu. Kardeşinin, yani intikam almak istediğim adamın adıysa Pithunna'ydı. O sözünü ettiğim kabilenin reisiydi. Haklı bir misilleme olarak gördüğüm cinayeti işledikten sonra Truva'ya kaçtım. Bir Yunan şehri olan Argos, Girit ve bakır adası Kıbrıs üzerinden Mısır'a geçtim. Fakat firavun bizi iktidarının temsilcileri olarak güneye gönderdi. Ne var ki o muazzam hükümlanlığın şu korkunç ormanlarda çöktüğüne kendi gözlerimle şahit olacağıma ihtimal bile vermemiştım."

Adam telaffuz ettiğim isimleri duyunca derince bir nefes aldı. İçinden neler geçtiğini kestiremiyordum ama yüzünde öfkeden

eser yoktu. Zihni meşguldü; bana bakıyor gibi görünse de gözleri uzaklara dalıp gitmişti. “En kızgın ateş dahi suda söner” dedi neden sonra. “Ve çöl rüzgârı en derin izleri bile çabucak siler. Mısır firavununun gücü ancak kendisine itaat edenlere ve kılıcının karşısında sinenlere yeter. Ama onun adı bu ormanlarda hiçbir anlam ifade etmez. Ordusu tırpanla biçilmiş otlar gibi yere serilmedi mi? Firavunlar Nil Nehri’nin nereden kaynakıldığını hiçbir zaman göremeyecek; tanrılar böyle takdir etmiş. Savaşan Ormanları asla zafer kazanmış olarak geçemeyecekler; savaşa ne kadar asker sürerlerse sürsünler, yeryüzüne tamamen hakim olamayacaklar. Geçmişte bunu çok denediler. Ama kendi açtıkları savaşın sonuçlarına katlanacakları zaman geldi. Mısır ülkesinde korku ve sefalet hüküm sürmeli artık. Nil’in tatlı suyunu öyle bir bozacağım ki yatağında akıp giderken pis kokusuyla insanların midesini bulandıracak. Kurbağa, pire, çekirge, sinek, örümcek, dünyada ne kadar haşarat varsa nehrin aşağı havzasına göndereceğim. Hayvanları vebaya, insanları çiçek hastalığına yakalanınca firavun elbet akıllanacak. Kayalar kılıçla yarılmaz; yine de bunu deneyen bir insan ancak kendi silahını paramparça eder!”

Duyduklarım tüylerimi ürpertmişti. “Suya, hayvanlara ve hastalık cinlerine söz geçirebiliyorsan, sen bir tanrı olmalısın!” dedim çekine çekine. “Sadece ölümsüzler böyle bir güce sahiptir. Firavundan bu ormanlarda yaşayan insanların intikamını almak üzere gökten mi indin yoksa? Onların başına geçip ordumuzun karşısına çıkardın, hattâ yenilmemiz için Merenptah’ın kalbine ihanet fikrini belki de sen koydun!”

“Dünyada sadece siyah ve beyaz taş yoktur, ikisinin arasında daha başka tonlarda olanlar da vardır” dedi büyücü cevaben. “İnsanlarla göklerin sahipleri arasındaki ilişki de buna benzer. Ölümlülerin kimileri, diğerlerine göre tanrılara daha yakındır. Bu yüzden de diğerlerinden daha güçlüdürler ama şu dünyaya gelen insanlardan sadece üç tanesine sonsuz hayat bahşedilmiştir. Onlardan biri benim, ki şu Savaşan Ormanlarda yaşayan kabileler beni bir koruyucu olarak görür ve yüceltir. Tam otuz kuşak önce, tıpkı onlar gibi bir ana ve babadan doğmuş olmama rağmen kendi ilkelikleri karşısında beni bir tanrı yerine koyarlar. Belki kulaklarına inanamı-

yorsun ama doğru söylüyorum. Ben dünyaya geldiğimde, Mısır da dahil olmak üzere, senin bugün bildiğin devletlerin hiçbiri daha kurulmamıştı. O zamanlar başka imparatorluklar vardı; onlar insanların hafızasından silinip giden çağlarda kaldı.

Akılların almayacağı kadar uzun bir zamanda edindiğim bilgelik ve tecrübe, bana başka insanların başaramayacağı şeyleri yapacak gücü veriyor. Pek çok insan dünyadaki tabiat olaylarını mucize sanıyor, çünkü onların ana sebebini kavramaları imkânsız. Bir nehrin suyuna bol miktarda çürümüş yaprak ve zehirli bitki özleri katıldığında çabucak bulanıp pis kokmaya başlamaz mı? Nil havzasında yaşayan avcılar kurbağaların en amansız düşmanı olan ve onların sayısını tabii bir dengede tutan leylek ve balıkçıl gibi büyük kuşları haddinden fazla avlarsa, kurbağalar eskisinden daha hızlı çoğalmaz mı? Onlara şimdi altın vaat etsem, nehrin kıyılarında oklar ve yaylar eskisinden on kat daha fazla çalışır; ortadan kaldırılan her bir kuş için verilecek yüksek bir ücret bütün avcıları harekete geçirmeye yeter. Kuşların sayısı azaldı mı, sinek, sivrisinek ve pire gibi insanlara ve diğer canlılara zarar veren hayvanlar kolayca çoğalır ve yeri göğü kaplar.

Konuşmayı pek sevmeyen insanlar denizin ötesindeki Arap çöllerinde çekirge sürüleri besliyorlar; onları hasat mevsiminde rüzgâra salıp Mısır'ın gür otlaklarına gönderecekler. İşi oluruna bıraksam, çölün güneşi o obur hayvanların yavrularını yakarak öldürür. Oysa şimdi yardımcılarım çöldeki vadileri sürekli sulayarak serinletiyorlar; çekirgeler kısa süre sonra Mısır'a zarar vermek üzere sürüler halinde havalanacak. Başkaları da Nil havzasına yasağ yollardan hastalıklı hayvan sokuyorlar gizlice. Onları firavunun sürülerine karıştırdıkları zaman, bulaşıcı hastalıklar insanlar ve hayvanlar arasında tıpkı bozkırda kuru otlar sebebiyle büyüyen bir yangın gibi yayılacak. Ne savaşçılara ihtiyacım var ne de orduya! Nil devletinin kanını kurutmak ve gücünü kırmak için bitkileri ve hayvanları bir araç olarak kullanıyorum. Bütün bu acıların üstüne Mısır semalarında güneş karacak; böylesine muazzam bir karanlık Nil havzasına korkuyu ve dehşeti tattıracak. Ama nasıl yapacağımı sana söylemem, çünkü bu ancak tanrıların vâkıf olduğu sırlardan biridir."

Fıravunun devletini tehdit eden felaketi öğrenince tüylerim diken diken oldu. Gerçi orada umdu um huzuru ve intikam tanrıçalarının elinden kurtulma şansını bulamamı tım ama Mısır bana göre dünyanın en zengin ve en güzel ülkesiydi; üstelik içinde yaşayan insanların masum oldukları halde sırf hükümdarlarının yaptıkları sebebiyle cezalandırılması bana çok gaddarca geliyordu. “Sen bu halktan değilsin ve eminim ki Savaşan Ormanlarda da do madın” dedim büyücüye. “Peki, insan etini yemekten bile çekinmeyen ve her biri acımasız birer katiller sürüsü olan bu kabileleri neden böyle hararetle savunuyorsun?”

O esnada gözleri   keyle yuvalarından fırlayan yerlilerin reisi birtakım anlaşılmaz sözler söyleyince, konu tuklarımızı anladığına kesinkes kanaat getirdim. Fakat uzun boylu bilge bir el hareketiyle onu susturdu; önüme ballı şarap ve yiyecek koydu.

“Bir kavmin âdetleri diğerlerine her zaman akla yatkın görünür m ?” dedi sonra. “Bir yargıç dış g r n  e göre hüküm vermez! Hem Mısır’da insanların yılanı taptığı bazı tapınaklarda yaşanan sapıklıkları bilseydin, utancından susardın.”

O an Merver Gölü’nün altındaki tapınakta tanık olduğum kurban ayininin dehşet verici sahneleri gözümün önünde canlanınca derinden bir göğüs geçirdim. “Orada seyretmeye mecbur kaldığım olay, gerçekten burada orman tanrısına sunulan kurbandan bile daha korkunçtu” dedim usulca. “O yılan kadar zalim bir tanrıya boyun e meye asla katlanamam.”

“Ne dedin?” diye atıldı büyücü  a kınılıkla. “O ayini kendi gözleriyle gördün, öyle mi? Me er ne cevherler varmış sende! Bülbül gibi ötmeye karar verdin demek? Ama, dur bakalım! Sakın beni aldatmaya çalışıyor olmayasın? Katıldığını söylediğin ayinde bana şahit olarak g sterebilece in insanlar gördün mü?”

“O zaman yanımda sadece dostum Diomedes vardı” dedim cevaben.  ehresinde en ufak bir heyecan belirtisi göremeyince konuşmaya devam ettim: “O yi it sava çıyı tanı mıyorsan bizi oraya götüren Bias’ın adı da senin için bir anlam ifade etmeyecektir. Tapınakta gördüğüm başka biri daha var ki muhakkak tanırırsın: Fıravunun oğlu Prens Merenptah.”

Uzun boylu büyücü yine tepki göstermedi. “Bu saydığın adam-

ları savaş meydanında yahut başka bir yerde görmüş olabilirsin” dedi gözlerimin içine daha bir ciddiyetle bakarak. “Yabancıların sözleri başıboş köpeklere benzer; onlara inanmakta acele eden, kolayca hayal kırıklığına uğrayabilir. Bu yüzden sana bir soru daha soracağım: Tapınakta ayini idare eden ve rahipler arasında kendisine en fazla itibar gösterilen bir adam görmedin mi?”

Hatırlamıştım. “Bana dürüstlüğüme ispatlama fırsatı verdiğin için teşekkür ederim” dedim cevaben. “Doğrudur, orada bir baş rahip vardı. Yeşil bir elbise giymişti; sağ yanağında üç köşeli yıldız biçiminde bir yara izi gözüme çarpmıştı.”

“Katorl” deyiverdi büyücü, içindeki nefret sesinin tonunda açığa çıkmıştı. Sonra kendini toparladı. “O gördüğün adam, firavunların Birinci Ramses’ten beri taptıkları ve buna karşılık Nil havzasına ve bütün yeryüzüne hakim olma sözü aldıkları yılan başlı Seth’in en önde gelen rahibidir. Bu bölgede yaşayan kavimler Mısır’ın ve o yılanın kudreti karşısında dize gelinceye dek yakıp yıkarak ve öldürerek devletlerini genişletmeye mecburlar. Oysa külün içinde ekin yetişmez, insan kanından da şarap olmaz. Seth çok uzun zamandır yeryüzünü hakimiyeti altına almaya çalışıyor ama üç ölümsüz adam ona hep direnecek.”

“Mısır tahtına oturması gereken Sesostris o yılanı hizmet etmek şöyle dursun, ondan nefret ediyor, hattâ tiksiniyordu” diye karşı çıktım. “Hain kardeşi Merenptah ise Merver Gölü’nün altında yılanı tapıyordu. Madem Seth’e düşmansın, o halde Merenptah elini kolunu sallayarak saraya dönerken neden yiğit Sesostris’in ölmesi gerekti?”

“Gençsin, bir yalanın iç yüzünü kolayca anlayamayabilirsin” diye cevap verdi adam. “Bilesin ki üç nesilden beri Nil havzasına hükmeden firavunlar aslen Mısırlı değil Suriyelidir, yani bir zamanlar Hyksosların yaşadığı ülkeden. Yanlış duymadın: Doğudan gelen istilacı kavimden güya korkunç bir nefretle söz eden o insanlar da aslında onlardan; kimin soyundan geldiklerini gizlemelerinin tek sebebi Mısır halkını boyunduruk altında tutmaya devam etmek istemeleri. Nil havzasının sakinleri düşmanları uzun yıllar önce yurtlarından kovduklarını sanıyor; oysa aynı ülkeden gelen adamlar orada Birinci Ramses’ten beri hüküm sürüyor, farkında değiller.”

“Yine de Mısır tahtına oturarak sizin yardımınızla yılan başlı tanrının karşısına dikilecek, hattâ belki de onu alt edecek olan adamın Savaşan Ormanlarda ölmesini anlamakta zorlanıyorum” diye karşılık verdim.

Uzun boylu büyücü ağzını bile açmadan uzunca bir süre süzdü beni. “Seni böyle derinden sarsan olay, ezelden beri devam eden iyiyle kötü arasındaki savaşın sadece bir parçasıdır” dedi sonra. “Çoban sadece kendi sürüsünü bilir, oysa vergi toplayan memur gezdiği yöredeki hayvanların hepsini. Devletin kaç öküzü, ineği, eşiği, koyunu var, onu ancak kral bilir. Sen delikanlı, son koçu da öldüğü için gözyaşlarına boğulan çoban gibisin. Fakat kral senin çektiğin acıya bir anlam veremeyebilir, çünkü o bir hayvanın ölümlüyle mülkünün ancak küçücük bir kısmını kaybetmiştir.”

Büyücünün bakışlarında, hayata dair bütün sorularını sormuş, bütün kuşkularından arınmış ve yeryüzünün bütün sırlarına ererek gerçekleri öğrenmiş bir insan görüyordum. Oysa dünyada geçirdiği onca zaman, en güçlü olduğu delikanlılık dönemini yaşayan bir insana yakışacak o asil çehresinde pek fazla iz bırakamamıştı. Gözlerinde çağlar ötesinden gelen bir bilgelik, derin kuyuların dibindeki karanlık sular gibi parılıyordu.

“İnsanlar şekil değiştire değiştire yöneldiği kayalık sahilleri döven dalgalara benzer” dedi sonunda. “Denizde oluşan bir dalga çocuk gibidir. Kayalara çarptığı zaman, zaptedilmesi mümkün olmayan bir güçle ileri atılan delikanlı bir erkeğe dönüşmüştür. Ama kudreti geçicidir, çabucak tükenir. Sahilden aşağı gerisin geri çekilirken yaşlı bir adamdan farksızdır artık. Eğer denizdeki dalgalardan biri düşünebilseydi herhalde şöyle derdi: ‘Bütün çabalarım boşunaymış. Sahile o kadar yüklenmeme rağmen onu değiştiremeden geri çekiliyorum. Bu mücadele gücümü tüketti ama sahilde bir iz bile bırakamadım.’ Halbuki sayısız dalgadan sonra, yani kuşaklar boyunca süren bir savaşın ardından deniz sahili şekillendirmeyi başarır, yeni koylar açar, taşlara biçim verir, hattâ kayaları bile parçalar. Bu yüzden, kendisi farkında olmasa da en sıradan insan bile önemlidir. Her ne kadar o beni bilmese de ben Sesostri’si tanırım. O benim ümidimin bir parçasıydı; ne yazık ki yanlış yola saptı. Delikanlı, tıpkı baban gibi, onun katili, senin kurbanın Çuzziya ve

Truva'da çarpışanlar gibi, Sesostris, Merenptah ve ömrün boyunca tanıma fırsatı bulamayacağın pek çok insan gibi sen de bu oyunun bir parçasısın ama karanlıkla aydınlık, yılanla kartal, ölümle hayat, kuzeyle güney, Mısırlılarla Hititler ve başka kavimler arasındaki savaşlara sahne olan şu dünyada neler olup bittiğini sana anlatsam hiçbir şey anlayamazsın."

"Kimsin sen?" diye sordum çekine çekine. Bu büyük adamın sözleri gözümün önündeki perdeleri kaldırıyor, tıpkı bir meşale gibi kafamın içini aydınlatıyordu. "Şimdiye dek hiç kimse benimle böyle konuşmamıştı. Nasılsa öleceğim diye mi bana bunları anlatıyorsun, yoksa hâlâ kurtulma ümidim var mı?"

Daha sözlerimi bitirmeden yerlilerin leopar postuna bürünmüş büyücüsü uzun boylu adamı sıkıştırmaya başladı ama o yerlilerin dilinde bir şeyler söyleyerek büyücüyü sakinleştirdi. "Her oyunda taşlar kazanılır veya kaybedilir" dedi bana bakarak. "Bütün taşlar için ayrı ayrı üzölmek mi gerek? Kaderin hakkında şimdilik yeterince bilgi edineceksin. Dinle: Bir insan soluk alıp verdikçe, kanı damarlarında aktığı müddetçe asla ümitsizliğe düşmemeli. Doğru bildiği ne varsa onun peşinde koşmalı. Nereden geldiğini henüz çözebilmiş değilsin; şu an için hakkında daha fazla bilgi veremeyeceğim babana karşı da evlatlık görevi i tam olarak yerine getirmedin. Ama bilesin ki ben o üç ölümsüz insandan biriyim ve yeryüzünün güneyini muhafaza etmekle görevliyim. Melekler benim dostumdur, ölkeler ağlım ve içindeki insanlar da benim sürümdür. Bana Baltasarzan derler."

Daha fazlasını öğrenemedim. Verdiğı işaret üzerine koluma giren postu benekli yerliler beni barakaya geri götürdüler. Orada Maraye'ye yaklaşmamam için barakanın öteki köşesine bağladılar. Bu arada hava iyice kararmıştı. Sadece belli başlı yıldızlar aydınlatıyordu göğü. Maraye o tuhaf sersemliği üzerinden atmıştı.

"O esrarengiz adam kimmiş?" dedi merakla. "Tam maske-li adamın gırtlakğını gıdıklayacağım sırada kalabalığın içinden çıkıp bakışlarıyla dizlerimin bağını çözdü, bana bakarken tepeden tırnağa taş kesildim sanki. Çölün uluyan bütün hortlakları aşkına! Büyük bir ziyafetin ardından kafamın içinde uğultularla uyandığım zamanlarda bile kendimi bu denli güçsüz hissetmemiştim."

Arkadaşıma benim hakkımdakiler ve büyücünün Mısır'ın başına saracağı belalar hariç ne yaşadıysam anlattım. O zaman Libyalının sıradan bir zihin yapısına sahip biri olduğunu, bu yüzden doğaüstü olaylara akıl erdiremeyip beni yalancılıkla suçlayacağını düşünmüştüm. Merenptah ve yılan başlı tanrıdan söz açınca, Maraye ağza alınmayacak küfürler savurmaya başladı. "Yamyamlar tarafından burada kurban edilen o iki Nubyalı ihaneti zaten itiraf etmişlerdi!" diye bağırdı. "Ama o zaman ölüm korkusuyla saçmaladıklarını, senin öfkeyle sorduğun soruların hepsine bu yüzden evet dediklerini sanmıştım. Oysa şimdi anlıyorum ki şu hale düşmememizin tek sebebi Merenptah'tır. Tanrılara yemin ederim ki elime geçen ilk fırsatta intikamımı alacağım!"

Halbuki ben intikam düşünecek halde değildim; iki Nubyalının başına gelenlerin aynısını yaşayacağımızı düşünüyor, korkumu yenmeye çalışıyordum. Aslında içimde infazın erteleneceğine dair bir ümit vardı, çünkü kapatıldığımız barakanın etrafında kara derili savaşçılar değil, uzun boylu büyücünün cüceleri nöbet tutuyordu. Fakat onlar da kaşla göz arasında ortadan kaybolunca, artık ölüm vaktinin geldiğini düşünmeye başladım. Gerçekten de az sonra barakanın önünden hişirtılar geldi kulağma. Usul usul sokuluyorlardı. Vakit gece yarısına yaklaşıyordu; derken barakanın tahtalarının arasından içeriye kocaman, güçlü bir el uzanıverdi. Avucunda tuttuğu bıçak parıldayıverdi. Gayet usulca bedenimi yokladı. Maraye fal taşı gibi açılmış gözlerini bana dikmişti. Kendimi son nefesime kadar savunmaya karar vermiş, bu korkunç eli ısırarak üzere ağzımı açmıştım ki gözümün önünde bir şimşek çaktı sanki; bunun Diomedes'in arma olarak kullandığı domuz başlı yüzük olduğunu fark edince şaşırdım.

-III-

Yüzükteki domuzun beyaz dişlerini, kırmızı dilini ve saldırma arzusuyla yanan siyah gözlerini gördüm. Aklıma o an bana uzanan elin Diomedes'e değil de kara derili bir savaşçıya ait olduğu fikri gelince dehşete düştüm: Dostum savaş meydanında kanlar içinde yatarken, yerlilerden biri Argos kralının mührü olan gümüş yüzüğü

parmağından çekip almış olabilirdi pekâlâ. Fakat az sonra gelen fısıltı kafamdaki bütün şüpheleri dağıttı:

“Hey! Orada kesilmeyi bekleyen inek gibi burnundan soluyup duran sen misin Aras? Niye hiçbir şey söylemiyorsun? Serbest kalmadan önce küçük bir şekerlemeye ihtiyaç duyacak kadar yorgunsundur belki de. Neredesin, söyle! Burada çocuklar gibi saklam-baç oynamaya toplanmadık!”

Bir yandan konuşuyor bir yandan da elindeki bıçağı gözümün önünde sallayıp duruyordu. Hemen arkama dönüp bağlı ellerimi bıçağın ağzına doğru uzattım. “Tanrılara şükür Diomedes! Sadece kurtulduğum için değil, her şeyden önce hâlâ hayatta olduğunu gördüğüm için. Öldüğünü sanıyordum ve bu düşünce beni şu düştüğüm durumdan bile daha fazla üzüyordu.”

Argos kralı ellerimi bağlayan ipleri bir çırpıda kesip attı. Elin-den aldığım bıçakla hemen Maraye’yi kurtardım. Diomedes bu arada kapıdaki sürgüyü kaldırmıştı. Usul usul barakadan dışarı sü-züldük. Karanlığın içinde sine sine uzaklaşırken ayağım birdenbire yumuşak bir şeye takıldı. Dikkatlice bakınca yerde cansız yatan cüceleri tanıdım. İkisinin de boğazı kesilmişti.

“Bias!” dediğim an, solgun yüzlü ve zayıf yapılı adamı karşım-da buldum.

“Bildin!” diye karşılık verdi Diomedes. “Kurtuluşunu yalnızca bana değil Bias’a da borçlusun. Şimdi acele edelim, burada durup çene çalacak vaktimiz yok!”

Diomedes önümüzde Bias arkamızda, hızla oradan uzaklaş-tık. Şafak sökene dek hiç durmadan koştuk. Nihayet bitkin bir hal-de bir çalılığın arkasına attık kendimizi.

Diomedes o gün Kanlı Kayalıklarda yiğit Sesostris’in cesedini Şekel ile birlikte akşama dek nasıl savunduklarını anlattı. Tek gözlü Şirdanalı savaşçı bu uğurda canını vermişti ama onun yaptığı fe-dakârlık boşa gitmemişti. Çünkü karanlık çöktüğünde genç Amen-messes savaşçılarıyla birlikte çıkagelmiş, savaş meydanında kalan başkomutanı birlikte uzaklaştırmışlardı.

“Eminim ihanetten haberi yoktu, Sesostris’in oğlu olduğundan da” dedi Diomedes. “Bunu sadece Şekel, sen ve ben biliyorduk. Şirdanalı ölmüştü, sen de ortada yoktun. Benim de bildiklerimi

Amenmesses'e anlatacak vakit yoktu. Blas seni alıp götürdüklerini görmüş; o söyledi. Hemen seni kaçıranların peşine düştüm. Tam iki ay boyunca sizi takip ettik; köyün dışından o korkunç canavar için düzenlenen ayini de seyrettik."

Diomedes benimle Yunanca konuşuyordu; Maraye'yi tanımıyor, ona ne kadar güvenebileceğini bilmiyordu. Derken Blas çıkageldi; dişi bir geyik avlamıştı. Pişirip yedik. Başta Athena olmak üzere göklerin sahlıplırlne şükrettim. Nil'in kıyılarına dönmemize izin verilerse bol bol adak sunacaktım. Ama o zamana kadar günler geçecekti.

Savaşan Ormanlarda bulunduğumuz sürece emniyette değildik. Kalın gövdeli ağaçların arkasında yeni tehlikeler pusuda bekliyor olablırdı. Yine de kurtulduğuma seviniyordum; çoktan ümidimi kesmişken, şimdi hayatımdan memnundum. Gündüzleri saklanıp havanın kararmasını beklediğimiz için, doğan her günü arzuyla selamlıyor, tenimi yakan güneşin tadını çıkarıyordum. Akşamlarıysa başımızın üstünde yanıp sönen her yıldız ilahî bir işaret sayıyor, nasıl ki yönünü kaybeden bir denizci yurduna döndüğünü haber veren feneri sevinçle selamlarsa, ben de ayın ışığını şükranla seyrediyordum. Ilık bozkır rüzgârının getirdiği gür otlakların kokusunu, susuzluktan kavrulmuş birinin bulduğu pınarın başında kana kana su içmesi gibi ciğerlerime çekiyordum. Uzaklardan rengarenk kuşların cıvıltıları ve bilmediğim hayvanların sesleri geliyordu; ümidini yitirip bir mağarada inzivaya çekilmiş birinin ansızın ziyarete gelen eski dostlarının sesini duyduğu andaki gibi sevinçle kulak kabartıyordum onlara. En çok da Hermlone'ye kavuşacağım için seviniyordum. Böylece karımla arama giren günleri saymaya başladım. Diomedes'le konuşup Mısır'ı tez zamanda terk etmemiz gerektiğini söyledim.

"Önce Sesostris'in bizi dost bilip güvenerek yapmamızı istediği işi bitirelim ve onun gerçekte neden öldüğünü haber verelim" diyerek karşı çıktı Argos kralı.

O aralar ateşim yeniden yükselmeye başlayınca dostlarım tedirgin oldu. Ateş yüzünden havale geçirmiş, bünyem zayıf olduğundan yıldırım düşmüş bir ağaç gibi yıkılıp kalmıştım. Dostlarım beni taşıyarak yola devam etmek istiyorlardı ama Maraye de esa-

ret günlerinden beri bir türlü kendini toparlayamamıştı. Diomedes en sonunda kuytu bir vadide kamp kurmalarına istemeye istemeye izin vermek zorunda kaldı. Sonradan anlattıklarına bakılırsa, orada tam bir ay kalmışız. Bias ve Maraye başımda sırayla nöbet tutuyorlardı. Diomedes ise ormana avlanmaya gidiyordu. Ne de olsa ok atmada ondan daha iyisi yoktu; Tydeus'un oğlu attığını vururdu. Orada geçirdiğimiz günlerden pek bir şey hatırlamıyorum, çünkü ateşler içinde baygın yatarken, nadiren kendime gelebiliyordum. Diomedes sık sık sayıkladığımı, karmakarışık şeylerden, büyüden ve esrarengiz olaylardan söz ettiğimi anlattı bana sonradan. "Söylediklerinden bir anlam çıkaramadım" dedi Argos kralı. "Ama Girit'te ve Kıbrıs'ta geçirdiğimiz günlerden beri biliyorum ki benden ısrarla sakladığın bir şeyler var. Yine de üsteleyecek değilim; her şeyden önce günün birinde bana sırrını açabilecek kadar güvenmeni umuyorum. Seni Savaşan Ormanlarda kurtardığım gibi, zor günlerinde de daima yanında olacağım."

Ne var ki ona her şeyi anlatmaya cesaret edemiyordum. Bu yüzden büyücü Baltazaran'dan bahsetmedim. "Çok kötü rüyalar gördüm Diomedes" diye cevap verdim. "Söylediklerimden ben bile bir şey anlamıyorum. Ağzımdan ne çıktığını bile bilmiyorum."

"Daha çok gençsin, vefanın ne demek olduğunu bilmiyorsun Aras" dedi Diomedes düşüncelere dalarak. "Canımı hiçe sayarak seni yerlilerin elinden kurtadıysam, bu bir kralın dostlarına karşı yerine getirmesi geren bir vazife olduğu içindi. Sen de dostlarına ve kralına faydalı olmak istersen, bir gün acı çekme, kınanma, dayak yeme veya hakarete uğrama korkusunu yenecek ve kahraman olmaya o günden sonra başlayacaksın."

Eski sağlığıma kavuştuğumda batıya doğru yürümeye devam ettik. Biz Nil Nehri'ne ulaşıncaya kadar ay iki defa dönüp dolunay halini almıştı. Gücümü yavaş yavaş topluyordum. Artık düşmanlardan korkmuyorduk. Neşe içinde nehri takip ederek kuzeye doğru yol almaya başladık.

Şelaleler bölgesinde başkomutanımız Sesostri's'in altı ay önce kurduğu üsse vardığımızda, umduğumuzun aksine ne bir gemi bulabildik ne de bir tek insan. Diomedes'in orada beklemesini söylediği sadık Kaptan Zakrops da çekip gitmişti. Savaşan Orman-

lardan geri dönmeyen herkesin öldüğünü sanan Prens Merenptah arkadaşlarımızı da yanına almıştı. Onların yerine nehrin kıyısında kül renkli bir kayaya kazınmış bir kitabe gördük. Biraz daha yaklaşıncaya, gördüklerimizin kendi mezarlarımız olduğunu anladık, çünkü kayaya Yunan dilinde kazınmış kitabede şöyle yazıyordu:

“İnsanlar arasında yükselmekle soyumun gururu oldum. Kâh inşa ettim kâh yakıp yıktım, kâh korudum kâh yok ettim. Düşmanlarıma kırbaç, dostlarıma sığınak oldum. Kimseye boyun eğmedim; tanrılar bile benim karşıma çıkmaktan korktular. Bunları söyleyen Tydeus’un oğlu Diomedes’tir, şanı çağların ötesine taşıyacak Yunan ülkesindeki Argos’un kralı. Bunları Teb şehrini yerle bir eden, mağrur Truva’yı kül yığınına çeviren Diomedes söylüyor. Ey yabancı, bunları mezarının başında dikildiğin Diomedes söylüyor.”

Onun altında daha küçük harflerle şu cümle yazılmıştı: “Aras ve Bias; önünde saygıyla eğildiğimiz iki adam.”

Ağaç gövdelerinden ve ördüğümüz kamışlardan küçük bir sal yaptık; onunla Nil Nehri’nde gece gündüz yol alarak Meroe şehrine vardık. Orada bir kayık aldık. Kurgus, Nuri, Napata, Dongola ve Kerma’yı geçtik. Sürekli kuzeye doğru giderken karşıma çıkan su aygırları ve timsahlar yüzünden birkaç defa tehlike atlattık. Bir seferinde Diomedes kocaman bir yılanın peşine düştü ama hayvan kıyıdaki sazlıkların arasına dalarak canını kurtarmayı başardı. Tombos, Buhen ve Sesostri’sin şehri Semne gibi Aniba, Korosko, Kubban ve Syene’ye de uğradık, fakat hiçbirinde dostlarımızdan bir iz bulamadık. Kime sorsak, Prens Merenptah’ın yenilgiye uğramış ordudan sağ kalan askerlerle birlikte uzun süre önce geçip gittiğini söylüyordu. Fakat seferin başarısızlıkla sonuçlanması kimsenin umurunda değildi, çünkü o sıralar Nil havzasında çok daha kötü şeyler yaşanıyordu: Büyücü Baltazarzan’ın söyledikleri tek tek çıkıyordu.

Nil Nehri’nin suları kana dönmüş, onun gibi kırmızı renkte ve bulanık akıyordu. İnsanlar ve hayvanlar suyundan içmeye tiksiniyordu. Bütün balıklar ölmüştü, nehir yatağı boyunca inanılmaz derecede iğrenç bir koku yayılıyordu. Sonra sürüler halinde nehirden çıkan kurbağalar şehirleri istila etti. Tarlalar, sokaklar, samanlıklar ve evler kurbağayla doldu, o kadar ki Mısırlılar adım başında o

soğuk, kaygan ve yapışkan hayvanlara basıyorlardı. Nil havzası sakinleri ambarlarda buğdayın, testilerde şarabın içine kadar giren iğrenç hayvanlara sandıklarda, dolaplarda, yataklarda, çorbanın ve hattâ ekmeğin içinde bile rastlayınca artık canlarından bezdiler.

Derken sinek, sivrisinek, pire ve her tür haşarat insanlara hayatı zehir etmeye başladı. Gazaba gelmiş bulutlar halinde erkeklerin, kadınların, çocukların başına üşüşüyor, ağızlarına, burunlarına, kulaklarına giriyorlardı. Havada o kadar çok haşarat vardı ki bir evden bakınca diğerini görmek mümkün değildi. İnsanlar gündüzleri evden çıkmıyordu ama zavallı hayvanlar bu eziyete çaresizce katlanmak zorundaydı. İnsanı sinir eden kanatlılar ortadan kaybolunca, ülkenin üstüne bu defa da veba ve kara kabarcık hastalığı çöktü. Nehrin kıyılarında hayvan cesetlerinin yakıldığı odun istifleri yükseliyordu. Havada ölüm kokusu vardı. Bu felaketi Nil havzasına kimin gönderdiğini bir ben biliyordum ama dayanacak gücü kalmayan şaşkın haldeki halka Baltasarzan'dan bahsettiğim takdirde, beni düşman bilip öfkeyle paramparça ederler diye korkuyordum.

Yeni yıl başlarken Teb'e vardık.

Oradan itibaren yolumuza bir mavnayla devam etmek istedik. Limandaki meyhaneye uğrayıp gemi sahiplerini araştırmaya koyulduk. O esnada kıyıya sarayın armasını taşıyan muhteşem bir kayığın yanaştığını gördük. Gelenin kim olduğunu merak edip baktıysam da ilkin hiçbir şey göremedim, çünkü yüksek mevki sahibi biri olduğu anlaşılan konuk, kölelerine tahtirevanı yere indirmelerini söylemişti. Fakat az sonra esen rüzgârla tüller açılınca, güzel bir kadının korku dolu gözlerini gördüm. Onu Merenptah'ın karısı ve karımın sevgili dostu Prenses Esenofre sandım bir an için ama tüller geri kapanınca, gerçekten o olsaydı bizi muhakkak yanına çağırırdı diye düşündüm.

Bir gemi bulmayı başarmıştık. Sahibi ertesi gün Piramesse'ye gidecekti; bizi de yanına alacağına söz verdi. Diomedes rahatlamış olarak Sesostis adına bir adak sunmak üzere Ammon Tapınağı'na giderken, Maraye ve Bias ile birlikte bir meyhaneye girdim. Hemen şarap istedik. Ama neşemiz kısa süre sonra yerini öfkeye bıraktı: Oraların yabancısı olduğumuzu sanan kel kafalı, ince dudaklı meyhaneci bizi ekşimiş üzüm suyuyla kandırmaya çalışı-

yordu. Bias ve ben öylesine çileden çıkmıştık, herifi yakalayıp bir güzel pataklamaya karar verdik.

“Durun arkadaşlar!” diye müdahale etti Maraye. “Layık oldukları içkiyi konuklarına çok gören bir cimriye verilebilecek daha büyük bir ceza yok mu? Yaptığı hileye karşılık şaraptan daha değerli bir şeyini alacağım, merak etmeyin. Dayak yemiştin beter olacak!”

Genç Libyalının gözleri o esnada ince yapılı, şirin bir kızdaydı. Bu meyhanecinin kızıydı; babasının şüpheci bakışları altında müşterilerle ilgileniyordu. Meyhaneci onun her adımını öyle dikkatli takip ediyordu ki müşterilerden hiçbiri kızın kolunu bacağına çimdiklemeye cesaret edemiyordu. Oysa bu dünyanın bütün meyhanelerinde masraftan kaçınmayan müşterilerin sahip olduğu bir ayrıcalıktı. Meyhaneci, kızına küstahça bir bakır sikke uzatan genç bir liman işçisini daha demin gözümüzün önünde küfürler savurup tekme tokat dışarı atmıştı. Delikanlı haksız da sayılmazdı hani: Güzel kızda genç bir kısırağın yapısı vardı, hareketleri dışı bir aslanınki kadar ölçülüydü. Yumuşak elbisesinin altındaki göğüsleri dipdiriydi, öyle ki erguvan renkli uçları açık seçik belli oluyordu. Elbisesinin ince ve uzun bacaklarının arasına inen kısmı, orada çekici nakışlara dönüşüyordu. Koyu renkli iri gözlerini arada bir uzun kirpiklerinin arasından masum bir kuzu edasıyla etrafta gezdiriyor, gülümserken bir gülü andıran dudaklarının arasından inci gibi dişleri görünüyordu. Hermione'den başkasını düşünmediğim halde beni bile hafiften bir ateş basmıştı.

Maraye kaşla göz arasında dışarı çıktı, parmağını katrana bulayıp döndükten sonra babası tarafından kışkanç gözlerle takip edilen yavru kuşa kibarca seslendi. Kız masamıza yanaşınca genç Libyalı bizim istemeye istemeye içtiğimiz o şarabı yüksek sesle övdü, testilerimizi tazelemesi i rica etti. Derken, yüzü önce hayret, sonra dehşetle kasıverdi. “Demek o korkunç hastalık buralara kadar yayılmış hal” diye bağırdı acıyla. “Anlaşılan güneyde baş gösteren salgın, bu ülkenin en güzel şehri i de kasıp kavurmaya hazırlanıyor! Ah, en başta iyileri alıp götürür zaten! Söyle bana evladım, ağrılar başladı mı?”

Meyhaneci in kızı afallayarak arkadaşımızı süzdü, birkaç kez

ağzını açıp kapadı. Gül renkli diliyle güzel dudaklarını yaladı. "Ne demek istiyorsun?" dedi çekine çekine. "Beni korkutmaya mı çalışıyorsun? Kendimi gayet iyi hissediyorum? Hasta olduğumu da nereden çıkardın?"

"Hâlâ soruyor musun?" diye karşılık verdi Maraye acı dolu bir sesle. "Yüzündeki siyah lekeleri usta hekimler hastalığın belirtileri arasında sayıyor. Ah senin gibi nadide bir parçayı bu genç yaşta toprağa verecek olan babana ne kadar acıyorum bilsen!"

Kız iyiden iyiye şapşallaşmış, yüzü kızarmıştı. Parmağını ağzına alıp düşünceli bir tavırla emmeye başladığında, onu beğendiğimizi artık gizleyemeyecek duruma gelmiştik. "Bahsettiğin o kara lekeleri şimdiye dek hiç fark etmedim ama" diyebildi kız en sonunda.

"Bu hastalığın en korkunç yanı da bir kuş gibi ansızın ortaya çıkması!" diye açıkladı Maraye kurnazca; yüzünde hüznü bir ifade vardı. "Çok uzak gördüğün o hastalık, bir de bakmışsın ki kurbanını yakalayıp kalbini durduruvermiş! Daha demin kendini yeni doğmuş gibi sağlıklı hissediyordun ama kara talihinin izleri kısa süre sonra yüzünü çirkinleştirmeye başladı. Git de bir aynaya bak! Uğursuz hastalık alanında, yanağında, çenende ve burnunda kendini belli ediyor işte!"

Bu sözlerle katranlı parmağını kızın güzel yüzünde söylediği noktalara dokundurdu. Meyhaneci hemen koşup geldi, genç Libyalının karşısına azgın bir boğa gibi dikildi. Maraye hiç istifini bozmadan kızın siyah lekeli yüzünü işaret etti.

"Zavallı adam!" dedi usulca. "Yakında sen de kızının cenazesi ni taşıyacaksın. Baksana, hastalık nasıl da yapışmış yakasına! Hiç şüphe yok ki tanrıların imtihanı çetindir. Sana teselli veremeyiz, böyle büyük bir acıyı dindirmek mümkün mü? Ama sen yine de metin ol, kendini hemen bırakmal!"

O an dehşete kapılan meyhaneci, feryat figan saçını sakalını yolup elbisesini çekiştirerek yırttı. "Ammon! Ammon!" diye bağırarak avazı çıktığı kadar. "Ailemi koruyup gözetesin diye sana bol bol armağanlar sunmadım mı? Böyle bir acıyı hak edecek ne yaptım? Ah o lanet olası hastalık, şu yaşımda tek dayanağım ve tesellim olan biricik evladımın yerine beni alsaydı!"

Ağlayıp inliyor, kendi kendine kahrediyordu; katran lekelerini devasız hastalığın belirtileri sanmıştı. Fakat Maraye'nin sesi onun feryatlarını bile bastırdı:

"Keşke senin şu masum yavrun yerine bir başkası hastalansaydı! Gerçekten, kızın o kadar güzel ve asil ki şu çirkin halimle onun canına karşılık tanrılara rehin olasımdı geldi! Ne yazık ki benim gibi ünlü bir hekim bile çaresiz kalabiliyor. Zaten yüce firavunun emriyle canımı korumakla mükellefim, çünkü biz hastalığın yayılmasını önlemek için çalışmalar yapmak üzere Píramesse'den gelip güneşe giden bilge insanlarız."

"Ne? Siz hekim misiniz?" diye sordu çelimsiz meyhaneci. Çehresi yeni bir ümitle aydınlanmıştı. "Firavunun emriyle başkentten geliyorsunuz demek! Öyleyse çok meşhur ve işinin ehli insanlar olmalısınız. Buraların yabancıları olduğunuzu ilk bakışta anlamıştım zaten. Ama o kadar büyük insanlarla muhatap olduğumu tahmin edememişim. Her ne kadar büyük bir servete sahip olmasam da şayet biricik kızımı iyileştirirseniz size büyük bir ödül vereceğim. Yavrum öldükten sonra altının mücevherin bana ne faydası var?"

Maraye bir süre düşündü. "Zavallı adam, sana şimdi çok acıdım" diye cevap verdi. "Bu yüzden, Ramses şehrinde birkaç kez yaptığım gibi şu gencecik kıızı ölümcül hastalığın pençesinden kurtarmaya çalışacağım. Öncelikle şarabın en iyisini getirmen gerek, çünkü ateşin sudan, suçlunun kanundan korktuğu gibi bu hastalık da üzümünden yapılan değerli ilacın karşısında gevşer, her yudumda öküzün ağzındaki tuz gibi eriyip gider."

"Emriniz baş üstüne soylu efendim!" diye bağırdı meyhaneci, ter içinde kalan yüzünü sildi. "Bana ne yapacağımı söyle. Yavrumu kurtarırsan, sana sonsuza dek şükran duyacağım!"

"Kızını iyileştirmeye uğraşırken yanımızda durmana izin vereceğimi sanıyorsan yanılıyorsun meyhaneci" dedi Maraye ağırbaşlı bir tavırla. "Tapınaklarda öğrendiğim gizli bilgiler sıradan insanlarla paylaşamayacağım kadar kutsaldır. Kapalı bir odada tanrılara yakaracak, kızınla baş başa kalıp tedavi edeceğim. Hastanın bile beni görmesine izin veremem, bu yüzden onun gözlerini bağlayacağım. Sana şu kadarını söyleyeyim ki cildini merhemle ovup kutsal şuruplar içireceğim. Sen de bu arada dostlarımla ilgilen!"

Sonra meyhanecinin kızıyla beraber yandaki odalardan birine yöneldi. Kız onun verdiği cesaretle titremeyi bıraktı, Libyalıya güvenerek daha bir sokuldu. Artık kendimizi tutmalı, kesinlikle gülmemeliydik. Meyhaneci de en iyi cins şarabıyla dolu testilerle masamızı donattı. Hepsini bitirebileceğimize ihtimal vermiyordum. Meyhaneci ikide bir sahte hekim Maraye'nin kızını tedavi ettiği odanın kapısına yöneliyor, etrafta dört dönüyordu. Epeyce zaman sonra genç Libyalı nihayet odadan dışarı çıktığında nefes nefeseydi, yüzü gözü ter içinde kalmıştı. Gerçekten de çok yorulmuş gibi görünüyordu. Hemen yanına koşan meyhaneciyi vakur bir tavırla sakinleştirdi. "Evine ölüm değil hayat girecek dostum, çünkü tam zamanında gelmişiz" diye açıkladı usulca; pek de mütevazı olduğu söylenemezdi. "Fakat kızın bitkin düştü. Akşama kadar dinlensin. Biz gidiyoruz, yardımımıza muhtaç daha yığınla hasta var."

Meyhaneci diz üstü çöktü. "Ey firavunun bilge hizmetkârları, size nasıl şükran borçluyum, bir bilseniz!" diye bağırdı dostumunun ellerini öperken. Ama cimriliği yine baskın çıkmıştı. "Yaptığınız iyiliğe karşılık Mısır'ın bütün hazinelerini ayaklarınızın altına sermek isterdim! Yalnız, üstümdeki elbiseden başka malım yoktur. İşler kesat, böyle zor zamanlarda karnımızı güçlkle doyuruyoruz. Ama ellerinizi sıkarak samimiyetle öpmemi teşekkür olarak kabul edin. Bilin ki tanrılara size sıhhat vermeleri için dua edeceğim!"

Artık acele etmeliydik, başımızı daha fazla belaya sokmadan kaçmamız lazımdı. "Fakirliğin yüzünden kendini üzme dostum!" diye karşılık verdi Maraye umursamaz bir tavırla. "Bilesin ki ettiğin teşekkür ve ayrıca kızının minnettarlığı bizi daha fazla memnun ediyor. Çünkü bütün çabamız altın değil ilim uğruna!"

Elbiselerimizi çekiştirip duran meyhaneciyi başımızdan savmanın yollarını arıyorduk ki sokağa bakan kapı açıldı ve içeri Diomedes girdi. "Burada mıydınız?" dedi bizi görünce. "Sizi aramadığım meyhane kalmadı. Seninle görüşmek isteyen bir haberci geldi Aras."

"Sen de bu yüce gönüllü bilgelerden misin?" diye sordu meyhaneci saygıyla. O an ensemdeki tüyler diken diken oldu; içimde çok kötü bir his vardı.

“Yüce gönüllü bilgiler mi?” diye sordu Argos kralı gülümseyerek. “Bu sözlerle ne demek istediğini tahmin edeyim: Ölümcül darbeler indirmek söz konusu olduğunda yüce gönüllüyüz, bilgeliğimiz de kılıç ve kalkan kullandığımızda anlaşılır, yaman savaşçılar gibi yanıl”

“Savaşçılar mı?” diye sordu meyhaneci, olan bitene bir anlam veremiyordu. “Siz salgın hastalığa önlem almanız için firavunun güneydeki şehirlere gönderdiği hekimler değil misiniz?”

“Firavunun hekimleri hal” dedi Diomedes tok bir kahkaha atarak. Bu arada Bias, Maraye ve ben usul usul kapıya yanaşmaya başlamıştık. “Dostlarım sana ne tür masallar anlattı? Onlar diyar diyar gezen yiğit savaşçılardır, ne hekim! Bunu büyük ihtimalle ya daha iyi cins şarap içmek ya da güzel bir kızı etkilemek için yapmışlardır!”

O an meyhanecide şafak attı; aldatıldığını anlamış, suratı kıpkırmızı olmuştu.

“Haydutlar! Caniler!” diye haykırdı çatallaşan sesiyle. “Bunu hayatınızla ödeyeceksiniz! Nerede bana bu utancı yaşatan yosma?” Hırsından ağzına geleni sayarak odaya koştu, bir tekmede kapıyı açtı. Kızını bağıra çağıra azarladığını duyuyorduk. “Aptal! Seni kandırıyorlar! Ne yaptı sana o hayvan? Konuş, yoksa parçalarım senil”

“Nereden bileyim, gözlerimi bağladı!” diye inledi kız dehşetle. “Sonra bana içeriden müdahale etmesi gerektiğini söyledi; doğrusu yaptığı muamele çok da iyi geldi. En son acayip bir merhemle vücudumu ovdu. Bak, lekeler kayboldu!”

“İyi gelmiştir tabii” diye bağırdı aldatılan meyhaneci. “Ama onun daha çok hoşuna gittiğine eminim! Seni ahmak! Yüzüne o lekeleri nasıl bulaştırdığını tanrılar bilir, belki de katran sürdü; merhem dediği de ev kadınlarının genellikle bu tür lekeleri çıkarmakta kullandığı tereyağından başka bir şey değildi!”

Sonra bir aslan gibi hışımla çıktı odadan; tam o anda Bias iki testi şarap kapmış, Maraye de kapıya doğru yürüyordu. Meyhaneci azgın bir boğa gibi var gücüyle böğürerek kocaman bir mutfak bıçağı geçirdi eline. Seri bir hamleyle genç Libyalıya yöneldi. Maraye ilkin üstüne doğru koşarak gelen adamı tanıımıyormuş

gibi yaptı. Tam ona sesleneceğim sırada birden kenara çekiliverdi. Fakat kurbanını gafil avlayacağını sanan meyhaneci duramadı, Libyalının yanından geçip açık duran kapıya doğru koştu. Bias'ın umursamaz bir tavırla ayağıyla ittiriverdiği kapı kapanınca, meyhaneci kel kafasıyla kapıya tosladı; inleyerek olduğu yere yığıldı.

Ağır adımlarla meyhaneyi terk ettik. Diğer müşteriler de ilişmedi bize; Diomedes'in bir tek bakışı onları oturdukları taburelere mıhlamaya yetmişti. Dışarı çıkınca gözlerimizden yaş gelinceye dek güldük. Olanları Diomedes'e anlatınca o da bıyık altından gülmeden edemedi. "Gerçi ahmakları böyle kandırmak bizim gibi kahramanlara yakışmaz ama meyhaneci de bu işten kârlı çıkacak" diye karşılık verdi. "Neden derseniz, Maraye'yi tanıdığım kadarıyla bu yılın sonlarına doğru meyhanecinin bir torunu olacak, hem de babasından aldığı kurnazlık ve sivri zekayla dedesinin işine çok yarayacak bir torun."

Bu sözler üzerine kahkahaları koyuverdik. Limandaki duvarın üstüne oturup şarap içmeye başladık. O esnada nereden geldiğini bilmediğimiz ihtiyar bir adam dikiliverdi karşımıza. Diomedes bana döndü. "İşte seni bu yüzden arıyordum Aras" dedi ihtiyarı işaret ederek. "Bu adamı Prenses Esenofre göndermiş, seni onun yanına götürecekt."

"Esenofre mi dedin?" diye sordum, içimdeki keyif yerini tuhaf bir sıkıntıya bırakmıştı. İhtiyarı süzdüm; tahtirevanın tüllerinin arasından prensesi gördüğümü düşünmekle yanılmamıştım demek. "Merenptah'ın karısı Teb'de mi?"

"Doğru bildin delikanlı" dedi yabancı cevaben. "Tanrılara adaklar sunmak üzere buralara kadar geldi, çünkü o bu topraklarda doğmuştur. Seni görmüş; bana seni alıp yanına götürmemi emretti, yalnız ve silahsız olarak."

"Yalnız mı?" diye sordum, içimdeki kuşkular giderek büyüyordu. "Hem de silahsız! Diomedes'i de çağırmadı mı? Nasıl bir oyun peşindesin Mısırlı? Dostlarımdan ayrılmaya hiç niyetim yok, özellikle de beni nereye götürdüğünü bilmediğim bir yabancıнын peşine takılarak!"

"Seni yanına çağırının Prenses Esenofre olduğunu unutma!" dedi ihtiyar tehdit edercesine sesini yükselterek. "Nasıl olur da

soylu prenesten ve onun en kıdemli hizmetkârından şüphelenmeye cüret edersin? Kalk, zaman kaybetmeyelim! Yoksa tereddüt ettiğin için kırbacı yersin!”

Bu küstahça sözlerden çok rahatsız olması gereken Diomedes de susuyordu. Galiba ne yapmam gerektiğine kendi başıma karar vermemi istiyordu. Hastayken gördüğüm kâbusları anlatmaya cesaret edemediğim için bana hâlâ kırgın görünüyordu.

“Sen kimsin ki bana emrediyorsun?” diye karşılık verdim haberciye. “Bana ancak şu gördüğün efendim, Argos kralı emredebilir. Öyleyse şimdi geri dön ve prensesine yalnız başıma ve savunmasız bir halde güvenmeyeceğimi söyle!”

“Seni laftan anlamaz Yunan köpeği! Sana ekmek veren eli ısıyorsun demek! Halbuki seni bekleyen haberi bilseydin gururunu gömer, acı ve ümitsizlikten kibri unutturdun!” diye bağırды ihtiyar.

Bu sözleri ağzından kaçırınca dudaklarını ısırverdi ama artık çok geçti. Tepeden tırnağa buz kesmiştim; sanki uzun bir yolculuğun teri kurumadan birdenbire buz gibi rüzgârların estiği bir dağın zirvesine çıkarmışlardı beni.

İhtiyarın yakasına yapıştım. “Benden ne saklıyorsun?” diyerek adamı hırpalamaya başladım. “Nedir hayallerimi yıkıp beni acıya boğacak olan? Çıkar ağzındaki baklayı! Hiç bekleyemem, ne biliyorsan hemen anlat! Yoksa prensesin hizmetkârı demem, şuracıkta kemiklerini kırarım!”

“Prensесin sana bizzat bildirmek istediği şeyi sana söylersem zaten fazla yaşamam” diye inledi ihtiyar ölüm korkusuyla. İki elimle gırtlığına sarılınca gözleri yuvalarından fırladı. “Dur, yapma!” diye hırıldadı boğuk bir sesle. “Bırak beni biçare çocuk! Nasıl olsa öğreneceksin. Prensес Esenofre’nin sana vereceği bilgi, bir yıl önce Piramesse’de bıraktığın karınla ilgili.”

“Hermione!” diye haykırdım acıyla. Boğazını daha beter sıkıttım. “Nesi var? Ona ne olduğunu söyle çabuk!”

“Bırak beni!” diye hırıldadı ihtiyar; yüzü kıpkırmızı kesilmiş, alnı ter içinde kalmıştı. “Bunda benim suçum ne? Efendime daima iyi bir arkadaş olan Hermione...öldü...ama bunu sen Esenofre’nin yanına gidene kadar saklayacaktım... Tanrılar ölüm korkusuyla bu emre karşı geldiğim için beni bağışlasın.”

“Ölmüş!” diye haykırdım dehşetle. Çevremdeki her şeyle birlikte bütün bedenim taşlaşmıştı sanki; ellerimle habercinin boğazını daha sert sıktığının farkında bile değildim. Sonunda adamın boynu kırıldı. Fakat gözlerim hiçbir şeyi görmüyordu, denize atılmış bir çakıl taşı gibi dibe doğru iniyordum sanki. Uzaklarda, nehirde iki yelkenli küçük bir tekne ve içinde oturan inanılmaz derecede şişman bir adam görüyordum, onun arkasında da batmakta olan güneşi ve bir de usul usul göğe yükselen, kanatları beyaz, devasa bir kuş. İçim hem bir ocaktaki kor gibi yanıyordu hem de güneş görmeyen bir ırmağın dibindeki taşlar gibi soğuktu. Ne bir acı duyuyor ne de gözyaşı döküyordum; onlar kendime geldiğimde dolduracaktı yüreğimi. O an içimde matemden eser yoktu; hislerim donmuş, kış ayazında kalmış bir havuzun suyu gibi kaskatı kesilmişti.

Bana hiç geçmeyecekmiş gibi gelen bir zaman sonra, elbiselerimi çekiştiren dostlarımla ellerini hissettim. Beni habercinin cesedinden ancak Diomedes ayırabilmişti. Boğduğum adamı kıyıdaki sazlıkların içine attılar. Beni de ertesi sabah gizlice nehre açılacak olan mavnaya götürdüler. İlerleyen günler ve aylarda neler olup bittiğini çok sonra öğrendim.

-IV-

“Sen benim ilk sevdiğimdin Hermione, nasıl bir gafletti seni bırakıp gidişim! Yanında geçirdiğim her bir an ne kadar da güzeldi; seni aptalca bırakmakla elime ne geçti? Mutluluk beni bir daha asla geri dönmeyecek biçimde terk etti; ellerine bir daha asla dokunamayacağım. Yabancı bir ülkede, bir başına öldün Hermione, insanlar arasında yalnız ve benden uzakta. Keşke seni hiç bırakmasaydım!

Şimdi tanrıların arzusuyla yıldızlara doğru yola çıkan ruhunun doldurduğu toprak kap kırıldı; aklımı başımdan alan güzelliğin artık yok. Onu düşünmek bana teselli değil acı veriyor. Bizi birbirimize bağlayan bütün ümitler tükendi, senin için kurduğum hayalleri hiçbirisi gerçekleşmeyecek. Keşke senden hiç ayrılmaysaydım!

Beni ardında çaresiz bıraktın Hermione. Yaşamak beni mutlu etmiyor artık, ölümü özlüyorum. Seni araya araya bulacağımı bilsem her yolu denerdim, her dağın doruğuna tırmanır, her denizi aşardım; ne bataklıklardan, çöllerden ne de çılgın denizlerden, en yüksek dağların uçurumlarından korkardım; ne yırtıcı hayvanlardan ne de en güçlü savaşçılardan çekinirdim. Seni bir daha asla göremeyeceğimi bilmek çok acı; ölüm karşısında insan ne kadar da aciz! Neden yanında kalmadım sanki?”

Böyle düşünüp duruyor, yerde ve gökte ne varsa her şeyden nefret ediyordum; en çok da kendimden, çünkü bunun tek sorumlusu bendim. Aşkımı koyduğum vazoyu toy bir cahil gibi kendi ellerimle aptalca kırmıştım.

“Evet Hermione, ben bir aptalım ve bunu ancak acıyı tadınca anladım. Ne yazık ki artık çok geç! Bana ne çok şey verdin ama karşılığında benden ne kadar az şey aldın! Hatıralar yüreğimde git-gide büyüyen bir yara gibi. Onu hiçbir hekim iyileştiremez, geçip giden zaman bile acımı dindiremez. Aşkım da kurtaramadı seni ve ben mutluluğu terk ettim.

Artık beni sana ulaştıracak bir köprü yok Hermione; sonsuzluk aramıza bir uçurum gibi girdi. Ruhlarımızı birbirimize bağlayacak bir kelime, hele hasretten öte bir düşünce bile kalmadı. Gözlerinin içine bir kerecik daha bakabilsem, fısıltılarına kulak kabartıp ellerine bir kerecik daha dokunabilsem! Oysa böylesi bir mucizeyi hiç hak etmiyorum, ölüm bile ancak bir ödüldür bana.”

Ben böyle kara kara düşünüp kendi kendimle çekişirken, Nil Nehri'nde zamanın dönüşü olmayan karmakarışık girdabına kapılmış, hiç umursamadığım bir geleceğe doğru gidiyorduk.

Konuşmamaya yemin etmiş gibi tek kelime etmeden, ıslak yüzüm rüzgâra ve titreşen yıldızlara dönük bir halde kaç gün kaç gece geçirdim artık bilemiyordum. Sonradan öğrendiğime göre, dostlarım kendimi denize atmamdan korkarak başımda nöbetleşe beklemişler; gerçekten de birkaç kez aklımdan geçmişti ama her seferinde Diomedes'in ağır elini omzumda hissetmiştim. Bias ve Maraye bana zorla bir şeyler yediriyorlardı. Oysa ne açlık hissediyordum ne de susuzluk.

O dönemde etrafımda olup bitenlerden de habersizdim. Hal-

buki olağanüstü şeyler yaşıyordu. Memphis'e varmadan az önce, hasat mevsiminin ortasında çekirge sürüleri göğü kaplamış, tarlaları otlakları talan edip insanlarla hayvanları açlık ve sefaletle baş başa bırakmışlardı. Baltasarzan'ın dediği gibi onlar ortadan kaybolduktan sonra, güneş tam tepedeyken birdenbire korkunç bir karanlık çökmüş, bizim Mısırlı tayfalar ağlayıp inleyerek yüzüstü yatmışlardı. Fakat bütün bunların ayağımın altındaki kir kadar önemi yoktu. Bildiklerimi de kendime saklıyordum.

Meğer geçen her gün, manevi acıları bir önceki günden daha fazla dindirmiş; yüreğimdeki yara nihayet kapanmaya başlamıştı. Ailemi yitirmenin orada bıraktığı izin yanına şimdi bir yenisi ekleniyordu. Yaram gerçi ikide bir açılıyordu ve ben kendimi tutamayıp çılgına döndüğümde dostlarım beni güçlkle teskin ediyordu ama yine de yavaş yavaş kabuk bağladığını hissediyordum. Beni eski günlerime döndürmeye çalışan Diomedes'in ciddi çehresini, Bias'ın solgun, Maraye'nin güleç yüzünü sık sık karşımda buluyordum. Nerede olduğumun farkına varmıştım; artık düşüncelerim o acılarla dolu uçurumdan kurtulmuş ve nihayet Kalhas'ın bana Truva'da söylediği kehanetin ikinci bölümü de aydınlanmıştı. Mısırlı tayfalar korkuyla gerisin geri çekilirken tanrılara yakarmaya başlamıştım. Sonra Diomedes'i yanıma çağırdım.

Argos kralı gelip bir baba gibi ellerimi tuttu. Vakur bir edayla sessizce yanıma oturdu, uzunca bir süre beni süzdü. Eminim aklında pek çok soru vardı ama tek kelime söylemiyor, konuşmam için ısrar etmiyordu. Bir zaman sonra kendimi topladım.

"Mutluluk beni ebediyen terk etti Diomedes ve beni hayata bağlayan hiçbir şey kalmadı" dedim gözlerinin içine bakarak. "Bundan daha büyük bir acı olamaz; artık hiçbir şeyden korkmuyorum. Bu yüzden Truva'da senden sakladığım gerçeği sonunda öğreneceksin. Beni ister cezalandır ister aşağıla, ister kov ister öldür. Senden istediğim tek şey, sana içimi döktüğüm süre içinde beni can kulağıyla dinlemendir."

Diomedes cevap vermedi. Kocaman elleri aşınmış döşeme tahtalarının üstünde kıpırdamadan duruyor, gümüş yüzüğünden yansıyan ışık kılıcının kabzasında dağılıyordu.

"İtiraf etmekten korktuğum için senden sakladığım üç şey var-

dı” diye devam ettim usulca. “Ama şimdi hepsini söyleyeceğim işte. Birincisi doğumumun, ikincisi aldığım eğitimin üstündeki sır perdesidir; üçüncüsüye beni ve yakınımdaki herkesi takip eden lanetin sırrıdır.

Her şeyden önce, Truva’da söylediğim gibi bir kralın oğlu olduğumu bilmeni isterim. Yine de doğumumda şimdiye dek aydınlatamadığım karanlık bir nokta var; ne anneme ne babama, hele kız kardeşim Baril’e hiç benzemediğim için değil. Sırf kardeşim bana ayrılırken ‘Doğumun hakkında senin kaderini çizecek bir sır biliyorum ama söyleyemem; sana faydadan çok zarar vermesinden korkarım’ dediği için. Bu yüzden Kalhas’ın da sezdiği bu muammayı çözmeye cesaret edemedim. Savaşan Ormanlarda bir büyücüye rastladım, adı Baltasarzan’dı. Babamı tanıyor, mensup olduğum kabileyi ve âdetlerini sanki bizden biriymiş gibi biliyordu. Bunu nereden bildiğini söylemedi ama şöyle dedi bana: ‘Nereden geldiğini henüz çözebilmiş değilsin; ölen babana karşı da evlatlık görevini tam olarak yerine getirmedin.’ Demek ki lanetin üstümden kalkması için öncelikle bu iki vazifenin üstesinden gelmeliyim.”

“Ama Truva’da bana babanın katilini öldürdüğünü söylememiş miydin?” diye sordu Diomedes hayretle.

“O zaman ben de öyle sanıyordum” dedim cevaben. “Fakat hakkım olan intikamı aldığımı düşünürken adî bir cinayet işlemişim. Öldürmek istediğim adamın adı Pithunna’ydı, kabilemi kılıçtan geçiren Kaşkarların reisiydi. Tauris’te bir başkasını öldürmüştüm; adam Pithunna’ya çok benziyordu, meğer kardeşiymiş. Böylece babamın katilinin yerine, hem de tanrılara bağlı masum bir adamın canına kıydım. Adı Çuzziya’ymış, bunu yıllar sonra Kibiris’ta Kerikkailli ile konuştuğumuzda öğrendim; mutlaka hatırlayacaksın, hani şu kara zırhlıların komutanı.”

“Gerçekten kahramanca savaştı, kahramanca öldü” dedi Diomedes. “Gerçi o zaman sarsıldığını sezmiştim ama Kerikkailli’yi ölümler diyarına götüren cesareten etkilendiğini sandım. Yüreğini böylesine ezen şeyin çok daha ciddi bir mesele olduğunu ancak Mısır’a doğru yelken açtığımızda anladım.”

“O zaman Kalhas’ın Truva’da söylediği kehanetin ilk kısmı gerçekleşmişti” diye devam ettim anlatmaya. “Büyük kâhin bana bir

yılan öldürmüş bir savaşçı gördüğünü söylemişti, fakat yılan onun ayakları dibinde cansız yatarken kuzuya dönüşmüştü. Böylece intikamının kurbanı masum çıktı. Kalhas'ın gördüğü ikinci şey, bir dilenciye yiyecek veren bir tüccardı.

Dilenci aldığı şeyi ısıtır ısırmaz yüzü mosmor kesilmiş, ağzından köpükler saçarak ölmüştü. İşte ben de onun gibi iyilik yapayım derken bile uğursuzluk getiren bir insanım. Sevip saydığım herkesi en kötü belalar yakalamıyor mu? Sen dahi Diomedes, beni yanına aldığından beri tanrıların üstüme gönderdiği o korkunç lanetin ceremesini çekiyorsun.

Kalhas son olarak, ekeceği buğdayı tarlasının kenarında elleri i ısıtmak için yakan bir çiftçi görmüştü. Bu kehanetin sırrını henüz çözemedim. Belki bunu ancak nereden geldiğimi öğrendiğim zaman başaracağım. Kalhas'tan sonra Baltazarzan da bana bunu araştırmamı söylemişti."

"İyi ama bu kadar bilgili insanlar nasıl oluyor da sana arka çıkıyor?" diye sordu Argos kralı. "Kara derililerin elinde esirken, soru sormak üzere o büyücüye sokulmayı nasıl başardın sahi?"

"Vaktiyle büyü yapmayı öğrenmekle" diye karşılık verdim. "İşte bu da senden sakladığım üçüncü sırdı."

O an Diomedes'in çehresi taşlaştı, gözleri kor gibi yanmaya başladı. Truva'da bu yeteneğimi gizlemekle ne kadar iyi yaptığımı yeni yeni anlıyordum. Argos kralının karanlık güçlere karşı duyduğu nefret öylesine köklüydü ki beni henüz yeterince tanımadığı o dönemde tereddüt etmeden öldürürdü herhalde. Oysa şimdi birbirimize bu kadar bağlanmışken kılıcına davranmak aklına bile gelmiyordu. Kendini toparladı. "Ne kadar büyük bir belaya bulaşmış olursan ol, anlat bana; korkmana gerek yok!" dedi seni alçaltarak.

"Büyücüler âlemine fazla girmedim, o zamanlar daha çocuk denecek yaşıyordum" dedim hemen. "Yine de bu sanatın bazı gizli inceliklerini biliyorum. Bunları beni satın alan ve sana Taurisli bir tüccar olarak tanıttığım adamın oğlundan öğrendim. Aslında o adam bir büyücüydü, Girit'in köklü ailelerinden birine mensuptu. İstmeden de olsa yeryüzündeki bütün büyücülerin kendilerine has, gizli bir işaret diliyle anlaştıklarını fark etmiştim. Suyu kana çevirmenin ve insanların gözleri in önünde bir taş sallayarak on-

ları uyutmanın yollarını biliyorum. Fakat bunlar gerçek büyücülerin yaptıklarıyla karşılaştırılınca ancak zararsız oyunlardır.”

Diomedes uzunca bir süre sustu; bağışlamakla sövüp saymak arasında gidip geldiğini sezmiştim. Sonunda kahramanlığı baskın çıktı. Beni omuzlarımdan kavradı. “Ben senin dostunum Aras” dedi gözlerimin içine bakarak. “Nihayet en gizli sırlarını bana açmana sevindim. Bu yüzden seni yanımdan asla ayırmayacağım. Ayrıca o maceraları gerçekte yaşamamış, aksine çok zor dönemlerden geçerken veya ateşler içinde yatarken rüyada görmüş olman da pekâlâ mümkündür. Şu genç yaşına rağmen ne büyük acılara katlanmak zorunda kaldın! Ama insanları aldatıp yoldan çıkmalarına sebep oldukları için büyüden ve büyücülerden nefret ettiğimi bilirsın; böyle belalı şeylerde gerçekten usta olsan da onlardan uzak duracağına söz ver! Tanrılara işine sakın bir daha karışma ki onlara bağlılığım günün birinde en sevdiğim dostuma, yani sana kılıcımı doğrultmama yol açmasın.”

“Artık benim için anlam taşıyan tek şey dostluğundur Diomedes, dilerim ömrümüz boyunca sürer” diye karşılık verdim. “Yine de unutma ki hepimiz çoğu zaman akıl erdiremediğimiz güçlerin oyuncağıyız sadece. Böylece görünüşe aldanır ve kendi irademizden değil de iç yüzünü anlayamadığımız olaylardan kaynaklanan davranışlar sergilemeye mecbur kalırız.”

“Tanrılar insanları şaşırtmaya bayılır” dedi Diomedes, kaçamak bir tebessüm geçti dudaklarının kenarından. “Daha çok gençsin. Şu halde, tıpkı bir çocuğun mum ışığında parmaklarının gölgesini beyaz bir duvara düşürerek canlandığı en korkunç canavarlar gibi ilk bakışta çoğu zaman doğruları göremediğimizi açıklamana gerek yok. Ben de buna benzer pek çok rüyaya aldandım. Delos’ta benim hakkımda söylenen kehanet yanlış çıkmadı mı? Göklerin sahiplerinin bana Kıbrıs’ta gösterdikleri rüyanın aslında neye yorumlanması gerektiğini de şimdi anlıyorum. O zaman babam Tydeus’u kemerinde Bias’ın yılanlı bıçağıyla gördüğümü anlatmıştım. O rüyanın Bias’ın arzusunu yerine getirip onunla birlikte Mısır’a gitmem gerektiğine işaret ettiğini sanmıştım. Oysa yanıldığımı şimdi anlıyorum. Lanetli bıçağın Bias’la ilgisi yoktu, tam aksine senin için almam gereken intikamı simgeliyordu. İşte tanrıların bana yüklediği yeni vazife budur!”

Derin bir soluk aldım, çünkü intikam almama yardım edecek yegâne insanı kazandığının bilincine varmıştım. “Beni kara derililerden bile kurtarmayı başaran Diomedes’in karşısında kim durabilir ki?” diyordum kendi kendime.

“Uzat bana elini Aras” diye devam etti Argos kralı. “Bundan böyle kardeşimsin, vaktiyle Sthenelos’un olduğu gibi. Birbirimizin hem kalkanı hem de kılıcı olacağız. İntikamını almak ve nereden geldiğini araştırmak için bütün dünyayı dolaşacağım, ta ki bu yüce hedefimize ulaşıp tanrıların bana vereceği yeni görevlere hazır oluncaya dek. Zamanında soylu Sesostris’e katillerini yanına göndereceğime söz verdiğim gibi, sana da söz veriyorum.”

Sonra nehrin üstünde sallanıp duran teknenin pruvasında irice bir boğa kurban ettik. Ramses şehrine ve alınması gereken intikama doğru yol alıyorduk. Yaşam zincirime Diomedes ve beni artık ebediyen birbirimize bağlayan görevin nişanesi olarak adadığımız hayvanın dişlerinden birini ekledim.

-V-

Kısa süre sonra Memphis’i de geride bıraktık. Başkente doğru ilerliyorduk. Nasıl ki savaş arifesinde bulunan bir cengâver şerefini ve bu uğurda ölme ihtimalini, arkadaşlarının hayatını ve nihayet evde kendini bekleyenleri düşündüğü, tanrılara içtenlikle yalvararak zafer dilediği ve kendini o savaşa sürükleyen şeyi tekrar sorguladığı, çoktan unuttuğu çarpışmaları ve yanı başında can verenleri hatırladığı, çok uzun süre önce alt ettiği düşmanını yeniden karşısında bulunca kapanmış yaraların sızısını yeni baştan duyduğu zaman içini bir huzursuzluk kaplarsa, bizim ağzımızın tadı da öyle kaçmıştı. Sözlerimiz kısılıyor, suskunluğumuz uzuyordu. Dostlarımin hangisine baksam, yüz ifadesinden aynı kaygı verici düşüncüyü okuyordum: İntikam vaktinin geldiği ve Kanlı Kayalıklar vadisindeki savaştan sağ çıkanlar olarak, kalles Prens Merenptah’a ihanetinin bedelini ödetmemiz gerektiği.

Diomedes kılıcını yağlı bezle özene bezene temizledi, kül renkli granit taşına süre süre güzelce biletti. Sonra nehrin suyu na daldırıp teknemizin geçtiği yerlerde oluşan yün gibi köpüklerle-

re değdirerek ıslattı. Bias ve Maraye bıçak atmada yarışıyorlardı. Genç Libyalı bu noktada ustalığını kanıtlamayı başarsa da yelken direğine sarılmış bir halatı yirmi adım öteden attığı bıçakla kesen solgun yüzlü Yunanlı ona her seferinde üstün geliyordu. Mısırlı tayfalar hayretler içinde kalmışlardı; ondan sonra da bize fazla sokulmaya çekinir oldular. Yine de onlara haksızlık edemezdik; Diomedes yolculuk ücreti olarak vaat ettiği elinde kalan son altın bileziği teknenin sahibine verdi. Argos kralı korkaklardan nefret ettiği gibi insanları aldatanlardan da hiç hoşlanmazdı.

Öfkeli Mısır halkı galeyan içindeydi. İnsanları canından bezdiren ve hayvanları telef eden felaketlerin ardı arkası kesilmiyordu. Nil havzasında karısını veya çocuğunu, anasını, babasını veya kardeşini kaybetmeyen bir tek insan kalmamıştı. Öküzünün, ineğinin, koyununun, keçisinin ya da eşeğinin en azından yarısını yitirmeyen çiftlik yoktu. Ambarlar tamtakırdı, buğday tarladan kalkmadan obur çekirgelere yem olmuştu. Yeşilliğini yitirmiş meralar ve ıssız tarlalar yaz güneşinin altında bomboş yatıyordu. Şehirlerde öyle bir darlık baş göstermişti ki o günlere kadar bir tek dilenciyi kovmamış, vergi memurlarını aldatmamış ve hiçbir kanunu çiğnememiş saygın yurttaşlar, çocuklarının açlıktan ölmesine göz yummamak için geceleri ellerini insan kanına bulayarak hırsızlık yapıyorlardı. Bu yüzden firavunun devriye gezen muhafızlarına adım başında rastlamak mümkündü. Hayretle gördük ki muhafızların neredeyse tamamı ya Mısırlı ya da Nubyalıydı; aralarında çok az Suriyeli veya Libyalı mevcutken, Yunanlılar ve diğer kavimlere mensup askerlerden hiç eser yoktu. Tapınaklarda firavunun ve tanrıların şerefine bol bol buhur tütsüsü yapılıyordu.

Hayret ediyordum, çünkü Mısır'da hiç kimse peş peşe sökün eden korkunç felaketlerin sebebini anlamıyor, onca belayı uzaklarda bulunan bir büyücünün firavunun ve oğlu Merenptah'ın yaptığı kötülüklere karşılık olarak memleketin başına sardığını bilmiyordu. Birkaç sefer Mısırlıların bütün bu olanlardan kendilerine 'seçilmişler' diyen o köleleri sorumlu tuttukları gelmişti kulağımıza. Ortalıkta dolaşan söylentilere göre, dik başlı kölelerin önderleri Musa ile kardeşi Harun firavunun huzuruna çıkmış, 'tek' olan tanrılarının ancak firavun onları azat edip Mısır'ı terk etmelerine izin verirse ülkeyi felaketin pençesinden kurtaracağını söylemişlerdi.

Baltazarzan ile Ramses'in köleleri hakkında konuşmamıştık ama onlar ölümsüzlerle birlikte hareket ediyormuş gibi gelyordu bana. Sonradan o üç büyücünün bir yerden bir yere çok hızlı gidebildiklerini öğrendiğimde, aklıma zavallı köleleri Ramses'in zulmünden kurtaran Musa adındaki o adamın aslında Savaşan Ormanlarda yerlilerin firavunun boyunduruğuna girmesini önleyen Baltazarzan olduğu ihtimali gelecekti. Ramses iki önderin çağrısına kulak verip 'seçilmişlerin' Mısır'dan serbestçe göç etmesine ister istemez göz yummak zorunda kalmıştı. Böylece daha büyük felaketlerin önüne geçebileceğini umuyordu; oysa belalar gündüz gözüne güneşin kararmasıyla zaten son bulacaktı. Biz Piramesse'ye ulaştığımızda kölelerin Mısır'ı beş gün önce terk ettiğini öğrendik. Belli ki firavun verdiği karardan çok pışmandı, çünkü sarayının önünde güneş tanrısı Ra'nın kolordusu harekete hazır halde bekliyordu. Güneş yeni doğmuştu. Geniş meydana atları koşulmuş en az iki yüz savaş arabası, üstündeki askerlerle birlikte muntazam sıralar halinde dizilmişti. Ramses prensleri, rahipleri ve ordusunun önde gelen komutanlarını taht salonunda toplamıştı; Diomedes muhafızları kenara itip firavuna yönelince herkes neye uğradığını şaşırđı.

Bir yıldan daha uzun bir süre önce Ramses'i son gördüğümde tıpkı bir tanrı gibiydi. İçine çökmüş gözleri neredeyse tamamen dökülmüş kaşlarının altından sanki sıradan insanların göremeyeceği şeyleri görüyormuş gibi bakıyordu. İncecik parmakları hükümdarlık esasını aslan pençeleri gibi kavramıştı. Firavunun cüretkârlığı, bir Nubyalının kalkanını kapladığı deriden daha gergin görünen çehresinden anlaşılıyordu. Kavisli burnu bir geminin pruvasını andırıyordu. Bizi görünce, büyük konuşmaya alışkın olan ağzını kapatarak suskunluğa gömüldü.

Tahtın sol tarafında dikilen hain Merenptah'ın sırtı bize dönüktü. Salondakilerin nereye baktığını anlayınca, saldırmaya hazırlanan gelinciği fark eden esnek vücutlu bir engerek gibi başını bize çeviriverdi. Gözleri yanıp sönüyor, göğsü hızla inip kalkıyordu. Sağ eliyle kılıcının kabzasını yokladı. Tıpkı prens gibi Suriyeli Bai de şaşkınlığını gizleyemiyordu. Yine de tıraşlı ve pürüzsüz cildinde korkudan ve endişeden eser yoktu; kendine güvenen iri yapılı bir boğanın

hasmını beklediği gibi soğukkanlılığını muhafaza ederek bize bakıyordu. Genç Amenmesses'i görememiştik. Öteki saray memurları bizi görünce dolunayın güçlü ışığıyla bastırıldığı yıldızlar gibi sararıp soldular; o kadar ki hiçbirinin siması bana tanıdık gelmiyordu. Tepeden tırnağa silahlı muhafızlar hemen etrafımızı kuşattı.

Oldukça gösterişli yeşil bir elbiseye bürünmüş, uzunca boylu bir adam söz aldı; tavırları ve sesinin tonu hiç de yabancı gelmiyordu bana. "Bu yüzden yüce firavun," dedi sesini yükselterek. "İddia ediyorum ki bu belaları başımıza saran kölelerin tanrısı değil, Seth ile çok uzun süredir mücadele halinde bulunan bir büyüçüdür. Yüce Seth onu dostlarıyla beraber tez zamanda mahvedecektir. Bana sorarsan gitmesine izin verdiğin köleleri geri getir, çünkü onların inandığı tanrı sana zarar veremez! Ama acele etmelisin; duyduğuma göre o aşılmaz çöle çok yaklaşmışlar."

Yeşil kıyafetli adam salondakilerin kendine kulak vermediğini, mezarlarından çıkmış ölümlere bakıyormuşçasına gözlerini bizden ayıramadıklarını yeni fark ediyordu. Adam onların baktığı yöne döner dönmez ben de yanağındaki üç köşeli yıldız biçiminde yara izini gördüm. Bu adam yılan tanrısının baş rahibi Kator'dan başkası değildi.

"Ey firavun!" diye seslendi Diomedes tok bir sesle. "Dünyanın en ücra köşesinden, oğlun Sesostis'in gözlerini yumduğu Kanlı Kayalıklardan geliyorum, sana iletmemi istediği haberi vermek için. Şanlı prensin ölümüne ihanet sebep oldu, biz de bunun şahidiyiz!"

Bu sözler üzerine taht salonu ayının bal almak için pençesini soktuğu arı kovanı gibi birdenbire karıştı. "Katiller! Demek hâlâ hayattasınız!" diye öfkeyle bağran Merenptah'ın sesi duyuldu gürtlünün ortasında. "Oysa çoktan çürüdüğünüzü düşünüyordum! Muhafızlar! Yakalayın şu canileri! Yüce firavun, seferin felaketiyle sonuçlanmasının baş sorumluları, geberecekleri saraya kendi ayaklarıyla gelen şu adamlardır!"

Muhafızlar hareketlenince hemen kılıçlarımızı sıyırdık. O esnada firavunun altın tahtın kolluğuna vurduğu asanın tiz sesi salonda çınladı. Herkes sus pus oldu. Firavunun kaskatı çehresinde tek bir kas bile hareket etmiyordu. Görme yeteneğini neredeyse yitirmiş

olduğunu fark ettiğimde dehşete düştüm. Gözleri sanki bize değil de ötelere bakıyordu. Ellerini bizi arıyormuş gibi ileri doğru uzattı.

“Kimdir o konuşan?” diye sordu gür sesle. “Bana uzun zaman önce öldüğünü söylediğiniz Yunanlı değil mi? Ne haber getirdin Diomedes? Ölüler diyarından çıktın anlaşılan. Konuş, kulağım sendel!”

Argos kralı gözlerini cesurca kanlı prensin gözlerine dikti. “Bir babaya oğlunun ölüm sebebini bildirmek ne kadar zor!” dedi gözlerini Merenptah’ın nefret dolu bakışlarından ayırmadan. “Yine de yüce firavun, Mısır’ın en yiğit evladı güçsüzlüğü, hastalığı, talihsizliği sebebiyle veya savaşta yenik düşerek can vermediyse, bu senin için bir teselli olmalı. Çünkü mertliği Kanlı Kayalıklarda tıpkı bir yıldız gibi parladı. Hayır yüce firavun, oğlun Sesostris kalleşçe bir ihanet neticesinde öldü. Bunu duymak sana acı verecektir ama onun ölümünden öbür oğlun Merenptah sorumludur. Evet, kardeşine güvenmek soylu Sesostris’in yaptığı tek hataydı, o da hayatına mâl oldu.”

“Bu yabancınn bana iftira atmasına daha ne zamana kadar izin vereceksin baba?” diye haykırdı Merenptah o an, hiddetinden suratı kızarmıştı. “İtibarımın yerle bir olmasını mı istiyorsun? Bırak da şu yalancının ağzını tıkayıp hak ettiği cezayı vereyim!”

Firavun asasını kaldırınca salona yeniden sessizlik hakim oldu.

“Bana ormanda başınıza gelen talihsizlik hakkında neler söylediğini gayet iyi hatırlıyorum; herkes de öyle biliyor” dedi oğluna. “Yine de Yunanlınn anlatacaklarını sonuna kadar dinlemek istiyorum. Onu cellada havale etmek için henüz çok erken.”

İçimi müthiş bir korku kaplayıvermiş, bütün vücudum titremeye başlamıştı. “Tanrılar bize karşı nasıl da zalimce birleşmiş!” dedim kendi kendime. “Yeminimizi yerine getirmek için şikayetçi sıfatıyla buraya gelmişken, şimdi suçlular gibi öldürüleceğiz.”

Diomedes de afallamıştı. Ama bildiğinden şaşmayan bir tavırla konuşmasını sürdürdü: “Ey Mısır hükümdarı! Sesostris’in öldüğü savaşta neler olduğunu anlattığım zaman gerçeği göreceksin. Oğlun bana ve Şekel’e kanatları savunma görevini verirken Amenmesses’e düşmanın arkasına dolanmasını emretmişti. Kendisi ise ortadan hücumla geçecek, Merenptah ise savaşın kızıştı-

ğı anda müdahale etmek üzere hazır bekleyecekti. Ama o gizlice geri çekildi ve kardeşini ölüme terk etti. Ey firavun, böylece yalnız Sesostri's'e değil sana da ihanet etmiş oldu, çünkü Merenptah kalleşlik etmese, Habeşistan'ı ve dünyanın en uzak ülkesini senin devletine katmıştı!"

Salonda yine öfkeli homurtular yükselmeye başlamış, Merenptah ise küplere binmişti. "Yalan söylüyorsun!" diye haykırdı. "Kelleni kurtarmak için gerçekleri saptırıyorsun! Sesostri's'i o kahrolası savaşa sokan sensin! Eğer başkomutanımız arkadan kalleşçe attığın okla ölmeseydi, savaşı muhakkak kazanırdık!"

O an Diomedes vahşice bir kahkaha attı. "Kardeşini öldüren benim, öyle mi?" dedi sonra. "Erkekçe karşıma çıkmak yerine muhafızlarının arkasına sığınan korkak solucan sen! Sefere çıkmaya karar verildiği gün, hem de bu salonda, hasedi ve kıskançlığı yüzünden başkomutanlık yetkilerini Sesostri's ile paylaşmaya kalkışan kimdi? Kurulan tuzağa düşmesi için, gözcülere düşmanın ne kadar kalabalık olduğunu gizlemelerini emreden? Ve en sonunda savaş alanını terk etmesi için genç Amenmesses'e o yalan haberi gönderen kimdi? Şekel ve ben yiğit prensin cesedine kendi bedenimizi siper ettik. Bu suçsuz olduğumun delilidir!"

"Ne dedin?" diye sordu Ramses. "Merenptah yalan söyleyip katil oldu, öyle mi? Demek öz kardeşine yanlış bilgi verdi? Mısır prensleri arasında daha önce hiç buna benzer bir şey olmamıştır!"

"Ve bu salonda hiç kimse böyle bir şeyi öne sürmeye cesaret edememiştir!" diye lafa karıştı Suriyeli Bai. "Yüce firavun, senin şanını yücelten o cömertliğin yanında, haklarında hüküm vermeden önce katillerden ve haydutlardan bile esirgemediğin sabrından da herkes haberdardır. Şimdi, şu zavallı yabancının iddialarının ispatı sandığı şeyi izah edelim."

"İspatı mı dedin?" diye sordu Diomedes hayretle. "Merenptah'ın ihanet ettiği o savaş planının bizzat şahidiyim. Dostum Aras yanımdaydı, o da konuşulanları duydu!"

"Av kendini avcı, sanık kendini yargıç yerine koymaya çalışıyor!" diye güldü Suriyeli alaycı bir ses tonuyla. "Hepsi de boynunu ilmekten kurtarmaktan başka şey düşünmeyen insanlar nasıl tanıklık eder? Böyle adamlardan gerçeği öğrenebileceğine inanı-

yor musun yüce firavun? Ey Yunanlılar, kendinizden başka bir tane olsun tanışınız var mı?”

“Evet var!” diye atıldım o an. “Sesostris ile plan hakkında konuşurken Amenmesses de oradaydı. Ama şu anda onu salonda göremiyorum.”

Suriyeli bir kahkaha attı. “Yunanlılar işte şimdi kendilerini ele verdiler!” dedi parmağıyla beni işaret ederek. “Herkes biliyor ki o üç ay önce batıdaki büyük çöle, bedevilerle savaşmaya gitti ve bir yıldan önce dönmez! Öyle ya, burada yalanlarını yüzlerine vuracak bir tanık gösterme gafletine düşmemek için etraflarını dikkatlice gözden geçirecek kadar vakit buldular!”

“Sanki ihaneti bizzat planlamış gibi konuşuyorsun, seni Suriyeli yalancı!” diye karşılık verdi Diomedes öfkelenerek. “Sesostris’in ölümü kendisine tahtın yolunu açtığı için bundan kârlı çıkan tek insan olan Merenptah’ın en yakın dostu değil misin? Şimdi Teb’de Sesostris ve ordu komutanlarıyla aramızda geçen bir konuşmayı hatırlıyorum: O zaman Merenptah’ın kardeşini ve seni geçmişte aldattığı ortaya çıkmıştı ey yüce firavun! Bizi sana ve Sesostris’e, Yunanlıların Memnon adıyla andıkları oğlun Amenophis’in silah arkadaşları olarak tanıtmış. Oysa biz savaşta karşı saflardaydık.”

Firavunun çehresi kıpırtısızdı ama kurnaz Bai zafer kazanmış gibi sevinçle bağırdı: “Dilleri çözüldü nihayet! Yüce firavun, bunlar vaktiyle Truva’ya savaşa gönderdiğin soylu Amenophis’in düşmanı, o yiğit prensin hasımlarıymış! Halbuki bize onun dostu olduklarını söylemişlerdi. Amenophis o savaşçılığıyla Truva önlerinde kim bilir kaç Yunanlıyı öldürdü de eski düşmanları onun ailesinden intikam almak için ta buralara kadar suikastçılar göndermiş! Sesostris’i böyle planlı bir biçimde takip ederek öldürdüklerine bakılırsa, bu adamların akrabaları da Amenophis’in kılıcı karşısında can vermiş olabilir!”

Diomedes şaşkınlıktan donakalmıştı. Kanlı prensin tahta çıkmak uğruna Suriyeli danışmanı Bai’yle kurnazca oynadığı oyun bütün ayrıntılarıyla açığa çıkmıştı. İki sene önce Mısır’a geldiğimizde bizi hiç de hoş karşılamayan Merenptah’ın sonradan birdenbire tavır değiştirip bize dostça yaklaşmasının nedenini yeni anlıyordum.

“Hiç kimse gerçekleri bu Suriyeli kadar ustaca tersine çevire-

mez!” diye bağırdım hiddetle. “Kralları dilenci, katilleri yargıç yaptı! Bizi intikam almak için gelen caniler gibi gösterip Merenptah’ın ihanetinin sorumluluğunu üstümüze yıkmak için Habeşistan seferine gönderilmemizi o sağladı!”

“Kes sesini köpek!” diye atıldı Merenptah. “Derini canlı canlı yüzdürüp etlerini paramparça ettirerek duvarlara astıracağım! Hiç utanmadan Amenophis’in silah arkadaşları olduğunuzu söyleyerek beni kandırmadınız mı? Gerçeği Sesostris’ten son ana kadar saklamadınız mı? Şimdi Amenmesses burada olsaydı bile, şu söylediklerimden başkasını anlatamazdı yüce firavuna!”

“Mutlaka anlatırdı!” diye bağırdım. “Diomedes Teb’de, Truva ve Memnon hakkındaki gerçekleri Sesostris’e anlatırken yanımızda olmadığı için, değil mi? O zaman yanımızda Şekel ve diğer iki Şirdanalıdan başka kimse yoktu; sen de gayet iyi biliyorsun ki hepsi öldü!”

“Tanıkları ölü, kanıtları dilsiz; aksini ispatlamaya kimin gücü yeter?” dedi Suriyeli alay edencesine. “Çok iyi uyduruyorsunuz Yunanlılar ama yalanınız ortaya çıktı! Ey Mısır’ın asıl hükümdarı, şu katilleri daha fazla dinlemene herhalde gerek kalmamıştır.”

“Bu adamların iğrenç yalanlarla bizi zehirlemelerine daha ne zamana kadar göz yumacaksın yüce firavun?” dedi yeşil gözlü prens meydan okurcasına. “Beni bu havlayan köpeklerle muhatap edip alçaltma; bırak köleler ilgilensin onlarla. Kardeşim Sesostris’in intikamının alınmasını talep ediyorum!”

Firavun asasını yeniden tahta vurdu. “Her ne kadar evlatlarımdan birini yitirdikten sonra bir diğerine iftira edilmesi ağırıma gitmiş olsa da sizi sabırla dinledim ey Yunanlılar” dedi sonra. “Buna katlandım, çünkü bir yargıç sanıkları dinlemeden karar vermez. Ne var ki ihanetinizin izlerini silemediniz; biz de o izleri takip ederek ne kadar alçak olduğunuzu anladık. Sana güvenmişim adı batası Diomedes! Şimdi suçunun cezasını hayatınla ödeyeceksin!”

Bu sözlerin üstüne Merenptah ve Suriyeli dostunun gözlemindeki zafer parıltılarını da görünce tepeden tırnağa buz gibi bir ürperti geçti bedenimden. Fakat sırf kendi hayatım için değil dostumun hayatı için de endişeleniyordum. Şerefli insanların nasıl da çabucak hain damgası yediğini ve ölen biri iktidar sahipleri

hedef alan vasiyetini yerine getirmenin ne kadar zor olduğunu hayretle gördüm.

Fakat Diomedes'te korkudan eser yoktu. Koruyucusu Atene'ye sarsılmaz bir güven duyuyordu. Öyle ya, o aynı zamanda adalet tanrıçası değil miydi? "Kıptice'yi oğlun elbette ki benden daha iyi bilir; dilim de yanı başında dikilen danışmanıninkine kadar tatlı değildir" dedi firavuna inatla. "Eğer yalan sözlere aldanıp asanın sırtımızda kırmak istiyorsan, bunu hiç çekinmeden yapabilirsin, çünkü ben ölümden korkmam. Ama ondan önce bana şunu söyle: Oğlunu biz öldürmüş olsaydık, herkes öldüğümüze inanmışken ve peşimize kimseyi takmadan yurdumuza rahatça geri dönme şansımız varken senin huzuruna tekrar çıkar mıydık?"

Firavun Tydeus'un oğlunu düşünceli bir tavırla süzerken, çoktan kuruduğu sanılan bir kütükten fıskıran bir yaprak gibi taptaze bir ümit filizlenivermişti içimde. Fakat Suriyeli Bai hemen müdahale etti: "Çok basit, yüce firavun" dedi haince gülümseyerek. "Bu Yunanlılar Sesostris'i öldürdükten sonra seni bir kez daha kandırabileceklerini düşündüler galiba. Şüpheleri Merenptah'ın üstüne çekerek seni gazaba getireceklerini ve oğlunu hiç düşünmeden öldürmeni sağlayacaklarını ümit ediyorlardı! Böylece evlatlarından birini daha elinden alacaklardı. Gerçekten, şu Yunanlılar ne kadar hilekâr ve kurnaz! Yüce firavun, ne yazık ki Sesostris için artık çok geç ama eğer Merenptah kurdukları tuzağı ortaya çıkarmasaydı, kim bilir ailenin başına daha ne belalar saracaklardı!"

"Nil'in suladığı topraklarda yalan ve hile hüküm sürüyor!" diye bağırdı Diomedes öfkeyle; firavunun verdiği işaretle dört bir yandan üstümüze doğru gelen muhafızlara karşı kendini korumak için kılıcını sıyırdı.

O esnada solgun yüzlü Bias öne fırladı. "Dur firavun!" diye seslendi yılanlı bıçağını havaya kaldırarak. "Bu masum insanlara dokunma! Sesostris'i intikam almak için öldüren benim!"

"Hayır Bias! Neden yalan söylüyorsun?" diye haykırdı Diomedes. Firavun asasını tekrar kaldırdığında herkes olduğu yerde durdu. Fakat solgun yüzlü adam tahtın önüne kadar sokuldu, lanetli bıçağını firavuna doğru uzattı.

"Evet ey firavun, oğlun vaktiyle arkadaşlarımdan birini öfkeyle

döve döve öldürmüştü; ben de onu öldürüp intikamımı aldım" diye açıkladı. "Sesostris insanlara haksızlık eden zalim biriydi! Bu cinayeti seferin başında işlemişti. Bu yüzden intikam alma fırsatı elime çok çabuk geçti. Şimdiye dek bunu kimseye söylemedim ama gerçeği öğrenmen gerekiyordu!"

"Doğru değil yüce firavun, tek kelimesine bile inanma!" diye atıldı Diomedes. Solgun yüzlü adamsa sessizce bize bakıyordu. Sonra firavunun asasının çıkardığı ses salonda yeniden çınladı.

"Bir savaşçının canına karşılık, Mısır'ın vârisinin canı ha?" dedi hükümdar; sesi ilk defa, en güçlü ağaçları bile sarsan bir fırtınaya tutulmuşçasına titriyordu. "Ey tanrılar! Nil topraklarına ne çok bela yağdırdınız! Mısır'ın en güzel çiçekleri soldu, en besli hayvanları açlıktan öldü, en asil insanları can verdi ve ben oğlumu bir hiç yüzünden kaybettim!"

"Muhafızlar, Yunanlıları yakalayın!" diye bağırان Merenptah'ın tiz sesi duyuldu.

Bias sükûnetini bozmadan su kadar duru gözlerini hasmımıza dikti. "Beni öldürebileceğini sanma kanlı prens! Çoktandır arzuladığım ölümü bana yılan verecek!" diye seslendi. Bu sözlerin ardından bıçağı dibine kadar bağrına soktu; fışkıran kanlar yılanlı kabzasından aşağı akarken sadık dostumuz hırıldayarak yere yığıldı.

"Bias!" diye haykırdı Diomedes. Etrafını saran tazıların arasına dalarak kendine yol açan bir yaban domuzu gibi muhafızları kenara iterek ilerledi. Ben de Maraye ile beraber onun peşinden ayrılmamaya gayret ediyordum. Suriyeli danışmanın yüz ifadesi gibi kanlı prensin bakışları da korkularını ele veriyordu. "Bias!" diye haykırdı Diomedes yeniden, bizim için canını feda eden dostunun üstüne kapandı. "Bunu neden yaptın?"

"Yılan..." dedi Bias son nefesinde, solgun yüzü gülümser gibiydi.

-VI-

Sadık dostunun böylesine acınacak bir halde can verdiğini gören Diomedes'in asil çehresi ıstırapla kasıldı. O güne dek Bias'ın için-

deki gerginliği ve vicdanındaki bitmek bilmeyen rahatsızlığı ele veren yüzü nihayet huzurla tanışmıştı. Muhafızlar etrafımızı yeniden sardılar.

“Bütün uğursuzlukların kaynağı o yilandır!” diye haykırdım öfkeyle. “Bütün dünyaya hakim olmak ve karşısına dikilen herkesi boğmak istiyor. Yeter, o zalim canavar yeryüzünden silinsin artık!”

Bir yandan bağırıyor, bir yandan da bizi yere yıkmaya çalışan muhafızlara karşı direniyordum. Fakat silahlı askerler birdenbire bizimle uğraşmayı bıraktılar. Birinin gözleri benim üstümdeymiş gibime geldi; arkama dönüp baktığımda muhafızların korkuyla çekilerek yol verdiği Kator’la göz göze geldim.

“Şimdi tanıdım seni delikanlı” dedi yeşil elbiseli baş rahip alçak sesle ama söyledikleri sanki salonun en uzak köşesinden bile duyuluyormuş gibi gelmişti bana. “Gölün altındaki tapınakta, kutsal kurbanı Seth’e çok gören o küstah sen değil miydin?”

“Kutsal kurbanmış!” diye karşılık verdim dostumuzun ölümünden kaynaklanan acı bir alayla. “Tapınağınızda tanık olduğum kutsal bir ayın değil, düpedüz cinayetttil Yılan tanrısının kendine tapanlardan nihayet canlarını da istediğini söyleyen Bias gerçekten de haklıymış! Tek tesellim, yeryüzünde o uğursuz yilandan daha güçlülerin de bulunduğunu bilmektir!”

“Öyle mi?” diye sordu Kator alaycı bir ses tonuyla. “Taptığın putların Seth’e küçücük bir zarar verebileceğine inanıyor musun?”

“Ben Zeus ve Athene’yi kastetmedim” diye cevap verdim dikine dikine. “Aksine, bir ana babadan doğmasına rağmen ölümsüz olan ve senin o tanrı dediğin canavardan daha büyük bir güce sahip insanlardan bahsediyorum, Nil havzasına aylardır şu felaketleri yollayan adamlardan. Doğru duyduunuz, zararlı haşaratı gönderen, nehrin suyunu kana çeviren, bu topraklarda veba ve kara kabarcık gibi bulaşıcı hastalıkları yayan ve güneşini karartarak dehşet salan adamı tanıyorum.”

Baş rahip sözlerime merakla kulak kabartan firavuna baktı şaşkınlıkla. “O gelişmemiş beyninle bizi kandırmak için neler uyduracaksın, anlat da dinleyelim!” dedi sertçe.

“Bomboş tarlalarda görüneni, insanların nefretinde hissedileni, kokusu odun istiflerinden çıkanı uydurmama gerek yok” dedim

cevaben. "Onu demin kendi ağzınla itiraf etmiştin. Mısır'a bela yağdıran, seçilmişlerin tanrısı değildi. Nil havzasını felakete sürükleyen ve bana senin adını dahi söyleyen adamı gayet iyi tanıyor sun Kator! Yeryüzünün güneyini koruyan o ölümsüz insan Bal-tasarzan'dır!"

O an baş rahip kırbaç yemişçesine titredi.

"Söylediklerin doğru muş Kator, demek ki kölelerin Mısır'ı terk etmesine boş yere izin vermişim!" diye bağırdı firavun heyecanla.

"Evet, Yunanlı işte bu noktada doğru söylüyor" diye karşılık verdi Kator. "Kölelerin önderlerinden Harun esasını yılanı çevirdiğinde biz de aynısını yapmıştık ama onun yılanı bizimkileri yuttuğu zaman, bizden daha güçlü bir tanrıyla karşı karşıya bulduğumuzu, bunun kölelerin tanrısı olabileceğini söylemiştim. Bal-tasarzan'ı iyi tanırım, Seth'in en azılı düşmanlarından biridir! Bu üç adamı bana bırak, onları sorgulayıp benden ısrarla gizledikleri ne varsa ağızlarından alayım."

Ramses bu sözleri umursamadı bile. Aldatıldığını düşünmesi onu çileden çıkarmıştı. Tahtından kalktı, titreyen elleriyle esasını öne doğru uzattı. "Bütün yabancılar kötü, Mısırlı bir anadan ve Nil'in evlatlarından doğmamış herkes yalancı ve düzenbaz!" diye bağırdı. "Cömertçe yaptığım iyiliklere şükretmek yerine beni aldatmaya, sonra da usulca sıvışmaya kalkışıyorlar. Beni hiç utanmadan kandıranları cezalandıracağım, kendilerine iyilik eden ev sahibi hastalanınca onun mallarını yağmalayan dilenciler gibi Mısır'ın zor zamanında sadece kendi çıkarlarını düşünenleri mahvedeceğim. Çabuk, arabalara! Kimse elimden kaçmamalı. Sen Merenptah, o kölelerin önderlerini arabanın dingiline bağlayıp sürüye sürüye getirecek ve tahtımın önüne atacaksın!"

"Ondan önce kahraman oğlunu öldürenlerin icabına bakmayacak mısın?" diye bağırdı Bai.

"Köleler nasılsa elimden kaçamaz, oysa Yunanlıların işlediği suç onlarınkinden daha ağırdır!" diye ekledi Merenptah.

Fakat firavun hırsından kudurmuşçasına fırlattı asası ı oğlunun ayaklarının dibine. "Mısır firavunu ne yapması gerektiğini bilir, siz mi öğreteceksiniz?" diye bağırdı. "Oğlumun katili gördüğünüz gibi kendini öldürdü ama dostları elimizde; kendileri hakkında verile-

cek hükmü bekleyebilirler. Yoksa sizin için üç tane adam on bin kişiden daha mı önemli? Acele et Merenptah, yoksa yeryüzünün efendisini böyle küstahça kandıran köleleri elinden kaçırsan sonuçlarına sen katlanırsın!”

Ağzı köpük köpüktü, duyduğu nefretten sesi çatallaşıyordu. Taht salonu birdenbire karıştı. Diomedes kolumdan yakaladı. “Çabuk, dışarıda bekleyen arabalara! Telaştan kimsenin gözünün bizi gördüğü yok. Kölelere yetişirsek zaten Mısırlılar onlarla uğraşacağı için kimselere belli etmeden sıvışırsız!”

Aynı anda taht salonundan çıkan muhafızların, ordu komutanları ve askerlerin arasına dalıp kanatlı kapıdan geçerek sarayın önündeki geniş meydana çıktık. Genç Libyalı da peşimizden geliyordu, sonra gözden kaybettim. Meydanda dizili arabalardan en öndekine atladık. Diomedes sürücüyü bir tekmede aşağı itti, neye uğradığını şaşırان adam lanetler savurarak yere yuvarlandı.

Dizginleri kavradım; öncülerin başında bulunan Neferhoteb'e seslendim: “Çabuk ol şanlı komutan! Firavun seni kölelerin peşinden gönderdi; o büyük şerefi kazanmak senin elinde!”

Diğer komutanlarla askerlerin aceleyle arabalara koşuşması kafasını karıştırmıştı; kendini de göstermek isteyince yüz savaş arabasıyla birlikte kasırğa gibi peşimize düştü.

Prens Merenptah büyük kapıdan dışarı fırladı, eliyle bizi işaret edip bağıra bağıra bir şeyler söylüyordu ama arabaların çıkardığı gürültüden dolayı anlayamadım. Ama ondan sonra gelişen olay daha tehlikeliydi: İçimde bir başkasının iradesini hissettim ansızın. Firavunun sarayında artık bizim için bir tehlike kalmadı gibime geldi birdenbire; ne tehlikesi, orası dünyanın en cazip yeri idi. En iyisi hemen arabadan atlayıp taht salonunun yolunu tutmalıydım. Beni orada serin içecekler, zengin sofralar, üstüne bir de güzel kızlarla sevişmek ve hattâ hizmetlerim dolayısıyla beni evladı yerine koyup mirasçısı yapacak olan firavunun iltifatları bekliyordu. Bu düşüncelerle tam dizginleri bırakıyordum ki bunun Kator'un işi olduğunu fark ettim. Aramızdaki onca mesafeye rağmen irademi etkisi altına almaya çalışan baş rahibin gücü beni ürpertmeye yetmişti. Büyücülerin iradelerini dışarıdan denetim altına alan kementlerden kurtulmak için kullandığı sözleri okumamla birlikte, beni yakaladı-

ğını düşündüğüm görünmez kancalardan kurt pençesinin düz bir kayanın pürüzsüz yüzünden kayması gibi sıyrılıverdim.

Artık önümüze geçmiş olan Neferhoteb'in hemen arkasında kaçan kölelerin izini sürüyorduk. Önce doğudaki Sukkoth şehrine girdik. Oradan acı su denizinin kenarındaki Etham'a yollandık; çöle doğru giden kaçakların denizi kolayca geçebilecekleri en uygun yer orasıydı. Etham'a vardığımızda, Neferhoteb kaçan kölelerin firavun ordusu tarafından takip edildiklerinin farkına vardıklarını söyledi, çünkü Kızıldeniz'in bir kolunu oluşturan körfezin kıyısında iki düzine adam bile bulamamıştık. Kaçakların büyük bölümü, Mısır topraklarını Sazlık Denizi denen bataklık bölgesindeki dar bir koridordan terk etmek üzere kafiye halinde daha kuzeye yönelmişti. Bunun üzerine Neferhoteb Merenptah komutasındaki asıl orduya iki ulak gönderdi, sonra arabasına atlayıp kaçakların peşine düştü.

Sazlık Denizi adını kıyılarını öbek öbek kuşatan sazlardan almıştı. Aslında kimi yerlerinde denizden çok küçük bir gölü andırıyordu, çünkü bir kıyıdan bakınca öteki kıyısı kolayca görülebiliyordu. Su seviyesi de o kadar derin değildi. Sukkoth'un biraz daha doğusunda su o kadar sığdı ki denizin orta yerinde neredeyse kupkuru bir şerit halinde uzanan bir kara parçası görünüyordu. Sert bir rüzgâr dalgaları buradan uzak tutuyordu. Mısır'dan çıkan köleler işte bu koridoru kullanarak karıları, çocukları ve sürü sürü hayvanlarıyla birlikte karşıya geçmişlerdi. Akşam vakti deniz kıyısına indiğimizde, son kaçaklar da karşı sahile çıkmışlardı.

O sert rüzgâr hafiflediği halde, su seviyesi arabamızın dingiline bile varmıyordu. Bunu gören Neferhoteb firavunun isyankâr kölelerine yetişmek üzere bir an bile duraklamadan arabasını ileri sürdü. Karşı kıyıdaki seçilmişler bağırıp çağırarak baltaları, sopaları ve asalarıyla kendilerini savunmak üzere bir araya toplanıyorlardı.

Rüzgâr ansızın tersine dönüp daha kuvvetli esmeye başladı. gında koridorun yarısına kadar ulaşmıştık. Suyun ve yumuşak kumun içinde ağır ağır ilerliyorduk; dalgalar birdenbire kabarmaya başladı gibime gelmişti. Koluma yapışan Diomedes'in elini hissettim o an.

"Dikkat et Aras!" diye haykırdı. "Baksana üstümüze gelen şu dalgaya!"

Başımı çevirip baktığımda korkuyla dizginleri bırakıverdim. Güney tarafından ev yüksekliğinde, kenarları kül renkli, tepesi beyaz muazzam bir dalga, nereden çıktığı belli olmayan yabani at sürüleri gibi korkunç bir hızla ve ne bulursa yutmaya hazır bir canavar gibi höyükürerek üstümüze doğru geliyordu.

Diomedes beni kemerimden yakaladı. Aynı anda o muazzam su kütlesinin içinde rüzgâra kapılmış kuru yapraklar gibi savrulduk. Ne göğü ne güneşi ne de denizin dibini görebiliyor, sadece güçlü hamlelerle bizi alıp sürükleye sürükleye tanrısı Poseidon'a götüren denizin acımasız kırbaç darbelerini hissediyorduk. Su aygırlarının o acı dolu iniltileri derinden derine kulaklarımda uğulduyordu; sert bedenlerini bedenimde hissediyordum; tuzlu terleri ağzıma burnuma dolmuştu, boğulacağım sanıyordum.

Saçlarımdan tutan bir elin beni sertçe yukarı doğru çektiğini hissettim. Derken gözlerim güneşin parlak ışığıyla kamaşıverdi birden. Ciğerlerim havayla doldu. Sonra yanı başımda beni dalgaların arasından çekip çıkaran dostumun yorgunluktan kasılmış çehresini gördüm.

Neferhoteb'in komuta ettiği birliklerden geriye suyun üstünde yüzen tahta parçalarından, kalkanlar ve boyunduruktan kurtulmuş atların cesetlerinden başka bir şey kalmamıştı. Askerler üstlerindeki tunç zırhların ağırlığıyla denizin dibini boylamış, neredeyse tamamı can vermişti. Zırhlarını tam zamanında çıkarıp kurtulmayı başaran birkaç tanesinin durumuysa içler acısıydı; imdat çığlıkları göğe yükseliyordu ama çok geçmeden onlar da Poseidon'a teslim oldu. Ordusuyla birlikte Sazlık Denizi'nin kıyısına daha yeni varan Merenptah'ı gördük.

Havaya kaldırdığı kılıcını sallayarak kaçak kölelere tehditler savuruyordu. Fakat 'seçilmişlerin' onu umursadığı yoktu; gözleriyle denizi tarıyor, başını sudan çıkaran firavun savaşçılarını oracıkta döve döve öldürüyorlardı. Bu yüzden ne gerideki kıyıya ne de 'seçilmişlerin' bulunduğu kıyıya yanaşmaya cesaret edebiliyorduk. Dalgaların içinde kuzeye doğru uzunca bir süre yüzdük. Nihayet karanlık çöktüğünde, kendimizi doğru kıyısındaki sazlıkların içine bitkin bir halde attık.

Böylece Mısır'ı terk etmiş oluyorduk.

-VII-

Bataklığın sazları içinde nefes nefese yattık. Gecenin serinliğinden ve yorgunluktan titriyordum. Düşünceler güz güneşinde kaynaşan sinekler gibi kafamın içinde dönüp duruyordu.

"Eminim Merenptah'ın adamları kaçakları takip etmek için yarın sabah kayıklara atlayıp karşıya geçerler" dedi Diomedes. "Doğrusu onlarla karşılaşmak istemem; gerçi teçhizatımızı kurtardık ama kılıcımız kalkanımız gitti. Delikanlılık çağlarımdan beri ilk defa silahsız kalıyorum. Gerçekten de bambaşka hisler içindeyim. Dur bakayım, çölün ortasından geçip Kenan diyarına giden geniş yol buraya fazla mı uzak?"

"Hayır, değil" diye cevap verdim. "Ama o yolu takip etmek tehlikeli değil mi? Merenptah günün ilk ışıklarıyla birlikte kaçakların önünün kesilmesi için doğudaki kalelere muhakkak haber uçar. O yolda görülürsek halimiz duman."

"Tam tersinel" diye karşılık verdi Tydeus'un oğlu. "Yolun nereden geçtiğini sana bu yüzden sordum işte. Ben bir kralım ve yürümek için dünyaya gelmedim. Karşıma bir savaş arabası çıkarsa korkmak bir yana, sevinirim bile. Neden dersen, niyetim o arabaya derhal el koymak, hani şu verdiğimiz hizmet için firavunun bana borçlu olduğu maaşın karşılığı olarak!"

Argos kralı vahşice gülümsüyordu ama sonra yüzü yeniden ciddileşti. "Şu Nil topraklarına yaptığımız yolculukta ne çok dostumuzu yitirdik!" diye yakındı. "İki soylu yiğit benim için canını feda etti; önce Argos'ta Sthenelos, şimdi de o kahrolası Ramses şehrinde Bias! Belki diğerleri de şu çölün kumları altında cansız yatıyor. Daha on üç sene öncesine kadar üç bin yoldaşı olan Argos kralına bir tek sen kaldın!"

Argoslu dostları hatırlayınca benim de yüreğim sızladı. Koca gövdeli Kaptan Zakrops'un hayali gelip gözümün önünde canlandı; belki de Nil Nehri'nin dibinde balıklara yem olmuştu. İhtiyar okçu Agenor ve onun bir Amazondan doğan oğlu Kaliphon, dev Polkos ve kıvrak dilli kardeşi Polyphas, tam bir zar atma ustası Stigos ve konuşmayı pek sevmeyen Mikenli Phrixos, tek gözlü Hekim Eurymakhos, ne kadar içse de sarhoş olmayan mızraklı Polymeri-

os çoktan ölmüş, ağarmış kafatasları şimdi kim bilir hangi sahilde dalgaların oyuncağı olmuştu. Kanı Mısır sarayının taht salonunda, firavunun ayaklarının altındaki çini kaplı zeminde kurumaya yüz tutan Blas ve kendimizi dışarı attıktan sonra hiçbir haber alamadığımız yigit Maraye gibi onlara da öldü gözüyle bakıyorduk. Ama en büyük acıyı Hermione'yi düşündükçe hissediyordum. Utanma duygusunu bir yana bırakıp çocuklar gibi ağlamaya başladım.

"Onca asil insanı yitirmenin acısı ne kadar büyük olursa olsun, şimdi kendi başımızın çaresine bakmamız gerek; topla kendini, kaybedecek zamanımız yok!" dedi Diomedes neden sonra.

Yıldızların yaydığı ışıla yürümeye başladık. Gerçekten de kısa süre sonra aradığımız yolu bulduk. Memphis ve On'dan kalkan Mısır kervanları doğuya yönelip bu yolu kullanarak Pithom üzerinden Şur ve Sina çöllerini aşarak Kenan ülkesine giderlerdi. Çok ustaca inşa edilmişti, genişliği yer yer dört adımı buluyordu. Arabaların kötü hava şartlarında da üzerinden rahatça geçebileceği sağlam bir kaplaması vardı. Denizin çekilmesiyle geride kalan ıslak kumlarda bir solucanın bıraktığı izler gibi dağların ve çöllerin içinde kıvrıla kıvrıla uzanıyordu. Diomedes yüksekçe bir kayanın arkasında durdu. "İlk araba görününceye kadar burada gizleneyim" dedi bana. "Kılıç yerine şu ağacın dallarından birini kullanırım. Sen de dalların arasına saklan! Nasılsa hafif ve çeviksin, oradan avımızın üstüne bir kuş gibi uçarsın!"

O kayanın arkasında gözden kaybolurken ben de kayanın tepesine tırmanıp ağacın kalın dallarından birine geçtim. Sürüne sürüne yolun üstüne doğru uzanan dalın ucuna kadar ilerledim.

Daha şafak sökerken uzaktan uzağa nal sesleri duyduk. Her kimse, belli ki acelesi vardı. Çok geçmeden saraydan gönderilen habercinin tunç kaplı arabası tepelerin arasından çıkıverdi. Zırhlı ve silahlı iki adam yolda sarsıla sarsıla ilerleyen arabada dikiliyor, yüksek sesle bağırarak atları sürekli şevke getiriyorlardı. Arabaya koşulu aygırlar birden ürktü, tiz bir sesle kişneyerek heybetle şaha kalktı ve ön ayaklarıyla şiddetle tepinmeye durdu. Hayvanları böylesine ürkün, kayanın arkasından ansızın ortaya çıkan Diomedes'ti. Çıplak haliyle ilk çağların devleri gibi dehşet vericiydi, kocaman bir kütükle silahlanmıştı.

Savaş tanrısı gibi kükreyerek Mısırlılara saldıran Tydeus'un oğlu, kütüğü öyle müthiş bir güçle savurdu ki adamlardan biri arabadan baş aşağı yuvarlandı. Diğer kılıcına davranınca kendime geldim ve daldan aşağı kendimi bırakıverdim. Adam çarpışmanın şiddetiyle yere yapıştı. Heybetle gerilen dostumun yaptığı hamleye hedef olmamak için kendimi çabucak kenara attım. Argos kralı Mısırlıları iki kuduz köpek gibi öldürdü.

O adamların üstündeki zırhları ve silahları çıkarırken ben de hayvanları sakinleştirip dizginleri kavradım. Göz açıp kapayıncaya kadar yola düştük. Arabanın üstünde güneşe doğru atılmış bir ok gibi gidiyorduk.

"Karşımıza çıkanların başına neler geliyor, gördün mü?" diye bağırdı Diomedes neşeyle; Mısırlılardan aldığı kılıçları kocaman elleriyle kavramış, sağa sola sallayarak deniyordu. "Bana bugün kolay bir zafer tattırdığın için sana şükürler olsun Zeus'un güzel kızı Athene! Dünyanın en ücra köşesinde bile yanımdasın; bu yüzden senden asla yüz çevirmeyeceğime emin ol!"

Kara zırhlı Hititlerin sınırına varıncaya kadar, o dönemde Mısır'a bağlı olan Suriye topraklarında on altı gün boyunca yol aldık. Hangi şehirlerden geçtiğimizi bilmiyordum; pek azının adını öğrenmiştim, çünkü durup dinlenmeye vaktimiz yoktu. Çölü aştıktan sonra girdiğimiz ilk yerleşim bölgesi Beerseba oldu. Orada Mısırlılardan aldığımız silahların bir kısmını yeni atlar ve yiyecek bir şeyler karşılığında takas ettik. Sonra firavunun döşettiği yoldan çıkıp doğuya, Edom, Moab, Ammon, Gilead ve Basan'dan geçen o muazzam Kral Yolu'na yöneldik. Gerçi bu küçük şehir devletleri firavuna bağlıydı ama onun askerlerini barındırmamaları ve sakinlerinden pek azının Mısırlı olması nedeniyle kendimizi güvende hissettik.

Zoar kasabasını geçtikten sonra hava birdenbire bunaltmaya başladı; cildimizdeki bütün gözeneklerden ter fışkırıyordu âdeta. Dinlenmemiz gerekti, yoksa arabaya koştuğumuz atlar çatlayacaktı. Güneşin ışınları göz alabildiğine uzanan ve Ölüdeniz olarak adlandırılan suyu tuzlu gölün yüzünden yansırıyordu; onun suyundan ne insanlar içebilirdi ne de hayvanlar. Hararet yüzünden güçlükle nefes alabiliyorduk. Isınarak yerden yükselen havanın

dalgalanmasını seyrediyorduk sessizce. O sırada birdenbire kuleleri, surları ve evleriyle büyük bir şehir gördüm gibime geldi. Biraz daha dikkatli bakınca, uzaklarda altın damları ve değerli taşlarla kaplı sokaklarda kalabalıklar halinde gezen güzel giyimli insanlar fark ettim. Her taraf cıvı cıvıdı. Hazine ve değerli taşlar yüklenmiş arabalar gidip geliyordu. Şehrin pazar yerlerinde leziz meyveler yığılıydı. Kapısının önünde besili sığırların otlandığı şehrin muhteşem surlarında altın ve gümüş zırhlı savaşçılar nöbet bekliyor, şadırvanlar havayı serinletiyordu. Göz kamaştırıcı güzellikteki evlerin arasında avare avare gezinen uzun boylu ve yakışıklı erkeklerin işle güçle alâkaları yoktu. Sık sık kahkaha atan şirin kızlara sataşan genç ve güçlü delikanlılar görüyordum. Fakat kızlar erkeklerin yaptığı sarkıntılığa direnmek bir yana, seve seve karşılık veriyor, karşısındaki erkekte hoşlanınca kendiliğinden soyunuyordu. Böylece iki kişi birbirini bulduğu zaman o civarda dolaşanlar hemen çevrelerinde halka halinde dizilip onlara cesaret veriyorlardı. Civardaki evlerin pencerelerinden onları seyreden genç kızlar ve delikanlılar âşıkları ödüllendirircesine mücevherler atıyor, sonra kendileri de soyunup cildi bronz renkli bedenlerini kendi elleriyle tatmin ediyorlardı. Böylesi bir özgürlük beni hayrete düşürmüştü.

“Şuraya bak!” diye işaret ettim Diomedes’i dürterek. “Doğrusu şu aşağıdaki şehir halkı ne kadar da cüretkâr! İnsanları eğlendirmek için sokakta, hayvanlar gibi herkesin gözü önünde sevişiyorlar. Sanırım bu ahlâktan mahrum şehrin etrafından dolaşsak iyi olacak.”

“Ne?” dedi Diomedes. “Sıcaktan beynin sulandı galiba. Hangi şehirden bahsediyorsun sen? Orada toz toprak, bir de gölün ışıltısından başka şey göremiyorum!”

Şaşkınlıkla Argos kralına döndüm. Onun başka tarafa baktığını sanmıştım. Fakat onun gözleri de doğu yönündeydi. Tam elimi uzatıp gösterecektim ki sıcak hava dalga dalga yükseliverdi; ben de bir anda taşlar ve kumlardan başka bir şey göremez oldum. “Yine mi ifritler?” diye bağırdım dehşetle. “Tanrılar beni şaşırtmaya mı çalışıyor? Neler oluyor?”

“Evet, onlar çölün ifritleriydi” diye karşılık verdi Diomedes öfkeyle. “Seni yanlış yöne saptırmak ve sefil bir halde susuzluktan

kavrularak ölmemizi istiyorlardı. Sesostris bir seferinde Şasu bedevileriyle yaptığı savaşları anlatırken bana onlardan söz etmişti. O ifritler yüzünden çölde keşfe çıkmak gerektiği zaman en az iki kişinin görevlendirilmesi Mısır ordusunda kural halini almış, çünkü ifritler aynı anda ikisini birden kandıramıyormuş, hele o iki kişi birbirinden farklı büyüklükte cüsseye sahipse. Ama Sesostris bunun nedenini bana izah edemedi.”

Uzun yıllar sonra Ölüdeniz yakınlarında gördüğümü sandığım şehrin Sodom olduğunu, o şehrin de orada bir zamanlar gerçekten var olduğunu öğrendim. Sodom çağlar öncesinde Kenan diyarının en zengin ve en büyük kalesiymiş. Ahalisi bolluk içinde yüzermiş, ta ki tanrıları unutup en korkunç günahlara batana kadar. O zaman yüce tanrı yeryüzünü sarsmış ve Sodom ile birlikte onun yakınlarındaki Gomore şehrini yıldırım ve ateşler yağdırarak yerle bir etmiş. Şehrin kalıntıları tuz gölünün suları altında kalmış; bütün bu felaketler Siddim Vadisi’nin güney tarafında olmuş.

Sonra Kirmoab ve Ar şehirleri ile bir zamanlar Hititler üzerine yürürken Suriye topraklarından geçen Ramses’in zorla girdiği Dibon kalesini gördük. Hesbon, Rabatammon ve ilk çağlarda devlerin yaşadığı söylenen Aştarot şehirlerinden sonra, dorukları karla kaplı Hermon Dağı’nın eteklerindeki Upe Ovası’na kurulmuş, meyve, şarap ve tahıl zengini muhteşem Şam şehrine ulaştık. Orada halen kara zırhlılar hüküm sürüyordu.

Diomedes ferahlamıştı. “Gerçi onlarla Kıbrıs’ta ilk tanışmamızda dost olmadık ama buradakilerin hiçbiri bizi tanımaz, bu yüzden güvendedyiz” diye açıkladı. “Yine de burada fazla oyalanmadan yolumuza devam edelim, çünkü senin soyunu araştırıp intikamını alabileceğin ülkelere yolculuk yapmak için sabırsızlanıyorum. Fakat altın ve silahımız olmadığı müddetçe bunları başarmak zor. Bana sorarsan, öncelikle biraz daha kuzeye doğru gidelim. Fenikelilerin zengin şehri Ugarit deniz kıyısındadır. Orada pek çok Mikenli Yunan yaşar. Belki biz ayrıldıktan sonra yiğit Teuker’in Kıbrıs’ta ne durumda olduğu hakkında bir şeyler öğreniriz.”

Orontes Irmağı’na ulaştığımız günün ertesinde, kırk dört yıl önce dünyanın kaderini belirleyen, tarihin gördüğü en büyük mücadele olan Kadeş Savaşı’nın yapıldığı ovaya ulaştık. O zamanlar ancak otuz yaşlarında olan Firavun Ramses, Suriye topraklarına

karadan ve denizden yirmi bin kişilik bir ordu sürmüştü. Muaz-zam donanma Gebal'de karaya çıkıp Mısır piyadeleriyle birleşmiş, sonra ordu sedir ormanlarıyla kaplı sıradağları doğuya doğru aşarak Orontes vadisine inmişti. Ondan sonra kara zırhlılarla işbirliği yapan Kadeş şehrini zaptetmek üzere ırmağı takip ederek kuzeye doğru yürümüştü. Firavun özel muhafızlarıyla beraber en önde giderken, ordusu Mısır'ın en büyük dört tanrısının adını almış dört kol halinde onun ardına düşmüştü.

Ramses orduyu Şabtuna köyü yakınlarında ırmağın sağ tarafından sol tarafına geçirmişti. O sırada iki bedevi gelmiş, firavunun huzurunda yerlere kapanmışlardı. "Reisimiz bizi Hitit ordusuna hizmet etmeye zorluyor ama biz kaçtık çünkü savaşı Mısır'ın kazanmasını istiyoruz" diye açıklamışlardı.

Ramses onlara acıyarak kucak açmıştı. "Düşman ordusu nerede? Sayıları ne kadar?" diye sormuştu.

"Kral Muvatalli'nin yanında pek fazla savaşçı yok" demişlerdi bedeviler. "Bu yüzden karşınıza çıkaracak bir ordu kurmakta zorlanıyor. Buradan çok uzakta, Halpa şehrinin ötesinde tahkim edilmiş bir yere sığındı. Buraya yedi günden önce ulaşamaz."

Böylece firavun fırsatı ganimet bilip vakit geçirmeden Kadeş'e saldırmaya karar vermişti. Hem bu sayede Muvatalli kuzeyden döndüğünde onu şehirde karşılayabilecekti. Askerlerinin küçük bir kısmını yanına alıp şehrin yakınında karargâh kurmak ve ordunun geri kalan kısmını orada beklemek üzere vadiden çıkarken güneş tam tepeye varmıştı. Ammon kolordusu da ırmağı geride bırakırken, Ra kolordusu vadiye yeni giriyordu. Diğer iki kolordu daha da uzaktaydı.

Ramses ordunun bir araya toplanmasını sabırsızlıkla beklerken, ordugâh civarında iki Hitit casusu ele geçirilmişti. Firavun esirlerin işkenceyle konuşturulmasını emredince dilleri çözüluveren adamlar, kurnaz Hitit kralının aslında Halpa civarında olmadığını, ordusunu çoktan Kadeş üzerine sürdüğünü itiraf etmişlerdi. Söylediklerine bakılırsa Hitit ordusu beklenenin tam aksine Mısır ordusunun aşağı yukarı iki katı büyüklükteydi. Firavuna sığınan bedeviler ortadan kaybolmuştu. Ramses orduların ilerleyişini hızlandırmaları için iki haberci göndermiş, fakat çok geç kalmıştı. Boz-

kırda savunmasız bir biçimde hasta yatan yaban sığırının başına üşüşen akbabalar gibi tüm gücüyle hücumla geçen Hitit ordusu, Ra kolordusunu ırmağın kıyısında öylesine gafil avlamıştı ki Mısır savaşçıları ciddi bir direnç bile gösterememişlerdi.

Mısırlılar firavunun ordugâhına sığınmak için panik halinde kaçmaya başlamış, o sırada alelacele savaşa hazırlanan Ammon kolordusunu da bu halleriyle birbirine katmışlardı. Hitit ordusunun üç bin beş yüz savaş arabası düz ovada çılgınca gidiyor, ölüm ve felaket getiriyordu. Yalnızca firavunun kendi özel muhafızlarıyla birlikte onların karşısında durmaya cesaret edebilmişti. Sonra Muvatalli ortaya çıkmış, kaçan Mısırlıların üstüne ceylan sürüsüne dalan bir panter gibi atılmıştı. Hitit kralı, ordugâhı çevreleyen setleri aşarak içeri dalan askerlerinin savaşı bırakarak Suriye'nin çeşitli şehirlerinden toplanmış muhteşem hazineleri yağmalamaya girişmesi yüzünden düşmana ölümcül darbeyi vuramamıştı. Firavun Ramses çabucak güneye çekilerek dağılan birliklerini toplamaya başlamıştı. Oysa Muvatalli arabalı savaşçılarının büyük kısmının ganimet peşinde koşmasına göz yummak, böylece savaşı bırakmak zorunda kalmıştı. Kara zırhlıların mal hırsı, büyük zaferin asıl meyvelerini toplamalarını engellemişti. O zaman Kadeş Ovası'nda Mısır ordusunu imha etselermiş, Nil'in suladığı toprakların ikinci kez istila edilmesini kimse önleyemezmiş. Bütün bunları bize anlatan savaş meydanında inşa edilmiş bir tapınakta oturan yaşlı bir Hitit savaşçısıydı. O tapınağı Muvatalli kazandığı zaferin hatırasını canlı tutmak için yaptırmış, sonra oraya bir hazine bağışlamış. Yaşlandığı zaman ordudan ayrılan Hitit savaşçıları, öteki kavimlerdeki meslektaşlarına nazaran daha fazla itibar görürlerdi. Piramesse'deki saray memurlarının yalancılığı böylece meydana çıkmış oluyordu; firavunun Kadeş'te zafer kazandığını söyleyerek halkı kandırmaya devam etmelerine şaşmamak lazımdı, ne de olsa hepsi efendilerinin dalkavuklarıydı.

Diomedes yaşlı Hitit savaşçısıyla uzun süre sohbet etti. "Yalan dolanla hezimetler zafere dönüştürüldükçe, yenilmez kalmak kolaydır" dedi en sonunda burun kıvrarak. "Oysa insanlar böylesi hilelerle kandırılsa da tanrılar gerçekleri gayet iyi biliyor. Yalan söyleyerek hiç kimse kahraman olamaz!"

Orontes'in geçtiği vadiye kurulmuş Hama şehrinden sonra dağları aşarak büyük denize ulaştık. Ben çok sevinçliydim ama Diomedes kaşlarını çatmış, bakışları denize dalıp gitmişti. "Beni bekleyen nedir Aras, yine şu köpüren denize açılmak mı acaba?" diye sordu. "Herhalde Poseidon bir zamanlar kendine meydan okuduğumu unutmamıştır. Sazlık Denizi'nde bile ıslak kollarıyla boğmaya çalışmadı mı beni? En iyisi Kıbrıs'a bizzat geçeceğimize Ugarit'te konaklayıp Teuker'e haber gönderelim. Üç sene önce ona emanet ettiğim eşyaları da alıp yanımıza gelsin. Liman şehrinde ayakları çamurlu bir dilenci gibi değil tam bir kral gibi ortaya çıkmak istiyorum!"

Diomedes Ugarit'teki hanların birinde iki oda tutarken, adını ve nereli olduğunu söylemedi. Hanın sahibi Perötes adında bir Yunanlıydı. Bizi ağzından çıkan her kelimeyi dikkatle seçerek, son derece kibarca karşıladı; dostumun dış görünüşünden ve yüz hatlarından etkilenmişe benziyordu. Donattığı masada bol bol et ve şarapla karnımızı güzelce doyurduk. Hancı, kapının önündeki tunç kaplı savaş arabamızı ve iki atı gördüğü için hizmette kusur etmeye çalışıyordu.

Yeniden Yunanca konuşan insanlar görmek keyfimizi yerine getirmişti. Ugarit'te en kalabalık nüfusu Yunanlılar oluşturunuyordu, fakat şehirde Yunanca'nın yanı sıra Fenike, Akad, Mısır, Hitit, Suriye ve Kıbrıs dilleri de konuşuluyordu. Kulağıma o kadar sık yabancı kelime çalınıyordu ki handaki konukların birbiri i anladığına ihtimal bile vermiyordum.

Argos kralı haberci bulmak için kendisi uğraşmak istemedi. Şiş göbekli Perötes'i yanına çağırdı. "Şayet bu şehirde ümit ettiğim gibi hâlâ güvenilebilecek birileri varsa, Kıbrıs'taki Baf şehrine acilen bir haber göndermem gerekiyor. Bana bu yolculuğu göze alabilecek bir Yunanlı bul. Acele et, kaybedilecek vaktim yok."

"Memnuniyetle efendim" diye karşılık verdi Perötes. "Fakat Kıbrıs'a geçmek için kesenin ağzını açmak gerek, çünkü böyle çalkantılı dönemlerde hiçbir gemi sahibi yabancıları yanına almaya yanaşmaz!"

"Sen masrafları düşünme şişko!" dedi Diomedes kaşlarını öfkeyle çatarak. "Haberci ücretini muhakkak alacak, çünkü onu sı-

radan bir eli sıkı tüccara değil kahraman Teuker'e göndereceğim! Baf'ı onun idare ettiğini sen de muhakkak biliyorsundur. Artık bir habercinin ücretini ödemekten aciz bir dilenci olmadığımı anladın sanırım!"

"Sakin olun soylu efendim" dedi Perötes hemen. "Böyle bir şey aklımın ucundan bile geçmez! Teveccühünü kazanmak için izin verirken habercinin ücretini ben ödeyeceğim. Beni endişelendiren tek şey, bu kadar önemli bir görev için şu zamanda güvenilir adam bulmanın zor olmasıdır."

"Ne diyorsun?" diye sordu Diomedes şüpheyle. "Şehirde yeterince Yunanlı yok mu? Bana hepsinin yalancı ve düzenbaz olduğunu mu söylemeye çalışıyorsun? Aralarında hiç olmazsa bir iki tane dürüst insan yok mu?"

"Mutlaka vardır" dedi hancı cevaben, terlemeye başlamıştı. "Yalnız, samimi olmak gerekirse, dürüst insanlar buraya pek sık uğramaz. Sen daha iyisini bilirsin soylu efendim! Ya da sana kralım diye mi hitap etmeliyim? Buna benzer hanlarda çoğu zaman hakkında pek bir şey bilmediğimiz yabancılar kalır. Fakat benim tanıdıklarım, içip içip o kahrolası zarlarla kumar oynamaktan başka şey bilmeyen, kaba ve bencil herifler. Buraya her gün uğrarlar. Onlara bir bakır sikke bile emanet edilmez, çünkü onu hemen ortaya sürüp kemikten zarları sallamaya başlarlar. Tutup onları Kıbrıs'a gönderirsen, götürdükleri haberi daha ilk oyunda unuturlar."

"O kadar da değil" diye karşılık verdi Argos kralı. "Bir adamın benim söylediklerimi unuttuğuna daha hiç şahit olmadım. Öyle değil mi Aras? Şu adamın endişelerini sen gider. Zar atmayı aptalca bulduğumu sen de bilirsin. Hancıya belimde bir kılıç taşıdığım müddetçe beni kolay kolay kimsenin aldatamayacağını anlat."

"Soylu kralım, demin sana bahsettiğim adamlar da öyle yabana atılacak cinsten değil" dedi Perötes korkudan titreyerek. "Hiç kimseden çekinmiyorlar. İçlerinden biri meşe kütüğü gibi kollarıyla tam bir dev. Ötekiyse, bir bacağı tahtadan olmasına rağmen ondan aşağı kalır yanı yok. Diğerleri gerçi biraz çelimsiz sayılır ama çok çevik ve savaşa girip çıkmış adamlar. Karşılarına biri dikilse, yahut o çok sevdikleri oyuna dil uzatsa, hepsi birden aslan kesilip saldırıyorlar. Her şeyden önce senin sıhhatini düşündüğüm için

o heriflerin karşısında bu tarz konuşmalardan kaçınmanı tavsiye ederim soylu efendim.”

“Duydun mu sevgili dostum?” dedi Diomedes şaşkınlıkla bana dönerek. “Eğer bu bir rüya değilse, bu hanı merhametli bir tanrının karşımıza çıkardığı kesin!”

“İltifatların için teşekkür ederim efendim” diye yaltaklandı hancı; Diomedes’in aslında ne söylemek istediğini anlayamamıştı. “Şimdi sana o vahşi, ayyaş, kumarbaz ve kavgacı heriflerin isimlerini tek tek sayayım da kendine dikkat edesin. Ne yazık ki her akşam buraya uğrarlar, neredeyse damrlarlar. En ırileri ve vahşileri Polkos; tahta bacaklı olanıysa Zakrops. Benden birkaç parça altın yürüten o şanslı serseri Stigos’tan da sakın. En tehlikeli olanları bu üçü. Haberci olarak bu adı Yunanlıların hiçbirine güvenemezsin. En iyisi o işi bana bırak, sabahleyin şehrin yerlilerinden dürüst biri bulurum.”

Perötes sözlerini tamamladığında kanımız kaynamaya başlamış, yüreğimiz sevinçle dolmuştu. “Zakrops! Stigos! Polkos!” diye bağrdım neşeyle.

Diomedes beni dürtüp göz kırptı. “Bizi uyardığın için teşekkür ederim hancı!” dedi Argos kralı. “O adamlarla konuşurken dikkat ederiz. Şimdi odamıza çekiliyoruz. Doğrusu şu müşterilerini çok merak ettim.”

-VIII-

Çok geçmeden hanın salonunda büyük bir gürültü koptu. Küfürler, neşeli bağırışlar odamıza kadar geliyordu. Sonra Polkos’un boğuk sesini işittik: “Ne diye gözlerini öyle kurbağa gibi açmış bize bakıyorsun Perötes? Bizi hayatında hiç mi görmedin? Yoksa yüzümüz değişmiş de yabancılarla karşı karşıya bulunduğunu mu sanıyorsun? Kendine gel, biziz! Her zamanki Argoslular! Şimdi masamızı derhal şarapla donatmazsan, yanaklarını bir güzel okşayıp gözlerini keskinleştiririz!”

“Hancıyı fazla şımartmışız anlaşılan” diye homurdandı Zakrops öfkeyle. “Herife baksana, bir gecede daha da semirip tembelleşmiş görünüyor. En iyisi mi şunu ite kaka biraz şevke getirelim!”

“Onunla uğraşıp boş yere vakit mi harcayalım şimdi!” diye çıktı Stigos keyifsizce. “Hadi bakalım, zarlar talihlisini arıyor!”

“Şans bir kere de senden başkasına gülse şaşardım zaten!” diye bağırdı Polyphas. “Tanrılar aşkına! Bana hiç yüz vermeyen talih tanrıçası elini hep sana uzatıyor; benim yüzüm hiç gülmeyecek mi?”

Bağra çağıra şamata yapıyor, masaları tabureleri sallayıp duruyorlardı. Tahta masanın üstünden ikide bir kalkıp inen ağır şarap testilerinin çıkardığı gürültüler, eski günlerdeki gibi zarların ince tiktirtisine karışıyordu.

O an yolumu kaybedip uzun bir yürüyüşün ardından eve ulaşmış ve çok özlediğim kardeşlerime yeniden kavuşmuş gibi hissettim kendimi. “Tanrılara şükür, dostlarımızı geri bulduk!” dedim Argos kralına. “Kaderin çizdiği yollar mucizevi bir biçimde kesişiyor ve biz o yollarda bastonlarıyla yürüyen âmâlar gibiyiz! Niçin tanrıların lütfedip sunduğu bu güzelliğin tadını çıkarmaya çekiniyorsun? Hemen eski dostlarımızın yanına inelim ve sevinç çığlıkları atarak kucaklaşalım!”

Diomedes gülümsedi. “Benim söz dinleyen eski dostlarım nasıl da haddini bilmez serserilere dönmüş böyle!” dedi göz kırparak. “Haylazlık savaşçılara gerçekten yaramıyormuş. Elbette ki Argoslu dostlarımı yeniden gördüğüme çok sevindim ama onlara küçük bir ders vereceğim!” Sonra hizmetçi kızlardan birini gönderip hancıyı çağırttı. Şiş göbekli Perötes oflaya puflaya merdivenleri çıkıp gelince, “Kim bu ağzı bozuk şamatacılar?” diye sordu. “Sakin uzak durmamızı söylediğin adamlar olmasın bunlar? Gerçekten içip içip böbürlenmekten başka bir şey yaptıkları yok. Söyle onlara, eğer seslerini kesmezlerse ben keseceğim!”

“Aman efendim, yapmayın!” diye bağırdı hancı dehşetle. Kapının arasından çekine çekine aşağı baktı. “Ne olur şu lanet heriflere ilişmeyin! Biliyorum güçlü ve kuvvetlisiniz, tecrübeli bir savaşçı olduğunuz da belli. Ama çok kalabalık olduklarını ve mertçe dövüşmek yerine ortalığı ayağa kaldırıp masa, tabure, testi, ellerine ne geçerse onunla dövüşmeyi marifet bildiklerini hatırlatırım.”

“Havlayan köpeklerden korkacak değilim yal” diye çıktı Diomedes yapmacık bir öfkeyle. “Şimdi şu mağrur serserilere gidiyor

ve yaptıkları gürültünün artık canımı sıkmaya başladığını söylüyor-sun! Buradan tekme tokat kovulmak istemiyorlarsa hemen toz olsunlar!”

Hancı artık hiddetinden gözü dönmüş Diomedes'ten mi yok-sa şu dışarıda zarlar tıkırdadıkça bağışan müşterilerden mi kork-ması gerektiğine bir türlü karar veremiyordu. Alnında ter damlaları birikmişti. Nihayet usulca odadan dışarı süzüldü. Az sonra yana yakıla konuştuğunu duyduk:

“Asil dostlarım, kendinize birazcık hakim olamaz mısınız? Yukarıda uzun yoldan gelmiş bir yabancı dinleniyor. Gürültüden rahatsız olmuş. Yalvarırım birazcık sessiz olun; şu yaptığınız şama-ta ölüleri bile mezarından çıkarır!”

Sözlerini yeni bitirmişti ki Argoslular öfkeyle bağıştılar. “De-mek bizimle böyle konuşmaya cüret ediyorsun!” diye çıktı Pol-kos gözdağı verircesine. Kapının arasından dostumuzun kocaman elleriyle hancının yakasına hoyratça yapıştığını görünce gülmek için kendimizi zor tuttuk.

“Kim o keyfimizi kaçıran küstah?” diye gürledi Stigos.

“Muhakkak hazımsızlıktan şikayetçi, kendini beğenmiş bir tüc-car bozuntusudur!”

“Yumruğumun tadına bakmak istemiyorsa, karşımıza çıkması yeter!” diye ekledi Eurymakhos.

Son sözü sadık kaptanımız Zakrops söyledi şaraptan peltek-leşen diliyle: “Eğer o yabancı ağzımızın tadını kaçırmaya devam ederse, götürüp bir domuz yalağına yatırır, sonra çıkarıp ıslak bir çuval gibi silkelerim! O zaman aklını başına alır, bizim kim oldu-ğumuzu anlar!”

Diomedes bu sözleri büyük bir keyifle dinledi; dostlarının eski cesaretlerinden hiçbir şey yitirmediklerini anlamıştı. Zar atmaya karşı duyduğu öfke ağır ağır dinliyordu. Merdivenleri korkusundan titreyerek yavaş yavaş çıkan hancıyı geri çağırttı hemen. “Herifle-rin hiç çekinmeden sıraladığı hakaretleri duymadım sanma!” dedi sesini daha bir yükselterek. “Ama tek tek hesabını soracağım. O haddini bilmez heriflere hemen aşağı ineceğimi söyle. Bu arada, elbise demeye dilimin varmadığı o kirli paçavraları da sırtlarından çıkarsınlar. Ne kadar eski ve pis olsa da bedenleri çürümeye yüz

tutmuş o zavallı dilencilerin en değerli malları gibi görünüyor; laf anlamaz herifleri kırıbcımla yola getirirken daha fazla zarar görmelerini istemem.”

Beti benzi atan Perötes geriye dönüp usul usul merdivenlerden indi. Diomedes’in söylediklerini aşağıdakilere iletğinde, Argoslular kapalı tutuldukları kafese taş atılınca çılgına dönen aç kurtlar gibi öfkeyle homurdanmaya başladılar. Dev Polkos yumruğunu masaya vurunca bütün testiler devrildi, uçuk renkli masanın tablası şarap rengine boyandı. Tek gözlü Hekim Eurymakhos ayağa fırladı. “Beni hep sabırlı ve anlayışlı biri olarak bildiniz dostlarım ama küstahlığın bu kadarını da sineye çekemem!” diye bağırdı.

“Kimmiş o yiğit Argosluları tehdide yeltenen?” diye ekledi Polyphas. “Burnu büyük hanım evladı rahatsız olduysa hemen yatıralım onu ama domuz gübresinden bir döseğe!”

Nihayet Zakrops topallaya topallaya merdivenlere seğirtti. “Çık dışarı sünepe herif!” diye kükredi yumruğunu havaya kaldırarak. “Hangi deliğe saklandın? Nasılsa girdiğin delikten çekip çıkarmasını da bilirim, lafını bilmez iğrenç lağım faresi senil”

O an Diomedes kapıyı açıp dışarı çıktı. Hiç beklenmedik bir anda güneşin önünü bir bulut kapatınca hava sıcaklığı nasıl düşerse, Argosluların yaygaraları da öylece ölüm sessizliğine dönüşüverdi. Kaptanın alabildiğine açılmış gözlerinde korku, şaşkınlık ve şüphe okunuyor, dudaklarından anlaşılmasız sözcükler dökülüyordu. Dev Polkos ellerini yüzüne kapamış, parmaklarının arasından korkuyla bakıyordu. Eurymakhos ve Polyphas fırtınanın çıkarıp karaya attığı sazanlar gibi yutkunup duruyordu. Stigos nefes nefese kalmıştı; tek kelime etmeden bir bana bir Diomedes’e bakıyor, gördüklerine inanamıyormuş gibi gözlerini açıp açıp kapatıyordu. Çelimsiz Polymerios geri geri çekilerek duvara yaslanmış, elbisesinin yeniyile kanı çekilmiş yüzünü siliyordu. Perötes az sonra alevleneceğine kesin gözüyle baktığı kavgada kendini korumak için kullanmayı düşündüğü değnekle masanın arkasında dikiliyordu. Bir tek genç okçu Kaliphon kendini çabucak toparlayıp bağırdı: “Diomedes!”

“Diomedes!” diye bağırdı ötekiler de hep bir ağızdan. Hepsi şaşkın bir haldeydi. Zakrops diz üstü çöktü, karşısında dikilen

adamin gerçekten Diomedes olup olmadığını anlamak istercesine ellerini usulca kralın dizlerine doğru uzattı. Kaliphon, Stigos ve Polyphas koş a koş a merdivenleri çıkıp ona sarıldılar; kollarını ve omuzlarını yoklayıp elbisesini çekıştırmeye başladılar. Polkos ve Polymerlos biraz tereddüt etseler de usul usul yaklaştılar. Kafası iyice karışan hancı elindeki değneği indirdi. Sadece tek gözölü hekim yerinden kıpırdamadı. “Ey tanrılar, yardım edin banal Şarap aklımı başımdan aldı sonunda!” diye inliyordu.

Diomedes dostlarının ellerini üstünden çekip indirdi. “Gerçekten efendiniz olduğuma sizi ikna edebilmek için kılıcımın tersiyle pataklamam mı gerek?” dedi gülümseyerek. “Rahat bırakın beni artık, hayal görmüyorsunuz. Gerçi sonsuza dek rahatsız edilmeden zar atmak için hepiniz canı gönölünden isterdiniz ama daha ölmedim! Savaşlarla dolu zor günler yeniden başlıyor, çünkü ben efendiniz Diomedes'im; ne hortlağım ne bir sünepe ne de lğrenç bir lağım faresil!”

“Bağışla bizi soylu kralım, ifritler aklımızı karıştırdıl” diye yalvardı Zakrops, korkuya kapılıp boylu boyunca merdivenlere kapaklandı, tahta bacağıyla tangır tungur aşığı yuvarlandı.

“Doğru söylüyor” diye inledi Stigos. “Şaraba ve zarlara alandık diye bizi insafsızca cezalandırma.”

Diomedes sessizce güldü. “Dostlarım, korkmanıza gerek yok” dedi tatlı diliyle. “Sizi böylesine felç eden dehşet, küstahlığınızın cezası olarak yeter. O ifritler, aklını bulandıran şaraba ve zar atmaya düşkün olmanızdır Zakrops. Sana gelince Stigos; şans tanrıçasının aldatmasından yakınmaya hiç hakkın yok; şimdiye dek en güzel armağanlarını hep sana sundul”

“Seni dünya gözölle tekrar görmek ne büyük bir mutluluk kralım!” diye karşılık verdi Stigos coşkuyla. Handa sevinç nidaları kopup curcuna tekrar başlayınca, Perötes değneği yeniden kavradı; galiba hepinizin aklınızı yitirdiğimizi düşünüyordu. Fakat biz hep birlikte masaya yerleştik.

“Hadi bakalım, göster kendini Perötes!” diye seslendi Zakrops. “Et ve şarap getir bize Hizmet etmekle şerefleneceğin şu adam, yenilmez kahraman Diomedes'ten başkası değildir!”

Böylece yeniden bir araya gelen dostlar uzun uzun sohbet et-

tiler. Kendisini hayretler içinde dinleyen adamlara, önce Diomedes başından geçenleri anlattı; beni yerlilerin elinden nasıl kurtardığını, sonra Ramses şehrine dönüşümüzü ve son anda elinden kurtulmayı başardığımız Merenptah'ın hilesini. Blas'ın kendini feda etmesini ve Hermlone'nin ölümünü duyduklarında Argosluların hissettiği acı gözlerinden okunuyordu. Derin bir sessizliğe gömül-
düler.

"Biz de tehlikeler atlattık, pek çok zorluğa göğüs gerdik" dedi Kaptan Zakrops neden sonra. "Ne yazık ki Blas o adı batası Mısır'da yitirdiğimiz tek dostumuz değil."

"Doğru söylüyor" diye ekledi Stlgos. "Attığını vuran okçumuz Agenor, Kanlı Kayalıklarda kahramanca can verdi. Kalbine isabet eden bir okla ölürken, son sözü 'Diomedes' oldu. O sana dalma sadakatle hizmet etmişti."

"Agenor" diyerek içini çekti Diomedes. "O babamın dostuydu. Peki ama, Savaşan Ormanlardan siz nasıl kurtuldunuz?"

"Merenptah panik halinde kaçıyordu" dedi Zakrops. "İlk şelaleler bölgesinde ordudan ayrıldı. Kardeşinin yokluğunda gallba kara derlillerin kendini takip etmesinden korkuyordu. Herhalde ulaştığı ilk gemiyle Piramesse'ye yollanmıştır. Bize söylediği tek şey, hepinizin düşmanlar tarafından öldürüldüğüydü. Biz de ona inanarak nehir kenarında sizin adınıza bir abide yaptık."

"Yigit Agenor'un cenazesini o gece merasimle yaktık" dedi Polymerlos. "Ondan sonra dönüş yoluna düştük. Ne var ki Nil havzasında hiç de iyi karşılanmadık. Mısırlı çiftçiler bizi sopalarla dövmeye kalktılar. Neymiş; tarlalarını mahveden, hayvanlarını telef eden felaketlerin baş sorumlusu yabancılarımış. Biz de Suriye'ye kaçtık. En sonunda Ugarit'e geldik. Ama şimdi sana yeniden kavuştuk Diomedes; sen nereye gidersen biz de kuzular gibi peşinden geleceğiz!"

Kâh ağlayıp kâh gülerek, birbirimizin omzuna bacağına vurarak, sevinçle kucaklaşarak uzun uzun söyleştik. "Gerçekten, Aras'ın dönüşüne de çok sevindim!" dedi kaptan, fakat bunu bir övgü olarak kabul edip gururla derin bir soluk aldığını görünce hemen ekledi: "Yoksa kim beni bu kadar güldürebilirdi ki?"

Hayatta olmasına rağmen Mikenli Phrlxos da aramızda yoktu

artık. "Savaşta aslanlar gibi mücadele etti" diye anlattı Kaliphon. "Ama demek ki zavallı adam o zaman aklını yitirmiş. Nil kıyısına döndüğümüzün ertesi günü kılıcını nehre fırlattı, silahların İnsanlara sadece bela getirdiğini söyledi. Halbuki böyle bir zamanda insanı bütün haksızlıklardan koruyacak tek şey silahıydı! Fakat Phrixos'un sözlerimize kulak astığı yoktu. Sonradan Yunan tanrılarından yüz çevirip seçilmişlere katıldı. Onlarla birlikte, nerede olduğunu kimsenin bilmediği vaat edilmiş topraklara gitmek istiyordu. Yazık oldu. Argoslu olmadığı halde hepimiz onu bağrımıza basmıştık. Şimdi kemikleri hangi çölde çürüyordur kim bilir!"

Biz eski günleri yâd ederken Perötes de testilerin birini götürüp birini götürüyordu. Nihayet gece yıldızlarla bezeli paltosunu gökyüzüne örttü. Meşaleler ışığında sohbete devam ettik. Birbirimizi bu kadar zor bulmuşken öyle çabuk ayrılmaya niyetimiz yoktu. Perötes tanyeri ağarincaya dek şarap taşıdı masamıza. Ortalık aydınlanınca Diomedes ayağa kalktı. "Haydi, yüce Zeus'un tapınağına gidelim dostlarım" dedi sevinçle. "Bizi tekrar bir araya getirdiği için şükranlarımızı sunalım; bu arada Athene'yi de unutmayalım. Bundan sonra nereye gideceğimiz size orada söyleyeceğim. Benim hedefim, sizin hedefinizdir."

Tertemiz sabah serinliği üstümüzdeki tüm yorgunluğu alıyor, yüreğimiz kafesten kurtulmuş bir kuş gibi çırpınıyordu. Sevinç içinde ama vakur bir edayla tepeyi tırmanıp Yunanlıların kurduğu tapınağa ulaştık. Seçkin rahipler Diomedes'in adını duyunca bizi nezaketle karşılayıp kurbanlık hayvan, bıçak ve kapacak getirdiler. Argos kralını etrafındaki sadık dostlarıyla beraber sunağın başında dikilirken görünce yüreğim sevgiyle doldu. Bomboş tapınağın dingin sessizliğinde Zeus'un heykeli önünde kısacık bir süre için dururken kendi kendine hayatın anlamını soran bir insanın arzuladığı o huzuru hissettim içimde.

Diomedes ardı ardına iki koç kurban etti; sonra bir kuzu, en sonunda da kocaman bir boğa. Hayvanları hiç ürkütmeden, bıçağı ustaca kullanarak bir hamlede boğazlıyordu. Hayvanlar tam da tanrıların arzuladığı biçimde, huzur içinde can veriyordu. Yoksa kurbanların direnmesi ya da acıyla böğürmesi hiç iyiye alamet sayılmazdı. Hayvanları parçalayıp etlerinden çiğ çiğ yedik.

Sonra Diomedes önümüze geçti. "Ey tanrıların babası, göklerin kudretli sahibi!" diye seslendi Zeus'a. "Şükranlarımı sunmak üzere huzuruna geldim. Silah arkadaşlarım düşmanların elinden kurtuldu. Kollarım kurumuş sarnıçların yağmur suyuyla beslenmesi gibi eski kudretine kavuştu. Yüreğim taze bir rüzgârla canlanan yelkenler misali savaşıma arzusuyla dolu. Dünyanın en ücra köşesinde bile merhametinle beni korudun. Fakat sadece korumakla kalmayıp aynı zamanda tanrılar ve insanlar önünde sana olan bağlılığımı ve liyakatimi ispatlamam için yeni bir vazife daha verdin. Sadık dostluktan daha kutsal olan nedir ki? Yardım isteyen bir dostta el uzatmaktan daha mertçe bir davranış var mıdır? Cesaret ve kudret gibi, yiğitlik ve silah arkadaşlarının yardımına koşmak da kahramanlığın birer parçasıdır. Bir krala yakışan, babanın evladının sevgisine karşılık vermesi gibi, dostları arasında ayırım yapmadan hepsine aynı sadakatle bağlı kalmaktır. Tanrılar, insanların alçakgönüllülüğünü ödüllendirmekten hoşlanır."

Güneş ufukta yavaş yavaş yüzünü gösterirken Argoslular saygıyla susuyor, türlü türlü kuşların sevinç dolu cıvıltıları giderek yoğunlaşıyordu. Diomedes şöyle devam etti:

"Gücüm ve yenilmezliğim sırf kendi kudretimden değil; hayatımı kaç kez kurtardıklarını unuttuğum dostlarımın payını asla inkâr edemem. Böylece lif lif örülmüş, hep birlikte en sert fırtınalara bile dayanabilen bir halat gibiyiz. Ama savaşçılarımla daima sıkı bir disiplin altında tutsaydım, incecik ipler gibi birbirimizden ayrılır, en hafif rüzgârda dağılır giderdik. İşte bir önder adamlarından sadakat ve itaat beklerken, kendi de onları koruyup kollamakla yükümlüdür. Ne var ki iki güçlü lif, çok değerli iki adam artık aramızda yok: Hiçbir zaman yanımdan ayırmadığım Bias ve sadık dostum Agenor için üzülüyorum. Ey ölümler diyarının karanlık tanrısı! Senin yanına ebediyen kalmak üzere gittiler; onlara lütfunla muamele et. Ben Tydeus'un oğlu Diomedes, onların cesaretine ve dürüstlüğüne şahidim. Ey ölümsüz tanrılar! Onlara ettiğim teşekkür aynı zamanda size yönelttiğim duadır."

Genç Kaliphon babasının adı geçince ağlamaya başlamıştı. Kaptan Zakrops teselli edercesine elini onun omzuna koydu. Ötekiler gözlerini bir anlık tereddüdün ardından konuşmaya devam eden Diomedes'e çevirdiler.

“Bu iki sadık dostumu, kara bahtımın beni sürüklediği yabancı topraklarda yitirdim. İnsanlar zaman denen şu sahilde tanrıların ayakları altında çaresizce sürünüyor. Eygözleri kamaştırın Athenel! Senin yardımınla savaş tanrısı Ares ve Afrodite’bile karşı durmayı başardığım halde, ben’bile ölümsüz tanrılardan kopamıyorum. Yine de hayvanlar gibi çevremizde olup bitenden habersiz olmamamız, bizi bir nebze teselli ediyor. Hayvanların aksine, tanrıların bizden ne istediğini anlamamıza yarayan akıl gibi bir rehberimiz var: Bizden istediğiniz, size sadakatle bağlanmamız, mertlik, cesaret ve nihayet size ve kendimize güvenmemizdir. Bu yüzden bizi şan ve şöhretin doruklarına götürecek yollara düşmekte tereddüt etmeyeceğiz. Bize saflığın, erdemin, gerçek mutluluğun ve hattâ yüce Herakles’in pek çok güçlüğe göğüs gererek elde ettiği ölümsüzlüğe giden yolu gösteren büyük kahramanları aklımızdan çıkarmayacağız. Yüce Zeus, omzuma yeni bir görev yükleyen işaretini aldım; o gösterdiğin hedefe doğru vakit geçirmeden yola çıkıyorum. Dostlarım, şimdi size gemimizin yeni rotasını söylüyorum: Avare geçen günlerin uyuşukluğunun ardından huzur dolu limanlara veda edip yeni savaşlarla dolu fırtınalı denizlere açılırken kılıçlar küreğimiz, Aras’ın alınması gereken intikamıysa dümenimiz olacak.”

O an dostlarım hep birden bana baktılar; gözlerinde gördüğüm sevgi, karla kaplı dağ başında bir avcının donmuş ellerini ısıtan ateş gibi yüreğime bir sıcaklık vermişti. Diomedes eliyle işaret ederek beni yanına çağırdı. “Ağzını açıp tek kelime etmeden yıllarca peşimizde dolanan bu delikanlının ne kadar ağır yüklerin altında ezildiğini bilemezsiniz” dedi kollarımdan tutarak. “Bir kez olsun bize derdini açmadı. Ancak sevgili karısının ölümünün ardından susmaktan vazgeçip bana içini döktü. Dilerse ayrıntılarını size daha sonra anlatır. Şu tapınakta öğrenecekleriniz size şimdilik yeter: Truva’da bize anlattığı gibi, uzaklardaki Tauris Yarımadası’nda o intikamı almak isterken ifritler onu aldatmış ve bu yüzden yanlışlıkla başkasını öldürmüştü. O günden beri intikam tanrıçaları peşinde. Felaketlerin en büyüğünü yaşadı. Kâhinler üstündeki lanetin kalkması için yapması gereken iki şey olduğunu söylemişler: Birincisi, üstünde kalın bir sis perdesi bulunan, dünyaya nasıl geldiği

meselesini çözmek; ikincisi de babasının intikamını almak. Onu öldüren adam şimdi gün doğusundaki yüce dağlarda yaşıyor, orada vahşi bir kabilenin başında bulunuyormuş. Dostlarım, onu ele geçirmesi için bir ordu gerek ve Aras'ın ordusu olmak bizim boy-numuza borçtur."

Argosluların ilkin hayret ve hayranlıkla kasılan yüz hatlarında sonradan takdir ifadeleri ve nihayet yeniden savaşma arzusu gördüm. "Yerin dibine de gitsen peşinden geliriz kralım!" dedi kaptan boğuk sesiyle. "Şimdiye dek sana nasıl sadakatle hizmet ettiysek, sahip çıktığın Aras'a da bundan böyle aynı şekilde destek olacağız."

"Evet" diye ekledi Polymerlos. "Görev onu çağırırken, hiçbirimiz desteğimizi ondan esirgeyemeyiz!"

"İntikam!" diye bağırdı Stigos.

"Yüreğimde yaşattığım babamın şerefi için en başta ben geleceğim peşinizden" dedi Kallphon usulca.

Çehresi günün ilk ışıklarıyla aydınlanırken yığıt Argos kralı yavaş yavaş ellerini kaldırdı. "Kılıçlarınızı bileyin dostlarım!" diye bağırdı. "Ey Yunan tanrıları, siz de bu iş için bileğimize kuvvet verin! Adadığımız kurbanları lütfunuzla kabul edip daima yanımızda olun! Silahlarımız sizin emrinizde olduğu müddetçe hiç kimse karşımızda duramaz."

Argoslu dostlar sevinçle haykırdılar; birbirlerine sarılıp Zeus ve Athene'ye bağra bağra şükrettiler. Sonra odun istifini ateşe verip pişirdiğimiz kurban etinden yedik. Rahiplerin payını da verdik. En son kutsal bir pınarın duru suyunda yıkanıp temizlendik. Babası Tydeus için tanrılara yakaracağını söyleyen Diomedes'i orada yalnız bırakarak tapınağı terk ettik. İçimiz rahattı, çünkü kuş cıvıltıları ve gökteki beyaz bulutlar iyiye işaretti. Yola çıkacağımız günü iple çekmeye başladık.

BEŞİNCİ BÖLÜM

PERİZAD

Daha şehirlerin kurulmadığı ve kralların olmadığı, insanların çıplak gezip, buldukları her şeyi çiğ çiğ yedikleri ilk çağlarda, denizler ülkesinde çok güzel bir kızı olan bir balıkçı yaşarmış. Ateş tanrısı o kızı çok arzuluyormuş. Alevden bir sütun halinde balıkçının karşısına çıkmış.

“Ey bu güzel insan evladının babası!” demiş ona. “Buraya damadın olmaya geldim. Kızını bana ver ki onu karım olarak ateşler ülkesine götüreyim.”

Balıkçı bu korkunç damat adayı karşısında ne yapacağını bilememiş; sevgili kızının ateşe yaklaşırsa cayır cayır yanacağı düşüncesi onu dehşete düşürmüştü. O zamanlar insanlar ateşi tanıımıyormuş. Sadece yakıcı etkisini biliyor ama ondan yararlanmak için nasıl denetim altına alacaklarını bilemiyorlarmış.

“Evime şeref verdin, ey ateşin efendisi!” diye karşılık vermiş balıkçı. “Fakat biz insanlar yoksuluz, tanrılarla aynı seviyede olmayız. Madem kızıma talipsin, o halde önce bize ateşin sırrını açıkla ki ondan korkmayı bırakıp işe yarar hale getirelim. Ondan sonra seni damadım olarak kucaklarım.”

Ateş tanrısı balıkçının teklifine kahkahalarla gülmüş. “Siz insanlar kendinizi kurnaz sanıyorsunuz ama hileniz o kadar basit ki kolayca anlaşılıyor! Yüce tanrı ateşi size verecek olsaydı, yarattığı zaman verirdi. Haddini bil, imkânsızı isteme!”

Bunun üzerine balıkçı hiddetlenerek şöyle söylemiş: “Eğer kızımı almak için bu bedeli ödemek istemiyorsan bir daha eşimden adımını atmal Kızım da başka bir koca seçer.”

Ateş tanrısı öfkeyle oradan ayrılırken, balıkçı hiç de tekin olmayan bu konunun uçup gidişini gönül rahatlığıyla seyretmiş. Fakat ertesi gün, adam kulübesinden uzakta balık tutmakla meşgulken ateş tanrısı gizlice gelmiş ve kulübede uyumakta olan kızın içine o kadar müthiş bir hararetle girmiş ki kızcağız oracıkta yanıp kül olmuş.

Yüreği yasla dolan acılı baba ateş tanrısından intikam almaya yemin etmiş. Fakat hasmını bir türlü ele geçirememiş, çünkü insanlar o dönemde imkânsızlıklar içinde yaşıyorlarmış. Böylece komşularından yardım istemeye karar vermiş. Fakat onlardan, “Aklını başına topla, tanrılara meydan okumaktan vazgeç! Kızını unut, yeni bir tane yetiştirirsin” cevabını almış.

Evleri ve cansız varlıkları koruyan tanrılar balıkçıya şöyle demişler: “Gerçi sana yapılan bir haksızlıktır ama insanlar ölümsüz tanrıların hizmetkârıdır ve onlar ne yaparsa yapsın sineye çekmeye mecburdur.”

Suyun, toprağın ve havanın tanrılarıysa zavallıyla alay etmişler: “Ey ölümlü insan! Sen kim oluyorsun ki kardeşimiz olan şimşegin karşısına dikilmeye cüret ediyorsun? Eğer küstahlığını çoktan cezalandırmadıysa, bunu kardeşimizin dert etmemesine borçlusun!”

Nihayet bütün ümidi tükenen balıkçı yüce tanrının huzuruna çıkmış. “Ey göklerin efendisi! Hakkım olan intikamı almama izin ver! Kızımın kanı yerde kaldı!”

“İntikam adalette gizlidir!” demiş yüce tanrı cevaben.

Bunun üzerine balıkçı kulübesine dönmüş ve kolları sıvayıp ölen kızının balçıktan tasvirini yapmış. Yıllarca sabırla beklemiş. Nihayet ateş tanrısı yine balıkçının kulübesinin üstünden geçerken onun yeniden güzel bir kız yetiştirdiğini düşünmüş, çünkü kızın balçıktan heykelini gerçek sanmış.

Ateşten bir sütun halinde tekrar balıkçının karşısına dikilmiş; ondan sonra her şey ilk seferdeki gibi olmuş. Fakat ateş tanrısı balıkçının kızı sandığı heykelin içine şehvetle giriverince, içi boş balık heykel harareten sertleşip taşlaşmış ve dışarı çıkmayı başaramayan ateş tanrısı onun içinde mahsur kalmış.

Öfke ve utançla kardeşlerini yardıma çağırılmış ateş tanrısı. Onlar da önce babalarına danışmayı uygun görmüşler. Fakat yüce tanrı onlara da aynı cevabı vermiş: "İntikam adalette gizlidir!"

Bunun üzerine esir düşen kardeşlerini kurtarmak üzere balıkçının kulübesine yönelmişler. Önce su tanrısı müdahale etmiş; kulübenin incecik duvarlarını yıkmak için devasa dalgalar göndermiş. Ama balıkçı hemen kulübesinin etrafını hendeklerle çevirip setler kurmuş. Bu hücum kulübeyi yıkmaya yetmediği gibi, su tanrısının gönderdiği dalgalar, içinde balıkların kaynaştığı gölcükler halinde hendeklerde kalmış.

Sonra hava tanrısı uçarak gelmiş; niyeti balıkçının kulübesini rüzgârlarla yerle bir etmekmiş. Ama duvarlar bu fırtınaya dayanmış. Balıkçıysa açtığı bezlerle rüzgârları yakalamayı başarmış; böylece o amansız düşmanına zarar vermek isteyen tanrı, balıkçının kayığına gerdiği yelkenler sayesinde yararlı hale gelmiş.

En son toprak tanrısı savaşa girmiş, ancak o da yenilgiden kurtulamamış, çünkü kardeşlerini esir alan balıkçı havayı ve ateşi kullanarak sivrilttiği demiri suyla soğutarak kullanışlı hale getirmiş, sonra o sivri demirle toprağı yarıncı, tanrı acıyla böğürmüştü. Yaralandığı yerlerde verimli tarlalar oluşmuş, balıkçının oğulları da o tarlaları ekip biçmeye başlamışlar.

O zaman yenilgiye uğrayan ateş, su, hava ve toprak yüce tanrıya dönmüşler. "Neden insanları bize üstün kıldın?" diye yalınmışlar. "Balıkçıya da bize verdiğin cevabı vermiştin ama onun intikam arzusunu yerine getirirken bizden bu hakkı esirgedin!"

Yüce tanrı onlara şöyle cevap vermiş: "Balıkçıya da size de 'İntikam adalette gizlidir' demiştim, öyle de kalacak. Çünkü ancak kendine haksızlık yapılan intikam alabilir, kızını yitiren o insan gibi. Oysa kendi zulmeden ve bu yüzden cezalandırılanların intikam aramaya hakkı yoktur. Yaptığınız kötülüğün cezasını çekin bakalım!"

Böylece balıkçı ve evlatları ateşe, suya, havaya ve toprağa hükmetmeyi ve insanların yararına kullanmayı öğrenmişler. Bugün ateş ocakta yanarak insanları ısıtır, su onları besler, rüzgâr gemilerini dünyanın dört bir yanına götürür, topraksa yetiştirdiği meyvelerle insanların karnını doyurur. O esir alınmış tanrılar bazen insanoğluna isyan eder; o zaman fırtınalar yeryüzünü mahveder,

dalgalar kıyıları döver, yangınlar tarlalardaki ürünü yok eder ve yer-yüzü sarsılır.

Kutsal bir hak olan intikam, insanların tabiata hükmetmek için gerekli olan kudreti ele geçirmesini sağlamıştır. Çünkü balıkçının sevgili kızının elinden alınmasını tevazuuyla sineye çekmemesi sayesinde tabiatın temel unsurları teker teker denetim altına alınmıştır. İntikamını almayı aklına bile getirmeyen, asla özgür olamaz.

İki nehrin arasındaki toprakların esrarengiz mitleri öyle söylüyor.

-I-

Genç Kaliphon hemen o gün, güneş daha tepeye varmadan Kıbrıs'a gidip Teuker'i bulmak üzere Ugarit'ten gemiye bindi. Ancak on gün sonra Telamon'un oğluyla beraber döndü. "Kralım, beklemeye tahammülün olmadığını biliyorum ama inan ki ne meyhanelere dadandım ne de yosmaların peşinde koştum" dedi Diomedes'e. "Geciktiğim için beni cezalandırma, çünkü bunda bir suçum yok. Baf'a ulaştığımda soylu Teuker'in şehrin idaresini halen elinde tuttuğunu ama uzun zamandır Kıbrıs'ın doğu kesiminde oturduğunu, oraya yeni bir liman yaptırmakta olduğunu öğrendim."

"Doğru söylüyor" dedi Teuker gülümseyerek, neşe içinde Diomedes'in ellerine sarıldı. "Suriye'nin kıyı şehirlerine yakın bir yere yaptırdığım liman, en büyük bakır pazarı olacak. Orada kurduğum şehre, görmeyi çok arzuladığım yurdum Salamis'in adını vereceğim. Babam Telamon'a haberciler gönderiyorum ama galiba beni hiç affetmeyecek, ben de ömrümü buralarda tüketeceğim. Ama buraya kendi derdimi anlatmaya değil, senin olanı sana vermeye geldim. Senin adına yönettiğim Baf şehrinin en güzel hazineleri işte şu sandıktadır. Duyduğuma göre uzaklara, yabancı ülkelere sefer hazırlığı içindeymişsin, kendi malını güle güle harca!"

İki kral birbirlerine kardeşçe sarıldı. Sonra Teuker'in işaretiyle dört hamal omuzlarına yüklendikleri oldukça ağır bir sandığı getirip Diomedes'in ayaklarının dibine indirdi. Kapağını açtıklarında altın zincirler, gümüş yüzükler, mücevherler, gösterişli kaplar, Hititlerle yaptığımız savaşta ele geçirilmiş değerli silahlar gözümüzün önünde parıladı.

“Gösterdiğin sadakate teşekkür ederim” dedi Diomedes Salamis prensine keyifle. “Senden isteyebileceğimden daha fazlasını getirmişsin. Neyse, şimdi kuruyan boğazımızı ıslatalım. Bu arada eski günlerden de bahsederiz!”

Hancı Perötes ekmek, şarap ve et getirirken Diomedes Nil'in suladığı topraklarda yaşadığımız maceraları ve hoş bir tesadüf sonucu Ugarit'te sadık dostlarla bir araya gelişimizi anlattı.

“Bahtımız tam zamanında imdadımıza yetişti” dedi Tydeus'un oğlu. “Zaten başka türlü ilerlememiz mümkün değildi. Tanrılar yaban ellerde bir süre daha dolaşmamı takdir etmiş, onlara olan bağlılığma karşılık yanıma sadık yoldaşlar katmışlar. Mısır'da onlardan ayrı düşmüştüm ama kader beni Ugarit'e getirdi ve sadık dostlarımla buluşturdu. Çoğu zaman bizi şaşırtan olayların hepsi, tanrılar tarafından çok önceden belirlenmiş.”

Teuker hayretle dinliyordu. “Sahiden pek çok mucizeye tanık olmuş, çok acılar çekmişsin! Ama eminim ki şu yaşadığın hayatın ödülü büyük olacak Diomedes, çünkü atlattığın bu imtihanlar, tanrıların ölümsüzlük isteyen bir insana tattıracağı cinsten” dedi en sonunda. Üç yıl boyunca bakır adasında ve Yunan diyarında neler olup bittiğini anlattı. “Tanrılar Truva'nın düşmesinden sonra Akalara acımadı: Savaşlar ve cinayetler ülkeyi kasıp kavuruyor. Kuzeyin karla kaplı dağlarından kopup gelen yabancı kavimler sınırları zorlamakta. Çok değil bir ay önce gelseydin, yiğit Menelaos ve güzel karısı Helen'i de görürdün. Evet, ikisi de hayatta. Siz Girit'ten açıldıktan sonra donanmayı darmadağın eden fırtınayı atlattmışlar. Sparta kralının gemisi Rodos'a, oradan Küçük Asya ve nihayet Fenike kıyılarına kadar sürüklenmiş. Oradan kalkıp Kıbrıs'a geldiklerinde beni görünce çok şaşırdılar. Mısır'a yelken açtığını öğrenince, seni bulmak üzere vakit kaybetmeden oraya gittiler. Ama onlara rastlasaydın bile yeniden Argos ve Miken üzerine yürümeye ikna edemezdin, çünkü fırtınayla savruldukları günün gecesinde Sparta kralı kardeşi Agamemnon'u ikinci kez rüyasında görmüş. ‘Kanım yerde kalmayacak Menelaos’ demiş kardeşi. ‘Bana ihanet eden karımın ölüm vakti de yaklaştı, fakat tanrılar intikamı senin değil, yine bizim soyumuzdan gelen başka birinin almasını kararlaştırdılar. Artık boşuna uğraşmayı bırak ve ölümsüzlerin iradesine boyun eğ!’ Tanrılara bağlılığıyla bilinen ve onlara

karşı çıkmak istemeyen Menelaos artık kardeşinin intikamını alma sorumluluğundan kurtulduğuna, dahası, aksine davrandığı takdirde tanrılar katında suç işlemiş olacağına inanıyor.”

“Ya İdomeneus?” diye sordu Diomedes. “Benim gibi yurdundan kovulan Girit’in talihsiz kralından bir haber var mı?”

“Kesin bir bilgim yok” diye cevap verdi Teuker. “Tecrübeli denizciler gün batımındaki denizlerde, Yunan diyarının ötesinde kalan ve sakinlerinin İtale adını verdiği bir yarımada, yanında ki bir avuç maiyetiyle birlikte yaşayan saçı sakalı ağarmış bir kral gördüklerini söylediler. Bütün bildiğim bu. Yurdumuzdan da yeterli derecede haber alamıyorum. Kâhin Kalhas’ın geri dönmediği, Küçük Asya kıyılarına yerleştiği söyleniyor. Bana savaştan sonra Truva’yı harabe halinde bırakıp ayrılırken onun içinizden hiçbirini bir daha göremeyeceğini söylediğini anlatmıştın; tuhaf ama demek ki sözleri gerçek oldu.”

“O zamanlar bu sözlerle hepimizin perişan bir halde boğulacağını kastettiğini düşünmüştüm” dedi Diomedes. “Şimdi anlıyorum ki kâhinlerin kehanetleri ve önsezileri gerçek çıkıyor ama çoğu zaman görünenin tam aksi yönünde.”

“Belki senin şu Delos’taki kehanetin de böyledir” diye fikir yürüttü Teuker. “Yemyeşil bir yarımadadan bahsedilmiyor muydu? Günbatımında İdomeneus’un yerleştiği söylenen yarımada da denizcilerin bana anlattığına göre çok verimli topraklara sahipmiş. Kehanetin oraya işaret etmediği ne malum? Tabii başka bir yer de kastedilmiş olabilir, çünkü denize kıyısı olan her yerde bol bol yarımada vardır.”

“Bu muamma günün birinde çözülecek” diye karşılık verdi Diomedes. “Ama öncelikle, sana söylediğim gibi dostumun meselesini halletmem gerek. Uzun zamandır tüccarların çok sık uğradığı bir adada yaşıyorsun. Söyle bakalım, Hitit topraklarının doğu sınırını çizen dağlar hakkında ne biliyorsun? O medeniyetten uzak ülkelere gideceğiz; dostum Aras’ın öldürmek istediği adamın izi oralarda bulacağımızı düşünüyoruz.”

“Gerçi dişe dokunur bir bilgiye sahip değilim” diye cevap verdi Teuker. “Fakat oralarda adını bilmediğim türlü türlü kavimlerin yaşadığı sarp dağlar, تنها vadiler ve dar geçitlerle sık sık karşılaşacağınızı biliyorum. O dağlık ülkenin güneyinde büyük Asur

devletinin toprakları uzanır. Bana sorarsan oraya gitmelisin. Hititler gibi Asurlular da usta savaşıdır, gözünü budaktan sakınmayan adamlara daima değer verirler. Orada hak ettiğin itibarı göreceğine eminim. Ugarit'in doğusunda sağlam surlarla korunan Haran şehri onların sınırları içinde kalır. Çok değil, yedi günde oraya varırsın. Batıya doğru o kadar yayıldılar. Bütün kavimleri düşman biliyorlar, Hititleri bile. Kim bilir, belki düşmanınızın saklandığı yüce dağlarla kaplı ülkeye yakında sefer düzenlerler. Siz de hedefinize ulaşmak için umduğunuz yardımı onlardan alabilirsiniz.”

“Öyleyse şu Asurluları bir ziyaret edelim” dedi Diomedes kararlı bir ses tonuyla. “O dağlık ülkeye Hitit topraklarından geçerek ulaşmaya çalışırsak, kara zırhlılar Baf'ta kellelerini uçuran savaşçıları hatırlayabilirler. O zaman bize dostça davranmayacakları kesin. Asurlular Baf'ta yaptıklarımızı duysalar, bizi ödüle boğarlar. Fakat bana getirdiğin hazinenin hepsini harcayamam. Sadece dostlarımin silah, araba ve koşum hayvanı ihtiyacını karşılayacak kadarını alacağım. Dostum Teuker, geri kalanını gönül rahatlığıyla Kıbrıs'a geri götürebilirsin. Belli mi olur? Belki günün birinde yeniden yardımına ihtiyaç duyarım.”

“Bir haber sal yeter” diye karşılık verdi Telamon'un oğlu Diomedes'in gözlerinin içine bakarak.

Tydeus'un oğlu bu sözleri duyunca, sırtında ağır bir yük taşıyan hiç beklenmedik anda kendisine yardım edecek birini bulan hamallar gibi sevindi: “Sevgili Teuker, tanrılar bu vefakârlığını ve dürüstlüğüne karşılıksız bırakmasını!”

Ugarit en uzak diyarlardan gelen malların kolayca bulunabileceği bir ticaret şehriydi. Dünyanın dört bir yanından mal getiren yüksek güverteli gemiler ve uzayıp giden kervanlar şehir sakinlerine servet bırakıyordu. Nubya'nın altını, Urartu'nun gümüşü, Kıbrıs'ın bakırı, Tarsus'un kalayı, Girit'in kumaşı ve Etiyopya'nın değerli taşları, kralın bile öğütlerinden çıkmaya çekindiği zengin tüccarların hazine dairelerini dolduruyordu. Aldıkları bu değerli mallara karşılık tuz, yağ, zahire, silah, at, sarı ketenden zarif elbiseler, baharat ve minicik salyangozlardan çıkardıkları o çok rağbet gören erguvan renkli boya veriyorlardı. Ugarit dünyanın en zengin şehirlerinden biriydi; sınırları çok geniş değildi ama öylesine göz kamaştırıcıydı ki insan kendini büyük bir devletin taht şehrinde sanırdı.

Orontes Irmağı'nı Akdeniz'den ayıran ormanlarla kaplı sıradağları aşmış fıstık çamları, servi ve sedir ağaçlarını geride bıraktığınızda, alçaklık bir tepeden bakarsanız, aşağıda Rezene Burnu adı verilen sarı renkli bir yarımada gözünüze çarpar. Bu bitki o kadar çok yetişir ki yemeğini alelacele yiyen birinin sakalına bulaşan yumurta sarısı gibi o kara parçasını göz alabildiğine sarıya boyar. Orada yaşayan insanlar rezeneyle tanrıların lütfu sayar, ondan hoş kokulu merhemler, ilaçlar, baharatlar yaparlar.

İki coşkun derenin arasına kurulmuş olan Ugarit şehrinde hiçbir zaman nem eksik olmaz. Her sokağında bir havuzu, ayrıca geniş kanalları ve hamamları vardır. Ahalisi 'Beyaz Liman' ismini verdiği yurdunu öve öve bitiremez, hattâ Fenikelilerin öteki liman şehirleri olan Arvad, Gebal, Sidon ve Tyros'un, hele Sumur, Ullazu, Berytus ve Akka'nın onun yanında ancak yoksul köyler gibi kaldığını söylerdi. Bu yüzden kendilerini Fenikeli hissetmez, nereli oldukları sorulduğunda, sanki yeryüzünün her tarafında kendilerine evlerinde hissediyormuş gibi, "Biz dünya vatandaşıyız" derlerdi. Ayrıca dünyanın en zeki halkı olduklarını iddia eder, kil ya da başka malzemeler üstüne harfleri kullanarak kelimeler yazma sanatını ilk kendilerinin bulduğunu öne sürerlerdi. Oysa sonradan öğrendiğime göre, tıpkı komşusundan çaldığı ziynet eşyasını sahibi anlamasın diye eğip bükerek ya da eriterek başka bir biçim veren hırsızlar gibi, Babillilerin bulduğu işaret dilini ufak tefek değişikliklerle kendilerine mâl etmişlerdi. Ugarit halkı başta siyaset olmak üzere başka işlerde de sahtekârdı. Hangi hükümdarın ordusu şehir surlarına dayansa onun tarafını tutar, o çekip gidince hemen ona karşı cephe alıp düşmanlarıyla ittifak yaparlardı. Böyle ikili oynamalarının sebebi sorulduğunda, 'Biz tüccarız, savaşçı değil' diye terslenirlerdi. 'Öbürleri birbirlerinin kafasını patlatırken, biz onu daha iyi bir ticaret yapmak için çalıştırmayı yeğleriz. Tanrılar insanoğluna kafayı düşünmesi için mi vermiş, yoksa miğfer takması için mi?"

Bu yüzden Mısır'ın en savaşçı firavunu Üçüncü Thutmosis'in şehri zaptedip devletine kattığı dönemi hatırlamak bile istemezlerdi. Esareten kurtulmak için Hititlere yanaşan Ugarit, o günden beri iki devlet arasında gidip geliyordu. Böylece şehir sakinlerinin savaştan korkmasına gerek kalmıyordu. Çölden gelen yağmacı

Amurru ve Amorit kabilelerinin baskısına uğradıkları zaman, istedikleri haracı onlara vererek şehirden uzak tutmayı başarıyorlardı. 'Böylesi sürekli ordu beslemekten daha ucuza geliyor, hem barış zamanlarında serserilik yapan ve karılarımıza sarkıntılık eden maşalı askerlerle uğraşmamıza gerek kalmıyor' diyordu Fenikeliler.

"Çölde gezen bedeviye rüşvetle kandırarak bir süre daha şehirden uzak tutmak işlerine geliyor" dedi Diomedes bunları duyunca. "Peki ya şehrin kapılarına güçlü bir ordu dayandığı zaman Ugarit kendini nasıl savunacak? O zaman herifler tıpkı Baf ahalisinin Hititler karşısında düştüğü duruma düşer; talimsiz kalır, silah kullanmaktan anlamaz ve kararlı düşman ordusuna yem olurlar."

Ugarit halkı tanrılarını göz kamaştırıcı ihtişama sahip tapınaklarda yüceltiyordu. Aslında isimleri Yunanlıların taptıklarından farklı olsa da pek çoğu aynı tanrılara işaret ediyordu: Fenikeliler yüce tanrı Zeus'a Baal, ölüm tanrısı Hades'e Mot adını vermişlerdi. Athene onlarda Anat'tı, Hera Aşera ve nihayet Afrodite Astarte'ydı. Aşk tanrıçası Astarte'yi çok garip bir tarzda yüceltiyorlardı: Ugarit'in en güzel kızları, tanrıçanın tapınağına kim gelirse gelsin güler yüzle muamele ediyor, aşk sanatının inceliklerini seve seve sergiliyordu. Bunun karşılığında aldıkları ücret aşk tanrıçasına adanıyor, rahipler de bundan paylarını alıyorlardı. Fakat Astarte'nin kölelerinin hepsi de şehvet yatağında kendi arzusuyla hizmet etmiyordu. Sık sık esir pazarına uğrayan önde gelen rahipler, dünyanın dört bir yanından getirilmiş kızları alıyor, onları tapınağın müdavimleri-nin arzusuna boyun eğmek hususunda kırbaçla eğitiyorlardı. Çoğu zaman aşağı tabakadan kızlar yerine, kimileri gemi kazası sonucu çaresiz ve savunmasız bir halde karaya vurduktan sonra esir tacirlerinin eline düşen soylu ve mağrur kızları seçip alıyorlardı. Esirler arasında savaşta yenik düşerek tacın tahtın yanı sıra ailesini de kaybeden kralların, prenslerin kızlarına rastlamak da mümkündü. Astarte'nin rahipleri bir prenses için kesenin ağzını açar, soylu bir kızı aşka zorlayarak tanrıçanın teveccühünü daha kolay kazanacaklarına inanırlardı. Ellerine böyle bahtsız kızlar düştüğü zaman rahipler onları döve döve yola getirmez, kimin canı isterse ilişkiye girsin diye çıırılçılak ve bacakları iki yana ayırık bir halde tahta çerçevelere gererek sergilerlerdi. Dirençli çıkan kurbanları elleri bağlı olmasına rağmen yumruklarını sıkıp yüzlerine nefretle

baktığı zaman, Astarte rahipleri yaptıkları işten daha çok zevk alır, kızın cesaretini methederlerdi. Sonra yumuşak bir kuş tüyü alıp kızın bedenindeki en hassas noktalara sürer, insanı tahrik eden öfkesinin en sonunda şehvet arzusuna dönüşmesini seyrederlerdi. Gerçekten direnci gevşeyen zavallı kız ateşlenmeye başladığında, bu defa hiç beklemediği bir anda onu sopalarla döverek heyecanını söndürür, sonra aynı işkenceye yeni baştan başlardı. Rahipler kadınların ve kızların iradesini böylece alt üst ederlerdi, ta ki asalet ve gururu unutup her erkeğe teslim oluncaya, dahası bu işi zevk ve şevkle yapıncaya kadar.

Aşk tanrıçasının tapınaklarından birini ziyaret ettiğimizde rahipler bizim şerefimize Kafkasya'nın en zengin kraliyet ailelerinden birine mensup, çok asil bir prenses getirdiler. Sarı saçlarını uzun örgüler halinde mağrur başına bir taç gibi zarıfçe dolamıştı. Vücut yapısıyla bir tanrıçadan farksızdı. Gül rengindeki teni Dicle havzasında yetişen elmalar gibi yumuşak görünüyordu. Az sonra başına geleceklerden habersiz, öfkesiyle kölelerini zangır zangır titretmeye alışkın, kraliçe olmak üzere doğmuş bir prensesin gururuyla bakıyordu bize. En fazla on sekiz yaşındaydı ama etrafına güzelliğinin ve zekasının farkında olan genç bir kadının özgüvenini yayıyordu. Astarte'nin kendinden ne istediğini anladığında, bu manzara nasıl değişti anlatamam!

Rahipler genç prensesin etrafında genişçe bir halka halinde dizildiler; sonra yandaki odalardan birinden kara derilli, uzun boylu, güçlü bir kadın çıktı. Rahibe zarıf vücut hatlarına, diri göğüslere ve yürüdükçe insanın içini gıcıklayan yuvarlak kalçalara sahipti ama adaleleri gergin, ince ve uzun kolları ve bacaklarıyla tam bir savasçı görünümündeydi. Bir kadın olarak böyle bir vücut yapısına ancak uzun süre ağırlık çalışması yaparak kavuşmuş olabilirdi. Kafkasyalı kızın karşısına dikildi. Kurbanının başındaki tacı çözünce, kızın saçları bir şelale gibi kalçalarına döküldü. Sonra elbiselerini çıkarmaya başladı. Esir prenses başına gelecekleri anlamıştı; karşı koymaya çalıştı, fakat rahibe sadece gülümsedi. Tepinip duran kızı sımsıkı zaptetti. Bu tür direnişlere zaten alışkındı, seri hareketlerle kızı bir çırpıda soydu. Genç prenses karşımızda tir tir titriyor, utançından elleri ve saçlarıyla çıplaklığını örtmeye çalışıyordu. Fakat güçlü rahibe kızın kollarını arkadan yakalayıp geriye doğru bükte,

zavallının vücudunun bütün mahrem yerleri ortaya çıkıncaya kadar arkaya doğru yatırdı. Sonra kızı kaldırıp kucaklayarak sunağa götürdü, yere indirip önünde diz çöktürdü. Kendisi de yüzünü bize dönüp sunağa yaslandı, içinde buhur yakılan tütsülüklerin arasına oturdu. Kurbanının başını kendi bacaklarının arasına doğru bastırırken, rahipler de elbiselerini çıkarıp sunağa yaklaştılar. Artık Kafkas prensesi o rahibe ve rahiplere karşı koyamazdı. Hiçkırı hiçkırı ağlayarak tepiniyordu ama kısa bir süre sonra Astarte'nin büyüü etkisini gösterdi: Genç prenses rahiplerin bedeni altında kıvrınmayı bırakıp rahibenin üzerine doğru uzandı. Kara derili kadının son kurbanını zorlamasına gerek kalmamıştı, çünkü o kendi arzusuyla teslim olmuştu artık. Rahipler ondan sonra kızların ve küçük yaştaki erkek çocuklarının Kafkas prensesiyle nasıl seviştiklerini de gösterdiler. Fenikeli kızlar, prensesi akla hayale sığmayacak aşk oyunları ile eğlendirirken, erkek çocukları o küçücük bedenleriyle prensesin artık Astarte'nin malı olmuş vücuduna sürünüp duruyorlardı.

Bu sahneyi görünce arkamıza dönüp kapıya yöneldik. Rahiplerin refakatinde dışarı çıkarken Diomedes derince bir soluk aldı. "Her kavmin mutlaka kendine göre âdetleri vardır" dedi rahiplere. "Ben yurdumun aşk tanrıçası Afrodit'e hiç değer vermem ama sizin yaptıklarınız doğrusu hiç hoşuma gitmedi!"

Ben hiçbir şey diyemedim; aklıma Hermione gelmişti. Bir an için kızcağızı rahiplerin elinden kurtarmak için tapınağa dalıverecek oldum; ne var ki Tydeus'un oğlu kolumdan yakaladı. "Tanrıların karşısına dikilemeyecek kadar gençsin" dedi gözlerimin içine bakarak. "Hem elinden hiçbir şey gelmez. Yoksa iki kişiyle bütün Fenike'yi dize getirebileceğimizi mi düşünüyorsun? Bu âdetler sana gaddarca gelse dahi öfkemi zaptet; kim bilir, belki o Kafkas prensesi de yurdundayken kölelerine aynısını yapıyordu!"

Ugarit'in mağaraları andıran karanlık mabetlerinde zaman zaman kölelerin ve çocukların da kurban edildiği söyleniyordu. Ne var ki Fenikeliler insanların katledildiği bu tür ayinlere yabancıları almıyorlardı. Ugarit'te pek çok köle vardı, o kadar ki şehirde yaşayan beş bin Fenikelinin her biri en azından birer düzine köleye sahipti. Ugarit'in kanunları da o kadar sert değildi. Mesela yangın çıkaran biri sadece verdiği zararı tazmin etmesi yeterli görülüy-

yor, eğer yangında biri öldüyse, onun yerine köle satın alıp vererek ölüm cezasından kurtuluyordu. Zina suçu işleyen biri, ancak başkasının karısına zorla sahip olduysa cezalandırılıyordu.

Onca diyar gezmiş Ugaritliler her tür yeniliğe açık olmalarına rağmen bir tek şeyden korkuyorlardı: Şehre haddinden fazla yabancıнын yerleşmesi. Akalar, Suriyeliler ve Mısırlılar Ugarit'te oturabiliyor, ne var ki sırf şehrin yerlilerinin bu korkusu yüzünden bir karış toprak satın alamıyorlardı. Hattâ oraya yerleşen Yunanlıların nüfusu artmaya başladığında, halk bütün yabancıları şehirden çıkarması için kralı sıkıştırmıştı, çünkü böyle giderse azınlığa düşecekleri fikri onları endişelendiriyordu. Hele yabancılar bir de kendilerinden yetenekliyse, daha da ileri gidip onlara kin güdüyorlardı. Hancı Perötes'in başı da az kalsın bu yüzden belaya giriyordu.

Girit doğumlu hancının meyhane işleten Palnipur adında bir komşusu vardı. Perötes 'Hasta Timsah' adını verdiği hanın her gün dolup dolup boşalmasının keyfini sürerken, rakibi Palnipur çoğu zaman işlerinin kesat gitmesinden dolayı dükkanının önüne oturur, akşama kadar eline geçen dal parçalarını yontardı. Halbuki onun salonu da tertemizdi, müşterilerine en az Giritlininki kadar iyi cins şarap sunuyordu. Üstelik Perötes'ten ben de şüpheleniyordum; gerçi bize her zaman şarabın en iyisini getiriyordu ama başka müşterilerini, özellikle ikisi arasındaki farkı anlayamayacak kadar sarhoş olanları su katılmış şarapla aldattığından kuşkulaniyordum. Palnipur bunu öğrendiğinde, Perötes'in hilesini şikayet edip yargıç karşısına çıkararak ondan kurtulmaya karar verdi. Yargıcın Giritliyi bir temiz dövdürüp şehirden kovduracağına inanıyordu. Çünkü Fenikeliler işinin ehli bir esnafın en belirgin özelliği saydıkları hile yapmayı sevdikleri halde, yakalananlardan nefret ederlerdi. Böyle meşhur bir ticaret şehrinde suçu kanıtlanan bir hilekâr, onlara göre hem aptal hem de esnafın yüz karasıydı.

Biz de Diomedes ile birlikte kuzey kıyılarına yaptığımız tapınak ziyaretinden dönmüştük ki Palnipur'un tasarısını uygulamaya geçtiğini gördük: 'Hasta Timsah' adlı hanının önünde, öfkeli bir kalabalık toplanmıştı. Tam ortalarında, kel kafası terden parlayan hancı dört güçlü muhafızın gözetiminde ayakta dikiliyordu. Avazı çıktığı kadar Zeus'a, Dionysos'a ve tüccarların tanrısı Hermes'e, sonra o esnada aklına gelen Fenike'nin, Mısır'ın ve Babil'in tanrı-

larına sesleniyordu. Sonradan bizi fark etti. "Yeni doğmuş bir kuzu kadar masumum!" diye bağırdı bağlı ellerini bize doğru uzatarak. "Şimdiye dek şu adamın haksız yere bana isnat ettiği suçu bir kez olsun işlediysem iki gözüm kör olsun, dilene dilene gezeyim, zalimlerin eline düşeyim! Yardım edin sevgili dostlarım, yoksa tanrılarımızın sunağından ve denizin kucağındaki yurdumdan uzakta mı can vereyim?"

Giritli hancının tam önünde dikilen Palnipur onun suratına tükürdü. "Ettiği yeminlere aldanmayın!" diye haykırdı. "Ekşi şarabı sulandırdığını kendi gözlerimle gördüm! Sanki ağır işlerde ter dökerek kazandığımız sikkeleri cebimizden daha hızlı yürütmenin başka yolu yokmuş gibi! Hilekâr bir hancıdan ve üstelik de yalancı bir Giritli'den daha kötü ne olabilir? Ama yılan ne kadar gür otların arasına gizlenirse gizlensin, kartalın keskin gözleri onu elbet görür!"

"Haydi bakalım, ne duruyorsunuz? Sıyrın kılıçlarınızı!" dedi Diomedes. "Giritli dostumuza destek olalım, elimizden gelirse kurtaralım. Gerçi o 'övünen kartal' etrafındaki pasaklı serserilerle beraber bir tekmede yıkarım yıkmasına da şu dört muhafızın bize karşı koyacağı kesin."

"Demin tapınakta bana söylediklerini unutuyorsun" diye uyardım Argos kralını. "Biz burada misafiriz; çölden gelen adî haydutlar değiliz ki şehrin kanunlarını çiğneyelim. Kralın gazabına uğrarsak nereye gideriz? Hancıya yardım edeceksek, hileye başvurmalıyız. Zor kullanırsak her şeyi berbat ederiz."

"Çok haklısın" diye karşılık verdi Tydeus'un oğlu. Kılıcını kınına geri soktu. "Hakikaten, bu hancının şaraba su katıp durması müşterilerin canına tak dedi anlaşılan. Bir seferinde, elim istemedi yandaki masalardan birinde sızıp kalmış birinin kupasına uzanıvermişti. Bir yudum aldığımda, sanki pislik içinde yüzen bir dilencinin sidiğini içmiş gibi tiksindim. O yudum için bizim Giritli birazcık hırpalansa yeridir. Ama önümüze hep şarabın en iyisini koydu, hakkını da yemeyelim. Bu yüzden, şu kalabalığın sinirlerimi tepeme çıkarmaması için olanları görmezden geleceğim."

Muhafızlar uluyup duran Perötes'i yaka paça alıp götürürken hana girdik. Tezgâha yöneldim, elime geçen ilk testiye açıp içine bir avuç dolusu altın parçası attım. Diomedes beni hayretle izliyordu.

“Buradaki yargıçların önlerine getirilen her zanlının soyu, ailesi ve özellikle malvarlığı hakkında nasıl sıkı bir araştırma yaptıklarını sen de biliyorsun” diye açıkladım, testiği alıp en öne koydum. “Yargıç şarabın tadına baktığı zaman, testinin dibinde kendini bekleyen şu altınları gördüğünde, dostumuz hakkında ne karar verecek merak ediyorum.”

Kısa süre sonra Palnipur yanında yargıcın iki adamıyla geri döndü. Ağzı kulaklarındaydı; belli ki Perötes'ten nihayet intikamını alacağını düşünüyordu. Fakat bizi görünce suratı asıldı. “Giritlinin hak ettiğı cezayı almasını sağlayacağım için bana kızmayın ey Yunanlılar!” dedi çekinerek. “Belki sizi aldatmamış olabilir ama elimde öyle kanıtlar var ki eminim siz de ikna olacaksınız.”

“Eline sağlık yiğit Palnipurl” diye karşılık verdi Diomedes; mümkün olduğunca dost görünmeye çalışıyordu. “Biz Yunanlılar iyi şarabın değerini biliriz. İşte bu yüzden ağzımızın tadını bozmaya kalkışanı, değil yabancı, kendi hemşerimiz bile olsa affetmeyiz!”

Fenikeli meyhaneci ferahlamıştı; tezgâhın üstünden en öndeki testiği kanıt olarak alıp gitti. Biz de attığı okla yaralanan geyiğın fazla uzaklaşamayacağını bilen avcıların vakur edasıyla avımızın peşine düştük.

Kralın adaletinin dayanağı ve tanrıların kalbine ilham ve hikmetli bilgiler gönderdiği yargıç Kuzinakulta, şehrin doğu tarafındaki dağlara doğru uzanan yolun kenarına inşa edilmiş taştan bir binada oturuyordu. Gayet özenle düzenlenmiş, dünyanın dört bir yanından getirilmiş zarıf bitkilerin ihtişam ve güzellikte yarıştığı bahçesini orta yerinden geçen su yolu besliyordu. Binanın süslü kapısından içeri girdiğimizde anladık ki bu şerefli makamın sahibi ağzının tadını gerçekten biliyordu. Adaletin sözcüsü deminki ziyafetin ardından yorgun ama keyifli bir yüz ifadesiyle yüksek makamına kuruldu. Şiş göbekli hancı bağdaş kurup oturmuş halde huzurunda bekliyordu.

İri cüssesiyle sanığa denk görünen yargıç, yağlı ellerini sırmalı kaftanının kollarına sildi; demin onlarla leziz bir koyun budunu kavrayıp yutmuş olmalıydı. Ugarit zengin ticaret şehirleri arasındaki yerini çoktan almış olmasına rağmen, oranın makam sahiplerinde bile Memphis veya Babil'deki kibarlıktan eser yoktu.

“İşlediğin suçun vebali ağırdır” dedi Yargıç Kuzinakulta bizim Giritliye. “Eğer davacı şarapta hile yaptığını kanıtlayabilirse, ceza olarak elli sopa yiyecek ve beş yerinden bıçakla çizileceksin. Üstelik yabancı olduğun için bütün mallarına el konulacak. Ancak bu ithamın doğru olup olmadığını anlamadan hüküm vermeyeceğim. Bana Giritlinin hanından alınmış testiye getirin!”

Palnipur o an iki elinde iki testiye ayağa kalktı. “Bilgeliğin da-ima ıslı ıslı parlasın ve adaletin Ugarit halkının üstünden eksik olmasın!” dedi testilerden birini yargıca uzatarak. “Ama canını şu sahtekârın sattığı içkiyle tehlikeye atmadan önce, meyhanemden getirdiğim şaraptan bir yudum al. Böylece halka ucuz fiyattan verdiğim baharlı ve saf üzüm suyuyla şu Giritlinin zavallı müşterilerini zehirlediği o rezil karışımın arasındaki farkı çok daha çabuk anlayacaksın.”

“İyi fikir!” diye karşılık verdi yargıç. Lezzetli sıvıları tatmaya karşı bir zaafı olduğu belliydi, çünkü çok yaşlı olmamasına rağmen burnu kızarıktı. “Önce kendi şarabından ver; Giritli inki i sonra deneriz.”

Bu sözlerle Palnipur’un uzattığı testiye dudaklarına kaldırdı; soluk bile almadan şarabı iştahla içmeye başladı. Anlaşılan baharatlı et dilini damağını kurutmuş, yargıç susuzluktan kavrulan gırtlaklarını serinletmeye fırsat bulamamıştı. Öyle hırsıyla içiyordu ki ağzının kenarından şarap sızıyordu. Testiyi hemen hemen bitirmişti; yüzü neşeli bir memnuniyetle aydınlandı, gözleri parıladı.

“Doğruyu söylemek gerekirse, şarabın mükemmelmış sevgili Palnipur” dedi yargıç testiye indirirken, nefes nefese kalmıştı. “Mahzeninde daha ne hazineler sakladığını görmek üzere bir gün meyhanene uğramaktan zevk duyacağım. Şimdi bir de Giritli in şarabına bakalım.”

İkinci testiye kavrayıp dudaklarına götürdü. Ancak daha ilk birkaç damlayı tadar tatmaz alını kızardı, kaşları indi; duyduğu tiksintiden göz kapaklarını yumdu. Testiyi hemen indirip huzurunda bekleyen Perötes’i süzdü. Beti benzi atan hancı tir tir titiyor, başını kaldırıp yargıca bakmaya bile cesaret edemiyordu.

O sırada ortaya doğru yürüdüm. “İşine karıştığım için bağışla beni ey adaletin koruyucusu!” dedim yargıca. “Söylediğim sözler, huzurunda oturan şu herifi savunmak için değil, onun hayatını aya-

ğımın altındaki çamur kadar önemsemiyorum. Benim meselem seninle, gerçekten zevk sahibi biri olarak görüldüğün için. Ben de Yunanım ve gayet iyi biliyorum ki Girit şaraplarının kendine has bir özelliği vardır. O uzaklardaki adanın bağcılarının çıkardığı üzüm suyu, çoğu zaman ilk yudumda kuşku uyandırır, onu bilmeyenlerin damağında alışılmadık bir tat bırakır. Ancak ikinci yudumdan sonra kuşklar dağılmaya başlar ama içenler tanrıların insana bahşettiği bu suyun rengindeki güzelliği görmek için daha dikkatli bakarak testiye tamamen bitirirse, Girit şarabı insanı coşturmaya başlar, o kadar ki göklerin sahiplerinin de bundan içtiğini düşünürsün.”

“İkinci yudum her şarapta ilk yudumdan daha iyi gelir” diye karşılık verdi yargıç. “Çünkü marifet şarapta değil, birkaç testi boşalttıktan sonra kendini yeryüzünün en güçlü adamı, yanındaki yosmayı kraliçe ve cebinde kalan son bir iki bakır sikkeyi de Nemrut’un hazinesi sanan ayyaşın beynindedir. Ama madem duruşun ve konuşmanla soylu birisin, bu şehrin yargıcının son derece önemli bir deneme uğruna tiksintisini yenebileceğini seve seve göstereceğim.”

Sonra Giritlinin testisini ikinci kez dudaklarına götürüp su katılmış şaraptan kuvvetli bir yudum aldı. Yüzü güçlükle bastırıldığı tiksintiyle buruştu ilkin. Sonradan testinin dibinde ışıldayan altın parçalarını görünce afalladı; akli başına gelince nihayet samimiyetle gülümsedi.

“Sahiden söylediğin gibiymiş yabancı!” dedi bana dönerek. “Şu içkinin her yudumda daha bir lezzetlendiğini şimdiden anladım. Elimdeki testide sanki büyük bir tılsım gizli. Ne kadar ağır şartlar altında çalışırsa çalışsın hiçbir işçi, hattâ hiçbir kral bundan daha iyisini bulamaz!”

Hancı Perötes olan bitene bir anlam veremiyordu. Yargıç lafı fazla uzatmadan onun hakkında verdiği kararı açıkladı: “Evine dönabilirsin mert Giritli! Bütün suçlamalardan beraat ettin. Eminim hanında müşterilerin dört gözle seni bekliyordur. Ne var ki şu testi kanıt olarak alıkoymak zorundayım. Adalet dağıtılan bu salona gelecek olan insanlar testiye görsün ve zengin Ugarit şehrinde hakkın ve bilgeliğin üstün tutulduğunu anlasın.”

Zeus Tapınağı'na bir kez daha uğrayıp adaklar sunduk. Sonra hazırlıklarımızı tamamlayıp yola çıktık. Bir müddet kıyı şeridini izledikten sonra doğuya döndük. Sarp dağların arasındaki geçitleri kullanarak ulaştığımız Karka'da Orontes Irmağı'nı aştık; Halpa'nın alçak tepelerinin üstünde yol almaya başladık. Kızgın güneş ağaçların ve çalılıkların yapraklarını sarartmıştı, tek tük insana ya da hayvana rastladık. İssiz bölgelerden geçiyorduk. Tepecikler denizin dalgaları gibi uzanıyor, biz de hızlı ilerliyorduk. Sadece altı günde büyük Fırat Nehri'ne ulaştık. Sığ bulduğumuz bir yerinden geçerken suyunun azlığı bizi hayrete düşürmüştü, fakat sonradan güneye doğru indikçe coşup gürleşecek ve biz de kardeşi Dicle ile arasında kalan geniş topraklara neden iki nehir ülkesi dendiğini anlayacaktık.

Diomedes ile birlikte en önde gidiyordum. Peşimizdeki arabada Stigos ve Zakrops vardı. Kafilenin ortasında hazinemizin, gecelik palto ve battaniyelerimizin, silahlarımız, araç gerecimiz, tuzlanmış et ve yufka ekmeğimizle iki koca küp dolusu su ve şarabımızın yüklü olduğu arabayı tek gözlü Hekim Eurymakhos idare ediyordu. Bir sonraki arabayı Kaliphon ve Polymerios sürüyor, en arkadan Polkos ve Polyphas kardeşler geliyordu. Herkes yeni seferin keyfini sürüyor, arada sırada arabadan arabaya neşeli sataşmalar duyuluyordu.

En gerideki arabada bulunan Polkos, kalkan tozdan yakınıyordu. "Arabalarınızın arkasına çalı bağlayın da biraz daha toz çıksın, sizi düşüncesiz herifler!" diye bağırdı avazı çıktığı kadar. "Böylece boğulayım, ben de kurtulayım siz de kurtulun!"

O an Polymerios sırtarak arkasına döndü. "İstersen önümüze geç de yolumuzu sula Polkos!" diye seslendi. "Şu koca gövdeni sabahtan beri doldurduğun şarapla, bir yaban eşiği gibi akşama kadar işersin artık!"

Herkes kakhahalarla gülüyordu ama mızraklı yiğit savaşçı önüne bakmayı unutmuştu. O süratle bir çukura giren araba çatırdayarak devrilirken, Polymerios ve Kaliphon uçarak yere çakıldı. Polkos bunu görünce sevinç çığlıkları attı. İki arkadaş ağızlarına geleni sayarak şişen kafalarını ovarken, Polkos'un yanlarından ge-

çip giderken çıkardığı tozla öksürüklere boğuldular. "Yorulduğun zaman arabadan hep böyle mi inersin Polymerios?" diye bağırdı iri kıyım savaşçı. "Öyle ya, arabadan böyle inmek marifettir, ustalık ister! Ama bana hiç hoş görünmediği zamanlar da oluyor."

Fırat'ın ötesinde göz alabildiğine ıssız topraklar uzanıyordu. Uzaklarda nadiren de olsa göçebe çobanların çadırları gözümüze çarpıyordu; yaktıkları ateşler incecik dumanlar çıkarıyordu. Ondan sonra da kimsecikleri göremedik. Fakat o sessizliğin içinde, Babil tapınaklarında çalınan borular gibi tiz sesler geldi kulağımıza birden. Bir tepeyi döndüğümüzde, koca koca kaya kütlelerinin arasında ters dönmüş bir arabanın enkazını ve dehşet verici bir biçimde ezilmiş iki at leşi gördük. O korkunç çığıklar devasa bir filden geliyordu. Tahta arabayı muazzam dişleriyle çatır çatır kırıyor, hantal ayaklarıyla tekerlerini ve dingilini kudurmuşçasına parçalıyordu.

Nasıl ki sert rüzgârın üflediği küllerden alevler yükselirse, Diomedes'te de hemen avlanma hevesi uyanmıştı. Daha araba hareket halindeyken kül renkli hayvanın böğrüne ağaçtan bir mızrak fırlattı. Arabadan atlamasıyla ürkerek şaha kalkan atları umursamadan, tunç kargısını elinde tarta tarta koca hayvana doğru koştu.

Fil üstüne gelen hasmına vahşi çığıklar atarak döndü; uzun hortumunu savurarak hücumla geçerken Diomedes çabuk davranıp uygun bir mesafede durarak kendini emniyete aldı. O esnada ben de koca deve arkadan usulca yaklaştım; Mısır ve Nubya savaşçılarından öğrendiğim gibi hayvanın arka bacaklarının eklem yerlerine kılıcımla iki darbe indirdim. Fil böğürerek yere yığılırken Tydeus'un oğlu kargısını hayvanın gözüne sapladı.

Arabanın enkazını araştırdığımızda ustaca işlenmiş perdeler ve değerli kumaşlar arasında baygın yatan genç bir kadın gördük. Onu dışarı çıkardıktan kısa süre sonra gözlerini açtı. Neye uğradığını şaşırmış gibiydi, anlamadığımız bir dilde bir sürü sözler söyledi. Epeyce bir zaman sonra iki nehrin arasındaki topraklarda yaşamış kavimleri birbirine bağlayan, kralların, rahiplerin, savaşçıların ve tüccarların kullandığı eski Akad dilinde konuştuğunu anladık. O dili Asur topraklarına yolculuk yapmaya karar verdikten sonra Ugarit'te öğrenmeye başlamıştık.

"Siz kimsiniz?" diye sordu tanımadığımız kadın. "Neredeyim ben? Neler oldu?"

Elinden tutup kaldırmak için uzandığım sırada Diomedes beni hoyratça kenara itti, kolunu kadının başının altına soktu. "Buradan tesadüfen geçiyorduk" dedi yarım yamalak Akadcasıyla. "Uzaklarda Yukarı Deniz kıyılarında yaşayan savaşçılarız. Bir fil arabanı harap etmiş. Kargımla canını aldım. Peki sen kimsin? Yoksa bu tehlikeli topraklarda bir başına mı yolculuk yapıyordun?"

Kadın güzel yüzüne dökülen uzun, siyah zülfünü topladı. "Hiç beklenmedik bir anda tiz çıgıklar duyduğumu hatırlıyorum sadece" diye karşılık verdi Tydeus'un oğlunu şaşkınlıkla süzerek. "Korkak kölelerim kaçıp gittiler ve beni burada savunmasız bıraktılar. O korkunç hayvanın karşısına tek başına dikildiğine göre cesur bir savaşçı olmalısın yabancı; üstelik kendin yaralanmadan onu alt ettiğine göre oldukça güçlüsün demektir."

Diomedes'in yüzünde güller açıverdi. Bu övgülerin yüreğinde gururun yanı sıra genç ve güzel kadının cazibesine karşı bir temayül de uyandırdığını seziyordum. Kadının bedenini saran kalın kumaştan elbise geçirdiği kaza sebebiyle açılmıştı. Uzuvarları gayet düzgün görünüyordu. Vücudu Girit'teki heykellerden farksızdı, yüzünde Yunan tanrıçalarının kusursuz zarafeti vardı. Kazanın sersemliğinden henüz kurtulamamış, başını Diomedes'in göğsüne yaslamıştı.

"Seni ezmek isteyen canavarı öldürürken tek başıma değildim yavrucuğum" dedi Diomedes, Akadcası gitgide düzeliyordu. "Cesur dostum da yanımdaydı. Benim adım Diomedes, Yunan diyarındaki Argos'un kralıyım. Bu da yiğit Aras."

Kadının gözlerime diktği koyu renkli iri gözlerinin derinliklerinde gördüklerim, o inanılmaz derecede tatlı sırları yeniden uyandırmış, bakışları kesilmek üzere yatırılmış bir boğanın başına indirilen topuz darbesi gibi sarsmıştı beni. Tebessümünü bana savaşma hevesimi ve heyecanımı unutturmuştu; hislerim sonbahar rüzgârıyla yapraklar gibi savruluyordu. Konuşmak için ağzımı açtığımda garip bir cıyıklama çıktı gırtlığımdan. Dostumun bu muhteşem yaratığın başını uzunca bir süre kollarının arasında tutması beni kıskandırmaya başlamıştı.

"Demek kurtarıcımın adı Diomedes'miş, ne kadar da tuhaf bir isim!" dedi kadın o esnada. "Eminim çok uzaklardan geldin; bir kral olduğun güçlü kollarından çok, terbiyen ve iyi yürekliliğinden

anlaşıyor. Adım Perizad, ben de soylu bir aileye mensubum. Kut-sal şehir Harran civarına yaptığımız geziden dönerken filin saldırısına uğradık.”

“Biz de Harran'a gidiyoruz” diye atıldı Diomedes. “Eğer ister-sen sana eşlik edebiliriz. Yaralanmadın değil mi? Yanımızda işinin ehli bir hekim var.”

O sırada Argoslular da yanımıza gelmişti. Eurymakhos getirdi-ği testiyl uzatınca, zavallı kazazede kana kana içerek susuzluğunu giderdi. Diomedes'in desteğiyle ayağa kalktığında bir tanrıçayı andıran uzun boyuna şaşırdık çünkü Diomedes'ten hemen hemen bir karış daha kısa olmasına rağmen bana denkti ama Argosluların çoğundan iriydi. Duyduğu acıdan hafifçe inleyerek Diomedes'in omzuna sımsıkı sarıldı. “Araba devrılırken ayağımı incitmiş olmalı-yım!” dedi ince sesiyle.

“İzin verirsen seni taşıyayım!” dedi Diomedes kibarca. Güzel yabancı, başını evet anlamında salladı gülümseyerek, ince kolları-nı Argos kralının boynuna doladı. Diomedes avını yakalamış bir kartal gibi onu kolayca kaldırıp kucaklayarak arabamıza götürdü. Ben de hemen arkalarından arabaya atladım, fakat tam dizginleri kavramıştım ki Diomedes onları elimden çekip aldı. “Sen en iyi-si Eurymakhos'un yanına geç Aras, yerimiz zaten dar!” deyince mecburen toz toprak içinde yolculuk yapmaya razı oldum.

“Hakikaten bizim Diomedes kaptı yavru güvercinil!” dedi tek gözlü hekim bıyık altından gülerek. “Karısı Egialeia'nın iha-netine uğradıktan sonra bir daha hiçbir kadına bakmayacağını sanıyordum. Fakat böyle bir güzelliğe hangi erkek karşı koyabi-lir? Yüreği onca dert ve kederle kavrulan Diomedes, uzun süren çekingenliği üstünden atıp yeniden bir kadını sevmek istese ona kim kızabilir ki? Hem de benim bile elimi uzatmakta bir an olsun tereddüt etmeyeceğim bir kadını!”

“Kapa çenenı Eurymakhos!” diye sert çıktım. Galiba biraz da kışkandığım için böyle azarlarcasına konuşmuştum. “Sen elini bı-rak, öbür gözünü de vermemeye bak! O zaman yabancı kadınlara bakıp heyecana da kapılamazsın, seni kart horoz!”

Eurymakhos sustu. İncinmişti. Bomboş arazide tozu dumana katarak giderken ben de ağzımı açıp tek kelime olsun etmedim. Nihayet bir süre sonra Asurluların batı sınırındaki muhkem kalesi,

kutsal Harran şehrinin surları ve kuleleri göründü. Kapıdaki nöbetçiler bizi tereddüt etmeden içeri alıp silahlarını kaldırarak selamlayınca şaşırdık. Perizad'ın dostumuza kralın atadığı valinin konağına giden yolu tarif ettiğini sonradan öğrendik.

Güzel kadın orada saygıyla karşılandı. "Hayatımı kurtardığın için sana şükran borçluyum Diomedes" dedi. "Ama sadece teşekkür etmekle yetinmek istemiyorum. İzin verirsen, seni ve arkadaşlarını ağırlamak isterim; bütün ihtiyaçlarınız giderilecek. Güneş battıktan sonra onurunuza verilecek ziyafete davetlisiniz, böylece hayatımı kime borçlu olduğumu Asurlulara göstereceğim."

Diomedes bu teklifi memnuniyetle kabul etti. Güzel kadın konağın iç kısmında gözden kaybolurken, hizmetçiler ve kadın köleler Argosluları layık oldukları biçimde karşılayıp temizlenmek üzere hamama davet ettiler.

"Doğruyu söylemek gerekirse, böyle bir kadına rastlamayalı çok uzun zaman oldu" dedi Diomedes koluma girerek. "Argos'taki o uğursuz günden beri bütün kadınları hor görüyor, hepsinden nefret ediyordum. Oysa bugün, soyumu sürdürecektir bir hayat arkadaşına olan özlemim içimde yeniden canlandı. Biliyorsun ki henüz bir evlat sahibi değilim. Oğullarımın anası olmaya Perizad'dan daha layık kim var? Hizmetçilerinin gösterdiği saygı da onun soylu bir aileden geldiğini doğruluyor. Gerçi bana daha fazlasını söylemedi ama eğer bir prenses değilse, en azından seçkin bir rahibe olduğu kesin, çünkü bana anlattığına göre tanrılar arasında en çok değer verdiği ay tanrısının büyük mabedini ziyaret etmek üzere Harran'a gelmiş. O tanrı hakkında pek fazla bilgi sahibi değilim ama güçlü ve etkili olsa gerek. Neyse, akşam olunca daha faziasını öğreniriz."

Diomedes'in böyle konuştuğuna hiç tanık olmamıştım. İçinde aşk ateşinin alevlenmeye başladığını seziyordum. O an yüreğimde kıskançlık ağır bastı. "Öyleyse Perizad'ın yardımına muhtaç dilenciler gibi görünmesek iyi olur, üstelik niyetlendiğimiz işi, yani Asurluların hizmetine girmeyi halletmeden" dedim sertçe.

"Çok haklısın" dedi Diomedes sevinçle. Canımın sıkıldığını fark edememişti. "Atlar ahıra çekildikten sonra Asur askerleri in yanına gidelim de ne kadar yetenekli olduklarını bir görelim. Böylece verecekleri ücrete değip değmeyeceğini anlarız."

Atları yerine yerleştirdikten sonra şehrin ortasına inşa edilmiş ve bir duvarı Ballıh Deresi'ne bakan i kaleye gittik. Ballıh güneyde, dört günlük mesafede büyük Fırat Nehri'yle birleşen bir akarsuydu. Savaşçıların çoğu ya saçakların gölgesine uzanmış şekerleme yapıyor ya da şans oyunları oynuyordu. Bu asker sınıfı dünyanın her yerinde böyleydi, talimden vakit buldukça haylazlığa dalandı.

Sadece kk bir birlik ellerinde uzun kalkanlar ve başlarında sade miğferlerle, pekiştirilmiş toprak zeminde bir o yana bir bu yana koşarak talim yapıyordu. Komutanları onlara ceza vermişti. Arkadaşlarının gölgede uzandıkları yerden attıkları laflara muhatap oldukça, yüzü gözü kan ter içinde kalmış Asur askerlerinin şevki daha da kırılıyordu.

"İşte Asur ordusunu diğerlerine üstün kılan bu gayrettir! Bakın, biz burada dinlenirken şu aslanlar nasıl da hızlı hareket etmeyi öğreniyor! İtiraf edelim ki bizim tembelliğimize karşılık, asıl alışkan yiğitler bunlardır. Bu yüzden komutanlar savaş zamanı gelip çatınca en n saftaki şerefli mevkiyi seve seve onlara ayıracaktır."

Bunları söyleyenler dizlerine vura vura kahkahalarla gülüyor, arkadaşlarıysa onları bir batı duvarına bir doğu duvarına süren a-vuşun kırbacı altında inim inim inliyordu.

Diomedes gölgede yatan askerlerden en baştakine yaklaştı. "Kalk bakalım!" dedi iki bakır sikke atarak. "Bizi şu talihsiz birliğin komutanına götür de kendisiyle bir görüşelim. Her ne kadar Asur kralının askerlerinin gevşekliğini ve tembelliğini, gözlerinin apakla bacaklarının ıbanla dolu olduğunu görsem de Asur ordusuna katılmak niyetindeyim. Nerede olursa olsun, hangi düşman karşıma dikilirse dikilsin, tn kılıçların şakırtısına yeniden kulak kabartmaya can atıyorum."

"Böyle aşağlayıcı sözler söylersen azarı işitirsin" diye karşılık verdi Diomedes'in hitap ettiği asker. "Asur savaşçıları gittiği her yerde korku salar, hiçbir ordu onlara karşı koyamaz. Verdiğin bakır sikkeler bu akşamlık gırtlaiğımı ıslatmaya yeter. Komutanımız dinlenirken rahatsız edilmekten hiç hoşlanmaz; yine de gel benimle, seni ona götüreyim. Yeni savaşçıları denemeyi çok sever, bu yüzden beni dllandirecektir. Sizden tek isteğim, onun huzuruna çıkınca dilinize sahip olmanız. Oldukça asabidir, size kızıp sopayla girişirse benim payımı da unutmaz!"

Diomedes Asur askerini göğsündeki meşin şeritlerden yakaladı, oyun oynarcasına kolayca ayağa kaldırdı. “Bu kan bu damarlarda aktıkça, Diomedes’e sopa atmaya kimsenin gücü yetmez!” diye karşılık verdi. “Ama gücümü sende denemeyeceğim. Düş önüme, o asabi komutanını yatıştırayım.”

Asur askeri bizi ana binaya götürdü. Orada beklememizi söyledi. Az sonra kısa boylu, zırhı gümüş işlemeli, etine dolgun bir adamla birlikte çıkageldi. Kale komutanı dudak bükerek bizi tepeden tırnağa süzdü. Sıcaktan ve tozdan korunmak için zırhlarımızın üstüne yün pelerinler aldığımız için savaşıardan çıkarak uzak diyarlardan gelmiş cesur kahramanlar gibi görünmüyorduk galiba.

“Ey yabancılar, Assur size güç versin, özellikle bizim tunçtan silahlarımızı kaldırmanız için!” dedi adam. “Doğudaki dağlarda kurulu on yedi şehrin şanlı fatihi Tikaltep’in oğlu Elinnu’nun huzurunda bulunuyorsunuz. Şu kahrolası göçebe Amurru kabileleri başımıza bela kesilmeseydi, böyle sizin gibi her ipini koparıp geleni hizmetime almama gerek kalmazdı. Zaten size vereceğim birkaç bakır sikkeye de değersiniz.”

“Gördüğüm kadarıyla Asur devleti gücünü nezaketten almıyor” diye karşılık verdi Diomedes kaşlarını çatarak. “Konukseverlik koltuk değnekleriyle yürürken, kibrin yağız atlara bindiği bir memlekete benziyor burası. Bilesin ki ben de Tydeus’un oğlu, Küçük Asya’nın en mağrur şehri Truva’nın seçkin kahramanlarını dize getirmiş ve kılıcını sayısız düşman kanıyla yıkamış Diomedes’im. Yanımda gördüğün dostum Aras’tır, benimle birlikte başta Hititler olmak üzere, pek çok kavme karşı mertçe mücadele etmiş ve hiçbir düşman karşısında kaçmayı aklının ucundan geçirmemiştir.”

“Adlarınızın benim için bir önemi yok, Truva’yı da daha ilk defa sizden duyuyorum” dedi Elinnu, masanın üstüne birkaç bakır sikkede attı. “Sadece Hititleri bilirim, doğruyu söylemek gerekirse harp sanatındaki yetenekleri su götürmez. Hiç kuşkun olmasın, sık sık dünyanın en ücra köşelerinde yıllarca kılıç salladığını, hattâ ünlü bir kral olduğunu dahi iddia eden nice savaşı gelir bize. Benim merak ettiğim, neden oraları bırakıp şu lanet olası çöle, berbat şarap ve kuru ekmek karşılığında sınırda görev yapmaya geldikleridir. Eğer gerçekten sayısız düşmanı alt ettiysen, herhalde boğazı-

na düşkün bir zenginin evinde, eline teslim edilen bir sürü zavallı kuzuyu gırtlaklayan bir kasaptın.”

Kale komutanının densiz konuşmaları Diomedes'i kızdırmıştı. “Gerçi askerlerinin önünde itibarını zedeler ama istersen sana beni bir kez deneme fırsatı vereyim” dedi kale komutanına. “Adamların seni üstüne basılmış bir kurbağa gibi ayaklarımın dibinde kıvranırken görürlerse disiplin bozulabilir. Bilesin ki savaş tanrısı mızrağımı böğrüne yedi; bileğinden yaraladığım tanrıça Afrodite'in kanını da yere döktüm.”

“Ölümlü insanları dize getiremiyorlarsa, demek ki o tanrılar pek de güçlü değilmiş” diye karşılık verdi Elinnu. “Bizim tanrımız Assur yedi demir tabanlı ayağıyla bir bastı mı, bütün insanlığı ezer! Eğer ille de istiyorsanız, size Asur savaşçılarından biriyle kılıç tokuşturma fırsatı vereyim. Böylece kralın askerleri karşısında biraz olsun itibar kazanırsınız. Şerefim üzerine söz veriyorum, buradan bir cenaze çıkmadıkça düello bitmeyecek. Ne de olsa tahta kılıçlarla oyun oynayan çocuklar değil, kan dökmeyi meslek olarak seçmiş savaşçılarız. Hanginiz dövüşecekse meydana çıksın.”

Böyle konuşmakla bizi korkutabileceğini sanıyordu. “Ne olur ben çıkayım dostum!” diye yalvardım. “İçimde biraz hareketin bana iyi geleceğine dair bir his var.”

“Oyuncağımı elimden almaya mı çalışıyorsun?” diye çıkıştı Argos kralı. “Senden büyüğüm, öncelik benim! Ama beni serinletmek için arkamda durup şarap sunabilirsin.”

“Gücünü böyle zayıf bir rakip karşısında heba mı edeceksin?” diye karşılık verdim. “Boğanın oğlakla boy ölçüşmesi gibi bir şey bul”

“İsrar edip beni oyalama!” diye kestirip attı Tydeus'un oğlu. “Şu işi bitirince birlikte yemek yiyelim, çünkü çok acıktım.”

Biz kendi aramızda tartışırken kale komutanı da şaşkınlıkla bir birimize bir diğerimize bakıyordu. “Bu kadar yeter!” diye bağırды en sonunda. “Sıcaktan beyniniz mi sulandı, yoksa siz de tanrıların akıl vermediği zavallılardan mısınız? Çekişip durdukça kulaklarımı tırmalıyorsunuz; madem öyle, hanginizin öleceğine kura çekerek karar verelim.”

Sonra masanın üstünden fildişinden bir zar aldı, ellerini arkasına saklayıp avuçlarını yumarak yeniden önüne uzattı. Diomedes

ise adamın iki eline birden vurunca zar taş kaplama zemine düştü. Kurayı böylece kazanmış oluyordu.

Tydeus'un oğlu uzun bir uykunun ardından uyanan ve akşamın alacasında ininden ayrılıp ava çıkınca besili bir koyun gören dağ kedisi gibi seviniyordu. "Bana rakip olarak seçtiğin o zavallıyı çıkar bakalım karşıma!" diye seslendi kale komutanına. O ana dek zırhının altın işlemelerini gizleyen pelerini bir hamlede omzundan sıyırdı. Neye uğradığını şaşırıp dehşetle gerileyen Elinnu'nun karşısında Olympos tanrıları gibi dikiliyordu.

Kale komutanı Diomedes'in karşısına çıkaracak bir Asur savaşçısı bulmakta zorlanıyordu. Oysa demin düello dendiğinde, kendileri için hem bir eğlence olacağını hem de onun üstüne bahse girebileceklerini düşünerek sevinç çığlıkları atmışlardı. Derken bize satışıp laf atmaya başladılar. İçlerinden en çelimsizinin bile ikimizi birden alt edebileceğini, saçlarımızdan tutarak çamurun içinde sürüye sürüye götürüp akbabaların önüne atacağını söylüyorlardı. Ama Elinnu'nun adını söyleyerek çağırdığı her asker, ya yalandan bir öfkeyle taze bir yarasını göstererek ya da bir adım gerileyerek homurdanıyordu: "Ne yazık ki şu an için rahat hareket edemiyorum, şu serseriye senin huzurunda tepelemek gibi sıradan bir işi beceremediğim için üzgünüm Elinnu! Ama yanımdaki her zaman göreve hazır!"

Her biri bir bahane uydurup yanındakini işaret edince, kale komutanı başından çıkardığı miğferi hırsla yere çaldı. "Hiçbiriniz bana layık cesur savaşçılar değilsiniz!" diye haykırdı hiddetle. "Tamam! Madem öyle, Assur aşkına düelloya kendim çıkarım ben de! Dilerim bana zafer bahşeder. Aslında arkada kalıp savaşı idare etmem gerekirdi, ne de olsa zaferin kazanılmasını sağlayan kaba kuvvetten ziyade komutanlık yeteneğidir."

O esnada arka taraftan tok kahkahalar geldi. Dönüp baktığımızda kimseye hissettirmeden iç kalenin avlusuna kadar girmiş muhteşem bir savaş arabasının üstünde dikilen iki adam gördük. Atlar ter içindeydi, hayvanları süren adamlarsa toza toprağa bulanmışlardı. Uzun boylu olanı aşağı atlayıp bize doğru yürüdü.

Tam bir devdi bu; muazzam gövdesi bana Telamon'un uzun yıllar önce ölen oğlu Ajax'ı hatırlatmıştı. Küt kesilmiş top sakalı tunçtan örme bir zırha bürünmüş göğsüne kadar iniyordu. Gümüş işlemeli geniş deri kemerinde bir hançerin değerli taşlarla süslü sapı göze çarpıyordu. "Ordumuzun seçkin komutanlarından Elinnu şimdi burada bir yabancıнын kılıcıyla son nefesini verirse gerçekten çok üzülürüm" dedi alaycı bir ses tonuyla. "Cesareti-ni sadece meyhanede sergileyen savaşçılarımız gibi, bu kalenin gözü pek komutanının da şu yiğitle başa çıkabilmesi lazımdı. Öte yandan hiçbir Asur askerinin bu çarpışmayı göze alamaması gerçekten utanç verici olurdu! Demek ki tam vaktinde gelmişim."

"Kilişul!" diye bağrdı kale komutanı şaşkınlıkla, iki eli i saygıyla yana açtı. "Bu ne beklenmedik bir ziyaret! İzin ver de hizmetkârın seni şükranla selamlasın. Seni başkentten güneş tanrısının kısırak-ları getirmiş olmalı!"

"Bilemedin" diye karşılık verdi uzun boylu adam gülümseye-rek. "Tam tersi istikametten geliyorum. Alzi'nin yaylalarında ve Gümüş Sıradağları'yla Yukarı Deniz arasında kalan yörede keşfe çıkmıştım."

"Demek Hitit topraklarına tek başına girdin, öyle mi?" dedi Elinnu hayretle. "Sağ salım döndüğün için tanrılara besili bir koyun adayacağım. Bana ayırabileceğin kadar vaktin varsa konuğum ol!"

"Vaktim dar" dedi adam düşünceli bir tavırla. "Zor günler bizi bekliyor, ayrıntılarını sana daha sonra anlatırım. Öncelikle seni şu yabancıнын elinden kurtarmaya çalışayım; ne de olsa kuzenimsin." Sonra Diomedes'e döndü. "Askerlerimizin senin karşına çıkma-mak için ileri sürdüğü bahaneleri duyunca utancımın yerin di-bine girdim. Yine de bütün Asurluların korkak olduğunu sanma. Düello teklifini seve seve kabul ediyorum. Ama teklifini geri çekti-ğin zaman kimse senin şerefinden şüphe etmeyecektir, çünkü ben gelmeden önce meydan okumuştun."

Diomedes kendisine denk bir rakip bulduğunu anlamıştı. "Şu savaşçılardan daha yürekli olmana sevindim" dedi gülümseye-rek. "Ama uzun bir yolculuktan daha yeni döndün, yorgun ve aç olmalısın. Önce bir yemek yiyip kendine gel, kolunu bacağına ov-dur. Öğle vakti karşı karşıya geliriz."

“Öyleyse sen de hazırlan” diye karşılık verdi öteki. “Elinnu seni evine götürüp karnını iyice doyursun. Senin gibi soylu bir rakibin güçten düşmesini istemem.”

Elinnu Asur ordusunun önde gelen komutanlarından biri olduğunu düşündüğümüz Kilişu'nun emrini duyunca suratını astı. O adamın gerçek rütbesini çok sonra öğrenecektik. Düello hakkında konuşuyorduk. “Bana sorarsan, gücünü idareli kullanmalısın” dedim Diomedes'e. “Bırak dövüş uzun sürsün. Önce senin yorulacağına ihtimal vermiyorum, çünkü rakibin çok zorlu bir yolculuktan dönmüş gibi görünüyor.”

“Kalkanımı akşama kadar dövse umursamam” diye karşılık verdi Argos kralı. “Çekingen görünüp boğazını kollayacağım. Vakıtle Truva'da Patroklos'un anısına yapılan dövüşlerde karşıma dikilen güçlü Ajax'ı da böyle alt etmiştim. Kalkanımı yardıktan sonra boynundan yaralamıştım onu. Öteki Yunan kralları araya girmese onu öldürecektim.”

Ben silahlarını arabadan getirmeye gittiğimde Diomedes sakın sakın yemeğini yiyordu. Dostumun kayıtsızlığına hayranlık duyuyor, ben bile heyecanımdan yemek yiyemiyordum. O dev yapılı Asur savaşçısının ciddi bir rakip olduğunu düşünüyor, kendi kendime itiraf edemesem de dostumun hayatı için endişeleniyordum.

Tydeus'un oğlu nihayet kupasındaki içkiyi bitirdi, kılıcını kuşanıp yedi öküz derisiyle kaplanmış, oval biçimindeki koca kalkanı ve dişbudak ağacından yapılmış mızrağını eline aldı. Rakibi kendini kalenin avlusunda bekliyordu. Elinnu'nun askerleri de silahlarını kuşanarak hazırlanmışlardı.

“Düelloya başlamadan önce, her ihtimale karşı adamlarının hile yapmayacağına dair rakibinden teminat al” diye tembihledim Diomedes'i.

“Kilişu hayatta olduğu müddetçe böyle bir kalleşliğe izin vereceğini sanmıyorum” diye karşılık verdi Argos kralı. “Ne kadar mert bir rakiple karşı karşıya olduğumun farkındayım. Ama o ölürse, vereceği emirlerin de bir hükmü kalmayacak. Öyle olduğu takdirde tez zamanda tabanları yağlamamız gerekecek; sen de yola çıkmaya hazır halde, elinde dizginlerle bekliyor olacaksın!”

Dev yapılı Kilişu, güneşin karşısında ilkçağların yenilmez savaşçıları gibi dikiliyordu. Dört köşeli kalkanı tamamen tunctı, .

orta yerine zarif bir aslan başı resmedilmişti. Devlin demir kargısı da atılmak için değil, saplanmak için yapılmış gibi görünüyordu.

Bunu Diomedes'e söyledim; halbuki o çok önce farkına varmıştı. Vakur adımlarla meydanın ortasına doğru ilerledi, hasmına yirmi adım kala durdu. "Benim karşıma çıkmayı göze aldığna göre cesur bir savaşçısın demektir!" dedi hasmına. "Dövüşe başlamadan önce bana adını ve kimlerden olduğunu söyle ki seni öldürdüğüm zaman adağımı tanrıların arzuladığı biçimde sunabileyim."

"Prenses İmhota'nın oğlu Kilişu olduğumu bilmen yeterli" dedi Asurlu cevaben. "Fakat sözlerin gibi endamın da kralları hatırlattığı için, seni alt ettiğim zaman cesedini köpeklere yedirmeyeceğime söz veriyorum. Ancak biraz daha ileri gidip senin için muhteşem bir mezar yaptıracağım. Tanrılar zaferi sana bahşederse, senin de aynı şekilde davranacağını umuyorum."

"Öyle olsun" dedi Diomedes. "Artık kocakarılar gibi çene çalacağımıza, kimin daha üstün olduğunu meydana çıkaralım."

Bu sözlerle koca ellerinin arasında şöyle bir tarttığı mızrağı hasmına o kadar hızlı savurdu ki Asurlu kalkanını son anda kaldırıp canını kurtardı ama çarpışmanın şiddetiyle sersemleyip birkaç adım geriledi, kalkanı indirip böğrünün üstüne yere düştü.

Asur askerleri dehşetle bağırırken Diomedes hasmının üstüne şimşek hızıyla atıldı. Fakat tam öldürücü darbeyi indirecekti ki Kilişu demir kargıyı kaldırıverdi. Demek ki Diomedes'i tuzağa düşürmek için yalandan düşmüştü. Tydeus'un oğlu artık dövüşü kazandığını düşünüp daha ileri gitseydi, kargı kamını deşecekti.

Neyse ki hileyi zamanında sezerek durmayı başardı. Kilişu sol elindeki demir kargısıyla ayağa fırlayıp Asur askerlerinin coşkun tezahüratları altında Diomedes'in üstüne doğru koşmaya başladı. Tydeus'un oğlu usul usul geri çekildi, hasmının elinde kargı olduğu müddetçe işi çok zordu. Asur savaşçısı da bunun farkındaydı, dostumu kargısıyla yavaş yavaş geriliyordu. Nihayet Diomedes sırtını duvara dayadı. Asur savaşçısı son darbeyi indirmek üzere gerilirken Tydeus'un oğlu kenara çekiliverdi; aynı anda şiddetle savurduğu kalkan hasmının boynuna gelince ikinci kez sersemleyen Kilişu, atmaya hazırlandığı kargıyı yere düşmemek için elinden bırakmak zorunda kaldı.

Artık ikisi de yalınlılığa karşı karşıya kalmıştı. Gazaba gelmiş iki

yaban domuzu gibi birbirlerine doğru koşmaya başladılar. Kılıçları tokuştukça şakırtıları duvarlarda yankılanıyor, kâh biri kâh diğeri üstünlüğü ele geçirirken zafer iki taraf arasında gidip gelyordu.

Bu şekilde bir sonuca varılamayacaktı, çünkü güçleri ve zekâları birbirine denkti. Fakat Diomedes hasmının açığını kollayarak hücum ederken onu bacağından yaraladı ama Asurlunun hamleleri bana daha şiddetli gibi görünüyordu. Nitekim az sonra Diomedes'in duvarın dibinde kalmış kalkanını alıp koluna takıverdi, demir kargısını da yeniden ele geçirmişti. Diomedes ise hasmının kalkanıyla kendini korumaya çalışıyordu. İki savaşçı üçüncü kez gırtlak gırtlığa geldi. Asur askerleri, Elinnu ve ben düelloyu büyülenmişçesine seyrediyorduk. Ömrümüzde hiç böyle bir dövüş görmemiştik. Bu arada Asurlunun demir kargısı Diomedes'in kullandığı madeni kalkanı bile delmiş, kargının ucu kolunu yaralayınca akan kanlar zırhını kırmızıya boyamıştı. Dışbudak ağacından mızrağını eline geçiren Diomedes hasmının ayaklarına hamle yaptı, bacaklarının arasına soktuğu mızrağı çevirince Kilişu böğürerek yere yıkıldı.

Tydeus'un oğlu rakibinin üstüne bir panter gibi saldırınca sevinç çılgınlıkları atacak oldum. Ne var ki Asurlu aynı anda dere kenarında kendini yakalayan çocuğun elinden sıyrılan balık gibi çevik bir hareketle ayağa fırlayıverdi. Asur askerleri komutanlarının tehlikeyi atlattığını görünce heyecanla bağıştılar.

Zafer artık Asurluya göz kırptıyordu, çünkü Diomedes kullandığı kalkan delindikten sonra kaldırıp atmıştı. Şimdi Kilişu muazzam hamlelerle üstüne üstüne gittikçe, Diomedes geri geri çekiliyordu. Dostum kılıcını hasmının gırtlığına sokma fırsatını iki kez yakaladı gibime gelmişti, fakat Asur savaşçısı ikisinde de kalkanını ustaca kullanarak boynunu korumayı başardı. Az sonra Diomedes sırtını tekrar duvara dayamıştı. Sol eliyle duvarı yokluyor, ne var ki rakibinin kafasına atabileceği gevşemiş bir taş parçası bulamıyordu.

Duvar sağlam örülmüştü ama o sırada rakibinin hamlesinden sıyrılmak için şimşek hızıyla eğildi Diomedes, yerden bir avuç kum alıp Asurlunun suratına fırlattı. Çöllerde savaşa savaşa tecrübe kazanmış olan Kilişu, dostumun böyle bir hamleye başvuracağını bildiğinden gözlerini yummuştu. Fakat salladığı kolunu durdurmadı, elindeki kılıç duvara öyle sert çarptı ki çatırdayarak parçalandı.

Asur askerleri silahsız kalan komutanlarına dehşetle baktılar. İçlerinden birinin yayının kirişine ok yerleştirmekte olduğunu sezdim. Hemen müdahale edip Asur askerini kılıcımla öldürdüm.

“Yunanlıya kalleslik düşünenlere lanet olsun! Asurlular savaşçıdır, katil değil!” diye haykırdı Kilişu. Sonra kırılan kılıcının kabzasını Diomedes’in ayaklarının dibine atarak mertçe ölümünü bekleme-ye koyuldu.

Argos kralı sırtını duvara dayadı; soluk soluğa kalmıştı. Ter içinde kalmış hasmına baktı. “Gerçekten çok güçlü bir savaşçısın Kilişu” dedi Asurluya. “Tanrılar zaferi bana verdiyse, hiç kuşum yok ki sırf yıllardır yurdundan uzak kalmış bir insan olduğum içindir. Bütün ömrümü dilini bile bilmediğim yabancı diyarlarda geçirmeyi ben seçmedim! Bu yüzden senden daha mutlu değilim ve seni öldürmek de bu durumu değiştirmeyecek. Tanrılar ve şerefim adına, canını bağışlıyorum!”

Sonra kılıcını indirip hasmına sağ elini uzattı. Kilişu onu bileğinden yakaladı. “Senin galip gelmeni sağlayan tanrıların iradesi mi, yoksa kralın demircilerinin ihmalkârlığı mıdır bilinmez” diye cevap verdi. “İyi bir kılıcın taşla vurulduğunda kırılmaması gerek. Yine de beni adli bir dövüşün sonunda yendin. Gel, birlikte başkente gidelim! Senin gibi bir kahramana Harran dar gelir. Kralın büyük savaşlar için güçlü savaşçılara ihtiyacı var. Elleri değnekli Amurru kabileleriyle yapılan mücadeleler savaştan bile sayılmaz.” İri yapılı Asur savaşçısı sonra bana döndü. “Rakibimi kallesçe arkadan oklamaya çalışan haini kılıcınla engellediğin için sana şükran borçluyum. Böylece beni büyük bir utançtan kurtardın.”

Kilişu’yla birlikte ilk defa kaleye geldiğimizde gördüğümüz adam alaycı bir gülüşle müdahale etti: “Hem artık bizim yiğit Elinnu ettiği yeminin altında ezilmek zorunda kalmamış oldu. Daha demin buradan bir cenaze çıkmadıkça dövüşün sona ermeyeceğini söylememiş miydi? Gerçi umduğunu bulamadı ama şu delikanlının sayesinde sözünü tutmuş oldu.”

“Assur aşkına!” diye söylendi kale komutanı utana sıkıla. “Şu yiğit savaşçıları uyuz dilenciler gibi gören gözlerim yaşlanıp eski gücünü kaybetmiş demek kil”

“Hiç olmazsa bizzat karşıma dikilecek cesareti gösterdin”

dedi Diomedes, Elinnu'nun sözleri onu yatıştırmışa benziyordu. "Bu yüzden, yaptığın saygısızlığı affettim."

"Aramızdaki düşmanlığı unutalım" diye araya girdi Kilişu. "Bu akşam valinin konağındaki ziyafette bir araya geliyoruz. Sizi de bekliyoruz, çünkü sizinle geçmiş ve gelecek günlerden söz etmek istiyorum. Geldiğiniz ülkeyi, başınızdan geçenleri, bundan sonraki planlarınızı ve aslında Asur topraklarında ne aradığınızı merak ediyorum."

"Teşekkür ederim" diye karşılık verdi Tydeus'un oğlu. "Ama bu akşam zaten davetliyiz. Soylu Perizad bizi görmek ister; şimdi hangi daveti kabul edeceğimizi şaşırdık, terbiyesizlik ederek kimseyi incitmek istemeyiz."

"O halde ikisini birleştirin!" diye bağırdı Kilişu neşeyle. "Valinin konağında pek çok kişiye yer vardır!"

Fakat dostunun çehresi garip bir ifadeye bürünmüştü. "Perizad'ın ziyaretimize karşı çıkacağını sanmam" diye ekledi tuhaf bir ses tonuyla. Gülümsüyordu.

-IV-

Harran, Aramilerin yaşadığı Hanigalbat adı verilen toprakların en batısında bulunuyordu. Oralara kısa süre öncesine kadar Yunanlılar gibi sarışın ve açık tenli insanlar yerleşmişti. Kendilerine Mitanniler diyen o halk, Yukarı Deniz'in sınırlarından Karadağlara dek geniş bir alanda hakimiyet kurmuştu.

Asurlular bile bir ara onlara bağlı yaşamış, sonra başkaldırarak Hititlerle bir olmuş ve yedi büyük savaş neticesinde bu esrarengiz halkı tek bir kişi kalmayınca kadar kırıp geçirmişlerdi. O topraklar âdeta kanla yoğrulmuştu; kumların içinde o topraklar uğruna ölen insanların kemikleri yatıyordu.

Ay tanrısının kutsal şehri Harran, Ugarit'ten Ninova'ya, Hititlerin başkenti Hattuşa'dan Babil'e, Amid'den Karadağlara ve yeşil vaha Tadmur'a giden zengin kervanların geçtiği yolların kesiştiği noktada bulunuyordu. Şehri otuz kuşaktan daha uzun süre önce kendini dört kıtanın hakimi ilan eden ve Magan ile Kıbrıs arasındaki topraklara dehşet salan yüce Sargon'un kurduğu söyleni-

yordu. Zanaat ve ticaretle geçimlerini sağlayan Harran erkekleri, vaktiyle Asur tahtında oturan Şamşıadad ile Babil'in en büyük kralı Hammurabi'ye ve zaman zaman da yabancı istilacılara boyun eğmişlerdi ama hükümdarların hiçbirisi, iki nehir arasındaki geniş toprakların en büyük ilahlarından sayılan ve hilalin efendisi olarak da adlandırılan ay tanrısına adanmış şehri yakıp yıkmaya cesaret edememişti.

Eski adı Nanna olan ay tanrısına Asuriular ve Babilililer Suin derlerdi. Onun şerefine şehre muazzam bir tapınak yapılmıştı. Garip biçimli, sivri kukuletalar takan rahipler orada ışığın efendisi, bitkilerin bakıcısı ve zamanın koruyucusu, ahır ve kümes hayvanlarını semirten tanrı olarak yüceltiyor, çağlar öncesinde yay biçimindeki kayığına doldurduğu tabiatın hazinelerini, ağaçları, bitkileri ve hayvanları getirip beş eski şehre indirdiğini ve insanların kullanımına sunduğunu anlatıyorlardı.

Onun indiği ilk şehrin adı Ur'du; çok uzun yıllar önce harap olmuştu, adı ancak efsanelerde geçiyordu. Kalıntılarını uzun yıllar sonra kudretli büyücünün yardımıyla bulacak, onca zaman sonra bile onun gücünü hissedecektim. Sonra sırasıyla Larsa, Uruk ve Nippur geliyordu. Bu üçü de harabe halindeydi. Beşinci ve son şehirse Harran'dı.

Vali konağının gösterişli merasim salonunda yumuşak minderlere kurulmuştuk. Ziyafet sofrasında Perizad'ı bekliyorduk. Yemekte güneyli Jannina kabilesinin hazırladığı tarzda taze soğanlı koyun budu, Aden yaylalarından getirilmiş meyvelerle hazırlanmış tavuk eti, Basar Dağları'ndan toplanıp ezilmiş otlarla terbiyelenmiş sığır eti, ayrıca denize kıyısı olan ülkelerden getirilmiş bol baharlı şarap ve enfes darı birası vardı. Her ne kadar baharatlı yiyecekleri değilme yemeklere tercih eden savaşılar olarak Asurluların yemeklerini beğensek de Mısırlılarinkinden daha üstün olmadığı kesindi. Bol bol yiyip içerken, en çok da kralın atadığı Harran Valisi Muttakil'in merak ettiği maceralarımızı anlattık.

Muttakil kara kuru, çelimsiz bir adamdı; kel kafası bir kuşun kafası gibi hareketliydi. Narin bedenini gümüş işlemeli bir kaftan bürüyordu. Gözleri, buğday tarlasında mavi çiçekler gibi ışıldıyordu esmer çehresinde. "Demek köleleri korkuyla kaçarken Perizad'ı koca hayvandan kurtaran sizsiniz!" dedi; sesi gür ve ka-

rarlıydı. "Prenses de az sonra teşrif edecek. Yaptıklarınız için size teşekkür ederim. Çok güçlü savaşçılar olduğunuz kesin."

Hemen yanında Kilişu oturmuştu; tunç zırhını çıkarıp gösterişten uzak fakat değerli kumaştan biçilmiş bir elbise giymişti. "Her zamanki gibi doğru kelimeleri seçtin ey val!" dedi Asur savaşçısı. "Bu kahramanın gücüne şahit oldum. O vahşi fili neredeyse tek başına yaktığını bilseydim, onunla dövüşmeye çekinirdim. Tabii ki sizin de bildiğiniz gibi ömrüm boyunca tatmadığım korkudan dolayı değil, eşsiz Perizad'ın hayatını kurtaran adama zarar vermemek için."

Kilişu'nun dostunun yüzünde alaycı bir tebessüm belirdi; benim gibi uzun boylu ve vücudu orantılı, Perizad gibi açık tenli bir adamdı. "Sevgili dostum, adım Naramsin'se, bu bana göre büyük bir hata olurdu derim" diyerek lafa karıştı. "Yoksa kralın katiplerini ve dalkavuklarını adamakıllı pataklamaya bahane bulamayacaktın. Onunla dövüşmeseydin, kılıcının ne kadar işe yaramaz olduğunu anlayamazdın. Kılıç böyle kolayca kırıldığına göre, kralın atölyelerinde çalışan demirciler içine yabancı maddeler katıyor, artan malzemeyi de kendi çıkarlarına kullanıyorlar demektir. Yunanlıyla boy ölçüşmesen bu sahtekârlığı ancak düello kurallarını bilmeyen, öldürdükleri insanın silahlı veya silahsız olduğunu dahi umursamayan Kudmuçi kabilesiyle Karadağlarda karşı karşıya geldiğinde fark edecektin. O zaman da çok geç olurdu."

"Doğru söylüyorsun Naramsin!" diye karşılık verdi Kilişu, su ratı asıldı. "O kalleş demircileri erimiş demire baş aşağı daldıracağım ki kraldan çaldıkları malı iliklerine kadar hissetsinler!"

"Karadağlarda yaşayan Kudmuçi kabilesi mi dedin, Naramsin?" diye sordu Diomedes. "Onlarla daha önce de savaştınız demek ki! Biliyor musunuz, biz de oralara gitmek istiyoruz. Oraya sefer düzenleyecek her orduya katılmaya hazırız."

"O halde doğru yere geldiniz!" dedi Kilişu arkadaşının yerine. Gülümsüyordu. "Kralımız vahşi kabileleri boyunduruk altına almak için önümüzdeki bahar uçurumlarla dolu dağlara tırmanmaya karar verdi. Çünkü Kudmuçi kabilesi mağaralarından çıkıp köylerimize saldırıyor, çiftçileri öldürüp kadınlarımızı kirleterek kaçırıyor. Onlar yazın bile erimeyen karla kaplı dağlarda yaşayan haydut kabilelerden sadece biri. Fakat gökteki yıldızlar kadar kalabalık

olan Gutealılar daha da tehlikelidir. Halbuki kralımızın babası Büyük Salmanassar on sene önce oluk oluk kanlarını dökmüş, yaylaları onların cesetleriyle doldurmuştu. Ukumeniler gibi Sarıdalılar, Elhulyalılar ve Mehrililer de yaman savaşçılardır. Kuzeyde Alzi ve Nairi toprakları vardır. Turukku ve Lulluba kabileleriyse doğuya yerleşmiştir. Asur Devleti'nin en güçlü düşmanı da Yukarı Deniz kıyısında ve yöredeki yüksek yaylalarda yaşayan yiğit Urartulardır."

"Önünde saygıyla eğildiğim Tukulti Ninurta, pislik içinde yaşayan çapulcu domuz çobanlarının yaşadığı o çorak topraklara mı sefer düzenleyecek diyorsun?" diye söze karıştı kale komutanı. "Hem de kıyılarında inci gibi dizilmiş zengin şehirler bulunan batıdaki büyük deniz sadece birkaç günlük mesafede bizi beklerken?"

"Doğru söyledin büyük komutan, sadece birkaç günlük mesafede ama Hititler ve Mısırlılar gibi iki savaşçı devletin topraklarından geçerek!.. Pişmiş tuğladan örülmüş bir duvar da en fazla birkaç karış kalınlığındadır; yine de yıkmak isteyen insan, kafasını o duvara vurmak yerine aklını çalıştırır." dedi Naramsin alay edencesine.

Öteki Asurlulara pek benzemeyen Naramsin'in bu sözlerine gülmeden edemedim. Elinnu gücenerek susunca, Diomedes tekrar Kilişu'ya döndü. "Yukarı Deniz dediğin Yunan, Mısır, Küçük Asya ve Fenike topraklarına bakan deniz değil mi?" diye sordu. "O sularda çok gezdim, hattâ Girit ve Kıbrıs'a da uğradım ama Karadağlar ve Urartulardan bahsedildiğini daha önce hiç duymamıştım."

"Benim kastettiğim senin bildiğin deniz kadar büyük olmayan, etrafı karlı dağlarla çevrili muazzam bir göldür" diye izah etti Kilişu. "O civarda yaşayan halkların taptığı güneş tanrısının en önemli mabedi, gölün ortasındaki kutsal adaya inşa edilmiştir. Hititler bile her sene oraya bol bol armağanlar gönderir, çünkü kara zırhlılar da batıya göç edip güçlü bir devlet kurmalarından çok önce, kendilerinden pek de zeki olmayan komşularının arasında yaşıyorlardı."

Naramsin kupasından bir yudum içti. "Yine de ordularımız diğer sınırlarda savaş verirken birkaç kez nasırıma basıp canımızı yaktıklarına göre, demek ki vahşi Hititler yeterince zekiymiş."

"Doğru, savaş söz konusu olunca hiç de fena değiller" diye atıldı Elinnu. "Bunu Yunanlılara da söylemiştim. Hitit topraklarında yaptığın keşif, kara zırhlılara karşı verdiğimiz mücadeleye destek

vermek üzere kralın bizzat Harran'a teşrif edeceğine dair ümitlerimi arttırdı Kilişu. Amurru ve Ahlamu kabilelerini sizin yardımınız olmadan denetim altında tutarım tutmasına da kara zırhlılar şehrin kapılarına dayanırsa işimiz çok zor!"

"Sen burada bulunduğun sürece buna cesaret edebileceklerini hiç sanmıyorum Elinnu" dedi Naramsin dudak bükerek. "Daha bugün öğleden sonra, savaşların kaderini sıradan askerlerin cesaretinin değil komutanların yeteneklerinin belirlediğini söylememiş miydin? Demin o pislik içinde yaşayan domuz çobanları olarak tarrif ettiğin insanlarla dolu on yedi köyü ateşe veren şanlı babandan elbette ki bazı yetenekler geçmiştir."

"Benim babam dağlarda kartal yuvasına benzeyen on yedi şehir fethetti!" diye bağırdı Elinnu hırsla. "Hepsini de yiğit savaşçılar koruyordu! Sen buraya benimle alay etmeye mi geldin?"

"Sakin olun!" diye araya girdi Kilişu. "Assur kendisine inananların kavga etmesinden hoşlanmaz. İçin rahat olsun Elinnu; Hititlerin kendi dertleri başlarından aşkın. Öyle kısa süre içinde yabancı devletlere savaş açmaya cesaret edemezler. Küçük Asya'nın dört bir yanında isyanlar patlak vermiş, kuzeyin karlı dağlarından kopup gelmiş yabancı kavimler Hattuşa kapılarına dayanmış. Kara zırhlıların devleti çatırdıyor, yıkılmasını beklemek yeterli. Kralımız Tukulti Ninurta işte bu yüzden daha başka ve çok daha önemli bir hedef peşinde."

"Asur ordusu nereye yürüyecek?" diye sordu Elinnu merakla. "Devletin en üstü rütbeli komutanı olarak kralın sağ tarafına oturduğuna göre, bundan sonraki zaferin bizi nerede beklediğini eminim çoktandır biliyorsun."

"Önümüzdeki günlerin büyük olaylara gebe olduğunu sana söylemiştim" dedi Kilişu cevaben. "Yüce Assur'un övgüsünü hak edecek kahramanlıkların vakti geldi. Devletimiz hiç bu kadar güçlenmemişti. Etrafımızdaki kavimler bizden korkuyor. Bir zamanlar bizi boyunduruk altında tutanlar şimdi çaresizce ellerini açmış, dostumuz olmak için yalvarıyor. Fakat Assur kendine edilen hiçbir hakareti unutmaz. Kendine inanan kavmi bir zamanlar köle olarak kullananlardan intikam alacak, dünyadaki bütün devletler onun önünde diz çökmeden, demirden gözleri i bir an olsun huzurla yummayacak."

“Biz de intikam almak için yollara düştük” diye araya girdi Diomedes. “Karadağlarda yaşayan kabileleri sormamızın nedeni budur. Orada bir çapulcu sürüsünü idare eden bir reisin peşindeyiz. Adı Pithunna, çevresindeki atlı savaşçılara da Kaşkarlar diyorlar. Onlar hakkında bir bilgin var mı?”

Çehresi hayretle kasılan Kilişu, düşünceli bir tavırla gözlerinin içine baktı. Dostu Naramsin de alaycı tavırlarını bir yana bırakmış, bizi merakla dinlemeye başlamıştı. “Demek ki yüce Assur seni başkente götürmemi söylerken, bana her zamanki gibi doğru olanı emrediyormuş” dedi Kilişu. “Pek çok konuda bilgi sahibi olduğun belli; böylece hem sohbetimiz tatlanıyor hem de yeni şeyler öğreniyorum. Anlattıkların doğrudur; Kaşkarlar Hititler tarafından tepelenip sürülmeden önce onlara komşu olan savaşçı bir kabilelerdir. Adı batası Pithunna, halkını alıp doğudaki sarp dağlara çekildi. Orada göçebe bir hayat sürüyor, öbür kavimleri birlik olup Hititlere ve bize baskınlar yapmak için kandırmaya çalışıyor. Karadağların arasındaki vadilerde yaşıyor, zaman zaman sel gibi kabarıp sınır köylerimizin başına bela kesiliyorlar. Gel gör ki ordumuz yetişinceye kadar çapulcular yalçın kayalıklardaki mağaralarına kaçıyorlar.”

“Ve yukarıdan taş yağdırıyorlar! Gerçekten Assur’un kafasını birkaç yerden yarmadılar değil” diye ekledi Naramsin. İnandığı tanrıdan bahsederken en küçük bir korku belirtisi göstermiyordu.

Kilişu ve Elinnu göz göze geldiler. Sanki komşularının evine misafirliğe gitmişlerdi de oğulları ev sahibinin değerli vazosunu kırmıştı; bir süre ne diyeceklerini bilemediler. O sırada yaşlı vali Muttakil tok bir kahkaha attı. “Naramsin, şu tanrılar hakkında ne acayıp şeyler biliyorsun!” diye bağırdı neşeyle. “Niye rahip olmadın ki? Assur’un sadık hizmetkârları eminim onun hakkında anlatacağın hikayelerle kurban ayinlerinde daha bir şevke gelirdi!”

“Naramsin bir tapınağa girmeye cüret etse, din adamları hemen onun dilini keserdi!” diye müdahale etti Kilişu. Sonra derinden bir göğüs geçirdi. “Fakat o benim dostumdur; mutluluktan uçan birine yeryüzünde kederin de varolduğunu ve güneşin en güçlü ışığının aynı zamanda daima en karanlık gölgeye sebep olduğunu hatırlatan bir ibret olarak yanımda gezdiriyorum onu.”

“Mümkün olduğunca kötü ve küfürbaz görünmeye çalışı-

yorsam, bu sırf benim yanımda ihtişamının gözleri daha bir kamaştırması içindir, Kilişu!” diye karşılık verdi Naramsin gülümseyerek.

“Doğrusu çok iyi beceriyorsun!” dedi Diomedes. Keyfi kaçmıştı, çünkü kendi inanmadığı yabancı tanrılar da olsa, onlarla dalga geçilmesinden hiç hoşlanmazdı. “Soylu Kilişu, eğer Karadağlarda Pithunna ve etrafındakileri yok etmek istersen senin yanında savaşa girmeye hazırız.”

“Ama kralın senin söylediğin kuzeydeki dağlara sefer düzenleme ihtimali pek yok galiba” dedi Muttakil şüpheyle. “Dünya kuruldu kurulalı Assur’un hizmetkârları olarak hep gün doğusundaki yüksek yaylaları hedef alarak savaşmışızdır. Tukulti Ninurta da aynısını yapacak ve çapulcuların gözünü korkutarak denetim altına alacaktır. Halbuki senin söylediğin işlerle uğraşmaya bile değmez.”

“Halkımızın içinden yetişen büyük kahramanlar, senin de bildiğin gibi Karadağlardan kopup gelen selin önüne set çekmeye çalıştılar hep” diye karşılık verdi Kilişu. “Fakat başarlıysaydı, buna muazzam bir zafer mi diyecektik? Söylediklerin tabii ki doğrudur Muttakil, bir kral daha büyük başarılar peşinde koşmalıdır. Tukulti Ninurta devletimizin seçkin cengâverlerinin önüne düşüp yeryüzünün gördüğü en büyük sefere çıkarken arkadan kallesçe vurmamaları için öncelikle komşu ülkelerde huzuru sağlayacak. Ordumuzun asıl hedefi Karadağlar değil, hazineleri sandıklarımızı dolduracak, çok zengin ve verimli bir ülkedir.”

“Kiminle savaşaçağımızı söyle artık!” dedi Muttakil heyecanla. “Retennu mu Suriye mi? Halpa mı Upe mi? Doğuya, Namri’ye mi yürüyeceğiz, yoksa güçlü Elam topraklarına mı?”

“Bunlar Tukulti Ninurta gibi şanlı bir kralın bütün gücünü toplamasına değecek kadar büyük hedefler mi?” diye soruya soruyla karşılık verdi Kilişu. Herkes onun ağzının içine bakıyordu. “Hayır, ele geçireceğimiz devlet, söylediklerinin hepsinden daha güçlüdür; saydığın ülkeler kulelerle korunan bir kraliyet sarayının yanında zavallı kulübeler gibi kalır. Şu cihanda kralımızın demir yumruğuyla kapılarını parçalamaya niyetlendiği şehirden daha zengini ve daha büyüğü yoktur. Krallar da bilir onun adını, sıradan çiftçiler de. Dünyanın en eski ve en meşhur kalesine, en büyük

hazinelerin ve ilimlerin kaynağına, ticaretin ve sanatın merkezine, şehirlerin kraliçesi Babil'e gidiyoruz!"

"Babil!" diye bağırdı Asurlular hep bir ağızdan. Seslerinin tonunda heyecan, saygı, hayret ve kinle karışık bir his vardı. Güney komşularının ihtişamı ve sahip olduğu servetler bu savaşçıların gözüne zaten oldum olası batmıştı. Her ne kadar Babil ordusunu küçümseyenler de bilgelerine hayranlık besliyor, ellerinde tuttukları esrareniz güçler karşısında içten içe bir korku duyuyorlardı.

"Savaş tanrısı o yılan yuvasını yerle bir etsin!" diye bağırdı Elinu içini çekerek.

Yaşlı vali başını kaygıyla salladı. "O günleri rüyamda bile görebileceğimi ummazdım. Buna ancak Assur armasını Babil surlarına işlendiğinde inanırım."

Kılışu derin bir soluk alınca, sırtındaki elbise yelken bezi gibi gerildi. "Evet, hedefimiz Babil" diye tekrarladı yüksek sesle. "Kralı baskın yapmak için iki senedir ikna etmeye çalışıyorum. Fakat Tukulti Ninurta her şeyin önünü ardını düşünür. Ava giderken avlanmak istemiyor; Asur ordusu Babil'i kuşattığı sırada, Karadağlıların başkentte kalan kuvvetlerin sayıca az almasına güvenerek hücumla kalkmalarını engellemek için onları adamakıllı tepelemek istiyor."

"Savaş, cinayetler ve kan!" diyen ince bir ses onun sözünü kesti. Perizad'dı bu, salona girdiğini hiçbirimiz fark etmemiştik. "Konuklarıma anlatacağın başka bir şey yok mu? Yunanlıların davet edildiği bu ziyafet benim onuruma düzenlendi ve ben daha iç açıcı şeylerden konuşmak istiyorum!"

Salonu sanki bir tanrıça şereflendirmişti. Nazikçe ayağa kalkıp önünde saygıyla eğilerek selamladık. Elbisesini süsleyen değerli taşlar pırıl pırıl parlıyordu. Zarif bir tülün çevrelediği saçlarını sırmalı şeritlerle bezemişti. Sanki gül bahçesinden çıkmış gibi etrafına hoş bir koku yayıyordu. Tydeus'un oğlu güzel prensesi görünce derinden bir iç geçirdi; artık çok uzaklarda, Argos'ta kalan karısını hatırladıkça yüreğinin kanadığını biliyordum.

Perizad gülümseyerek Diomedes'in elini tuttu. "Gel, yanıma otur cesur kurtarıcım!" dedi hoş sesiyle. "Birlikte rakkaseleri seyrederip çalgıcılara kulak verelim. Sonra bana kendinden ve uzaklardaki yurdundan bahsedersin."

Diomedes seve seve söyleneni yaptı. Perizad'ın gözü bana

takılmıştı, yüzüme gülümseyince kalbimin daha hızlı çarpmaya başladığını hissettim. Sonra ceylanlar gibi seken güzel kızlar itinayla süslenmiş merasim salonunu doldurdu. Kıyafetlerine bakınca sanatlarının dansla sınırlı olmadığı anlaşıyordu. Vali Muttakil ve kale komutanı Elinnu, sadece göğüslerini ve bacaklarının arasını daracık şeritlerle örtmüş genç rakkaseleri büyük bir iştahla seyreliyorlardı. Fakat benim kızlarla ilgilendiğim yoktu; gözlerim sürekli Perizad'ın üstündeydi. Güzel prenses Diomedes ile tatlı bir soh-bete dalmıştı.

"Deminki konuşmanızı yarıda kestiğim için bana darılma" dedi Argos kralına. "Biliyorum ki erkekler dünyanın her yerinde savaşlardan, çarpışmalardan, kahramanlardan ve büyük işlerden söz etmeye bayılır, kanlı sahneleri anmaktan haz duyarlar. Asurlular da çok farklı değil. Üstelik, insana zulmetmekten bizimkiler kadar hoşlanan başka bir ırk var mıdır diye zaman zaman kendime sorarım."

"Sizinkiler mi dedin?" diye atıldım başkasının konuşmasına fırsat vermeden. "Gerçekten bu kavme mi mensupsun? Asurlulara ancak mermerin granite benzediği kadar benziyorsun. Coşkun Dicle kıyılarında yaşayan kadınlar hakkında anlatılanlardan çok farklısın."

Perizad ve Naramsin hayretle göz göze gelince, birbirlerine ne çok benzediklerini fark ettim birden. Diomedes ile Kilişu kale-nin avlusunda dövüşmeden önce Naramsin'i ilk gördüğümde yüz hatlarının bana neden çok tanıdık geldiğini yeni anlıyordum; birbirlerine iki kardeş gibi benziyorlardı.

"Delikanlı, Asur devletine hizmet eden herkes bu topraklarda doğmuş değildir" dedi kara sakallı Kilişu beni süzerek. "Bugün pek çok kavim bizim gösterdiğimiz hedefe yürüyor, bizim tanrımıza inanıyor ve kralımız için kılıç sallıyor."

"Bizi düşmanlarımıza karşı muzaffer kılan Tukulti Ninurta için!" diye bağırdı Elinnu coşkuyla. "Kâhinler ve falcılar, Assur'a hizmet edenlerin yeryüzüne hakim olacaklarını söylemişlerdi. Etrafımızdaki ülkeler güzün sararıp kurumuş otlar gibidir, ordumuz onları bir yangın gibi kasıp kavuracak."

"Şu huzurunuzda raksetmesini emrettiğim güzel kızların yeri-ne, demir baltalarla dövüşen güçlü savaşçıları seyretmek istedi-

ğinize inanacağım neredeyse” dedi güzel Perizad içini çekerek. “Aranızda dünyayı savaşların değil, ancak aşkın değiştirebileceğine inanan bir tek kişi yok mu?”

“Seninle bu hususta defalarca tartışmıştık Perizad; bu iddia-nı henüz kanıtlayabilmiş değilsin” diye karşılık verdi Kılışu. Güzel prensesin sol tarafına uzanmıştı. “Asurlular kölelikten kılıçlarıyla dövüşerek mi kurtuldu, yoksa öpüp okşayarak mı? Aşkın neler yapabileceğini bizzat gördüm ama İnsanı zafere götüren güç nefrettir. Aşk olsa olsa zaafıdır.”

“Kim demiş Afrodite’in insana hiçbir şey yaptıramayacağını?” diye itiraz etti Diomedes. “En güçlü kahramanlar, onun aşkı öğrettığı en güzel kadın olan Helen’e bahsettiği büyülü kemerin önünde dize geldi! Truva Prensi Paris o soylu güzele âşık oldu diye, yaşadığım yörenin büyük savaşçıları on yıl boyunca birbiriyle çarpıştı durdu. İsterseniz bütün ayrıntılarıyla anlatabilirim çünkü ben de oradaydım.”

“Aslında aşkla savaş arasında pek bir fark olmadığını hiçbir erkek inkâr edemez” diye atıldı Naramsin. “Giderek yaşlandığı için gücü tükenmeye yüz tutmuş kadın kahramanların, uzun gecelerin ardından yatakta yaşadığı savaşları anlattığına kaç kez şahit oldum!”

“Naramsin! Konuklarımız hakkımızda ne düşünürlü!” diye çıkıştı Kılışu.

“Yine mi kavgaya tutuşacaksınız?” dedi Perizad. “Siz erkekler o kadar mağrursunuz ki kendinizi her şeyin üstünde tutuyorsunuz! Dünyada sadece erkekler olsaydı, tıpkı bizim gibi bütün kavimler komşularıyla çekişip dururdu ama neyse ki bu sadece bir kuşak sürerdi, çünkü savaşları çıkaranlar, kadınların yokluğunda yeni savaşçılar dünyaya getiremezlerdi!”

“Hiç şüphe yok ki aşk insanlar için son derece önemlidir” dedi kaie komutanı. “Fakat gerçek kahramanlar için bir anlam ifade etmez. İnsanlığın gördüğü en güçlü kahraman Gılgamesh de yana yana peşinden koşan tanrıça İstar’ın aşkını reddetmemiş miydi? İstar fırtına ifritlerinin çektiği, tekerleri değerli taşlardan, altın bir araba ve sedir ağacından bir ev vaat etmiş, kralları ona köle yapacağını söylemişti. Yine de Gılgamesh boynuna sarılan tanrı-

çanın kollarını çekip indirmişti, çünkü onun derdi aşk yaşamak değil, savaşa savaşa ölümsüzlüğe ulaşmaktı.”

“Belki de tanrıçadan korkmuştur” dedi Vail Muttakil. “Efsane-ye göre İhtar’a şöyle söylemiş: ‘O güçlü aslanı arzuladın, sonra ona tuzak üstüne tuzak kurdun. Yağz aygırı sevdin, kırbaçla dövüp mahmuzladın. Sürünün çobanını istedin ve onu perişan edip kurda dönüştürdün. Öz evlatları onu avlamaya çalışıyor şimdi, kendi köpekleri ona saldırıyor. Arzularına boyun eğersen, bana da onlara davrandığın gibi davranırsın.’ Bu sözler korkusuz bir kahramandan çok, çekingen bir erkeğin sözleri gibime geliyor.”

“Aslına bakarsan, dünyada kocasını kırbaçlayıp mahmuzlayan kadınlardan yeterince var, bunun için tanrıça olmalarına gerek yok” dedi Naramslın.

“Doğru söylüyorsun” dedi Diomedes, yüzü asılmıştı. “Seven bir kadın değerlidir ve verimli bir tarla gibi bereket kaynağıdır. Gel gör ki yüreğine nefret girerse yahut onu baştan çıkaran biri kalbinin katılaşmasına yol açarsa, sevinç kaynağı olan bedeni zehirli bir meyveye dönüşür. Onun sadakatinden şüphe duymayan erkeğin hali perişandır. Bana inanın, çünkü bunları bizzat yaşadım.”

Perizad dostumun elini yeniden avuçlarına aldı. “Seni daha ilk görüşümde büyük acılar çektiğini ve başına gelen felaketi hatırladıkça yüreğinin ezildiğini gözlerinden anlamıştım” dedi acıyarak. “Derdini bizimle paylaşmanı arzuluyorum. Başından geçenleri, yurdunu ve seni bu uzak diyarlara sürükleyen acıyı anlat. İnan ki seni anlamak ve daha uzun yıllar seninle birlikte olmak istiyoruz.”

“Katıldığın savaşları ve kimlerle çarpıştığını da anlat” diye ekledi Kilişu. “Eminim ki yaptıkların krallara ve komutanlara söz etmeye degecek kadar önemlidir.”

Boylece Diomedes Truva’nın yerle bir olmasından başlayarak Girit, Kıbrıs ve Mısır’da geçen günlerimizden bahsetti. Kendisini dinledikçe şaşkınlıkları artan Asurlulara kara derililerin ülkesine düzenlediğimiz seferi, nihayet Kenan diyarı ve Suriye’yi bir baştan bir başa geçişimizi anlattı. Konuştukça Asurluların gözünde daha bir büyüdüğünü hissediyordum.

“Kaç ülkeyi gezdiğimi, kaç kavmin içine girdiğimi, kaç şehir- den geçtiğimi saymadım. Bundan sonra sadakatle bağlı olduğum tanrıların iradesine boyun eğerek dünyanın çok farklı bölgelerini

göreceğim belki de. Ama nereye gidersem gideyim, bir tek şeyi yüreğimde gezdireceğim: Yunanistan dedikleri aziz vatanımın hatırasını.

Oranın temiz havasını ciğerlerine bir kez çeken, başka bir rüz-gâr serinletmez. Etolya'nın duduru sularından bir yudum içenin susuzluğunu başka pınarlar gidermez. Argolis'in altın başağından yapılmış ekmekten bir lokma yiyenin karnını başka bir yiyecek doyurmaz. Teselya'nın başı dumanlı dağlarının yanında firavunların piramitleri sefil taş yığınlarıdır. Engin Ege Denizi'ni gören, coşkun Nil ve Fırat'a dere gözüyle bakar. Fenike'nin sedir ormanları bile Peloponez'in sık ormanları yanında ancak mütevazı korular gibi kalır. Şu cihanda hiçbir halk bizim kadar çok kahraman yetiştirmemiştir. Hiçbiri bizim tanrılarımız kadar güçlüsüne sahip değildir. Eğer bugün Perizad'ı görmeseydim, hiçbirinde Helen kadar güzel kadın yoktur derdim. Ah göklerin sahipleri imtihanı ne kadar da uzattıl Belki o kadar özlediğim vatanımın aziz toprağına bir daha asla ayak basamayacağım. Dilini bilmediğim insanların arasında sonsuza dek dolaşacak olsam da güzel şehrim Argos'un hayali hafızamdan hiç silinmeyecek. Orada kral olduğum günleri hiçbir zaman unutmayacağım."

Gözleri dolmuştu, zorlu denemelerden geçen bir insanın yaşadığı sıkıntılar sesine yansıyor. Fakat kendini çabucak toparlayıp anlatmaya devam etti: "Bir avuç dolusu altınla Argos surlarından bir taş parçası arasında seçim yapma şansım olsa, atalarımın şehrin çevresine kale inşa ederken kullandığı o düz ve soğuk kaya parçalarından bir tekine sadece bir kez daha dokunmak uğruna, dünyanın bütün hazinelerinden vazgeçerim. Sarayımın atmacalarla şahinlerin yuva yaptığı yüksek kulelerini bir kez olsun görebilmek için canımı bile feda ederim. Ne var ki tanrılar omuzlarıma daha pek çok görev yükledi. Onların arzusu benim için emirdir. Bu yüzden yurduma dönmek yerine, tanrılar bana ne takdir ettiklerini anlamak için kehanetleri ve gizli işaretleri takip ediyorum. Ey Asurlular, bilersiniz ki vatanını benim kadar seven yoktur."

Onu dinleyenler derinden sarsılmıştı. Herkes susuyordu. "Sadece vatanını sevenler büyük işler başarabilir, savaşta da durum aynıdır Diomedes" dedi Kilişu bir zaman sonra. "Asurlulara zarar verecek bir şey yapmayacağına söz verersen, seni ve adamlarını

seve seve kralın ordusuna alırım. Aslında yabancılara bizzat kralın huzurunda en büyük yeminleri ettiririz ama sen de bir kralısın, bir tek sözün yeterli.”

“İstediyini alacaksın Prenses İmhota'nın oğlu” diye karşılık verdi Diomedes. “Ama Asur devletinde hangi yüksek makamın sahibi olduğunu henüz söylemedin. Kralın kanından mısın? Nerede dünyaya geldin?”

Asur savaşçısı gülümsedi. “Tukulti Ninurta'nın ya da onun babası yüce Salmanassar'ın oğlu değilim” dedi sonra. “Tam aksine kralın evlatları, dostun Aras'ın Asurlu olduklarına ihtimal dahi vermediği Perizad ve kardeşi Naramsin'dir.”

Başımızdan aşağı buz gibi sular boşanmıştı sanki. Diomedes'in ağzı şaşkınlıktan bir karışık açık kalmıştı; güzel prensesle açık tenli arabacının arasındaki büyük benzerliği çok önceden fark etmeme rağmen ben bile ne söyleyeceğimi bilemiyordum.

“Evet, yüce Salmanassar'ın kızıyım” dedi Perizad. “Asur tah-tında oturan Tukulti Ninurta da Naramsin gibi kardeşimdir. Fakat iklimiz kralla aynı anadan doğmamışız. Beni kurtarmanın karşılığında daha büyük bir ödül istemelisin Diomedes; başkentte bir dediğin iki edilmeyecektir.”

Argos kralı nihayet şaşkınlığı üzerinden attı. “Bana ne istediğimi sormayı bırak güzel Perizad!” diye karşılık verdi. “Bir kralın kızı olduğunu ta başından beri tahmin ediyordum, fakat böyle güçlü bir hanedana mensup olduğun aklımın ucundan bile geçmemişti. Ayrıca, bir avuç korkak muhafızla ıssız bozkırda dolaşmana doğrusu şimdi daha çok şaşırdım. Az kalsın azgın filin hışmına uğruyordun.”

“Şehirden o kadar uzaklaşmaya niyetim yoktu aslında” dedi prenses. “Sonradan yolumuzu kaybettik. O arada epeyce açılmışız. Kötü insanlara karşı Suin'in nazarlığı beni korur, çünkü onu bu topraklarda yaşayan herkes tanır. Fakat o canavar büyüğü güçlerden etkilenmiyordu. Eğer sen yetişmeseydin bana ay tanrısı da yardım edemezdi.”

“Demek Harran'a onun mabedini ziyaret etmeye geldin, öyle mi?” diye sordum prensese; büyüden bahsettiği için, büyücülerin birbirini tanımasını sağlayan gizli işaretlerden birini gösterdim ama anlamadı.

“Doğru tahmin ettin delikanlı” dedi cevaben. “Onun hakkında neler biliyorsun? Büyük ihtimalle Ugarit’te Asurluların ay tanrısına büyük saygı duyduğunu anlatmışlardır size. Asur topraklarındaki en büyük Sulu mabedi Harran’dadır. Çok uzun zaman önce inşa edilmiştir. Çocukluğumdan beri ona rahibe olarak hizmet etmekteyim. Başkentte de muhteşem bir tapınak kurmak için Harran’a, kutsal binaları incelemeye geldim.”

Diomedes Perizad’a doğru hafifçe eğildi. “Ömrünü ona hizmet etmeye mi adadın Perizad?” diye sordu alçak sesle. “Hayatına başka bir şey girmeyecek mi? Kalbin tamamen ona mı alt?”

Prenses usulca gülümsedi. “Ay tanrısı kendine inananlara karşı o kadar acımasız değildir” diye cevap verdi. “Rahibe olarak da bir erkeği sevebilir ve her kadın gibi çocuk sahibi olabilirim.”

Diomedes ağır bir yükten kurtulmuş gibi gülümsedi. Naramsin onun sevincini fark etmiş olmalıydı. “Dostum Kilişul!” diye araya girdi hemen. “Konuklarımıza kendinden bahsetmeyecek misin?”

“Elbette” dedi Asur savaşçısı başını sallayarak. “Dinleyin ey Yunanlılar! Ben de sizin gibi soylu bir aileden geliyorum; dağlarında Ellinnu’nun şanlı babasının gurur verici zaferler kazandığı Nuzi bölgesinde yaşayan bir prensesin oğluyum.”

“On yedi muhkem şehirde” diye ekledi kale komutanı. Alaycı bir tavırla sırtıp duran Naramsin’e ters ters baktı.

“Böylece onunla aynı soydan gelmiş oluyorum” dedi Kilişu. “Ellinnu’nun babası Tikaltep, ele geçirdiği topraklarda kız kardeşi İmhota, yani benim annemle birlikte hüküm sürdü. Söylediklerim, kralımızın büyükbabası yüce Adad Narari’nin Turukku, Kudmuçi, Ahlamu, Sutu, İauru ve Mitanni kavimleri i dize getirip topraklarını çığnediği dönemdeydi.”

Kralın otuz sene önce ölen büyükbabasının adı geçince Perizad’ın gülümseyen çehresi kaskatı kesiliverdi. Mitannilerden de söz edince güzel prensesin neden birdenbire hüzünlenip Kilişu’ya baktığını anladım. Mitannilerin kısa süre öncesine kadar Harran civarında epeyce geniş topraklara hükmettiklerini ve açık tenli insanlar olduklarını hatırladım; onlar Yunanlılar gibi, Naramsin ve Perizad gibi açık tenliydi. Güzel prenesteki ani değişimi dev yapılı Asur savaşçısı da fark etmiş olmalıydı, çünkü kaldığı yerden sözleri i sürdürdü: “Evet, tahtta Adad Narari oturuyordu, pek çok

ülkeyi kendi topraklarına kattı. Ben de zaman zaman çıktığımız seferlerde Asur ordusuna komuta ettim ama bir kral değilim. Ben sadece kralın hizmetkârlarından biriyim, tabii ki onun sağ yanında durma şerefine erenlerdenim. Tukulti Ninurta Asur tahtına çıkalı beş sene oldu, yeryüzündeki hükümdarlar arasında onun dengi yoktur. Bu da ona hizmet edenler için bir gurur vesilesi değil midir? Kralımız şanlı babasını son yolculuğuna uğurladığından beri ordusuna komuta ediyorum. Ama görevim sadece savaşlarla sınırlı değil; askerlerin sürekli talim yapmasından, silahlarının bakımından, maaşlarının düzenli ödenmesinden, sevk ve idare edilmelerinden, beslenmelerinden ve bir sefere hazırlanan ordunun bütün ihtiyaçlarının giderilmesinden de sorumluyum.”

“En önemlilerini unutuyorsun büyük komutan!” diye atıldı Naramsin saygısızca. “Askerlerin ne kadar maaş alacağını hesaplanması, ayrıca ekmeklerinin içindeki hamamböceklerinin iğneyle tek tek çıkarılması ve barakaların her gün temizlik denetiminden geçirilmesi de var.”

O esnada dümbeleklerin gürültüsünden Kilişu'nun ne cevap verdiğini duyamadım. Derken çalgılar eşliğinde oynayan kızlar dans etmeyi bırakıp hemen yanımıza sokuldular. Yaşlı vali dilberlerden ikisini keyifle kucakladı, içmeleri için şarap verdi. Elinnu ve Naramsin de aynısını yaptılar. Fakat Tydeus'un oğlu yanı başına oturup boynuna sarılan ince, uzun boylu, sarışın Elam kızının güçlü kollarını çekip indirdi omzundan.

“Dokunma bana yabancı!” diyerek kenara itti onu. “Rakkaselerle sevişmek herkesin hoşuna gider ama benim kalbim çektiğim acıları sona erdirip yaralarımı saracak, kendime denk bir sevgilinin aşkını arzuluyor.”

Elam kızı korkuyla kalkıp benim yanıma oturdu. Şarap içip soluklansın diye kendi kupamı uzattım. Diomedes'ten yüz bula-mayan kızın güzelliği bende acıma hissi uyandırmıştı. Bu arada dostum da prensesin ince ve zarif ellerini avucuna almıştı. “Dağlar ve vadiler aştım Perizad, nehirleri ve denizleri yüzerek geçtim, dünyanın bir ucundan bir ucuna gittim, ormanları, çölleri geride bıraktım. Denizlere kıyısı olan bütün büyük şehirleri, Yunan diyarının bütün saraylarını gördüm. Fakat hiçbir yerde, firavunların saraylarında bile senin gibi bir kadın bulamadım. Evet, bir tanrıça

kadar güzelsin. Ama beni asıl heyecanlandıran sadece yüzünün güzelliği ve babandan aldığı tavır ve duruş değil, aynı zamanda soylu yüreğin ve keskin zekandır. Öyle ki neredeyse denizlerin köpüğünden çıkan Afrodite'nin beni ayartmak için kendini gösterdiğini düşünecektim."

Bunları söylerken çitlerin arkasından komşu kızına kur yapar gibi bakıyordu prensesin gözlerinin içine. Perizad ona gülümseyerek karşılık verdi. Diomedes fark etmemişti ama bu mutluluktan kaynaklanan bir tebessüm değildi. Nitekim ellerini usulca çekti.

"Sen de hayran olduğum insanlardan birisin Diomedes" diye cevap verdi Argos kralına. "Yanımda olman bana gurur veriyor. Tanrılar senin gibi asil bir kralın ömür boyu yalnız kalmasına izin vermez; elbet bir gün sana yakışan bir eş bulursun."

Altın saçlı Elam kızı pazularımı okşasa da onunla ilgilendiğim yoktu. Gözlerimi Diomedes ile Perizad'dan alamıyordum. Argos kralının mağrur çehresi gündüz vakti kara bulutlarla kapanan gökyüzü misali gölgelendi gibime geldi birden. Fakat sonradan Perizad'ın sözleriyle daldığı efkârdan kurtuldu. "Erkek aslan ancak dişi aslanla bir araya gelebilir, erkek geyik de dişi geyiği arzular!" dedi heyecanla sesini yükselterek. "Her ne kadar böylesine neşeli bir günde ciddi meseleler konuşmak pek uygun olmasa da artık kime aşk yeminleri etmem gerektiğini iyi biliyorum. Gönlüm yeterince yalnızlık çekti; karşıma çıkan kadınların hiçbirisi benim için bir anlam ifade etmedi, hasretimi gideremedi. Ruhum sonbaharda dostları tarafından kaderine terk edilmiş yaralı bir kuş gibi yalnızdır; şimdi kış ayazında kalmış gibi titremekte. Fakat bahar güneşi kalbimi yavaş yavaş ısıtmaya başladı. Yeniden ümitleniyorum, kısa süre içinde eski sağlığıma kavuşup tekrar yaşama sevinciyle dolacağım."

"Yaşama sevinci mi?" diye sordu konuşulanları can kulağıyla dinleyen Naramsin, düşünceli bir tavırla kardeşine baktı. Sonra lafı değiştirmeye gayret eden bir tavırla sözlerini tamamladı: "Hayat dediğin, ölümle biten tehlikeli bir yolculuktan başka nedir ki?"

Bu sözlerle herkes kahkahalarla güldü. Çalgıcılar yeniden çalmaya başladı ama Elinnu kucakladığı rakkaseyi bırakmak bir yana, daha sıkı sarıldı ona:

"Hayat mı dediniz? Hayat bir okun uçuşuna benzer; genç bir

delikanlı gibi kırıştan azimle fırlar, sabırlı bir erkek gibi havayı yırtarak ilerler. Hedefine varıp varmadığını ise insan ancak en sonunda anlar.”

“Hayat dediniz, öyle mi?” diye lafa karıştı yaşlı vali; şaraptan peltekleşen diliyle kale komutanını bastırmaya çalışıyordu. “Hayat boyalı bir kupaya konmuş içki gibidir; insan ne kadar çok içerse, kupanın dibini o kadar kolay görür.”

Diomedes düşünceli bir edayla beni süzüyordu. “Hayat, pek çok karanlık koridoru bulunan bir labirente benzer” dedim ona bakarak. “Aklını meşale gibi kullanan ve aynı hatayı tekrarlamayan onun içinde rahat eder!”

“Şairler gibi konuştun!” diye araya girdi Kilişu şaşkınlıkla.

Dostumun gözlerinde de hayret ifadesi gördüm. Nasıl bir gölün üstünden geçen turnanın gölgesi durgun suyun yüzünden hemen silinirse, Diomedes’in kırısan alını da düzeliverdi; bu sözlerle ne demek istediğimi anlamamıştı galiba. Kupasını yeniden Perizad’ın şerefine kaldırdı. “Hayat hiç durup dinlenmeden sürüp giden bir savaştır” diye konuştu. “Karşı karşıya gelen komutanlar- sa iyiyle kötüdür, cesaret ve korkaklık, erdem ve alçaklık, aşk ve nefrettir. İyiliğe içiyorum Perizad, cesarete, erdeme ve aşka!”

Kızarmış et yemeye devam eden iri yapılı Kilişu koca bir yudum şarap içip lokmasını yuttu. “Hayat tanrıların koruyup çoğaltsın diye insana emanet ettiği tohumdur” dedi emrindeki askerlere hitap edercesine. “Bu kutsal görevi yerine getirenler bereketli bir hasat kaldıracaktır, çünkü onlar için zamanın coşkunu Dicle kenarındaki tarlalar kadar verimli arazilerinde şöhretin, talihin ve itibarın meyveleri bol bol yetişir.”

Diomedes hâlâ Perizad’a bakıyordu, güzel prensesin gözleri de onun üstündeydi, ne var ki bakışları hüznle yüklüydü. Tıpkı iyi bir denizcinin gece vakti denizin sığ bölgelerini anlaması gibi, kısacık bir an için bana çevirdiği güzel yüzünde gizli bir derdin izlerini okudum. Dar burun kanatları titriyor, dudakları bir şeyler söylemek istiyormuşçasına kasılıyordu.

Onun yerine konuşan, kardeşinin zor durumda olduğunu seven Naramsin oldu: “Aşk dediğin nedir ki dostum Diomedes?” diyerek güldü. “Aşk kaderin hep dert ve keder verdiği zavallı insanlara yaptığı kötü bir şakadır ancak. İnsanlara teselli vermek istiyor

gibi davranır, baht ve mutluluk vaat eden bir kılıf içinde çok daha büyük acılar sunar.”

Rakkaselerle koklaşan kale komutanının keyfi yerindeydi. “Aşk en büyük kahramanları bile yutan ejder başlı bir canavardır!” diye bağırdı neşeyle. “Tanrılar bile ona karşı koyamaz!”

“Ya sen Ellnu? Bugün kahramanlığın yine üstündel!” dedi yaşlı vali Muttakil alaycı edercesine gülerek. “Unutma ki aşk bulaşıcı bir hastalıktır; en usta hekimler bile onun dermanını bilmez!”

“Aslında, aşk fakirler için sert bir şaraptır çünkü içine fazladan bahar katmaya gerek yoktur” dedim, dikkatini çekmek istercesine tekrar Diomedes’e baktım. “Oysa tadı zenginlere pek yavan gelse de asla vazgeçemeyecekleri su gibidir. Fakat krallar için hem kutsal bir bağ kurmaya yarayan hem de hayatı ve ölümün kokusunu aynı anda içinde barındıran kan gibidir!”

Böyle konuşarak dostumu uyarmaya çalışıyordum; ne de olsa Asurluların misafiriydik, onların yaşam tarzını henüz tam anlamıyla öğrenmemiştik. Fakat Diomedes sözlerimi hiç umursamadı. “Aşk hayatın köküdür” dedi gülümseyerek. “Neden dersiniz sorarım size: Aşk olmadan hayat olur mu? Şu kupamı şerefine kaldırdığım ölen dostum Sthenelos, ‘Aşku savaşçılarınin sayısını artırmak isteyen ve yüreklerindeki kine teslim olan krallar icat etmiştir’ derdi her zaman. Bu söz ne kadar çirkin olsa da kısmen doğrudur, çünkü aşk sayesinde herkes içindeki nefreti denetim altına alabilir.”

“Aşkın savaşlarla, çatışmalarla, cinayet ve gazapla ne ilgisi var?” diye sordu güzel Perizad Diomedes’e bakarak. Sonra gözleri o an konuşmaya başlayan Kilişu’ya kaydı.

“Aşk kendini sadece şehvete adanmak değil, her şeyden önce tanrıların iradesine boyun eğerek halkının nüfusunu sağlama almaktır” dedi Asur savaşçısı. “Her bir erkek sadık eşiyle birlikte olup çocuk sahibi oldukça yaratılış gayemiz gerçekleşir: Tanrılara sadakatle hizmet eden, kuşaklar boyunca onları överek yücelten ve emredileni yerine getiren nesiller yetiştirmek. Eşi, dengi bulunmayan tanrımız Assur, kendine bağlı olan bizlere savaşlarda yol gösterir. İşte şanlı halkımıza mensup her erkeğin tohumu aşkla atılır, dine bağlı olarak yetiştirilir ve cesaretle kutsanır!”

“Assur’un baltası, düzelterek dünyayı!” diye alay etti Naramsin. “Nefret ve ölüme sebep olan aşk! Zalim ana tanrıça Tiamat

korkunç canavarları, zehirli yılanları, akrep insan karışımı yaratıkları ve hayvan gövdesine sahip insanları doğururken, herhalde onların ölümsüz Marduk'la savaşmasından başka bir şey düşünmemiştir. Senin aşk dediğin, hep bir savaşçı gözüyle baktığın için iyi tanırırsın, aslında on binlerce bedenden oluşan bir silahtan başka bir şey değil. Kadınların rahmi senin emrine girecek orduların şekillendiği tezgâh mıdır? Tanrıların bizimle alay ettiklerini ve bütün meyveleri zehirli olduğu halde, insanların aşkın iyi yönlerini görmeye çalışan aptallar olduğunu anlamıyor musun?"

Naramsin kahkahalarla gülerken Killşu dişlerini sıkarak sustu. Bu konuşma Muttakil'in de çok hoşuna gitmişti. "Fesahat ve belâ-gatta üstüne yok Naramsin, dilin de kılıcın kadar keskin!" diye bağırdı.

Prenses Perizad kardeşine azarlarcasına baktı. "Sen de Killşu gibi haksızsın!" diye çıktı. "O aşkın sadece hedefini görürken, sen de hep zararlı taraflarından bahsettin. Halbuki gerçek aşk öyle bir armağandır ki vereni de mutlu eder alanı da. Tüyleri rengarenk bir kuş, sanki çiçekler açmış iki ağaç arasında gıdıp gelir. Elbette ki insan o kadar değerli bir kuş için en uygun yuvayı hazırlamalı. Soğuk ve kara kayalardan örülü, tek bir gedik olmayan, dümdüz bir duvarın çevrelediği yerde o zarif canlı ne yuva kurabilir ne de sıcaklık bulabilir."

Tydeus'un oğlu ferahlamıştı. "Ben de senin gibi hissediyorum Perizad!" dedi prensesin elini yeniden tutarak. "İtiraf etmek gerekirse, yüreğim çiçeklenmiş bir ağaçtan ziyade kale duvarına benzer ama neyse ki değişip duran kaderim orada birkaç gedik açmadı değil. Keşke o kuş yolunu kaybedip yanlışlıkla oradan içeri giriversel Yumuşak tüyleriyle acıları hafifletir, düşman tehdidinin yol açtığı korkuyu tatlı cıvıltısıyla bastırır!"

Perizad'ın zarif yanakları hafiften al al oldu. Asur savaşçısı Killşu kaşlarını çatarak Diomedes'e bakınca, içimde birdenbire kötü bir his uyandı. Ters giden bir şeyler vardı ve iç yüzünü tam olarak anlayamadığım bu tersliğin önüne geçebilmek için ne yapmam gerektiğini de bilemiyordum.

O sırada Naramsin bana tuhaf tuhaf baktı; hareketleri zor bir işi başarmak zorunda olan, arkadaşını kurtarmak için onun canını yakması gereken bir adamın tavırlarına benziyordu; sanki bir yılan

tarafından sokulan dostunun hayatını kurtarmak için onun yarasını kızgın bıçakla dağlayıp zehri dışarı akıtmaya mecbur kalmış gibiydi. Açık tenli adam fazla tereddüt etmedi. "Senin gibi büyük savaşçılar az bulunur Diomedes!" diye konuştu; sesi kararlı ama duyduğum endişeyi doğrulayan bir tondaydı. "Siz Yunanlılar kılıçta olduğu gibi konuşmada da ustasınız. Bu tartışmada sevgili kardeşim de dahil hepimizi, bugün düelloda yendiğin kocası, yani yiğit Kilişu gibi alt ettin."

Salonda buz gibi bir hava esti. Çekine çekine Argos kralına baktım; ummadığı yerden üstüne ok atılmış gibi şoka girmişti. Tek kelime etmiyordu, çehresi bir heykel gibi taşlaşmıştı. Kupasını yeniden dudaklarına kaldırırken sadece ellerinin titrediğini gördüm. Bir an bakışlarımız kesişti; gözlerinde tanrılar tarafından sürekli aldatılan bir adamın hissettiği acı okunuyordu.

"Neyin var dostum?" diye sordu Kilişu afallayarak, kayınbiraderi Naramsin'in Diomedes ile Perizad arasındaki muhabbeti deminden beri sürekli şaka yapıp alay ederek bozmaya çalışmasının sebebini hâlâ anlamamış gibi görünüyordu.

Prenses dostumun kolunu usulca kavradı. "Evet Diomedes" diye fısıldadı. "Assur'un huzurunda Kilişu ile evleneli tam beş yıl oldu. Kardeşimle birlikte tehlikenin kol gezdiği Hitit topraklarına yaptığı keşfin ardından Harran'a dönmesinin sebebi budur. Başkente birlikte gideceğiz. Eminim yanımda olmadığı bir zamanda hayatımı kurtardığın için, sana benim kadar şükran duyuyordur."

Argos kralı susuyordu. Adaleleri zorlu bir dövüşte kılıç sallıyormuş gibi kasılıyordu. Sonra kupayı dudaklarına kaldırıp içti. Bataklığın çamurunun kuğunun beyaz tüylerinden aşağı süzülüp akması gibi Diomedes de uğradığı hayal kırıklığından ve içindeki sıkıntıdan yavaş yavaş sıyrıldı.

Perizad ile karşılaşmasının kahraman yüreğini bir kez daha denemek isteyen tanrıların yeni bir imtihanı olduğunu anlamıştı. "Ey Asur komutanları!" dedi sarsılmaz bir ses tonuyla. "Benim gibi yurtsuz bir adamı dost bilip aranızda aldığınız için ben de şükran borçluyum. Kilişu, madem saygıdeğer eşin bana demin başkentte her arzusun yerine getirileceğine dair söz verdi, ben de şimdi tek isteğimi söyleyeyim: Asur ordusuna katılıp kuzeye yapılacak ilk seferde yanında bulunmak ve kanını dökerek yüreğimizi so-

ğutacağımız adamı bulup er ya da geç intikamımızı almaktır. Başka da bir şey istemiyoruz senden.”

O an Killşu kupasını tekrar kaldırdı. “Hangi deliğe girmiş olursa olsun, Plthunna’yı o çapulcu sürüsüyle birlikte bulup ele geçirirken bizzat yanınızda olacağım Dlomedes!” diye söz verdi. “Seni kralın huzuruna çıkaracağım. İntikamını alman için o da destek verecek ve en seçkin savaşçıları senin yanına katacaktır. Şu dünyada sahip olduğum en değerli varlığın hayatını sana borçluyum. Bu yüzden arzun yerine gelinceye kadar huzur bulmayacağım. Yüce Assur şahidim olsun!”

Yiğit Asur savaşçısı ettiği bu yemini hiçbir zaman unutmadı.

-VI-

Harran’dan başkent Assur’a giden iki eski yol vardı. Diğerine göre uzun olanı hem yolculuk için daha uygundu hem de haydutlara karşı nispeten daha güvenliydi, çünkü o yol boyunca Asur kaleleri sıralanmıştı. Dört gün Ballh Deresi kıyısınca güneye doğru ilerledik; oradan sonra Fırat Nehri’ni takip ettik. Altı gün sonra küçük bir devlet olan Hana Krallığı’nın taht şehri Terka’ya vardık. Asurluların ilk büyük kralı Şamşladad orada doğmuştu. Kısa süre sonra kum tepelerinin arasında Babil’in esrarengiz rakibi, meşhur Mari şehrinin kalıntıları görüldü.

İlk çağlardan beri büyük denizin kıyılarından iki nehrin arasındaki topraklara değerli kumaşlar, nitelikli kereste ve nadir bulunan madenler taşıyan kervanlarla nehir yolunu kullanan gemiler Mari’ye uğrar, şehrin sakinlerine bol gelir bırakırdı. Yine Sumer ülkesinden ve Aşağı Deniz havzasından aldıkları kıymetli silahları, süslü toprak kapları ve bin bir çeşit el aletini Küçük Asya’ya, Tadmur, Kuatna ve Fenke’ye satmaya götüren tüccarlar Mari’nin göklere yükselen kulelerinin gölgesinde serinler, şehrin zenginliğine zenginlik katarlardı. Mari kralları insanlığın gördüğü en büyük sarayı kendileri ve gaddar tanrıları Dagan için dikmişlerdi. O harika yapının iki yüz elliden fazla salonu vardı; Mısır firavununun sarayından iki kat daha büyüktü. Mari kralının bütün odaları göz kamaştırıcı resimlerle süslüydü.

Öteki odalar başta Hattuşa olmak üzere Gutea'dan, Elamların başkenti Sus'tan, kavurucu sıcakların hüküm sürdüğü Tilmun Adası'ndan, Kenan diyarından ve Kıbrıs'tan, hattâ Girit'ten ve dünyanın dört bir yanından gelen elçilere ayrılmıştı. O zamanlar sadece eski Babil onlar kadar güçlüydü. Mari kralları Fırat kıyısındaki rakiplerini dize getirmek için tam yedi sefer düzenlemiş, ne var ki tanrılar onlara izin vermemişti. Nihayet Babil'in haşmetli kralı Hammurabi on kuşak önce muazzam bir orduyla Fırat üzerinden Mar'ye yürümüş ve düşmanlarının şehrini ateşe vermişti. Ölen şehirden kalan devasa enkaz ve yıkıntılar dahi eski ihtişamını tahmin etmeye yetiyordu; iki nehrin arasındaki topraklarda bir eve konuk olanlar ev sahibini övmek istediği zaman, 'Evin Mari'deki saraydan bile daha göz kamaştırıcı!' derler, konduğu ağırlayan da bu iltifattan büyük şeref duyardı.

Karanlık çökünce ölümlerin ruhlarının ortaya çıktığı ve sonsuza dek devletlerinin yıkılışına ağıtlar yakarak dolaşacağı söylenen o tüyler ürpertici yıkıntıları geride bıraktıktan sonra, Asur Devleti'nin görkemli başkenti Assur'a beş günlük yolumuz kalmıştı. Bizim kullandığımız bu yol, güneydeki Eden yaylalarından başlayan Subarta Çölü'nden, kuzeydeki Karadağların eteklerine dek uzanıyordu. Bu çölü biz de aşacaktık ama Harran'dan yola çıkarak Balih ve Habur derelerini aşan ve sürekli doğuya doğru ilerleyen birini sadece on günde coşkun Dicle'nin kıyılarına ulaştıran, daha kısa ama daha tehlikeli bir yolu kullanarak.

Saptığımız yolun üstünde de neredeyse dünyayla yaşıt olduğu söylenen, eskiden dillere destan olmuş Gosan şehrinin kalıntıları bulunuyordu. Orada yaşayanlar güneş tanrısına o kadar bağılmış ki köşeye ve sıvrılığe asla tahammül edemez, her nesneye güneş gibi yuvarlak bir biçim verirlermiş. Evleri, masaları, yatakları, duvarları, sokakları ve hattâ tarlalarındaki evlere kadar her şey yuvarlakmış. Kendisine gösterilen bu bağlılıktan etkilenen güneş tanrısı şehri kutsamış ve sakinlerine çok değerli armağanlar bahşetmiş: Orada analar hep ikiz doğurur, bereketli tarlalar bire üç verirmiş.

Fakat onlara verdiği nimetlerin en değerlisi, güneş şeklinde yapmayı öğrettiği tekerlek olmuş. Şehir sakinleri atların çektiği arabalara binip uçsuz bucaksız bozkırları aşarak o dönemde in-

sanların bilmediği tekerlek sayesinde üstünlüklerini bütün dünyaya kabul ettirmişler.

“Öyleyse bu şehir nasıl harap olmuş?” diye sordum bana bunları anlatan Kilişu’ya.

“Çok uzun süren bir refah döneminin ardından Gosan tahtına Belsapal oturmuş” diye anlattı Asur ordusunun başkomutanı. “Kral güneş tanrısını kıskanmış ve onun hayat veren gücüne tek başına sahip olmayı kafasına koymuş. ‘Bütün bitkileri yeşerten, çiçekleri açtıran, hayvanları ısıtıp insanları mutlu eden, tarlaları ve otlakları verimli hale getiren ışığa hükmedeceğim’ demiş. Siyaha boyanmış kalın tahtalardan kocaman bir sandık yaptırıp güneş tanrısının mabedinin önüne yerleştirmiş. Öğle vakti güneş tam tepeye ulaşip en güçlü ışınlarını göndermeye başladığında sandığı açtırmış. Güneşin ışığı karanlık sandığın içini doldurunca kapağını kapatıp sevinçle haykırmış: ‘Artık ben de bir tanrıyım! Güneşe ihtiyacım kalmadı!’

O zaman gazaba gelen güneş tanrısı, ‘Demek tanrı olmak istiyorsun! Sana ve aldattığın inananlara ne kadar aciz olduğunu göstereceğim’ diye seslenmiş. Sonra eskisinden daha güçlü ışınlar göndermeye başladığı Gosan ve çevresi şiddetli sıcak yüzünden kavrulmuş, dereler ve göller kuruyunca insanlar susuz kalmış. Meralarda otlar, tarlalarda başaklar sararıp kurumuş, hayvanlar yiyecek bir şey bulamaz olmuş. Çaresiz kalan Belsapal hapsettiği güneş ışığını serbest bırakmak için sandığı açtırmış, ne var ki sandığın içi tıpkı kralın taht salonu gibi kapkaranlıkmış. O an Belsapal kahrından üstünü başını parçalamaya başlamış, çünkü güneşin kendisine saygısızlık edene acımayacağını çok iyi anlamış. Onun Gosan ve çevresindeki bağları kupkuru bir çöle çeviren ateş gibi oklarından çok az insan kurtulabilmiş. Belsapal ise yanarak kara bir taş sütuna dönmüş. Hayatta kalanlar komşu ülkelere gidip yaşadıkları şehrin mahvoluşunu ve hiç kimsenin tanrıları aldatmaya kalkışmaması gerektiğini anlatmışlar.”

Felakete uğrayan şehrin kumlara batmış yıkıntıları arasından geçip giderken tüylerim ürperdi. Başımı kaldırıp göğe baktım; güneş ısıltı ısıldı. Bir an için benimle konuşuyormuş gibime geldi. Bana söylediklerini anlayamıyordum ama tuhaf bir biçimde hiç de yabancı gelmeyen düşünceleri beynimin içine giriyordu sanki. Üs-

telik yaydığı kızgın ışınlar beni dostlarım kadar etkilemiyordu. Onların bedenlerinden oluk oluk ter boşanırken, ben havayı daha serin hissediyordum. Bunu Diomedes de fark etmişti. “Sana bizden daha iyi davrandığına bakılırsa, güneşle dost oldun galiba Aras!” dedi hayretle. “Kendimi cayır cayır yanan bir fırındaymış gibi hissediyorum, halbuki sen çardak altında oturup serin su içmiş biri gibi duruyorsun.”

Bunun sebebini o an için anlayamamıştım ama sonradan bu sırrı da çözecektim.

Habur Deresi’ni bir salla geçtik. Ertesi gün azgın Şağşa Çayı’nın kıyısındaki eski Gerşamin şehrine ulaştık. Orada kurulu bir Asur kalesine gittik. Komutan bizi görünce koşarak geldi. “Eğer doğuya doğru gidecekseniz dikkatli olun!” diye uyardı Kilişu’yu. “İki gün önce Ninova’dan gelen tüccarlar Gerşamin ile Singar Dağı arasında soyulduktan sonra yakılmış bir kervanın kömürleşmiş kalıntılarını bulmuşlar. Derhal dört tane gözcü gönderdim ama henüz dönen olmadı. Anlaşılan vahşi Kudmuçiler mağaralarından çıkıp savaş tamtamları çalmaya başladı.”

Oysa bizim dışımızda on savaş arabasına komuta eden Kilişu’nun kendine güveni tamdı. “Korkmaya gerek yok” diye gülümsedi. “O ödleğ çapulcular ancak savunmasız kervanlara saldırır. Askerlerimin karşısına çıkmaya can attıklarını hiç sanmıyorum.”

Singar Dağı’nın güneyinde doğuya doğru yol aldığımız iki gün boyunca şüphe çekecek hiçbir şeyle karşılaşmadık. Perizad’ı pek göremiyorduk; sıcaktan korumak için beyaz örtüler gerilmiş arabasından ya mola verdiğimizde ya da akşam olduğunda iniyordu. Bir araya geldiğimizde Asur ülkesi ve komşularından, inandıkları tanrılardan, şehirlerinden, yaptıkları savaşlardan ve devletlerini tarihinden bahsediyorlardı. Biz de Yunan halkını anlatıyorduk.

Üçüncü gün saldırıya uğrayan kervanın yakılan arabalarına rastladık; öldürülenlerin cesetleri hâlâ içlerinde yatıyordu. Kilişu arabaların yoldan epeyce uzakta bulunmasına hayret etti. “Anlaşılan zavallılar baskına uğrayınca ne yapacaklarını şaşırıp arabaları hiç düşünmeden kayalıklara doğru sürmüşler” diye fikir yürüttü. “Gerçi Kudmuçiler hızlı koşar, üstelik inatçıdırlar ama bunlar yoldan ayrılmasalar belki de atları kırbaçlayıp kurtulurlarmış. Yok eğer kafilenin etrafı sarıldıysa, o zaman neden arabaları çember şeklin-

de dizmemişler? Oysa en iyi savunma böyle yapılır! Görünen o ki kendi şaşkınlıklarının kurbanı olmuşlar.”

Sonra arabalardan birine saplanmış acayip bir oku çekip çıkardı. “Ama yanılmış da olabilirim” dedi şaşkınlıkla. “Çünkü bu ok Kudmuçlılara ait değil. O dağlıların kullandıklarından daha ağır, hem de ucunda tunçtan temren var. Karadağlarda böylesini hiç görmedim.”

Singar Dağı'nın eteklerindeki kayalıkların arasında dinlenmeye çekildik. Yakınlardaki sıradağlardan esen sert ve soğuk rüzgâr, önüne kattığı tozu toprağı azgın bir boğa gibi alıp götürüyordu. Battaniye ve pöstekilere sarınıp ateş yakarak ısındık. Şarap teleri elden ele dolaştı. Asurlular ucunu sivrilttikleri dal parçalarına geçirdikleri etleri kızartırken, Agenor'un yadigârı Kaliphon lirini alıp yüreğimizdeki hüznü yeniden canlandırdı. Güz mevsiminde bir kuşun feryatları gibi rüzgâra karışan tiz nağmeler, denizin dalgaları gibi bir yükselip bir alçalıyor, bir nehir gibi kabarıp coşuyor, sonra çölün kumlarına dökülen su gibi kaybolup gidiyordu. Çaldığı şarkılarda gam vardı, hasret vardı, acı ve feragat, hüznün ve hayal kırıklığıyla sona ermiş aşklar vardı. Uzaklarda yalnız başına yaşayan aslanın gece vakti boğuk kükreyişi denizin yüzünde süzülen kartalın çığlıklarıyla, düşen yaprakların hisırtısı coşkuyla dökülen bir şelalenin uğultusuyla birleşiyordu.

Bu, yurtlarından olan ve geri dönmelerine izin verilmeyen adamların şarkısıydı; ölen çocuğunun başında ağlayan ve onun güldüğünü bir daha göremeyecek olan kadınların ağıtı, eve geri dönemeyeceğini bile bile son sefere çıkan savaşçıların, ezelden beri sahip oldukları kudreti ve tahtı terk edip ölmek zorunda olan tanrıların, geçmişin unutulmuş sayfalarında kalan kahramanların ve bu dünyadan gelip geçtiğini kimsenin bilmediği isimsiz ölülerin feryadıydı.

Öylesine güzel ve mağrur bir şarkıydı ki bu, herkes duygulanarak susmuş, sessizce dinliyordu; atlar bile inliyormuş gibime geliyordu. Meğer hayvanlar ön ayaklarıyla yeri eşeleyip burunlarından hızlı hızlı soluk alıp verirken, aslında bizi ikaz etmeye ve dalıp gittiğimiz gafletten uyandırmaya çalışıyormuş. Bunu çok geç anladık.

Baskın o kadar ani olmuştu ki biz silahlarımıza davranmaya fırsat bulamadan Asur askerlerinden ikisi cansız yere yığıldı. Korkunç

canavarlar fırtına ifritleri gibi kayaların arkasından çıkıp vahşi çığlıklar atarak başımıza üşüştü. Görünüşleri içimizden pek çoğunu dehşete düşürmüştü, çünkü her biri iki başlı, altı bacaklıydı, üst tarafı insan gövdesine, alt tarafıysa hayvan gövdesine benziyordu. Kuzeyin bozkırlarında büyüdüğüm ve böyle bir baskını yaşadığım için şaşkınlığı üstünden atan ilk ben oldum. İnsan başlı atlara benzeyen canavarların gerçekte anamı ve babamı öldüren haydutlar gibi ata binmiş insanlar olduğunu fark etmiştim.

Vahşiler belki de hayatında hiç ata binmiş bir adam görmemiş Asurluları savaş naraları atarak ekin gibi biçiyorlardı. Güneşin ışınları sivri miğferlerinde parıltıyor, kılıçları havada şimşek gibi çakıyordu. Bir ok omzumu sıyrıp geçti. Diomedes ve Killşu kendilerini çabucak toparlamış, şimdi acımasız titanlar gibi yan yana çarpıyorlardı. Sonra Naramsin de aralarına katıldı. Derken Polkos ve Polymerios ile diğer Argoslular koşup gelince, atılar birbiri ardınca kumlara serilmeye başladı. Nihayet sağ kalanlar tiz çığlıklar atarak tabanları yağladılar.

“Çabuk arabalara! Hiçbiri elimizden kaçmasın!” diye kükredi Kilişu. Kendisi arabaya atlarken Naramsin dizginleri kavramıştı. Polkos ve Polyphas'ın arabası hemen onların peşine takılırken, yaralandığını gören Diomedes arabayı sürmesi için Zakrops'u çağırılmış, Stlgos ise Kaliphon ve Polymerios'un yanına atlamıştı. Sadece tek gözlü Hekim Eurymakhos ve altı Asur askeri Perizad ile benim yanımda kalmıştı. Arabalı savaşçılar kaçan haydutların peşine tozu dumana katarak düştüler. Elimi gözlerimin üstüne siper ederek baktığımda, Diomedes ve Kilişu'nun kaçaklara geniş ovada yetişmesinin epeyce zaman alacağını anladım. Güzel prenses bir anda yanı başımda bitiverdi, uzun saçları rüzgârla dalgalanıyordu. Bana bakınca dehşete kapıldı. “Sen yaralanmışsın Aras!” diye bağırdı. “Gel, yarani saralım. Zaten yeterince kan kaybetmişsin.”

“Sadece bir sıyrık, hayati tehlikesi yok” diye karşılık verdim, yine de peşine takılıp prensesin arabasına gittim. Ketenden bir bezi şerit halinde yırtıp kanayan yarayı sarmasına ses çıkarmadım. Hiç beklemediğimiz bir anda, hem de çok yakından gelen gür naralar işittik. Yün örtüleri aralayıp baktığımda kayaların arasından başka atlıların çıktığını dehşetle gördüm. Demin saldıranlardan çok daha kalabalık olduklarını fark edince, ilk hücumun savaşçılarımızı çöle

doğru çekmek ve sonra da kafilenin hazineleri in başında kalacak bir avuç muhafızın hakkından kolayca gelmek için yapılmış bir hile olduğunu kavradım.

Altı Asur askeri, kalabalık düşmanlar tarafından savunmasız koyunlar gibi katledildi. Hemen Perizad'ın elini tuttum, peşim sıra çekiştire çekiştire arabadan dışarı çıkardım. Kayaların arasında sine sine sarp dağa doğru tırmanmaya başladık. Haydutların bizi fark edip oracıkta öldürmemesi tam anlamıyla bir mucizeydi.

Aç kurtlar gibi yağmalayacakları arabaların başına üşüşmüşlerdi. Güzel prensesle birlikte avcıdan kaçan hayvanlar gibi yukarıya, atlıların bizi takip edemeyeceği yüksekliğe tırmanıyorduk.

Epeyce yukarı çıktık; nihayet bir süre sonra tepeden aşağı baktığımda, kampımızın yerle bir edildiğini gördüm. Çapulcuların reisi yaktıkları arabaların arasında atıyla geziniyor, kaba sesiyle emirler yağıdırıyordu. Birden olduğum yerde donup kaldım; bütün vücudum titremeye başladı. Aşağıda gördüğüm adam, can düşmanım Pithunna'dan başkası değildi.

Uzun bir takibin ardından aslanın karşısına dikilen, fakat son okunu da harcadığını hatırlayan bir avcının yaşadığı dehşet ve ümitsizliği yaşadım o an. Ailemi katledip mensup olduğum halkı kılıçtan geçiren katilin karşısına çıkmak hayaliyle günlerce ve gecelerce yandığım kadar, intikamımı alamadan can vermek kaygısıyla da ürperiyordum şimdi. Ne reisle ne de adamlarıyla tek başıma kapışmayı göze alacak cesarete sahiptim. Daha da kötüsü, savunmasız kalan Perizad benim yanımdaydı. Nefret ve öfkeyle birleşen çaresizlikten gözlerim dolmuştu. Güzel prenses halimi fark etmişti ama bir şey söylemedi. O sırada Pithunna da bizi gördü, eliyle yukarıyı işaret edip boğuk sesiyle anlamadığımız dilde bir şeyler söyleyince iki atlı yamaca doğru harekete geçti; atlarından inip peşimize takıldılar.

Yolu izi belli olmayan kayalıkların içinde ilerleyerek taşlı yokuşları tırmandık. Artık ciğerlerimiz yanmaya başlamıştı. Sıra sıra dağlara doğru, sarp yamaçlara ve yarık yarık kayalıkların tepesine çıktık. Ayaklarımızın altında gevşeyen taşlar yerinden çıkıp patır patır aşağı yuvarlanırken, düşmanlarımız aradaki mesafeyi gitgide kapatıyordu. Perizad nefes almakta zorlanıyordu, omzumdaki yara da yeniden kanamaya başlamıştı.

“Beni bırak, sen git!” dedi prenses o esnada. “Artık daha fazla gidemem. Tanrılar nasılsa beni korur! Yok eğer onlar da beni terk ederse, haydutlar benimle oyalanırken sen kaçıp kurtulursun.”

Bir kolumu beline dolayıp prensesi omzuma yasladım. “Sonuna dek mücadele edelim, belki göklerin sahipleri bize merhamet eder” diyerek onu gayrete getirmeye çalıştım.

Sonra ona bir kayanın arkasında durmasını söyledim. Kendim iki adam boyu yüksekliğe tırmanıp bir kovuğa girdim, elime koca-man bir kaya parçası aldım. Çok geçmeden peşimizdeki haydutlar çıkageldi. İki de uzun boylu ve kızıl sakallıydı; tıpkı kardeş gibi birbirlerine benziyorlardı. Perizad’ı tek başına karşılarında görünce kuşkuyla etraflarını kolaçan ettiler ama yanımdaki kadını kaderine terk ettiğime kanaat getirmiş olacaktı ki biraz daha yaklaştılar. Ter içindeki yüzleri vahşi bir tebessümle kasılmıştı. Prensese üstüne yırtıcı hayvanlar gibi atılıp elbiselerini çekiştirmeye başladılar. Kaşkarlar, tıpkı sevgili kardeşim Baril gibi esir alıp köle olarak satmak istemedikleri kadınlara zorla sahip olur, sonra da oracıkta öldürürlerdi. Elimdeki taşı öndeki haydudun kafasına atarken gözlerimin önüne zavallı kardeşimin hayali gelmişti; kafası yarılan adam cansız yere yığıldı. Hemen aşağı atlayıp ikincisinin karnını kılıcım ile deştim.

O yorgunlukla kendimi kaybetmişim. Ayıldığımda Perizad’ın alınına serin taşlar koyduğunu fark ettim. Ortalıkta Pithunna ve adamlarından eser yoktu. Onlardan kaçarken kamptan epeyce uzaklaşıp Singar Dağı’na sığınmıştık. Güneş batı ufkuna doğru iyice alçalmıştı, zaman zaman bulutların arasına girip çıkıyordu. Derken karanlık çöktü. Sert rüzgâr elbiselerimizi çekiştiriyordu; açlıktan ve yorgunluktan bayılmak üzereydik. Buna rağmen dağın içlerine doğru çekilmeye devam ettik. Önümüze dar bir patika çıktı. Onu takip ederek ilerlediğimizde, duvar gibi yükselen kayalıkla karşılaştık. Ortasında küçük bir mağaranın ağız görünüyordu.

Kovuğun önündeki küçük ağaçlar ve çalılarla kaplı düzlükte, çimenlerin üstünde yabancı koyun ve dağ keçisi izlerine rastladık. Daha önce hiç kimsenin o kadar yükseğe çıkmaya cesaret edebileceğine ihtimal vermiyordum. Yine de mağaranın içini dikkatlice kolaçan ettim. Ne bir düşman vardı içeride ne de yırtıcı

bir hayvan. "Akşam vakti geri dönmeye çalışmak tehlikeli olabilir" dedim prensese. "Karanlıkta uçurumlardan aşağı yuvarlanabiliriz. Hem çapulcuların bize pusu kurmadıkları ne malum? Dostlarımızı geri bulabileceğimiz de meçhul. En iyisi burada dinlenelim. Bir ateş yakıp güneşin doğmasını bekleriz. Sabah oluncaya kadar çapulcular çoktan ortadan kaybolmuş olur."

Perizad hiçbir şey söylemedi; titreyerek mağaranın ağzına doğru yürüdü. Soğuktan ne kadar etkilendiğini fark ettim. Ateş yakmak için hemen kuru dal parçaları toplamaya koyuldum. Kısa süre sonra kurumuş yosunların içine çaktığım kıvılcımlarla tutuşan dallar usul usul çatırdamaya başladı; incecik dumanlar havaya yükselirken soğuktan uyuşan kollarımıza ve bacaklarımıza yeniden can geldi.

Uzunca bir süre sessiz kaldık. "Hayatımı ikinci kez kurtardın Aras" dedi Perizad neden sonra. "Sen olmasan haydutların elinden nasıl kurtulurdum? Ay tanrısının nazarlığı da pek işime yaramazdı sanırım, çünkü bu adamların kutsal değerlere hiç saygıları yok. Eminim onlar da senin gibi çok uzaklardan geliyor; dahası, galiba onları tanıyorsun, bunu bakışlarından anladım."

Cevap verip vermemekte tereddüt ettim; doğrusu onu daha fazla korkutmak istemiyordum. Biraz düşününce, Perizad'ın tehlikeyi henüz atlatamadığımızı anlayacak kadar zeki olmadığı kanaatine vardım. "Haklısın prenses, bize saldıran adamlar vaktiyle allemi ve kabilemi kılıçtan geçirenlerdi" diye izah ettim. "Elebaşları da can düşmanım Pithunna'ydı. Böylece tanrıların takdiriyle almam gereken intikama o kadar yaklaştım ama bize saldıranların kim olduğunu çok geç anladığım için kendi sersemliğim yüzünden amacıma ulaşamadım. Yoksa Diomedes ve Kilişu'nun bizi bırakıp haydutların peşine takılmalarına göz yumar mıydım? Bu yüzden beni övmeyi bırakıp azarlamayı tercih ederim, çünkü bunu hak ettim."

Sonra peleriniyi sıyırıp Perizad'ın omuzlarına örttüm. Kendim de ateşin başına uzandım. Bir türlü ağlayamayan gözlerimi yıldızlara diktim, ta ki Morpheus halime acıyıp beni rüyalar âlemine götürünceye dek.

-VI-

Daha tanyerli ağarmadan bir kuşun feryatlarına uyandım. Gözlerimi ovuşturup sesin nereden geldiğini araştırdım. Bulamayınca bunun beni uyandırması için tanrılar tarafından gönderilmiş bir haberci olduğunu düşündüm. Hemen Perizad'ı sarsarak uyandırdım. Prenses dehşetle gözlerini açtı. Az sonra akli başına geldi, uğradığımız baskını ve kaçıp kurtulduğumuzu hatırladı. "Demek hiçbir kâbus değildi!" dedi çekine çekine, şaşkınlığı henüz üstünden atamamıştı. "Şimdi ne yapacağız Aras? Bu dağ başında yapayalnız ve çaresiz kalakaldık. Şimdi şehirden atılmış bir hasta gibi savunmasız bir haldeyiz. Alacağımız nefesler sayılı, çünkü haydutlar bizi görür görmez peşimize düşecek, av hayvanları gibi öldürünceye kadar kovalayacaklar!"

Gecenin ayazında soğuktan tir tir titreyerek ağlamaya başlarken hemen kolumu omzuna attım. "Ümidini yitirme prenses" diyerek teselli etmeye çalıştım. "Hâlâ hayattayız, tanrılar da yanımızda. Biliyor musun, hemen kalkıp buradan uzaklaşmamız için bana bir işaret gönderdiler. Belki dostlarımız geri dönmüştür, vadede bizi bekliyorlardır!"

Perizad gülümsemeye çalıştı, gözlerinin yaşını sildi. "Haklısın Aras, insan nefes aldığı sürece yılmamalı" dedi cesaretini toplayarak. "Sana daima destek olup yararı saracağım yerde, ağlayıp inleyerek başının etini yiyen aptal ve aciz bir kadını ben. Eğer senin gücün tükenirse, ben de çok geçmeden ölümler diyarının tanrısına yem olurum."

O görünmeyen kuşun feryatları yeniden yankılandı. Ses yukarı tırmanırken geçtiğimiz boğazdan geliyormuş gibiydi. "Şimdi yarayla ilgilenmenin zamanı değil" dedim hemen. "Canım acımıyor, zaten yapılacak daha önemli işlerimiz var. Çabuk kampa dönelim! Anladığım kadarıyla tanrılar bizi oraya yönlendirmek istiyor."

"Ne kadar tuhaf bir ses bu!" diye karşılık verdi Perizad, zarif burun kanatları yeniden korkuyla titremeye başladı. "Tanrıların bu sesle bize yol gösterdiğine mi inanıyorsun? Halbuki bana korkunç bir felaketin habercisi gibi geliyor. İçim ürperiyor; şimdiye dek böyle bir sesi ne insanlardan ne de hayvanlardan duydum. Bu topraklarda yaşayan her türlü canlıyı tanırım."

“Gel benimle” dedim kararlılıkla. “Eğer işaret gönderenler benim inandığım tanrılarsa, elbette ki sesleri senin kulağına yabancı gelir; ne de olsa buradan çok uzaklarda doğmuşum. Ama ses bizi tuzağa çekmek isteyen ifritlere aitse, ellerinden kurtulmamız zaten mümkün değil. Bu dağ başında nereye kaçacağız? Nasılsa kaderimiz belli, ne yaparsak yapalım sonuç değişmeyecek. Uzun yıllar önce Truva’nın yerle bir olan kulelerinin yıkıntılarının arasında bir kâhin böyle söylemişti. O günden beri söyledikleri birkaç kez çok acı verici biçimde aynen başıma geldi.”

Böylece düz bir duvarı andıran yarık yarık kayaların çıkıntılarına basa basa dağdan aşağı inmeye başladık. Bir süre sonra İki Kaşkar çapulcusunu hakladığım yere ulaştık. O tüyler ürpertici çığlık üçüncü kez yankılandığında, karşımda uzun kara kanatları ve iğrenç vücut yapılarıyla üç koca kuş buldum ansızın. Karınları küle bulanmış gibi açık renkli tüylerle kaplıydı; boyunları ve başları sarı renkte ve yılan başı gibi çıplaktı. En korkuncu da ölümlerin göz çukurlarına hırsla sokup sokup çıkardıkları uzun ve eğri gagalarıydı. Bunların Mısır ve Nubya’da sık sık rastladığımız akbabalar olduğunu fark ettim. Fakat onlar Nil havzasında gördüklerimizden daha iriydi. Cesetleri öyle şiddetli didikliyordlardı ki pençelerinden ve gagalarından kan damlıyordu. Perizad tek kelime etmeden bana sarıldı. Kocaman bir taş parçası alıp bu korkunç yaratıklara nefretle savurunca kanatlarını çırparak havalandılar.

“Bu kuşlar ölümün habercisi!” diye fısıldadı prenses.

Oysa ben korkmuyordum. “Bizi buraya getiren ister benim inandığım tanrılar olsun, isterse senin felaket habercisi dediğin ifritler; onlara uymakla hata yapmamışız. Düşmanlarımızın silahları hâlâ üstlerinde, görüyor musun? Bunlar muhakkak işimize yarar. İnsan bazen en kötü durumdan bile kârlı çıkabilir. Sen şunun ke-merindeki hançeri al, ben de şu yayla ok torbasını kuşanayım.”

“Gerçekten bunu hiç düşünmemiştim!” diye karşılık verdi Perizad şaşkınlıkla. “Bizi buraya sahiden semavî güçler getirdi galiba. Ömrümde böyle çığlıklar duymadığım da doğrudur, çünkü biz o kuşlara ‘sessiz gölgeler’ deriz. Onların ses çıkaramadıklarına inanılır. Ölümler diyarı Arallu’dan yeryüzüne çıkar ve her şeyi yutan ölüm tanrıçası Ereşkigal’e hizmet ederler.”

Sarp yamaçtan aşağı indikçe indik. Yanlılıkla düşmanları

arasına düşmemek için çok dikkat ediyorduk. Ama görünürde kimsecikler yoktu; kurduğumuz kampa ulaştığımızda da kimseye rastlamadık. Sadece ateşe verilmiş arabaların kalıntıları ve Asur askerlerinin cesetleri vardı. Yer yer eşelenmiş kumlar orada geçen mücadeleyi ortaya koyarken, hafiften esen rüzgâr cinayetlerin izlerini usul usul siliyordu.

O an yüreğimize ümitsizlik çöküverdi. “İşte şimdi mahvolduk Aras!” diye bağırdı Perizad. “Haydutların ya da yırtıcı hayvanların eline düşmesek bile açlık ve susuzluktan ölürüz. Bu uçsuz bucaksız çölü nasıl geçeceğiz? Atımız arabamız olmadan Dicle kıyılarına ya da başkent Assur’a nasıl ulaşacağız? Ama yakınlarda senin başını da ağrıtmak istemiyorum; şayet ölüm beni arıyorsa, bütün cesaretimle onu beklerken bulacak!”

Hiçbir şey söylemedim. Başımı göğse kaldırdım. “İntikamımı almadan canımı alma yüce Zeus!” diye yalvardım içimden. “Ey At-hene, yüreğime güç ver ki ailemin kanını yerde bırakmayayım! Evlatlık görevimi yerine getirdikten sonra ne zaman isterseniz canımı alın. Sizden başka bir şey istemiyorum!”

Birdenbire cesaretim yerine geldi. “Daha ömrün tamamlanmadı!” demişti sanki bana tanrılar. “Kendine güven ve tehlikeler karşısında yılgın Yürüdüğün yolda hiç tereddüt etmeden ilerle, çünkü bu daha çok hoşumuza gider!”

Tanrıların sesini kendi kulaklarımla işitmişçesine tüm ruhumla hissettiğim bu teselli sayesinde rahatlayarak derin bir soluk aldım. Hayretle yüzüme bakan Perizad’ın elini tuttum. “Ölümden söz etmek için çok erken prenses” dedim gözlerine bakarak. “Şimdi hayatta kalma zamanı. Hemen yola çıkıp doğuya doğru ilerleyelim. Biz kendi canımızı kurtarmaya çalışırken çölden, haydutlardan ve yırtıcı hayvanlardan korkmamamız gerek. Dağın eteklerinden ayrılmayalım ki çapulculara yeniden rastlasak gizlenebilelim. Yoldan uzak duralım, çünkü orada bundan sonra bize yardımcı olabilecek kervanlarla değil kana susamış Kaşkarlarla karşılaşma ihtimalimiz daha yüksek.”

Güneş gökyüzünde parlıyor, ışınları kül renkli kayaların yüzünde altın gibi ışıltıyordu. Hava, akıp giden bir nehrin suları gibi titriyordu; tozlu toprakların üstüne derin bir sessizlik çökmüştü. Kızgın güneş altında tek kelime etmeden ilerliyorduk ama sıcak bizi

pek bunaltmıyordu. Bizimle birlikte ilerleyen bir gölge bizi güneşin alevli oklarına karşı koruyordu. Bu akıllara durgunluk veren olayı kendi kendimize bir türlü açıklayamıyorduk; sanki devasa ağaçların gölgesi altında yol alıyorduk, halbuki gökte bir tek bulut bile yoktu. Görünüşe göre güneş tanrısı bize acımişti. Hafif bir esinti bile yoktu, etrafımızdaki her şey sanki derin bir uykuya dalmıştı. Zamanın uçarcasına giden kısrakları dahi durmuş gibiydi. Konuşmaya cesaret edemiyorduk; tek kelime söylesek, ümidimizi diri tutan o büyümlü hava dağılıp gider diye korkuyorduk.

Öldürdüğüm Kaşkar çapulcusundan aldığım yayı çok yorgun olmama rağmen elimden bırakmamıştım. Ancak akşam çökünce yalçın bir kayalığın dibinde durup dinlenmeye çekildik. Su bulmayı başaramamıştık; dilimiz damağımıza yapışmış, prensesin incecik dudakları kuruyup çatlamıştı. Ter içinde kalmış yüzüne dökülen saçlarını zarif eliyle topladı. Uzanıp kolunu başının altına aldı.

“Çok tuhaf bir adamsın Aras” dedi bitkin sesiyle. “Şimdiye dek bize acıyan ve koruyup kollayan tanrıların çok güçlü görünüyor. Gerçi dudakların kıpırdamadı ama onlara yakardığını anladım. Onlara bir kez daha ellerini açamaz mısın? Belki bizi canımıza can katacak bir pınara götürürler. Ayaklarım beni daha ne kadar taşır bilemiyorum. Tanrıların bizi yurdumuza sağ salım ulaştırırlarsa, onlara inanmasam da zengin armağanlar sunacağım. Daima sadık kaldığım gecenin efendisi Suin güneşe karşı acizdir; bizi ancak karanlık çökünce koruyabilir.”

Yunan tanrılarına bir kez daha yalvardım. Ne var ki bu kez sesimi duyuramamıştım. Nihayet akşam serinliği çöktü. Ay olgun bir meyve gibi kızılımsı ve yuvarlak yüzünü gösterdiğinde, Perizad nazarlığı çıkarıp havaya kaldırdı. Anlamadığım birtakım garip sözler söyledi. Fakat onun inandığı tanrı da cevap vermeyince ümitsizliğe kapıldık. Biraz olsun dinlenmek ve ertesi günü beklemek üzere yatmaya karar verdik.

Kayaların serinliği içimize işliyordu. Yün pelerinimi çıkarıp ona uzattım yine. Fakat prenses beni tutup kendine doğru çekti. “Sen soğuktan donarken, senin örtünle ısınmam doğru değil” diye konuştu. “Yanıma uzan, pelerin ikimize de yeter! Bu ahlâka aykırı bir hareket değil, korkmana gerek yok. Unutma ki yaran henüz lilyleşmedi!”

Bir süre kararsız kaldım; prenses bana ciddi ciddi bakarak teklifini tekrarladı, elimi tutup pelerinin yarısını üstüme örttü. Yıldızlar gökte şölen yaparken biz de yan yana yattık. Perizad'ın sıcak nefesi boynumu okşuyordu. Nihayet uykuya daldık.

Ertesi gün sarp kayalıkları geride bıraktık. Artık alçacak tepeler bize eşlik ediyordu. Ağzımızı bıçak açmıyordu, açlık ve susuzluk aklımızı başımızdan almıştı. Kâh taşlara takılıyor kâh kumlara batıyorduk. Perizad iki kez tökezledi. Onu bir müddet sırtımda taşımak, sonra epeyce süre koltuğuna girip destek vermek zorunda kaldım. Yüzümüz, kollarımız ve bacaklarımız sıcaktan kavrulmuş, derisi soyulmuştu; bunun sebebi çoktan parçalanan elbiselerimizin bedenimizi sıcaktan korumaya yetmemesiydi. Perizad'ın gözleri hummaya tutulmuş gibi ışıldıyordu. Su ve gıdadan mahrum kaldığından yanakları içine çökmüş, dudakları yarılıp yara olmuştu. Yine de bir kraliçenin bedenini bürüyen pembe bir elbiseye benzeyen o güzelliğinden hiçbir şey yitirmemişti.

Omzum çok kötü sancıyordu. Okun açtığı yaradan gelen rahat sargıdan dışarı sızmıştı. Giderek takatten düşüyordum. O gün de görünmez bir bulut güneşin kızgın ışınlarına karşı bizi koruyordu. Bu acımasız çöle karşı tanrıların lütfettiği bu iyiliğe rağmen acilen su bulmamız gerektiğini biliyorduk. Kum tepelerinin arasında bir tek yeşil dal, bir tek ağaç tepesi gözümüze çarpmıyor, akşam çökünce çıkan rüzgârın haricinde kulağımıza ses seda gelmiyordu. En sonunda iyice bitkin düştük. Bir çukurluğa büzülüp oturduk.

“Beni kurtarmak için ne çok çileye katlanıyorsun Aras” dedi prenses güçlkle. “Kayalıklara tırmandığımızda iki çapulcuyla boğuşup hayatını benim için tehlikeye attın. Oysa çoktan kaçıp canını kurtarabilirdin. Bugün de beni sırtında taşıyıp destek oldun. Halbuki beni öylece bırakıp kendi başının çaresine bakabilirsin. Kimsenin haberi bile olmaz, ben de sana kızacak değilim; bundan sonra yola kendi başına devam etmeni istiyorum. Hiç olmazsa sen kurtulmuş olursun. Yalvarırım beni burada bırak! Bana karşı hiçbir sorumluluğun yok! Burada susuzluktan ölmeni istemiyorum.”

Prensesin böyle konuşması beni çok öfkelenlendirmişti. “Senin için ne yiyecek bulabildim ne de su ama güzel olman nankörlüğünü haklı çıkarmaz!” diye bağırdım. “Şu onur kırıcı sözleri hak

ettiğime hiç inanmıyorum! Sahiden seni burada acılar içinde, bir başına ve savunmasız halde bırakacak kadar aşağılık bir insan olduğuma inanıyor musun? Bu yeryüzündeki en alçakça harekettir. Böyle bir vicdansızlığı bir an için aklımdan geçirsem, iki gözüm önüme akarl Şimdi sus ve gücünü daha akıllıca şeyler düşünmeye sakla!”

Prenses sessizce bana baktı. “Bağışla beni Aras, seni incitmek istememiştim” dedi usulca. “Kötü bir niyetim yoktu, sadece senin iyiliğin için böyle söyledim. Nasılsa gelip bizi bulacak olan ölümü burada uzanıp beklemek daha kolayıma gelirdi ama ben her isteğime boyun eğeceğim, ne dersen seve seve yapmaya hazırım.”

Sonra omzundaki kirlenen sargıyı çözdü. Elbisesinin eteğini yırtarak çıkardığı ince şeritle yaramı itinayla yeniden sardı. Çamurun içinde kudurmuş bir domuz gibi debelenip duran sancıya güçlüklerle tahammül ediyordum. Gündüzün harareti yerini usul usul yaklaşan gecenin ayazına bırakırken, prenses başını sağlam omzuma dayayıp pelerini üstümüze örttü. Yorgunluktan titreye titreye birbirimize sokulduk. Yüzümü yanağına dokundurunca gözlerini açtı. Çocuksu ruhundaki endişe ve hüznün gözbebeklerinde apaçık okunuyordu. O gözlerde kovalanan bir hayvanın duyduğu korku ve bütün gücünü yitirip düşmanlarının eline düşen çırılçıplak bir tanrıçanın ümitsizliği vardı. Yüreğim acıyla sarsıldı. Şakaklarını usulca okşadım.

“Cesaretini sakın yitirme Perizad, daha yolun sonuna gelmedik” diye fısıldadım. “Elbet bu kahrolası çölü aşip daha güzel topraklara ulaşacağız. O zaman rüzgârla sallanan palmiye ağaçlarının ve çiçek açmış ılgınların gölgesinde şırıldayan akarsularda serinleyeceğiz.”

Prenses içini çekti. “Ah göklerin sahipleri şu söylediklerini bir işitse!” diye karşılık verdi usulca. “Yine de sana ve ümitlerine güveniyorum, çünkü görünüşe bakılırsa tanrılar seni seviyor. Ne garip bir adamsın! Şimdi bana çok uzak ve gençlik yıllarımdan bir rüya gibi gelen Harran’daki ziyafet esnasında, senin sıradan bir delikanlı olmadığını anlamıştım. Çünkü ömrünün baharında olup da sayısız aşk yaşamış olgun bir erkek gibi hayattan söz ediyordun.”

O an acılarla örülmüş kaderimi, başıma gelen ve geri dönülmez biçimde geçip giden olayları, tersine dönen talihimi ve bir

başına geçirdiğim günleri düşündüm; yüreğim nefret ve acıyla doldu. Perlzad hemen yüzümü okşamaya başladı. "Yine mi üz-düm seni Aras?" diye sordu. "Özür dilerim. Bunu söylememin sebebi gerçekten kendine has bir insan olman ve bazı şeyleri benden gizledğine inanmamdır. Gökte bir tek bulut bile yokken fani bir insan için güneşin gölgelendiğini hayatımda ilk kez görüyorum. Nereden geldiğini sahiden bilmiyor musun? İnsanlar arasında bir yabancı gibi dolanıyorsun; gözlerinde altın renkli noktalar ışıltıyor. Ama sende bana en esrarengiz gelen şey, şu boynunda taşıdığın zincir. Dünyanın dört bir yanından gelen onca tüccar, Asur topraklarına yıllardır süs eşyaları getirirler, fakat daha önce hiç buna benzer bir şey görmedim."

"Bu zinciri sadece kabilemin erkekleri takardı" diye izah ederken acı hatıralar ruhumu kemirmeye başlamıştı. "Ben mensup olduğum halkın son temsilcisi olduğum için, bu da yeryüzündeki son zincirdir, yani benim yaşam zincirim."

Bunları söylerken farkında olmadan ellerim zinciri boydan boya yokluyordu. Nihayet annemin dokuzuncu yaşında zincire eklediği kutsal ağaç parçasını hissettim parmaklarımın arasında. İncecik dal parçası birdenbire titremeye başlamıştı. Büyüklerim bu ağacın gizli su kaynaklarını bulmada kullanıldığını söylerlerdi.

"Neyin var? Niye birden sustun?" diye sordu Perlzad şaşkınlıkla. Cevap vermek yerine dal parçasını sınıksız kavradım. Avucumun içinde tıpkı bir adamın balyozla yıkmaya çalıştığı taştan bir duvar gibi titriyordu. Hayretler içinde ayağa kalktığımda bu esrarengiz titreme daha da şiddetlenmişti. Bana gösterilen işareti takip etmeye karar verdim.

Birkaç adım attığımda dal parçası avucumdan kurtulup kaçmak istercesine çırpınmaya başladı. Genişçe bir çukurluğun dibine geldim. Hemen diz çöktüm; yerdeki taşları kenara alıp kumu eşeledim. Perlzad'ın da yardımıyla kupkuru kumları kazdıkça kazdım. Birden parmaklarımın ucunda bir ıslaklık hissettim. Ellerimin kanamasını bile umursamıyordum. Aradığımız suyu tanrıların ve o kutsal ağaç parçasındaki akıl almaz tılsım sayesinde bulduğumuzu çok geçmeden anladım.

Küçücük çukurun serin suyla dolmasını büyük bir sabırsızlıkla bekledik. Sonra prensesle birlikte avucumuzu daldırıp içtik. Yer-

yüzünün bütün zevkleri o birkaç yudum için feda edilirdi. Yazın kurak geçen günlerinin ardından yağmur yağınca, sararmış bir bitki nasıl birdenbire titrer ve belini yeniden doğrultursa, ben de eski gücüme aynen öyle kavuşuyordum. Ama defalarca gizliden gizliye ölümü arzulayan ruhum değil, sadece bedenimdi buna sevinen.

“Tanrılar seni seviyor Aras, buna sevinmelisin!” dedi güzel prenses. “Yeryüzü hiç böyle harika bir olaya tanık olmuş mudur? Gerçi tecrübeli kâşiflerin ve uzun yola çıkan kervan kılavuzlarının hiç umulmadık yerlerde su bulmayı başardıklarını sık sık duymuşumdur ama onlar ıssız bölgelerde dünyaya gelmiş ve kendilerini çölün evlatları olarak takdim etmekten gurur duyan insanlardır. Halbuki sen çok uzaklardan gelmiş bir yabancısın. Anlaşılan bu tuhaf zincirde harika bir tılsım gizli. Seni koruyan tanrılar çok güçlü olmalı.”

“Boğulmak üzere olan adam son anda bir dala tutunup azgın dalgalardan kurtulsa, hemen talihine şükreder” dedim dudak bükerek. “Bunun felaketin ardından gelen bir talih olduğunu çabucak unuttur; halbuki o tufan kendi canını değil ama belki de karısını, çocuklarını, gururla inşa ettiği evini ve bütün servetini alıp götürmüştür. Şu hayat elimden o kadar çok şey aldı ki kurtuluşuma sevinemiyorum bile. Nankörlük etmek istemezdim ama beni şu hayata bağlayan pek bir şey kalmadı.”

Perizad beni hayretle süzdü. “Yüreğin tanrıların sana ettiği yardıma böyle küstahça sözlerle karşılık verecek kadar mı katılaştı Aras?” dedi acıyarak. “Kendinden utanmalısın! Onlar senin yakarışına acıyarak cevap vermediler mi? Şükretmekte gecikme ki sana gösterdikleri teveccüh gazaba dönüşmesin!”

Fakat acı dolu hatıralar gözlerimi kör etmişti sanki. “Bana gösterdikleri teveccüh mü?” dedim alay edencesine. “Ben daha çocukken canım annemi ve babamı almalarına teveccüh mü diyorsun? En küçük bir intikam alma şansı bile vermeden babamı katlini karşıma yeniden çıkarmaları mı teveccüh? Bütün dostlarımı elimden alıp yayan yapıldak şu dehşet verici çöle göndermeleri mi, yoksa iki gün boyunca bize korkunç acılar çektiirdikten sonra pis bir delikten verdikleri zehir gibi üç beş yudum su mu? Baksana, kurbanının ağzına sirkeye batırılmış bir paçavrayı sırtarak tıkayan bir işkenceciden farkları var mı?”

Prensesin yüzü dehşetle kasıldı. “Neler söylüyorsun Aras? Aklını mı oynattın sen?” dedi beni susturmak istercesine ellerini uzatarak. “Göklerin sahipleri hakkında böyle konuşmaktan sakın! Seni bu biçimde düşünmeye sevk eden korkunç olaylar yaşamış olsan da derdin ne kadar büyük olsa da ömrünün büyük bölümü felaketlerle geçmiş olsa da tanrılardan nefret edemezsin!”

“Benim yaşadıklarımı nereden bileceksin?” diye karşılık verdim haşınca. “Sen ne bilirsin felaketi, derdi! Çocuk yaştayken ananı babanı, sonra da en sevdiğin insanları kaybetseydin, eminim sen de çok farklı düşünürdün!”

Yaramın sancısından ne söylediğimi bilmiyordum; öfkeyle yüzümü çevirdim. Yüreğime bir sıkıntı çökmüştü. Acı hatıralar göğsümü demir mengeneler gibi öyle bir sıkıyordu ki derinden bir ah çekmekten kendimi alamadım. Duyduğum kin ruhumda fırtınalar estiriyordu. Kaderime ve nereye gidersem gideyim peşimi bırakmayan belalara lanet ediyordum. Aklım başımda değildi, o kadar ki içten içe göğün çökmesini ve yeryüzündeki her şeyin mahvolmasını diliyordum.

Halbuki benim bile kavrayamadığım kederimin asıl sebebinin Perizad anlamıştı. “Sen dünyaya savaşçı olmak için gelmemişsin Aras” dedi usulca. “Adam öldürmek senin işin değil. Seni hep öldürmeyi ve yok etmeyi düşünmeye sevk eden nasıl bir şöhret hırsıdır? Savaşmak seni asla tatmin etmeyecektir, çünkü dostun Diomedes’ten farklı bir mizacın var. O kahraman olmak üzere seçilmiş ve eminim çok daha büyük işler başaracak. Fakat tanrılar sana bambaşka bir yol çizmiş. Öfke ve hınçla silahlanıp o yumuşacık kalbini sert bir kabuğa bürüyorsun ama hissettiklerini benden saklayamazsın. İntikam almak ve kan dökmek istiyorsun, halbuki senin en çok ihtiyaç duyduğun şey aşktır.”

-VII-

Ertesi günün sabahında yerimden güçlkle kalkabildim; yaram azmıştı, bütün bedenim cayıp cayıp yanıyordu. Bir azalıp bir şiddetlenen sancılardan bilincimi yitirmek üzereydim. Kirli sargının arasından sürekli cerahat sızıyordu. Açığımız küçük çukurdan son

kez su içtik. Güzel prenses yaramı suyla temizleyip elbisesinden yırttığı parçayla omzumu yeniden sardı. Yüksek ateş yüzünden önümü bile göremiyordum; Perizad beni koluna takıp bir kör gibi götürüyordu. Kızgın güneş altında düşe kalka, rüzgârın üflediği kum taneleri gibi usul usul ilerliyorduk. Güneş tam tepeye vardığında adımlarım gitgide kısalmış ve bütün ümidim tükenmişti.

O sırada prenses birden heyecanla bağırdı: "Bak Aras! Şurada ağaçlar ve çalılıklar var! Kurtulduk! Çabuk oraya gidelim. Orası güvenli. Gölgeye sığınır, serin sularla kendimize geliriz!"

"Emin misin?" diye sordum kuşkuyla. "Ben kızgın kumların üstünde dalgalanan havadan başka bir şey görmüyorum. Çölün ifritlerinin çektiğimiz acıyı arttırmak için kötü bir şaka yapmadıkları ne malum!"

Ama Perizad kolumu bırakıp hızlı adımlarla küçük bir vahaya doğru ilerledi. Az sonra ben de dalları başımızı bir dam gibi örten o harika koruluğa ulaştım. Nefes nefese kalmıştım. Ağaçların saldıgı gölgenin sayesinde kumlardan fışkırmış küçücük bir gölün sığ sularına attım kendimi. O çok değerli suyun içinde şımarık çocuklar gibi oynadık, üstümüze başımıza döktük, aç ördekler gibi içine daldık, doya doya içtik. Perizad'ın bulup getirdiği birkaç meyveyle karnımızı güzelce doyurduk.

Bunlar daha önce hiç görmediğim biçim ve renge sahipti; bir kısmı elma iriliğinde erguvan rengindeydi ve tüylerle kaplıydı. Bu yüzden onlara tüylü elma adını verdik. Diğerleriyse daha küçüktü, parlak ve koyu mavi renkteydi ama öbürleri kadar lezzetli ve ferahlatıcıydı. Babilliler bu meyveleri ay tanrısının ilk çağlarda insanlara tabiatın hazinelerini sunmaya gelirken kayığında getirdiğine inanırlardı. Meyveler çok nefis olmalarına rağmen gücümüzü toplamamıza pek faydası olmadı çünkü açlık nedeniyle takatten düşmüştük.

Uzun yürüyüşün yorgunluğunun üstüne bir de kızgın kumlardan çıkıp aniden serin sulara dalınca hastalık kaçınılmazdı. Acımasız humma cini o iğrenç aslan surati, kocaman eşek dişleri, panter gövdesi ve ellerinde dehşet verici yılanlarla gelip göğsüme oturdu. Kana susamış bir leopar gibi kükrüyordu. Kara bir köpek ve bir domuz dişlerini onun göğsüne geçirmişti. Herhangi bir kelimeyle ifade edilemeyen o dehşet verici adı, kafamın içinde çın-

layıp duruyordu. Öyle ki artık inlemeye, ipe sapa gelmez sözler sayıklamaya başlamışım. Acılar içindeki ruhum, baygınlığın karanlık ve derin çukurlarından aydınlık ve dupduru bilince nadiren dönüyordu. Ne zaman kendime gelsem her seferinde Perizad'ın soğuk elini alnımda hissediyor, bana cesaret vermeye çalışan sesini duyuyordum. Fakat kaşla göz arasında yeniden bayılıyor, ondan sonra kim olduğumu bile unutuyordum.

Güneş tanrısının atları rüzgârla ısıklık çalan ağaçların ardına kayarak alçalmıştı ki yeniden kendime geldim. Başucuma diz çöküp oturan prensesin duyduğu kaygı yüzünden anlaşılıyordu. İyice taktatten düşmüştüm. “Yola devam etmeliyiz Perizad” dedim nefes nefese. “Kendimi daha iyi hissediyorum, fazla vakit kaybetmeyelim. Hemen bugün daha güvenli bir yer arayalım.”

Kalkmaya davranınca prenses beni usulca yere bastırdı. Yaprak ve otlardan yapılmış yumuşak bir döşekte yatmakta olduğumu o zaman fark ettim.

“Sakin ol!” dedi kararlı bir ses tonuyla. “Seni iple mi bağlamam gerek? Şu ağır hastalıktan sonra gücünün yetmeyeceğini bile bile kaç seferdir kaçıp gitmeye çalışıyorsun! Gücünü tüketmekle kalmayıp aklını da karıştıran humma cininden tamamen kurtuluncaya kadar beklesen çok iyi olacak. Ateşler içinde yanarken kudurmuşçasına tepinip durdun; beni bile can düşmanın olarak gördün. Korkumdan hançerini ve yayını bile alıp sakladım!”

“Gerçekten öyle mi yaptım?” diye sordum utana sıkıla. “Bu hararetin bir insanı bu kadar kısa sürede çılgına çevireceğine inanasım gelmiyor!”

“Ne yazık ki doğru” diye cevap verdi Perizad. “Hem öyle senin sandığın kadar kısa süre değil; tanrıların lütfuyla bulduğumuz bu vahada bugün üçüncü günümüz. Hararet seni bu çölde bile bulup avucuna almasaydı, şimdi belki ikimiz de hayatta olmayacaktık.”

Şaşkınlıktan ne diyeceğimi bilemedim. Perizad topladığı tatlı hurma ve incirlerden yedirdi bana. Sonra kolunu belime dolayıp suyun başına götürdü. Kana kana içtim. “Şimdiye dek hep ağzına ıslak bir bez bastırıyordum; böylesi daha kolay oldu, bu kez suya doymuşsundur” dedi prenses gülümseyerek.

Yorgunluktan sallanıyordum, hemen yere çöktüm. “Sana şükran borçluyum soylu prenses” dedim güçlkle soluyarak. “Sen ol-

masan herhalde çoktan Styx Nehri'ne varmıştım. Tabii yanımda kaptana verecek metelik bile olmadığından, yerin altıyla üstü arasında gidip gidip gelecektim."

"Daha ölüm tehlikesini atlatamadık" diye karşılık verdi Perizad. "Üç gün içinde şu küçük korulukta yenebilecek ne varsa yedik. Bu yüzden seni yeniden ayakta gördüğüme çok sevindim."

Kolumu kaldırmaya çalıştım; omzumdaki sancı yavaş yavaş dinliyordu. "O halde hemen yola çıkalım" diye karşılık verdim.

"Büyük nehrin kıyılarına fazla uzak olduğumuzu sanmıyorum" dedi prenses başını evet anlamında sallayarak. "Oraya vardık mı kurtulduk demektir."

"Buraya daha önce hiç geldin mi ki böyle kesin konuşuyorsun?" diye sordum.

Başını zarıfçe iki yana sallayınca, parlak saçları kara bir kuğunun yumuşak tüyleri gibi dalgalandı. "Hayır, Harran'a Mari yolundan gitmiştik" diye cevap verdi. "İki nehrin arasındaki büyük şehirlerin dışına daha önce hiç çıkmadım. Ama mevsim yaza dönüp Asur sarayları fırın gibi yanmaya başlayınca, kadınlı erkekli kafileler serinlemek ve türlü eğlencelerle vakit geçirmek üzere süslü gemilere doluşup Dicle yoluyla kuzeye akın ederler. Bu tür yolculuklarda karaya pek çıkmayız ama hafızam beni yanıltmıyorsa, uzaklarda burası gibi yeşil adalara benzer تنها bölgeler görürdük. Bu yüzden Dicle kıyılarına epeyce yaklaştığımıza inanıyorum. Şimdi sen yatıp dinlen. Ben başında beklerim."

"Ölüm döşeginde can çekişiyordum, fakat sen beni tez zamanda ayağa kaldırdın!" diye bağırdım hayretle. "Kaşkariarın katlettiği tek gözlü dostum Eurymakhos bile usta bir hekim olmasına rağmen bu kadar çabuk iyileştiremezdi beni."

"Hastalık cinlerini kovmak, uzun süre önce öğrendiğim bir sanattır" diye karşılık verdi prenses; iltifat hoşuna gitmişti. "Göğün efendisi Suin aynı zamanda sağlık tanrısıdır; uyku ve dinlenme onun iki yardımcısıdır. Aynen Ninova'da rahiplerden öğrendiğim gibi, önce yedi ifrite karşı üçü temiz, dördü de pis olmak üzere yedi tılsım okudum. Sonra ağzına uzun otların kara tohumlarından sekiz tane koydum; cayır cayır yanan alnına üç kez su serptim. Kalbin çok hızlı çarptığı için bitki saplarından yaptığım deme-

ti göğsüne bağladım, güneş doğarken şakaklarını kokulu otlarla ovup nefes, kan ve ter tılsımlarını okudum. Asur topraklarındaki en bilge heklimin elinden de bundan fazlası gelmezdi. Bu büyü içinden çıkardığım cinlerin geri dönmesini engeller. Artık tamamen iyileştin. Şu dünyada hiç kimse buna benim kadar sevinemez.”

O zamanlar bu tedavi yöntemini yadırgamıştım; oysa bugün biliyorum ki diğer ülkelerde çok daha garip âdetler var. Mesela Elam heklimleri akrep sokmasına karşı yedi temiz ekin tanesini ve dağlardan toplanmış bir avuç otu çiğner, yedi defa nehir sularına dalar ve ağızlarında çiğnedikleri otları suya tükürürler. Böylelikle insan vücudunun hayvanın iğnesinden geçen zehri dışarı atacağına inanırlar. Doğudaki dağlık Nuzi bölgesinde yaşayan ve hekimlikle uğraşan rahipler hastaları taze kesilmiş hayvanların arasına yatırır, onların vücuduna girmiş cinlerin akan kanın kokusunu alarak kendiliklerinden dışarı çıkacağını düşünürler. Öte yandan kızıl derilliler yüzlerine dehşet verici maskeler takarak hastanın karşısına çıkar, cinleri bu şekilde korkutarak kaçırmaya çalışırlar. Hatta beş nehir ülkesinde cinlerin canını yakarak dışarı çıkarmak için hastalar sopalarla dövülür. Ömrüm boyunca konuk olduğum her kavmin kendine has tedavi yöntemleri vardı ama hepsi de istenen sonucu vermiyordu.

Ertesi gün doğuya doğru yola çıktık. Çektiğimiz sıkıntılar biz yürüdükçe daha da artıyordu. Tatlı yorgunluğa teslim olup yere çöküvermek ve o ölüm kalım mücadelesinden vazgeçmek arzusu kaç kez benliğimi yokladı! Fakat daha güneş tepeye varmadan ayağımızın altında çölün kumları yerine bozkırın sert toprağını hissettik birden. Az sonra da ayaklarımız kısa boylu dikenlere takılmaya başlamıştı; rüzgârla yerinden top top sökülen otların ıssız topraklarda yuvarlandığını görüyorduk. Gökte bulutlar birikiyordu; artık yer yer yeşil otlara da rastlıyorduk. Akşam karanlığı kurban ayını yöneten bir rahibin giysisi gibi yeryüzünü örtmeden, kan çanağına dönmüş gözlerimizle ufukta boydan boya uzanan yemyeşil şeridi görünce kendimizi tutamayıp sevinç çığlıkları attık.

Orada Zeus'un şimşeklerini attığı, yapraklarını dökmeyen devasa meşe ağaçları vardı. Onların yanı başında gölge veren muazzam akçaağaçlar, gümüş ve kül renginde kavaklar, kızıl yapraklı kayınlar, deniz yeşili salkımsöğütler yetişmişti. Mantarimsı kabu-

ğuyla incir ağaçları ve esnek dişbudaklar onların altında pek mütevazı duruyordu. Bol meyveli mürver ile dalları incecik fındık, böğürtlen ile kara dut, koca koca ceviz ile yabani elma ağaçları yan yana boy vermişti. Gür çayırarda zarif ayı pençesi ve ince tüylü yabangülü, köpek başına benzeyen sinir otu ve zehirli ayıboğan otu yetişmişti. Burnumuza kekik ve adaçayı, karabiber ve tüylü hasırotu kokusu geliyordu. Kanamayı durdurmakta kullanılan acı yonga ve açık yaraları kısa sürede iyileştiren bin yapraklı civanperçemi bulduğumda Perizad hemen onlardan toplamaya koyuldu. Orman gitgide sıklaşıyordu; serin havası sayesinde canlanıp adımlarımızı hızlandırmıştık. Nihayet hoş kokulu zakkum ve dikenli keçi boynuzu ağaçlarının arasından Asurluların kutsal bildiği Dicle Nehri'nin coşkun dalgalarını gördük.

"Dicle! Dicle!" diye bağırdı Perizad. Sesinin tonunda derin bir şükran ifadesi vardı. Nehir kıyısına inince diz çöktü, ellerini suya daldırdı. "Ey nehrin kudretli tanrısı!" diye seslendi sevinçle gözlerini yumarak. "Boynumuzu bükerek sana sığınıyoruz; bizi lütfunla güvenli yerlere ulaştır. Sen ki dağlardan yurduma bereket, refah ve kudret getirir, mevsimlerin akışına hükmedersin. Bizi sev ve yardımını bizden esirgeme!"

O an coşkun nehir birdenbire daha sakın akmaya başlamıştı sanki. Hırçın dalgaları artık kıyılarını dövmüyor, usulca okşayıp geçiyordu. Biraz daha ilerleyip genişçe bir koyda kamp kurduk. Yorgunluktan gözlerim kapanıyordu. Hemen yatıp uyudum. Çok geçmeden Perizad beni kolumdan sarsarak uyandırdı. Dehşet içinde kalkmaya davranınca eliyle ağzımı kapattı.

"Sakin ol Aras, sakın ses çıkarma!" diye fısıldadı. "Haydi kalk, yayını yanına almayı unutma! Sanırım inandığın tanrılar bize yiyecek bir şeyler gönderdi. Nişancılığını görmek için sabırsızlanıyorum!"

Prensesin tatlı telaşını görünce gülümsemekten kendimi alamadım. Tamamen ayılmama bile fırsat vermedi; aceleci bir çobanın rahatını bozmaya niyeti olmayan sığırı sürmesi gibi elbisemden çekiştire çekiştire kaldırdı. En sonunda kocaman Kaşkar yayını omzuma alıp sessizce peşine takıldım. Nehir kıyısı boyunca sık ağaçların arasında sine sine ilerledik. Mis kokulu ilginç ağaçlarının yanından geçtik, dallarındaki sarı renkli meyveleri hemen göze

çarpan bodur muşmula ağaçlarına doğru sokulduk. Oraya varınca prenses elimden tutup beni yere çöktürdü. Dalların arasından bakınca, seksen adımdan daha uzakta, küçük bir gölün başında dış bir geyik gördüm. Karnı beyaz, tüyleri koyu renkteydi. Sık ağaçların gölgesinde, av tanrıçası Artemis'in en sevdiği hayvan olan ve öldüğünde ardından çok gözyaşı döktüğü kerynitis gibi gurur ve zarafetle dikiliyordu. Kulakları sert rüzgârla sallanan olgun başaklar gibi oynayan güzel hayvan, yakına sokulduğumu ve kötü niyetimi çok önce sezmiş gibi iri ve parlak gözlerini üstüme dikti. Hakikaten, bu beklenmedik rastlantının açlığımızı bilip halimize acıyan tanrıların yardımıyla gerçekleştiğine inanıyordum; nitekim daha sonraki yıllarda da sık sık Dicle kıyılarına yolculuk yaptım ama bir daha öyle bir av hayvanı göremedim. O esrarengiz geyik başına gelecekleri sezmiş, dahası oraya bizzat tanrılar tarafından gönderilmiş gibi bakıyordu bana.

Semavî güçler karşısında duyduğum korku, oku yayın kirisine yerleştirmeme engel oluyordu. Öte yandan Perizad da sabırsızlıkla dürtüp duruyordu. "Neyi bekliyorsun Aras?" diye fısıldadı. "Oraya daha fazla yaklaştırmaya çalışırsak hayvan bizi fark edebilir. Tallhini bir dene bakalım! Vuramazsan sana kızacak değilim ya! Bir geyiği bu mesafeden vurmak sağlıklı bir erkek için bile büyük bir başarı."

O esnada ben de düşünüyordum. "Bu geyik gerçekten iyilik-sever tanrıların ağılından gelmişse, nasıl reddederim?" diyordum kendi kendime. "Hiç şüphe yok ki bize boş yere gönderilmedi. Madem öyle, ey nişancı Artemis ve Apollo, okumu dosdoğru hedefe ulaştırın!"

Demir ok ürkererek havalanan bir kuşun gölgesi gibi kırıktan fırladı. Demirci tanrı Hephaistos'un örsünden sıçrayan bir kıvılcım gibi havayı yırtarak uçuştu, göz açıp kapayıncaya kadar ölümün boğuk sesini çıkararak hayvanın omuz başına saplandı. Yaralı gövde dem sancıyla sarsıldı, çimenlerin üstüne yığılıp kalırken gözlerim karardı.

"Vurdun onu Aras!" diye bağırdı Perizad heyecanla. "O ne muhteşem bir atıştı öyle? İnandığın tanrıların gücü beni hayran bırakıyor!"

Az sonra avladığım geyiğin başına vardık; bizim için can veren zavallı hayvan o kadar zarif ve kusursuz bir yapıya sahipti ki se-

vincime garip bir hüznü karıştı. Gözlerini alabildiğine açmış, yeşil çimenlerin üstüne yığılıp kalmıştı. Bir an için, bir hayvan değil de insan öldürdüğümü sandım. Fakat hissettiğim açlık o korkuyu çabucak yenmemi sağladı. Hançerimle arka bacağından güzel bir parça kesip konakladığımız yere götürdüm. Hemen ateş yakma hazırlıklarına başladım. İnce dal parçaları ve kuru kamış bulmak zor olmadı. Fakat taşları birbirine ne kadar çaktıysam kıvılcım her seferinde başka yöne atlıyordu. Aceleden başparmağımı ezince ağzıma geleni saydım.

"Kara taş parçalarına ne diye lanet okuyorsun Aras?" diyeerek güldü prenses. "Sanki onu korkutarak yola getirebilecekmişsin gibi! Onun çağlar öncesinde bir tanrıya, yani güçlü savaşçı ve avcı Ninurta'ya karşı koyduğunu ve bu yüzden tanrı tarafından ceza olarak sert ve keskin kenarlı yapıldığını bilmiyor musun? Bak, kanayan parmağından da anlaşılacağı gibi, taş bütün olanlara rağmen inadından vazgeçmemiş!"

"Alay etme Perizad!" diye karşılık verdim, o arada yakmaya uğraştığım bir avuç ot nihayet usul usul tutuşmuştu. "Sabırsızlığıma neden hayret ediyorsun? Bu kıyıya ulaşınca kadar çektiğimiz sıkıntıları unuttun mu yoksa? En son ne zaman yemek yediğimi hatırlamıyorum bile! Karnım boş bir çuvaldan farksız. Kurt gibi acıkmışım, bir de sen dalga geçmel! Elimi yaralamakla beceriksizliğimin cezasını yeterince çekiyorum zaten."

"Özür dilerim, seni incitmek istememiştim" dedi Perizad; hâlâ gülümsüyordu. "Yayı böyle ustaca kullanan bir erkek içinse beceriksizlikten söz etmek mümkün değil. O oku senin inanılmaz derecede lütufkâr tanrılarının yönlendirdi adetâ!"

"Biliyorsun ki ben bozkırların çocuğuyum" diye karşılık verdim. "Mensup olduğum halkın en önemli silahı oktu. Onları iyi kavramayı ve attığımı vurmayı küçük yaşta öğrendim. Ama bu defa tanrılar bana yardım ettiğini inkâr edemem. Çünkü kendimi esnek yayı gerektiği gibi geremeyecek kadar güçsüz hissediyordum."

"Kıvılcım saçan taşları birbirine vurup parmağını yamyassı etmeye yetecek gücü de verdiler üstelik!" dedi prenses şakayla. Kızaran etin nefis kokusu ve Dicle'nin rüzgârla ısıklık çalan sazlıklarla kaplı kıyıların sunduğu emniyet hissi neşesini yerine getirmişti.

"Bu yüzden onlara ayrıca şükretmeyi unutma; hem de ellerini göğ-e kaldırarak teşekkür et ki bahsettikleri gücün etkilerini daha iyi görsünler!"

"Artık tanrılarla arama girmeyi bırak!" diye bağırdım öfkeyle. "En çetin belaları insanların başına sardıktan sonra, iyilikler yaparak teselli etmeye çalışmaları hakkında ne düşündüğümü daha birkaç gün önce açıklamadım mı? Onların gösterdiği her teveccüh-e şükran duymamak muhakkak ki insana yakışmaz. Ama omzuma bu kadar acı bir hayatı yükledikten sonra, onlara durmadan yaltaklanmak için gerçekten bir sebep göremiyorum."

Hırsımdan kuduruyordum. Kalbim katılaşıp, o an aşağıladığım tanrılara az önce yalvarıp yakardığımı unutmuştum. Fakat beni öyle konuşmaya sevk eden sadece açlığım ve acizliğim değildi. Bugün anlıyorum ki incinen gururum ve aciz bir erkek olarak hissettiğim çaresizlik dille gelmişti.

Perizad bu sözleri işitince dehşete kapıldı. "Göklerin sahipleri-ne meydan okumaktan sakınasın Aras!" dedi ciddi bir ses tonuyla. "Bize o kadar yardım ettiler ki onlarla çekişmeye hakkın yok. Üstelik şuradan kurtulup kesinkes emniyete kavuşuncaya dek bizi korumaya devam edeceklerdir. Bir insanın başına gelen en büyük felaket bile, ona tanrılara karşı gelme hakkı vermez."

"Sen felaketin ne olduğunu nereden bileceksin Perizad?" diye çıkıştım. "Hele girdiği bütün savaşlardan zaferle ayrılan güçlü bir devletin kralının kardeşi olarak! Kızgın çölde susuzlukla boğuşan birine, serin sarayların altın işlemeli koltuklarında oturarak cesaret vermek kolay! Buz gibi havada bir nehri yüzerek geçmek zorunda olan adam, bir geminin güvertesinde kat kat elbiselere bürünüp sırtını mangala dönmüş adamın istifini bozmadan verdiği öğütlere herhalde kulak asmayacaktır."

Perizad'ın keyfi kaçmış, güzel yüzü sıkıntıyla gölgelenmişti. Koyu renkli o ırı gözlerinden çok acı bir olayı hatırladığını anlıy-verdim. Sonra yüzüne dökülen kakülünü topladı. "Bana başından geçen pek çok şey anlattın" dedi usulca. "Tanrıların sana ne büyük acılar yaşattığını artık biliyorum. Hayata küssen, kimse seni kı-nayamaz. Fakat benim hayatım da zorlu denemelere sahne oldu. Sana onlardan bahsetmediysem, bu sırf acılarını tazelememek içindi. Ne var ki hata yaptığımı şimdi anlıyorum. Çırpındıkça battı-

ğını görüyorum. Bil ki şu hayatta ağır yüklerin altına giren bir sen değilsin.

Dinle beni; Asurlular bana ne kadar saygı gösterirse gösterebilirsin, aslında senin gibi yurtsuz biriyim. Günün birinde Yunan diyarına, kuzeyin bozkırlarına veya nereye altsen oraya gidebilirsin. Halbuki ben yurduma dönmek istesem, karanlık Arallu'ya yani ölümler diyarına inmem gerek, çünkü yurdum ölümlerin mesken tuttuğu mazide kaldı.

Bilesin ki ben güçlü bir tanrıya bir rahibe olarak hizmet ediyordum olsam da üstümde tıpkı seninki gibi bir lanet var. Sen aslını bulmak ve intikamını almak suretiyle o laneti kaldırma imkânına sahipsin. Oysa benim aynı görevi yerine getirmem için bütün bir kavmi diriltmem gerek, çünkü o kavim felaket uğramıştır, onlardan geriye bir tek ben hayatta kaldım.

Nihayet çok ünlü bir komutanın karısı olsam da mutluluğu yakalamama şansım seninki kadar büyük değil. Sen bir gün bir kızı sevip evlenerek mutlu olabilirsin ama benim aynı mutluluğu yakalamak için hayatımı tehlikeye atıp kocama ihanet etmem gerek. Çünkü kocamın beni ne sevmesini umabilirim ne de şefkat göstermesini. O benim efendimdir, bense onun bütün haklardan mahrum kölesi. İşte doğduğum günden beri böyle bir hayatı sürmekteyim; ancak gerçekleri bilenler bana imrenmez.”

Başımdan aşağı kaynar sular dökülmüştü sanki. O şaşkınlık içinde Perizad'ın neşesini kedere çeviren düşüncesizliğime lanetler yağdırıyordum. Prenses gözlerimin içine bakarak konuşmasını sürdürdü:

“Kim bilir kaç kuşak önce, soyumun atası ölümsüz Parsatatar vahşice esip çadırları ve çitleri yıkarak insanları ve hayvanları sürükledi ürküttüğü gerekçesiyle ilk karısı olan fırtına ifritine öfkelenip kovmuş ve onun yerine şafağın kızılığına, yani ışıklar saçan güneş tanrısının güzel kızına yanaşmış. Güneş tanrısı müstakbel damadına çeyiz olarak dünyanın en verimli ülkesi olan, buraya göre doğuya düşen, çok uzaklardaki güney topraklarını vaat etmiş. Parsatatar onun emriyle söylenen bölgeyi bulmak üzere yedi oğluyla birlikte yeryüzüne inmiş.

Parsatatar yıllar boyunca sığırı ı, davarını kar ve buz içinde sürmüş. Her biri ana-babasının bir özelliğini taşıyan yedi oğlu da

yanındaymış: Bunlardan birincisi babası ın bilgeliğine, ikincisi gücüne, üçüncüsü cesaretine, dördüncüsü yüce gönüllülüğüne; beşincisi anasının güzelliğine, altıncısı onun sadakatine, yedinci ve en küçük oğluyse sevebilme yeteneğine sahipmiş. Bu özellikleriyle yeryüzündeki bütün insanlardan üstünlermiş. Fakat içlerinden biri bozulmaya meyilliymiş.

Nihayet karlar ülkesinden yemyeşil vadilere indiklerinde, orada yaşayan insanlar yeni komşularına hiç sıcak bakmamışlar. Oysa Parsatatar oğullarına vadi sakinlerine eziyet etmemelerini, aksine, taşıdıkları özellikleriyle ellerinden geldikince onlara yardımcı olmalarını tembihlemiş. Böylece en büyük oğlu insanlara ekip biçmeyi öğretmiş, ikinci oğlu ağaçları kesip yerleşim alanı açmış, üçüncüsü onların düşmanlarıyla savaşmış, dördüncüsü kanunlar koyup bunları taşlara kazımış, beşincisi onlar için güzel elbiseler dokumuş, altıncısı arabalarına koşsunlar diye atları ehilleştirmiş. Ama en küçük oğlu kadınlar için iç gıcıklayıcı çamaşırlar ve rahat yatmayı sağlayacak yumuşak yastıklar getirince Parsatatar ona engel olmuş, çünkü oğullarının vadi sakinlerinin kızlarına aldanıp onunla birlikte vaat edilen güney topraklarına gitmeyeceklerinden korkuyormuş.

Babasının yaptığı hareketle incinen Kirta adlı en küçük oğlu, bir kayığa binip karla kaplı dağların ortasında bulunan büyük denize açılmış, ömrünün geri kalan kısmını geçirmeyi tasarladığı Gülen Kuşlar Adası'na ulaşmış. Kayalık sahile çıkıp içerilere girince, akşam güneşinde çimenler üstünde uyuyan genç bir prenses görmüş. Yanına yaklaşıncı güzelliğine hayran kalmış, fakat prenses öyle derin uyuyormuş ki delikanlının varlığından bile habersizmiş. Kirta uyuyan prensese âşık olmuş, ne var ki içindeki şehvet hissi aldığı terbiyeye ağır basınca, babasının müstakbel eşi, yani şafağın kızzılığı olduğunu bilmeden onun koynuna girmiş.

Güneş tanrısının kızı kendine gelince, uykudayken kirletildiğini fark etmiş. Hıçkırarak ağlayarak çağırdığı babası göz kamaştıran arabasıyla hemen gökyüzünde belirmiş. Kaçmaya başlayan delikanlının peşinden ateşten oklarını yağdırmış. Kirta çaresizce saklanacak bir delik arıyormuş. Bir mağaraya saklansa başına taşlar düşüyor, balta girmemiş ormanlara sığınsa tepesindeki dallar alev alıyor, suya dalsa, bu defa da kızgın güneş denizi ve gölleri

kurutuyormuş. Ümidini yitiren delikanlıyı yanarak ölmekten ancak gecenin karanlığı kurtarabilmiş.

Kirta gecenin içinde kaybolurken, şafağın tanrıçası en yüksek dağın doruğundan onun üzerine korkunç bir lanet göndermiş. 'Aşk aldığın miras ve verdiğin armağandır!' diye seslenmiş delikanlıya. 'Oysa sen onu çirkin emellerine alet ettin. Madem öyle, bundan sonra sana daima felaket getirsin! Kaderinin, talihinin, gücünün ve servetinin sana kazandırdıklarını, aşk her zaman mahvetsin!'

Delikanlıdan hamile kaldığı çocuğu da yırtıcı hayvanlara yem olsun diye vahşi Parsua ormanlarına terk etmiş. Çok geçmeden iki koca yılan çocuğu yutmak üzere kıvrıla kıvrıla gelmiş. Bebek iki canavarı güçlü elleriyle boyunlarından yakalayarak boğup atmış.

Torunun korkusuzluğuna hayran kalan güneş tanrısı öfkesini unutmuş, ok ve mızrak kullanarak avlanacak çağa gelinceye kadar bebeği emzirip büyütsün diye dişi bir ayı göndermiş.

O sırada kendisiyle tartıştıktan sonra ümitsizliğe kapılarak çekilip giden en küçük oğlunun dağların ortasındaki denizde boğulduğunu sanarak yas tutan Parsatatar, altı oğlunu yanına alıp yollara düşmüş. Onların vaat edilen güney topraklarına ulaşip ulaşamadıklarını kimse bilmiyor. Öldüğü sanılan Kirta ise vadide yaşayanların yanına dönmüş. Kendilerine pek çok yardımı dokunan yabancıların sonuncusu olduğu için kral seçilmiş.

Artık insanlara kendi armağanlarını da sunabilecekmiş, çünkü kadınlara yataklarını göz nuruyla işlenmiş örtüler ve demet demet çiçeklerle süsleyerek, şeffaf elbiseler giyip vücutlarını sergilemek suretiyle kocalarını baştan çıkararak, sevişmekten yorgun düştükleri zaman onlara kokulu otlarla içkiler hazırlayıp içlerindeki aşk ateşini yeniden körükleyebileceklerini öğretmekten onu alı koyabilecek bir güç yokmuş.

Kral Kirta şafağın kızılığının ettiği laneti zamanla unutmuş. O lanet ise kısa süre sonra ilk felakete yol açmış. Kirta o dönemde vadinin en güzel kızına âşık olmuş. Evlenip zifafa girdikleri gecenin sabahında, genç gelin kocasından armağan olarak bedenini sıcak tutacak, tüyleri parlak, siyah bir kürk istemiş. Kirta hemen dağlara tırmanıp Parsua ormanlarına dalmış. Ne var ki acımasız lanet yüzünden, bir zamanlar oğlunu emzirip büyüten dişi ayıyı avlamış.

Güneş tanrısının delikanlılık çağına gelen torunu hayvanın

cesedini görünce öfkeyle oku yerleştirip yayını germiş, öz babası olduğunu bilmediği ve yabancı gördüğü kralın zırhlı göğsüne göndermiş. Kirta böylece kendi oğlunun kurbanı olurken yanındaki beş muhafız delikanlıyı mızraklarıyla yere yıkmışlar. Nihayet içlerinden biri delikanlıyla kralın arasındaki büyük benzerliği fark etmiş, hayretle onun önünde diz çökmüş. Delikanlıyı alıp vadiye götürmüşler. Sırrı çözmeyi başaran rahipler, delikanlının güneş tanrısının torunu ve şafağın kızılığının oğlu olduğunu, onun intikamını aldığını açıklamışlar halka. Böylece onu kendilerine kral seçip Şuttarna adını vermişler.”

“Atalarının üstünde gerçekten korkunç bir lanet varmış” dedim ürpererek. “Onların başına gelenler, ancak Teb Kralı Ödipus’un babasını öldürmesine denktir. O da babasını öldürdükten sonra bilmeden öz annesiyle evlenmiş, işlediği cürümün farkına varınca hayatının kalan kısmını kör olarak yaşamak için kendi gözlerine mil çekmiş. Sadece Atridler, kendi çocuklarını parçalayıp pişirerek yemek suretiyle en büyük cinayeti işleyen atalarından böylesine uğursuz bir lanet devralmıştı. Şimdi anlıyorum ki sen de belaların gölgelediği hayatında bazı felaketler atlatmışsın.”

Yaktığım ateş güzel yanıyor, servi dallarından şişlere dizerek kızarttığım etin kokusu havayı dolduruyordu. Akşamın karanlığı bizi gözlerden gizlemek istercesine üstümüze çökerken, ateşin aydınlattığı alan, sislerle kaplı bir denizin ortasında ıssız bir adaya dönmüştü sanki. Bir an için yeryüzünde ikimizden başka kimsenin olmadığını düşündüm. Sonra prenses kaldığı yerden anlatmaya devam etti, yüreğimi yeniden acı ve hüznle doldurdu:

“Şuttarna o amansız lanetten kurtulmayı kafasına koymuş. Babası Kirta’yı öldüğü ormana gömdükten sonra, kendilerine Hurritler diyen vadinin ahalisiyle birlikte bir ovaya yerleşerek muazzam bir devlet kurmuş. Onun yiğitliğine ve gücüne hiç kimse karşı koyamıyormuş. Halpa, Alalah, Harran ve Karkamış’ı, Asur ve Nuzi topraklarını içine alan devletin sınırları, doğudaki dağlardan batıdaki denize dek uzanıyor, ordusuna en sağlam şehirler bile dayanamıyormuş. Böylece güneş tanrısının torunu dünyanın en büyük devletine hükmeder olmuş ve ona Mitanni devleti adını vermiş. Fakat şafağın kızıl tanrıçasının laneti hâlâ üzerlerindeymiş. Nitekim iki kuşak sonra felaket gelip atalarımı bulmuş.

O zamanlar Mitanni tahtında Büyük Tuşratta oturuyormuş. Onun güzel kızı Taduhepa'ya sayısız kral ve prens talipmiş. Başkent Vaşukanni'ye sekiz atın çektiği arabalar dolusu altın ve değerli taşlar göndermiş, prensesin gözüne girebilmek için pırıl pırıl zırhları içinde meydana çıkıp teke tek dövüşmüşler. En güçlü adaylar, Hitit Kralı Şuppiluliuma ve Asur tahtında oturan dostu Uballit'miş. Fakat Prenses Taduhepa iki komşu devletin güçlü ve savaşçı hükümdarlarının yerine, uzaktaki Mısır tahtının varisi Amenophis'i seçmiş, çünkü onu seviyormuş.

Burçlarda oturan prenses, aşağıda kendisi için dövüşenleri seyrederken Asurlu ve Hititli taliplerin zayıf ve çirkin kamburlar olduklarını, hattâ cesaretin ne olduğunu bilmediklerini söyleyip alay etmiş. Bunun üzerine küplere binen Şuppiluliuma ve Uballit intikam yemini etmişler. Kuzeyde, güneyde, doğuda ve batıda ne kadar kavim varsa hepsini mağrur prensese ve babasına karşı kıskırtmışlar. Kısa süre sonra binlerce savaşçı Vaşukanni'ye akmış ve Mitanni devletini paramparça etmiş. Böylece kin güden tanrıçanın laneti onları bir kez daha vurmuş."

"Truva'da da bir tanrıçanın, Zeus'un karısı Hera'nın gazabı koca bir devleti yerle bir etmişti" dedim; geçmişe dalıp gitmiştim. Nehrin doğu yakasında yıldızlar yanıp sönmeye başlamıştı. "Kahraman Paris nifak tanrıçası Eris'in verdiği elmayı Hera'ya değil de baştan çıkarıcı Afrodite atarak onu en güzel kadın olarak seçmesinin bedelini ne kadar pahalıya ödedil Şimdi yurdu mahvoldu ve ıssız kaldı. Zeus'un en güçlü şimşeği bile orayı daha beter hale getiremezdi. Ama böylelikle lanet de son buldu. Hiçbir şeyin olmadığı bir yerde tanrılar kimi cezalandırabilir?"

"Truva'nın nerede olduğunu biliyor musun? Bugün arasan bulabilir misin?" diye sordu Perizad. "Mağrur şehir Vaşukanni'den bir tek taş parçası bile kalmadı; bir zamanlar o yüksek surlarının nerede bulunduğunu merak etsen, bilen birine rastlamazsın. Düşmanlarımız devletimizi işte böyle yeryüzünden sildiler. Belki yolculuğumuz esnasında bir zamanlar atalarımın yaşadığı sarayların bulunduğu meydanlardan arabalarla geçmiştiz de hiçbir şey fark etmemişizdir.

Mitannilerin bütün ihtişamı, rüzgâra karşı savrulan saman çöpleri gibi dağılıp gitti, yine de şafağın kızıl tanrıçasının laneti

sona ermedi; Kirta'nın soyundan gelenlerin başında bugün bile gezinmeye devam ediyor.

Talihsiz Kral Tuşratta'nın iki oğlu vardı; yaşça kardeşinden büyük olan Artatama babasının acıklı bir biçimde ölmesinin ardından tahta çıktı ve korkakça davranıp düşmanlara teslim oldu. Kendine kalan bütün hazineleri onlara verdi. O kadar korkaktı ki en seçkin cengâverlerini bile düşmana teslim etti. Mitannilerin yiğitliği zalim Asurluları hâlâ ürkütüyordu, teslim aldıkları savaşçılara işkence edip onları kazığa vurdular.

O zaman Tuşratta'nın küçük oğlu Mattivaza kardeşine başkaldırdı; Şuttarna'nın bir aslanın cesaretine sahip ruhu onda yaşıyordu. Halkının son savaşçıları etrafına topladı; sayıları iki yüz kadardı. Onlarla birlikte, pek çok zafer tatmış halkından hayatta kalanları kurtarmak için yurdunu terk etti. Yıllar boyunca oradan oraya gezdi, ne var ki düşmanlarından kaçıp sığınacak bir yer bulmayı başaramadı, çünkü güçlü Babil bile onu ve yanındaki sadık yiğitleri kabul edecek cesaretten yoksundu.

Mattivaza nihayet halkımızın üstündeki o kadim laneti hatırladı. Şafağın kızılığının hüküm sürdüğü doğu topraklarını terk edip kin besleyen tanrıçanın ulaşamadığı batı bölgesine yürüdü. Orada düşmanı olan Hitit kralının ayaklarına kapandı. Şuppiluliuma onu memnuniyetle kabul etti; tıpkı avlanmak için birleşen, hedefe ulaşılınca da açgözlülükleri sebebiyle birbirlerinin boğazına sarılan kurtlar gibi, dostu Uballit'le bir süredir kavgalıydı. Bu yüzden savaşla daha da küçülmüş olsa da Mattivaza'nın babasının devletine yeniden sahip olmasına yardım etti.

Öte yandan, şafak tanrıçasının kalbindeki kin dinmek bilmiyordu. Nitekim iki kuşak sonra Kirta'nın soyunun son temsilcilerini de günümüze dek uzanan lanetle yok etmek üzere harekete geçti.”

“İnandığınız tanrılar ne kadar da zalimmiş ki onca insanın kanı dökülmüş, yine de gazabı yatışmamış!” diye araya girdim; duyduklarım beni dehşete düşürmüştü. “Suçluları cezalandırırken neden masumlar arada kalıyor? Elbette ki evlat babasının uğradığı lanetten payını alır; biz Yunanlılarda da durum farklı değil ama bizim tanrılarımız affetmeyi de bilir.”

“O halde halkın kendini talihli saymalı” dedi Perizad. “Bırak da sözlerimi tamamlayayım. Yiğit Mattivaza'nın torunu olan usta

silahşör Şattuara'nın Giluhepa adlı kızına, Asur Kralı Salmanassar sevdalanmış. Ne var ki Giluhepa ülkesini parçalayan kralın soyundan gelen o zalim istilacıyı geri çevirmiş. Atalarını kılıçtan geçiren adamın torunuyla evlenmek kanına dokunuyormuş. Giluhepa'nın babası ve erkek kardeşleri de giderek küçülen devletlerinin tamamen yıkılmasını göze alarak Asur kralına gururla ret cevabı vermişler. Fakat Salmanassar genç prensesi ne pahasına olursa olsun almaya kararlıymış. Nihayet aşk halkımızın mahvolmasına sebep olmuş; tanrıçanın laneti bir kez daha yerine gelmiş.

Bundan otuz yıl kadar önce, babalarım son savaşlarını vermek üzere meydana inmişler. Onlara kimse yardım etmemiş; silahları yetersiz, Asur ordusunun mevcudu Mitannilerin on katıymış. Her şeye rağmen akşam karanlığı çökünceye dek kahramanca çarpışmışlar. Nihayet son Mitanni askerinin kanı Hanıgalbat topraklarını suladığında, korkunç Salmanassar güzel prensesi sarayına götürmüş.

Ben bu beraberlikten doğan çocukların en büyüğüyüm, Naramsin de en küçüğü. Böylece ikimiz, Salmanassar'ın oğlu ve varisi Tukulti Ninurta'nın kardeşi oluyoruz. Beni yetiştirenler, atalarımın başına gelen felaketlerin sırrını uzun süre gizlediler. Kralliyet sarayının mahzenlerinde saklanan eski tabletleri okuyarak ulaştığım bu bilgileri sonradan kardeşime de anlattım. Son savaşta bütün Mitanniler can vermiş, bir tek annem hayatta kalmış. Zalim Salmanassar, ancak biz doğduktan sonra kendini asarak intihar etmesine izin vermiş. Bu yüzden o lanetli soydan bir tek ben ve Naramsin kaldık. Biliyoruz ki tanrıçanın kini bizim kalbimiz durmadan sönmeyecek."

"Ama tanrıların en zalimi bile, hiçbir suçu olmayan insanları sonsuza dek kovalamaz!" diye bağırdım acıyla. "Lanetten kurtulacağına dair hiç ümidin yok mu Perizad?"

"Ne zaman böyle bir ümide kapılsam, çok geçmeden kalbime gömmek zorunda kalıyorum" diye cevap verdi Perizad usulca. "Kavimleri yeryüzünden silen Asur devleti in rahipleri, Mitanni halkının son temsilcilerinin üstünde nasıl bir uğursuzluğun dolaştığını ve bu belanın onlarla bir araya gelenlere de geçtiğini iyi biliyorlar. Babasından daha büyük olmayı düşleyen Kral Tukulti Ninurta bu yüzden kardeşimle beni gizlice öldürtmek istedi. Fakat bu defa

aşk bizi yok etmedi, tam tersine kurtardı. Ama ne pahasına! Kralın dostu olan soylu Kilişu bana âşık oldu. Onun karısı olmayı sırf kendimi düşünerek değil, kardeşimin canını da kurtarmak için kabul ettim. Kilişu ilk günden beri bana hep sadık bir eş oldu, kardeşimi dost edindiği gibi onu hiçbir zaman kendinden ayrı tutmadı. Ancak böylelikle hayatta kalabildik; kral başkomutanının hatırına bizi bağışladı. İşte benim hikayem budur Aras! Sana ana hatlarıyla anlattım. Artık mensup olduğum halkı ve onun yetiştirdiği kahramanları tanıyorsun. İsimleri meçhul nice yiğit erkek can verdi, karıları ne çok acılara katlanmak zorunda kaldı, nice kardeşim çocuk yaşta katledildi bilmiyorum. Bunu ancak tanrılar bilebilir.”

Sustu; bana bakarken gözlerinde bir damla yaş belirmedi ama dudakları titriyordu. Kolumu yavaşça omzuna attım. Onu teselli edebilmeyi ne çok isterdim! Fakat böyle bir derde deva olabilecek bir tek kelime var mıydı? “Ne söylersem söyleyeyim, biliyorum ki çektiğin acıyı hafifletmem mümkün değil” diyerek ateşteki şişlerden birini aldım. “Keşke demin o kadar düşüncesizce konuşmasaydım! Kendimden utanıyorum. Şimdi en azından kurtulmana yardım edebilmeyi ümit ediyorum. Elbette ki bunun için birkaç lokma olsun yemen lazım.”

Servi dalından şişte kızarmış eti ona ikram ettim. Fakat Eros’un da oklarını bu ağaçtan yaptığını fark etmekte geç kalmıştım.

Perizad uzun uzun göğüs geçirdi; sonra gerginliği yavaş yavaş dağıldı. “Haklısın Aras, sadece ruhu değil bedeni de doyurmak gerek” diye karşılık verdi. Güzel yüzünden zarif bir tebessüm geçti. “Aslında yatar yatmaz uykuya dalarak bana gözlerden uzak bir yerde yılanma fırsatı vermeseydin o geyiği hiç göremeyecektim. Anlayacağın şu ziyafet tamamen senin sayende oldu!”

Kızaran etlere aç kurtlar gibi saldırdık. Öyle büyük bir iştahla yiyordum ki kızartmaların yağı, suyu ağızımdan ve çenemden damlıyordu. Mısırlıların değme yemeklerinden daha lezzetli. O kadar çok yedim ki kusacağımdan korktum. Sonra nehirde elimizi yüzümüzü yıkayıp temizlendik. Perizad güzel vücudunu gizlemeye yetmeyen elbisesini gizli gizli çekiştirip duruyordu. “Aslında gerçek bir Asur kadını yabancılara böyle görünmektense kirden kaskatı kesilmeyi tercih eder ama ne yazık ki elbisemden geriye pek bir şey kalmadı” dedi içini çekerek.

“Başka tarafa bakayım ki iffetin zedelenmesin” dedim yüzümü kibarca çevirerek. “Ne de olsa Asurluların ahlâk anlayışını henüz bilmiyorum.”

“Aslında böyle soyunmam arsızlıktan değil” diyerek gülümsedi Perizad. “Elbisemden yırtıp aldığım parçaları yarana sardım. Eğer bunu yapmasaydım omzun o kadar çabuk iyileşmezdi; üstelik şimdi ellerimi yıkamama da gerek kalmazdı.”

“Gösterdiğin fedakârlık için sana şükran borçluyum” diye karşılık verdim. Perizad’ın anlattıkları kibrimi kırmıştı. “Yalnız, geyiği avlamamız benim değil, bundan sonra daima yanımızda olmasını dilediğim talihin sayesinde.”

“Talih mi?” diyerek acı acı güldü güzel prenses yeniden. “O ne garip bir ottur ki kendisine layık olmayanların bahçesinde yığınla yetişirken, soylu insanların ömrü onu boş yere aramakla geçer! Ama bu yüzden ümitsizliğe kapılmaya hakkım var mı? Hâlâ soluk alıp veriyorum; köle olarak yaşamak, kraliçe olarak ölmekten yeğdir.”

“Senin gibisini ömrümde görmedim” dedim hayranlıkla. “Deminden o kadar öfkelendiğini de şimdi anladım. Doğruyu söylemek gerekirse, benden çok daha fazla acı çekmişsin. Bu durumda senden özür dilemekten başka bir şey gelmez elimden.”

“Neden?” diye sordu Perizad elini usulca omzuma koyarak. Yüzlerimiz birbirine dokunacak kadar yaklaşmıştı; gözleri gözlerimi arıyor, ruhum tarif edilmez hislerle coşuyordu. Şakaklarındaki zarif zülfü, kıvrık kirpiklerinin üstündeki yay gibi kaşları ve hafifçe titreyen dudakları gözlerimin önündeydi; parmaklarının yumuşak dokunuşunu ensemden hissediyordum.

O gecelerden kara gözlerinin büyüünden kurtulmaya çalıştım yine. “Biliyor musun Perizad?” diye bağırdım hislerimi belli etmek için gülümseyerek. “İlk karşılaşmamızda Diomedes’in seni kollarına almasını öyle kıskanmıştım ki!”

Fakat güzel prenses parmağını dudağıma bastırdı. “Şimdi susma zamanı” diye fısıldadı. “Nehrin çağlayışını duymuyor musun? Coşkun Dicle bizi koruduğu gibi bütün sıkıntılarımızı ve korkularımızı da gideriyor. Bu büyüü bozmayalım; şu an elimize bir daha geçer mi bilinmez.”

Pürüzsüz ve yumuşak teni in kokusunu ciğerlerime çektim.

İçim o an güzel prensese bu denli yakın olmanın verdiği gurur ve sevinçle doldu. Çekine çekine yanağına dokundum, tıpkı bir çocuk gibi okşadım. Yüzüme gülümseyince, çektiğim onca acı ve sıkıntıyı unuttuverdim. Artık gelecekten korkmuyordum. Dudaklarımı onun dudaklarına götürdüm. Yüreğim hiç o anki kadar yaşama sevinciyle dolmamıştı.

“Ah Aras!” diyerek içini çekti. “Seni ne zamandır seviyorum, nihayet anladın!”

Tek kelime bile etmeden ellerimi yumuşak saçlarına daldırdım. Tıpkı toprağın yağmuru emmesi gibi beni içine aldı.

Doğru nedir, yanlış nedir? Tanrılar doğal düzene aykırı pek çok şeyin olmasına izin veriyor diye, onları bütün olanların tek sorumlusu mu bilelim? İnsanların çoğu da kanunların üstünde bir mutluluk arıyorsa, hepsini birden kötü olarak vasıflandırmak mümkün mü? Kader bağlar ve ayırır; insanları bir araya getirir ve birbirinden geri uzaklaştırır. Gerçek mutluluğun bize bahşedildiği anlar belki bir elin parmakları kadardır, tıpkı aksi yönde hızla giden iki arabanın yan yana geçerken aynı hizaya geldiği kısacık bir zaman kadar. Etrafımızda olup bitenlerin önemini yitirdiği o anları pek nadiren yaşarız; ondan sonra da zaten bizden mutlusu yoktur.

ALTINCI BÖLÜM

TUKULTİ NİNURTA

İnsan ruhunu diri tutan temel unsurlardan ikisi olan inanç ve Ümit'in harikulade güzellikte bir kızları varmış: Gözleri baharın açık göğündeki yıldızlar gibi parlar, dostunun düşmanın önünde tıpkı kraliçeler gibi korkusuzca ve başı dik gezermiş. Bir kuğunun tüylerini andıran uzun ve gür saçları görenleri hayran bırakır, zarif endamı sadece gençlerde değil yaşlılarda bile arzu uyandırmış. O kızın adı Güven'miş.

Onu isteyenler, ailesinin yaşadığı kaleye konuk oluyormuş. Pek çok talibi arasında iki güçlü kardeş de varmış: Vahşi ve kaba Hiddet ile ağırbaşlı ve kararlı Cesaret. Bunlar insan yaratılırken onun ruhuna can versin diye yüreğine ilk önce yerleştirilen Gurur'un oğullarıymış.

Gurur'un çağlar öncesinde doğan ilk oğlu olan Hiddet'in anası, hayvanlar âleminde gelip insanlar arasına karışan, ateşten gövdeli ve eli kamçılı korkunç ifrit Öfke imiş.

Cesareti doğuran ise insan ruhuna iyiliği aşılamak için semavî âlemden gelerek Gurur'un ikinci karısı olan Sebat'mış.

İki ayrı anadan doğan bu iki kardeş de birbirinden farklıymış. Hiddet'in gözlerinde gece vakti kıvılcım yağmurları gibi şimşekler çakarken, kardeşinin sarsılmaz çehresi gökteki yalnız Çobanyıldızı gibi sükûnetle ışıldarmış. Hiddet savaşma arzusu ve tok sesiyle nara attığında düşmanları kaçacak delik ararken, kuduran kardeşi-

nin karşısına bir tek yılmaz Cesaret dikilir ve kendilerinden kaçanları himaye edermiş. Ele avuca sığmayan dık başlı Hiddet tanrılarla bile çekişirken, sabırlı Cesaret ihtiyaç duyduğu kuvveti sessizce dua etmekte ararmış.

Fakat birbirinden çok farklı olan bu iki kardeşin ortak bir yönü varmış: Her ikisi de zarif Güven'e sevdalıymış.

Kızın anne ve babasının karşısına önce Hiddet çıkmış. Biçimsiz titan gövdesiyle dev gibiymiş. Kara elleri tehditkâr bir edayla titriyor, sesi gök gürlemesi gibi geliyormuş. Karşı konulmaz bir güçle yeryüzünün en büyük ağacını söküp alırken etrafında yer dalga dalga sarsılmış. Fırlatıp attığı ağaç büyük bir gürültüyle çatırdayarak yere düşmüş. "Beni seç, güzeller güzeli!" diye seslenmiş Güven'e. "Sana güç ve ıktıdar vaat ediyorum! Dünya karşımızda titreyecek. İnsanlık ayaklarımızın altında kıvranacak, ondan sonra da hiç kimse karşımıza çıkmaya cüret edemeyecek!"

Kızın anne ve babası olan İnanç ve Ümit, bu dehşet verici tahtıpten ürkmüşler.

Ondan sonra muhteşem sarayın geniş salonuna Cesaret girmiş. Kolları kardeşininki kadar güçlüymüş ve orantılı gövdesi yaratılıştan gelen bir ahenk içindeymiş. Ağzından çıkan kelimeler de yüreğindeki asaleti belli ediyormuş. Adaleli kollarıyla kocaman, azgın bir boğayı zaptedip ayaklarını iplerle bağlamış ve getirip armağan olarak sunmuş. "Beni seç, ey güzeller güzeli!" demiş kıza. "Kader seni bir yok etme aracı olarak değil, aksine, birlikte ruhunu doldurmamız gereken insan soyunun sadık bir yardımcısı olarak seçti, tanrılar sevindirmek ve insanları yüceltmek için."

Zarif Güven gülümseyivermiş ve ebediyen ona ait sadık bir eş olmak üzere elini Cesaret'e uzatmış. Hayal kırıklığına uğrayan Hiddet ise ayaklarını yere vura vura oradan uzaklaşmış. Gazabı denizleri kaynatıyor, dağları yerinden oynatıyormuş. Kardeşinin düğünü yerine o korkunç annesinin evine gitmiş ve bir süre orada kalmış. Annesi onun yanına felakete yol açan tanrıça Kıskançlık'ı getirmiş. Kısa süre sonra ikisi birleşmiş ve bu birleşmeden önce iki oğul, sonra bir de kız doğmuş; zalim Nefret, hilekâr Haset ve en son acımasız İntikam.

Tanrılar Cesaret ve Güven'e de bir evlat bahşetmişler. İnsan

ruhunun bütün unsurları, kutsal âdetlere göre bebeğe armağanlar vermek üzere beşiğin başında toplanmışlar. Rengarenk elbise-
li Neşe ile kül renkli Matern, altın süsler içindeki Kibir ile dikkat
çekmeyen Tevazu, ışıklar saçan Bilgelik ile kör Aptallık yan yana
duruyormuş. Tanrılardan gelen Sevgi, yanındaki Sadakat ve Aşk
adlı asil ve güzel kızlarıyla gözleri kamaştırarak öne çıkmış. Onla-
rı insanlar ve tanrılar tarafından hiç sevilmeyen Keder, karısı kara
Yokluk, kızları Kaygı ve Ümitsizlik ile kasvet verici ağır bir havayla
takip etmiş. Başları daima örtülü olan ikiz kız kardeşler Korku ve
Endişe, kutsal Şeref'in beyaz elbisesinin arkasında gizleniyormuş.
İnce yapılı Cimrilik, kucağında kızıl saçlı Tamah ile gelmiş. Ölçülü
Sabır'ın yanında çekici Günah baştan çıkarmaya hazır bir biçimde
bekliyormuş.

İlk sözü alan, inciler ve değerli taşlarla süslü, göz kamaştırıcı
bir elbise giyen Hırs olmuş: "Atını düşmanın üstüne daha hızlı sü-
rebilmen için altın kamçımı sana veriyorum" demiş bebeğe.

Onun adından Sadakat, ince ince işlenmiş tunç bir levhayı gü-
lümseyerek kaldırıp göstermiş: "Seni ok ve mızraklardan koruya-
cak bir kalkan getirdim."

Sonra ziyarete gelen konukların arasından Dindarlık öne çıkmış,
altın bir kâse içinde getirdiği nefis bal özünü beşiğin kenarına
koymuş. "Sürekli taze güç verecek olan bu semavî besin benden
sana armağan" demiş.

O an tahta kapı birdenbire müthiş bir darbeye ardına kadar
açılmış. Eşikte tehditkâr bir edayla Hiddet ve İntikam adını verdiği
kızı belirilmiş. "Benim de sana bir armağanım var!" diye bağırarak
Hiddet tok sesiyle. Öbür konuklar korkarak geri çekilirken, kor-
kunç Hiddet iyice gerilerek salonun ortasına şekli acayip, keskin
bir nesne fırlatmış.

Kimseden çıt çıkmıyormuş. Yerdeki armağanı yalnızca Cesaret
elini uzatıp alabilmiş. O esnada eli birdenbire kanlar içinde kalmış.
Cesaret, tuttuğu nesnenin kabzası olmayan, her iki ucu da iyice
bilenmiş bir kılıç olduğunu görünce şaşırarak.

Hiddet tok kahkahalar atarak ortadan kaybolurken, kapılar
onun arkasından büyük bir gürültüyle kapanmış. Cesaret, ne an-
lama geldiğini kimsenin açıklayamadığı silaha bakıyormuş hâlâ.

Nihayet son konuk olan ilahî Bilgelik söz almış: “Sizin de çok iyi gördüğünüz gibi iki ağızlı kılıçtan kan fışkırdı” demiş ciddiyle. “Bu Hiddet’in kılıcıdır. Sahibi nasıl ki onu düşmanların kalbine sokabilirse, aynı şekilde kendine de ölümcül zararlar verebilir. Hiddet’in kılıcı tanrılar tarafından lanetlenmiştir ve onu taşıyan herkesin başına felaket getirecektir!”

Konuklar dehşet içinde göz göze gelmişler. Cesaret kaşlarını çatarken, güler yüzlü Güven’in çehresi bile endişeyle gölgelenmiş. İlahî Bilgelik sözlerini şöyle sürdürmüştü: “Geleneğe göre yeni doğan bebeğe beş armağan verilir; sonuncusu da benimki olsun. Laneti ortadan kaldıramam ama hafifletebilirim. Bunun için benim vereceğim armağan bir ayna olacak ki böylece çocuğunuz kendine sürekli bakabilsin, ihtiyatlı ve akıllı olsun. Bu beş armağanın hepsine birden sahip olduğu müddetçe, çocuğunuz tanrılar ve insanlar tarafından sevilir. Ama dikkatsiz davranıp benim armağanımı kırırsa vay halinel O zaman ölümsüzler ve ölümlüler ondan aynı ölçüde nefret edecektir.”

Böylece Cesaret ile Güven’in sarayındaki merasim sona ermiş. O günden sonra hırsın kamçısını, sadakatin kalkanını, dindarlığın balözünü, hiddetin kılıcını ve bilgeliğin aynasını elinde tutmak durumunda kalan çocuklarına ise Yiğitlik adını vermişler.

-I-

Coşkun nehrin kıyısında, göz açıp kapayıncaya kadar geçen iki kırsacık gün aşkın ve mutluluğun tadını çıkardık. Dicle’nin suladığı, av hayvanları yönünden zengin, verimli topraklar boyunca güneye doğru yola çıktık.

Küçük bir koyda dinlenmeye çekilip nehirde serinlerken Perizad kollarını boynuma doladı. “Kalın surların koruduğu başkent Assur’a çok yaklaştık; sanırım yarın şehre gireriz” dedi hüznüyle içini çekerek. “Keşke bugün hiç geçmese! Dostlarımızla karşılaşırsak halimiz ne olur? Bir daha böyle mutlu olabilecek miyiz? Sorumluluklarımız bizi birbirimizden ayırdığında, aşkımızdan geriye ne kalacak? Belki de beni unutursun.”

Bu sözleri beni de kederlendirmişti. “Hayır sevgilim, seni asla bırakmayacağım” diye karşılık verdim; ondan ziyade ben teselliye muhtaçtım. “Nerede olursan ol, ömrüm yettikçe her defasında sana koşup geleceğim. Seni seviyorum Perizad, hiç kimse ve hiç bir şey aşkını kalbimden silemez.”

“Söylemesi kolay!” dedi prenses. “Benimle birlikte şehre girdiğin zaman seni bekleyen tehlikelerden haberin var mı? Asurlular zina suçu işleyenleri acımasızca cezalandırır. Kazığa vurdukları erkekler yavaş yavaş ve acılar içinde can çekişerek ölür. Kadınların yüzünü de kaynar katran dökerek haşlarlar! Ne yaptığımızın farkında değiliz; ayrılmamak için ancak delirmiş olmak gerek!”

“Aşk ve çılgınlıklı ikisi birbirine ne çok benziyor, değil mi?” diye bağırdım. Yüreğim müthiş bir hisle kabarmıştı. Sevgilimden asla vazgeçmemeye ve mutluluğumuz uğruna bütün gücümle mücadele etmeye karar verdim. Ellerini tuttum. “O muhteşem geyiğin etini dizdiğim şişin servi dalından olduğunu fark ettin mi?” dedim onu kendime doğru çekerek. “Afrodit’in kanatlı habercisi Eros da insanları birbirine âşık etmek için attığı okları o ağaçtan yapar. Tanrıların bizi bir araya getirmesi başka türlü nasıl açıklanabilir? İşte bu yüzden korkmuyorum. Sana olan aşkıma istesem de kalbime gömemem. Cesaretini topla Perizad! Göklerin sahipleri bizim yanımızda; servi dalı daima onların iyi niyetinin simgesi ve aşkımızın teminatı olarak kalacak.”

“Ne güzel!” diye fısıldadı prenses gözyaşları içinde. “Buna bütün kalbimle inanıyorum! Söylediğin sözleri asla unutmayacağım Aras; eğer beni bir başıma bırakıp gitmek zorunda kalırsan, şu sözleri hatırladıkça teselli bulacağım. Günün birinde bana olan aşkın sona ererse sakın gizleme; bir servi dalı daha gönder ama bu defa her şeyin bittiğine işaret etsin. Yaban ellere sefere çıktığında, ölümüne yaklaştığını anlarsan, yine o aşk ağacının dalından gönder ki beni düşündüğünü bileyim.”

“Peki” diye cevap vererek ona doğru eğildiğim anda, bir ok vınlayarak başımı sıyrıp geçti, gölgesinde dinlendiğimiz karaağacın kalın gövdesine saplanıp kaldı. Perizad’ı dehşetle kenara çektim. Oku atan adam, yanındaki üç kişiyle birlikte otuz adım kadar arkamızda dikiliyordu; hiçbirini tanıımıyordum.

Esmer tenli, uzun boylu, adaleli ve neredeyse çırılçıplaktılar. Bedenlerine parlak renkli boyalarla çizgiler çekmiş, bellerine vahşi hayvan pöstekleri sarmışlardı. Başlarında kartal ve akbaba tüyleri vardı. Kaba sakalları ve saçları yapış yapıştı; şişlerini ve mızraklarını doğrultup aç kurtlar gibi uluyarak saldırıya geçtiler.

“Kudmuçiler!” diye haykırdı Perizad dehşetle. Nehre atlamaktan başka çaremiz kalmadığını anlamıştım. Hemen Perizad’ın elinden tutup peşim sıra çeke çeke koşmaya başladık. Böylece mızraklara hedef olmaktan kurtulurken, düşmanlarımız kıyıda hayal kırıklığı içinde kalakalmışlardı; çıplak dağlarda ve kuru bozkırda yaşayan vahşiler suda yüzmeyi bilmedikleri için boğulmaktan korkarak azgın nehre girememişlerdi anlaşılan. Perizad da iyi yüzemiyordu; suyun içinde kaybetmemek için onu sımsıkı tutmam gerekiyordu.

Vahşilerin reisi yayını indirdi. Köpüren dalgaların arasında bir tek başımız görünüyordu, vurması çok zordu. Biz akıntıyla sürüklenirken bedenleri boyalı vahşiler de kıyı boyunca koşarak bizi takip ediyor, mızraklarını yakından atabilmek için arada sırada nehir yatağında bulunan büyük kayalara çıkıyorlardı. Niha yet gözden kaybolduklarında artık kurtulduğumuzu düşündüm. Göğüs hizasındaki suyun içinde kıyıda ki ağaçlara doğru yüzdük. O içine girilemeyecek kadar sık ve yemyeşil korkulukta bir tek yaprak kımıldamıyordu. Bir elimle akıntının şiddetinden dengesini sağlamakta zorlanan Perizad’ı tutarken, diğer elimle öteki ağaçların arasından nehrin üstüne doğru uzanan muazzam bir meşenin kalın dalına tutundum. O an ağacın kalın gövdesinin arkasından vahşilerden biri ortaya çıkıverdi; ölümcül darbeyi vurmak üzere mızrağını kaldırırken bizi kandırarak ele geçirdiğini düşünüp sevinçle böğürdü. Fakat mızrağı göğsüme saplamasına fırsat vermeden tutduğum dalı bıraktım; esneyen dal vahşi Kudmuçi’nin suratına bir kırbaç gibi vurunca, adam neye uğradığını şaşırıp çığlık atarak nehre yuvarlandı. Başını yakalayıp suyun içine sokarak boğdum. Kasılıp kalmış parmaklarının arasından mızrağını çeke rek aldım. Perizad’la birlikte kıyıya çıkıp koruluğa saklandık.

Az sonra bir başka vahşi daha koşa koşa geldi. Anlaşılan öldürdüğüm adamın bağırdığını duymuştu. Anlamadığım dilde

arkadaşına seslendi. Genç olduğu tüyü bitmemiş yüzünden belliydi, en fazla on dört yaşında görünüyordu. Bununla birlikte açlığı ve yokluğu bilen bir erkeğin bakışlarına sahipti. Bu dağlıların çoğu fakir insanlardı, kışın aylarca aç kaldıkları olurdu. Delikanlı mızrağını çalıların arasına sokup çıkararak bizi aramaya başladı. Ben birden açığa çıkınca şaşırды, arkadaşının elinden aldığım mızrağı savururken kendini kollayacak zamanı bulamadı. Çıplak göğsüne saplanan mızrakla hırıldayarak yere yığıldı. Can çekişirken çaresiz bir hayvan gibi bakıyordu.

O esnada öbür iki vahşi de göründü; mızrağı çekip almaya vaktim yoktu. Perizad'ın elinden tuttum; ikimiz birlikte avcılardan kaçan karacalar gibi koşmaya başladık. Fakat düşmanlar gitgide yaklaşıyor, kesik kesik bağırışları korulukta vahşice cınlıyordu. Ağaçların arasından çıktığımızda koruluğun kıyısında ağır ağır ilerleyen, dört atın çektiği bir yük arabası görmesek kurtulmamız çok zordu. Tepeden tırnağa silahlı altı adam arabaya eşlik ediyordu.

Peşimizden gelen vahşiler de o küçük kafiyei görünce oldukları yerde kalakaldılar. Altı muhafızla baş edemeyeceklerini anlamış, yine hayal kırıklığına uğramışlardı. Sonra ağaçların arasına dalıp hayalet gibi gözden kayboldular.

Derin bir oh çekip arabaya doğru koştuk. Çelimsiz atların arkasında kısa boylu, zayıf bir tüccar oturuyordu. Seyrek sakalına ak düşmüştü. Gözlerini kısıp kuşkuyla baktı bize.

"Ot yiyenler yine bu kadar güneşe indi demek!" diye bağırды ince sesiyle. "Yüce Assur o vahşilerin hepsini ayağının altına bir alsa, hemen şükür adakları sunacağım! Korulukta başka Kudmuçiler de geziyor mu, yoksa sadece bu ikisi mi var? Cevap versene yabancıl! Kaybedecek zamanım yok!"

"Sadece ikisi var" diye karşılık verdim nefes nefese. İhtiyarın yarı çıplak haldeki Perizad'ı süzen bakışlarını fark edince onu korumak istercesine kolumu beline doladım. "Sadece ikisi!" diye tekrarladım öfkeyle. "İki tane daha vardı, onları da ben öldürdüm."

"Demek öyle?" dedi ihtiyar keyifle gülerek; gözlerini prensesden alamıyordu. "Anlaşılan siz de az kalsın ölümler diyarını boyluyordunuz. Ama artık korkmanıza gerek yok, sizi kurtardım. Elbette ki sen de buna karşılık beni memnun edersin, değil mi güzel kısrak?"

Öne doğru eğilerek kemikli parmaklarını Perizad'ın çenesine uzatınca elinden yakalayıp bir hamlede arabadan aşağı aldım. Ensesini kavrayıp hançerimi gırtlığına dayadım. "O Prenses Perizad'dır, tanımadın mı?" diye bağırdım öfkeyle. Tüccarın muhafızları hemen etrafımızı çevirdiler. "Muzaffer başkomutan Kilişu'nun karısı ve kavimleri mahveden kralın kız kardeşine böyle küstahça el sürmeye kalkışmak nereden aklına geldi? Başkentte bu suçunun karşılığı olarak kelleni alırlar! Tabii adamlarına derhal geri çekilmelerini emretmezsem bunu bizzat yapmak zorunda kalırım!"

"Merhamet!" diye inledi ihtiyar; dehşete düşmüştü. "Kıyma bana efendim, ne yaptım ki? Beyni sulanmaya başlamış bir ihtiyarım ben, affedin dostlarım! Arabamı, atlarımı, bütün malımı alın ama canımı bağışlayın!" Bana böyle yalvarıyordu ama adamlarına sövüp saymaya başladı: "Katiller! Hainler! Sevgili konuklarımı rahat bıraksanıza, sizi kana susamış caniler! Onları seve seve yanıma almaya hazır olduğumu görmüyor musunuz? Daha neyi bekliyorsunuz? Zaten o aptalca mal hırsınızla bütün keyfimi kaçırdınız! Size bir temiz sopa çekmemi istemiyorsanız uzaklaşın!"

Şaşkına dönen adamlar söyleneni yaptılar. Gut hastalığından muzdarip olduğu ellerinden anlaşılan tüccar, bu defa Perizad'a döndü. "Soylu prenses, beni şu adamın elinden kurtar, yoksa boynumu kuru bir dal gibi kıracak!" diye yakardı; hâlâ boğazını sıktığım için sesi kısık çıkıyordu. "Yüce efendim, seni hemen tanıyamadığım için bağışla beni. Bu kadar meşhur bir prensesin huzurunda bulunduğumu anlayamadım, hele şu üstündeki paçavra... şey, yani demek istedim ki..."

Bir yandan konuşmaya bir yandan da soluk almaya çalışıyordu. Perizad kendini tutamayıp güldü, adamın boynunu bırakmam için kolumu tuttu. "Korkma yabancı, dostum sana zarar vermez" dedi tüccara. "Ama o kadar çok düşmanla karşılaştık ki yolumuza çıkmaya kalkışan herkesi öldürebilir. Hayatımız kaç kere gözümüzün önünden geçti; o korkuyla arabana atlayıp başkent yollarına düşsek adamların bile bize yetişemezdi. Tabii ki bizi kendi arzunla arabana almanı tercih ederiz. İçin rahat olsun, hazineye dokunmayacağız. Altın ve mücevher şu an ihtiyaç duyduğumuz en son şeyler. Bununla birlikte giyecek ve sıcak bir yemeğe hayır demeyiz."

Kırçıl sakallı yaşlı tüccar ferahlayarak derin bir soluk aldı; ellerini çırpınca muhafızlar hemen yün battaniyeler ve muhteşem giysiler getirdiler. Biz temizlenerek kendimize gelirken, tüccar Perizad'ı meraklı bakışlardan korumak için çadırını kurdurmuştu bile. Sonra tuzlanmış et ve baharatlı ekmek yiyip sıcak şarabı da içince, akşam serinliğinde üşüyen bedenimiz ısınverdi. Harran'dan yola çıktıktan sonra başımıza gelenleri anlattık. İhtiyar hayretler içinde kaldı; onu en çok şaşırtansa halen hayatta olmamızdı.

"Kırk yıldan daha uzun süredir, her bahar, yaz ve sonbahar mevsimlerinde Assur ile Hanıgalbat arasındaki ıssız topraklardan gelir giderim" diye konuştu ihtiyar. "Ama o kuş uçmaz kervan geçmez bozkırları yürüyerek aşan kimseyi duymadım. Oralardan gelip geçtikçe denemeleri başarısız kalmış yolcuların kemiklerini görürüm hep!"

Adını sorduğumuzda şöyle cevap verdi: "Bana Narmur'un oğlu Narmur derler, çünkü Narmur bizim sülalemizde en büyük oğul anlamına gelir. Topraklarında dünyaya geldiğim Eşnunna devletinin uyruğunda olsam da gençlik yıllarımdan beri Assur'da oturuyorum, ömrümün sonuna dek orada yaşamaya da kararlıyım."

Sonra mal alıp satmak için yaptığı seyahatleri anlattı uzun uzun. Hititlerin başkenti Hattuşa'dan Karadağlardaki Amid'e, hattâ dağların arasındaki Yukarı Deniz kıyılarında yaşayan Urartuların başkenti Tuşpa'ya ve Aşağı Deniz'de bulunan, sonradan benim de ayak basacağım efsanevi Tilmun Adası'na kadar gitmişti. Tüccar Narmur o adadan bir de kadın getirip evlenmişti ama pek de mutlu olduğu söylenemezdi. Anlattıklarına bakılırsa, karısı onu ağza alınmayacak küfürlerle, hattâ zaman zaman sopayla karşılıyordu. Bu iddiasını kanıtlamak istercesine vücudundaki mor lekeleri ve çizikleri gösterdiyse de o izlerin taze olması nedeniyle son uğradığı Karkamış şehrinde bir handa bedenini satan bir yosmayla giriştiği boğuşmadan kaldığı izlenimi bende daha ağır basıyordu. Hiç şüphe yok ki eve döndüğünde karısı onu bir güzel pataklayıp kafasını gözünü şişirecekti; haksız da sayılmazdı hani.

Başkente varmadan önce dinlenmek için son kez durduğumuzda, Perizad beni kenara çekip boynuma sarıldı. "Kısa süre sonra yollarımız ayrılıyor ama bana ne kadar sık uğrarsan o kadar

çok sevinirim" dedi usulca. "Uzun müddet birlikte yolculuk yaptık, ıssız bölgelerden geçtik. Ne var ki bundan sonra insanların arasına karışacağız; sık sık baş başa kalma fırsatı bulamayabiliriz. Kraliyet sarayında veya merasimlerde karşılaştığımızda farklı davranışlar da seni yeryüzündeki her şeyden ve herkesten çok sevdiğime şüphen olmasın."

Üzüntümden tek kelime edemedim; ağzımı bıçak açmıyordu. Perizad'ın kara gözlerini öptüm ve ona son kez sarıldım. Kısa süre sonra Assur şehrinin muazzam kapısından içeri girdik. Başkent'in sağlam surlarına, göklere yükselen burçlarına, kapılarına işlenmiş, insanın üstüne üstüne gelen kanatlı boğa figürlerinin azametini bakacak halde değildim; gözlerimi kimseye sezdirmeden elimi tutan Perizad'dan ayıramıyordum.

İhtiyar tüccar Narmur bizi kraliyet sarayına bıraktı. Görenleri hayran bırakan binanın göz kamaştırıcı ihtişamı bile benim için bir anlam ifade etmiyordu. Perizad arabadan indi, selam duran muhafızların arasından geçerek kraliyet ailesi mensuplarına ayrılmış kısma yöneldi. Orada birkaç kelimeyle vedalaştık, ondan sonra ardına dönüp bakmadan yürüyüp gitti. Uzun uzun seyrettim onu arkasından. Narmur'a teşekkür ettim, o da atları kırbaçlayıp yola gitti. Meydanın karşı yakasına, kralın konukları için ayrılan binaya yöneldiğim anda, o taraftan sert bağırışlar geldiğini duydum. Orada konuşan adamlar her kimse, alçak sesle konuşma gereği duymuyor, tam aksine avazları çıktığı kadar bağırıyordu. Anı anda hepsi birden konuştukları için ne söyledikleri anlaşılmıyordu ama kullandıkları dil Yunancaydı.

Açık kapıdan bakınca Zakrops ve Polkos'un karşılıklı iki azgın boğa gibi hırsla zar attıklarını gördüm; kısa boylu Stigos oyunun gidişatını elindeki kamış kalemle toprak tablete kaydediyordu. Kaliphon ve Polymerios kucaklarına birer yosma almıştı; ancak son birkaç kelimesini işittiğim, son derece edepsiz bir şakaya kahkahalarla gülüyorlardı. Polyphas ise o sırada kocaman bir şarap testisini kafasına dikmenin tadını çıkarıyordu. Perizad'dan ayrılmak bana öylesine dokunmuştu ki dostlarıma yeniden kavuştuğuma bile sevinemiyordum. Aklım fikrim ondaydı. Hayatta kalmak benim için adetâ anlamını yitirmişti. Böylece arkadaşlarımla yanına girdim.

Beni ilk gören Polyphas oldu; ağzı bir karış açık, aval aval bakıyordu, fakat düzgün bir kelime yerine cırtlak bir ses çıkarabildi. İri-yarı kardeşinin kolunu heyecanla çekiştirmeye başladı. Polkos onu ilkin can sıkıcı bir haşere gibi başından savmaya çalıştı; nihayet rahatsız edilmesine öfkelenerek dönüp bakınca beni gördü, yüksek sesle birtakım anlaşılmaz sözler söyledi. Zakrops, Kaliphon ve Polymerios dehşetle titreyip göz göze geldiler. Başlarını çevirip bakınca beni gördüler ve koşa koşa yanıma geldiler.

“Aras!” diye bağırdı genç Kaliphon. “Bu gerçekten sen misin?”

Güçlü Polymerios koluma öyle bir yapıştı ki az kalsın omzumdan çekip çıkarıyordu. Alnımdan şap diye öptü. “Aras! Gölgeler diyarından çıkıp gelmiş olmalısın!” diye haykırdı heyecanla. “Biz seni ne zamandır öldü biliyorduk!”

Polkos beni kızıl saçlı savaşçının kollarından çekip alarak sımsıkı sarıldı, öyle ki kemiklerim kırılacak diye korktum. “Aramıza yeniden döndün hal!” diye güreledi sevinçten ağlayarak. “Senin için kaç zamandır yas tutuyorduk bilemezsin!”

“Öyle mi?” diye karşılık verdim. “Hem de baharlı şarap içip yosmalarla oynatarak, keyifle zar atıp eğlenerek!”

Argoslular kahkahaları koyuverdiler. Polymerios kadınları hemen kapıya doğru itip zarlara sakladı. O sırada dostlarının gürültüsünden rahatsız olan Diomedes de dışarı çıkmıştı. Tydeus’un oğlu beni görünce adımlarını hızlandırıp yanıma geldi, ellerimden tuttu, sonra öz kardeşiymişim gibi kucakladı. “Tanrılar nihayet yakarışlarıma cevap verdil!” diye şükretti. “Ümitlerimi bir kez daha boşa çıkarmayan göklerin ölümsüz sahiplerine bol bol adak sunarak teşekkür edeceğim. Doğruyu söylemek gerekirse, tekrar bir araya geleceğimize emindim Aras.”

“Çok haklısın kralım!” diye ekledi Zakrops neşeyle. “Yıldırımlar daima en büyük meşe ağacına düşer, hasadın bereketlisini çiftçi tek başına kaldırır. Oysa tanrıların ve insanların hoşuna gitmese de ayrı oturların nesli hiçbir zaman tükenmez.”

Az sonra yanıma Kilişu da geldi. Omzuma vurunca elinin ne kadar ağır olduğunu anladım. “Ne talihi bir adam olduğumu yeni öğrendim” diye konuştu; sesinin tonu içindeki minnet hislerini ele veriyordu. “Kendi yaptığım hata sonucunda yitirdiğimi sandığım

güzel Perizad'ın sağ salım eve dönmesini sana borçluyum. Dağları ve çölü günlerce araştırdık ama sizden bir iz bulamadık. Nihayet haydutların sizi alıp götürdüğüne ya da öldürüp attığına kanaat getirdik. Ey Yunan savaşçısı, bugün bana bağısladığının karşılığını hiçbir zaman ödeyemem!"

Ne var ki başımı kaldırıp Kilişu'nun yüzüne bakamadım. Hemen masalardan birine çöküp başımı kollarımın arasına gömdüm. Dostlarım yaptığım hareketin yorgunluktan kaynaklandığını düşünerek et ve şarap yetiştirdiler. Gerilen bedenim bir yayın kopan kirişi gibi gevşedi. Göğsümdeki demir zırhı çözüp çıkarmışçasına boşaldığımda gözlerim doluverdi. Ağlamak üzere olduğumu dostlarım da fark etmişti galiba, beni yalnız bırakmadılar.

-II-

Asur kralının sarayı çok büyük ve göz kamaştırıcıydı. İhtişamda Mısır firavununun saraylarından aşağı kalır yanı yoktu. Gerçi başkent Assur kalabalık Memphis şehri kadar geniş bir alana yayılmıyordu ama Dicle kıyısındaki şehri çevreleyen surlar on adam yüksekliğindeydi ve dokuz yüz gözetleme kulesine sahipti. Asur evleri dışarıdan bakınca birer kale gibi görünüyordu; pencereleri yoktu, kapılarının haricinde dümdüz duvarlardan ibaretti. Fakat içlerine girince ne kadar zengin oldukları anlaşılıyordu. İç avlularında sıralıdayan mermer şadırvanlar, seçkin bitkilerle düzenlenmiş yemyeşil bahçelere can veriyor, duvarları muhteşem nakışlar süslüyordu. Aslında Asur başkenti dünyanın diğer büyük şehirleriyle karşılaştırıldığında, Assur'da fakirliğin çok daha az olduğu hemen belli oluyordu, çünkü karşısına çıkana ezen tanrının yenilmez cengâverleri komşu halkları boyunduruk altına alıp servetlerine el koyduğundan beri, kralın hazine dairesi ve savaşçıların sandıkları altın, gümüş, kalay, bakır ve kurşunla dolup taşıyordu.

Tamamen pişmiş tuğladan inşa edilmiş kraliyet sarayı şehrin ortasında bir dağ gibi yükseliyor, ürkütücü gölgesi etrafındaki daha alçak binaların üstüne düşüyordu. Sadece Asurluların zigurat adını verdiği tapınak ondan daha yüksekti. Beyaz kireçtaşından oyulmuş korkunç hayvan heykelleri, duvarların dibinde uyku nedir

bilmeyen bekçiler gibi dikiliyordu. Kıymetli sedir ağacından yapıлып altın levhalarla kaplanmış kubbeli damı güneş gibi parlaktı. Kapısından girdikten sonra önümüze açılan koridorun her iki tarafına dizili, başları miğferli kralları temsil eden, kartal kanatlı, filden daha büyük, devasa boğa heykelleri gerçekten ürkütücü görünüyordu. Kralın yeni yılın başlangıcı için düzenlenen merasime davet ettiği Diomedes, Kilişu ve Naramsin ile birlikte yürürken, donuk gözleriyle sanki sessizce bizi gözetliyorlardı.

Yeni yılın gelmesi Asurluların ikinci büyük şenliğiydi. Bir yandan verimli geçen yıl için bol bol adak sunup tanrılarının yaptığı büyük işleri anlattıkları kutsal oyunları oynayarak şükrediyor, bir yandan da yeni yılda kaldırılacak hasadın bereketli olması için ilahiler söyleyerek yalvarıyorlardı. Merasim için bütün başkent halkı saraya ve tapınağa davet edilmişti. Devleti idare edenlerin yerleştiği binaların bulunduğu bu iki bölgeyi sadece itinayla düzenlenmiş bahçeler birbirinden ayırıyordu. Arada kalan bölge o kadar geniş ki bütün halk oraya sığmıştı. Fakat kralın ve önde gelen rahiplerinin düzenlediği kutsal ayinlere halktan sadece soylular davetliydi; ayrıca prensler, valiler, ordu komutanları, kralın danışmanları ve en yüksek rahiplerle birlikte bağlı devletlerin kralları da orada hazır bulunuyor, böylece kralın daveti bize çok değer verdiğini gösteriyordu.

Bu yüzden Kilişu'nun tavsiyelerine uyarak güzelce temizlenip değerli yağlarla vücudumuzu ovdurmuş, sonra da en göz alıcı teçhizatımıza bürünmüştük. Bir tek miğferlerimizi bırakmış, onun yerine başımıza altın renkli bir şerit sarmıştık. Koridor ve galerilerde yürüdükçe ayak seslerimiz yankılanıyordu. Kralın hayatındaki belli başlı olayları anlatan, renkli tuğlaların duvara ustaca dizilmesiyle elde edilmiş resimleri hayranlıkla seyrediyordum. Şekilleri ve renkleri aslına o kadar yakındı ki zaman zaman duvarda kalan bir boşluğun içinden öte tarafındaki gerçek nesneleri gördüğümüz düşüncesine kapılıyorduk. O harikulade resimlerin çoğunda Kral Tukulti Ninurta'nın yaptığı savaşlar ve düzenlediği seferler, mesela Asur askerlerinin büyük bir kaleye hücum etmeleri, kalın kütüğü kale kapısına şiddetle vura vura zorlamaları, burçlara tırmanmak için kanca atmaları, upuzun merdivenlerle surlara çıkmaları, sonra ele geçirilen kalenin sivri demir manivelalar ve balyozlarla yıkılı-

şı, evlerin meşalelerle ateşe verilışı, şehir sakinlerinin zincire vurulup esir alınışı anlatılıyordu. Ayrıca kralın çıktığı avları gösteren resimler de vardı; mesela onun saldırmaya hazırlanan bir aslanı son hızla giden savaş arabasından attığı okla vurması, hattâ o vahşi hayvanlardan birini kendi elleriyle yakalayıp silah kullanmadan boğması anlatılıyordu. Yine de bir Asur kralının aslanlarla boğuşmaya cesaret edebileceğine inanasım gelmedi, çünkü hiçbir bir insan bir aslanı elleriyle alt edemezdi. Bunu bir tek güçlü Herakles'in başardığını biliyordum, o da Zeus'un oğlu ve bir yarı tanrı olduğu içindi. Bu olayı Diomedes'e hatırlattığımda, söylediklerimi aynen tasdik etti ama yüz ifadesinden de bir aslanla boğuşmaya can attığını anladım.

Kapısının önünde uzun yün pelerinli, miğferleri sivri tepeli, kılıçları eğri, kalkanları dört köşeli, altı devasa muhafızın dikildiği taht salonundan boğuk darbuka seslerine karışan harp, lir ve ud nağmeleri geliyordu. İçeri girdik. Zemini geniş taşlarla döşenmiş muazzam salonun dört duvarı kıyasınca sıralanmış on iki yüksek basamakta, krala bağlı kavimlere mensup, birbirinden çok farklı kıyafetlere bürünmüş temsilciler dikiliyordu: Nuzi dağlarından sarı sakallı, ten rengi kıza çalan kaba saba adamlarla Samarra ve Opi şehirlerinin elbiseleri sıрма işlemeli, kısa boylu temsilcileri; Subarta Çölü'nün bedevi kabilelerinin ince yapılı, tepeden tırnağa beyaza bürünmüş, saçları itinayla örölüp sakalları kırpılmış reisleriyle, şiş göbeklerini omuzlarından bellerine çaprazlama inen kordonlarla destekleyen Asur ve Ninova saraylarının önde gelen memurları yan yana duruyordu. Soylu kadınların büyük bölümü, esmer tenli yüzlerini fasulye unu sürerek ağartıp saçlarına kırmızı kına yakmıştı. Kimileri el ve ayak tırnaklarına muhabbetçiçeği kökünden elde edilen mavi boyadan sürmüş, kimileri de şifalı mavi yasemin çiğnemişti ama herhalde diş iltihabından kaynaklanan sancılarını azaltmak amacıyla değil, dişlerine, dillerine ve dudaklarına yeşilimsi parlak bir renk vererek erkeklerin ilgisini çekmek için. Pek çoğu, nadir bulunan havacıya otunun köküyle dudaklarını kan kırmızısına boyamıştı. Kadınlar insan tenini adetâ okşayan yumuşacık kumaştan, bol miktarda inci ve değerli taşlarla bezeli, ellerini ve ayaklarını örtecek derecede uzun elbiseler giymişlerdi. Başlarında

dışarıdan bakınca yüz hatlarını belli eden t llerden incecik peçeler vardı. Asur topraklarında pe e asaletin simgesiydi, ancak hür ve yüksek makam sahibi erkeklerin karıları takabiliyordu. Bir köle veya yosma yüzüne pe e takarak sokağa çıktığında, ceza olarak elli de nek yemekle kalmıyor, ayrıca başından a a ı katran dökülüyordu, çünkü yeryüzünün en zalim halkı olarak bilinen Asurluların sert kanunları böyle emrediyordu.

Kral Tukulti Ninurta, duvarlarında rengarenk resimlerin ve nakı ların parıldadı ı muazzam salonun tam ortasında, altın tahtının önünde tek başına dikiliyordu.  st nde siyah ve gümüş renkli kraliyet kaftanı, bir de en büyük rahip sıfatıyla taşıdığı kutsal etekli i vardı. Savaşları ba latıp bitiren hükümdarın alnında, saçlarını tutan  erit göze çarpıyordu. Kavisli bumu soylu yüzünde, gücünün farkında olan bir kartalın ölümcül gagası gibi duruyordu.  ri gözleri alabildiğine açıktı; ne kadar  ehvet d  k n  ve zalim biri olduğunu gösteren dolgun dudaklarının hemen altındaki kıvrıcık, siyah sakalları köşeli kesilmişti. Dalgalı g r saçları omuzlarına dek iniyordu. Olsa olsa otuzundaydı ve ya ından beklenen güce sahip görünüyordu. Muazzam adaleleri elbisesinin altından bile belli oluyordu. Sava cılarının çoğundan daha uzun boyluydu. G z kamaştırıcı kemerine eğri bir kılıç sokmu tu. Parlak yeşil renkte, kocaman bir  anaktan şarap içti, sonra  ana ı yere atıp paramparça etti.

Aynı anda  algılar sustu. Kralın sa  tarafındaki kapı açıldı ve içeri gümüş maskeler takmı , uzun boylu be  adam girdi. En  n deki altın renkli bir kıyafete b r nm  t , başında değerli taşlarla süslü altın bir ta  taşıyor, altın bir asaya dayanarak yürüyordu.  kincinin mavi elbisesine sim ipliklerle otuz  c yıldız i lenmi ti; elinde demir bir mızrak vardı.    nc  adam silahsızdı; g steri ten uzak, beyaz bir elbise giymişti, sa  avucunda topraktan bir tablet tutuyordu. Dördüncüsü beline tutturdu u parlak sarı renkli hayvan postunun haricinde tamamen çıplaktı. Bir tek o mi fer giymişti; g c l  kollarında altın renkli tüyler bitmişti. Di leri sivri bir testere taşıyordu. Beşinci ve son adam tepeden tırnağa karalara b r nm  t , elinde g m  ten bir orak tutuyordu.

Salonda derin bir sessizlik hakimdi. "Bunlar ne anlama geliyor?" diye sordum merakla. Kilişu anında parmağını dudaklarına

götürerek susmamı işaret etti. “Şu görmüş olduğunuz beş adam, kutsal oyunlar için, yerlere ve göklere hükmeden en büyük beş tanrının kılığına girmiş kölelerdir” diye izah etti usulca. “En öndeki altın taçlı olan, yeryüzüne hükmeden An’dır. Onun peşinden gelen oğlu Enlil’dir, dünyayı yaratan ve insanların kaderlerini acımasızca idare eden tanrı. Üçüncüsü insanlara sanatları öğreten Enki’dir. Ardından gelen, testeresiyle göğün aydınlık ve karanlık katlarını birbirinden ayıran güneşin, adaletin ve bilgeliğin tanrısı Şamaş’tır. İçeri en son sırada girense, insanlara toprağı işleyecek alet edevat ile pek çok değerli eşya getiren ay tanrısı Suin’dir, hilalin efendisi olarak da anılır.”

Kral beş tanrı tasvirini uzunca bir müddet süzdü; sonra ölçülü adımlarla onlara doğru ilerledi. Konuklar da nefeslerini tutarak onun peşi sıra yürüdüler. Asur kralı, Suin’in orağı karşısında fazla oyalanmadı, Şamaş’ın testeresi ve Enki’nin toprak tabletinin önünde de. Fakat tanrıların en güçlüsü Enlil’in mızrağını hırsıyla çekip aldığı anda, salondaki bütün Asurlular sevinçle haykırdılar:

“Öldür Ninurtal Bendi yık ve seddi kurl Bize hayat ver!”

Sonra kral geriye döndü ve usul usul salonun ortasına geldi. Sevinç çılgınlıkları yankılanırken Kilişu anlatmaya devam etti: “Krala adını veren savaş tanrısı Ninurta’ya adanan oyunu seyrettiniz. Ninurta Enlil’in oğludur, eskiden ona Nemrut derlermiş. Dünyayı yaratan, bu oyunda da anlatıldığı gibi az sonra girişeceği savaş için oğluna demir bir mızrak vermiş. Kral aldığı işin üstesinden gelirse, sadece koruyucu tanrısı olan Ninurta’ya benzemekle kalmayacak, aynı zamanda göklerin sahipleri nezdinde hâlâ değerli olduğunu ispatlamış olacak.”

Tok bir gong sesiyle tahtın sağ tarafındaki kapı yeniden açıldı. İçeri güçlü kuvvetli, tamamen çıplak bir savaşçı girdi. Belinde tunçtan bir kemer, boynunda ve bileklerinde geniş deri bağlar vardı. Elinde tuttuğu zincirin diğer ucuna bağlı acayip bir yaratı-ğın çektiği çektiği getiriyordu. Bir zaman sonra o tüyler ürperten yaratığın aslında üç adamdan başka bir şey olmadığını anladım; tahtalar ve organlarla birbirine o kadar sıkı bağlanmışlardı ki kollarını ve bacaklarını tek tek değil, ancak hep birlikte hareket ettirebiliyorlardı. Tenlerinin rengine bakılırsa, bunlar kuzeydeki dağ-

larda yaşıyan Kudmuçi kabilesindendi, esir düştükleri Asurlular tarafından saman balyası gibi bağlanmışlardı. En öndekinin yüzü ahşap bir maskeyle kapatılmış, ötekilerin gözleri de siyah bezlerle bağlanmıştı. Çıplak bedenleri yeşil ve kestane renginde, balık pulu gibi lekelerle kaplıydı. En arkadaki, o kıyafetin son parçası olan, birbirine bağlanmış bez ve deri parçalarından bir kuyruğu peşi sıra sürüyordu.

Seyirciler oyunu çıt çıkarmadan heyecanla takip ediyorlardı. "Kim bu adamlar?" diye sordum. Fakat Kilişu bu sefer cevap vermedi. O da Naramsin de büyülenmiş gibiydi, gözlerini elindeki demir mızrakla o üç kişiye doğru yürüyen Asur kralından ayıramıyorlardı. Çıplak savaşçı zinciri yere bıraktı, kralın huzuruna gelip diz çöktü. Gözleri bağlı vahşiler kendilerini çeken zincirin ucu boşa çıkınca afalladılar. Olan bitene bir anlam veremiyorlardı. Bağlı elleriyle bir nesneye dokunarak yönlerini bulmak istercesine etraflarını yoklamaya ve biçimsiz bir tırtıl gibi ortalıkta dolanmaya başladılar. Tukulti Ninurta onlara sessizce sokuldu, karşılarında gelince durdu. Elindeki mızrakla iyice gerildi, o korkunç silahı en öndeki adamın çıplak göğsüne öyle şiddetle sapladı ki sivri ucu her üç adamın gövdesini delip geçerek en arkadakinin iki küreğinin arasından çıktı.

Esirler tıpkı başlarına yıldırım düşmüş gibi acıyla haykırarak yere yığıldılar. En öndeki adam demir mızrağı bağlı elleriyle kavramaya çalıştıysa da başaramadı. Üç zavallı adam, ateşe düşmüş bir akrep gibi çaresizce kıvranıyor, ters dönüp de yeniden ayaklarının üstüne basmaya çalışan kaplumbağa gibi debelenip duruyordu. Gerçekten dehşet verici bir sahneydi; halbuki Asurlular sevinç çığlıkları atıyor, gırtlaklarını yırtarcasına krala tezahürat yapıyorlardı:

"Öldür Ninurta! Öldür Ninurta! Bendi yık ve seddi kur!"

Kral mızrağın bir ucunu tekrar kavradı; savunmasız kurbanlarını acımasızca taş döşemeye doğru bastırdı. Adamların canhıraş feryatlarına aldırmadan mızrağı ileri doğru ittirdi, ta ki diğer ucunu tutarak en arkadaki adamın sırtından çekip çıkarıncaya kadar. Zavallılar hırıldaya hırıldaya can verdiler. Oluk oluk akan kan salonun zeminini hayatın ve ölümün rengine boyadı. Seyircilerin sevinç çığlıklarının kesileceği yoktu. Kilişu bile kendini tutamıyor,

“Öldür Ninurta, öldür!” diye bağırıp duruyordu. Naramsin ise susuyordu; onun yüzünde de Diomedes’inki gibi sadece nefret ve tiksinti okunuyordu.

Asur kralı en sonunda kemerindeki keseyi çözüp aldı. İçindeki avucuna dökünce kocaman zümrütler, ağır yakutlar ve safirler yıldızlar gibi parıldaıyordu. Cesetlerin etrafında üç kez dolaşırken değerli taşları onların üstüne attı. Bu arada tezahüratlar salonda giderek daha şiddetli yankılanıyordu. Sonra çıplak savaşçı zincirin ucunu yerden aldı, kurbanları üstlerindeki değerli taşlarla birlikte sürüye sürüye dışarı çıkardı.

Kilişu derin bir soluk alıp Diomedes’e döndü. “Ey Yunanlılar! Şu seyrettikleriniz, ilk çağları anmak için canlandırılan, Ninurta’nın zaferidir” diye açıkladı. “O zamanlar su yerkabuğunun altında, Kur adlı korkunç ejderhanın denetimindeydi. Nehirler toprağın altında durduğu müddetçe ne bitkiler büyüyor ne de hayvanlar yiyecek bir şey bulabiliyordu. Nihayet Ninurta demir mızrağını tek hamlede saplayarak ejderhayı öldürdü ve böylece yerin üstüne bereket getiren suyun yolunu açtı. Coşup kabarak yeryüzünü tamamen tahrip etmesin diye de ejderhanın cesedinin üstüne taşlar yığınca, fışkıran su sağlam mecralar bularak düzenli akmaya başladı. İşte bu şanlı zafer sayesinde toprağın nimetlerinden faydalanır olduk. Ninurta ise böylelikle, az sonra seyredeceğiniz gibi toprak ananın sevgisini kazandı.”

O an havada boru sesleri çınladı. Kutsal kapı üçüncü kez açıldı. Sevinç çığlıkları yavaş yavaş kesildi, salona yeniden huşu dolu bir sessizlik çöktü. Erguvan renkli elbiseler giymiş iriyarı dört adam, perdeleri sırma ve sim işlemeli, altı ve üstü sedir ağacından yapılip dört köşesine dört uzun fildişi dikilmiş değerli bir tahtirevan getirdi. İçinden gerçekten de bir kral gibi heybetli, Tukulti Ninurta’dan bile daha boylu boslu biri indi; bir kadındı bu, insandan çok tanrıçaya benziyordu. Yüz hatları bir heykel gibi kıpırtısızdı. Kat kat ağır elbiselere bürünmüştü. Sanki ayağının altında yumurta varmış gibi ağır ve kısa adımlarla yürüyordu. Daha dikkatli bakınca, ayaklarına taktığı en azından diz seviyesinde dayanakları gördüm. Demek bir tanrıça gibi insandan daha uzun boylu görünmesi gerekiyordu. Ellerini açıp krala uzattı. O da gülümseyerek kadına doğru yürü-

yüp kanlı elleriyle onun ellerini tuttu. Bir süre karşılıklı dikildiler; salona halen sessizlik hakimdi. Temsilî olarak el ele tutuşan tanrı ve tanrıçanın arasından güzel kızlar gülüşerek geçmeye başladılar; bunlar kralın ve en yüksek makam sahiplerinin kızlarıydı. Kollarına şifalı otlar, üzüm, elma dalı, başak, koyun postu, sığır derisi, tahta kafesler içinde canlı kuşlarla dolu sepetler takmışlardı.

“O kadın Ninova’daki İhtar Tapınağı’nın baş rahibesi Belit’tir” diye izah etti Kilişu usulca. “Ninurta’nın anısına oynanan bu kut-sal oyunda, tanrıça Ninhursag’ı bir tek o temsil edebilir. Rivayete göre, Ninurta ejderhayı öldürünce toprak ana ona âşık olmuş ve şehvetle bakmış; cesur kahraman da ona hayat gözüyle bakmış. Tanrı ve tanrıçanın birleşmesinden bitkiler ve hayvanlar türemiş. Böylece Ninurta ilk çağlarda insanlığa bereketi armağan etmişti. Biz de ona özellikle hasat kaldırıldığı zaman ve samanlıkların, am-barların, ahır ve ağılların yeryüzünün hazineleriyle dolduğu yeni yıl başlangıcında şenlikler düzenleyerek teşekkür ederiz.”

Bu arada hava kararmıştı; köleler duvarlara asılı tunç halkalara çıralar yerleştirdiler ama hiçbirini yakmadılar. Penceresiz salona yavaş yavaş öyle bir karanlık çöktü ki tahtının önünde ayakta bekleyen kralı seçmekte zorlanır olduk. Rahibe tekrar tahtirevana binip gözden kaybolmuştu. Birden Tukulti Ninurta’nın giydiği değerli kaftan sırtından kayıp düştü; altında ketenden, kül renkli, sade bir elbise vardı. Az sonra o esrarengiz kapı bir kez daha açılıyormuş gibi oldu, karanlığın içinde bir şeyler kıpırdadı. Derken ortaya hortlaklara benzer yaratıklar çıktı. Görünüşleri tüyler ürperticiydi.

O kadar itici ve çirkinlerdi ki cinnet geçirmiş birinin kâbuslarından ya da tanrılarla alay eden birinin hayal âleminden fırlamış gibiydiler. Dahası, dünyanın yaratıcısı bedenlerine kasten kötü bir biçim vermiş, sonra da parça parça etmişti sanki. Kimileri parlak deniz yeşili renginde balık başına ve kuyruğuna sahipti; kimilerinin alnında kocaman boynuzlar vardı, omuzları ayı gibi kıllarla kaplıydı. Kimileri tam anlamıyla ağaca benziyordu, kalın kabuklara bürünmüş kolları, gövdelerinin güçlkle taşıdığı dallar gibiydi. Onlardan sonra girenlerin suratları, görenlerin midesini bulandıran yeşil ve kara kurbağaları andırıyordu. İnsan kılığında görünenlerin biçimleri kasten değiştirilmişti. Kiminin kulağı yüzünün ortasında,

ağız alnında, gözleri çenesindeydi. Sonrakilerin yüzü göğsünde ya da karnındaydı. Aralarında tamamen kemikten bir yapıya sahip olanlar bile vardı; karanlık göz çukurlarıyla seyircilere bakıyorlardı. En son gelenler, gövdelerinden ayrılmış başlarını öne doğru uzattıkları ellerinde taşıyorlardı. Onların da ustaca kılık değiştirmiş köleler olduğunu anlamakta gecikmedim. Kıpırdamadan duran kralı aralarına alıp etrafında sessizce dönmeye başladılar. Arada bir dehşet verici el kol hareketleriyle onu sıkıştırıyor, sanki vuracakmış gibi yumruklarını kaldırıyorlardı. Karanlıktan dolayı renkler donuklaşmış, sanki ortalığa kalın bir toz bulutu çökmüştü. Merasime katılanların hiçbirinden çıt çıkmıyordu. Nihayet kralın boğuk sesi çınladı salonda; iki nehrin arasındaki topraklarda yaşayan herkesin bildiği, eski ve kutsal diriliş sözlerini söylüyordu:

"Kurtar beni kardeşim! Gözlerim görmez oldu; korku içinde uyuyor, düşmanlarımın arasına saklanıyorum. Ben kendimi kurtarmaktan acizim!"

O sıkıcı sessizliğin içinde bu sözleri üç kez tekrarladı. Karanlıkta heyecanla göz gezdirdim, sesin geldiği taraftan bir kıvılcım çakar gibi oldu. O an gümüş bir şamdanda açık renkli sekiz küçük alev parıldadı. Şamdan, İhtar rahibesi Belit'in elindeydi. Üstündeki tülleri ve yedi kat elbiseyi henüz çıkarmamıştı. Bir tek ayaklarına taktığı yüksek dayanaklar yoktu; boyu şimdi kralın ancak omzuna kadar geliyordu. Bundan sonrasını bilenler, o ikilinin kutsal zıfaf için bir araya geleceklerinin farkındaydı.

Rahibe Tukulti Ninurta'nın yanına vardı ama ona sırtını döndü. Alçak ama salonun her köşesinden rahatça duyulan ince sesiyle şöyle dedi:

"Yakarışını uzaklara iletiyorum! Yüreğim yana yakıla geziyor bozkırlarda; koyunların kuzuladığı yere ve oranın tanrısının bulunduğu uzaklara gidiyor yana yakıla!"

İkisi birden hafiften bir kavis çizerek heybetle yürüdü ve karşı karşıya geldiler, göz gözeydiler. Kralın sesi yeniden duyuldu; kuşaktan kuşağa aktarılan oyun gereği, kurtulmak için yalvarıyordu:

"Uzaklardayım, bütün çiçeklerin ve meyvelerin, hayvanların ve insanların uzağında. Uzaklardayım, yanımda kimsecikler yok. Gözümün gördüğü sadece karanlıktır; al beni yanına kardeşim!"

Salondaki kalabalıktan mırıltılar, sonra sesli yakarışlar yükselmeye başladı. Nihayet tok bir sesle bağranlar oldu: "Onu bize geri ver hayat bahşeden yüce tanrıçamızı!"

"Ey ışığın kraliçesi! Kurtar bizi bu acılardan!" diye seslendi kutsal oyunun kimi şahitleri. "Korkudan bunaldık, soluğumuz kesiliyor!"

Sırtına beyaz, yün bir elbise giymiş, kısa boylu, kel kafalı bir rahip kendinden geçercesine yere yığıldı; ağzı köpürmüştü. "Göklerin bereket getiren kraliçesiyle birleş ve bizi bu yokluktan ve soğuktan kurtar!" diye haykırdı.

Yakılan otların ağır kokusu salonu doldurmuş, Mısırlılar gibi, böcek yiyen bitki olarak da bilinen nepenthes ile tatlandırılan şarap Asurluları iyice kendilerinden geçirmişti. "Ölmemize izin ver-mel Kurtar bizi, kurtar!" diye coşkuyla bağırıyor, diz üstü çöküp inliyorlardı.

Asurluların tanrılarına böyle yalvarıp yakarmalarına çok şaşırdım, çünkü o topraklarda tanrılara o kadar bağlı insanların yaşadığına hiç ihtimal vermemiştim. Asurlular hep zalim ve katı yürekli savaşçılar olarak tanınıyordu.

İştar Tapınağı'nın baş rahibesi bir elinde şamdanı tutarken diğer eliyle tahtın dibinde dikilen kralın zincirlerini çözüyormuş gibi hareketler yaptı. Eve dönüşün mutluluğu ve meyvesi i veren aşk ortada canlandırılırken salon derin bir sessizliğe gömüldü. Kral kollarını parlak alevlere doğru hasretle uzattı. İlk çağların beş tanrısının kılığına girmiş köleler, dehşet verici yaratıkların arasından çıkıp kutsal çiftin etrafında halka halinde dizildiler. Uzun boylu Asur kralı ile İştar'ın zarif baş rahibesi halkanın içinde birlikte bir tur daha attılar. Sonra Belit gözlerini yumdu, şamdanı gülümseyerek yukarı kaldırıp hükümdara sundu.

Artık salonda çıt çıkmıyordu. Asurluların yüzünde derin bir bağlılık ve hürmet ifadeleri vardı; tanrılarının cömertliğine sarsılmaz bir güven duyuyorlardı, onlara kayıtsız şartsız tapmaya hazırlardı. İştar'ın baş rahibesi Belit başındaki beyaz duvağı usul usul çözünce, iki boynuzunun ortasında savaş meydanlarının vazgeçilmez konluğu korkunç İmdugud'un tünediği çok eski bir miğfer görüldü. Baş rahibenin gece mavisi gür saçları kalçalarına kadar

iniyordu. Kan kırmızı dudakları, kalın kaşları, merasim için boyadığı göz kapakları ve yanaklarının parlaklığıyla aydınlanan zarif yüzü ona vahşi bir cazibe kazandırmıştı. Üstündeki yedi kat elbiseyi ardına çıkardı. Göğüslerinin ucuna iki büyük yakut takmıştı. Altın rengindeki tırnakları dişi bir aslanın pençelerini andırıyordu. Uzun ve pürüzsüz bacaklarının arasını ıslık ıslık incilerle bezeli bir şeritle örtmüştü. Düzgün kalçasını altın bir kemer sarıyordu. Üstünde bir tek kollarını ve ince bacaklarının diz altında kalan kısmını örten nefesten ince tüller kalmıştı.

Şamdanın yaydığı ışık içeriyi aydınlatmaya yetmiyordu. O enfes vücudu daha net görebilmek için gözlerimi iyice kısarak baktım. Tam o esnada uzun tırnaklı birinin kolumu çıldıktı dedim fark ettim. Perizad'dı bu; kimseye sezdirmeden Killşu ile arama girmişti, doğrusu canımı da kötü yakmıştı. "Sahiden benden daha mı güzel ki öyle fal taşı gibi açılmış gözlerle seyre diyorsun?" dedi usulca. "Şu halinle yolda bir parça altın bulmuş dilenciden farksız-sın! Beni ne çabuk unuttun?"

"Yok canım, daha neler!" diye karşılık verdim hemen. "Bu güzel kadını cazibesinden dolayı değil, sırf Asurluların âdetleri i bütün ayrıntılarıyla öğrenmek için seyre diyorum."

"Yalancıl" diye fısıldadı güzel prenses, elimi gizlice sıkıp bıraktı. "Gerçekten o kadar merak ediyorsan, bu kutsal oyunu sana seve seve anlatayım. Birinci bölümde kahraman Ninurta'nın ejderhayı öldürüp suyu yerin üstüne çıkarmasını seyrettin."

"Biliyorum, Killşu açıklamıştı" diye sözünü kestim.

"Çok iyi" diye karşılık verdi Perizad. "Şimdi efsanenin ikinci bölümünde tanrıça İştâr ve sevgilisi Tammuz canlandırıldı. Bereket tanrısı Tammuz yerin altında esirken, canlılar da derin bir uykuya dalmıştır, tıpkı kışın sertliği karşısında bütün bitkilerin ölmesi gibi. Ama sevgilisi en sonunda aşkından aldığı güçle Tammuz'u kurtarır, bahar gelir ve yeryüzü yeni mutluluklara dolup taşar. Biz bu oyuna kutsal zıfâf deriz; sonbaharda oynar, çiçeklerin kısa süre sonra çıplak topraktan yeniden fışkıracığını düşünerek teselli buluruz. Bahar gelince, kral bu defa Ninova'nın bereket getiren tanrıçasına teşekkür etmek için yeniden oynar."

Giyisleri rengarenk köleler duvarlara tutturulmuş çiralleri ateşe

verince, kasvetli salon bir anda aydınlandı. Seyircilerin ortasındaki kral elindeki şamdanı usulca yere bıraktı. Yarı çıplak haldeki baş rahibeyi iki eliyle kucakladı, konukların duaları eşliğinde bir kuş gibi kolayca taşıyarak tahtırevana götürdü. Tanrı ve tanrıçayı temsil eden kutsal çift kalın perdelerin arkasında gözden kaybolunca, salonda sevinç nidaları koptu. Asurluların pek çoğu gür sesleriyle kralın gücünü övmeye başladılar; krala seslerini duyurabilirlerse merasimin ardından ödüllendirilecekleri i düşünüyorlardı herhalde.

“Şimdi kral o tahtırevanda baş rahibeyle ne yapacak?” diye sordum merakla.

Güzel prenses beni kuşkuyla süzdü. “Sen beni utandırmaya mı çalışıyorsun, yoksa sahiden aptal mısın?” diye çıktı öfkeyle. Yüzü hafiften pembeleşmişti.

O esnada Kilişu yanımıza geldi. “Asur halkını temsil eden kral, güzel tanrıça İştâr’ın kılığına giren baş rahibeyle yılda iki kez birlikte olur” diye izah etti prensesin yerine. “Kutsal zıfaf için bir kadın ve bir erkek gerek. Eskiden bu merasim bütün halkın gözü önünde yapılırdı; bugünse, Ninova’dan gelen tahtırevanda, kalın perdelerin arkasında birleşen çiftte ancak soylular tanık olabilir.”

“Yine de oraya dikkatlice bakan herkes, kralın görevini layıkıyla yerine getirdiğini anlar” diye atıldı Naramsin alaycı bir ses tonuyla. “Sahiden, İçeride bir demirci var da çekicini örse bütün gücüyle vuruyor sanki!”

“Yine mi tanrılarla dalga geçiyorsun?” dedi Kilişu öfkeyle. Güzel Perizad da gözlerini alabildiğine açmış, kardeşini azarlarcasına bakıyordu. “Dikkat et, kötü şakalarına alışkın olmayanlar söylediklerini duymasın! Benim yerimde başkası olsa, tanrılarla alay ettiğini krala hemen yetiştirirdi.”

“Hepimiz gayet iyi biliyoruz ki kısacık bir süre öncesine kadar kral halkın karşısına çıplak çıkar, erkekliğini ayrıca ispatlamak zorunda kalmazdı” diye karşılık verdi Naramsin umursamaz bir tavırla. “Şimdi ilişkiye girmek için perdelerin arkasına gizlenme âdeti ortaya çıktıktan sonra, onu böyle övdüğümü duysa herhalde göğsü gururla kabarırdı.”

Perizad o çirkin sözleri duyunca kulaklarını tıkayıp kaçarcasına

uzaklaştı. Kilişu dostuna hiddetle bakıyordu; Diomedes'in de keyfi kaçmıştı. Kendimi tutamayıp gülmeye başlamıştım ki Diomedes belirgin bir biçimde suratını asıp kaşlarını çatınca hemen sustum.

Kilişu hemen kendini toplamıştı. "Biliyorum ki büyük tufandan sonra efendisinin gemisi Arkhe'ye dönmeyip boğulanların cesedini didikleyen kara kuzgun gibi imansızsın" dedi içini çekerek. "Ama hiç olmazsa yüreklerinde iman taşıyan ve gönüllerini şu kutsal oyunlar vesilesiyle güçlendirmek isteyenleri artık rahat bırak. Neyse, merasim zaten sona erdi; konuklar salonu boşaltıp bahçeye çıkacak, yılıp içerek eğlenecekler. Biz de az sonra kralın huzuruna çıkalım; Diomedes ve Aras'la görüşmek istiyor."

Zemini taş döşemeli salonu terk ettik. Bir süre sonra kralın önde gelen hizmetkârlarından biri görüldü. Kilişu, Perlzad, Naramsin, Diomedes ile birlikte yol gösteren adamın peşine takıldım. Sarayın krala mahsus iç kısmına gidiyorduk. Pek çok koridordan, galeri ve odadan geçtik, bir sağa bir sola döndük; o kadar ki kendimi artık Gırlt'in labirentlerinde sanmaya başlamıştım. Nihayet genişçe bir odaya girdik. Kral Tukulti Ninurta ve İştar Tapınağı'nın baş rahibesi Belit abartılı süslenmiş iki karyolada karşılıklı oturuyorlardı.

Hayvan postlarına bürünmüş çalgıcılar perdelerin arkasına büzülmüştü. Telli çalgılarından dökülen dupduru nağmeler odayı dolduruyordu. Kral ve kutsadığı sevgilisinin oturdukları iki karyolanın arasına konmuş sehpanın üstünde sert görünüşlü savaşçı figürleri ve bir de oyun tahtası vardı. Tahtanın ortasında sekiz köşeli bir yıldız, yanında altın bir beşgen ve acayip işaretleri olan türlü türlü taşlar bulunuyordu. Biz içeri girdiğimizde kral o taşlardan birini eline almış, ne yapacağını düşünüyordu. Sonra taşı tahtanın üstüne geri koydu. Başını çevirip baktı, tek kelime etmeden, bizi uzunca bir süre tepeden tırnağa süzdü. Yol gösteren hizmetkâr ortalıktan kaybolmuştu. Kilişu bir kolunu Diomedes'in bir kolunu da benim omzuma attı.

"Şan ve şeref daima senin olsun kralım" diye konuştu. "Sana hep sadakatle hizmet ettim. İşte şu iki adam, sana bahsettiğim yiğit kahramanlardır. Sağımdaki, kılıçla teke tek kapışmada beni alt eden güçlü Diomedes'tir ki ona yenildiğime hiç üzülmedim. Yunan

diyarındaki Argos şehrinin kralıdır. Ülkeler gezmiş, birçok savaştan alınının akıyla çıkmıştır. Solumdakiyse, dostu Aras'tır ki sevgili karımın hayatını ona borçluyum."

Asur kralı bize daha bir dikkatle baktı. Sanki bir aslanla göz göze gelmiştim, bakışları adetâ içime işliyordu. Yüzündeki ifade o kadar kaygı verici, hattâ ürkütücüydü ki doğrusu içten içe bir tedirginlik hissetmeye başlamıştım. Yatağından kalkıp bize doğru yürüdü. Boyu neredeyse iriyarı Kilişu'nunkine denkti. Sırtında sıradan, beyaz bir elbise vardı; bir tek belindeki örme kemerle alındaki kutsanmış şerit altındandı. Karşımıza dikilip Akad dilinde konuşmaya başladı:

"Kilişu, nihayet benimle aynı fikri paylaşmanı ve Babil'in üstüne ancak Karadağları birkaç yıllığına huzura kavuşturduktan sonra yürüyebileceğimizi görmeni sağlayan adamlar bunlar demek. Yaklaşın ey Yunanlılar! İtiraf etmeliyim ki şimdiye dek yurdunuz hakkında pek fazla şey duymadım ama ordularımız zaferden zafere koşup sınırlarımızı genişlettikçe karşımıza daha ne harikalar çıkacak kim bilir? Zaman zaman sadece gökteki güneş tanrısı Şamaş'ın gördüğü ama henüz elimizin ulaşamadığı pek çok ülkenin varolduğu zannına kapılıyorum. Uzaklarda kalan yurdunuz, eğer komutanın anlattığı gibi böyle korkusuz savaşçılar yetiştiriyorsa, kendini göstermesi eminim uzun sürmeyecektir."

Başımızı kibarca eğerek krala teşekkür ettik. Övgü dolu sözleri bizi memnun etmişti. "Sen de çok iyi biliyorsun ki Babil'e vakit geçirmeden saldırmamız gerektiğini öne sürdüm hep" diye karşılık verdi Asur ordusunun başkomutanı. "Fikrim değişmedi. Dağlarda savaşmak yıllarımızı alır; bu arada güneyimizdeki kadim şehir kim bilir ne kadar güçlenecek! Şimdi nüfusu iyice azalmış; surları bir tekmede yıkılacak tahta bir barakadan farksız. Oysa Babil burçlarında bizi sayısız savaşçı ok yağmuruyla karşılayıp tepemizden aşağı kaynar katran dökerse, o zaman zafer kazanıncaya kadar ağır kayıplar veririz. Böyle düşünmekle birlikte, önümüzdeki bahar öncelikle Nairi topraklarına yürümeyi uygun bulmamın sebebi başkadır. Aslında orada haydut Pithunna'yı ele geçirmeyi umuyorum. Onunla aralarında yıllardır süren bir kan davası bulunan Yunan dostlarımızın hatırı için."

“Biliyorum biliyorum” dedi kral kaşlarını çatarak. “Demek Asur ordusunun başkomutanının kralın arzusuna boyun eğmesi için kardeşimin tehlikeli bir yolculuk atlatması ve iki yabancıнын yurdumuzu ziyaret etmesi gerekiyormuş. Sahiden tam zamanında yetiştiniz Yunanlılar! Aksi takdirde kararımı beğenmeyen savaşçıları şehirde oturmaya yeğlerken, tek başıma Karadağlara sefere çıkmak zorunda kalacaktım belki de.”

“Neler söylüyorsun sen?” dedi Kilişu. “Emirlerine karşı gelmek aklımın ucundan bile geçmez; nereye gidersen git arkandayım, bunu biliyorsun! Ama ettiğim sadakat yemini sana dürüstçe tavsiyelerde bulunmamı gerektiriyor, hele hele fikirlerim senin tasarılarınla örtüşmediği zaman.”

Kral Tukulti Ninurta ve ordusunun başkomutanı Kilişu iki haşım gibi karşı karşıya dikiliyorlardı. Diomedes ve ben heyecanla bekliyorduk; Perizad ve Naramsin'den de çıt çıkmıyordu. İştâr'ın baş rahibesi Belit ise gülümsüyordu. Sonra kral da kahkahalarla gülmeye başladı. “Her zaman böyle ciddi ol Kilişu!” dedi alaycı bir tonda. “Zaten hiçbir şakayı fark etmez, hep aldanırsın. Doğruyu söylemek gerekirse, senden daha sadık bir savaşçı düşünemem. Şimdi yeni dostların benden ne istediklerini kendileri söylesin.”

Diomedes önce benim başımdan geçenleri, sonra Truva'daki savaşın ardından yaşananları anlattı, sözlerini şöyle bağladı: “Bütün bunlar, dilenciler veya yurtsuz kalanlar gibi sığınacak bir yer aramadığımızı anlamana yetecektir. İzin verirsen seninle birlikte Karadağlara gitmek ve yanında mertçe dövüşmek isteriz. Ben de bir kralım, her ne kadar makam olarak sana denk olsam da tıpkı Kilişu gibi emirlerine uyacağım. Daha yenilgi yüzü görmedim, hattâ tanrılarla bile kapıştım. Nasıl ki Truva önlerinde Yunan ordusunun başkomutanı büyük Agamemnon'un bir dediğini iki etmediysem, sana da sadakatle bağlı kalacağım.”

Asur kralı susuyordu. Güzel rahibenin bana baktığını sezdim ama bakışını yakaladığım an gözlerini geri Diomedes'e çevirdi. Argos kralına karşı içinde uyanan hayranlığı gizleyemiyordu.

“Yabancı, söylediklerin zaten bana karşı yerine getirilen gereken vazifendir” dedi Tukulti Ninurta neden sonra; sesinin tonu deminkinden çok daha ciddiydi. “Bana atalarımın kalan, çev-

remdeki kavimleri itaat altına alma ve nihayet bütün yeryüzünü yüce tanrımız adına fethetme görevini başka türlü nasıl yerine getirebilirim? Bütün kavimlere hükmetmeli ve direnenlere asla müsamaha göstermemeliyim! Ama bu sadece düşmanlarım için değil, daha ziyade hizmetkârlarım için de geçerli. Yani vermekle yükümlü olduğun şeyi bana bahşetmeye kalkışmalısın. Boyun eğmekten başka çaren yok; burası Argos veya başka bir Yunan şehri değil, başkentteki ve sarayımdaki Asurlular da Harran'da karşına çıkan ödleklerle kesinlikle benzemez.”

Kralın konuşması benim içime bir korku düşürürken Diomedes'i kıskırtmıştı. “Asur kralları hakkında çok şey duydum” diye karşılık verdi sertçe. “Daha doğrusu savunmasız insanlara yaptıkları zulüm ve işkenceler hakkında. Masum insanları öldürdünüzü, şehirleri içindekilerle birlikte ateşe verdiğinizizi ve halkları kabileler halinde alıp bilmedikleri diyarlara getirdiğinizi biliyorum. Biz de silahsızız; haydi kral, bizi de öldürsenel! O korkunç atalarından daha üstün olduğunu kanıtlamak istiyorsan, ne duruyorsun? Elbette ki onları geride bırakabilirsin, çünkü hiçbiri in konuğuna el kaldırdığını duymadım.”

Dehşet içinde kalan Killşu elini hemen dostumun omzundan çekti. Diomedes Asur kralının karşısında, tazının saldırmamasını bekleyen güçlü bir yaban domuzu gibi sarsılmadan dikiliyordu. Onda kayıtsızlığa hayran kalmıştım; oysa benim kalbim güm güm atmaya başlamıştı. Fakat en çok şaşırان Tukulti Ninurta'ydı.

Diomedes'in üstüne doğru yürüdü. O kadar yaklaştı ki iki kralın yüzü neredeyse birbirine değecekti. Uzunca bir süre Argos kralının gözlerinin içine baktı. “Çok gururlu bir adamsın Diomedes, senin yerinde bir başkası olsa başını yerden kaldıramazdı” diye konuştu. “Cesaretini kırıp kıramayacağımı denemekten kendimi alamadım. Fakat zayıfların yaltaklanması, güçlülerin canını sıkıktan öteye geçmez. Tahtın huzurunda uysalca boynunu bükenlerin savaş meydanında düşmana mertçe hücum etmek yerine kalkanların arkasına sığınmayı tercih eder. Bu yüzden söylediklerini duymamış olacağım ama bir daha bana meydan okumaya kalkma!”

Sonra arkasına döndü, tuğla duvarın dibindeki renk renk boyanmış masanın üstünden muhteşem bir demir kılıç aldı. Kabzası

tamamen altındandı, değerli taşlarla süslenmişti. "Seni hizmetime alıyorum, Argos kralı" dedi o harika sanat eserini Diomedes'e uzatarak. "Bu silahı düşmanlarıma karşı kullanasın diye veriyorum; ona gözün gibi bak ve asla bana doğrultmayacağına dair söz ver!"

"Söz veriyorum" dedi Tydeus'un oğlu cevaben. Muhteşem kılıcı iki eliyle kabzasından kavradı. O an parmağındaki gümüş arma parıldıadı.

"O ne göz kamaştırıcı bir yüzüklü" dedi Tukulti Ninurta şaşkınlıkla. "Gerçekten, ömrümde böyle bir şey görmedim. Benim mühürlü yüzüğümde bile daha güzel!"

Kilişu yumuşayan havayı fırsat bilerek hemen araya girdi: "Öyle ya, yüzüğün tam bir usta işi Diomedes! Onu size karşı iyi niyetini gösteren krala armağan etmek istemez misin?"

Argos kralı sağ eline gülümseyerek baktı. Tukulti Ninurta'nın verdiği kılıç da elindeydi hâlâ. "Bunun taşıdığı anlamı bilen hiçbir hükümdar benden vermemi istemez" diye cevap verdi. "Çünkü bu yüzük öldürülen babama aitti; katilleri ne kadar güçlü olduklarını asla unutmayayım diye bana göndermişlerdi. Fakat bunu gördükçe daha bir hırslanıp almam gereken intikamı hatırlayacağımı bilememişlerdi. Nitekim tanrıların yardımıyla hepsinin işini bitirdim. İşte bu yüzden yüzüğüm benim için kutsaldır; onu almak isteyenin öncelikle beni öldürmesi gerek!"

Tukulti Ninurta hayretle kaşlarını kaldırdı; söyleyecek söz bulamayan Kilişu huzursuzdu. Beni de sıkıntı basmıştı. Perizad ve Naramsin'e baktım; onlar da heyecanlı görünüyordu. O an İhtar'ın baş rahibesi ağır sessizliği bozdu. Gülümseyerek Diomedes'e doğru yürüyüp o kocaman elini avuçlarına aldı. "Bak şu ele, yüce kral!" dedi Tukulti Ninurta'ya. "Bunun gibi kaç el sana hizmet etti? Bir kralı sadece kendi ziynet eşyaları değil, dostlarının mücevherleri de yüceltir, çünkü onların süsü kralın zenginliği, güçleri de kralın hükümlanlığının teminatıdır."

"Ey Asur kralı!" dedi Diomedes bunun üzerine. "Madem sana karşı kullanmamak şartıyla bana bir kılıç verdin, ben de seni ettiğim yeminden çok daha iyi koruyacak bir armağan vereceğim."

Sonra altın zırhını tutan meşin kaytanları çözdü. Bir zamanlar Truva safında dövüşen Likyalı Glaukos'un verdiği zırhı çıkarıp

Asur kralına uzattı. Kara sakallı Tukulti Ninurta o tanrılara layık muhteşem armağana hayranlıkla baktı. “Eğer Kilişu’nun sözlerine inanmamış olsaydım, herhalde asil ruhlu bir insanla karşı karşıya bulunduğuma şimdi kanaat getirirdim” dedi keyifle. Argos kralının davranışı çok hoşuna gıtmıştı. “Hediyeni memnuniyetle kabul ediyor ve bunun şerefine bir sonraki sefere katılmana izin veriyorum. Bizimle kalın, birlikte ylylp içelim. Ama öncelikle sana açıklamam gereken bir şey daha var Diomedes. O da demin gaddarlık olarak nitelediklerindlr. Düşmanlarımızı kendi kanında boğduğumuz, karlılarını ve çocuklarını köle yaptığımız, şehirlerini ateşe verdiğimiz doğrudur. Fakat bir bahçıvan ayrık otlarını temizlemeden çiçeklerini nasıl bakıp büyütebilir? Biz bir savaşın ardından bir kavme acısak ve kendi haline bıraksak, çok geçmeden bizim aleyhimize dönüyor. Halbuki düşmanlarımızı şehirlerde taş üstünde taş kalmayacak biçimde demir ökçelerimizle ezersek, arzuladığımız huzura kavuşuruz.”

Naramsin’in bana bakışını yakaladım; bu konuda ne düşündüğü gözlerinden okunuyordu ama tek kelime etmedi. “Kral haklı!” diye atıldı Kilişu. “Bunu önümüzdeki bahar sen de kendi gözleriyle göreceksin Diomedes. Karlar eriyince sefere çıkacağız, böylece ben de size olan minnet borcumu ödeme fırsatı yakalayacağım. O Kaşkar haydutlarından ve reisleri Pithunna’dan intikam alıncaya dek huzur bulmayacağım!”

Asur savaşçısı böyle konuşurken Kral Tukulti Ninurta da gülümseyerek başını sallıyordu. Ne var ki can düşmanım Pithunna ile tekrar karşılaşmam, ancak altı yıl sonra gerçekleşecekti.

-III-

O dönemde acı tatlı pek çok olay yaşadık. Çok sonradan fark etsem de aslında her şey tanrıların iradesiyle oluyordu. Hayat insanlara ne yönü ne de hedefi bilinen, hattâ çoğu zaman başıyla sonu bile belli olmayan karmakarışık bir yol gibi geliyordu. Üstelik akıl o yola girmemek için direnirken tanrılara bağlılık insanı zorla oraya doğru itiyordu.

Asurluların konuştuğu Akadca'yı sıradan savaşçılarla bile rahatça anlaşılabilecek kadar öğrendik. Belli başlı silahlarından olan eğri kılıçlarla, savaş baltaları ve tahta topuzlarla talim yaptık. Asur ordusunun savaş arabalarını sürmeyi de öğrendik. Onların arabaları Mısır ve Yunan diyarında kullanılanlardan daha büyük ve ağırdı. Ötekilerde sürücü ile birlikte mızraklı bir savaşçı veya okçu olmak üzere sadece iki kişinin kullandığı arabalara, Asurlularda bunların yanı sıra, komutanlarını ok yağmurundan korumak için kalkan tutacak iki kişi daha biniyordu. Bu yüzden Asur savaş arabalarını durdurmak da öyle kolay değildi; dikkatli korunan savaşçıları veya kalın bakır levhalarla zırhlanan atları ciddi biçimde yaralayabilmek için çok cesur ve nişancı olmak gerekiyordu.

Bir seferinde Naramsin'le iddiaya girmiştim. Assur şehrinin surları etrafında savaş arabalarıyla yarıştık. Ugarit'ten aldığımız atlar, rakibimin atlarıyla uzun süre başa baş koştu ama en sonunda geriye düştüm. Naramsin yarıştan sonra hemen hemen bütün Asur ordusunda olduğu gibi kendinin de meşhur Urartu haralarında yetiştirilmiş atlardan kullandığını söyledi gülümseyerek. Gerçekten de ilk çağlardan beri en güçlü ve en hızlı savaş atları hep oradan çıkardı. Fakat doğudaki Zagros Dağları'ndan ve soğuk rüzgârların estiği, havanın yaz aylarında bile pek fazla ısınmadığı ülkelerden de oldukça güçlü ve cesur hayvanlar geliyordu ki verimli topraklarda rahat hayata alışmış kısrak ve aygırlardan hem daha girişken hem de daha dayanıklı oluyordu. Atların en değerlileri, iki nehrin arasındaki topraklarda merasim alayları için kullanılan gösterişli arabalara koşulan kıratlardı. Onlar da yeryüzünde bir tek yerde, Hitit ülkesindeki Harsamna'da yetiştiriliyordu.

Bahar gelince sabahın ilk ışıklarıyla çıktığımız uzun seferler ancak kar yere düşünce sona eriyor, başkentten uzakta geçirdiğimiz dönemlerde aylarca Perizad'ın hasretine katlanmak zorunda kalıyordum. Fakat geri döndüğümüzde onun kollarında aşkın tadını çıkarıyordum; her şey eskisi gibi oluyordu. Güzel sevgilim kanlı savaş sahnelerini ve hunharca işlenmiş cinayetleri o müşfik elleriyle hafızamdan siliyor, ruhumu ısıtıp teselli veriyordu. Yaz mevsiminde göz alabildiğine uzanan yemyeşil topraklarda çiftçiler verimli tarlalarını ekip biçerken, ben ordugâhta bulunuyordum;

yalnızlık çeken yüreğim buzla kaplı bir gölde mahsur kalmış balık gibi üşüyordu. Halbuki kış geldiğinde rüzgârlar ulur, fırtınalar karla kaplı toprakları kasıp kavururken, aşkımız yeniden canlanıyor ve biz yeryüzündeki bütün tehlikeleri unutuyorduk.

Assur'da birinci yılımızı doldururken, Perizad bana küçük bir gümüş hilal armağan etti. Bu bol bol adaklar sunduğu ay tanrısının kutsal işaretiydi; yanımda taşıdığım sürece beni koruyacağına inanıyordu. "Ayrılık vakti yaklaşıyor yine" dedi hüznle. "Yeniden görüşebilir miyiz bilinmez. Karadağlarda savaşmak korkunçtur, orası en yiğit adamları bile yutar. Her sonbahar surların dışında ateşler yakılıyor, pek çok kadın karalara bürünüyor. Kim bilir senin yasını ne zaman tutacağım? Öldüğünü bildiren servi dalı ne zaman gelecek? Ah Aras, ümidimiz ne kadar az! Korku ve dehşetten arınmış bir geleceğimiz yok diye ah ediyorum!"

Perizad'ın sözleri beni de üzmüştü. Fakat sımsıkı sarılmama rağmen onu bir türlü teselli edemedim. Kaderimiz pusuda bekleyen bir yilandan farksızdı; yasak aşkımızın üstüne düşecek koca bir kaya gibi duruyordu. Gözlerden irak bir yerde, kısacık süreler için baş başa kalırken çok dikkatli olmamız gerekiyordu. Gizli gizli buluştuğumuzu kimsecikler bilmiyordu; bize Afrodit veya Asur topraklarındaki adıyla İştâr kol kanat geriyor olmalıydı.

Sadece Naramsin bizi baş başa yakaladı. Şehrin epey kuzeyinde, Dicle kıyısındaki korulukta geziyorduk; Naramsin de sülün avından dönüyormuş. Bizi görünce şaşırdı, şehirden neden uzaklaştığımızı sordu. Ona güvenip güvenemeyeceğimizi bilmiyordum; utana sıkıla şüphe uyandırmayacak bir yalan uydurmaya hazırlanıyordum ki Perizad araya girdi: "Eğer kimseye söylemeyeceğine dair söz verirsen, sana anlatırım" dedi kardeşine. Naramsin'den söz alınca şöyle dedi: "Bu topraklara bereket getiren nehrin tanrısına her sene bir adak sunmamız gerekiyor, üstelik Aras ile birlikte çaresiz kaldığımızda bizi kurtardığı yerde. Biz de ona şükrediyoruz. Kılışu bunu öğrenirse, şehirden çıkmamıza izin vermeyebilir. O zaman biz de adağımızı yerine getiremeyiz. Eğer tanrıların lanetine uğramamızı istemiyorsan, bizi burada gördüğünü aklından çıkar."

Naramsin başını salladı, tek kelime etmeden arabasını sürüp

gitti. Ne var ki kardeşine inanmadığını gözlerinden anlamıştım. Bunu Perizad da fark etmişti. “Gerçi bizi kasten ele vermez ama her lafa karışan biridir, bu da beni kaygılandırıyor” diye konuştu. “Zaman zaman küstahlıkta sınır tanımadığını sen de biliyorsun. Galiba bizi gördüğünü unutuncaya dek, Kilişu ile eskisi kadar sık görüşmese iyi olacak.”

“Bunu nasıl sağlamayı düşünüyorsun?” diye sordum. “Silah talimlerine neredeyse her gün birlikte gidiyorlar.”

“Bir yolu var” diye cevap verdi güzel prenses. “Kilişu kısa süre önce Elam ülkesinden ziyarete gelen Karind prensinin kralın gözüne girmeye can attığını, bu yüzden ona kızıyla evlenmesini teklif ettiğini anlatmıştı. Gerçi Tukulti Ninurta’nın sarayda sekiz yüzden fazla karısı var ama o teklifi seve seve kabul etmiş; yalnızca şehvet düşkünü olmasından değil, ayrıca Babil’e karşı girişeceği savaşa hazırlanırken kurduğu ittifakı genişletmek için. Kral bu yüzden prensin kızına layık olduğu ilgili göstermek amacıyla soylulardan birini kendini temsilen Karind’e gönderme niyetinde. Kimin gideceğine henüz karar verilmedi. Kardeşim bu iş için biçilmiş kaftan, değil mi? Taşı gediğine koymakta üstüne yok. Aslında Elamlılar onun kendini bile tehlikeye atan alaycılığını anlayamayacak kadar vahşidir. Kilişu’ya söyleyeyim de krala Naramsin’i bu iş için görevlendirmesini tavsiye etsin. Yoıculuk neresinden baksan dört hafta sürer; kardeşim bugün Dicle kıyısında kime rastladığını o zamana dek çoktan unutmuş olur.”

O zaman bu bana çok iyi bir fikir gibi gelmişti. Perizad aynı gün Kilişu ile konuştu ve Naramsin hiç beklemediği bu şerefli görevin verdiği mutlulukla, muhteşem bir kafiye eşliğinde hemen ertesi gün güneye doğru yola çıktı. Perizad ise kardeşini koruması için Suin Tapınağı’na dua etmeye gitti. Ne var ki yaptığı hileyle kendi kardeşini maceraların en tehlikelisine attığının farkında değildi.

Naramsin’in alıp başkente getirmesi gereken kızın adı Şerua’ydı; henüz on üç yaşındaydı ama son derece çekici bir güzelliği vardı, çünkü onda çiçek gibi serpiyen genç kadının cazibesi, bir çocuğun sevecen körpeliğiyle birleşmişti. Bütün Elam kızları gibi uzun boyu ve altın sarısı saçlarıyla her erkeğin yüreğini hoplatabilirdi. Nitekim sonradan öğrendim ki Naramsin o cazibeye karşı koya-

mamış; genç Mitanni, sarı saçları ve mavi gözleriyle atalarını hatırlatan kızı görür görmez vurulmuş. Bir süre krala karşı sorumluluğu ve aşkı arasında gidip gelmiş ama nihayetinde yüreğindeki ateş aklına galip gelmiş. Karind'den yola çıktıktan üç gün sonra, azgın Dyala Irmağı kıyısında prensesi baştan çıkarmış. Olanları aylar sonra öğrendiğimde, aptallığın bu kadarı beni öfkeden kudurtmuştu. Halbuki Naramsin'in canını tehlikeye atarak tattığı mutluluk, benim yasak aşkıma ne kadar da çok benziyordu!

Genç Mitanni kendini ölümün beklediğini çok iyi biliyordu. Asurluların kanunları çok sertti, hele kralın hakkına el uzatana hiç merhamet yoktu. Asur hükümdarı sahip olduğu onca kadını sürekli gözetim altında tutuyordu, çünkü karıları onun şerefi demekti. Hepsi de sarayda kapalı tutuluyor, başlarında ta küçük yaşlarda hadım edilmiş sadık bendeler nöbet bekliyordu. Kilişu başkomutan sıfatıyla kralın maiyetinde ilk sırayı alıyordu; ikinci sırada ülke meseleleri hakkında görüş aldığı başdanışmanı, üçüncü sıradaysa kraliyet sarayının kâhyası geliyordu. Asurluların şamuhi adını verdikleri görevli, sarayın şerefinden sorumluydu. Hadımlar dahi tek başına kadınların arasına giremezdi. Kralın karılarından biriyle karşılaşsa, ondan yedi adım ötede durmak zorundaydı. Kadınlardan biri çağırdığı zaman, onun tamamen giyinik olmadığını veya en azından peştamalını beline sarmamış olduğunu gördüğünde, onunla konuşamazdı. Ayrıca kadınlar arasındaki kavgaya ve tartışmalara da kulak kabartamazdı. Yasaklara uymayanların cezası yüz sopaydı.

Saray kadınları arasında en üst makam elbette ki kralın annesine aitti; ayrıca kralın oğulları ve kardeşlerinin ardından dördüncü sırayı alıyordu. Çoğu zaman birden fazla olan kraliçelerden bile daha üst seviyedeydi. Tukulti Ninurta karılarından sadece ikisiyle evliydi. Onların ardından kralın verdiği değere göre on dokuz karısı, diğer kadınları ve nihayet sadece bedeni ihtiyaçlarını giderdiği özel hizmetçiler sıralanıyordu. Asur kralı pek çoğunu yılda bir sefer görürdü; hattâ kralın yatağına bir kez olsun girmeden bütün ömrünü hemcinsleri arasında tüketen kadınlar bile vardı. Aslında Tukulti Ninurta geceyi kimin yanında geçireceğini hiçbir zaman kendi gözüyle seçmezdi, bunun için her gün uzun zaman ayırma-

sı gerekirdi. Onun yerine, Babil'den getirttiği Samuas adlı saray ressamının fırçasından çıkan renkli tablolara bakarak karar verirdi. İhtiyar ressam kadınların çıplak resimlerini gerçek ölçülerinde yaparak krala sunardı.

Naramsin güzel sevgilisinin de yakın zamanda kralın arzularına boyun eğmek zorunda kalacağını düşününce, kıskançlık damarı kabardı. Şerua o kadar güzeldi ki kral onu daha ilk geceden yatağında görmek isteyecekti. Öte yandan, uzun kış mevsiminde kendini iyiden iyiye eğlenceye kaptıran Tukulti Ninurta ise beklemekten usanmış, Samuas'ı Elam prensesinin resmini çabucak yapması için karşılamaya göndermişti. Hem böylelikle eski alışkanlıklarını terk etmemiş oluyordu. Karıları arasında haset ve kıskançlığın önüne başka türlü geçemeyeceğinin farkındaydı.

İşinin ehli Samuas, Naramsin ve Şerua'ya Tikrit kasabasında rast geldiğinde, Perizad'ın kardeşi çok cüretkâr bir planı uygulamaya koydu. Ressama gelinin çeyizinden yüklü miktarda altın verdi. "Al, bunların hepsi senin" dedi ihtiyara. "Şerua'nın resmini öyle bir çiz ki görenler onu dünyanın en çirkin kızı sansın. Kralın onunla yatmasına razı olamam. Eğer düşündüğüm gibi işini iyi yaparsan, Tukulti Ninurta onu asla arzulamayacaktır. Gerçeği hiç kimse bilmeyecek, nasılsa prenses sürekli peçe takıyor. Zaten resmini senden ve kraldan başkası da görmeyecek. Böylece saray kâhyası da kralı aldattığımızı anlayamaz. Hadi bakalım, iş başına! Söylediğim gibi yapmazsan, şuracıkta kelleni uçururum! Ondan sonra beni ister krala ihanet ettiğim için idam etsinler, ister seni geberttiğim için."

Aslında Naramsi 'in verdiği son gözdağına hiç gerek yoktu, çünkü ressamın açgözlülüğü korkusuna galip gelmişti. Başkente döndüklerinde genç prenses kalın peçeler içinde Tukulti Ninurta'nın huzurunda beklerken, Samuas ona öyle çirkin bir tablo sundu ki kralın bütün keyfi kaçtı. "Güzel Şerua!" dedi prensese hitaben. "Yiğit Karind prensi in seni bana emanet etmesi ne büyük şeref! Sevgili babana sağ salım Assur'a ulaştığını, burada sen istemedikçe hoyrat ellerini sana sürmeyecek kadar düşünceli ve şefkatli bir eş bulduğunu hemen bildir."

Böylece Şerua uzunca bir süre kral tarafından rahatsız edilme-

den sarayda yaşıadı. Geceleri Naramsin çok sıkı korunan bahçelere karanlıktan yararlanarak sokuluyor, çılgınca bir cesaretle yüksek taş duvarı tırmanıp prensesi ziyaret ediyordu. Bekçilerden biri onu fark etse, genç Mltanni hemen ertesi gün işkenceden geçirilip gaddarca öldürölür, ne kralla arasındaki kan bağı ne de Kilişu'nun araya girmesi onu kurtarabilirdi.

Yeryüzünde Asur kanunlarından daha katısı yoktu; suçlular hep yaptıklarının aynısıyla cezalandırılıyordu. Bir adam kavgaya tutuştugu kişinin gözünü çıkarsa, onun da gözü çıkarılıyor, hasmının bacağı kırdıysa cellatlar da onun bacağı kırıyordu. Ancak bu suçlar kölelere karşı işlendiğı takdirde, ceza olarak belli bir miktar gümüşün ödenmesi yeterli görülüyordu.

Asur yargıçları küçük suçlar için bile hükümlünün kulağını, burununu, parmağını, hattâ kadınsa göğsünü bile acımadan kestirebiliyordu. Cinayet, gasp, hırsızlık, suçlulara yataklık etmek, iftira ve yalancı şahitliğin cezası ölümdü. Ana karnındaki bir çocuğa kıyılması bile cinayet sayılıyordu. Dört yanı düşmanlarla çevrili bir kavim olan Asurlular, gelecek nesillerini böyle itinaayla koruyorlardı. Bu yüzden köle veya fahişe olsa da hamile bir kadını döverek çocuğunu düşürmesine neden olan bir adam, bunun bedelini canıyla ödüyordu. Kendi çocuğunu düşüren bir kadının cezası kazığa vurulmaktı. Bu kadınların cenazesi de gömölümüyordu.

Toprağı verilmemek Asurlular için cezaların en ağırıydı. Dünya hayatında ne kadar iyilik yapmış olurlarsa olsunlar, gömölmedikleri takdirde ölümler diyarında kendilerini pis su içip toprak yiyecekleri çok acıklı bir hayatın beklediğine inanır, ancak ferah bir mezarın kendilerini rahatlatacağını düşünürlerdi. Bu yüzden Fırat ve Dicle'nin suladığı verimli topraklarda, ölümler kilden yapılmış basit tabutlara konarak veya sıradan hasırlara sarılarak gömölüyordu ama yanlarına testiler dolusu şarap ve su, ayrıca bol bol yiyecek veriliyordu. Bunlardan mahrum bırakılan ölümler Asur, Babil ve diğer komşu kavimlerin inanışına göre kararsız kalarak hortlak olur, insanların başına bela kesilip felaket üstüne felaket getirirlerdi. Bu tür hayaletler her kılığa bürünebilir, herkesin bedenine girebilir, kimselere görünmeden her yere gidebilirlerdi. En çok çöllerde, karanlık ve تنها yerlerde, harabelerde ve mezarlık-

larda dolaşmayı severlerdi. Bunlardan başka, içinde yerin altında yaşayan canavarın ruhundan bir parça taşıyan ve kayalıkların arasından buldukları çatlaklardan sızarak zaman zaman yeryüzüne çıkan ifritler ve hastalık cinleri de vardı. Fakat Asur halkı kendini o korkunç hayaletlere karşı tamamen çaresiz hissetmiyordu, çünkü herkesin içinde koruyucu bir tanrının varolduğuna inanıyorlardı. Günah işleyen insanların içindeki tanrı öfkelenerek onu terk ediyor, böylece o da ifritlere karşı savunmasız kalıyordu. Fakat bütün bu anlatılanlara inanmam mümkün değildi, çünkü masum olduğu halde hastalananlar olduğu gibi, sağlıklı bir hayat süren nice iflah olmaz günahkâr görmüştüm.

İki nehrin arasında yaşayan kavimler, hele hele Asurlular o kadar vesveseli insanlardı ki sürekli hortlak ve hayalet korkusu içinde yaşıyor, geceleri bir gürültü duysalar veya beklenmedik bir hava akımı olsa, hemen görünmez yaratıkların evlerine girdiğini sanırlardı. Hattâ bazı günlerin uğurlu, bazılarının uğursuz olduğuna bile inanırlardı. Bunları yıldızlara bakarak anlamak mümkündü. En yükseği Babil’de bulunan ve zigurat dedikleri kule gibi tapınakların hepsinin tepesinde de gözlem araçları mevcuttu. Rahipler bunlarla her gece gökyüzünü seyrederek tanrıların neyi arzuladığını tahmin etmeye çalışırlardı. Fakat güneşin, ayın ve kayan yıldızların akışının hangi kanunlara bağlı olduğunu ancak kıdemli rahipler biliyordu. Daha aşağı seviyedeki rahiplerse, kayan her yıldız tanrılardan bir işaret sayıyordu. İnananlar, tıpkı köle gibi onların bir dediklerini iki etmezlerdi.

Asur topraklarında adını ülkenin başkentine veren savaş tanrısı Assur’un rahipleri hem çok büyük bir güce hem de hatırı sayılır bir mülke sahipti. Düşmanlarını ezen tanrıların övmekte o kadar ileri gidiyorlardı ki Tiamat’a karşı verilen mücadelenin dilden dile aktarılan efsanesini bile çarpıtıyor, o canavarı Babil’in Marduk’unun değil, kendi tanrıları Assur’un yendiğini öne sürüyorlardı.

Tiamat dedikleri o tanrıça bir zamanlar dünyayı ve diğer bütün tanrıları doğurmuş ama sonradan hepsini tek tek mahvetmek istemiş. Tanrıların hiçbirisi o korkunç tanrıçaya nasıl karşı koyacaklarını bilememiş. Yalnızca güçlü Marduk onun karşısına dikilme cesaretini göstermiş, ‘Yıkıcı’, ‘Acımasız’, ‘Yırtıcı’ ve ‘Kovucu’ adlı at-

ların çektiği fırtına arabasına binip zalim tanrıçanın ve korkunç yaratıklarının üstüne yürümüş. Nihayet attığı okla Tiamat'ın kalbini yarmış. Babil rahipleri böyle anlatırdı. Fakat Assur'un sözü edilince onunla alay eder, "Assur kendisinden daha güçlü olanın kazandıklarına göz diken, kıbar bir tanrı olmalı!" derlerdi. Bu yüzden Asur rahipleri Marduk'tan ve rahiplerinden nefret ederlerdi. Bu durum Tukuiti Ninurta'yı yıllar sonra büyük bir sıkıntıya sokacaktı.

O bekleme döneminde, dostlarım hakkında anlatmaya geçecek bir şey olmadı. Diomedes İhtar Tapınağı'nı ziyaret edip Afrodite adak sunmak üzere Ninova'ya gitti. Uzun zaman ortarlarda görünmedi. Döndüğünde suskunluğunu koruyordu ama eskisinden daha rahat ve huzurluydu. "Biliyorsun ki Truva'ya savaş açtığımız günden beri aşk tanrıçasıyla kavgalıyım" dedi Argos kralı. "Hattâ savaş esnasında o ölümsüz bedenini bileğinden yaralamış, kanını yere dökmüştüm. Ağlayarak kaçıp gitmişti ama karşımda uğradığı yenilginin acısını sonradan nasıl da misliyle çıkarmıştı! Kraliçemin kalbini benden çevirip bir başkasına vermiş, Argos'a döndüğüm zaman, âşığı beni kalleşçe öldürmeye kalkmıştı. Eminim bütün bunları unutmamışsındır. Baş rahibe Belit'e tanrıçayla yaşadığım çekişmeyi anlatınca, aramızı bulmaya hazır olduğunu, bunu en azından deneyeceğini bildirdi. Teklifini kabul ettim, çünkü bir tanrıçayla sonsuza dek kavgalı olmak istemiyorum. Afrodite de Belit'in sayesinde adağımı kabul etti; belki böylece aramızdaki anlaşmazlık son bulur."

Habere çok sevindim. Ben de Perizad'a olan aşkıma Afrodite emanet etmiştim, artık ikimizi eskisinden daha fazla koruyacağını umut ediyordum. Diomedes o günden sonra sık sık Ninova'ya gidip gelir oldu. Kimi zaman o kadar uzun kalıyordu ki artık onu İhtar Tapınağı'na çeken şeyin sadece sağlam inancından değil, aynı zamanda baş rahibe Belit'in cazibesinden de kaynaklandığına inanır olmuştum.

O günlerde Polkos zar atarken tartıştığı bir Asurluyu öldürmüş ve hemen zindana atılmıştı. Neyse ki kavgaya kurban giden adam hür bir erkek değil köleydi; iriyarı dostumuz böylece canını kurtarıyordu. Diomedes yüklüce miktarda gümüşü kefalet olarak verip

onu zindandan çıkardı. "Vurdun mu öldürüyorsun Polkos!" diye azarladı onu sertçe. "Girit ve Mısır'da da bu yüzden kellenden oluyordun ama bir türlü akıllanmadın! Aslında kralın zindanlarında fareler ve örümceklerle birlikte küflenmene göz yumacaktım. Böyle bir karardan dolayı herhalde dostlarımdan hiçbiri bana güvenmezdi. Yine de sırf bıçak çeken hasmına karşı kendini savunmak zorunda kaldığın için kurtardım. Artık kendine hakim olmayı öğren; bir dahakı sefere iyi niyetimi sulistimal etmene izin vermeyeceğim! Eğer ille kavga edeceksen, rakibini etkisiz hale getirmek için tam yerine oturtacağın bir yumruk yeterli. Her zaman adamın kafasını taş duvarda ezmene gerek yok!"

İriyarı dostumuz gözyaşları içinde düzeleceğine yemin etti. Rahat zamanlarda bir dereceye kadar sert davranarak adamları arasında asayiş sağlamaya özen gösteren Diomedes, yine de işlediği suçun cezasını çeksin diye Polkos'u üç aylığna ıslahevine gönderdi. Orada ağır sandıklar ve taş taşıyacak olan Kithairon Dağı'nın devi, bunu hak ettiğini düşünüyordu. Ama serbest kaldığında aramıza geri dönüşünü hep birlikte kutlarken, Stigos'un kendisine olan borçları yüzünden onun ıslahevinde ne kadar kalması gerektiğini hesaplamasına çok içerledi. Çünkü Stigos toprak tabletlere göre Polkos'un kendisine iki araba dolusu altın borçlandığını, yani yaz kış demeden sekiz yüzyıl çalışması gerektiğini belirlemişti.

Çok geçmeden Stigos hastalandı. Bedeni gözle görülür derecede zayıflamış, sararıp solmuştu; gözleri hummaya tutulmuş gibi ışıltıyor, ne yese kusuyordu. Onun iyiliği için odasına soktığımız Asur hekimlerini ısrarla reddediyordu. Hastalık cinlerinden çok, hekimlerin büyülu güçlerinden korkuyordu. Nihayet kendinden geçti. İkide bir Eurymakhos'u çağırıyordu. Halbuki tek gözlü hekim Kaşkar haydutlarının saldırısında can vermiş ve bizi derin acılara boğmuştu. Derken Stigos birden çocuklaştı; durmadan ağlıyor, kesik kesik ve anlaşılmaz sözlerle Argos Körfezi kıyısındaki Myloi'de geçen gençlik yıllarından bahsediyordu. Yurdunu çok özlediği apaçık belliydi.

En sonunda başkentin en uzun boylu ve ince yapılı hekimini bulup getirdik, sol gözünü kara bir sargıyla kapatarak hastanın yanına Eurymakhos'un yerine onu soktuk. Ben de Asurlu hekimin

arkasında durup ölen dostumuzun sesini taklit ettim. Böylece Stigos'a çeşitli otlardan yapılmış şurup ve bol bol sıcak şarap içirmeyi başardık. Kısa sürede iyileşti. Kendine geldiğinde çok şaşkıncı. "Bir mucize oldu dostları!" dedi heyecanla. "Beni bizzat tanrılar kurtardı! Şu adı oyunda ne kazandıysam hepsini unutacağıma, ölümlerin ve dirliğin borcunu silme dair yemin etmiştim. Bunun üzerine, Singar Dağı'nda aramızdan ayrılan zavallı dostumuz Eurymakhos ölümler diyarından çıktı, yatağımın başucuna gelip teşekkür etmek için kendi elleriyle beni iyileştirdi. Beni teslim etmek istediğiniz Asur hekimlerine güvenmemekle ne iyi yapmışım! Aksi takdirde Yunan tanrıları öfkelenir, hayatımı kurtarması için Eurymakhos'u benim yanıma değil, beni onun yanına, ölümler diyarına gönderirlerdi!"

"O pis oyundan kazandıklarından vazgeçmekle çok akıllıca bir karar vermişsin dostum!" dedi Zakrops; onun Stigos'a olan borcu Polkos'unkinden bile daha fazlaydı. "Tanrılara bağlılığın her türlü övgünün üstündedir!"

Ötekiler de sevinç içindeydi; hem dostumuzun hayatını kurtarmış hem de yaptığımız hilenin semeresini toplamaya başlamışlardı. Aslında çuval dolusu toprak tablete kaydedilen borçlar hiçbir zaman tahsil edilemeyecekti, yine de dostlarım her zamanki gibi vaziyeti kurtarmayı başarmışlardı.

Polymerios o yılın sonbaharında, başkent yakınlarında bir köyde oturan sağlam bünyeli bir çiftçi kızına gönlünü kaptırdı. Kız pazarda elma, şeftali, buğday, ekmek ve kabak satıyor, bizim usta savaşıysa sırf kızın elindeki malları almak için kesesindeki bütün bakır sikkeleri teker teker feda ediyordu. Nihayet durumdan şüphelenen babası yetişip sohbeti kesmeden, genç Asur kızı mahcup bir tebessümle adını söyleyiverdi. Kış gelince Polymerios her gece rüyasında gördüğünü iddia ettiği kızı ailesinden istemeye ve onunla evlenmeye karar verdi. Argoslu dostlar iyice düşünüp taşınmadan herhangi bir girişimde bulunmaması için yalvarıp yakardılar.

"Neyiniz var sizin?" diye çıkıştı kızıl saçlı savaşçı. "Yoksa daha evlenecek çağa gelmediğimi mi düşünüyorsunuz? Düşünsenize, evlenirsem en azından odalarımızı derleyip toparlayacak biri olur. Zaten kaç zamandır odalarımızın domuz ahırından farkı yok."

Ötekiler akla gelebilecek her türlü yolla niyetinden vazgeçirmeye çalışırken, bir tek kıvrak dilli Polyphas onlara katılmıyordu; Polymerios onu, kızı babasından istemekle görevlendirmiş ve bu işin üstesinden gelirse Kıbrıs'taki ganimetten kalma harika bir bilezik vereceğini vaat ederek kendi tarafına çekmişti. Diomedes kız istemeye gidenlere o muhteşem savaş arabasını ödünç verdi. Aslında dostunun bu iyiliği kendinden istemediğine için için seviniyordu. Böylece Polymerios ve Polyphas yanlarına kış ayazında en çok ihtiyaç duyacakları sıcak ve tatlı şaraptan yeterince alarak yola çıktılar. İki dost kızın yaşadığı küçük köye vardığında körkütük sarhoş olmuştu. Bu arada Polymerios da kızın adını unutmuştu. Neyse ki Polyphas ile bağırıp çağırdığı zaman, korkuya kapılarak avlu kapısından ortalığı kolağan eden kızı görünce adını geri hatırlamıştı.

Polyphas kızı o kadar beğenmişti ki babasının karşısına çıktıklarında kelimeleri özenle seçerek dostunu övmeye başladı. Başkente yerleşmiş yabancıların en çalışkanı, en beceriklisi ve en zengini olduğunu söyledi. Çiftçi Polyphas'ın söz verdiği yüksek başlık parasını da duyunca kızı vermeye nihayet razı oldu. Fakat Polymerios dostunu öfkeyle dürttü, çünkü Polyphas talibin ödeyebileceği miktarın çok daha fazlasını vaat ediyordu. Onun müdahalesine rağmen bildiğinden şaşmadı. Testide durduğu gibi durmayan şarap kanını öyle bir kaynatıyordu ki Polyphas artık kim olduğunu bile unuttu. O sarhoşlukla kendini damadın yerine koymaya kadar vardırı işi; kızı şehvetle kucaklayıp öpmeye kalktı. Kıskançlığa kapılan Polymerios kendini yarı yolda bırakan dostunun yakasına yapıştı. İki sarhoş, çiftçinin evinde bağıra çağıra dövüşmeye başladılar. Nihayet küplere binen Asurlu çiftçi uşakları yardıma çağırdı. Bu arada gürültüyü duyan köylüler de koşup gelmişlerdi. Çiftçinin adamları köylülerin alaycı kahkahaları arasında iki Yunanlıyı yakaladıkları gibi gübre yığınınına doğru savurdular.

Polyphas ve Polymerios üstleri başları pislik içinde, iliklerine kadar ıslanmış ve hayal kırıklığına uğramış olarak şehre döndüler. Yaşadıkları talihsizliği anlattıklarında kendimizi gülmekten alamadık. "Gerçekten, Argoslular güzel Helen için bile kavgaya tutuşmamışlardı!" diye bağırды Diomedes. "Halbuki şu köylü güzeli sizi

bir çırpıda birbirinize düşürüvermiş. Herhalde Eris'in en güzele sunduğu elma da şu Asur dilberinin hakkıydı!"

"Beni asıl şaşırtan, Asurlu çiftçinin kızını isteyenlerin soylu cengâverler değil, düpedüz sarhoş kadın avcıları olduğunu bir bakışta anlamaması" diye lafa karıştım. "Demek ki kuğuyla ördeği bile ayırt etmekten aciz biriymiş."

Birkaç gün sonra Diomedes İnova'dayken Polyphas Polymerios ile odama geldi. Havadan sudan konuştuktan sonra, iklimi çok daha yumuşak olan yurtlarından söz ettiler. "Hakikaten, yaban ellerde yıllarca gezerken, her zaman güvenebileceği gerçek dostlara sahip olmak insana ilaç gibi geliyor" dedi Polyphas utana sıkıla. "Yine de cömertliği ve iyi kalpliliğiyle dostlarının imdadına yetişen birinden talep edilemeyecek şeyler de var."

"Ne demek istiyorsun?" diye sordum dostça. "Çıkarın bakalım dilinizin altındaki baklayı!"

Polyphas kısa bir süre tereddüt etti. "Bugüne bugün Diomedes'in yerine başımızda sen varsın" dedi sonra. "Kral olmadığı zaman senin emirlerin geçerli, kendi böyle söylemişti. Ama senden kötü bir şey istemeye cesaret edebileceğimizi düşünme hemen."

İyice meraklanmıştım. "Ne diye kıvranıp duruyorsun Polyphas?" diye bağırdım sabırsızca. "Derdini doğru dürüst anlatacak mısın, anlatmayacak mısın? Sen insanların canını hiç böyle sıkamazdın! Ne var, söyle!"

"Hayır Polyphas, bunu Aras'tan isteyemeyiz" diye müdahale etti Polymerios. "Masum bir kız acı çekecek ama en iyisi meseleyi unutalım. Yararı yok; zavallı çocuğa yardım edemeyeceğiz."

"Tamam, anlaşıldı!" diye müdahale ettim. "Demek beni meraktan çatlatmak istiyorsunuz. Bunu başardığınızı söylesem hoşunuza gider mi? Yayı haddinden fazla gererseniz kolayca kırılır, ondan sonra da ok falan atamazsınız."

"Madem o kadar merak ediyorsun, söyleyelim o zaman" dedi Polyphas; halbuki benimle konuşmak için yanıma gelen kendisiydi. "İsteğimiz biraz cüretkâr görünebilir ama sakın kızma!"

"Hayır... Meseleyi hemen açmadığınız takdirde, sizi merdivenlerden aşağı atmazsam kendime kızarım!" diye karşılık verdim.

"Öyleyse iyi niyetine güvenebiliriz" diye cevap verdi Polymeri-

os tereddüt ederek. "Bilesin ki kralım, kendimiz için değil, bizden valvar yakar yardım isteyen genç bir kız için yanına geldik."

"Genç bir kız mı?" diye sordum şaşkınlıkla. İyice işkillenmiş-tim, Polymerios o güne dek bana hiç 'kralım' diye hitap etme-mişti. "Demek yardıma muhtaç? Bana ne gerek var? Koca koca adamlarsınız, genç bir kıza yardım etmek sizin elinizdel"

"Hayır Aras" diye lafa karıştı Polyphas yeniden. "Bu senin düşündüğün gibi bir şey değil. Lulluba yöresindeki Hanakın adlı şehirden gelmiş zengin bir tüccarın kızıdan bahsediyoruz. Büyük bir kervana katılıp Ninova'ya gitmek üzere yola çıkmış; niyeti ora-da rahibe okulunu ziyaret etmekmiş. Yani anlayacağın kız tanrılara çok bağlı biri. Ne var ki nehrin karşı yakasında haydutlar kervanın yolunu kesmiş. Bir tek kıyıdaki sazlıkların arasına saklanan kız kurtulmayı başarmış. Böylece Assur'a kadar gelmiş gelmesine de ya-nında hiç harçlık kalmadığından babasına haber göndermiş. Şimdi ondan gelecek altını beklemek zorunda. Kız atlattığı o korkunç felakete rağmen Ninova'ya gitmek istiyor. Gel gör ki kalacak bir yere verecek hiçbir şeyi yok. Bu şehrin hancıları insafsız, sadakate ve inanca değer vermiyorlar."

"Tamam, bu iyi bir sebep" diye karşılık verdim. "Ama benimle ne alâkası var?"

"Gördün mül" dedi Polymerios dostuna dönerek; hayal kırıklı-ğına uğramıştı. "Sana söylemiştim Polyphas, bunun bir anlamı yok! En iyisi bu meseleyi kapatalım."

"Sus!" diye çıkıştı öbürü. "Sevgili Aras'ı kızdırdığını görmüyor musun? Kızın başına gelenlere eminim o da en az bizim kadar üzülüyor; üstelik şimdiye dek hiçbir dostunun yardım isteğini ger-i çevirdiğini görmedik."

"Ne yardımı?" diye atıldım. "Kızcağıza benim nasıl bir faydam dokunabilir ki? Elimizdekiler Assur'un bütün ihtiyaç sahiplerini do-yurmaya yetmez. Gerçi burada pek fazla muhtaç kimse yok, yine de hepsine hazinemizden birer parça versek, kısa süre sonra biz de paçavralar içinde sokağın başına oturup el açarız."

"Altınla hazineyle bir ilgisi yok" dedi Polyphas teskin ederce-sine. "Sadece şu masum yavrucağa kalacak bir yer bulmak lazım. Karanlık sokaklarda bir başına bırakalım da serserilerle çapkınlar

oracıkta ırzına mı geçsin? Hayır, bu tanrıların hiç hoşuna gitmez. Biz düşündük taşındık, babası yardım gönderinceye dek zavallıyı yanımıza alalım dedik. Ama biliyorsun ki bizim odalarda yer yok; biz altı kişi iki odaya sığmak zorundayken, sen burada, elbette ki asaletin sebebiyle haklı olarak koca bir salona yayılıyorsun.”

“Çaresiz kalınca, perişan haldeki kızı yanına alabileceğini düşündük” diye ekledi Polymerios bir ümitle. “İnan en fazla birkaç gün sürer; seni rahatsız edeceğini de sanmıyorum, zaten kendini tanrılara ibadete adanmış.”

“Tek istediğiniz bu olsun” dedim kendimi tutamayıp gülümseyerek. “Sırf sizin hatırınız için kabul ediyorum. İnsan kendini yaban ellerde, hele Assur gibi büyük bir şehirde nasıl yalnız ve çaresiz hisseder bilirim. Hiç endişelenmeyin, ona gözüm gibi bakarım.”

“Sahiden mi?” diye bağırdı Polymerios heyecanla. Öte yandan kolunu çekiştiren Polyphas’a baktı. Sonra geri bana döndü. “Sevgili dostum Aras, unutma ki rahibe olmak isteyen, çok genç ve tecrübesiz bir kız söz konusu; yani el sürülmemesi lazım.”

“Ayıp oluyor ama” diye karşılık verdim, incinmiştim. “Siz beni ne sanıyorsunuz? Çaresiz bir kızcağıza saldıracak azgın bir boğa mı? Hem de söz konusu olan, hiçbir suçu olmadığı halde böyle büyük bir felakete uğrayan bir kızken!”

“Bağışla bizi, ne kadar soylu olduğunı biliriz” diye atıldı Polyp-has. “Yoksa senden yardım ister miydik? Tanrılar bu büyük iyiliğini karşılıksız bırakmasın!”

“Teşekküre gerek yok, ben sadece namuslu bir adama yakışanı yapıyorum” diye cevap verdim kibarca.

İki dost sevinçle odamdan çıktılar. Akşam vakti aralarına aldıkları çok çekici, dostça gülümseyen bir kızla çıkageldiler. Yabancı-nın ince ve zarif bir bedeni vardı. Gerçi boynu ve omuzları açıktı ama pek de beklediğim kadar ürkek davranmıyordu. Yine de hiç görmediğim ve âdetlerini bilmediğim Lulluba ülkesinden gelen kızın yaşam tarzı hakkında bir bilgiye sahip olmadığımından onu kınamaya hakkım olmadığını düşündüm. Üstelik konuştuğu dili de anlamıyordum. Öte yandan, kız da Akad ve Asur dillerini bilmiyordu. “Bu engel değil Aras” diye konuştu Polyphas. “Gerçi biz de onunla tercüman aracılığıyla anlaşıyorduk ama adam ona bilme-

si gerekenleri anlatmış. Yani bu hususta senin yardımına ihtiyacı yok.”

“İyi o zaman” diye karşılık verdim. Blzlmkiler odadan çıktılar. Kıza onun için hazırlattığım yatağı işaret ettim. Kız teklifsizce yatağa oturup soyunmaya başladı.

“Dur, acele etmel” diye bağırıp duvardaki meşaleyl söndürmeye koştum. Mahcup olmasını istemiyordum. O sırada ayağa kalktı, kendi dillinde bir şeyler söyleyip üstüme doğru gelmeye başladı. Tam önümde durdu, o kadar yakındı ki diri göğüsleri bedenime değiyordu. Bir şeyler söyledi; sesinin tonuna bakılırsa soru soruyordu ama tek kellesini bile anlamadım.

“Meşaleyl söndürmemden korkma” dedim onu teskin etmek için. “Sırf bakışlarımdan dolayı rahatsız olmayasın diye yapıyorum.”

Kız gülümsedi. Yine bir iki kelle konuşup ansızın boynuma sarıldı. Neye uğradığını şaşırmıştım; bir iki adım geriledim. “Galiba o korkunç saldırının şokunu üzerinden atamadın, seni anlıyorum” diye konuştum. “Ama burada haydut yok, arkadaşlarının arasındasın.”

Ben geriledikçe kız üstüme üstüme gelyordu. Nihayet sırtım duvara dayandı; ondan sıyrılmanın imkânı yoktu. Kızın yaşadığı dehşetten aklını oynattığını düşünmeye başlamıştım ki göğüslerini açiverdi. Elimi tutup çıplak teninde gezdirdi.

O an bende şafak attı; kızın derdini anlamıştım. Kalacak yer verdiğim için beni sahip olduğu tek şeyle ödüllendirmek istiyordu.

“Borçlu kalmak istemeyişin beni duygulandırdı yavrucuğum” diye konuştum. “Fakat senin için yaptıklarıma karşılık vermene gerek yok. Zaten seninle evlenmek gibi bir niyetim olmadığına göre sana kesinlikle el sürecek değilim. Gönül rahatlığıyla yatağına girip uyuyabllrsin.”

Bu sözlerle bile yabancıyı başımdan savamayınca şaşırp kaldım. Kız tam aksine afallamış, hattâ öfkelenerek ayağını yere vurmaya başlamıştı. Yüksek sesle yüzüme karşı bir şeyler söyleyip duruyordu. Artık kızın aklını yitirdiğine iyice kanaat getirmiştim. Kollarından sımsıkı tuttum, çekiştire çekiştire yatağına götürüp yatırdım, battaniyeyi üstüne örttüm. Kız birdenbire sakinleşmiş,

bana karşı koymaya çalışmamıştı. Yüzüme gülümsemesine aldırmadan kendi yatağıma yöneldiğim sırada, yanılıp deve dikenine oturmuş bir köpek gibi yataktan sıçrayıp kalktı ve yumruklarını sıkarak bana doğru koştu. Karşıma dikilip bir sürü anlaşılabilir laf etti. Nihayet bir şey istiyormuş gibi iki elini açarak bana uzattı.

“Ne istiyorsun benden?” diye sordum başımı iki yana sallayarak. “Ne dediğini bir anlayabilsem! Bekle, şimdi Polyphas’a gidiyorum. Belki tercümanı getirir de şu acayip hareketlerinin sebebini öğreniriz.”

Kız o an yatağımın başucundaki sehpanın üstünde duran, temel ihtiyaçlarımız için bakır ve gümüş sikkeleri sakladığım tahta sandığa yöneldi, iki elini birden soktu, içinde ne varsa toparlayıp aldı. Alalecele yanımdan geçip giderken şaşkınlığımdan sıyrılarak son anda bacağımı önüne uzatıp yolunu kestim. Kızla çarpışınca ikimiz birden taş döşeli zemine düştük, bakır sikkeler şangırdayarak yere saçıldı. O sırada dışarıdan tuhaf bir gürültü gelir gibi oldu. Sanki birileri kapının arkasında uzunca bir testiye su dolduruyor ya da huysuzlanan atlar burnundan soluyarak tepinip duruyordu.

Kızı iki elimle tutarak doğrulmasına yardım ettim. Gözleri çakmak çakmaktı, daha ayağa kalkmadan tırnaklarını koluma geçirip boynumu ısirmaya davrandı. Hiç beklemediğim anda kızla birbirimize girdik. En sonunda geri yere düştük ama bu defa kavganın esnasında açılan kapıdan çıkıp merdivenlerden yuvarlanarak.

Gördüğüm manzara karşısında başımdan aşağı kaynar sular döküldü sanki. Bütün dostlarım orada toplanmıştı ama hepsi birden hastalanmış da korkunç sancılar çekiyormuş gibi iki büklüm olmuşlardı. İriyari Polkos kolunu yüzüne kapayıp derinden bir soluk alarak dizlerinin üstüne çöktü; geniş omuzları titreyip duruyordu. Kardeşi Polyphas eğilmiş, karnına bir tekme yemiş gibi kıvranıyordu. İki elini karnına bastırmıştı, güçlükle nefes alıyordu. Kaliphon ve Zakrops’un gözleri yaşarmış, suratları hummaya tutulmuş gibi kıpkırmızı kesilmişti. Stigos oflaya puflaya parmağıyla beni işaret ederken, Polymerios duvarı yumruklayarak avazı çıktığı kadar yeminler ediyor, o anı asla unutmayacağını söylüyordu. Hasta değil, tam tersine çok keyifli olduklarını yeni yeni anlıyordum. Kahkahalarla gülüyorlardı, hem de öyle kahkahalar ki

gören ağlayıp inliyor, hattâ uluyorlar sanırdı. Onları böyle güldüren benim halimdi.

“İşte huzurlarınızda, kuzeyin bozkırlarından gelen çapkınlar kralı Arası” diye bağrdı Stigos, sanki acı çekiyormuş gibi güçlükle nefes alıyordu.

“Bakın şu bizim tecrübeli âşığa, kızı baştan çıkarmak için ne uçuk oyunlar tasarlamış!” diye ekledi Zakrops gülmekten kısılan sesiyle. “Zaten o karşı konulmaz cazibesine imrenmemek elde değil!”

“Kolla kendini bakire Artemisi!” diye gürledi Polkos. “Bu hızlı çapkına sen bile dırenemeyeceksin!”

Bağrışıp duruyorlardı, sanki gülmekten öleceklerdi. Polyphas ve Polymerlos’un beni nasıl ustaca tuzağa düşürdüklerini yavaş yavaş öğrendim. Tabii o esnada hepsini birden yalancılar, düzenbazlar, kalleş herifler diye ağzıma geleni sayarak azarladığım dostlarım, ikide bir kopan kahkaha tufanlarından fırsat buldukça, beni nasıl oyuna getirdiklerini anlatmaya koyuldular. Pollmerios ve Polyphas’ın bana kibar ve soylu bir kız olarak tanıttıkları yabancı gerçekten de Lulluba ülkesinden gelmiş ama kesinlikle zengin bir tüccarın kızı değil, satılık bir yosmaymış. Ne Akad ne de Asur dilini bilen kızı, oynadıkları oyun hemen ortaya çıkmasın diye bilinçli olarak seçmişler. Ona bol miktarda bakır sikke vaat edip çok çekingen bir delikanlıya ilk deneyimini tattıracağını söylemişler. Daha elime kadın eli değmediğini ve bu yüzden endişelendiklerini anlatmış, bütün hünerlerini kullanarak beni baştan çıkarması gerektiğini iyice tembihlemişler. Fakat yaptığı muamelenin ücretini iş bitiminde benden istemesini söylemişler. Polymerios ve Polyphas hiçbir şeyden haberi olmayan kızı benim yanıma getirirken, ötekiler de konuşmalarımı kelimesi kelimesine dinlemek ve oynadıkları oyunun nasıl gelişeceğini aralıktan seyretmek için kapının arkasına saklanmışlar.

Bütün bunları anlatırken gülmekten yerlerde yuvarlanıyorlardı. En sonunda öfkeye kapılan kıza vaat ettikleri ücreti verip bol bol teşekkür ederek uğurladılar.

“Umarım şu küçük şakamıza gücenmemişsindir Aras” dedi Polyphas. “Kötü bir niyetimiz yoktu. Seni uzun zamandır bir kızla

yan yana görmemiştik. Bu yüzden aşkın vereceği mutluluğu yeniden yaşamayı istedik ama ne kadar hassas olduğunu bildiğimiz için böyle bir hile yapmaya karar verdik. Kızın yosma olduğunu bilsen, kapıdan içeri sokmazdın.” Fakat pis pis sırtıttığı için söylediklerinin tek kelimesine bile inanmıyordum. “Evet, ördeği kugudan ayırmak zor bir iştir” diye ekledi Polymerlos’u dürterek. “Hele şehvetinden gözü hiçbir şeyi görmeyen biri için!”

“Doğru söylüyor Aras, aynen dediği gibi oldu!” diye müdahale etti Polkos inanmadığını görünce; son darbeyi vuracaktı aklı sıra. “Gönlünce eğlenesin istedik. Kızcağzın işe yarayıp yaramayacağını anlamak için de yanına getirmeden önce hepimiz sırayla dedik!”

-IV-

Kış mevsiminin sonlarına doğru, bir gece sabaha karşı hırçın Zap suyunun kıyısındaki Şemşar Kalesi’ne uzun boylu, solgun benizli, Ukumeni savaşıları gibi giyinip boyanmış bir adam yaklaştı.

“Assur düşmanlarını ezecek!” diye seslendi şaşkınlıkla birbirine bakan nöbetçilere.

Onu alıp kale komutanı ın huzuruna çıkardılar. Adam yaşça en küçük üç Asur prensesinin adını söyleyince, komutan tanımadığı o adama en hızlı savaş arabasını verdi. Savaşçıların en cesurlarından ikisini yanına katıp fazla oyalamadan güneye gönderdi. Üç adam yıldırım hızıyla çıktıkları yoiculuk esnasında altı kez arabanın atlarını değiştirdiler. Böylece aynı günün akşamında başkente ulaştılar. Elini yüzünü boyamış yabancı saraya gidip hükümdarın huzurunda diz çöktü. “Ey yüceler yücesi kral! Assur sana nice zaferler tattırsın!” diye konuştu. “Gutea’nın karla kaplı dağlarından geliyorum. Yapraklar dökülürken göndermiştin beni. Sana arzuadığın haberi getirdim: Bütün Ukumeni köylerinde devasa ateşler yakılmış. Savaşçılar bir yandan darı birası içip bir yandan silahlarını hazırlıyorlar. Yanlarında yabancılar gördüm. Atlıyorlar, tepesi sivri, demir miğferler giyiyorlardı. Kendilerine Kaşkariyorlar, reislerinin adı Pithunna’yymış. Nereden geidiklerini kimse bilmiyor. Dağlarda yaşayan kabileleri Asur devletine karşı savaş-

mak için birleştirmeye çalışıyor, kuzeydeki bütün dağları tek tek dolaşıp insanları ayaklanmaya çağırıyorlar.”

“Demek işe Ukumeni’den başlamışlar” diye karşılık verdi Tukulti Ninurta. Gözleri tıpkı ani bir rüzgârın üflediği köz gibi savaşıma arzusuyla parıltıladı. “Oklarımın, mızraklarımın tadına bir baksınlar bakalım! Gerçekten casuslarımın en iyisi sensin Tekebi! Dağlara dönmeden önce şarap içip karnını güzelce doyuracak, keseni de altınla dolduracaksın. Peki ötekilerden, Kudmuçi, Lulluba, Namri, Nairi ve Turukku kabilelerinden bir haber var mı?”

“Diğerlerinde bir kıpırdanma yok” dedi Tekeb cevaben. “Baban yüce Salmanassar’ın köylerine fırtına gibi dalıp yuvarlanan bir kaya gibi topraklarını çiğnediğini daha unutmamışlar. Gel gör ki Ukumeni kabilesi Pithunna haydudunun tatlı sözlerine kanmış. Reisleri Abuli, kar yerden kalkar kalkmaz Nuzi ve Arrapha arasındaki köyleri yağmalarsa bol ganimet elde edeceğine inanıyor. Hattâ sonradan Hanakin dağlarına çekilmek için Tikrit kasabasına saldırmayı tasarlıyor. Eğer vaktinde hırçın Zap suyuna yürürsen, Abulli ve Pithunna’yı adamlarını toplayamadan gafil avlayabilirsin .”

“Vaktinde mi?” diye karşılık verdi Tukulti Ninurta vahşice gülererek. “Hele bir dolunay çıksın. Ukumeni topraklarından öyle bir geçeceğim ki taş üstünde taş bırakmayacağım. Şehirlerini koruyan setleri paramparça edecek, evlerini saman balyası gibi ateşe vereceğim. Düşmanlarımın cesetlerinden kule yapacağım. O haydutların kanını oluk oluk akıtacağım.”

Bu tehditler tüylerimi diken diken etmişti; Asur kralı öyle kuru gürültü çıkarmakla yetinecek bir adam değildi, dediğini yapardı.

“Daha neyi bekliyoruz kral?” diye sordu Kilişu sabırsızca. “En iyisi vakit kaybetmeden sefere çıkmak. Karların erimesini beklemeyelim. Ordunu hemen toplayacağım.”

“Hava tanrısı Enlil lütufkâr davransa bile bu seferin ne kadar zor ve tehlikeli geçeceğini biliyorsun Kilişu” dedi kral. “Ama eğer bir de aksileşirse, bir gün dingiline kadar çamura saplanan savaş arabalarımızı ertesi gün donmuş zeminden baltalarla çıkarmak ve içeceğimiz suyu buz eriterek temin etmek zorunda kalırsak, humma cinleri savaşçılarımı esir alırsa, o zaman nasıl zafer kazanacağım? Sabırsızlığını anlıyorum, sen de benim ihtiyatlı olmamı anla-

yışla karşıla. Öncelikle Kâhin Kadasman'la konuşmak istiyorum. Kararımı ondan sonra vereceğim. Haber salın, gelsin! Tanrılar ne diyor, bize açıklasın!”

Kadasman Asurluların baş rahibiydi; o günün üstünden kırk yıldan fazla bir zaman geçti, belki hâlâ hayattadır. Ninova'daki bilinen en eski rahip okulunun başında bulunuyordu. Ta o zaman diğer Asurlulardan ağırbaşlılığı ve bilgeliğiyle ayrılan, oldukça yaşlı bir adamdı. Kral da dahil, hiç kimse ona emredemezdi. Nasıl ki Tukulti Ninurta'nın hükümranlığı Asurluların sadakatine dayanıyorsa, baş rahibi kral kadar güçlü kılan itibarı da tanrılara bağlılığından kaynaklanıyordu. Asurlular gazaplı tanrılarına köle gibi itaat eder, bir işe kalkışmadan önce onların iradesine uygun olup olmadığını anlamak isterlerdi.

Bu yüzden kâhinlik ve falcılık onlarda altın çağını yaşıyordu. Kâhinler en başta koyun ciğerine bakardı. Ayrıca başka hayvanların bağırsağı, kuşların uçuşu, hattâ yeni doğmuş çocuklar bile gelecekte haber vermek için kullandıkları yöntemlerdendi. Mesela halktan birinin sol kulağı olmayan bir çocuğu olsa, bunu kralın bütün düşmanlarını ezeceğine yorarlardı. Sağ kulağı olmayan bir çocuğun dünyaya gelmesiye, devletin batacağı anlamına geliyordu. Nitekim böyle olağanüstü bir işaretin gerçeğe döndüğüne kendi gözlerimle tanık olacaktım.

Asurlularda kehanet tanrısı Şamaş'tı; onun parıldayan gözlelerinden hiçbir şey gizli kalmazdı. İki gün sonra, tepesi sivri başlıkları, ellerindeki yedi telli lirleriyle hep aynı tonda ilahiler çala çala, ağırbaşlı tavırlarla taht salonuna doluşan kâhinlerin hepsi kardan ak kıyafetleri tercih etmişti; kat kat elbiseleriyle göz kamaştıran kuğulara benziyorlardı.

Şamaş'ın Ninova'daki temsilcisi ihtiyar Kadasman, erguvan renkli örtülere bürünmüştü. Dört rahibin taşıdığı koltuğun üstünde huzura çıkarıldı. Salonda bulunan kalabalığa tıpkı bir kör gibi umursamaz tavırlarla göz gezdirdi. Yüzlerimiz onun için bir anlam ifade etmiyordu, nasılsa insanların içini okumaya alışkındı. Güneş doğu ufkunda yükselirken, kutsal yıkanma işlemini sessizce yerine getirdi. Güneş tam tepeye vardığında Kadasman tanrı tasvirleriyle süslü, muhteşem işlemeli koltuğundan kalkıp sunağa doğru yürü-

dü. Hizmetkârları tunç bir tekne içinde kömür yakıp hazırlamışlardı. Kor halindeki ateşin içine kurutulmuş servi reçinesi serptiler; hoş kokulu bir duman salonu doldurdu. Sonra kâhinlerin ateşten tanrısına ezilmiş buğday ve köpük köpük bira sunuldu. Ondan sonra salonda ihtiyar kâhinin tok sesi çınladı:

“Ey ışıklar saçan Şamaş! Dilerim bu armağanların bereketiyle geleceği okumamıza yardım edersin. Şu kuzunun aracılığıyla gözlerimizi aç ki kaderin bize neler hazırladığını görebilelim!”

Salonda derin bir sessizlik hüküm sürüyordu. Kral merakla öne doğru eğildi. Ben de birden heyecanlanmaya başlamıştım; iki nehrin arasındaki topraklarda düzenlenen gizli ayinlere ilk defa tanık oluyordum. Diomedes’in yüz hatları hissettiği derin kuşkuyu ele veriyordu; anlaşılan kendi tanrıları dururken başkalarının tanrılarına tahammül etmekte zorlanıyordu. Tukulti Ninurta’nın yüzünde yse, tebaası için duyduğu kaygı okunuyordu. Kilişu ise Kadasman’a gerçek bir inanç sahibinin samimi bağlılığıyla bakıyordu. Fakat hiçbir tanrıya inanmayan Naramsin’de inatçı bir kuşkuculuk, Perizad’da ise geleceğin sadece felaketlere gebe olduğunu düşünen bir kadının endişeleri vardı. İhtiyar baş rahibin yüzünde, tanrılarla konuşabilmek için insanlıktan çıkmayı göze alan bir bilgenin yaşadığı gerilim vardı.

Hoş kokulu duman bizi dalga dalga sararken sessizlik sürüyordu. Derken Kadasman’ın sesi yeniden duyuldu fakat bu sefer çok uzaklardan geliyormuş gibiydi. Yardımcıları bembeyaz bir kuzuyu götürüp sunağın yanına bıraktılar; baş rahibin dudaklarından ta gençlik yıllarında öğrendiği cümleler döküldü:

“Kehanetin belireceği sunağın pislenmesine izin verme!” diye başladı ihtiyar kâhin; kemikleri bellirginleşmiş ellerini kutsal suyla ıslattı. “Gözlerimizi açacak kuzunun kusursuz olmasını ve işe yaramasını sağla!” diye devam etti. Ölçülü adımlarla kurbanlığın başına vardı, ayaklarından tutup kaldırdı ve taş sunağın üstüne koydu.

“Kutsal kurbanı adarken, aramızda elbisesi kirli biri olsa bile, yakarışımızı duymazda gelme! Aramızda temiz olmayan bir şey yemiş biri olsa da gözlerimizin önündeki perdeyi kaldır! Aramızda temiz olmayan bir şey içmiş biri olsa da üstümüze gazabı-

nı göndermel Kehânetin hizmetkârının ağzından vaktinden evvel çıkmasını önel”

Böylece altı kutsal cümleyi okudu. Yedinci ve son cümle, kâhin aracılığıyla Şamaş’a yöneltilen soruydu:

“Yüce efendimiz Şamaş; söyle bize, Asur ordusu galip gelecek mi?”

Aynı anda tunçtan bir gongun sesi çınladı salonda. Kadasman’ın elinde iyice bilenmiş bir bıçak parıldayıverdi. Kâhin ustaca bir el çabukluğuyla bıçağı kuzunun şahdamarına soktu. Kurbanlığın kanı tunç tekneye dökülürken yardımcıları onun etrafında halka halinde sessizce dikiliyorlardı. Kadasman hayvanın canı çıktıktan sonra karnını kaşla göz arasında yarıp uzunca bir süre içine baktı. Ciğerini bağırsaklarından ayırıp ağır ağır dışarı çıkardı.

Sunağın üstünde uzun çubuklar halinde hoş kokulu tütsüler yakıldı. Kadasman usulca doğruldu. Hayvanın kanlı ciğerini iki eliyle kavramıştı. Yardımcıları hemen başına üşüşüp birbirleriyle konuşmaya başladılar.

Uzunca bir süre sonra o görünmeyen tunç gongun sesi bir kez daha duyuldu. Kâhin ellerini çenesine dayamış halde tahtında heyecanla oturan krala gururla döndü. Yardımcıları onun kanlı ellerini hemen temizlediler. Kadasman gösterişli koltuğuna kuruldu ve başını kaldırıp konuşmaya başladı:

“Şamaş adağımızı kabul etti; bize acıdı ve yaşanacakların, senin ve devletin başına geleceklerin bir bölümünü gösterdi. Sana söyleyeceğim üç şey var: Kuzunun ciğeri bir atın toynağı gibi yuvarlak ve bütün haldeydi, yani düşmanlarını mahvedeceksin. Bağırsaklara bağlanan alt kısmı üç köşeliydi, yani hizmetkârların sana sadakatten ayrılmayacak. Yüreğindeki damarlar geniş ve sağlamdı, yani uzun yıllar şan ve şerefle hüküm süreceksin. Muazzam işler başaracak, devletini zirveye çıkaracaksın.”

Asur Kralı Tukulti Ninurta derin bir soluk aldı. Kadasman’a bir süre daha gururla baktı. Yüzünü kendisine tezahürat yapan ordu komutanlarına döndü. Tahtının etrafına dizilmiş, hükümdarlarına övgüler düzen önde gelen devlet memurlarına baktı. Ben de dünyayı sarsacak büyük olayların eşiğinde olduğumuzu hissetmiştim.

Kısa süre sonra Asur savaşçıları ülkenin dört bir yanından baş-

kente akmaya başladı. Sarayda silahlanıp teçhizatlarını tamamladılar. Sokaklarda, meydanlarda sert emirler çınılıyordu. Babalar kızlarını eve kapatmış, tacirler mallarını saklamışlardı. Diomedes ve ben saraya çağrıldık. Orada Tukulti Ninurta sefer tasarısını hazırlarken gördüklerim, Asurluların emir almaya alışkın gerçek birer asker olmanın ötesinde, ne kadar batıl inanç sahibi ve gaddar bir kavim olduklarına da işaret ediyordu. Her gün onlarca insanın ölümüne tanık olan savaşçıların çoğu zaman garip alışkanlıklar edinmesi gibi, Tukulti Ninurta da Kadasman'ın kutsal sözlerini yeterli görmemişti. Ayrıca cinnet geçirmiş kocakarlara zindanlarda zincire vurulmuş esirleri uzun bıçaklarla öldürtüp dökülen kanlarından geleceği okumalarını emretti. Ordudaki disiplin çok sertti; küçük bir itaatsizlik gösteren savaşçıyı kesinlikle affetmiyor, döve döve öldürüyorlardı. Kral dağlara giden yollardan hangisini kullanacağını iskambil işaretlerine bakarak karar verdi, fakat bu iskambil işaretleri toprak tablete ya da kumaşa değil, kölelerin gövdelerine dağlanarak işlenmişti. Asuriuiar bazı kararları almak için başvurdukları bu tür nesneleri taşıyıp kendilerine yük etmek istemiyor, yanlarında gezmelerini daha faydalı buluyorlardı.

Kral Tukulti Ninurta şehir surlarının önünde, tanrıları Assur'a adaklar sundu. Surların kalınlığı on adam boyu kadar vardı. Dünyanın hiçbir yerinde öyle sağlam duvarlar görmemiştim. Fakat surların azameti sadece gücün değil, aynı zamanda korkunun da işaretiydi. Asurluların korkusunun nedenini anlamak zor değildi; yeni kesilmiş bir hayvanın etrafında dolanan sinekler kadar çok düşmanları vardı. Kral, Assur'u yüceltmek için düzenlediği ayinde bol miktarda şarap, bira, süt ve bal adadı. Odun istiflerinin üstünde kuzular, oğlaklar yağ dökülüp yakıldı. Kalanlarla ordunun önde gelen komutanlarına güzel bir ziyafet çekti. Bir tek Diomedes ikramı geri çevirdi. Ondan sonra ordu yürüyüşe geçti.

Dümdüz ovada günlerce yol aldık. Ordunun başında, öncülerin hemen gerisinde Tukulti Ninurta'nın güneşe ve yağmura karşı muhteşem bir gölgelikle korunan savaş arabası ilerliyordu. Arabayı boynuna ve sırtına rengarenk deri zırhlar geçirilmiş, tepelerine zarif tüyler takılmış, koşum takımları göz kamaştıran dört at çekiyordu. Daha önce atların üstüne örtüler atıldığını hiç görmemiştim;

onları savaşta emniyete almak için giydirilecek ağır zırhlar da ordunun yedek malzemeleriyle birlikte ayrıca taşınyordu.

Kılıç ve kalkanla savaşacak cengâverler, topuklarına dek inen elbiselerinin üstüne demir veya tunçtan zırhlar giymişlerdi; hepsi de uzun boylu, adaleli, vahşi görünüşlü, kaba sakallı adamlardı. Ok ve mızrak kullanan savaşçılar kısa etekler giymişlerdi. Zırhları diğerklerine nispeten daha hafifti, çünkü savaş esnasında hareketli ve çevik olmak zorundaydılar. Pek çoğu tepesi sivri miğferlerden giymişti. Başı açık olanlar da tek tük göze çarpıyordu ama onlar da büyücülerin tılsımına güvenerek kafalarına renkli şeritler bağlamışlardı. Savaşçıların bir bölümünde savaş baltası, topuz ve sap vardı. Komutanlar yanlarına sopa ve kamçı almışlardı; bunlarla savaşta korkup kaçanları geri çevirecek, emirlere itaat etmeyenleri yola getireceklerdi.

Ordunun öncüleri tamamen dağlılardan oluşuyordu. Bunlar altının cazibesine karşı koyamayıp düşman ordusuna katılmışlardı. Bu yüzden kendi kabileleri, Asurlulardan çok, onlardan nefret ediyordu. Böylelerini ele geçirdiler mi hemen işkenceye alıyorlardı. Önce hadım ediyor, sonra kollarından ve ayaklarından iki atın arasına bağlayıp atları zıt yönlere sürerek parçalıyorlardı. Ukumeni dağlarına ulaştığımızda, bizi yol kenarında bir kazığın tepesine geçirilmiş kesik bir baş karşıladı. Bu, Tukulti Ninurta'nın casusu Tekeb'in başıydı. Assur'dan ayrıldıktan sonra ele geçirilmişti demek.

Kral kendisine çok hizmeti geçmiş adamından kalanları özenle toplattırıp tahta bir sandığa koydurdu, sonra orduyu Dicle ve Zap suyu boyunca takip eden gemilere gönderdi. Bunlar kazık, zincir ve buna benzer ağır kuşatma araçları, çadır, masa, sandalye, kapacak ve türlü türlü mutfak gereciyle işe yarayacak her tür alet edevat getirmişlerdi. Orada kıyıya yanaşıp boşalttıkları malzemeyi atlara ve arabalara yükledik. Önüne çıkkanı ezen demir bir tekerlek gibi ağır ağır ilerlemeye başladı.

Casus Tekeb'in hazin sonu Asurluların savaşma hevesini kamçlamıştı. Fakat düşmanın yaptığına karşılık verme fırsatını şimdilik yakalayamadılar, çünkü dağlılar muazzam bir kayalığın tepesine kurulmuş, kartal yuvasını andıran kaleye sığınmak için

köylerini, kasabalarını olduğu gibi bırakıp kaçmışlardı. Kaleyi dört gün dört gece boyunca kuşatma altında tuttuk ama bir sonuç alamadık. Pek çok cesur savaşçı can verdi. Nihayet kalın kapıyı kırmayı başaran Yunan dostlarım oldu. Başlarında bizim dev Polkos vardı, kalınca bir kütüğü hep bir ağızdan attıkları naralar eşliğinde vura vura tahta kapıyı paramparça ettiler. Asur savaşçıları sel olup şehre aktı.

Tukulti Ninurta zaferden sonra Polkos ve arkadaşlarının gösterdiği gayreti överek Diomedes'e ganımetten büyük bir pay verdi. Tydeus'un oğlu ne aldıysa adamlarına dağıttı. "Ne altında gözüm var ne gümüşte; senin intikamını almaktan başka bir düşüncem yok" dedi bana.

Asur kralı bu sözleri duyunca gülümsedi. "Görüyorum ki kahraman yüreğinde mal mülk sevdasına yer yok" diye konuştu. "Çünkü sen kendinden çok, dostlarını düşünen bir kralısın. Dur bakalım, her şeye rağmen belki seni memnun edecek bir şey bulabiliriz!"

Arka tarafında saygıyla bekleyen memurlarına eliyle işaret edince iki Asur askeri öne çıktı. Aralarında iyice zayıflamış, paçavralar içinde sallanıp duran bir adam vardı. Zavallının kırçıl saçlı başı göğsüne düşmüştü, çıplak kolları çamurlara bulanmıştı. Asurluların desteğine rağmen güçlüğüyle ayakta duruyordu.

"Savaşçıları bu adamı harabeye çevirdikleri şehirde bulmuşlar" dedi Tukulti Ninurta. "Ne Kaşkar kabilesine ne Ukumeni halkına mensup, yine de sana verilebilecek en iyi armağan budur."

"Nasıl olur? Bu paçavralar içindeki iğrenç esiri bana mı armağan ediyorsun?" diye karşılık verdi Diomedes hayretle kaşlarını çatarak.

O esnada Polkos lafa karıştı: "Sana daha farklı bir şey verirler diye düşünüyordum Diomedes! Bu yürüyen çöp yığınıyla ancak yatağımızı pirelerden temizleriz; pis kokusunu alınca en inatçı haşereler bile korkup kaçar."

Bu sözleri duyunca yabancı başını kaldırıp tek gözünü öfkeyle üstümüze dikti. "Demek sadakatin ödülü bu, öyle mi?" diye bağırdı Yunanca. "Beni zayıf görüp kendimi savunamayacağımı düşünerek küstahça alay ediyorsunuz, sizi nankör serseriler! Şimdi gücüm yerinde olsaydı, o koca sırtını kırbaçlaya kırbaçlaya derini

yüzer, kösele yapardım Polkos Kollarımda eski günlerimden kalan son dermanla size bir temiz dayak atmamı istemiyorsanız yanıma yaklaşmayın! Sizi gördüğümde duyduğum sevinç nefrete dönüş-tül O pis ağzınızı tıkamak için can atıyorum!”

“Eurymakhos!” diye bağırdı Stigos; üstündeki şaşkınlığı ilk atan o olmuştu. Gerçekten de o adam Pithunna’nın Singar Da-ğ’na yaptığı baskından beri ölü bildiğimiz, bizim Amorgoslu tek gözlü hekimden başkası değildi. Diomedes hemen dostumuza koşup kollarına girdi, ayaklarından tutan Polkos ile birlikte götürüp rahat bir yatağa yatırdılar.

“Evet, benim” diye inledi Eurymakhos usulca. Sesinin tonun-dan acı çektiği anlaşılıyordu. “Ağzınızdan çıkan kelimelere bakı-lırsa, Stigos hariç hiç biriniz beni gördüğüne sevinmedi, o da her-halde şu lanet olası oyunda epeyce borçlandığım içindir!”

“Yapma sevgili dostum” diye yalvardı Stigos. “Eski tabletleri çoktan parçaladım. Hâlâ hayatta olmana ne kadar sevindiğimi an-latamam. Her şeyi unuturum da hastalandığım zaman bir hayalet olarak ortaya çıkıp beni iyileştirmek için yanıma gelmeni unuta-mam. Bunun için sana sonsuza dek minnet duyacağım.”

Stigos’a hiçbir şey söylemedik, yoksa onun da tepkisini çe-kerdik. Eurymakhos adamın anlattıklarından zaten pek bir şey anlamamıştı. Yeniden sitem etmeye başlayınca, bu sefer Diome-des müdahale etmek zorunda kaldı: “Haklısın Eurymakhos ama adamların karşımıza çıkardıkları kişinin sen olduğunu nereden bilebilirdim ki? Üstündekilerin Yunan giyim tarzına hiç uymadığı-nı, dört bir yanı denizle çevrili, ayrıca nehirleri, gölleri ve başka yıkanma imkânları bulunan bir yerde doğmuş biri gibi kokmadığını itiraf etmelisin.”

“İşte şimdi kendimi evimde gibi hissediyorum” dedi tek gözlü hekim; nihayet dostlarıyla barışmaya karar vermişti. “Diyar diyar dolaşsak bile bizim yurdumuz sensin. Bana bir araba dolusu altın verseler, yine de sizden bir yedi ay daha ayrı kalamam.”

Sonra Singar Dağı’na yapılan baskında Kaşkarların kendisini vahşi bir hayvan gibi kementle yakaladıklarını anlattı. Sırf o aca-yıp görünüşü sebebiyle onu sağ bırakmışlardı. Nihayet haydutlara hekim olduğunu anlatmayı başarınca, Pithunna belki lazım olur

diye düşünerek onu yanına almıştı. Bununla birlikte dostumuz can düşmanım hakkında pek fazla bilgi elde edememişti; Kaşkarların dilini öğrenememiş, gece gündüz eli ayağı bağlı bir halde karanlık kulübelerde tutulduğu için etrafında ne olup bittiğini anlayamamıştı. Böylece dostumuz haydutlarla birlikte, dağlarda oradan oraya dolaşıp durmuştu. Kaçması imkânsızdı. Nihayet Ukumeni Kalesi'ne ulaştıklarında, bu defa Asur ordusunun kuşatmasına girmişlerdi. Eurymakhos o arada adamların elinden kurtulmayı başarmış, saklandığı ahırda Asurlular onu bulup gün ışığına çıkarmışlardı. "Sizin yakınlarda bulunduğunuzu da ancak o zaman öğrendim dostlarım" dedi sözlerinin sonunda. "Ölüm korkusuyla Yunanca konuşmaya başlayınca, kara sakallı Asurlular eğri kılıçlarını indirdiler. Birbirlerine bakıp beni yanlarına almaya karar verdiler. Anlaşılan ordularında bu dili bilen adamların bulunduğunu hatırlamışlardı. Kısa süre sonra içinizden birini gördüğüme kanaat getirdim. Yoksa kader bizim gibi talihsizler dururken başka kimi güzel yurdumuzdan alıp bu kahrolası kayalıklara sürüklemiş olabilirdi ki?"

Böyle ağlayıp inlemesi bizi de üzmüştü. "Şimdi gerçekten siz misiniz, yoksa ölümler diyarından çıkmış hortlaklar mısınız, hâlâ inanmıyorum" dedi tek gözlü hekim nihayet. "Gerçek Yunanlılar kötü şeyler yaşamış dostlarına kavuştukları zaman böyle aç susuz bırakır mı? Midem bir davul gibi boş; hemen içecek birkaç yudum bulamazsam gırtlığımın sesi kesilecek!"

Hemen yiyecek ve şarap getirdik. Eurymakhos'u kurtarıp koruyan tanrılara adaklar sunmayı da ihmal etmedik. Tek gözlü dostumuz o kadar tıka basa yiyip içti ki bir hekimin böyle ihtiyatsız davranması göstermesi bizi şaşkınlığa sürükledi. Oysa kendileri uzun süre aç kalmış birine hep dikkatli yiyip içmesini tembih ederlerdi. Halbuki Eurymakhos'un gözü hiçbir şeyi görmüyordu; bir süre sonra önündeki kızarmış eti çekip aldığımızda sövüp saymaya başladı. Ama dostumuzun iyiliği için buna mecburduk, yoksa iyice zayıflamış gövdesi sahiden daha beter hale gelecekti.

Ukumeni Kralı Abuli, ele geçirdiğimiz kaleden savaşçılarıyla birlikte kaçmayı başarmıştı. Yalçın kayalıklara tırmanarak aşağıdaki Asur askerlerine ağza alınmayacak küfürler savurup öfkeyle taş

yuvarladılar. Kaçakları yakalamak umuduyla kayaların arasında bir yol aradık ama bulamadık. "Ah keşke şimdi kanatlarım olsaydı, ürümekten başka bir şey bilmeyen şu korkak köpeği tek başıma aşağı indirirdim!" diye bağırdı Kilişu hırsla. "Gel gör ki ne kartalız ne de dağ keçisi. Şu haydutların açlıktan kıvranmaya başlamasını beklemekten başka çaremiz yok!"

"Sen istiyorsan bekle, ben o kadar sabredebem" diye karşılık verdi Tukulti Ninurta. "Gerçi Abulli en seçkin savaşçılarıyla birlikte kaçtı, fakat karıları ve kızları elimizde. Esirleri onlara bir göstere-lim, belki akbabayı yuvasından çıkarmayı başarırız!"

Sonra zavallı esirleri huzuruna getirtti. Kadınlar ağlayıp inle-yerek Asur kralının ayaklarına kapandılar. Ne var ki Tukulti Ninur-ta kraliçelere ve prenseslere acımadı, elbiselerini çıkarttırıp savaş arabasına koştu. Bembeyaz sırtlarına kırbacı indirince, kadınlar düşmanlarının arabasını ağlaya sızlaya yokuş yukarı çektiler. En sonunda kan ter içinde, bitkin bir halde yere yığıldılar. Artık ken-dilerine sahip olmak isteyecek Asur savaşçılarına karşı koyacak takatten bile yoksundular.

"Dostum Abulli, arabamı canla başla çeken kısırakları gördün mü?" diye meydan okudu kral kayaların tepesindeki hasmına. "Bu mağrur hayvanları böylesine uysal ve itaatkâr görmek ne büyük bir zevk. Eminim ki savaşçılarımla gayretlerinden dolayı onları ödüle boğacaktır!"

Ukumeniler bu sahneyi görünce daha fazla dayanamadılar. Öfkeden kuduran Abulli sadık adamlarıyla birlikte aşağı inip Asur askerlerinin üstüne atıldı. Çok kısa süren çarpışmanın ardından dağlıların hepsi cansız yere serildi. Tukulti Ninurta Abulli'nin cesedini arabasının arkasına bağlayıp sürükleye sürükleye başkente götürdü.

O yıl Gutea ülkesine üç sefer daha düzenledik. Ne var ki Pit-hunna'yı bulmayı başaramadık. Sonradan öğrendik ki biz kaleyi kuşatmadan birkaç gün önce Abulli'nin sarayından çıkıp giderek canını kurtarmış, mahvolmaya mahkum Ukumeni topraklarını terk edip adamlarıyla birlikte daha kuzeydeki soğuk yörelere çekilmiş-ti.

Ertesi sene de Pithunna'yı boş yere arayıp durduk. Gözcüler onu bu defa Elhulia topraklarında görmüşlerdi. Bu defa oraya sefer düzenleyip taş üstünde taş, omuz üstünde baş bırakmadık. Savaşçılarını öldürüp evlerini darmadağın ettik, köylerini karıları ve kızlarıyla beraber ateşe verdik. Ne var ki Pithunna yine elimizden kurtulmayı başardı.

Üçüncü sene, can düşmanımın Sarida kabilelerini ayaklandırmaya çalıştığını haber aldık. Tukulti Ninurta ordusuyla birlikte bu kez onların üstüne yürüdü. Kanlarını oluk oluk akıttı, dağlık arazilerini, vadileri, dereleri savaşçılarının cesetleriyle doldurdu. Köylerin üstünde dumanlar tüterken, kral hayatta kalanları kazığa vurdurdu.

Dördüncü sene Mehri dağlarına, beşinci sene Turukku vadilerine sefer düzenledik; düşmanlar kılıçlarımızın karşısında yine gök ekin gibi yere serildi. Tukulti Ninurta düşmanlarının kellelerinden kuleler dikti, alt ettiği kralların cesetlerini yine arabasına bağlayıp başkente götürdü. Ne var ki geç kalmış, Pithunna ve kabilesini bir kez daha elimizden kaçırmıştık.

Kral Tukulti Ninurta kuzey ülkelerinde gittiği her yere kan ve ölüm götürüyordu. Karadağların sakinleri onun adını duyunca tir tir titriyordu. Fakat nasıl ki bakıra vurulan her çekiç darbesi onu sıkıştırıp büzerse, düşmanlarımız da düzenlediğimiz her seferin ardından birbirine daha sıkı kenetleniyordu. Ertesi sene başkente, Pithunna'nın korkup sinen Kudmuçiler, Alzi kralı ve dağlık Nairi yöresinde yaşayan kırktan fazla kabilenin reisiyle ittifak kurduğu ve Asurlulara savaş ilan etmeye hazırlandığı haberi geldi.

Bu defa Tukulti Ninurta tanrısına her seferdekinden daha uzun süre yalvardı. Rahipler daha çok adaklar sunarken, savaşçılar dehşet salan şarkılarını daha gür sesle söylüyorlardı. Fakat geride bıraktıkları karılarının yüzleri de eskisinden daha kaygılıydı. Başkent'in kapısı önündeki geniş alanda yirmi yedi binden fazla Asur askeri toplanmıştı. Gecenin geç vaktine dek yaktıkları ateşlerin etrafında oturdular. Bu muazzam ordu ertesi gün devasa bir ejderha gibi ağır adımlarla yeri göğü inleterek Dicle boyunca karla kaplı kuzey ülkelerine doğru yürüyüşe geçecekti.

Vedalaşmak için Perizad'la buluştum. Güzel prenses başımı ellerinin arasına aldı. "Tattığımız azıcık mutluluğun bedelini ne büyük korkularla ödüyoruz Aras!" dedi hüzünle. "Hep beni düşüneceğine ve bana olan aşkını asla unutmayacağına söz ver."

Şefkatle boynuna sarılırken gözlerim bereket getiren Dicle'nin dalgalarına dalıp gitmişti. "Bir nehrin suları kâh yükselir kâh alçalır Perizad" diye karşılık verdim. "Baharda coşkuyla akarken, güzün bir dereden farkı kalmaz. Ama sana olan aşkım hiç azalmayacak. Her gece ölümsüz yıldızlara bakıp seni düşüneceğim."

Tam o esnada arkamızdaki katırtırnağı kıpırdadı. Sapsarı çiçeklere bürünmüş dalların arasından omzuna astığı yayıyla Naramslın çıkıverdi ortaya. Elinde muhteşem bir sülün vardı. Bizi birbirimize sarılmış görünce şaşkınlıkla durdu. İçimi bir korku kaplamıştı; genç Mitannl'nin ketumluğuna güvenemiyordum. Galiba en iyisi, yasak aşkımızın şahidini oracıkta yere sermekti. Fakat güzel prenses âdeta içimden geçeni okumuştı. Koluma olanca gücüyle sarılıp silahıma davranmama engel oldu.

Naramslın'ın yüz ifadesinden bir anlam çıkarmak mümkün değildi. "Ah, siz miydiniz? Bu ne hoş bir tesadüf!" dedi tuhaf bir ses tonuyla. "Dalların arasında bir çitirtı duyunca, ben de torbama girecek bir çift kumru bulduğumu sanmıştım. Tanrılara ne kadar da sadakatle bağlısınız! Yine adak mı sundunuz?"

Öfkeyle kolumu kurtarmaya çalıştıysam da Perizad bırakmadı. Kardeşi için endişelenmekte haklıydı; o kadar kızgındım ki yasak aşkımızın duyulmasını önlemek için kılıcımı kullanmakta bir an bile tereddüt etmeyecektim. Naramsin alay edercesine yüzümüze bakıyordu.

"Ya sen, meraklı dostum?" diye bağırdım hırsla. "Sarayda seni daha soylu bir av beklerken, ne zamandan beri bu تنها yerlerde güvercin peşinde koşuyorsun?"

Genç Mitannl'nin suratı bir anda allak bullak oldu. Belli ki güzel Şerua'yı baştan çıkararak işlediği suçun ihtiyar ressamdan başka bir tanığı daha olduğunu bilmiyordu. "Sarayın bahçesinde gizlice dolaştığını görelî çok olmadı" diye ekledim. "Kadınların oturduğu kısmı kimselere sezdirmeden ziyaret etmek için hangi pencereye tırmandığını da söyleyeyim mi?"

Naramsin bir belimdeki kılıca, bir de omzuna asılı yaya baktı. Gözleri vahşice parlayınca, aynen benim gibi düşündüğünü anladım: Perizad yanımızda olmasaydı, birden açığa çıkan yasak aşkını benim kanımı dökerek örtmeyi deneyecekti.

“Neler söylüyorsun sen?” dedi Perizad şaşkınlıkla. Naramsin ve ben avladıkları hayvanı paylaşamadıkları için boğuşan iki aç dağ kedisi gibi karşı karşıya duruyorduk. “Kardeşimin kralın karlılarıyla ne işi var?”

“Yanılmadığıma eminim” diye karşılık verdim. “Bir seferinde gecenin geç vakti Diomedes’le birlikte kralın yanından dönerken, tesadüfen kardeşinin gizlene gizlene bahçelere doğru sokulduğunu gördüm. Uzun süredir hayatını tehlikeye atmasına sebep olan, Elam sarayından gelen altın saçlı prenestir. Ama anlattıklarımın zaten uzun zamandır haberdarsın Perizad.”

“Sen kesinlikle hayal görmüşsün Aras” dedi Perizad bildiğinden şaşmayan bir tavırla. Anladım ki Naramsin’le birbirimize girmemizi engellemenin bir yolunu arıyordu. “Böyle ağır bir suç işlemeye kim cesaret edebilir? Meseleyi bana açtığında tek kelimesine bile inanmamıştım ama seni de incitmek istemedim. Sana şu kadarını söyleyeyim ki Naramsin bu denli ağır bir suç işleyecek adam değildir. Ayrıca o kadar cesur olduğunu da sanmıyorum, hele elde etmesi daha kolay ve tehlikesiz olan güzel hizmetçiler dururken.”

“Çok doğru söylüyorsun Perizad!” diye atıldı genç Mitanni sibirsızca. “İnsanlar benden nasıl kuşku duyar, gerçekten anlamıyorum. En iyisi böyle meseleleri uluorta tartışmamak. Yoksa bu tür saçmalıklara benim akıllı kardeşimden daha kolayca inanacak birilerinin kulağına gidebilir. Kötü niyetli insanlar, geceleri sarayın bahçelerinde dolaşan hayaletlerin dedikodusu gibi, ıssız yerlerde yapılan gizli ayın hikayelerini de başka mecralara çekebilirler.”

“Emin değilim, gözlerim beni yanıltmış olabilir” diye karşılık verdim Naramsin’in gözlerinin içine bakarak. “Eğer sen de bana aynı şekilde söz verirsen, burada anlattıklarımı unutmaya hazırım.”

Naramsi ’in yüzündeki gergin ifade bir anda tebessüme dönüştü. “Gözümle görmediğim bir şeyi nasıl unutabilirim ki?” diye

bağırды sevinçle. İkimiz de ferahlamıştık. “Belki burada hayal görüyorum, aslında siz de zaten şu an bambaşka bir yerdesiniz! Elbette ki bunu kimselere anlatacak değilim; ne de olsa benim yaşımda bir insanın yavaş yavaş bunamaya başladığını itiraf etmesi utanç vericidir!”

Böylece uzlaşmaya vardıktan sonra Perizad’ın kardeşi ormanda gözden kayboldu. Talihimizi fazla zorlamamak için hemen arabaya atlayıp başkente döndük. “Akıllı olan aynı taş a ikinci defa takılmaz” dedi güzel prenses. “Halbuki biz vedalaşalım derken, aynı adama yakalanacak kadar aptalca hareket ettik. Ah, seninle ancak ıssız yerlerde bir araya gelebilmek, sonra da bir hırsız gibi ayrılıp gitmek ne kadar acı veriyor bana bir bilsen! Ne yazık ki tanrılar böyle takdir etmiş. Senin yanında olduğum bir tek an bile, gururumu ve şerefimi feda etmeye değer!”

Hiçbir şey söyleyemedim. Çaresizliğimden âdeta kahroluyordum. İçimde ilk kez büyük Asur savaşçısı Kilişu’nun öldüğünü görmek arzusu uyandı. Akşam o kadar çok baharlı şarap içtim ki kafamı toparlamakta zorlanıyordum. Dostlarımsa sık sık yön değiştiren rüzgârda kalmış kamışlar gibi bir o yana bir bu yana sallanıyorlardı. Fakat sesleri giderek yükseliyordu, nitekim az sonra avazları çıktığı kadar bağırarak şarkı söyleyip şamata yapmaya başladılar. Ağzımı bıçak açmıyordu; acıdan başka bir şey hissetmiyordum.

“Neyin var Aras?” diye sordu Zakrops keyifsizliğimi görünce. “Aramıza katılıp yakında Karadağlarda şöhret ve ganimet peşinde koşacağımız günleri kutlamak istemiyor musun? Orada bizi bekleyen savaşlardan korktuğuna ihtimal bile vermiyorum. Bugüne dek cesaretini yüzlerce kez kanıtladın.”

“Onu böylesine kederlendiren ne olabilir?” diye bağırды Stigos. “Gerçekten anlayamadın mı? Öyle ya, sen daha küçük yaşlarda denizlerde korsanlığı seçtin, ne ananı tanıdın ne babanı. Yaban elerde gezen her gencin yaşadığı hissi, belki de bu yüzden bilmiyor-sun. Şimdi ben de üzüldüm bak! Bu, geçmişte kalan güzel günleri, sımsıcak ana kucağını, akrabaları ve eski dostları özlemektir; buna sıla hasreti derler.”

“Sıla hasreti mi?” dedi tek gözlü hekim şaşkınlıkla. “Hem de sen bahsediyorsun sıla hasretinden, öyle mi Stigos? Bir hekim ola-

rak ancak şarap kafanı bulandırmış diyebilirim. Kölelerin senin için çalıştığı, kuş tüyü yataklarda yattığın Myloi'den hiç ayrılmamış gibiyken sila hasreti mi çekiyorsun? Senin nankörce burun kıvırdığın şeyleri, biz nimet biliyoruz! Mısır'dayken böyle konuşmuyordun ama. 'Ne işim var bu pislik yuvasında?! Ayaklarını bir kez denizde yıkayan, bir daha eve dönmek istemez!' diyordun. Unuttun mu yoksa?"

"Hayır unutmadım" diye karşılık verdi Stigos ciddiyetle. "Sevgili yurdumu bir zamanlar sert sözlerle aşağılar, evimde bulamadığımı uzaklarda bulacağımı sanırdım. Ne var ki yeryüzünün bütün ülkelerinde olağanüstü şeyler gördükçe, Myloi'de bıraktıklarım bana hep daha değerli görünür oldu. Böyle ne yaptığımı bilmeden diyar diyar dolaşıp dursam da köklerim oradadır."

Diğerleri sessizce dalıp gitmişlerdi. "Gerçekten de Truva'dan dönerken Diomedes'in karşısına çıkmış ve ganimetten aldığım hissenin cimri karımın eline geçmemesi için beni Argos'a varmadan indirmesini istemiştım" dedi Zakrops neden sonra. "Ah o zaman sevgili karım hakkında ne çirkin şeyler düşünmüşüm! Kavga ettiğimizde keskin sesiyle kulaklarımın zarını yırtsa bile, arada bir şefkati de esirgemeyen karımın kolları arasında yeniden yatmayı kaç zamandır özliyorum. Çocuklarımı bir kez olsun görmek için neler vermezdim! Şimdi yiğit oğullarımın pazularını yoklamak, güzel kızlarımın zarafetini seyretmek vardı."

Argoslu dostlar uzunca bir süre daha boyalı kupalarından şarap içtiler. Kıvrak dilli Polyphas bile arkadaşlarına sataşmayı unutmuş gibiydi. "Babamın mezarı başında dua etmeyeli kaç zaman oldu Polkos?" diye sordu kardeşine. "Dalından kopup rüzgâra kapılmış bir yaprak gibi kuzeyden güneye, doğudan batıya dur durak bilmeden gezdik de yurdumuzu unutturacak bir yer bulamadık."

"İnsanoğlu böyledir işte" diye tasdik etti Eurymakhos. "Alıştığı şeyi bir süre sonra değersiz görür ama ondan bir kez ayrıldı mı, bu sefer de onu özlemeye başlar."

Derin bir sessizlik oldu. "Messina'nın sık ormanlarında bir kez olsun gezebilsem, ondan sonra ne altın isterdim ne de mücevher" dedi Polymerios bir süre sonra içini çekerek.

"Savaş bittiğinde Diomedes bizi serbest bırakırsa, yurduma

dönüp soluğu ana babamın yanında alacağım; kim bilir beni ne çok özlemişlerdir!” diye ekledi Stigos.

“Bakalım yurda döndüğümüzde bizi hatırlayacak birileri çıkacak mı?” dedi Polkos şarapla dolu kupasının içine kaygıyla bakarak. “Argos kıyılarından denize açılalı dokuz yıl oldu. Zaten Truva’dan döndükten sonra orada uzun süre kalamamıştık. Belki dostlarımızın hepsi öldü, ihanete uğrayan Argos halkından bir biz kaldık! Yeryüzünde bir başımıza dolanıp duruyoruz; dağların tepesinde terk edilmiş, sahipleri çoktan unutulmuş esrarengiz kalelerden farkımız yok!”

Böylesine karamsar ve ümitsizdiler. Bir tek genç Kaliphon ağzını açıp tek kelime etmedi. Gözleri bir noktaya dalıp gitmiş, parmakları lirin tellerinde geziniyor, dökülen nağmeler yüreğimizi hüzne boğuyordu.

-VI-

Dicle’yi takip ederek en güneydeki Sus şehrinde başlayıp Urartu topraklarına uzanan o kadim Kral Yolu’nda kuzeye doğru ilerliyoruz. Assur’dan ayrıldığımızın üçüncü günü Diomedes’le birlikte garip bir olay yaşadık. Ormanda dinlenirken kül renkli bir antilop çalıların arasından fırlayıp açıklığa doğru seğirtti. Güzelim hayvan göz açıp kapayıncaya kadar kaybolurken, yanımıza ok ve yay almadığımızı pişman olduk. O sırada ağaçların arasında birini gördük. Bir an için bana Eşnunnalı gezgin tüccar Narmur gibi gelmişti.

“Hey Narmur!” diye seslendim şaşkınlıkla. “Burada tekrar karşılaşmamız ne tesadüf! Yanımıza gelsen! Dostum Diomedes’e Perizad’la beni Kudmuçilerin elinden kimin kurtardığını göstereyim!”

Etrafıma bakınca, gerçekten de altı sene önce Perizad’la birlikte Narmur’a rastladığımız yerde bulunduğumuzu hatırladım. Öğle vaktiydi, güneş pırıl pırıl parlıyordu ama ağaçların arasında dalga dalga yükselen bir sis bulutu vardı. Sonra Narmur’un sesini duydum; inanılmaz derecede değişmişti: “İnsan aklının almadığı şeye tesadüf der, oysa kader her şeyi önceden belirlemektedir.

Yollarımızın burada kesişmesini göklerin sahipleri takdir etmiş. Ne istediklerini buradan çıkarabilirsin.”

“Assur’a sağ salım ulaştığında bana anlattığın adam bu mu?” diye sordu Diomedes ayağa kalkarken.

O sırada ihtiyar yeniden seslendi: “Olduğunuz yerde kalın! Durup sizinle konuşacak vaktim yok. Oyalanmadan yola devam etmem gerek. Size şu kadarını söyleyeyim ki yolunuzu tanrılar çiziyor; gösterdikleri işaretlerin anlamını çözüp onlara uymak kendi elinizde. Gizli işaretlerin dilini çözün, yüreğiniz nereyi gösteriyorsa oraya gidin!”

“Tanrılar ne diyor?” diye bağırdım heyecanla. “Bizden ne istediklerini anlamamıza yardım eder misin? Kimsin sen? Benim tanıdığım ihtiyar Narmur musun gerçekten, yoksa bizzat göklerin sahiplerinden biri mi?”

“Soru sormayı bırak, sadece dinle” dedi ihtiyar cevaben. “Onların gönderdiği haberci rüzgârın önündeki buluta ve dalgaların kucağındaki dal parçasına benzer. Kartal gülen kuşlara sığınacak, körün susuzluğunu ekşi su giderecek. Güneş arayana yol gösterir ama onun gözleri ancak tanrıların kapısına varınca açılır.”

“Gülen kuşları nerede bulurum? Tanrıların kapısı nerededir?” diye seslendim. Fakat esrarengiz ihtiyar veda edencesine elini kaldırmakla yetindi. Sonra gözden kayboldu. Hemen heyecanla açıklığa doğru koştuk ama ondan bir iz bulamadık. Ne ezilmiş bir ota ne de kırılmış bir dal parçasına rastladık.

“Vaktiyle sizi Kudmuçilerden kurtaran o yaşlı adam mıydı?” diye sordu Diomedes kuşkuyla. “Bana kalırsa, bizimle konuşan ölümsüzlerden biriydi. O garip kehanette bulunan, Hermes’ten başkası değildi.”

“Doğru söylüyorsun” diye karşılık verdim titreyerek. “Aklım bir türlü almıyor ama dümdüz bir duvardan sırtıma bir esinti geldi sanki ansızın. O sözlerle bize ne anlatmak istedi? Kaderin bize ne hazırladığını öğrenmek için araştırmaya nereden başlamalıyız?”

“Vakti gelince anlarız” dedi Argos kralı cevaben. Sesinin tonunda tanrılara derinden bir bağlılık vardı. “Gönderdikleri haberin anlamını öncelikle araştırmamız gerekse de bize yardım ettikleri için tanrılara bol bol şükre delim.”

Bir ay sonra sağlam surlarla korunan Amid şehrine vardık. Amid uzun zaman önce Asur kralına bağlılığını bildirmişti. Akıllı ve yiğit kralı Tugjub, Pithunna'nın o kadar uğraşmasına rağmen ittifaka girmeyi reddetmişti. Fakat elindeki kuvvetlerden çok daha kalabalık olan düşman ordusu saldırısa uzun süre direnemezdi. Kaşkarlar ve Kudmuçiler geçip giderken kapılardan içeri kimseyi sokmamıştı. Asur ordusunun başkentten yürüyüşe geçtiğini haber alan Pithunna geri çekilmeye karar vermişti; arkasında düşman kalesi varken savaşa cesaret edemedi. Tukulti Ninurta kaleyi teslim etmeyen sadık krala büyük bir ödöl vaat ederek kaçan düşmanın peşine düştü. Yedi günlük mesafede, Dicle'nin kuzeydeki kollarından birinin kıyısında bizi bekliyorlardı.

Nehrin karşı kıyısındaki bataklık bölgede gün ışığı vurdukça parlayan silahlar, kalkanlar ve miğferler, gece vakti yıldızlar gibi yanıp sönüyordu. Göz alabildiğine uzanan düşman bölüklerinin aradaki onca mesafeye rağmen bize kadar ulaşan savaş naraları havada o kadar vahşice çınılıyordu ki nice savaşlar görmüş Asurlular safları daha bir sıkılaştırdılar. Komutanların emrine artık eskisi kadar hevesle itaat etmiyorlardı. Ahşap bir köprüden nehri geçtik. Son Asur askeri de karşıya yakaya ulaştıktan sonra Tukulti Ninurta köprüyü yıktırıp kalasları suya attırdı. Savaşçılarının sızlanmaya başladığını görünce onlara yüksek sesle şöyle hitap etti:

"Rahat yataklarda yatmak, avare avare gezmek bittil! Gözünü kan bürümüş düşmanımız bizi bekliyor. Yiyip içecek, durup dinlenecek vakit bırakmayacak! Karadağlılar bugüne dek karşımızda korkup siniyordu, oysa şimdi hırsla üstümüze atılacak, hepimizin kellesini sıırıkların tepesinde görmedikçe durmayacak. Sizi ödleğ herifler, hiç kuşkunuz olmasın ki saldırmayı bırakıp korkuyla geriye dönüp kaçma aptallığını gösterdiğiniz zaman bunu başaracaktır! Pithunna gerçekten övünmekte haklı, çünkü onun emrinde korku nedir bilmeyen yiğit savaşçılardan oluşun bir ordu var. Gel gelelim benim gibi zavallı bir zırdeli, almış yanına titreyen kötürümleri, zırlayan bebeleri, çıkmış sahlalara!"

Asur askerleri utanarak sustular. Kral konuşmasını kaldığı yerden devam ettirdi:

"Bununla birlikte, zeki ve tecrübeli bir komutanınız olduğu için

sevinin! Her ne kadar bana sizden çok, savaşçı bir kavim daha layık olsa da lütfedip anlayışlı davranarak başınızda duruyorum. Düşmanlar bir araya toplanıp ananızı çağırınca, himayesine sığındığınız kişi benim. Kudmuçiler yırtıcı hayvanlar gibi pusuda beklerken, kurtuluşu sırtınızı dönüp kaçmakta aramamanızı tavsiye eden de benim. Halbuki kaçmak kolayınıza gelirdi, değil mi? Verdiğim öğüt kulağınıza küpe olsun diye tahta köprüyü yıktırdım. Zaten ona ihtiyacınız kalmamıştı. Buradan zaferle çıkarsak yenisini yapmak için yeterince vaktiniz olacak. Yok eğer kaypaklığınız yüzünden savaş kaybederseniz, dönüş yolu için kaygılanmanıza gerek kalmayacak çünkü korkaklığınızla hak ettiğiniz ölüme tez elden kavuşmuş olacaksınız.”

Tukulti Ninurta'nın böyle konuşmasına gücenen Asurlular homurdanmaya başladılar. “Bugüne dek hiç korkup kaçmadıkl”, “Başımıza geçip bir an önce hücum emrini ver ki savaşın sonunda ölümü kimin hak ettiğini göresin!” diye bağırانlar oldu; Asur kralı gülümsedi:

“Tamam! Şu rezalete bir son vermeye kararlı olduğunuzu gördüm. Başınızda kimin bulunduğunu hiçbir zaman aklınızdan çıkarmayın! Bu kudretimle bana ancak savaş tanrısı denktir, düşmanlarımın karşısında asla boyun eğmeyeceğim! Gerçek Asurlular gibi savaşırsanız, yeni bir köprü kurmaya sahiden gerek kalmaz; o zaman bu nehri düşmanlarımızın cesetlerini çığneyerek, ayaklarımızı bile ıslatmadan geçeriz!”

Savaşçılar coşkuyla savaş naraları patlattılar o an. Artık yerlerinde duramaz olmuşlardı. Tukulti Ninurta ise beklenenin aksine hücum borularını hemen çaldırmayıp ordu komutanlarını etrafına topladı.

“Pithunna'nın savaşmak için neden bu vadiyi seçtiğini herhalde siz de fark ettiniz” diye konuştu kral. “Dağlardan inen pek çok dere ve akarsu, vadiyi boydan boya kat edip bir ağacın dalları gibi kollara ayrılarak bütün araziye suladıktan sonra nehre dökülüyor. Dört bir yanda su birikintileri ve gölcükler oluşmuş. Burada zemin yumuşak, hattâ yer yer bataklıktır. Kesin bir zafer kazanacağımızı düşünerek orduyu savaşa sürersek, arabalarımız çamura saplanır. Aptalca davranıp tedbiri elden bırakırsak, bütün savaşçılarımız

bataklıklarda boğulup gider. Pithunna çok kurnaz, bizi bu vadiye gömmek istiyor. Ama yüce Assur bana düşmanın hilesini kendi lehimize çevirmek için mükemmel bir fikir verdi.

Ben önce ordunun üçte birini alıp düşmanı oyalamak ve savaşma hevesini körüklemek için hücumla geçeceğim. Sen Kilişu, akşam olunca emrindeki birliklerle doğu yönündeki dağların arkasına dolaşacak, karanlıktan faydalanarak yukarı tırmanacaksın. Günün ilk ışıklarıyla birlikte bir çağlayan gibi akarak dağların eteğini tutan düşmanı bulunduğu mevziden söküp bataklığa doğru süreceksin. Diomedes, sen de aynını sol kanatta yapacaksın. Asıl savaş yarın tanyeri ağardığında başlayacak. Zırhlarınızı çıkarın, kılıçlarınıza bez sarın. Pithunna eminim baskın yememek için nöbetçi koyacaktır, onları huylandırmayın. Savaş başladığında zaten zırha ihtiyacınız kalmayacak, çünkü kılıç tokuşturmayacak, adam doğrayacaksınız."

Aynen söylediği gibi oldu. Tukulti Ninurta'nın komutasındaki en yiğit arabalı savaşçılar hücumla kalktı. Kendisi de en şiddetli çarpışmalarda birliklerinin başındaydı. Ama ne zaman ki savaş arabaları çamura saplanmaya başladı, Asur savaşçıları atları çevirip arabaları yeniden sağlam zemine çektiler. Vahşi çılgınlıkla atarak onları takip eden Kudmuçiler, Asur okçularının menziline girmek için belli bir mesafede durdular. Savaşın ilk günü bunun gibi önemsiz çarpışmalarla geçti. Nihayet karanlık çöküp yıldızlar belirdiğinde, Kilişu ve Diomedes zırhlarını çözdüler. Kılıçlarımızı ve mızraklarımızı bezlere sararak harekete geçtik.

Gökyüzü sert rüzgârların sürükleyip getirdiği kül renkli bulutlarla kapanınca üşümeye başlamıştık ama hareket halinde olduğumuz için kısa sürede ısındık. Karanlığın içinde Lynkeus'un gözü nü kan bürümüş kurt adamları gibi sessizce ilerliyorduk.

Yamaca tırmanırken kayaların arasında dikilen nöbetçilere iki kez rast geldik. İlkini Polymerios iki küreğinin arasından mızrakladı; yere düşerek gürültü çıkarmaması için, biz oradan sessizce geçip gidinceye dek demir zırhlı kurbanını kayalara yasladı. Polkos diğer nöbetçinin ağzını güçlü elleriyle kapatırken kardeşi Polyphas hançerini adamın küçük levhalar halindeki zırhının içinden karnına soktu.

Tanyeri ağarıırken sarp yamaçtan vadiye indik. Karşı taraftan da birdenbire silah şakırtıları gelince, Kral Tukulti Ninurta'nın düzenli birliklerine hücum emri verdiğini anladık. "Gün bugündür dostlarımı!" diye haykırdı Diomedes tok sesiyle. "Hiçbiriniz gevşemeyin! Zeus ve Athena aşkına! Aras'ın intikamı için katil Pithunna'ya ölüm!"

Hep birlikte savaş naraları eşliğinde, Nil Nehri'nin köpüren dalgaları gibi çağlayarak düşmanın üstüne atıldık. Vadinin karşı yakasında Kilişu ve cengâverlerinin silahları parıldarken, çok savaş görmüş Asur atlarının tiz kışnemeleri geldi sağ taraftan. Tukulti Ninurta düşmanı demir bir penseyle olgun bir meyve gibi ezmek için her iki kanada da arabalı savaşçılarının en tecrübelilerini göndermişti. Kralın arabası aradaki onca mesafeye rağmen göz kamaştırıcıydı. O arabanın içinde savaş idare eden kral da altın zırhıyla muhteşem görünüyordu.

Pithunna ve müttefikleri de yaman dövüşüyordu. Ne var ki Alzi ve Nairi prenslerinin birlikleri onca savaş arabasına sahip olmalarına rağmen, Asurluların ağır baskısıyla bir atın toynakları altında kalmış kum gibi dağılıp gitti. Tukulti Ninurta'nın vahşice hamlesine kahramanca direnen bir tek kişi vardı içlerinde: Alzi Kralı Ehili Teşup.

Alzi kralı uzun boylu değildi ama büyük bir gayretle ve akıllıca dövüşüyordu. Geniş ve tıknaz yapılı gövdesini parlak siyah renkte bir zırh koruyordu. Miğferi yoktu. Bir an için, yüzünü çok uzun zaman önce bir kez gördüm gibime gelmişti.

Alzi cengâverine doğru ilk harekete geçen Naramsin oldu. Daha karşısına dikilmeden mızrağını savurdu. Akıllı bir çoban köpeğinin tepinip duran azgın boğanın toynakları altında ezilmek için geri çekilmesi gibi Ehili Teşup da hızla üstüne doğru gelen mızraktan hafifçe yana eğilerek kurtulmayı başardı. Hamlesinin savuşturulduğunu görünce şaşkına dönen Naramsin'in kafasına topuzunu indirdi. Genç Mitanni arabasından savrulup külçe gibi yere yığıldı.

Alzi kralı hasmının silah ve teçhizatını almak ve ona son darbeyi vurmak için arabasını hemen geri döndürdüyse de yiğit Amid Kralı Tuglub çabuk yetişti, yerde baygın yatan savaşçıyı kalkarı-

la emniyete aldı. Ehili Teşup hirsından kuduruyordu ama kalabalıktan yol bulup hasmına ulaşamadı. Sadık Amid kralı Naramsin'i arabasına almayı başarmıştı.

O sırada Kudmuçilerin pek çoğu aslında bize mezar etmeyi düşündükleri bataklıklara doğru gerilemiş, başka bir kurtuluş çaresi göremeyince yeniden cesarete gelmişlerdi. Sabırsızlanarak karşı yakaya, Kilişu'nun girdiği çarpışmayı kazanıp kazanmadığına bakınca, pek çok düşman savaşçısının direnmek üzere bir araya toplandığını gördüm. Aralarında tepesi sivri demir miğferli Kaşkarların da olduğunu fark ettiğimde yüreğim güm güm atmaya başladı. Can düşmanım Pithunna, adamlarının tam ortasındaydı.

Kara zırhı baştan aşağı kanlara bulanmıştı ama bu kendinin değil öldürdüğü Asurluların kanıydı. Coşkun bir ırmak misali akan Kilişu'nun birliklerini tıpkı bir kaya kütlesi gibi ikiye ayırdı. Nihayet Asur ordusunun başkomutanının karşısına dikildi. İki dağ kedisi gibi birbirlerine girdiler. Yaptıkları karşılıklı hamleler müthişti ama ikisi de bir an bile sarsılmaksızın vuruşmaya devam ediyordu.

"Diomedes!" diye seslendim. "İntikamım beni nereden çağırıyor, gördün mü? Yanımdan ayrılma ki şu kahrolası katili elimizden kaçırmayalım!"

Argos kralı hemen ters dönmüş bir arabayı acı bir kuvvetle tekerleklerinin üstüne çevirip dizginleri bana attı; atlar sabırsızca ileri doğru fırlarken bir sıçrayışta yanıma çıktı. Bir şahin gibi yanımdan geçip Alzi kralının üstüne doğru süzülen Tukulti Ninurta'yı gördük bir an. O zamana kadar canını kurtarmayı başaran Ehili Teşup, Asur kralının zorlu hamlelerine karşı fazla dayanamazdı. Birkaç yerinden yara almıştı, kan kaybediyordu. Nihayet kendisi de tehlikeyi gördü, can havliyle arabasını çevirip cesurca bir karar vererek Asur askerlerinin üstüne sürdü. Onunla uğraşacak vaktimiz yoktu; hedefimiz Pithunna'ya doğru son sürat ilerliyorduk.

Kaşkarların reisi onca gürültünün ortasında fırtına gibi üstüne gelen demir tekerlekli arabanın gümbürtüsünü duyunca şaşkınlıkla arkasına dönüp baktı. Kısacık bir an gözlerimin içine baktı. Kara sakallı solgun yüzünde öfke, nefret ve hayal kırıklığı okunuyordu. O an içimde, anamı babamı öldüren caninin benim kim olduğumu bilmediği düşüncesi uyandı. Pithunna bakışlarını rüzgârla dalga-

lanan saçları ve çakmak çakmak gözleriyle korkunç bir intikam ifritine benzeyen Diomedes'e çevirdi. Yüreğine bir korku düştüğü apaçık belli oluyordu. Hırsla saldıran Kilişu'ya o ana kadar cesurca direnmeyi başardıysa da Diomedes'i görünce korkudan kaçacak delik aramaya başlamıştı. Adamlarının getirdiği zırhlı ata atladı; olanca azametiyle şaha kalkan hayvanın başını geriye çevirdi.

"Dur Plthunna!" diye seslendi Diomedes hırsla. "Kendini savun ki kanını döktüğüme değsin!" Ne var ki Kaşkarların reisi dönmedi, tam aksine, etrafındaki adamlarla birlikte atını mahmuzlayarak daha da hızlandı.

"Dur Plthunna! Elimden kurtulamazsın!" diye haykırdı Argos kralı yeniden. Fakat amansız düşmanım canını dişine takmış, burundan soluyup tepinerek Asur saflarının arasında kendine yol açmaya çalışan atın üstüne doğru iyice eğilmişti.

Diomedes öfkeden kudurmuştu. "Karadağlılar seni bugüne dek hep bir kahraman olarak görmüşlerdi Plthunna!" diye bağırdı. "Oysa bundan böyle birbirlerine ne kadar ödleğ olduğunu anlatıp lanetle anacakları!"

Kaşkarların reisi Asur savaşçılarının arasından vadiye çıkmaya uğraşiyor, kendini durdurmaya çalışanları ekin gibi yere seriyordu. Nihayet karşısına demir mızraklarıyla cesur Stigos ve tecrübeli savaşçı Polymerlos dikildi. Ne var ki Kaşkarların reisi yere doğru süzülen kartalın pençelerinden sıyrılan tavşan gibi seri bir hareketle Polymerlos'un fırlattığı ağır mızrağı savuşturup eğri palasını Stigos'un göğsüne indirdi. Kısa boylu Stigos yere yığıldı; çok kötü yaralanmıştı.

Ben dehşetle haykırarak atları çılgınca kırbaçlarken Diomedes mızrağıyla hayvanların sırtına vuruyordu. Buna rağmen birbirine girmiş kalabalığın arasından yol bulamayınca uçarcasına kaçan atlıya yetişemedik. Vadinin çıkışında genç Kaliphon'u gördüğümde içimde son bir ümit ışığı yandı. Delikanlı, babasından kalma koca yayı kaldırdı, arkası tüylü oku kirişe itinayla yerleştirdi, hiç acele etmeden nişan aldı. Athene'ye ve nişancı Apollo'ya oku hedefine ulaştırmaları için yalvardım ama onlar başka türlü düşünüyormuş meğer; gün ışığıyla parlayan tunç temrenli okun kafasına doğru uçtuğunu gördüm, ancak Pithunna kurtulmayı başardı.

-VII-

Artık müthiş bir katliam başlamıştı. Asur savaşçıları, başkomutanı kaçıktan sonra bataklıklara kısırılan çaresiz düşmanlarına kurtlar gibi saldırıyordu. Kısa süre içinde pek çoğu yangına teslim olan saman çöpleri gibi telef oldu. Savaş o kadar korkunçtu ki vadi-den geçen bütün dereler kan kırmızı akıyor, tepeler gibi yığılan cesetler büyük nehre dökülen akarsuların ağzını tikiyordu. Nerede bir Karadağlı kıpırdansa, hemen bir Asur askeri yetişip sivri demir mızrağını göğsüne yahut sırtına saplıyor, hasmını silah kullanmadan alt edenler ayağıyla basıp bataklığa gömerek boğuyordu. Düşmanlardan civardaki dağlara kaçıp kurtulmak isteyenler Kilişu'nun adamları tarafından öldürülüyor, silahlarını atıp ellerini uzatarak yalvar yakar aman dileyenler bile affedilmiyordu. Kudurmuşçasına kan dökenlerin en zalimi Tukulti Ninurta'ydı. Tüylerim diken diken olmuş, artık ölenlere acımaya bile başlamıştım.

Asurlular, Karadağların savaşçıları sık ormanda baltayla açtığı arazide yeniden ağaç yetişmemesi için ateş yakıp geride külden başka bir şey bırakmayan bir köylü acımasızlığıyla katlediyordu. Cesetlerin kellelerini bile kesip alıyor ve gaddarca bir sevinçle kanlarını akıta akıta kule gibi yığıyorlardı. Ordu komutanları zaferin ardından yirmi binden fazla ölü saydılar; Tukulti Ninurta o sayıyı hem övünmek hem de gelecek nesillere bir ihtar olarak bırakmak amacıyla heykeltıraşlarına vadiye bakan kayalık dağlara kazıdıkları kitabeye yazmalarını emretti.

Halbuki kazanılan zafer bizi sevindirmiyor, tam aksine Stigos için kahroluyorduk. Otların üstünde hırıldaya hırıldaya can çekişen, alabildiğine açtığı gözlerini ürkek bir çocuk gibi göğsüne diken dostumuzun etrafına dizilmişti. Diomedes miğferimi alıp su getirdi. "Artık Myloi'yi bir daha göremeyecek, ihtiyar ana babana bir kez daha sarılamayacaksın" diye konuştu acıyla; dostumuzun yüzünü ıslatarak serinletti. "Fakat kalbimizde yaşayacaksın. Yollar bizi yurdumuza döndürürse, seni tanıyan herkese burada bir kahr-raman olarak can verdiğini anlatacağım."

Stigos ıstırabından kasılan ağzını aralayınca kan geldi. Argos kralının adaleli kolunu yakaladı. "Zarlar..." diye fısıldadı belli belirsiz bir sesle. "Bana zarlarımı verin!"

“Ölümü yenemezsin Stigos” diye karşılık verdi Diomedes dostuna acıyarak. “Çünkü o insanın talihinden daha güçlüdür; her oyunun sonunda o üstün gelir!”

“Zarlar!” diye çıkıştı Stigos son bir gayretle sesini yükselterek. Ölüm giderek yaklaşıyordu, bakışları bulanmıştı. “Bana zarları verin hemen!”

O zaman Tydeus’un oğlu kemikten zarları çocuk gibi ağlayan Polkos’un kocaman elinden aldı, can çekişen adamın avucuna sıkıştırıp dermansız parmaklarını kapattı. Dostumuzun çelimsiz bedeni bir an sarsıldı, son kez doğrulmaya çalışırken can verdi.

Ölümler diyarının tanrısı Hades’e bol bol adaklar sunup ona iyi muamele etmesi için yalvararak cesedini yaktık. O mert adamı yitirmek bizi öyle derin bir eleme boğmuştu ki ne zafere ne de korkunç savaştan sağ çıktığımıza sevinebiliyorduk. Birbirimizle tek kelime konuşmadık, hepimiz düşüncelere dalıp gitmiştik.

Kaliphon yanıma sokuldu. “Belki inanmayacaksın ama can düşmanın Pithunna’yı vurduğuma eminim Aras” dedi usulca. “Attığım okun aç bir atmaca gibi hedefine vardığını gördüm, ne var ki onu okumun işlemediği görünmez bir kalkan gibi koruyan çok güçlü bir büyü olmalı. İtiraf etmek gerekirse talihsiz bir okçuyum; ne yazık ki tanrılar nişancılığımın meyvesini almama izin vermedi ve ölümü bin kez hak eden adam halen hayatta.”

“Kendine kahretme dostum” diye karşılık verdim. “Her şeyi belirleyen kaderdir. Attığın oku hangi gücün, niçin yolundan saptırdığını günün birinde muhakkak öğreneceğiz.”

Asurlular kazandıkları zaferi devasa ateşler yakarak, gece yarısına dek bol bol yiyip içerek kutladılar. Bir haberci gelip Diomedes ve beni Tukulti Ninurta’nın yanına götürdü. Asur kralı ordu komutanlarını etrafına toplamıştı, o muhteşem savaş arabasında oturuyordu. En yiğit savaşçıları gösterdikleri cesareten ötürü çok kıymetli armağanlarla ödüllendiriyor, öldürdükleri düşmanların en güzel silahlarını, ayrıca süslemeleri göz kamaştırıcı zırhlarını ve kalkanlarını, değerli taşlarla bezeli hançerlerini ve soylu atlarını onlara veriyordu. Sıra Amid Kralı Tuglub’a gelince, Tukulti Ninurta herkesin duyacağı bir biçimde sesini yükselterek şöyle söyledi:

“Savaşçılarımda içinde en sadık olanı sendin Tuglub, bu yüz-

den senin payın diğerlerinden daha büyük olmalı. Dile benden ne dilersen! İşte bütün ordumun önünde sana söz veriyorum: Asur kanunlarına aykırı olmadıkça senden hiçbir şeyi esirgemeyeceğim.”

“İltifatın bana en büyük ödüdür yüce kral!” diye cevap verdi Tuglub. Uzunca boylu, sarı saçlıydı; ilerlemiş yaşından dolayı omuzları çökmüş, yine de gücünden hiçbir şey yitirmemişti. Gümüş işlemeli meşin zırhına kadar inen uzun, kıvrıkcık sakalını sıvazladı. “Ama doğrusunu istersen, uzun zamandır arzuladığım bir şey var. Nasıl söyleyeceğimi de bilmiyorum, seni kızdırmaktan korkuyorum.”

“Çıkar dilinin altındaki baklayı!” diye bağırdı Tukulti Ninurta, pırıl pırıl kupasını kaldırıp kaşlarını çatı. “Sana büyük görünen, belki benim gözümde hiçtir. Cömertliğimin sınırlarını ölçmeye kalkma!”

“Dinle o halde yüce kral” diye karşılık verdi Tuglub heyecanla. “Uzun zamandır seninle aramdaki bağları daha da güçlendirmeyi arzuluyorum. Son nefesime kadar sana sadakatle hizmet edeceğim. Bilesin ki ben hayatta olduğum sürece Amid senin kalendir. Ancak ölüm beni çağırdığı zaman, bu Asur şehrini kim bekleyecek? Elbette ki genç oğullarım babalarının izinden ayrılmamak için var güçleriyle çalışacaklardır. Fakat haydut sürülerinin ortasında tek başına ayakta kalabilmek, hattâ onlara karşı savaşa savaşa direnebilmek kolay mı? Sen Dicle kıyısınca süratle ilerleyerek imdadıma yetişmesen, beni bile ele geçireceklerdi; Amid senin şehrin olmaktan çıkacaktı, ben de sana yeterince hizmet edemediğim için ölüler diyarını boylayacaktım! Peki ya doğuda ve güneyde savaş meydanları seni çağırdığında bizi kim kurtaracak?”

“Tamam, endişeni anlıyorum” dedi Tukulti Ninurta cevaben. “Ama bundan böyle şöhetim düşmanlarını korku ve dehşete düşürüp şehrinin surlarından ebediyen uzak tutmaya yetecektir. Bu topraklara saldırmaya niyetlenenleri asilerin bataklıklara gömülü cesetleri uyarmayacak mı? Savaşçılarımda burada yok ettikleri düşmanlar bir daha asla kalkamazlar!”

“Doğru söylüyorsun yüce kral” dedi Tuglub aceleyle. “Yine de güzün çıplak gördüğün tarlalar, ertesi yaz gün ışığıyla yeniden olgun başaklarla dolar.”

“Karadağlarda da yeni savaşçılar yetişecektir” diye onayladı Asur kralı. “Ama bunu engelleyebilmek için yaratıcı tanrı olmam gerek. Oraların kadınları çöl kumları gibi kısırlaştırıp erkeklerini kurumuş ağaçlar gibi dölsüz bırakamam yal Seni ve şehrini belalar-dan korumak için ne yapmamı istiyorsun?”

Bunun üzerine Tuğlub bütün cesaretini topladı. “Haşmetli kral, Amid sadece dostlarından değil aynı zamanda akrabalarından da sayılan ve sana torunlar verecek bir adam tarafından idare edildiği müddetçe emniyette olacaktır” diye konuştu.

Tukulti Ninurta arzusunu dile getiren adamı hayretle süzdü, alını birdenbire derin çizgilerle kırıştı. Fakat biraz sonra konuşma-nın başında söylediği cesaret verici sözleri hatırladı. “Sadık hiz-metkârim, gerçekten çok cüretkârsın” dedi samimi bir dille. “Bana damat olmak istiyorsun demek! Sakın haddini aşma! Bir Asur prensesi, kendinden aşağı bir erkeğe asla ait olmayacaktır! Benim kızlarımla ancak kralların oğulları evlenebilir. Sana karşı iyi niyetimi muhafaza ettiğimi göresin diye kendi sarayımdan başka bir kadın vererek arzunu yerine getireceğim. Adı ve şöhreti düşmanlarına korku salacak evlatları onunla yaparsın. O zaman oğlum gibi ol-mazsın belki ama en azından kardeşim yerine geçmiş olursun. Bu sana ve sülalene olan borcumun karşılığıdır.”

Kralın vaadiyle son derece mutlu olan Tuğlub huzurunda yere kapanıp ayaklarını öptü. Kısa süre önce Ehil Teşup’un topuz dar-besini yiyip arabasından savrulan Naramsin üstündeki sersemliği henüz atamamıştı ama o alaycı neşesi çabucak yerine gelmişti. Yattığı yumuşak yataktan beyaz sargılı başını kaldırdı. “Krala te-şekkür etmekte aceleci davranma kurtarıcım, hele seni neyle ödüllendirdiğini görmeden!” diye konuştu. “Sırf kadınların en çir-kinini başından savmak için arzunu yerine getirmediği ne malum?”

Ordu komutanları kahkahaları koyuverdiler. Tuğlub afallamıştı; genç Mitanni’yi ilkin öfkeyle süzen, sonra savaşçılarıyla birlikte gül-meye başlayan Asur kralına baktı. “Sanırım Amid kralının dilberler-de gözü yok, onları kendi yaşadığı şehirde fazlasıyla buluyordur” diye karşılık verdi Tukulti Ninurta. “Onun asıl muradı, soyu bir kan taşıyan eştir, öyle değil mi sadık hizmetkârim Tuğlub? Bu durumda yiğit savaşçımın hasretini gidermek için bizzat karşılayıp sarayı-

ma getirdiğin kızıdan daha uygun kim olabilir Naramsin? Tanrıların geçen sene yanlarına aldıkları babası, dağlık Elam ülkesinde Karind prensiydi. Onun dört yıl önce sarayıma aldığım kızını sana vereceğim Tuğlub. Bugünden tezi yok başkente haberci gönderiyorum. Yeni eşinin adı Şerua'dır ve sana gurbüz evlatlar doğuracaktır!"

Dehşetle Naramsin'e baktım. Genç Mitanni ömründe gün yüzü görmemiş gibi soluvermişti. Koyu renkli gözleri çıkmak çıkmaktı, elleri titriyordu. Aslında bunun gerçek sebebini benden başka kimsenin bilmesine imkân yoktu ama aklımdan ilkin Tukulti Ninurta'nın Naramsin'le Elam kızının ihanetinden tesadüfen haberdar olduğu ve bu rezalet dillere düşmeden böyle gaddarca bir intikam almak istediği ihtimali geçti.

Hiç hesapta yokken kendi yaptığı hilenin kurbanı oluveren genç Mitanni'nin bakışlarında acı ve nefret okunuyordu. Vaktiyle genç prensesin güzelliğini ustaca gizlemeyi başarmasa, kral onu şimdi Amid kralına verir miydi?

Naramsin daldığı düşüncelerden sıyrılıp ümitsizliği bir yana bıraktı. "Yiğit Tuğlub'a soylu Şerua'yı mı vereceksin? Gerçekten iyi bir seçim" diye konuştu. Sonra kayıtsızca Amid kralına döndü. "Böyle bir şerefe erişmene sevindim. Fakat sana hayatımı borçlu olduğum için bir iyilik yapacağım: Güzeli prensesi nasıl ki babasının Karind'deki sarayından başkent Assur'a getirdiysem, aynı şekilde oradan alıp sana kendi ellerimle teslim edeceğim. Ey yüce Asur kralı, böylece kurtarıcıma olan borcumun en azından bir kısmını ödememe izin ver!"

"Eğer kendini toparlayabiliyisen, sırf seni, Tuğlub ve Kilişu'yu biraz olsun neşeli görmek için bu ricayı geri çevirmeyeceğim!" diye karşılık verdi Tukulti Ninurta. "Gören sanır ki zaferi düşmanımız kazandı! Savaşı yitirdim de farkında mı değilim? Ne diye suratınızı asıyorsunuz? Yunanlılar da şu çetin mücadeleden zaferle ayrılmamış da ağır bir yenilgiyle hayata küsmüş gibi görünüyorlar!"

"Doğru bildin yüce kral, gözlerin yanlış görmüyor" dedi Diomedes. "Yüreğimde zerrece sevinç yok, çünkü bu zafer bana çok pahalıya patladı. Sadık dostum Stigos şu yanan odun istifinin üstünde cansız yatarken, neşelenmek bir yana, gözyaşları içinde yas tutabilirim ancak."

“İçimde sevinç değil, sadece öfke ve hayal kırıklığı var, çünkü ele geçirmeye yemin ettiğim o lanet olası Pithunna yine kurtuldu!” diye ekledi Kilişu vahşi bir yüz ifadesiyle. “Savaş esnasında kalabalığı yara yara üç kez karşısına dikildim ama her seferinde direnmeyi başardı. Nihayet gücü tükenmeye yüz tuttuğunda, dördüncü kez saldırıya geçtim. Ne var ki bu sefer de o ifritler gibi ata binme yeteneğiyle kurtuldu. Ey kral, yüreğimi saran kapkara öfkeden dolayı sevinemiyorum diye bana gücenmel”

“Seni gayet iyi anlıyorum, ben de aynı hayal kırıklığını yaşıyorum” dedi Tukulti Ninurta. “Düşman ordusunun başı, karşıma dikilmesi gerekirken arabasını geriye çevirip korkakça kaçarak o sefil canını kurtardı. Ben kanatlarını kırıncaya kadar Karadağlarda kartal namıyla anılan, bir zamanların şanlı Alzi Kralı Ehili Teşup’tan bahsettiğimi herhalde anladınız.”

“Kartal mı dedin?” diye bağırarak Diomedes’le aynı anda. “Kuzey ülkelerinde bu isimle mi anılıyor?”

“Hiç duymamış mıydınız?” diye sordu Kilişu hayretle. “Öyle ya, siz Yunansınız! Alzi kralı, kuzeyde yaşayan kavimler tarafından Teşup olarak adlandırılan hava tanrısına tapar; onlara göre Teşup tanrılarının en güçlüsüdür. Havada geniş kanatlarıyla süzülürken güneşin ışığını kesen Şarumma kartalı onun habercisidir. Karadağlılar, krallar arasında en çok onun cesaretine hayrandır; bu yüzden ona Teşup’un en büyük hizmetkârının adını vererek boyun eğderler.”

“Kartal gülen kuşlara sığınacak” dedim kendi kendime. “Ve körün susuzluğunu ekşi su giderecek.”

“Ne mırıldanıp duruyorsun Yunanlı?” diye müdahale etti Tukulti Ninurta kuşkuyla. “Yoksa Alzi kralının nerede saklandığını biliyor musun?”

“Hayır” diye cevap verdi Diomedes benim yerime. “Dostumun söyledikleri, tuhaf bir kehânete işaret eden kelimelerdir. Birkaç gün önce Dicle kıyısındaki ormanda dinlenirken, sislerin içinden ihtiyar bir adam bize böyle seslendi. Gözden kaybolduktan sonra ondan bir iz bile bulamayınca, tanrılarının gönderdiği haberci olduğuna kanaat getirdik. Şimdi bu muammanın ilk bölümü aydınlandı gibime geliyor. Peki ya gülen kuşlar nerede yaşar? Siz hiç böyle bir şey duydunuz mu?”

Kısa bir sessizlik oldu. "Size ta Harran'da, altı sene önce ilk kez karşılaştığımızda kuzey dağlarında bulunan büyük bir denizden bahsetmiştim" dedi Kilişu. "Efsanelere göre o denizde, meçhul hayaletlerin yuvalandığı kayalık bir ada yüzermiş. Orada zaman zaman tok kahkahaların yankılandığı söyleniyor. Sizin şu kehanette o hayaletler kastedilmiş olabilir mi acaba? Bahsettiğim Yukarı Deniz'in kıyılarında savaşçı Urartu halkı yaşar; Ehili Teşup'un yenilgiye uğradığı savaşın ardından o güçlü komşusuna sığınması pekâlâ mümkün."

O an aklıma aşkımızın başladığı gece Perizad'ın hikayesini anlattığı Mitanniler geldi. Biraz düşününce, o kara bahtlı halkın atası Kirta'yı hatırladım. Perizad, atasının çok uzun yıllar önce Gülen Kuşlar Adası'nda uyuyan şafak tanrıçasının koynuna girip onu kirleterek kendinin ve soyunun üstüne çektiği lanetten bahsetmişti. O gece karla kaplı dağların ortasındaki ıssız denizi anlatan güzel sevgilimin sesi kulaklarımda çınladı ama Perizad'ı ve aşkımızı ele vermekten korktuğum için sustum.

"Dostum Kilişu, söylediklerin doğruysa, hemen Ehili Teşup'un peşine düşmeliyiz" dedi Diomedes. "Çünkü tanrılar bize bundan başka bir görev vermiş olamaz. Kehanetin sırrını başka türlü çözemeyiz. Kaçağın fazla uzaklaştığını sanmıyorum. Yanımıza bu yöreyi iyi bilen bir kılavuz verirsen onu kısa sürede ele geçiririz."

"Alzi kralı hayatta olduğu sürece Karadağlara barış gelmez" dedi Tukulti Ninurta düşünceli bir edayla. "Ne zaman ki kellesi uçtu, o zaman Pithunna'nın fitneleri de orada yaşayan halkları bana karşı birleştirmeye yetmez. Kaşkarların reisi o yörenin yabancısıdır, onun nüfuzu yörenin en güçlü kralıyla arasındaki dostluğa dayalı. Ehili Teşup'u ordumla birlikte takip etmeye kalksam, bu sefer de güçlü Urartular bana düşman kesilir. Onlara karşı açılacak bir savaş muhakkak uzun sürer ve biz güneydeki mağrur hedefimiz Babil'in üstüne yürümekte çok geç kalırız. Bu yüzden intikamımı almanız için sizi Yukarı Deniz kıyılarına gönderiyorum Diomedes. Bir tüccar dahi olsa Asurlulara asla sıcak bakmayan Urartular, Yunan olduğunuz için size düşmanca davranmayacaklardır. Adamlarınla birlikte oraya git ve Ehili Teşup'un kellesi i Assur'a getir. Ben de seni en değerli hazinelerle ödüllendireyim."

“Yanıma sadece Aras’ı alacağım” dedi Diomedes kararlı bir ses tonuyla. “Çünkü iki kişi olursak hem daha hızlı ilerleriz hem de kolayca yakalanmayız. Kendimizi tüccar olarak tanıtır, Urartuların da bildiğini sandığım, uzaklardaki Ugarit şehrinden geldiğimizi söyleriz. Ehili Teşup’u bulduğumuz yerde kılıcım işini bitirecek. Kim bilir, belki o arada Pithunna’ya da rastlarız! Bize yol göstereceğine inanarak size anlattığım kehanetin sırrını ne olursa olsun çözeceğiz.”

Biz hemen ertesi günün sabahında Asurlu bir kılavuz eşliğinde kuzeye doğru yola çıkarken, Tukulti Ninurta muzaffer ordusunu başkente götürüyordu. Genç Naramsin ise güzel Şerua uğruna gözünü karartarak giriştiği oyunun son bölümünü oynamaya başlamıştı. Diomedes ve ben çok sonra öğrendik, çünkü son Mitanni’nin Asur kralına karşı işlediği suçu bildiren ulaklar geldiğinde biz epeyce mesafe almıştık.

Naramsin ifritlerden kaçıyormuşçasına arabasına atlayıp ağzı köpüren atlarla başkente herkesten önce varmış. Saray kâhyasına Tukulti Ninurta’nın kutsal mührünü ve yazılı olduğu toprak tableti getirene Şerua’yı teslim etmesi emrini göstermiş. Sonra prenses ve dört muhafızla birlikte, yurda dönen orduya rast gelmemeye özen göstererek Dicle’nin karşı kıyısından tekrar kuzeye yönelmiş. Ninova’yı geçtikleri gece muhafızları öldürmüştü. Aşk, savaş zamanı haricinde kan dökmekten hiç hoşlanmayan genç adamı işte böylesine korkunç derecede değiştirmişti.

Afrodite’nin gücü ölümsüz Herakles’in bile elini kolunu bağlayıp güzel Omphale’ye köle ettiği gibi pek çok tecrübeli savaşçıyı da kadınlar gibi zevk düşkünü haline getirmiştir. Öte yandan zayıf ve çaresiz insanları mutluluk uğruna giriştikleri mücadelede gözünü budaktan sakınmayan, vahşi ve yenilmez savaşçılara dönüştürdüğü de çok sık görülmüştür. Başkalarının insanî zaaflarıyla daima alay eden Naramsin de kendini böyle bir hisse kaptırmış, şiddetten nefret ederken kendi katil olmuş. Sonra güzel Elam prensesini kimsenin bilmediği bir yere götürdüğünü öğrendik.

Naramsin’in işlediği suç ortaya çıktığında Asur kralliyet sarayında yaşanan dehşet büyüktü. Hizmetkârlar ne yapacağını bilemeyen Tukulti Ninurta’ya kaçırılan prensesin güzelliğinden bahsettiğinde, Samuas’ın genç Mitanni ile bir olup ihanet ettiği artık apa-

çık meydana çıkmıştı. İhtiyar ressam köpekler gibi uluyarak kralın ayaklarına kapandıysa da aldatıldığını anlayan Tukulti Ninurta'nın intikamı acı oldu. Cellatlar Samuas'a ateşte kızdırdıkları penselele, keskin bıçaklar ve uzun, örme kırbaçlarla iki gün iki gece bağırta bağırta işkence yaptılar, gözlerini çıkarıp dilini kopardılar, el ve ayak parmaklarını kestiler. En sonunda kaynar katrana attılar. Naramsin ve Şerua'dan ise bir daha haber alınamadı. Yıllarca dıyar dıyar dolaştıktan sonra Perizad'ın kardeşini bir tek ben gördüm ve başından neler geçtiğini öğrendim. Ama bunu daha ileride anlatacağım.

Diomedes'le birlikte Tuşpa'nın en büyük hanına yerleşmiştik. Kendimizi Mikenli tüccarlar olarak tanıtıp Ugarit'ten Karadağlara ve oradan daha doğuya uzanan ticaret yollarını araştırıyormuş gibi yaptık. Asurlular dahil bütün batı ve güney ülkelerinde yaşayan kavimlerin zannettiğinin aksine, Urartu ülkesinin yeryüzünün en ücra köşesi olmadığını, doğudaki çok uzak topraklardan gelen, mal yüklü büyük kervanların orada buluştuğunu görünce hayrete düştük. Sakalsız, ufak tefek adamlar kaba tüylü öküzlere ve kısa bacaklı vahşi atlara yükledikleri kumaş, ziynet eşyası ve hoş kokulu baharat gibi mallar getiriyor, dağların kuşattığı ülkenin isli demirci atölyelerinde dövülmüş demir silahlara çok rağbet gösteriyorlardı. Bize doğudaki büyük devletlerden geldiklerini, Tuşpa'ya ulaşmak için aşmak zorunda oldukları buz tutmuş çöller, çıplak yaylaları ve bulutlarla yarışan yüce dağları anlattıklarında inanamamıştık. Dünyanın her yerinde en olağanüstü hikayeleri uyduranlar, ya yaptıklarını alışverişi daha çekici hale getirmek için ya da geldikleri ülkeyi ve sattıkları malların kaynağını diğer kurnaz rakiplerinden saklamak isteyen tüccarlar değil miydi zaten?

Urartu'nun bir kaleyi andıran sağlam konumu tanrı vergisiydi. Dışarıdan gelen hiçbir yabancı ordu o devlete boyun eğdiremeyi başaramamıştı. Etrafını aşılmaz dağlar çevrelemişti. Ortasındaki denizin etrafında sulak araziler uzanıyordu. Eskiler ona Nairi Denizi derlermiş, aslında Dicle'nin kuzeyinde ne varsa hepsi bu adla anılmış. Urartuların gür otlaklarında sürü sürü sığırlar ve atlar yayılır, bununla birlikte arpa, kızıl buğday, çavdar, yağlı susam ve tatlı üzüm de yetiştirilirdi.

Hele Tuşpa'nın bol çeşitli meyve bahçeleri çok meşhurdu; gayet muntazam kurulmuş bir kanal ağıyla sulanıyorlardı. Urartular kuraklık zamanlarında sıkıntı çekmemek için geniş ambarlar ve büyük sarnıçlar yapmışlardı. Dokumada da ustaydılar. Elllerinden çıkan kumaştan yapılan elbiseler, sahibini en soğuk kış gecelerinde bile hayvan postundan daha iyi korurdu. Fakat en büyük övgüyü kuşkusuz ki altına, gümüşe, bakıra, tunca ve her tür madene kendinden bir parçaymış gibi hükmeden usta zanaatkârlar hak ediyordu. Bu yüzdendir ki onların ürettikleri mallar dünyanın her yerinde çok yüksek bedellerle alıcı buluyordu.

Urartu topraklarından silah ve ziynet eşyaları alan tüccarlar, deniz kıyısını geçip sıradağları aştıktan sonra batıda Yunan diyarına, ters istikametteyse uzaklardaki Elam'a, hattâ Arilerin sıcak ülkesine kadar götürüyorlardı. Urartu hükümdarı Menua o kadar gururluydu ki kendini tıpkı Asur Kralı Tukulti Ninurta gibi bütün yeryüzünün efendisi olarak adlandırıyordu. Asur kralının babası Salmanassar da vaktiyle birkaç ıssız vadiyi ele geçirdiği zaman, Urartuları yenerek itaat altına aldığını iddia ederken, aynı Kadeş Savaşı'nın galibi olduğunu öne sürerek Karnak yakınlarındaki sütunlar galerisini kuran Mısır firavunu gibi yalan söylemişti.

Aslında o verimli vadilerden birinde Hititlerin Arinna, Karadağlıların Hepat adıyla andığı güneş tanrısının büyük tapınağı bulunuyordu. O dönemlerde bütün kuzey ülkelerinin hükümdarları tarafından dört asırdan daha uzun bir süredir gönderilen elçiler, savaşlarda alınan ganimetlerin büyük bölümünü oluşturan bol miktarda altın ve gümüşü, yabancı tanrıların tasvirlerini ve köle kızları getirir, pek çok adak sunarlardı. Salmanassar kayaların içine oyulmuş şehri ve Karadağların en kutsal mabedini yerle bir etmişti ama Arinna rahipleri bütün hazinelerini toplayıp Tuşpa'ya kaçmayı başarmış, orada yeni bir tapınak kurmuşlardı. Bütün bunlar yirmi beş sene evvel olmuştu. Tuşpa'da öğrendiğimize göre, rahiplerin Arinna'ya adadıkları tapınak o suyu tuzsuz denizin ortasında, bizim gülen kuşların bulunduğunu düşündüğümüz adadaydı.

Tuşpa'ya varışımızın üçüncü günü silahlarımızı yün pelerinlerin altına gizleyerek limana indik. Niyetimiz fazla dikkat çekmeden Alzi kralını soruşturmaktı. Dostunuzu yahut düşmanınızı arı-

yorsanız, dünyanın her yerinde bilgiye en kolay ulaşmanın yolu gemilerin yanaştığı limanlara kurulan pazar yerlerine uğramaktı. Mevsim güzdü; kısa boylu, dalı budaklı elma ağaçlarından toplanıp küfelerle dört bir yanda satışa sunulmuş kırmızı ve leziz meyvelerin tadına baktık. O sırada bir kayanın ardından yelkenleri beyaz, büyük bir tekne çıkıverdi; gümüş kaplama kürekleler denize doğru açılıyordu. Pruvasında muazzam bir mahmuz, yan tarafında altın kralliyet arması vardı. Ana direğinin tepesinde erguvan renkli bir sancak dalgalanıyordu. Güvertede başlarına kukuleta geçirmiş sakallı adamlar duruyor, hep bir ağızdan okudukları ilahiler bize kadar ulaşıyordu. Açık renkli elbiselerine dıklımlı büyük parlak levhaları fark edince, başkalarına yasak olan o adaya doğru kutsal yolculuğa çıkan Arinna rahipleri olduklarını anladık.

Diomedes ve ben firavunların büyük Nil Nehri'nde yüzen gösterişli gemilerini hatırlatan teknenin ihtişamına hayran kalmıştık. Pazar yerindeki bütün tacirler ve müşteriler sessizce seyrediyor, uzak diyarlardan gelenlerden de çıt çıkmıyordu. Urartu halkı tanrılardan çok korkar, onlara saygısızlık gösteren bir yabancı da olsa en sert biçimde cezalandırırlardı.

Kutsal tekne denizin üstünde kayıp giderken zaman sanki durmuştu. İçim ürperiyordu. Tıpkı Delos'ta, Diomedes'in tanrıların kendisi hakkında vereceği hükmü beklediği günkü gibi tuhaf bir sıkıntı basmıştı. Adetâ tanrılardan birinin nefesi tenime temas etmiş, tüylerim diken diken olmuştu. Tam o anda omzumda Argos kralının ağır elini hissettim. "Şuraya bak Aras, yelken direğinin dibine!" diye bağırırken gözleri parlıyordu. "Kartal bulduk!"

Kolunu uzatarak işaret ettiği yere baktığımda ne yapacağımı bilemedim; sansara gafil avlanmış bir tavuk gibiydim. Güvertedeki rahiplerin arasında bel hizasına gelen eğik yelkenlerin gözlerden gizlediği, gösterişli kıyafetleriyle iki savaşçı dikiliyordu. Önde, ayaklarına kadar inen, gümüş renkli deri bir elbise giymiş olanı Urartu Kralı Menua'ydı. Hemen onun arkasında duransa rengarenk işlemeli bir elbise giymiş, yaraları kabuk bağlamış alına gümüş bir halka geçirmiş Ehili Teşup'tu, kartal lakaplı Alzi kralı.

Dosdoğru yüzüne baktım; içimde onu çok eski zamanlarda görmüşüm gibi bir his uyandı yine. Galiba o da bizi fark etmişti,

Urartu kralını dürterek sağ eliyle bizi gösterdi. Böylece nefret dolu bakışlarla birbirimizi szecek kadar yakın ama ele geçiremeyecek kadar uzak bir mesafeden göz göze geldik.

Tydeus'un oğlu sahile indi. Orada aldıkları malı hayvanlara yükleyip suyu tuzsuz denizin grlntili çıkıntılı kıyılarını takip ederek kayalık dağların arasındaki dolambaçlı yollardan gtrmektense, gemilerle karşı kıyıya geçirmeyi tercih eden tüccarların gemileri bulunuyordu. Argos kralı karşısına çıkan ilk tüccara Akadca seslendi: "abuk halatları z denizci dostum! Bizi şu rahipleri taşıyan tekneye yetiştirirsen kârlı çıkarsın!"

Kendisine hitap edilen gr kıvırcık sakallı, ko burunlu, genç bir Urartulu tüccardı. Afallamıştı; yerinden kıpırdamak bir yana, tek kelime etmeden öylece yüzümüze baktı. "Ne diye koyun gibi bakıp duruyorsun? Haydil" diye bağırdım heyecanla. "Dilimizi bilmiyor musun, yoksa doğuştan sağır mısın?"

O zaman genç tüccar kendi i toparladı. "Dilinizi gayet iyi biliyorum" diye karşılık verdi. "Gerçi şimdilerde yolum daha çok batıya, Hattuşa dolaylarına düşüyor ama eskiden iki nehrin arasındaki topraklara sık sık gidip gelirdim. Fakat arzunuzu yerine getirmem mümkün değil. Zaten böyle bir talepte bulunmanız da beni hayrete düşürdü!"

Diomedes denizcinin zor durumumuzdan faydalanarak fiyatı yükseltmeye çalıştığını sandı. "Denize açılmadan pazarlık etmek mi istiyorsun?" diye çıkıştı. "Başkalarına el açan bir dilenci mi sandın beni? Tekneni hemen bize devredersen, sana avuç dolusu altın ve mücevher vereceğim!"

"Ey yabancılar, size demin açıklamaya çalıştım, dediğinizi yapamam!" diye karşılık verdi Urartulu tüccar ısrarla. "Tanrıların koyduğu yasaklar beni engelliyor. Bu denizin tıpkı şu tekne gibi onlara adandığını bilmiyor musunuz? Güneş tanrısının yerleştiği o kutsal adaya gidiyor. Oradaki mabede ancak yüce rahipler girebilir. Akdamar Adası'na yaklaşmaya cüret eden benim gibi sıradan insanlar ve sizin gibi yabancılar ölüm cezasına çarpıtılır!"

Bu sözleri söylerken sırtması beni öylesine çileden çıkarmıştı ki hemen grtlauğına sarıldım. "Sizin yasaklarınız beni bağlamaz kara sakallı! Tanrılarınız da umurumda değil!" diye bağırdım. "şim-

di bizi o adaya götürmezsen şuracıkta canını alır, leşini köpeklerle atarım!”

“Bunun sana ne faydası olacak?” dedi delikanlı güçlkle nefes almaya çalışarak. “Sizi adaya götürsem bile oraya adım atamazsınız. Kayalık kıyılarında nöbet tutan tepeden tırnağa silahlı savaşçılar kutsal adaya ayak basarak kirletmeye yeltenen yabancıları acımadan öldürürler!”

“Bırak Aras!” diye bağırdı Diomedes. “Ona eziyet etmenin bir anlamı yok. Tanrılara karşı duyduğu saygı, can kaygısından ağır basıyor. Ada hakkında anlattıklarına inanıyorum. Zaten dikkatleri üstümüze çektik, halkın kutsal bildiği sessizliği ihlal ettiğimiz için şehir muhafızlarına hemen haber salacaklardır. Gel, arabamızın yanına dönelim. Belki oraya ulaşmanın başka bir yolunu buluruz.”

Koşa koşa hana döndük. Arabamıza atlayıp atları kırbaçlayarak deniz kıyısında son sürat dolanmaya başladık. İçimizde yeni bir ümit filizleninceye kadar epeyce zaman geçti. Nihayet denizin açıklarına uzanan ve bir ok gibi dosdoğru yasak adayı işaret eden kayalık bir burun gördük. O kara parçasının en ucuna kadar gittik. Dupduru mavi dalgaların içinden yosunlarla kaplı bir istiridye gibi yükselen Akdamar sanki gerçek değildi, bir hayal kadar ulaşılmaz görünüyordu. Güneş sol tarafımızdaki titan pençeleri gibi sivri dağların ardına kaymış, solan ışıkları karla kaplı dorukları kan kırmızısına boyamıştı. Akşam serinliğinde bastıran sis, yasak adayı sanki gözlerimizden saklamaya çalışıyordu. Usul usul hisşirdayan dalgalar, düşüncelerimizi etkisi altına alan büyüden kurtulup nihayet kendimize gelmemizi sağladı. Hedef tam karşımızdaydı.

“Ada kıyıdan epeyce uzakta” dedi Diomedes. “Fakat batan güneşin aydınlığı bizi yanıltıyor da olabilir. Şu sahile yanaşmış rahip gemisinin yelkenlerini gayet net seçebiliyorum. Ayrıca kıyıdaki kayaların arasında mızrak veya kargı taşıyan adamlar da belli belirsiz görünüyor. Buradan da anlaşılacağı gibi aradaki mesafe iyi bir yüzücü için asla aşılabilir değil. Hadi bakalım, çıkar üstündekileri! Silahlarımızı da burada saklayacağız. Kemerimize birer hançer soksak yeter.”

Çırılçıplak soyunup suya girdik. Hava serindi, tir tir titriyorduk ama denizin dalgalanmaması ilerlememizi kolaylaştırıyordu. Yü-

züm ıslanıp birazcık su yutunca çok şaşırdım: Ne nehirlerin suyu gibi tatlıydı ne de denizlerinki gibi tuzlu, aksine su katılmış sirke gibi kekremsiydi.

O an bir kez daha Dicle kıyısındaki kehaneti hatırladım. Argos kralı da suyun olağanüstü tadını fark etmekte gecikmemişti.

"Doğru iz üstündeyiz dostum" diye konuştu. "Şimdi adaya gönül rahatlığıyla çıkarım, çünkü tanrılar bizim yanımızda."

Denizin üstüne karanlık çökünceye dek epeyce yüzdük. Adaya ulaştığımızda kollarım kopmak üzereydi. Kayalıkların üstünde tıpkı bir çelenk gibi halka şeklinde yakılmış devasa ateşler, harika mabedi titreyen ışıklara boğuyordu. Gözümüze erişilmez gibi görünen Arinna Tapınağı, Akdamar'ın en yüksek tepesine inşa edilmişti. Koca koca kaya kütleleriyle örülmüş, yirmi adam boyundan daha yüksek olan duvarları karanlık göğe azametle yükseliyordu, sanki onları oraya devler getirip üst üste yığmıştı. Tapınağın yüksek iki sütunun arasındaki ürkütücü kapısı, bir canavarın dehşet salan karanlık ağız boşluğu gibi açıktı. Tam üstüne yerleştirilmiş Arinna'nın kutsal arması olan büyük altın levha, gecenin içine hafif ışıltılar salıyordu.

Bize uzun yıllar önce Baf'ta Karadağların en büyük tanrısını anlatan Hitit savaşçısı Kerikkaili'yi hatırladım. Bir zamanlar Kilişu da Harran'da ondan bahsetmişti. O sırada kehanetin üçüncü kısmı geldi aklıma. "Narmur, güneş arayana yol gösterir, dememiş miydi Diomedes?" dedim dostuma usulca. "İşte o sözlerin sırrı çözüldü; kapının üstündeki güneş armasını görüyor musun? Bize şüpheye yer bırakmayacak biçimde içeri girmemizi işaret ediyor. Haydi, bu ipucunu takip edelim!"

"Doğru söylüyorsun" diye fısıldadı Tydeus'un korkusuz oğlu. Kıyıdaki dik kayaların arasından usul usul tepeye doğru tırmanmaya başladık. Ateşlerin aydınlatığı alandan pek uzaklaşmayan silahlı muhafızları da gözden kaçırmamaya gayret ediyorduk. "Ben de uzun zamandır güneş tanrısı Helios'un bize karşı çok cömert davrandığı düşüncesindeyim" dedi Diomedes alçak sesle. "Aslına bakarsan bu beni biraz şaşırttı, çünkü koruyucu tanrıçam sadece Athena'dır, Helios'a hiçbir zaman adak sunmadım. Anlaşılan onun teveccühü sana yönelik, sebebini bir de ben bilebilsem! Neyse,

şimdi gevezeliği bırakıp şu tapınak duvarlarının tepesine çıkmaya çalışalım, tıpkı bir zamanlar Odysseus ile birlikte Truva surlarına tırmandığım gibi.”

Onun söylediklerine bir tepki vermedim, Perizad’la birlikte Subarta Çölü’nde yaşadıklarımızı hatırlamıştım: Dört bir yanımda kavurucu bir sıcaklık hüküm sürerken, güneşin kızgın ışınları bizim üstümüzde o kadar belirgin bir biçimde hafifliyordu ki adetâ gölgede yürüyorduk. Bunun sebebini bilmiyordum ama tanrıların beni koruduğuna zamanla daha fazla inanır olmuştum.

Çıtır çıtır yanan ateşlerin arasından sine sine geçerek tapınağa ulaştığımız anda, kulağımıza birdenbire tok kahkahalar geldi. San ki yüzlerce düşman bizi kuşatmış, şimdi de bütün iğrençliklerini başımızdan aşağı acımasızca boca ediyormuş gibi gittigide artan şiddette dört bir yanda alaycı bir tonda yankılanıyordu. Dehşet içinde durup çabucak etrafımızı kolaçan ettim. Ne var ki görünürde kimsecikler yoktu. Korku ve dehşetten elim ayağım buz gibi olmuştu, zangır zangır titriyordum.

“Seni şaşırtmalarına izin verme Aras!” diyerek beni yatıştırma-ya çalıştı Diomedes. “Bunlar bize gülen kuşlar diye anlatılan hayaletler olmalı. Bırak ifritlerin çılgınlıkları havayı doldursun, nasılsa bize bir zarar veremezler. Şimdi karşıma bir yığın zırhlı savaşçı dikilse beni ancak bu kadar korkutabilirdi.”

Kendimi çabucak topladım. Argos kralıyla birlikte muazzam duvardaki daracık pervazlara ve köşeli çıkıntılara tutuna tutuna tırmanmaya başladık. Hayaletlerin alaycı kahkahaları hâlâ yankılanıyor, yüreğimdeki çarpıntı giderek şiddetleniyordu. Aşağıda birden telaş içinde koşuşan miğferli savaşçılar belirdi. O görünmez, kanatlı bekçilerin çılgınlıklarıyla yerlerinden fırlamışlardı. Ellerindeki mızraklarla kıyıdaki kayalıkların arasında çalkalanıp duran suları araştırıyorlardı. Bizi fark etmemişlerdi, zaten onlarla kaybedecek vaktimiz yoktu. Tırmanmaya devam ederek nihayet duvarın içinde bir kovuğa ulaştık. İçeride bir meşale titreyerek yanıyordu.

Başımızı içeri uzatıp baktığımızda kovuğun oldukça geniş bir salona açıldığını gördük. Kocaman salonu tamamen aydınlatmaya yetmeyen meşalenin ışığında, geniş bir pöstekinin üstüne oturmuş, açık tenli, parlak elbiseli, narin yapılı genç bir kadının boyalı

ubuklarla garip bir oyun oynadığını gördük. Kadın ince çubukları önce havaya saçıyor, sonra ta zemine düştüklerinde de ne şekli aldıklarını titreyen elleriyle anlamaya çalışıyordu. ubukları tek tek toplarken yumuk gözleri seğiriyor, kenarları belirgin incecik dudakları durmadan kıpırdıyordu. Genç olduğu güzelliğinden ve krpeliğinden anlaşılıyordu; halbuki topuklarına kadar inen parlak saçları ağarmıştı. Bir heykeli andıran düzgün çehresinde derin çizgiler vardı. Yüzüne daha dikkatli bakınca bir çığlık attım; Diodemedes adaleli kollarıyla beni tutmasa, herhalde duvardan aşağı düşüp lrdm.

“Neyin var?” diye sordu Argos kralı dehşetle. Fakat ona cevap verebilecek durumda değildim. Gözlerim dolmuş, eski yaralarım açılmıştı. Karşımdaki kadın, uzun yıllar önce kaybolan kardeşim Barlı’dan başkası değildi.

YEDİNCİ BÖLÜM

GATHASPAR

Büyücü Gathaspar bir zamanlar bana “Yeryüzündeki bilgele-
rin sayısı daima yedinin yetmiş katıdır” demişti. Büyük Babil
şehrinin altındaki karanlık mezarlardaydık. “Gizli hikmetleri bir tek
bunlar bilir ve ancak kendilerinin anlayabileceği bir dil kullanırlar.
Rahip olanları tanrılara hizmet eder ama büyücü olanları kendi ira-
delerine göre hareket eder. Aralarında iyiler de vardır kötüler de.”

“Ama Mısır, Hitit, Suriye, Fenike, Yunan, Babil ve diğer kavim-
lerin tapınaklarında yedinin yetmiş katından daha fazla rahip bulu-
nuyor!” diye atıldım şaşkınlıkla.

“Kutsal mekanlarda tanrılarına yakarıp adak sunanların hepsi
de bilgilerden sayılmaz” dedi büyücüler kralı cevaben. “Oysa asıl
bilgeler sihir sanatının sekiz kademesinden geçer, her kademe de
daha da güçlenirler.

Büyücülüğün en aşağı kademesinde bulunanlar, yalnızca
cansız maddelere hükmederler; bunlara yakarıcılar denir. Taşa,
toprağa, tuza ve yeryüzündeki bütün maddelere, denizcilerin
yararlandığı katrana, kolayca tutuşan petrol yağna ve bütün ma-
denlere söz geçirebilirler. Ellerinde bütün insanları sonsuza dek
uyutabilecek sihirli aynaları ve düşmanlarına uzaktan hastalık gön-
derebilecekleri, sessiz yayları, çınladıkça insanların gözünü korku-
dan kör eden davulları, parlak yüzüne bakarak uzaktaki olayları
seyredebildikleri kristal küreleri vardır.

Yakarıcıların üstünde canlılara hükmedenler vardır ki bunlara ruh çağırnarlar denir. Hastalıkları insan bedeninden çıkarma yeteneğine sahip olukları için bazıları onlara temizleyiciler der. Bitkiler ve suları, şifa veren otlar, çalılar, ağaçlar ve meyveleri hakkında gizli bilgileri vardır. Yabani elmayla insanların bilincine hükmederek uyutur, sonra kızıl sarmaşıklarla onları yeniden ayıltırlar. Kimsenin bilmediğı otları karıştırarak aşk iksiri hazırlarlar. Fakat en önemli malzemeleri kara adamk k d r; o bitki kullanmasını bileni görünmez kılar.

Naksos'tan getirttikleri acı badem yağı veya sadece Kolhis'te yetişen ve g z n   ek   an otları kullanarak düşmanlarını ortadan kaldırırlar. Fakat dostlarına savaşta yaralanmamaları için kara soğan ve büyülü g  lere karşı kendilerini koruyabilmeleri için beş yapraklı mine   eğı verirler. Mersin ağacının   eklerinden elde ettikleri suyla kadınları eski güzelliğine kavuşturur, zarif masumiyet otuyla fahişeleri bakireye çevirirler. Zor gibi görünen bütün bu işler onlar için  ocuk oyuncağıdır.

Büyücülüğün    nc  kademesinde bulunanlara sihirbaz denir; başta hayvanlar olmak üzere, ruh taşımayan bütün canlılara hükmederler. Öyle hünerleri vardır ki savaşçıları hırlayan kurtlara, prensleri tıslayan vahşi kedilere, hattâ kralları kükreyen aslanlara d n şt r rl r. Ayazların hüküm sürdüğü çöllerde yaşayan sarı benizli ölüm rahipleri, kalelerinin etrafında dolanarak nöbet tutsun ve oraya kimseyi yaklaştırmassın diye bir fili suskun bir deve, düşmanlarının saraylarına girip bilgi toplamaları için minicik fareleri başparmak boyunda cücelere çevirmişlerdi.

Sihirbazların bir kademe üstünde, insanların bilge dedikleri ustalar vardır ki canlı varlıklara hükmederler. Bunlar insanların aklından geçeni okuyarak yönlendirebilirler.  rk t c  mekanlarda öldürdükleri kadınları vahşice yiyerek beslenir, geceleri uykuda yakaladıkları kurbanlarını kanını emerek  ld r rl r. Ama aralarında iyiler de vardır. Ölüleri diriltip akrabalarıyla görüşmelerini sağlarlar. Bir el hareketiyle körlerin gözünü, k t r mlerin bacaklarını, sağrıların kulaklarını a abildikleri gibi, kopan uzuvları bile yeniden yerine getirebilirler, çünkü insan bedeni onların sunağıdır.

Bilgelerden sonra kendilerine büyücü rahipler diyen, ruh-

ların ve hayaletlerin hakimleri gelir. Bunlar insanüstü yaratıklara söz geçirebildikleri halde, diğer varlıklar üstündeki etkileri sınırlıdır. Bu yüzden pek çok bilge onların sahte büyücü olduğunu öne sürer. İstedikleri zaman ölümlerin ruhlarını çağırır; nehirlere, bataklıklara, su birikintilerine, ağaçlara ve evlere yuvalanan hayaletlere hükmederler. Geceleri o yaratıklardan gönderip musallat ettikleri düşmanlarının cesetleri, ertesi gün gözleri fal taşı gibi açılmış, suratları dehşetle kasılmış ve acınacak bir halde yatağında bulunur. Fakat insanlar çoğu zaman o zavallı kurbanların gerçek ölüm sebebini bilmez. Sözümleri ettiğim büyücüler bu yüzden kendilerini sessiz katiller olarak da adlandırırlar.”

Onların üstünde, insanların koruyucu ifritler dediği yaratıklara hükmeden ustalar yer alır. İnsanlarla hayaletlerin arasında bulundukları için bazıları bunlara araçlar da der. Havanın, suyun, ateşin ve toprağın ifritlerine söz geçirir, sadece bir tek insanın değil, bütün bir halkın kaderini ellerinde tutarlar. Büyülü güçleriyle kaskatı bir kayadan bile sapsarı başak bitirebilirler. Çorak toprağı yeşertir, kısır olanı hamile bırakır, kum çölünde çiçek yetiştirirler. Onların kutsadığı koyunlar üçer üçer kuzular. Fakat düşmanlarına elde avuçta ne varsa yiyip bitiren kuraklığı, fırtınayı, doluyu, gürleyen şimşeklerle hızlanan kasırgayı, yeryüzünü demir gibi saran ve erimek bilmeyen karları gönderirler.

Şimdi sıra bütün bu anlattıklarımın daha üstün olan iki tür büyücüye geldi. Bunlardan ilki yüksek rahiplerdir; geçmiş ve geleceği bildikleri için zamanın hakimi olarak da anılırlar. İnsanlar onlara peygamber, falcı veya uyarıcı gözüyle bakar. Göklerin ölümsüz efendilerinin neyi istediklerini anlamakla kalmaz, ayrıca tanrılar kendi arzularını gerçekleştirirken onlara bizzat katılırlar. Hükümdarların düşüncelerine yön vererek en güçlü devletleri kukla gibi parmaklarında oynatırlar. Memphis'teki yılanı tapan Kator bunlardan biridir. Bir diğeri, kara Torimptah Dağı'nda yaşayan adasız münzevidir. Üçüncüleri ölüm rahiplerinin kralı Yuggoth, dördüncüleri Ninovalı Kadasman, beşincileri Babil'de bulunan Nabonet'tir. Geri kalanları Sarı Irmak boylarında, kızıl derili insanların arasında bulursun.”

“Peki sen kimsin?” diye sordum hayretle.

“Bütün bu rahiplere hükmeden üç ölümsüz büyücü vardır” diye cevap verdi Gathaspar. “Tanrılar gibi yaşar, düşünür ve hareket ederler. İnsanların kaderi onların elindedir; tek olan tanrıyı uzunca bir süre daha yeryüzünde temsil edeceklerdir. Her şeye gücü yeten tanrı yeryüzüne kurtarıcı olarak kimi göndereceğine karar verdiği zaman, onların vazifesi sona erecektir. Gökyüzü tıpkı biz üç büyücüde olduğu gibi vaat edilen o adamın gelişine de ateşten işaretlerle tanıklık edecektir. O tanrının oğludur ve ancak insanlar bütün gerçekleri anlayabilecek olgunluğa eriştiklerinde yeryüzüne gelecektir.

O zamana kadar biz üç büyücü insanlığın çobanları sıfatıyla durup dinlenmeden dünyayı dolaşacak ve tanrının ezelde koyduğu düzenin devamını sağlamak için uğraşacağız. Ben Gathaspar, yeryüzüne gelen üç büyücünün birincisiyim. Diğer ikisi Melikhor ve Baltasarzan'dır.”

-I-

Tırnaklarımı pütürlü kayalara geçirdim; parmaklarım kanıyordu, Kaşkarlar sevgili kardeşimi on iki sene önce Kolhis'te benden ayırıp yabancı bir prence satarken hissettiğim acı ve sıkıntının aynısını duyuyordum. Aşağıdan dalgaların hışırtısı geliyordu kulağıma. Pit-hunna'nın beni kaçırıp Giritli bir tacire üç beş gümüş sikkeye satmak için Karadeniz kıyıları boyunca Pamphiliya'ya kadar götürdüğü dönemdeki çaresizliği ve yalnızlığı tekrar yaşıyordum. Yüreğim öfke ve sıkıntıyla doluydu. Kinimden tir tir titriyordum. Nihayet bir süre sonra kendimi toparlayıp Diomedes ile birlikte pencere boşluğuna tırmandım. Kardeşimi ürkütmemeye gayret ederek ona doğru yürüdük. Onca zaman sonra beni tanıyıp tanımayacağını bilmiyordum. Bizi gördüğünde birden dehşete kapılarak çılglık atmaması için gerekirse üstüne çullanıp ağzını kapatmaya karar vermiştim.

Fakat kardeşim Baril taş zeminde yankılanan ayak seslerimizi işitince usulca bize döndü. Yüzünde korkudan eser yoktu. Boş boş ışıldayan açık renkli gözleri görmüyor gibiydi, sanki bize değil de

uzaklara bakıyordu. İnce ve zarif elleri hâlâ boyalı tahta çubuklarla oynuyor, kıpır kıpır dudaklarından fısıltı halinde benim bilmediğim dualar dökülüyordu.

Arinna Tapınağı'nda böylesine inanılmaz bir biçimde karşımı-za çıkanın kim olduğunu anlattığımda, Diomedes tahmin ettiğim kadar şaşırmadı. Yıllar sonra yeniden bir araya gelen iki kardeşi rahatsız etmemek için arkamda durmayı tercih etti.

“Barill” diye haykırdım sevinçle. “Benim, Aras! Kardeşini! Seni en sonunda buldum. Bizi kavuşturan tanrılara şükürler olsun! Yıllar yılı seni düşünmeden bir günüm bile geçmedi. Gel kucaklaşalım!”

Ne var ki Baril cevap vermedi. Mensup olduğumuz kabilenin dilini fısıldadığı halde beni anlamadığını fark ettiğimde şaşırp kaldım.

“Barill” diye seslendim kollarımı ona doğru uzatarak. “Benim, kardeşin Aras! Tanımadın mı?”

Fakat ona dokunmak için uzanınca, beni yanından uzaklaştırmak istercesine elinin tersini gösterip gözlerini gözlerime dikti. “Ey yabancı, sen kim oluyorsun da Hepat’ın en büyük hizmetkârına gizlice sokulmaya cüret edebiliyorsun?” diye çıkıştı; sesinin tonu inanılmaz derecede değişik gelmişti bana. “Onun bereket getiren ışınları kendisine bağlananları ısıtır, fakat göğün ateşten gözü, yüreğinde kötülük ve günah barındıranları alevli oklarıyla mahveder!”

“Kuzeyin bozkırlarında birlikte büyüdüğün kardeşini unuttun mu yoksa?” diye bağırdım dehşetle. Yüreğim sıkıntıyla hızlı hızlı çarpmaya başlamıştı. “Büyük ormanın kıyısına kurulu çadırlarda yaşadık. O harika atlarımız otlaklarda yayılır, hepimizi rüzgâr tanrısı korurdu, ta ki günün birinde demir zırhlı adamlar çıkıp gelinceye dek. Bunların hiçbirini hatırlamıyor musun?”

“Düşündüğüm sadece bir tek tanrıdır” dedi Baril cevaben. Kayıtsız bir tavırla yeniden havaya attığı acayip çubuklar tıkr tıkr düştü taş zemine. “Onun gücü yenilmez, böylece kimseden korkmama gerek kalmaz. Ben tanrının ne istediğini bildiren aracısı ve insanlar arasındaki gözcüsüyüm.”

Telaşla kardeşime sarılmak ve kollarından tutup adamakıllı sarsarak kendine getirmek istediğim an, omzumda Diomedes’i

elini hissettim. "Sakin ol Aras!" diye fısıldadı. "Tapınakta başkaları varsa bizi duyabilir. Bu kadın gerçekten senin kardeşin mi? Unutma ki onu en son on iki sene önce görmüşsün!"

"Yanılmadığıma eminim!" diye karşılık verdim. Ne yapacağımı bilmiyordum. Baril'in bizimle ilgilendiği yoktu. Adetâ kendinden geçmişti; bir şeyler mırıldanıyor, belli ki inandığı tanrıyla konuşuyordu. Yanına iyice yaklaşıp eğilerek yüzüne baktım. Gözlerinde altın renkli ışıltılar geziniyordu. Beni tanıdığına dair en küçük bir mimik aradım yüzünde ümitsizce.

Ne var ki çubuklarını yeni baştan düzenlerken, umarsızca suratıma baktı. "Tanrının kutsal işaretleri, insana ruhun yurdunu gösterir" dedi boğuk bir sesle. "Ne kadar uzakta olursa olsun, kuşlar bile dönüp kendi yuvasını bulur. Tanrılar istediği için yolcular evine, kahramanlar şanlı hatıraların canlandığı, katillerse suç işledikleri yere geri döner."

Ben olan bitene bir anlam veremiyor, başımı şaşkınlıkla iki yana sallıyordum. "O seni anlamıyor Aras" dedi Diomedes ısrarla. "Şu kartal denen Ehili Teşup'u aramaya devam edelim. Zaten onun için gelmedik mi? Kim bilir, tanrıların önümüze koyduğu muammayı belki o çözecek."

Diomedes'in eli i omzumdan indirip yeniden Baril'in yüzüne baktım. Altın renkli parıltıların dolaştığı gözleri sanki birdenbire durulmuş ve nihayet bana yönelmiş gibi geldi, derken dudakları kıpırdadı. "Kartal gülen kuşlara sığındı; onu yuvasından kim çıkarabilir?" dedi usulca; birden titremeye başladı, üstünde büyüğü işaretlerin yazılı olduğunu fark ettiğim çubukları sımsıkı kavradı. Yüzüme yardım bekleyen çaresiz bir çocuk gibi bakıyordu.

"Onu rahat bırak!" diye müdahale etti Diomedes. "Boşa zaman harcıyorsun. Bu senin için ne kadar acı olsa da ruhu küllerin arasında beliren, sönmeye mahkum bir alevden farksız. Kardeşin cinnet geçirmiş, onu iyileştiremezsin!"

"Nereden biliyorsun?" diye karşılık verdim. "Daha demin gülen kuşların arasına karışan kartaldan söz etti. Bu yüzden, tanrıların Narmur suretinde gelen habercileri aracılığıyla ilettikleri kehanetle bizi aslında kardeşim Baril'e getirmek istediklerine inanıyorum. Madem göklerin sahipleri intikam almadan önce nereden

geldiğimi bulmamı şart koşuyor, işte o düğüm burada çözülecek! Yoksa Pithunna o kargaşada kendini koruyan tanrıların yardımı olmadan kaçabilir miydi sanıyorsun? Ona Kalipphon'un oku bile işlememişti. Ölümsüzler kaderimizin kendi çizdikleri yolun dışına çıkmasını istemiyor. Bizi işte bu yüzden buraya gönderdiler. Dünyaya gelişimin üstündeki sır perdesini kardeşimden daha iyi kim kaldırabilir ki?"

"Bu zavallı kadıncağızdan nasıl bir bilgi almayı umuyorsun?" diye sordu Diomedes. "Sağlıklı düşünmekten aciz olduğunu görmüyor musun? Zaten bir şey bilseydi, şimdiye dek çoktan söylerdi. Belki de böyle olmasını tanrılar istiyordu."

Tek kelime etmeden Baril'e doğru eğildim. O da çaresizce beni süzüyordu. "Baril" diye fısıldadım ama bir cevap alamadım. Büyülü çubukları nihayet kırmızı bir yastığın üstüne bıraktı. Ellerini uzatarak yüzümde ve boynumda usulca gezdirdi.

Hemen yaşam zincirimi çıkarıp eline tutuşturunca, Diomedes hayretle derin bir nefes aldı. Baril kutsal zincire eklenmiş tılsımları parmaklarıyla tek tek yokladı. Büyük bir heyecanla onu seyrediyorduk. En sonunda düşünceli bir tavırla başını kaldırıp yüzüme baktı. "Ok çıktığı yaya döner" dedi usulca. "Ağaç köklerine doğru eğilir, büyük nehir gerisin geri kaydığı yere doğru akar. Düşen yaprak koptuğu dala doğru yükselir. Azgın boğa anasının memesi ni arar. Koca kaya yamaçtan yukarı yuvarlanır. Aras? Aras? Rüzgâr ıssız arazide esip gider, filizlenip toprağa kök salamayan tohumu da beraberinde alıp götürür. Sürüklenip giden tohum bir daha geri dönebilir mi? Duy beni Hepat, aç gözlerimil Sular, kayalar ve fırtınalar sana karşı duramaz, çünkü gökyüzünde alev alev yanarak hüküm sürersin. Hiçbir şey senden gizli kalmaz!"

"Baril" diye seslendim yeniden. Aklı o kadar karıştı ki beni tanıyıp tanımadığına bir türlü emin olamıyordum. "Yıllar yılı ne halde olduğunu düşündüm hep. Seni bir daha görebilme ihtimalinden artık tamamen ümidi kesmiştim. Bizi burada bir araya getiren nasıl bir tesadüftür? Adımlarımı buraya yönlendiren senin tanrıların mı? Hem, sen bu adaya nasıl geldin?"

Baril beni uzunca bir süre süzdü. Fırtınayla kabağan denizde yönünü kaybedip tanıdık bir yeryüzü şekli arayan denizci gibi göz-

lerimin içine bakıyordu. “Tanrıların dilinden anlamayan, kendisi hakkında nasıl bir bilgiye ulaşabilir?” dedi garip bir ses tonuyla. “Ancak tanrılar kendini bilebilir. Oysa insanlar bunun için onların yardımına muhtaçtır. Vaktinden evvel yuvadan uçan bir serçe ne kadar da çaresizdir! En güçlü tay bile anasını yeterince emmediği zaman kısa süre sonra adım atamaz olur. Ama senin susuzluğunu ekşi su gidermedi mi? Etrafına bir bak, ruhunu yokla!”

Başımı kaldırıp çevreme bakındım. Gözlerim çatırdayarak yanan meşalenin yaydığı düzensiz ışığa yavaş yavaş alışınca, karanlık taş duvara yapılmış acayip resimler, rengarenk nakışlar ve işaretler, yüzüne kazınmış yazılar ve tılsımlı simgeler gördüm. Birden içimde bütün bunları daha önce görmüşüm gibi bir his uyandı. Hayretler içinde kalarak Diomedes’e bundan bahsettim, Baril’in söylediklerini de anlattım. “Kartal gülen kuşlara sığınır ve körün susuzluğunu ekşi su giderir!” dedi Tydeus’un oğlu. “Böylece kardeşin ihtiyarın Dicle kıyısında bize bildirdiği kehanetin ilk iki bölümünü söylemiş oldu. Baril de gökten inmiş bir haberci olmasın? Güneş arayana yol gösterir ama onun gözleri ancak tanrıların kapısına varınca açılır demişti adam. Bunu anlamak için nasıl yorumlamamız gerektiğini biliyor mu acaba? Kardeşine bir sor bakalım!”

Baril’e dönüp Diomedes’in söylediklerini aktardım. Vereceği cevabı heyecanla beklemeye başladık. Baril dalgın bir edayla uzun uzun Diomedes’i süzdü. “Başkalarının tanrıları tarafından korunan bir yabancıнын nereye gideceğini kim bilebilir ki?” dedi kelimelerin üstüne basa basa. “Göklerin sahipleri ancak kendilerine sadakatle hizmet edenlere işaret gönderir. Ben, arayana yol gösteren güneş tapıyorum; her ne kadar onun gözleri tanrılar katına varınca açılacak olsa da ok çıktığı yaya, ağaç köklerine ve nehir kaynağına geri döndü. Serçe hangi yuvadan düştüğünü bilmez mi?”

Şaşkına dönmüştüm. Bir anlam veremediğim bu sözleri Diomedes’e aktardım. Argos kralı yüzüme baktı. “Henüz çok gençsin Aras; sende eksik olan, kelimelerin gizli dünyasında gerçeği bulup çıkarma yeteneğidir. Sana ne düşündüğümü söyleyeyim: Baril kaçan kartalı gördü ve onun yüzü kardeşinin hafızasında tıpkı senin yüzün gibi çok eskilerde kalmış bir hatırayı canlandırdı. Elbette ki aklının karışık olması bütün bunlara sağlıklı bir yorum getirme-

sini engelliyor. Dahası demin söylediklerinin aslında ne anlama geldiğini kendinin bildiğinden dahi şüpheliyim. Fakat o esrarengiz sözleri, yüreğinin derinliklerinde yatan gerçeklere dayanıyor. Artık doğruyu bulmak bize kaldı. Yurduna dönen yolcu senden başkası olamaz, çünkü şanlı hatıraların canlandığı yere gelen kahraman, Karadağlı kralların âdetine uyarak şöhret kazanmak için her zafe-rin ardından aldığı en değerli ganimeti tapınağa gönderen kartal lakaplı Ehili Teşup'tur. Suç işlediği yere dönen katil de ancak o kahrolası Pithunna olabilir. Eğer buradan kaçıp gitmediyse onunla karşılaşma ihtimalimiz var."

"İyi ama ben nasıl yurduna dönen bir yolcu olabilirim ki?" diye sordum dostuma. "Hem kardeşim neden sözlerinde sana hiç yer vermiyor?"

"Başkalarının tanrıları tarafından korunan ve nereye gideceğini kardeşinin bilmediği yabancı benim" diye cevap verdi Diomedes. "Sense çıktığı yaya geri dönen oksun; köklerine eğilen ağaç, kaynağına akan nehir, düştüğü dala doğru uçan yapraksın, anasının memesini arayan boğa ve yamaç yukarı yuvarlanan kaya. Sö-zünü ettiği serçe ve tay da sensin. Sana şu duvarlardaki işaretleri daha önce görmüşsün gibi gelmemiş miydi? Bütün bunlar ancak senin bu tapınakta doğduğun anlamına gelir."

Dostumun yüzüne baktım. Ağzım kurumuş, düşüncelerim rüzgârla savrulan kuru yapraklar gibi allak bullak olmuştu. Ellerim titriyordu. İçimde birdenbire tarifi imkânsız bir hasret uyanmıştı. Konuşmak için kendimi zorluyordum ama ağzımdan tek kelime çıkmıyordu. Dilim tutulmuştu sanki. "Aradığım bilginin bedelini acı çekerek ödesem de görüyorum ki bizi bu adaya getiren ancak tanrıların lütfudur" diye karşılık verebildim bir zaman sonra. Tekrar kardeşime döndüm. Elini avucuma almama ses çıkarmadı. "Söyle artık Baril, doğumumun üstündeki sır nedir? Yalvarırım susma artık! Hayatım tamamen senin söyleyeceklerine bağlı!"

"Her karanlık, günün birinde aydınlanır" dedi kardeşim ceva-ben, dalıp gitmişti. Birden gülümseyiverdi. Ne var ki bu ilk tebes-sümü, mutluktan çok acı ve hüznü yüklüydü. Derinden bir göğüs geçirdi. "Gece yerini gündüze, korku cesarete ve cehalet bilgiye bırakır. Güneşin ışınları sisleri dağıtır ve yolcunun yönünü kaybet-mesini önler. Ben ona hizmet eder ve arayana yol gösteririm."

Söylediği her bir kelimeyi can kulağıyla dinliyorduk. Baril ellerini yeniden yüzümde gezdirmeye başladı. “Hizmetçiyim, hizmetçinin kızıyım” diye devam etti usulca. “Efendiyim, efendinin kızıyım. Kâhinim, kâhinin kızıyım. Göğün alev alev yanan gözü Hepat’ı kutsal adaklar sunarak yücelten ve beni doğuran baş rahibe neyse, ben de oyum. O kadın ta çocukluk yıllarında başladığı bu kutsal görevi, tanrının emrettiği gibi tertemiz bir iffetle yerine getirmiştir.”

“Annemiz bu tapınakta mı yaşadı?” diye atıldım sabırsızlıkla. “Bu salonda mı gezdi? Aynı senin gibi Hepat’a mı hizmet ediyordu? Bundan neden hiç haberim olmadı? Neden bana hep bozkırlarda doğduğumu söylediniz?”

“Sus artık!” diye müdahale etti Diomedes. “Gerçekten ne zaman susup ne zaman konuşacağını bilemeyecek kadar aptal mısın? Tut şu dilini! Kaderini öğrenmek için can atıyorum çünkü inanılmaz bir biçimde benim kaderime bağlı görünüyor.”

Baril ne söylediğini anlamadığı halde Argos kralına şaşkınlıkla baktı. Sonra gözlerini bana çevirdi. “Beni dünyaya getiren kadının bir zamanlar yaşadığı yerde olmaktan mutluyum” diye konuştu. “Görevimi seve seve yerine getiriyor, bana bıraktığı mirası dürüstçe idare ediyorum. Ben ki Hepat’ın dünyada güneş gibi parlayan hizmetkârıyım, ona inanan hükümdarlar ve prensler bana boyun eğler. Ne var ki yeryüzündeki güneş her zaman ışıık salmaz.”

Sustu, parmaklarının ucuyla şakaklarını ovdu. Gözlerindeki altın renkli parıltılar daha da belirgin hale gelmişti. Birden hızlı hızlı soluk alıp vermeye başladı. “Neyin var kardeşim?” diye sordum endişelenerek.

“Tanrı elini yine bana doğru uzatıyor” dedi cevaben. “Ey Hepat, beni kudretinle doldur! Seni kabul edip sana ait olmak istiyorum. Gel, ben hazırım!”

“Baril!” diye haykırdım ümitsizce, kardeşim artık bilincini tamamen yitirecekmiş gibi görünüyordu. Omuzlarından kavrayıp sarsmaya başladım. “Baril! Babam kim? Ben kimin kanını taşıyorum?”

Diomedes kaygılanarak kollarımı tuttu. Ellerimi çektiğimde Baril hayvan postlarının üstünde yılan gibi kıvranmaya başladı.

Uzun saçları dağılıp bir kuşun tüyleri gibi bütün bedenini örttü. Boğuluyormuş gibi nefes nefese kalmış, alnında boncuk boncuk ter damlaları birikmişti. “Bir gerçeği arayanın karşısına çoğu zaman birden fazla gerçek çıkar” dedi soluk soluğa. Kardeşimin ruhunun kendini çeken cinnetin dipsiz girdaplarına kapılmamak için nasıl bir savaş verdiğini artık açık seçik görüyordum. Başını ellerinin arasına almıştı; şakaklarındaki incecik damarlar şiddetle seğiriyordu.

“Kim tanır babasını?” dedi kasılan dudaklarıyla. “Kim tanımaz? Baba nedir? Bir çocuğun yanında yetişip babası bildiği adam mı? Baba diye hitap ettiği mi? Tohumunu dökerek ona hayat veren mi? Bozkırın haydutları kimi bulursa öldürür ama her zaman aradıklarını bulurlar mı? İnsanlar kendi cinslerini ne kadar acımasızca öldürürse öldürsünler tanrı karşısında acizdirler; ona hiçbir zarar veremezler.”

Muazzam salonun taş döşeli zemininde güçlükle nefes alarak yuvarlanıp duruyordu. Hemen yanına koşup onu kollarıma aldım. Söylediği sözleri bizi şaşkınlıkla seyreden Diomedes’e açıkladım. Argos kralı kısa bir süre düşündü. “Demek ki baba bildiğin, sadece seni yetiştiren adammış” diye fikir yürüttü. “Oysa senin dünyaya gelmeni sağlayan adam hâlâ hayatta; galiba onun kim olduğunu buldum.”

Daha fazla konuşmadı çünkü Baril avazı çıktığı kadar bağırmağa başlamıştı. Ağzı köpürmüş, tıpkı denizde boğulan biri gibi can havliyle koluma sarılmıştı. “Kaçan kartalı öldür!” diye haykırdı. “Yaşanan bütün acıların intikamını all ışıklar saçan Hepat’ın düşmanlarını yok et, hepsini öldür!”

“Sakin ol Baril, yoksa muhafızlar az sonra burada olur!” dedim dehşete kapılarak. “Şu tapınağa yaklaşmak en sert biçimde yasaklanmışken bizim gibi yabancıları senin yanında gördükleri zaman onlara ne diyeceksin?”

Fakat kardeşimin beni dinlediği yoktu. İki eliyle elbisesinin göğüs kısmını yırttı, boynundaki zincire asılı küçük nazarlığı avuçlarına aldı. “Hepat! Hepat!” diye bağırdı. Yüzü dehşet verici bir biçimde kasılmıştı. “Hizmetçin sana sesleniyor, duyuyor musun? Yeryüzünü kudretinle yakarsın; en yiğit savaşçılar bile senin önünde

dize gelir, onların kralları senin kölendir! Gücünü bize ver Hepat, cesaretini bize ver! Ateşten tacın kutsaldır; sen hayata ve ölüme, adalete ve haksızlığa, gerçeğe ve yalana hükmedersin!”

Onu tutup kaldıracak olduysam da bana karşı koydu. Boynundaki altın nazarlık ansızın kopup düşünce, ondan yansıyan ışık gözümü kamaştırdı. Şaşkınlıkla nazarlığı elime aldığım sırada Diomedes kolumdan yakalayıp beni pencere boşluğuna doğru çekiştirmeye başladı. “Aras, çabuk çıkalım buradan! Muhafızların ayak seslerini geliyor!” dedi telaşla.

“Bırak beni, onun yanına gitmeliyim!” diye bağırdım elinden kurtulmaya çalışarak. “Baril, babamın kim olduğunu söyle! Bunu bilmem gerek Baril!”

Fakat kardeşimin beni duyduğu yoktu. Yerde kıvranıp duruyor, büyük acılar çektiği solgun yüzünden belli oluyordu. Alabildiğine açtığı ağzındaki dişleri karanlıkta parlıyordu. “Kutsal arman, hizmetçinin intikamını düşmanlarından almaya gidenleri korusun Hepat!” diye bağırdı. “Bana her zaman yardım ettiğin gibi onları da tehlikelerden koru! Adın yücedir ey ışığın efendisi, kudretin sonsuz ve bilgeliğin sınırsızdır! Yanıma gel ki seni güzelce ağırlayayım!”

Onun yanına dönmek istiyordum ama Diomedes demirden elleriyle beni sımsıkı kavramıştı. “Artık ona bir faydan dokunmaz Aras!” dedi kararlı bir ses tonuyla. “Onu ruhu tanrılara ait ve onlara yalvarırken bundan böyle ancak kısacık süreler için akli başına gelecektir. Hani neredeyse günün birinde çıkıp geleceğini ve sana bir açıklama yapması gerekeceğini sezdiğine, yıllar yılı sırf şu geceyi yaşamak için ölüme karşı direndiğine inanacağım. Ama şimdi ruhunun yeryüzüyle bir işi kalmadı. Onu yeniden hayata döndürmeye kalkarsan, bu defa kendi canından olursun.”

“Muhafızlardan korkmuyorum! Baril! Baril!” diye haykırdım tepinerek; kendimi kaybetmiş gibiydim.

Fakat Diomedes beni sürükleye sürükleye pencerenin önüne götürdü. “Eğer şimdi kendi rızanla duvardan aşağı inmezsen, seni susturmak için kaldırıp kayaların üstüne fırlatırım!”

Nihayet içinde olduğumuz tehlikeyi görmüştüm. Diomedes ile birlikte pencereden çıktık. Kardeşime bir kez daha baktım; benim gözümde artık bir yabancından farksızdı. İlk merhametle titreyen

yüreğime sonradan öfke ve nefret hücum etti, içim hüznle doldu. O sırada salona paldır küldür dalan muhafızlar bizi göremediler. Durmadan çığlıklar atan Baril'e saygıyla baktılar, silahlarını indirip kendi dillerinde fısıldaştılar. Söylediklerinden bir tek Hepat kelimesini anlayabilmıştım. Gördüğüm son şey Urartuların yüzünde okuduğum korku oldu. Sonra muazzam duvarın çıkıntılarına tutuna tutuna aşağı inip karanlığa karıştık.

Heyecandan tir tir titriyordum. Sanki kafamın içinde bir yabani at sürüsü uçarcasına koşuyordu. "Ömrüm boyunca aklım hiç bu kadar karışmamıştı" dedim Diomedes'e. "Hiçbir çıkış yolu göremiyorum. Azgın sularda durmadan sürüklenen bir dal parçası gibiyim. Kaderimi hangi tanrılar yönlendiriyor? Baril'in sözlerini nasıl yorumlamalıyım? Gerçek olan ne, hayal olan ne?"

"Kardeşinin sözlerinden ancak annenizin de bir zamanlar o tanrının hizmetkârı olduğu ve sizi bu tapınakta doğurduğu anlaşıyor" dedi Diomedes cevaben. "Çocuk doğurmakla Hepat'ın yasaklarını çiğnemiş ve bu yüzden tapınaktan uzaklaştırılmış olabilir. Yanında büyüdüğün kral demek ki sadece üvey babanmış. Yine de onun intikamını alma görevi sana verildi. Tanrıların kapısının nerede olduğunu henüz çözemedim ama verdiğim sözden dönecek değilim; senin düşmanın benim düşmanımdır Aras."

"Öyleyse tanrılar kapısını bulalım da şu muammayı artık bir sonuca kavuşturalım" diye karşılık verdim.

"Doğru, orayı bulmamız şart" dedi Diomedes. "Ama ondan önce Ehili Teşup'u ele geçirmemiz gerektiğini aklından çıkarma. Bunu Asurlular için değil, kardeşinin hatırı için yapacağız. Sebebin bilmiyorum ama o da kartalı öldürmemizi istemişti."

-II-

Vakit gece yarısını çoktan geçmiş, muhafızların yaktığı ateşler sönmeye yüz tutmuştu. Yıldızlar gökte yanıp yanıp sönüyordu ama ay kara bir bulut kümesinin ardına gizlenmişti. Sulkast düzenlemek için yabancı bir şehre girmiş gibi gecenin karanlığından yararlanarak usul usul uzaklaştık. Nihayet sabırsızlıkla beklediğimiz şafak söktüğünde, ziyaretçilerin tapınağın önüne kurdukları, girişinde

pösteği asılı çadırları tek tek yokladık. Ne var ki Ehili Teşup'u bulamadık.

"Belki buradan daha rahat olacağını düşünerek teknede kalmayı yeğlemiştir" diye fikir yürüttü Diomedes. "Bence onu aşağıda aramamız gerek; zaten muhafızlar uyandığında burada daha fazla saklanamayız."

Kayalara tutuna tutuna deniz kenarına indik. İlk bakışta gösterişli teknenin güvertesinde kimseyi göremedik. Ama sonradan pruvada kıpırdamadan dikilen bir silüet gördük. Orta boylu bir adamdı bu, denizi seyrediyordu. İşlemeleri rengarenk bir elbise giymiş, başına gümüş bir halka geçirmişti. Sessizce tekneye çıkıp adama arkadan yaklaştık. "Selam sana kartal Ehili Teşup!" dedi Diomedes sabah serinliğinde buz gibi bir sesle. "Ta Amid'den beri peşindeydik, seni nihayet bulmayı başardık."

Neye uğradığını şaşırان adam arkasına döndü; elini beline götürünce tapınağı ziyaret etmek için silahlarını bıraktığını hatırladı. Alın taze yara izleriyle kaplıydı. Şaşkındı ama yüzünde korkudan eser yoktu. "Asurlular!" dedi Akadca. "Karanlıktan yararlanıp hırsızlar gibi gizlice sokuldunuz. Tabii, saklanmak için yeterince sebebiniz var! Eğer yakalansaydınız dostum Menua sizi asla affetmezdi! Ne istiyorsunuz benden? Cevap verin, yoksa muhafızları çağırırım!"

"Biz Asurlu değil, Yunanlıyız" diye karşılık verdi Argos kralı. "Hançerimi gırtlığına saplamamı istemiyorsan yardım çağırmaya kalkışma sakın! Hepat'ın baş rahibesi Baril seni öldürmemizi emretmişken muhafızların bizi engelleyeceğini mi sanıyorsun?"

"Baril mi?" dedi Ehili Teşup hayretle. Ağzının iki yanında derin çizgiler belirdi. Yüzünde bu defa mücadele azmiyle dolu, kararlı bir ifade vardı. Onu daha önce nerede gördüğümü hatırlamaya çalıştıysam da bir türlü bulamadım.

"Evet, Baril!" diye konuştu Diomedes. "Sebebi önemli değil, sonuçta senin ölmeni istiyor. Madem buralarda seilmeyen birisin, o halde neden kaçıp bu adaya sığındın?"

Alzi kralı bizi düşünceli bir tavırla süzdü. Gözlerinin içine baktığımda, beynimde çok eskilerde kalmış hayaller canlandı. Başıma korkunç bir topuz darbesi yemiş gibi birden hatırlayıverdim onu;

yüzünün bana neden o kadar tanıdık geldiğini de çok iyi anladım, çünkü Ehili Teşup bir zamanlar kardeşimi can düşmanım Pithun-na'dan köle olarak satın alan kraldan başkası değildi.

Hatıralar içimde yakıcı şimşekler gibi çakıyordu. Acı acı yutkunarak gözlerimi Alzi kralının gözlerine diktim. "Bana Ehili Teşup'u hatırlatmakta ne kadar haklıymışsın dostum!" dedim Diomedes'e dönerek. "Benim için ne anlam ifade ettiğini yeni yeni anlıyorum. Bu adamdan da alınacak bir intikamım var. Çünkü on yıl önce sevgili kardeşimi satın alıp sarayına kapatan ve ben şu dünyada bir başıma kalırken Baril'i yanımdan çekip alan o zalim kral, tıpkı beni zincire vurduktan sonra gözlerimin önünde kardeşimi kirli emellerine alet eden Kaşkar haydutları gibi ona zorla sahip olan o şehvet düşkünü zorba budur!"

"Demek Aras dedikleri sensin" diye lafa karıştı Ehili Teşup yerinden kıpırdamadan. "Casuslarımız Asur ordusunda Plithunna'nın yıllar önce kuzey bozkırlarına yaptığı bir baskının intikamını almak için çok uzak bir ülkeden gelmiş yabancıların bulunduğunu haber vermişlerdi; o düşmanları yaptığı onca baskının hangi birinde edindiğini ne o bilebilir ne de ben bilebilirim."

"Evet, Aras benim" diye karşılık verdim acıyla. "İntikam günü geldi!"

"Baril'in güzelliğinden muradımı alamadım, tanrılar izin vermedi" dedi Alzi kralı düşüncelere dalarak; gözlerinde hâlâ korkudan eser yoktu. "Alzi Kalesi'ne vardığımızda aklını başından öylesine aldılar ki ne zaman kendi arzusuyla ona yaklaşısam, hep feryat figan bağırmaya başlıyordu. Bana ister inan ister inanma ama o zamanlar Baril'e âşık olmuştum. Onunla evlenmeye hazırdım çünkü hem güzelliği hem de gözlerindeki altın renkli pırıltılar beni cezbetmişti. Ne var ki derdimi ona bir türlü anlatamadım. Dengesi tamamen altüst olmuştu. Bu yüzden onu iyileşmesi için Akdamar'a, inandığımız tanrının en büyük mabedine getirdim."

"Bu yalanlarla canını kurtarabileceğini mi sanıyorsun?" diye bağırdım öfkeyle. "Hastalandığı için getirdiysen, nasıl bu tapınağın baş rahibesi oldu? Sana bunun için bir de şükran duyması gerektiğini mi öne süreceksin yoksa?"

Ehili Teşup yüzüme kayıtsızca baktı. "Bu konuda hiçbir şey

bilmemene şaşırdım delikanlı" diye karşılık verdi. "Onun bu tapınağın yirmi beş sene önceki baş rahibesi Sebarit'in kızı olduğunu sana kimse söylemedi mi? Sebarit göğün göz kamaştıran efendisinin en başta gelen hizmetkârlarından biriydi, ta ki Babil'den gelen bir adama aşkını verinceye kadar. Tanrısının koyduğu en önemli yasağı böylece çiğnedi, sevgilisiyle birlikte çekip gitti. Seni ve kardeşini de yanına almıştı çünkü o zamanlar ikiniz de vardınız."

"Yalan!" diye haykırdım hiddetimden. "İffet güneş tanrısının rahibeleri için en başta gelen şartsa, annemiz bizi nasıl bu tapınakta doğurmuş olabilir? Bekaretini yitirdikten sonra burada barındırırılar mıydı?"

"Sen nasıl istiyorsan öyle düşünebilirsin delikanlı" dedi Alzi kralı ısrarla. "Yalan söylememe gerek yok; istediğin kadar esip gürlle, senden korkmuyorum. Hepat'ın baş rahibesi hiç kimseyle evlenemez; Akdamar'ın demirden katı kanunları böyle buyurur. Baril'in kimin kızı olduğunu ben de çok sonra öğrendim. Kardeşin cinnet geçirdikten sonra iyileşir ümidiyle bu kutsal adaya getirdim. Ne var ki rahipler gözlerindeki altın renkli parıltıları fark edince eski kaynakları incelediler. Onun kim olduğunu anlayınca elimden alıp en güzel kıyafetleri giydirdiler; Sebarit'in kaçıp gitmesinden sonra boş kalan altın tahta oturtup Hepat'ın yeryüzündeki temsilcisi olarak kutsadılar. Baril'i kaybetmenin verdiği hüznle, Alzi'ye yalnız döndüm. Sözlerime inanmalısın! Tapınağa sık sık uğramamın sebebi budur. Krallığımı da yitirdiğim için hayatımın geri kalan kısmını yalnızca burada geçirmek istiyorum."

"Demin Babil'den geldiğini söylediğin adam kimdi?" diye sordu Diomedes.

"Adı Nabonaras'tı" dedi Alzi kralı cevaben. "Rahipti; onun hakkında daha fazla bilgiye sahip değilim. Bu senin için o kadar önemli mi? O adam dostunun babası olamaz, neden soruyorsun ki? Gölgeler dıyarına ineli çok oldu. Pithunna bana onu öldürdüğünü söylemişti. Bundan da mı haberiniz yok? Ne diye peşimden geldiniz? Demin söylediğin gibi öldürmek için mi, yoksa sırf bana durmadan sorular sorarak canımı sıkmak için mi?"

"Kardeşime aklını oynatacak kadar eziyet etmeseydiniz, şimdi kimin kanını taşıdığımı öğrenmek için yeryüzünde dolaşıp dur-

mazdım" diye çıkıştım öfkeyle. "Ama bana bunun hesabını vereceksiniz, hem sen hem de Amid'deki savaşıta ifritler tarafından korunan Pithunna!"

"Kaşkarların reisi, savaşı öyle sizin sandığınız kadar sağlam atlatamadı" dedi Ehil Teşup cevaben. "Kaçarken okçularınızdan biri sağ gözünü çıkarmış; ağır yaralanmasına rağmen düşmanlarının elinden kurtulması hiç şüphe yok ki tanrıların onu koruduğunu gösterir."

"Nerede o? Ölmeden önce konuşsan iyi olur!" diye haykırdım heyecanla.

Alzi kartalı kayıtsız bir tavırla yüzüme baktı. "Her zamanki gibi çok uzaklarda" diye karşılık verdi. "Fakat nerede olduğunu sana söyleyemem, çünkü ben ihanet etmem. Senin gibi bir delikanlıdan korkacak değilim, beni asla yıldırıamazsın. Günün birinde karşıma yeniden dikileceğini bilseydim, seni daha çocukken bir bit gibi ayağımın altına alıp ezerdim. Ne var ki seni öldüreceğine dair söz veren Pithunna'ya aldandım. Bugün hayattaysan, bunu onun açgözlülüğüne borçlusun!"

"Neden Aras'ı da öldürmesi gerekiyordu ki?" diye sordu Diomedes şaşkınlıkla. "Onun hakkında ne biliyordunuz? Yoksa Pithunna Aras'ı ailesiyle birlikte yok etmesi için mi gönderilmişti? Halbuki şimdiye kadar, rüzgâr tanrısına tapan o zavallılara haydut sürüsüyle birlikte baskın yapmasının tamamen bir tesadüf olduğunu düşünüyordum."

"Rüzgâr tanrısı" dedi Alzi kralı, belli belirsiz gülümsedi. "Bu kadar yeter; sizinle haddinden fazla gevezelik ettim. Ölüm sizi bekliyor, muhafızlar tepenin başında belirdi bile."

"Geber öyleyse!" diye öfkeyle haykırarak düşmanımın üstüne atıldım. Adam hiç telaşa kapılmadan adaleli kollarıyla beni karşılayınca boğuşmaya başladık. Bütün gücümü toplayarak iki elimle gırtlığına sarıldım. Boynunu kırmaya çalışıyordum ama adam haşmetli bir meşe ağacı gibi direniyordu. Neredeyse pes edecektim ama Diomedes müdahale edince boğuşmanın seyri bir anda değişti. Dostum kocaman elleriyle Alzi kralının başını arkaya doğru büküverince adamın suratı kıpkırmızı oldu. Boynundaki damarlar sicim gibi kabardı; insanüstü bir gayretle Argos kralının karşı konul-

maz gücüne direnmeye çalışıyordu. Sonra omurgasının kırıldığını duydum. Karadağların kartalı güverte döşemelerine cansız serildi.

Hemen halatları çözdüm. Muhafızlar yukarıdan bağıra çağıra mızraklarını atarken hafif bir esinti yelkenleri şişirip tekneyi hızla adadan uzaklaştırdı. Bizi ellerinden kaçıran adamlar kıyıda öfkeyle tepiniyorlardı. Yüzerek bize yetişmeleri imkânsızdı, mızraklarını ardımız sıra boş yere salladılar. Diomedes de bu arada diz çöküp hançeriyle Ehili Teşup'un sakallı başını cansız bedeninden ayırdı.

Biz cesedi suya atarken, güneş dağların sivri doruklarının arasında yüzünü göstermişti. O sırada ürkütücü adadan öyle korkunç bir kahkaha yükseldi ki dehşetten donakaldım. Bunlar o ölümcül kuşların çılgınca attığı çığlıklardı. Gülen kuşların hikayesini uzun yıllar sonra öğrendim ama Akdamar'da nasıl bir tehlikeyle burun buruna geldiğimizi ta o zaman sezmiştim. Gülen kuşlar aslında çağlar öncesinde gaddarlıkları sebebiyle büyülenerek cezalandırılmış insanlardı. Babil tapınaklarında sadece rahiplerin okumasına izin verilen gizli tabletlerde öyle yazıyordu.

Dünyanın en yüksek noktasına yakın bir yaylada kurulu, Lo adında bir şehir varmış. Hiçbir tanrı oranın ahalisini sevmezmiş, çünkü yönünü kaybedip onların topraklarına giren her yolcuyu soyup soğana çevirir, sonra öldürüp cesedini kayalardan aşağı atarlarmış. Bilge ve adil güneş tanrısı Şamaş, Lo şehrinin sakinlerini cezalandırmak istemiş. Fakat bütün şehri mahvederken arada masumların canının yanmaması için onları öncelikle denemeye karar vermiş. Dilenci kılığna girerek şehre girmiş, katiller sürüsünün arasına karışmış. Onu yakaladıkları zaman, "Ben güneş tanrısıyım, sizi yok etmeye geldim" demiş sükûnetini bozmadan. "İşlediğiniz suçlara kim katılmadıysa söylesin. Fakat ötekiler hiç olmazsa ölümler diyarında rahat etmek için yaptıklarının cezasını çekecektir."

Ne var ki tanrı tanımaz Lo ahalisi işledikleri cinayetleri düşünüp pişman olmamış. "Şu güneşin ateşten efendisine bir bakın, gücüyle gözlerimizi kamaştırıyor!" deyip kahkahalarla gülerек onunla alay etmişler. Dilencinin Şamaş olduğuna ihtimal bile vermiyorlarmış. İçlerinden biri çıkıp da "Ben masumum" veya "Yaptıklarımın dolayı pişmanım" dememiş.

O zaman Şamaş gazaba gelip şehri alevleriyle kül etmiş. Ahali-

sini de dehşet verici bir sese sahip, çirkin kuşlara çevirmiş. "Tanrıları tanımamanızın cezası olarak insanlığınızı yitirip hayvan suretinde sonsuza dek acınacak bir halde yaşayacaksınız" buyurmuş. "Ama ne zaman bir insan görseniz, başınıza gelenleri hatırlayarak kahrolacaksınız. Benim yaptığım büyü ise çok mutluymuşsunuz gibi size kakhaha attıracak, böylece işlediğiniz cinayetleri hiçbir zaman unutamayacaksınız!"

Bilgelik ve adalet tanrısı Şamaş gülen kuşları böyle yaratıp kendi adasını düşmanlarına karşı korumaları için bekçi yapmış. Nitekim Şamaş'ın himayesinde olmayanlar, onların tüyler ürperten kakhahalarını işitince çılgına dönüyordu. Fakat o ifritler bize bir zarar veremediler. Sağ salım adadan ayrıldık. Kısa süre sonra burunda bıraktığımız arabamızın başındaydık. Silahları sakladığımız yerden çıkardık. Diomedes Alzi kralının kanlar içindeki başını yün bezlere sardı.

"Bugün hayatını bir kez daha tehlikeye atarak beni ölümden kurtardın" dedim dostuma. "Sana bunun için nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum. Ben yurtsuz bir delikanlıyım, sense şanlı bir kahramansın, neden bana bu kadar yardım ediyorsun?"

Tydeus'un oğlu yüreğimden geçeni okumak istercesine gözlerini gözlerime dikti. Bakışları âdeta içime işliyordu. "Tıpkı kardeşindeki gibi senin gözlerinde de altın renkli parıltılar var Aras" diye cevap verdi. "Bugün duyduklarım, zaten uzun zamandır tahmin ettiğim gerçeği kanıtıyor. Sen Yunanlı olmadığın için bütün bunların ne anlama geldiğini kavrayamıyorsun. Bilesin ki ilkçağlardan beri yeryüzünde tanrıların çocukları da yaşamıştır hep. Zeus'un çocukları insanlar arasında güçleriyle kendilerini belli ederler, tıpkı tanrılar arasına alınan Herakles ve Dionysos gibi. Denizlerin efendisi Poseidon'un çocukları, Truva önlerinde Akhilles ile kapışmayı göze alan Tenedos Kralı Kygnos gibi cesaretleriyle öne çıkar. Maharet Apollon'un, güzellikse Afrodite'nin çocuklarının farkıdır. Işıklar saçan güneş tanrısı Helios'un çocukları da dürüstlükleriyle kendilerini kanıtlar; insanlar onları gözlerindeki altın renkli parıltılarla tanırlar."

İnsanoğlu yaratıldı yaratılalı yeryüzünden savaş hiç eksik olmamıştır. Nefret ve intikam hırsı, yoksulluk ve sefalet, açgözlülük ve zengin olma hayali kavimleri birbirine düşürdüğü gibi çoğu zaman tanrıların emri de buna sebep olabilir. Akalar Parls'in küstahça işlediği suçun karşılığını vermek için Truva surlarına dayanmışlardı. Hablru kabileleri aç kalmamak için durmadan Suriye şehirlerine saldırır; Libyalıları Mısır'a çeken altındır. Kral Tukulti Ninurta ise sırf önüne çıkanı ezen ve Asurlulara cihan hakimiyeti vaat eden tanrısı istediği için komşu kavimleri tek tek kılıçtan geçiriyordu. Ömrüm boyunca kavimlerin birbiriyle savaşmadığı, zengin şehirlerin ateşe verilmediği, insanların kana susamış düşmanları tarafından kitleler halinde öldürülmediği bir tek yıl görmedim.

Savaş insanların gözünde denizlerin kabarıp alçalması kadar sıradan bir olaydır. Kadınlar ve erkekler, karaları ve denizleri kasıp kavuran fırtınalar gibi onun önüne de geçilemeyeceğini düşünürler. Fani insan, savaş hastalık ve ölüm gibi kaderin bir cilvesi olarak görür. Nasıl ki koyunlar içlerinden birinin kesilmeye götürülmesini umursamazsa, insanlar da savaşların ardından hiçbir şey olmamış gibi eski yaşantılarına dönerler.

İşte bu yüzden savaşlar ve cinayetler kısa sürede unutulur. Büyük bir savaşın bile insanlığın hafızasına ebediyen kazındığı çok nadir görülür. Ancak bütün bir kıtanın veya dünyanın kaderi belirleneceği zaman, civarda yaşayanların tüm dikkati mücadelesinin geçtiği bölgede toplanır.

Tanrının kurduğu düzende kartal koyunu alır, kurt kuzuyu kapar, leopar yaban sığına saldırır. Geri kalanlarsa çok geçmeden sakın hayatlarına geri döner, otlaklarda yayılmaya devam eder. Ama ne zaman ki güçlü aslan benekli panterle, azgın boğa ateş saçan ejderle, koca fil böğüren su aygırıyla birbirine girer, işte o zaman yer yerinden oynar, civardaki bütün hayvanlar olanları dehşetle izler.

Çocuklar sık sık sokakta oyun oynarken dövüşür, delikanlılar bir kızın aşkı için kavga eder, haydutlar bir çiftliği basar ama yaşayanlar birkaç gün sonra unutulup gider. Halbuki iki şanlı kahraman

tunç silahlarıyla karşı karşıya geldiğinde, o düelloya tanık olanlar gördüklerini torunlarına bile anlatır.

Mağrur Mısır yoksul Şasu kabileleriyle çarpışırken, güçlü Asur devleti Karadağlıları dize getirirken, kara zırhlı Hititler yumuşak başlı Kıbrıslılara boyun eğdirirken, dünyanın büyük şehirlerinin sakinleri savaşların yaşandığı yerlerden gelen haberlere pek ilgi göstermez. Fakat büyük devletler zaman zaman cücelerle uğraşmayı bırakıp boy ölçüşmek için kendi dengini arar. O zaman tıpkı Mısır firavunuyla Hitit kralı arasında geçen meşhur Kadeş savaşında olduğu gibi bütün dünya nefesini tutup gelişmeleri heyecanla takip eder. Ben de böyle birkaç büyük mücadeleye bizzat tanık oldum. Yunan kahramanlar Truva surlarına tırmanırken şehrin içindedim ve Asur ordusunun Babil seferine katıldım.

İki nehrin arasındaki ülkede hüküm süren bu ikl devlet, çok eski çağlardan beri kıyasıyla bir mücadele içindeydi. Asur savaşçıları, on kuşak kadar önce Babil krallarının en güçlüsü olan Hammurabî'nin ordusunu üç kez kuzeye sürdüğünü ve Dicle kıyısındaki ülkeyi yerle bir edip Asur halkını köleleştirmesini acıyla hatırlıyorlardı. O dönemden sonra, verimli topraklarda aynı anadan doğan kardeşleri andıran iki büyük devletin arasına düşmanlık girmişti. Aynı bölgede bu kadar güçlü iki devletin kurulması kaderin zalim bir cilvesi olmalıydı. Asur ve Babil, birbirlerinden ölümüne nefret eden ama sonsuza dek aynı kaderi paylaşacak olan iki titandan farksızdı; onları birbirine bağlayansa, yaşadıkları topraklara bereket getiren Fırat ve Dicle nehirleriydi.

Kral Tukulti Ninurta taht salonunda oturuyordu. Sirtında gümüş renkli elbisesi vardı. Komutanlarıyla kalabalık Babil şehrine karşı düzenlenecek sefer hakkında görüştüğü için beyaz başkomutanlık şeridini başına bağlamıştı. Kilişu tahtın sağ tarafında dikiliyordu. Salona girdiğimizi gören Asur savaşçısının yüzü sevinçle aydınlandı. Kral bizi fark etmemişti; gözü kulağı Assur'un baş rahibindeydi. Biz de susup beklemeye koyulduk. O gün tuhaf kehanetin son bölümü de aydınlanacak, tanrılar kapısıyla neyin kastedildiğini öğrendiğimizde hayrete düşecektik.

Kilişu'nun yanında Ninova'dan gelen büyük rahip Kadasman'ı gördük. Onun tam karşındaysa Assur'un baş rahibi Sarpon du-

ruyordu. Orta boylu, zayıf yapılı bir adamdı; sırtına kutsal örme kaftanını giymiş, başına tepesi sivri rahip kukuletasını geçirmişti. Kambur sırtıyla tahta doğru ilerledi "Babil'in gururla hüküm sürdüğü günler sona erdi ey kral!" diye bağırdı tiz sesiyle. "Ordunu artık eski düşmanımızın üstüne sürme vaktidir! Yüce Assur o sakat bebeği yeryüzüne göndererek sana zafer kazanacağını ve kısa süre sonra Fırat Nehri'nde yıkanacağını müjdelemedi mi? Düşmanlar tanrıları Marduk'a istedikleri kadar yalvarsın; Assur kendisine inananları Babil'in en güçlü büyücülerine karşı da zafere taşıyacaktırlar!"

Tukulti Ninurta tek kelime etmedi. Yüreğindeki kaygı çehresine yansiyordu.

"Babil seferine nihayet çıkıyor muyuz?" diye sordu Diomedes Kilişu'ya usulca. İki yiğit savaştı dostça tokalaştı. "Şu sakat bebeğin seferle ne ilgisi var?"

"Haber Babil'den geldi" diye fısıldadı Kilişu. "Orada sağ kulağı olmayan bir çocuk doğmuş. Bu da tahtın sallantıda olduğuna işaret ediyor. Avımızı başkasına kaptırmak istemiyorsak acele etmeliyiz."

Asurluların boş inancına hayret etmiştim, fakat beni asıl şaşırtan kralın kaygılı ve mahzun görünüşüydü. Sarpon'u uzun uzadıya süzdü. "Yıllardır Marduk'a savaş açmam için ısrar edip duruyordun, en sonunda Assur beklediğimiz işareti gönderdi" diye karşılık verdi. "Niye bu kadar uzun süre beklemem gerekti? Şimdi ava çıkarken karşısında başka bir rakip daha bulan aslan gibiyim! Gözcülerimin bu sabah güçlü Elam Kralı Untaşgai'in bana vaat edilen geyiği avlamak için Fırat Nehri'ne yöneldiğini bildirdiğinden haberin yok galibal!"

Şaşkınlıkla Kilişu'ya döndük. "Doğru söylüyor, yolumuza başka bir rakip çıktı" diye açıkladı Asur savaştısı. "Tukulti Ninurta'nın orduları bundan sonra Elam savaşıyla da boy ölçüşmek zorunda kalabilir. Untaşgai'in orduları gözü pek ve usta cengâverlerden kuruludur. Dicle'yi geçip Babil'in güneyindeki köyleri yağmalamaya başlamışlar bile. Vaktinde yetişemezsek Elam hükümdarı şehre saldırıp ele geçirebilir."

O sırada Sarpon tekrar söz aldı. "Assur sadık hizmetkârlarına dört kıtada hükümrânlık vaat etmiş, onun karşısında kim durabl-

ılır?” diye konuştu, gözleri gür kara kaşlarının altında hırsıyla ışıldıyordu. “Onun yedi kat demir ökçesi Elam savaşçılarını da pis bir böcek gibi ezecek, mağrur Babil’in kapılarını çürük tahta gibi paramparça edecektir. Yeter ki sen tecrübeli ordunu harekete geçir!”

“İnan ki Babil surlarına şan ve şerefle tırmanmayı ben de çok arzuluyorum Sarpon” dedi Tukulti Ninurta cevaben. “Ama bunun için Assur’un yurdunu savunmasız bırakabilir miyim? Karadağlar yeterince durulmadığı gibi Ehli Teşup’un peşine düşen iki Yunan cengâverden de bir haber çıkmadı. Kartal kayalıkların arasında süzüldüğü müddetçe kendimi emniyette hissedemem.”

Bu sözlere bir mana veremiyor, böyle güçlü bir hükümdarın hayattaki tek arzusu olan o meyveyi dalından koparmak için neyi beklediğini bir türlü anlayamıyordum. Tukulti Ninurta Babil’e saldırmaya çekiniyor deseler inanacaktım. Gerçi o zamanlar kralı endişelendirecek bir şey göremiyordum ama yanılmadığımı sonra anladım.

Diomedes bir adım öne çıktı. “Görüyorum ki döndüğümüzün farkında değilsin” dedi krala hitaben. “Hedefimize ulaştık. Kuzeyde yaşayan kabileler artık seni bir süreliğine rahat bırakacaktır, çünkü en güçlü hükümdarlarını emrettiğin gibi ortadan kaldırdık. İşte ayaklarının altına koyduğum şu armağan, kartalın kesik başıdır!”

Tydeus’un oğlu yün bezleri açarak Ehli Teşup’un kellesini taş zemine yuvarladı. Tukulti Ninurta şaşkınlıkla öne eğilip bakarken tahtının etrafına dizilmiş komutanlar ve rahipler hayret ve sevinçle bağıştılar. Çürümeye başlayan kesik başın kasılmış suratına bakınca midem bulandı. Salondakiler Diomedes’e övgüler düzmeye başlamıştı.

“Doğruyu söylemek gerekirse, bana bu kelleyi getiremeseydin, Assur’a bir daha asla dönemezdin Diomedes” dedi kral, sevinmesi gerekirken büyük bir ciddiyetle konuşuyordu. “Oysa şimdi sana şükranla bakıyorum. Ehli Teşup’un başının karşılığı, ağırlığınca altındır. Artık gönül rahatlığıyla Fırat’a doğru yola çıkabiliriz. Karla kaplı Karadağların kartalı, ayaklarımın dibinde cansız yatıyor; çocukları büyüyünceye kadar yıllar geçer. Kiliş! Orduyu topla, Babil seferine çıkıyoruz! Kral Kastilias’ın yanında küstah Untaşgal de

karşıma dikilse benim için fark etmez; her ikisiyle de baş edecek güçteyim!”

“Babil düşecek, bu kesin!” diye sevinçle bağırdı Asur ordusunun kara sakallı başkomutanı. “Yıllardır beklediğim, en büyük zaferimi Assur’a ve kralıma armağan edeceğim gün nihayet geldi!”

“Nihayet!” diye haykırdı Sarpon kendinden geçercesine. “Babil’in surlarını, burçlarını, kulelerini yerle bir et! Evlerini başlarına geçir, ahalisinin kökünü kazı ey kral! Ordun yurda dönerken Babil topraklarında bir tek canlı bırakmamalı, Marduk Tapınağı’ndan geriye bir tek taş kalmamalı!”

O an sevinç çılgınlıkları köpüren denizin dalgaları gibi kabardı salonda. Komutanlar kılıçlarını heyecanla sıyırdılar. “Ey kral, bütün dünyayı senin için fethetmeye hazırız!” diye haykırdılar coşkuyla. “Nereye gideceksen bizi de götür! Sana canımız fedal!”

Ninova’dan gelen bilge Kadasman ayağa kalkınca herkes sustu. “Tanrılar bu savaşı bizim kazanmamızı istiyor” dedi İştar rahibi gür ve anlaşılır bir sesle. “Yine de Marduk’un hizmetkârlarına dokunulmamalı. Ey kral! Şehri ele geçirebilirsin fakat onu ateşe verip masumların kanını dökmekten sakın! Göklerin sahipleri Babil’in sonsuza dek yaşamasını istiyor. Akad hükümdarı, Gutea prensi ve Hitit kralı gibi şehre giren istilacıların hiçbiri tanrıların koyduğu kanuna karşı gelmedi. Babil’in hazinelerini yağmala, idarecilerini kendine köle yap, bütün topraklarını kendi devletine kat. Ama tanrıların iyi niyetini gazaba çevirmek istemiyorsan, sakın Marduk’a karşı kibirlenme!”

Tukulti Ninurta ihtiyar kâhine düşünceli bir tavırla baktı.

“Tanrıların en yücesi sadece Assur’dur!” diye atıldı Sarpon nefretle. “Ölümsüzlerin hepsi ona karşı birleşse bile hiçbiri onunla başa çıkamaz! Kralın gerekeni yapmasını engellemek istiyorsun, zaferlerin en büyüğünü ona çok mu görüyorsun Kadasman? Etrafımızdaki bütün ülkeler gibi Babil de ölmeli ki devletimiz yaşasın!”

Kadasman baş rahibi bilgece süzdü. “Babil tanrılar tarafından ebediyen yaşasın diye kuruldu” dedi sonra cevaben. “Ne zaman ki tanrılar ölür, Babil de o zaman yıkılır. Bir zamanlar halkımızı boyunduruk altına alıp üç nesil boyunca köle olarak kullandılar ama unutma ki Asurlular pek çok şeyi borçlu oldukları Babillilerin küçük

kardeşi gibidir Sarpon. Fırat'ın suladığı topraklardan geçmişte birçok iyilik gördüğümüzü inkâr edemeyiz! Babil, tanrıların bahşettiği nimetlerin kutsal merkezidir. Göklerin sahipleri çağlar öncesinde ıkl nehrin arasındaki verimli topraklarda yaşayan insanlara konuşma yeteneğini, bilgeliği ve sanatı, inancı ve tanrılara bağlılığı, düşünme ve el becerilerini, sevgiyi ve adaleti vermiş, bu nimetler bütün dünyaya oradan dağılmıştır. Biz fani insanların yaşadığı yer ile tanrıların oturduğu göğün birbirinden ayrıldığı Babil zıguratı, yani tanrılar kapısı bir kapanırsa dünyanın sonu geldi demektir.”

“Tanrılar kapısı mı?” diye bağırdım Diomedes’le aynı anda. Dicle kıyısında bildirilen kehanetin son bölümü de böylece aydınlanmış oluyordu. Argos kralı heyecanla Kilişu’nun kolunu tuttu. “Orduyu hemen yola çıkar komutan! Beni ve adamlarımı daima en ön safta dövüşürken göreceksin! Tanrılar kapısının önündeki engelleri aşip ve kismetimi orada aramaktan başka bir şey istemiyorum!”

O an Tukulti Ninurta ilk defa gülümsedi. “Doğrusunu istersen, İştâr rahibesi Belit senin sağ elini gösterip onun gibi kaç tanesinin bana hizmet ettiğini sorduğunda, ne kadar keskin görüşlü olduğunu kanıtlamış oldu Diomedes!” diye konuştu. “Sen bir yabancı-sın ama şimdi gözüme girdin işte! Gücüne ve cesaretine hayran kaldım. Senin gibi savaşçılarla dünyanın en sağlam kalesini bile kuşatırım. Yakında Kral Kastiliyas huzurunda yere kapanacak ve ayaklarımı öpecek. Elam kralını da kaçip saklanacağı taşın altından çıkararak pis bir solucan gibi ezeceğim!”

“Öyleyse daha fazla vakit kaybetmeyelim” dedi Diomedes neşeyle; Asur kralının övgü dolu sözleri hoşuna gitmişti. “Avımıza yönelen rakibimiz bizi kızdırmaktan öte sevindirmeli, çünkü şehri savunan ordular böylece iki parçaya bölünecek. Bırakalım Elamlar düşmanımızın güneye göndereceği birliklerle çarpışsın. Bu işimizi kolaylaştıracak, belki de büyük bir direnişle karşılaşmadan tanrılar kapısını ele geçirmemizi sağlayacaktır.”

“Çok haklısın!” diye bağırdı Kilişu keyifle. “Babil ve Elam birleşerek karşımıza çıkan iki dost değil, birbirinin boğazına sarılan iki düşmandır. Ey yüce kral, güçleri tükenip bize yem oluncaya kadar boğuşacaklardır! Yine de tedbiri elden bırakmayıp acele edelim

ki Untaşgal'in orduları bizden önce Babil kapılarına dayanmasın. Ordularımız içeri girdikten sonra, sarı saçlı Elam savaşçıları şehri istedikleri kadar kuşatıp bize lanet yağdırsınlar!"

Tukulti Ninurta ayağa kalkıp kılıcının kabzasını kavradı. "Pekâlâ dostlarım, yarından tezi yok yola çıkıyoruz" diye konuştu heybetle. "Tanrılara karşı çıkmayacağıma, koydukları yasaklara uyup Kadasman'ın tavsiyesiyle onların iradesine uygun hareket edeceğime kılıcım ve hayatım üzerine yemin ediyorum. Kazandığım her savaşın ardından ateşler göğe yükselir, düşmanlarımların kanı akarsuları kırmızıya boyardı. Fakat bu sefer sadece surlar yıkılacak, evler değil; sadece bize karşı savaşan askerlerin kanı dökülecek, masumların değil. Halka değil, yalnızca kralına boyun eğdireceğim; ondan sonra Babil benim şehrim olarak yeni baştan büyüüp gelişecek. Güneşin yükseldiği Aşağı Deniz'e kadar bütün toprakları benim mülküm olacak. Yüce tanrılar Marduk'a gelince; onu tahtından kaldırıp coşkun Dicle'mizin kıyısına yaptıracağım tapınağa götüreceğim. Böylece halkımın üstündeki geçmişten kalan utancı temizleyerek verdiğim sözü yerine getireceğim. Savaşların ezici tanrısı Assur, ülkelerin acımasız efendisi Enlil, adaletin ve intikamın ışıklar saçan tanrısı Şamaş şahidim olsun."

Ertesi gün ordunun toplanması için borular çalınırken, Baril'in Akdamar'da bana verdiği altın nazarlığı Perizad'a gösterdim. Güzel sevgilim ışıldayan levhayı elimden alıp incelemeye koyuldu. Göz alıcı parlaklığına hayran kalmıştı. "Bu çok değerli bir armadır Aras" dedi göz ucuyla beni süzerek. "Eline nasıl geçtiğini bilmiyorum. Sakın bunun için kan döktüğünü söyleme! Bilesin ki bu altın nazarlık, parlayan güneş tanrısı Şamaş'ın kutsal simgesidir ve ancak yüksek rahipler onu yanında taşıyabilir. Şu dikenli tacını, kat kat elbisesini, bulutların bürüdüğü tahtını, elindeki gündüzü geceden ayırmasını sağlayan testereyi görüyor musun? Bu kutsal nazarlığa paha biçilemez, çünkü Şamaş gökte parladıkça bütün insanlara iyilik eder. Coşkun Dicle'nin salcıları, Subarta Çölü'nün kılavuzları, avcılar, inşaat ustaları ve hekimler başta olmak üzere, en tehlikeli işleri meslek edinenler hep ondan yardım diler. Tanrıların ebedî mülkü arasında, adalet ve kehanet onun payına düşmüştür. Şamaş adına bir zamanlar Larsa'da 'parlak ev' anlamına

gelen Ehabbar Tapınağı kurulmuştu. Bununla birlikte mağrur Babil şehrinde de kutsal bir makama sahiptir.”

“Biliyorum” diye karşılık verdim. Gülen Kuşlar Adası’nda Argos kralıyla birlikte yaşadıklarımızı, o gün kardeşimi nasıl bulduğumu ve sonra ebediyen kaybettiğimi anlattım.

Perizad gözlerimin içine acıyarak baktı. “Zavallı sevgilim” dedi usulca. “Ne kara bir bahtın varmış ki onca acıya katlandığın halde tanrılar hayatının sırrını sana bir türlü açmıyor! Ruhunun huzura kavuşması için daha ne zamana dek dolaşıp duracaksın? Ah Aras, yazdıkları kader ne kadar da zalimmiş!”

Ağzımın içinde acı bir tat vardı. Keder zehirli bir ok gibi yüreğime saplanmıştı. Kaderin sadece acı ve matemle baş başa bıraktığı insanlardan olduğumu düşünmeye başlamıştım. “Günün birinde her şey bitecek” dedim en sonunda. “Günün birinde kim olduğumu anlayacak ve tanrıların benden istediğini yapacağım. Şu dünya yıkılsa bile o zaman sadece birbirimize ait olacağız Perizad.”

Fakat söylediklerime kendim de inanamıyordum. Geleceğe güvenim kalmamıştı; içimde mutluluğumuzun geçici olduğuna dair bir his vardı. Yüzüme bakınca gözlerimi kaçırdım.

“Hayır Aras” dedi Perizad. “Dilediğimizin aksine, sonsuza dek beraber olamayız. Bizim dışımızdaki güçler bize karşı birleşmiş. Gelecekte korkuyorum. Al beni kollarına, aşkın ve şefkatin tadına varalım. Kısa süre sonra savaş meydanından bir habercinin bana bir servi dalı getirip getirmeyeceğini kim bilebilir? Alman gereken intikam, seni hep hayatını tehlikeye atmaya zorluyor. Halbuki şafak tanrıçasının gaddarlığı seninle mutlu olmamı sürekli engelliyor. Bir zamanlar bütün halkımı yok etti, şimdi de beni mahvetmeyi tasarladığını biliyorum. Kardeşim Naramsin kaybolup gitti, belki çoktan ölmüştür. Ben Mitannilerin sonuncusuyum; o zalim tanrının laneti ancak benim ölümümle sona erecek.”

Perizad’dan ayrılırken aramıza bir daha kimsenin girmemesi için ikinci kez büyük Asur savaşçısı Kilişu’nun ölmesini diledim. Aynı gün yola çıktık. Diomedes ile birlikte en önde, Tukulti Ninurta ve ordu komutanlarının yanında ilerliyorduk. Kaçamak bakışlarla sık sık Perizad’ın kocasını süzüyor, heybetli duruşunu seyrediyor-

dum. Ne zaman göz göze gelsek gülümserdi, fakat bu defa ciddiyetini bozmadığı gibi tek kelime konuşmadı. Sükûneti Perizad ile yaşadığım aşkı sezdiğinden mi yoksa hayatının en önemli savaşının öncesinde Asurluların en büyük kahramanının da ölebileceğini düşündüğünden mi ileri geliyordu, bunu hiçbir zaman öğrenemedim.

Akşam olunca kamp kurduk. Ordu komutanları kralın muhteşem otağında bir araya geldiler. "Savaşların en zorlusu bizi bekliyor" dedi Kilişu usulca. "Zaferi kazanıncaya kadar pek çok arkadaşımızı yitireceğiz. Bu yüzden bütün tanrılara yalvaralım ki bizden büyük fedakârlıklar istemesinler. Çok kan akacak. Cenazeleri son yolculuğa uğurlamak için yakacağımız ateşlerin kokusunu alır, dul ve yetimlerin döktüğü gözyaşlarını görür gibiyim. Ölüm, tırpanını bileyip savaş meydanındaki yerini almış bile. Sayısız gölge ölümler diyarının tanrısı Nergal'in huzuruna çıkacak, boğucu ve acı dolu bir sükûnetle sonsuza dek hizmet etmek üzere."

"Neler söylüyorsun sen Kilişu?" dedi Tukulti Ninurta şaşkınlıkla. "Savaştan önce böyle konuşmazdın hiç! Hep neşe içinde, cesaretle savaşacak yer arardın! Meydanlara benden sonra adım atan ikinci kişi daima sen oldun. Oysa şimdi, daha kılıcını sıyırmadan ölümü düşünmeye başladın!"

"Dün gece rüyamda kara bir çiçeğin açıldığını gördüm" diye karşılık verdi büyük Asur savaşçısı. "Yapraklarındaki çiğ damlaları, Babil'in gür otlaklarında ölen birinin kemikleri gibi karanlıkta bembeyaz ışıldıyordu. Belki bu rüya benim öleceğime işaret ediyor. Fakat beni asıl üzen, öldüğümde sana ve devletine daha fazla hizmet edemeyecek olmamdır."

"Her yolculuk günün birinde son bulur, nehir nihayetinde denize dökülür, meşenin yaprağı sararıp düşer, yuvarlanan kaya vadiye inince sükûn bulur" dedi Tukulti Ninurta. "Ölümü bazen ben de düşünüyorum ama o zaman bütün Asurluların kralları için babaları ölmüş gibi yas tutacağını bilmek yüreğimi ferahlatıyor. Cenazemi taşıyan çiçeklerle bezeli arabayı sekiz beyaz at çekip devletimin başkentine götürecek. Tanrılara bağlı insanların zaferle dolu günleri uzun yıllar sonra bile hasretle anacağı atalarımın sarayında son yolculuğuma uğurlanacağım."

Komutanlar başlarını öne eğerek bir süre sustular. “Ben ölünce haberimi kime gönderecekler ki?” dedi Diomedes en sonunda. “Yaşadığım şehri ve devletimi yitireli çok oldu, bir tek yoldaşlarım kaldı. Ölüm savaş meydanında yüreğimi kavradığı zaman, başımda yalnızca onlar bekleyecek. O zaman uzaklardaki Delos Adası’nın Apollon rahiplerine iletmesi ve Tydeus’un oğlunun yaban ellerde nasıl öldüğünü bütün Akalara duyurması için parmağımdaki yüzüğü çıkarıp en sadık dostuma vereceğim. Eğer hayatta kalırsan, bu son arzumu sen yerine getireceksin Aras.”

Büyük kahraman gözlerimin içine samimiyetle baktı. O kadar mahcup olmuşum ki fazla düşünmeden şöyle dedim: “Sen şanlı bir kralısın Diomedes, Yunan diyarında adını duymayan yoktur. Oysa ben son nefesimi verdiğimde, ölümümün ilan edileceği bir yurttan dahi mahrumum. Elbette beni seven bir ailem, ana-babam ve yolumu gözleyen bir karım olsun isterdim ki ölürken bir servi dalı göndereyim ve son anıma kadar onu düşündüğümü bildireyim. Çünkü servi bizde aşkı simgeler.”

Fakat daha sözlerimi tamamlamadan haddinden fazla laf ettiğim için kendime kızdım. Ama sonradan Perizad ile beni birbirimize bağlayan şeyi kimsenin bilemeyeceğini düşünerek ferahladım. O sırada Kilişu bana döndü. “Servi ağacı bu topraklarda pek nadir yetişir” diye karşılık verdi. “Ama senin düşüncenin hoşuma gitmesi belki de bu yüzdendir. Servi biz Asurlularda hayatın sembolüdür. Bir savaşçının yas tutan akrabalarını servinin hoş kokusundan ve onun savaşta sevdikleri uğruna can verdiğini bilmekten daha iyi ne teselli edebilir ki?”

“Katıldığım ilk savaştan itibaren, evlilik akdimin yazılı olduğu kutsal tabletten bir parçayı daima yanımda bulundururum” dedi arabalı savaşçıların komutanı Tırkap. Kır saçlı, sıcak rüzgârların kavurduğu yağız çehresinde gözleri kor gibi yanan bir adamdı. “Ben öldüğümde arabamı süren silah arkadaşım o tablet parçasını başkente götürecektir, böylece sevdiğim kadın son nefesimi verinceye kadar onu bir an olsun aklımdan çıkarmadığımı anlayacaktır.”

“Evli değilim, anam babam da uzun zaman önce öldü, yani kara haberi kimseye göndermeme gerek yok” dedi Kardü gülümseyerek. Naramsin kaçıp gittiğinden beri Kilişu’nun arabasını sü-

rüyordu. "Fakat bir gün, dostlarımdan birinin karısı kesinkes emin olsun diye, ölmeden önce elini kestiğine şahit olduğumda tüyle-rim ürpermişti. Kesik elini karısına ben götürmüştüm. O günü hiç unutamam."

Sonra ötekiler de ailelerinden ve garip âdetlerinden bahset-tiler. Sohbet ederken şaraba su katıp içiyorlardı; sefer sırasında büyük güçlüklerle karşılaşacaklarını biliyor, bu yüzden çabuk gev-şemek istemiyorlardı. Gece olunca herkes kendi çadırına çekildi. Ne var ki Morpheus'un lütfedip uykuya dalmamı sağlaması ise uzun sürdü.

-IV-

Tukulti Ninurta Asur ve Babil devletleri arasındaki sınırı belirleyen aşağı Zap suyunu otuz bin askeriyle geçti. Surlarla korunan Tür-şa ve Arman şehirlerini zaptederek Sallu'dan Lupti'ye dek uza-nan ovayı kendi topraklarına kattı. Hırçın Radana Irmağı'nı geçti. Dümdüz bozkırda bir devenin hörgücü gibi yükselen Kamulla Da-ğ'ının eteklerine vardığımızda otağını kurdurdu. Orada Babil Kralı Kastillas'a şu haberi gönderdi:

"Asur ve Babil halkları, biri öbürünü ayırt etmeden, tanrıların iki kardeşin savaşmasını yasaklayan kanunlarına uyarak huzur içinde yaşadılar. Nefret unutulmuş, gösterdiğiniz düşmanlık affedilmişti. Asurlular savaştan değil, daima barıştan yana oldular.

Ey Kastillas! Halbuki sen öteki kavimleri hile ve yalanlarıyla hep bana karşı kıskırttın. Kalleşçe davranarak benimle savaşmaları için Karadağlara hazineler gönderdin. Subarta bedevilerini bile başı-ma musallat ettin. Kimseye zararı dokunmayan tacirler gibi giyinip ülkemde dolaşan casuslarını adamlarım yakaladılar; Karadağlılara canımı yakıp bana zarar vermeleri karşılığında büyük servetler vaat ettiğini bildirdiğin mektubu taşıyan habercileri ele geçirdiler.

Yaptıkların kardeşliğe sığar mı? Şerefli bir insan böyle davranır mı? Şamaş ikimizin yaptıklarını bizzat tarttı ve beni masum, seni suçlu buldu. Bu yüzden çevirdiğin dalaverelere daha fazla seyir-ci kalmayacak, seni Babil tahtından indirip yerine daha iyi birini

oturtacağım. Eğer hayatta kalmak ve halkının mahvolmasını engellemek istiyorsan huzuruma çık ve bana boyun eğerek bağılılığını bildir. Fakat karşı koyarsan, işlediğin suçlardan dolayı kanı dökülecek olan herkesin vebali sana aittir!”

O zamanlar Tukulti Ninurta'nın ettiği sitemlerin ne kadar yerinde olduğunu bilmiyor, yıllar yılı hep barıştan yana görünen ve hiçbir suçu bulunmayan komşusuna birdenbire saldıran Asur kralının sadece kendini haklı çıkarmaya çalıştığını düşünüyordum. Kilişu'nun bu yazıyı herkesin önünde yüksek sesle okutması Asur ordusunu galeyana getirmeye yetmiş, Babil kralına yöneltilen ithamlar savaşçıların azmini iyice bilemişti.

Güneye doğru ilerlemeye devam ettik. Dört gün sonra, Dicle ile Dyala Irmağı arasında uzanan geniş topraklarda, güneş doğarken Babil ordusunu karşıımızda buluverdik. Sayıları çöldeki kum taneleri kadar çoktu, silahları gün ışığı vurdukça incilerle dokunmuş bir halı gibi parılıyordu. Kral Kastilias'ın bu kadar asker toplayabilmesine şaşırmıştık. Yalnızca yiğitliğiyle değil, keskin zekasıyla da nam salan Elam Kralı Untaşgal'in Asur ordusunun yola çıktığını haber alınca geri döndüğünü sonradan öğrendik. Babil'in güneyinde, deniz ülkesi olarak da bilinen bölgede epeyce ganimet toplamış, Asurlularla çarpışmayı göze aldığı takdirde kârlı çıkmak bir yana, elindekinden de olacağını anlayarak geri çekilmişti. Böylece bütün gücünü toplayarak kuzeye yönelen Babil ordusuna karşı azgın Dyala Irmağı kıyısında giriştiğimiz savaş tam iki gün sürdü. En büyük gayreti gösteren Kilişu ve Diomedes oldu.

Tydeus'un oğlu İsin kralının üç oğluyla kapıştı. Efsanevi Tilmun Adası'ı fethedip Babil topraklarına katarak adlarını duyuran bu üç prensin silah kullanmadaki yeteneklerini duymayan yoktu. Savaş arabasıyla üstümüze ilk saldıran, yaşça en büyükleri olan Usur'du. Yan taraftan tahta mızrağını Diomedes'in böğrüne salladıysa da dostum çabucak eğilerek hamleyi savuşturdu; kendi kargısını Babil savaşçısının çenesinin altından sokuverince iki gözü yuvalarından fırlayan Usur bozkıra cansız serildi.

Bunun üzerine öteki İsin prensleri Nadin ve Balat, kardeşlerinin cesedini korumak amacıyla kılıçlarını çekerek harekete geçtiler. Kurbanının teçhizatını almak için arabadan atlayan Diome-

des'in üstüne hırsla atıldılar. Balat'a salladığım mızrak kalkanını delmişti; öfkelenen prens dönüp bana baktığı sırada, kamına saplanan Argos kralının kılıcıyla canından oldu. Hayatta kalan son İsin Prensi Nadin, kardeşlerini katleden Diomedes'in üstüne bir panter gibi atıldı. İki savaşçının boğuşması epeyce uzun sürdü. Diomedes nihayet yerden aldığı kocaman bir kaya parçasını hasmının kafasına öyle şiddetli fırlattı ki İsin prensi miğfer giymiş olmasına rağmen şuurunu yitirerek yere yığıldı. Az sonra kanı bozkırın yumuşak toprağını sularken, silahları ve teçhizatı Argos kralının hazinesine katıldı.

Nam salmış pek çok cengâver bu savaşta Diomedes'in karşısında yenilgiye uğradı. Fakat savaş tanrısı Asur saflarında da korkunç gedikler açmıştı. Zafer yine de düşmanı Dyala Irmağı'nın kıyısındaki nemli araziye doğru sürmeyi başaran Asur ordusuna göz kırpyordu. Ne var ki bataklıktan bir anda fırlayan koca bir yılan, Diomedes'i topuğundan ısırarak zehirledi.

Öfkeyle haykıran Argos kralı hayvanı kılıcıyla paramparça ederek arabasına atladı. Hemen geri hatlara çekilip soluğu Asur hekimlerinin yanında aldık. Diomedes ancak yarasını yarıdırıp zehri akıttıktan sonra ateşle dağlatarak hayatta kalmayı başarmıştı.

Argos kralının savaştan çekilmesiyle cesaret bulan Babil ordusu bir kez daha yüklenince, Tukulti Ninurta askerlerine var gücüyle haykırarak Assur'un ordunun en ön saflarında bizzat çarpıştığını duyurdu. Fakat tamamen tunç zırhlara bürünüp başına altın bir miğfer geçirmiş olan Kastilias, can havliyle ordusunu bataklıktan çıkarmayı başardı. Savaşın gidişatı bu defa Babilililerin lehine dönmüştü ki Kilişu düşman hükümdarının karşısına dikiliverdi.

Her ikisi de aynı anda savurdu mızraklarını. Büyük Asur savaşçısının mızrağı Kastilias'ın kalkanını delmiş ama o da daha isabetli bir atışla kara renkli tunçtan örme zırha bürünmüş Kilişu'yu kolundan yaralamıştı. Asurluların başkomutanı kan kaybediyordu.

Kilişu'nun yardımcısı Kardü arabayı çabucak geri çevirdi, iki başkomutan yeniden son sürat birbirlerine doğru harekete geçti. Bu kez mızrağını ilk savuran Babil kralı oldu, fakat Kilişu kalkanyla kendini korumayı başardığı gibi hasmının arabacısını mızrağıyla düşürmeyi de başardı.

Başıboş kalan araba devrilirken Kastilias aşağı atlayıp kılıcını sıyırarak vaziyet aldı. Kardu da dizginleri kısarak burnundan soluyan atları durdurdu. Mücadele artık yerde devam edecekti. Silah şakırtıları dört bir yanda kayalardan dökülen azgın bir nehir gibi çağlarken iki cengâver iki öfkeli aslan gibi birbirinin üstüne atıldı.

Vurdıkları darbeler öylesine şiddetliydi ki her ikisinin zırhından da kıvılcımlar çıkıyordu. Kastilias çaresizlikten dolayı olanca gücüyle çarpışıyordu ama iri yapılı Asur savaşçısı da kolundaki yaraya rağmen rakibini etkili hamlelerle iyiden iyiye sıkıştırıyordu. Nihayet Babil kralının kılıç sallayan kolu yorulmaya başladı. Yüz ifadesinden korktuğu anlaşılıyordu. Etrafına bakınarak kendisine destek olabilecek birilerini aradı; en sonunda gür sesiyle haykırarak yardım istedi. İmdadına bir savaş arabası koştu. Kastilias hasmının engellemesine fırsat vermeden alelacele arabaya atladı. Babil kralı son sürat güneye doğru kaçarak canını kurtarıırken kılıcı, kalkanı ve altın miğferi savaş meydanında kalmıştı.

Savaşın sonucu böylece belli olmuştu. Babil askerleri silahlarını atıp en azından canlarını kurtarmak için nehre atladılar. Pek çoğu Asurlular tarafından katledilirken, büyük bölümü sağ salim kaçmayı başardı.

“Yiğit Kilişu, Asur halkı bu zaferi gerçekten sana borçlu!” diyen Tukulti Ninurta daha savaş meydanından ayrılmadan ona övgüler düzdü. “Askerlerimin hepsi mertçe savaştı ama sen ezici Asur’dan farksızdın. Yaptıklarını asla unutmayacağım!”

Ordu altı gün sonra Babil önlerine vardı.

Fırat Nehri’nin karşı kıyısına geçerek kamp kurduk. Asur kralı kazandığı zafere rağmen, o muazzam surları iki aydan önce aşabileceğine inanamıyordu. Bu yüzden saray kâhyasını, özel hizmetçilerini ve karılarından bir kısmını, gemilerle Babil’in biraz kuzeyindeki Kutha kasabasına getirtti. Kilişu ve Asur ordusunun önde gelen diğer komutanları da ailelerini oraya çağırdılar, çünkü bu yüksek makam sahibi kişiler Babil ele geçirildikten sonra kralın emriyle birkaç sene orada kalarak şehri idare edeceklerdi.

Fırat kıyısına kurulu o kalabalık şehrin hayranlık uyandıran harika manzarasını hiçbir zaman unutamam. Dünyanın dört bir yanındaki muazzam sarayları gezdim; altın Truva’yı, yüz kapılı Teb

şehrini ve kutsal Memphis'i, güçlü Assur ve zengin Ugarit'i, baştanbaşa mermerden kurulu Piramesse'yi gördüm. Ama bunların hiçbirisi kadim Babil kadar muhteşem değildi.

Koca nehrin kıyılarını takip eden, on adam boyundan daha yüksek ve kalın surlar aşılmaz gibi görünüyordu. Etrafını nehir yoluyla yahut yürüyerek dolaşmak isteyen bir insanın bütün bir gününü harcaması gerekiyordu. Ateşte pişirilen sarı ve kırmızı renkli on binlerce tuğla kullanılarak inşa edilmiş surların tepesindeki burçlarda, meşin zırhlı Babil okçuları sıkışık düzende yerlerini almışlardı. En fazla otuzar adım arayla muazzam kuleler yükseliyordu. Ağır kayalarla atışa hazır koca koca mancınıklar, devasa ağaç sapanlar, kaynar katranla dolu büyük kazanlar Asur ordusunun hücumuna geçmesini bekliyor, gövdesi muhteşem resimlerle süslü, önünde sivri mahmuzlar bulunan savaş gemileri nehri denetim altında tutuyordu. Karadaysa, Babil Kralı Kastiliias'ın hesaba sığmayan hazineleri sayesinde yeni baştan donattığı savaş arabaları gayet muntazam dizilmişti. Hani neredeyse Dyala Irmağı kıyısındaki savaşı onun değil de Tukulti Ninurta'nın kaybettiğine inanası geliyordu insanın.

O muazzam surların gerisinde tuğla duvarlı evler ve birbirine girmiş, sayısı belirsiz daracık sokaklar, rengarenk bahçelerde boy vermiş yemyeşil palmyeler tıpkı bir deniz gibi göz alabildiğine uzanıyordu. Aralarında yer yer yükselen gösterişli tapınaklar ve harika saraylar, değerli taşlar misali hemen göze çarpıyordu. Yeryüzündeki bütün kavimlerin bu şehrin sakinlerini neden kışkırdığını, neden sayısız hükümdarın orayı ele geçirmek için sefer düzenlediğini ve pek çok savaşçının sıcak kanlarını orada neden kızgın kumlara döktüğünü o manzarayı görünce anladım.

Fırat'ın batı yakasındaki tepelerden baktığımızda, hepsinden daha büyük ve göz kamaştırıcı görünen, kurucularının Etemenanki Kulesi adını verdikleri, bulutlarla yarışan Babil zıyatı, yani tanrılar kapısıydı. Şehri çevreleyen surları ona katlayan akıl almaz yüksekliğiyle, insanoğlunun inşa ettiğı kutsal yapıların en haşmetlisiydi. Dört köşeli tabanının çevresi bin adımdı. Yukarı çıkıldıkça daralan sekiz kattan oluşuyordu. Her katın tavanı, bir alttakinden daha alçaktı. En tepedeki altın kubbeli muhteşem tapınak neredeyse bulutlara değiyordu.

Ziguratın yukarı çıkan basamaklarını saymak mümkün değildi. İçindeki insanlar, ormandaki karıncalar gibi görünüyordu. Güney tarafında binanın yarı yüksekliğine kadar uzanan, bir insanın tırmanamayacağı kadar yüksek bir rampa kurulmuştu. Bu tanrı Marduk'a ayrılmış basamaktı. Dünyada eşi benzeri bulunmayan ziguratu büyülenmiş gibi hayranlıkla seyrettik. Tepesindeki tapınaktan gözlerimi ayıramıyor, hayatımın en büyük sırrının orada çözüleceğini düşünmekten kendimi alamıyordum.

Asur birlikleri büyük bir cesaretle sağlam surlara doğru hücumla geçti. Nehri dolduracak kadar çok sayıdaki yüksek güverteli gemileriyle Babil kralının zarif gemilerinin bir kısmını kaçırp bir kısmını da batırdılar. Pek çok denizci boğularak öldü. Tukulti Ninurta'nın kuzey dağlarından sallarla getirttiği koca koca kaya kütleleri, devasa mancınıklarla surlara atılıyordu. Cesur savaşçılar büyük halkalardan yapılmış uçları kancalı zincirleri burçlara fırlatıyor, tutuna tutuna yukarı tırmanmaya çalışıyorlardı. Nehirdeki gemilere yerleşmiş okçular Babillilerin üstüne ok yağdırıyorlardı. Tam teçhizatlı pek çok Asur askeri, hayvan derisinden yapıp şişirildikten sonra ağzı kara sakızla kapatılmış tulumların yardımıyla nehir tarafından yüze yüze surlara ulaşmaya çalışıyordu.

Kısa süre sonra kara tarafında, Asur ve Babil orduları arasında Dyala kıyısında yaşanan savaştan çok daha çetin bir mücadele başladı. En büyük gayreti gösteren yine yiğit Kilişu'ydu. Düşman saflarının arasında fırtına gibi esiyordu. O kadar güçlüydü ki Babillilerin savaş arabalarını elleriyle deviriyor, içindeki askerleri tavuk gibi boğuyordu. Kayalıkların arasında kendine yol açan azgın bir ırmaktan farksızdı. Düşman saflarının ortasına daldığında, en sadık adamları bile onun peşinden gitmeye cesaret edemediler. Dyala kıyısında tabanları yağlayarak canını kurtaran Kastilias'ı arıyordu. Tıpkı savaş tanrısı gibi dehşet salan gür sesiyle Babil kralına meydan okudu. Fakat Kastilias bu korkunç rakibin karşısına çıkmayı göze alamadı. Yüreğini korku kaplamıştı; pek çoğu yiğit Asur başkomutanının darbeleriyle can veren muhafızlarının arasına karıştı. Arta kalan birlikleri i toplayarak muazzam surların gerisine kendini zor attı.

Hırsından kuduran Kilişu arabasıyla surların dibine kadar gi-

rerek Babil kralına ağza alınmayacak küfürler savurdu. “Düşmanından korkup arkana bakmadan kaçarak ananın eteğinin altına saklanırsan, bundan sonra senin emrini kim dinler Kastllias? Ortaya çıkıp benimle dövüş ki ömrünü hiç olmazsa şerefli bir ölümle tamamlayasın! Zaten günlerin sayılı!”

“Seninle bir başka sefer görüşeceğim Asurlu” diye karşılık verdi Kastllias burçlardan. “Yarın sabah İhtar Kapısı’nda beni bekle; söylediğin sözlerin doğru olup olmadığını o zaman anlarsın!”

O sırada geri tarafta, on adım kadar ötesinde bekleyen okçu-ya gizlice işaret verdi. Adam yayını kaldırdı, gözlerini kör eden bir öfkeyle mızrağını Babil kralına doğru uzatan Kilişu’ya sezdirmeden nişan aldı. Kastllias’ın kallesliğine fırsat vermemek için ben de hemen yayımı çıkardım. Ne var ki o an basiretim bağlanmıştı; Perizad’ın hayali gelip karşıma durdu, her zamankinden daha güzeldi.

“Kilişu’nun hayatını kurtarmakla eline ne geçecek?” dedi içimden bir ses. “Asur ordusu başkomutanının sana edeceği teşekkür, güzel Perizad’ın aşkından daha mı değerli? Sevgilinle arandaki tek engel Kilişu işte! Ölüm onu çağırıyorsa, aptalca davranıp müdahale mi edeceksin?”

O sese kulaklarımı tıkayıp gözlerimi yeniden burçlardaki okçu-ya çevirinceye kadar kısacık bir zaman geçti. Diomedes de dostu Kilişu’nun içinde bulunduğu tehlikenin farkına varmıştı. “Fırlat şu oku, ne duruyorsun Aras?” diye bağırıyordu telaşla.

O an kırıltı bırakıverdim; yaydan kurtulan ok boğuk bir sesle tepedeki adamın meşin zırhını delip göğsüne girdi. Okçuyu öldürmesine öldürmüştüm ama ne yazık ki geç kalmıştım. Çünkü benimle aynı anda attığı ok da hedefine ulaşmış, büyük Asur savaşçısının iki kürek kemiğinin ortasına saplanmıştı. Kilişu hiç beklemediği anda yediği okun acısıyla feryat ederek arabadan düştü.

Kalkanlarımızla koruma altına almak için hemen oraya seğirttik. Biz varıncaya kadar arabacısı Kardü yere atlayıp üstüne kaplanarak vücudunu ona siper etti. Fakat Asur kavminin kahramanı o da kurtaramadı. Babilli okçu Kilişu’yu can evinden vurmuştu.

Ağzından kan geliyor, ölümün soğuk nefesini hissettiği halde hırsını zaptedemiyordu. Önce Babil Kralı Kastllias’a, sonra ölümler diyarının efendisine meydan okudu. Kılıcını sımsıkı kavramıştı. Se-

fer boyunca kaç yerinden yara aldığını da ancak o zaman fark ettik. “Çık ortaya ey ölüml!” diye bağırdı cılız sesyle; dermanı git-gide kesiliyordu. “Benimle teke tek dövüşmeye cesaretin varsa çık ortaya!”

Sonra gözlerini kapayarak can verdi. Burçlardan tepemize ok yağarken cesedini arabasına yatırıp ordugâha götürdük. Tukultl Ninurta en yiğit savaşçısının cansız bedenini görünce korkunç bir acıyla sarsıldı, saçını başını yolmaya başladı. “Keşke bana Babil’e saldırmayı hiç önermeseydin Kilişul” diye bağırdı gözyaşları içinde. “Dünyanın bütün hazinelerini ayaklarımın altına serseler, bugün yitirdiğimin yerini tutamaz!”

Kardu ise kara bir pelerine bürünerek Perizad’a kocasının ölümünü habervermek üzere Kutha yollarına düştü. Ah tanrılar o pelerinin altında ne gizlediğini bana bildirselerdi!

“Oku kirîşe yerleştirdiğin halde neden bekledin?” diye sordu bana Dlomedes sonradan. “O kadar ağır hareket etmeseydin, Kilişu şimdi belki de hayatta olacaktı!”

Ne var ki gerçeği itiraf edecek cesarettten yoksundum. “Gözlerim güneşten kamaşınca sulanıverdi” diye cevap verdim. “Hedefi net görmek için gözlerimi kurulamak zorunda kaldım. İnan ki büyük Asur kahramanını kurtaramadığıma en başta ben kahroluyorum!”

Yasak aşkımin uğruna katil olduğum için yalan söyledim. Argos kralı söylediklerime inandı. Gerçeği hiçbir zaman öğrenemedi çünkü bundan hiç kimseye söz etmedim. Artık benden intikam alacak kimse kalmadığı için, gerçeği ilk defa burada açıklıyorum. Fakat göklerin ölümsüz sahiplerini kandırmak mümkün değildi; verdikleri karşılık çok acı oldu.

Güneş iyice alçalıncaya kadar bekledim. Perizad’ın hayali bir türlü gözümün önünden gitmiyor, hasreti beni ona doğru çekiyordu. Hiç tereddüt etmeden arabaya atladığım gibi dizginleri kavradım. Güzel sevgilime koşup bir daha ayrılmamak üzere sarılmak için yola çıktım. Gelecek günleri düşündükçe içim içime sığmıyor, atları ha bire kırbaçlıyordum. Böylece kısa süre sonra Kutha’ya ulaşmış, ölen başkomutanın ailesinin oturduğu eve akşam olmadan varmıştım.

Elim yüzüm toz içinde kalmıştı. Kapının önündeki şadırvanda temizlenerek içeri girdim. Asur halkında ve diğer kavimlerde evin erkeği ölünce yas tutulur, ağtılar yakılırdı. Fakat kimsenin ağlayıp sızladığını duyamayınca tuhafıma gitti. Hizmetçiler de ortalıkta görünmüyordu. Evde garip bir sessizlik hakimdi.

Bütün odaları tek tek dolaşarak Perizad'a seslendim. Kimseyi bulamayınca içime ansızın bir korku düştü. Yavaş yavaş bir vicdan azabı duymaya başlamıştım. Tanrılara yakaracak oldum ama onlar da benden yüz çevirmişler gibime geldi. Sanki bana bir insan değil de artık sağır, dilsiz ve cansız bir toprak kil kütlesi gözüyle bakıyorlardı. Nihayet en dipteki odalardan birinde, evin komutanın ailesine ayrılan kısmında Perizad'ı buldum.

Mavi taş döşeli zeminde yatıyordu. O harika saçlarının çevrelediği solgun yüzü büyük bir acıyla kasılmıştı. Göğsünden akan kan, sarı elbisesi i kırmızıya boyamıştı. Ölmüştü. Kalbine soktuğu değerli hançeri sımsıkı kavramıştı. Yanı başında bir servi dalı duruyordu.

-V-

"Ey gökte parlayan güneş! Şu lanet olası günde, neden başıma düşüp öldürmüyorsun beni? Neden ayaklarımın altında yarılıp beni ebediyen içine almıyorsun ey suskun toprak? Neden beni yeryüzünden kaldırıp atacak bir fırtına kopmuyor? Neden yutmuyor beni denizler?" diye diye kendime kahrediyor, yüzümü tırmalayıp alnımı taş duvarlara vuruyordum. Suratım kan içinde kalmıştı.

O sırada kulağıma hafiften bir hıçkırık sesi gelince, kasvetli salonun karanlık bir köşesine çekilmiş Kardu'yu gördüm. Kollarını yüzüne kapamıştı, ağlıyordu. Yanına gittiğimde başını kaldırdı, ıslak gözlerini bir yabancıymışım gibi yüzüme dikti. Loş ışıkta beni tanımakta zorlanmıştı. "Ne istiyorsun?" diye çıkıştı hıçkırıklarını bastırmaya çalışarak. "Kendi derdim zaten bana yetiyor! Ah, böyle korkunç bir sahneye de tanık oldum ya, dünyanın en bahtsız insanı benim!"

"Neler oldu?" diye sordum alçak sesle. "Ne kadar gaddar bir cinnet ifriti geçmiş buradan? Perizad cansız yatıyor, hiçbir şey onu

geri getiremez. Kendi canına neden kıymış? Niçin ona engel olmadın?”

“Elden ne gelir?” diye konuştu Kardü güçlükle. “Eve girdiğim zaman prenses karalara büründüğümü görünce dehşete düştü; yine de kendini kaybetmedi. Fakat efendim Kilişu’nun emrettiği gibi ölüm haberini veren servi dalını pelerininin altından çıkarıp uzattığımda bir çığlık attı. Değil engel olmak, tek kelime etmeme bile fırsat vermeden hançerini göğsüne sapladı. Ah, kocasını ne çok seviyormuş ki yokluğunda yaşamaktansa onun ardından gitmekte bir an olsun tereddüt etmedil! Artık Asur halkı sadece en büyük kahramanı için değil, en güzel prensesi için de yas tutacak!”

Kardü konuşup dururken, ben taş kesilmişçesine kalakalmıştım. Gözlerim kararıyor, ellerim titriyordu. Bu uğursuz felaketin tek sorumlusu olduğum bilinci, beynimin içine soğuk bir yılan gibi yavaş yavaş yerleşiyordu. Ordu komutanları sefere çıkmadan önce toplandığında Kilişu’ya servi ağacından söz etmem, onun servi dalını kendi ölüm habercisi olarak seçmesine neden olmuştu. Perizad ise Kardü’nün getirdiği o yeşil dalı görünce benim savaş meydanında kaldığımı ve kendisine son selamımı gönderdiğimi sanmıştı. Böylece şafak tanrıçası Mitannilerden intikam almak için benim aptallığımı fırsat bilmiş, yıllardır süregelen o lanet şimdi de Perizad’ı bulmuştu. Öte yandan tanrılar benim işlediğim suçun cezasını da hemen aynı gün kesmişlerdi. Kilişu’ya yönelen oku zamanında engellemediğim için, hem Asur savaşçısının hem de zalim kaderin cilvesiyle güzel sevgilimin ölümüne sebep olmuştum.

Boynunda bu kadar büyük bir vebal taşıyan erkeğe hiçbir şey teselli veremez, böyle bir durumda kimse kendini haklı çıkaramaz. O an ne öfke duyuyordum ne de acı. Bedenim ruhumdan ayrılmış ve karanlık bir buz denizine daldırılıyormuş gibi büyük bir boşluk hissediyordum içimde. Yüreğim kesilen bir ağacın kuruyan gövdesi gibi cansızdı. Ümitsizdim. Bana olan aşkından dolayı, benim işlediğim suçun cezası olarak can verip taş döşeli yerde boylu boyunca uzanan güzel sevgilimin solgun bedenine baktıkça, kendi kendime öyle kızdım ki öfkemden gözlerim yaşardı.

“Beni neden sevdin Perizad?” diyordum güzel sevgilime içimden. “Yüreğinde beslediğin hislerin hiçbirini hak etmedim ki ben!

Sana layık olmayan birini öptün, yüreğini bir aptala verdin, bir katil için hayatını feda ettin. Ah şu zaman denen nehri bir kerecik olsun durdurabilsem! Bir tekneye atlayıp geçmişe gidebilsem, şu korkunç günü yeniden başlatmak için Perizad, ölmeni engellemek için! Hayatının böyle son bulacağını bilseydim, hasretine sonsuza dek katlanmaya razı olurdu! Oysa şimdi seni ebediyen kaybettim...”

Duyduğum acıyla kahroluyor, aşağılık bir insan olduğum fikrini aklımdan atamıyordum. “Sen bana her şeyini verdin güzel Perizad. Nasıl da düşüncesizce davranıp hepsini birden elimin tersiyle ittim! Dünyadaki her şeyden daha değerli olan aşkını bıraktım, hep kendimi ve almam gereken intikamı düşündüm. Meğer ne kadar körmüşüm! Aşkımızın başladığı günden beri, hep kendi dertlerimden yakındım. Seni düşünmeden bencilce davranmakla felaketlerin en büyüğünü hak ettim.

Halbuki sen bir sarhoşun ayakları altında ezilen soylu bir çiçek, cinnet geçiren bir çılgının kaidesinden düşürdüğü paha biçilmez bir heykel, sert bir fırtınanın acımasızca parçaladığı göz kamaştırıcı güzellikte bir bulut gibiydin. Zalim tanrılar benim aptallığımın bedelini niye sana ödettiler sanki? Tauris’ten beri beni takip eden intikam ifritlerinin lanetini yakın olduğum insanlara bulaştırdım hep! Bundan böyle ne sevmek istiyorum ne de sevimlik, çünkü mutlu olmaya hakkım yok. Keşke şu dünyaya hiç gelmeseydim!”

Kaderimden böyle yakınıp dururken, içimde vahşi bir nefret alevleniverdi; kendime karşı, ölümcül ve amansız bir nefretti bu. Yaşadığım her güne lanet ediyor, kendimden ve işlediğim suçtan öylesine tiksiniyordum ki nereye gitsem peşimi bırakmayan o uğursuzluğun artık bir son bulması için kendimi öldürmeyi bile düşünmeye başladım. Gitgide büyüyen bir öfkeyle taş sütunları yumrukladım. Ellerimin kan içinde kalıp canımın yanmasından tuhaf bir memnuniyet duydum. Ne var ki hâlâ soluk alıp veriyordum. İçimi korkunç bir hiddet kapladı. Dışarı fırladım. Arabaya atlayıp dizginleri kavradım, ölümü bulmak üzere çılgın bir hızla Babil yollarına düştüm.

Gece vakti kopan fırtınaların içinde dehşet salan ifritler gibi uçarcasına giden ve işkence gören kadınlar gibi feryat eden atla-

rın terden sırlıklam olan sırtlarına kudurmuşçasına indiriyordum kırıbaçı. Nihayet kuşatma altında tutulan şehre vardım. Arabamla Asur ordugâhına dalınca bir sonraki hücum için en uygun noktaları belirlemek amacıyla şehri gözetleyen Diomedes ve öbür komutanlar neye uğradıklarını şaşırdılar. Fakat onları umursadığım yoktu, çadırların arasında sarsıla sarsıla ilerleyen arabamla dosdoğru Babil surlarına gidiyordum.

Uzaktan Diomedes'in bağırdığını işittim ama ne söylediğini anlamadım. Babil savaşçıları beni ok yağmuruyla karşılayınca arabamı çeken zavallı atlar vurulup devrildi. Yere atlayıp Marduk Kapısı'na doğru koştum; halen hayatta olduğum için tanrılara lanetler yağdırarak kılıcımın demir kaplamalı tahta kapıyı dövmeye başladım.

Tydeus'un oğlu ansızın yanımda bitiverdi; üstümüze yağın oklara karşı kalkanını bana siper ederken, Polkos ve Polyphas kardeşler yetişti. Sonra Diomedes'in arabasını süren genç Kaliphon ve öteki dostlarım, çok geçmeden de Asurlular etrafımı kuşattılar. Beni kurtarmaktan başka bir şey düşünmeyen silah arkadaşları pervasızca ileri atılmaları, olan bitene bir anlam veremeyen Asur savaşçılarıni coşturarak harekete geçirmiş ve savaşma arzularını kamçılıymıştı. Kim bilir, belki de muazzam Babil surlarına tek başımıza hücumla geçtiğimizi düşünerek karşımızda mahcup olmamak için onlar da yerlerinden fırlamışlardı. Komutanların hücum emri verdiği Asur ordusunun tamamına yakını kısa süre sonra Babil surlarına yüklenmeye başladı.

Dostlarım "Aras'ı kurtaralım!" diye gürledikçe, "Kilişu'nun kanını yerde bırakmayalım!" diye gırtlaklarını yırtarcasına bağrıışan Asur savaşçılarıni sesleri onları bastırıyordu. Ölen başkomutanın hep bir ağızdan tekrarlanan adı, giderek güçlü bir savaş narası halini alıyor, gök gürlemesini andıran silah şakırtılarına ve surların önünde can verenlerin feryatlarına karışıyordu.

Babilililer bu ani hücumun şiddeti karşısında şaşkına dönmüşlerdi; Tukulti Ninurta'nın ilk önce ordusunun başkomutanı için gösterişli bir cenaze merasimi düzenleyeceğini, birliklerini de ancak ondan sonra harekete geçireceğini düşünmüşlerdi. Evlerden alelacele fırlayan yeni askerler hemen burçlara yerleştiyse de

sayıları Asurluların sabahki saldırısı esnasında şehri savunanlardan çok daha azdı. Cesur Asur savaşçılarının kalkanlarını siper ettiği Kithalron Dağı'nın devi Polkos, koca kütüğü arkadaşlarıyla birlikte müthiş bir gayretle üç kez kapıya vurdu. Diğer Asurlular da uzun merdivenlerini surlara dayayarak ucu kancalı zincirlerini yüksek burçlara fırlatarak yukarı tırmanmaya başlamış, kargı ve mızrak atıp oklarıyla pek çok Babil askerini vurarak aşağı düşürmüşlerdi. Nehrin öte yakasındaki birlikler de saldırıya geçti. Gemilerinin pek çoğu düşmanlar tarafından yakılmasına rağmen Dicle'nin suladığı topraklardan gelen savaşçılar surlara kadar sokulmayı başararak yukarı tırmanma girişimlerine başladılar. Böylece kuşatma altındaki şehir iki taraftan sıkıştırılarak iyiden iyiye baskı altına alındı.

Fakat bütün bunların beni ilgilendirdiği yoktu. Zaferi kimin kazanacağını umursamıyordum, tek arzum ölmekti. Yenilmez Diomedes yanı başımda olağanüstü dövüşüyor, patlattığı naralar tepelere yuva kuran şahinlerin çığlıkları gibi Babil kulelerinin arasında yankılanıyordu.

Kan ter içinde kalan Polkos, Lulluba yöresinde yetişmiş meşe ağacının gövdesiyle dördüncü kez yüklendiğinde, tahta kapı artık dayanamayıp çatır çatır kırıldı, ağır demir kanatları içeri doğru savruldu. Tukulti Ninurta'nın ordusu önüne kattığını sürükleyen bir nehir gibi şehre akmaya başladı.

Diomedes ile birlikte herkesten önce davranarak şehri savunan kalabalığın arasına daldık. Bütün sokaklardan ve evlerden koşup gelen Babilililer bizi püskürtmeye çalışıyorlardı.

"İleri Asur savaşçıları! Bugün hiçbir Babilili elimizden kurtulamaz!" diye bağırان Tukulti Ninurta'nın sesi geldi gerilerden. Evlerin içine atılan meşaleler havada uçuşuyordu. Argosluların başına bu kez Polymerios geçmişti. Kırılan kapının göğe yükselen alevlerin arasında çatırdayarak yıkılmasıyla birlikte, Tukulti Ninurta arabalı savaşçıların komutanı Tırkap'ın eşliğinde son kapışmayı gerçekleştirmek üzere yanımızdan savuşup gitti.

Marduk Tapınağı'nda tanrısına yakaran Babil Kralı Kastilias da ayın sonrasında devletini kurtarmak için arabasına atlayarak harekete geçmişti. Zırh giymemişti, sırtında sadece kırmızı ve mavimsi çizgili yün bir elbise vardı. Miğfersizdi, kıvrıkcık saçları mateme işa-

ret eden kara bayraklar gibi dalgalanıyordu. Yeniden topladığı cesareti, içimde bir an için hayranlık uyandırdı. Kilişu'nun karşısında ödleğe kaçan Babil hükümdarı, şimdi arabasını Asur kralının üstüne mertçe sürüyordu.

Tukulti Ninurta ise kudurmuş bir aslandan farksızdı. "Nihayet Kastillas!" diye kükredi sevinçle. Onca gürültünün ortasında ancak bu kadarını duyabildim. Asur kralı, Kastillas'ın yanından hızla geçerken tekerleklerinin parmaklıkları arasına demir kargısını sokuverince, araba takla atarak yuvarlandı, gidip şehir surlarına hızla bindirdi. Tukulti Ninurta yerde baygın yatan hasmının üstüne dalışa geçen bir kartal gibi atılarak sağ yakalamayı başardı.

Şehir sakinlerinin Etemenanki Kulesi adını verdikleri muazzam ziguratta, canını dişine takan bir avuç Babil askeri direnmeye devam ediyordu sadece. O tarafa yöneldim. Basamakları koşa koşa tırmanırken Diomedes de peşimden geliyor, ben bir an önce ölme kavuşmak için uğraştıkça o da aynı kararlılıkla hayatta kalmamı sağlamaya çalışıyordu. Bana ölümcül darbeyi indirebilecek birkaç düşman askerini yere serdi, fakat gözlerim hiçbir şey görmüyor, içimde en küçük bir şükran hissi uyanmıyordu. Kutsal yapının dik merdivenlerini böylece dövüşe dövüşe çıkarken tek tük karşıma çıkan Babil savaşçıları da Diomedes'in kılıcı tıpkı bir tırpan gibi biçiyordu. O sırada rahipler ellerini kaldırarak bizi durdurmaya çalıştılar ama üstlerine yürüdüğümüzde korkuyla kenara çekilip bize yol verdiler. Ondan sonra da Etemenanki Kulesi'nin tepesindeki kutsal Marduk Tapınağı'na varmamız çok sürmedi.

Nefes nefese kalmıştık. Kapisına asılı ağır perdelerin arasından geçerek tapınağın içine girdim. Önce Diomedes, onun peşinden Polkos ve Polyphas, genç okçu Kaliphon ve omzuna aldığı yaradan ciddi biçimde kan kaybeden Polymerios yanıma geldi. Geniş salonun batıya bakan penceresinden batan güneşin son ışıkları giriyor, yüzümüzü kan kırmızısına boyuyordu. İçerisi hemen hemen boştu. Güney tarafındaki duvarın önünde Babil'in en büyük tanrısı Marduk'un ürkütücü derecede görkemli, tepeden tırnağa değerli taşlarla bezeli heykeli duruyordu. Ortadaki gösterişli altın yataкта avurtları içine çökmüş, gözleri hummalı gibi parıltıyan bir ihtiyar yatıyor, beyazlara bürünmüş dört hizmetçi yatağın fildişinden ya-

pılmış dört ayağının dibinde dua ediyordu. Başında bekledikleri ölüm döşeğindeki adam, Babil'in baş rahibi ve yedi büyük büyü-cüden biri olan Nabonet'ti.

Biz usul usul yaklaşırken ihtiyar sükûnetle baktı. Silahsız hizmetçiler cesurca karşımıza dikildi. "Buranın kutsal bir mekân olduğunu görmüyor musunuz?" diye çıkıştı içlerinden en yaşlısı öfkeyle. "Baksanıza, yüce efendimiz Nabonet ölümle pençeleşiyor! Marduk'un lanetine uğramak istemiyorsanız derhal burayı terk edin!"

"Yabancıları ne diye azarlıyorsun Marabal?" diye müdahale etti ihtiyar Nabonet incecik sesiyle. "Onlar cahildir, ölümler diyarına inen yolun başına gelen benim gibi bir adama nasıl bir zarar verebilirler ki?"

"Ümidini yitirme efendim" dedi ihtiyar hizmetçi yalvarırcasına. "Tanrıların seni bize bağışlaması için günlerdir dua ediyoruz. Belki sana biraz daha lütufkâr davranırlar!"

"Bana yüz yıldan daha uzun bir süredir ayı ve güneşi gösteren tanrıların lütfuna yeterince mazhar olmadım mı?" diye karşılık verdi Nabonet. "Ölümden korkmuyorum; her insan, dünyaya gelirken ödünç aldığını günün birinde iade eder!"

İyice takatten düşen bedeni konuşurken titriyordu. Bitkin bir halde gözlerini yumdu. Geniş göğsü, sıрма işlemeli örtülerin altında usul usul inip kalkıyordu. Demek ki ruhları alıp götüren Thanatos can çekişen adamın başucundaydı.

"Gidelim" dedi Diomedes sertçe. "Bir tapınakta katil olmaya niyetim yok. Dostum Kilişu'yu kalleşçe katlettikleri için Babilileri öldüreğime yemin etmiştim ama her ne kadar burada hükmeden tanrıyı tanımasam da kutsal bir mekânda kan dökmem. Aşağıda savaş devam ediyor; kılıçlarımız herhalde kendini savunmaktan aciz rahipler arasında değil şehirde daha çok işe yarar!"

Sözlerini tamamlayınca arkasına dönüp adamlarıyla birlikte merdivenlere yöneldi. İçeride bir ben kalmıştım. Ben de dışarı çıktım. Aşağıda birbirine girmiş insan kalabalığına baktığım sırada, arkadan başıma aldığım darbeye yere yığılıverdim.

Son gördüğüm, aşağı inen dostlarım ve Argos kralının yıldız gibi yanıp sönen miğferi oldu. Kendime geldiğimde aradan ne kadar zaman geçtiğini ve nerede bulunduğumu bilmiyordum.

Penceresi olmayan karanlık bir odada, yumuşak pösteklerin üstünde yatıyordum. Küçük bakır kâselerden titreyerek yükselen mavimsi alevler içeriye tuhaf bir ışık yayıyordu.

Gür sakalı geniş göğsüne dökülen, çok yaşlı bir adam oturuyordu karşımda. Saçları Teselya'nın erişilmez doruklarındaki karlar kadar beyazdı. Koyu renkli gözleri, iki siyah inci tanesi gibi parlardı. Alnı kırış kırıştı, fakat konuşurken sesi bir delikanlınıninki kadar gürdü:

"Nihayet geldin demek! Sakın korkma Aras. Doğrusu, aradığın ben değilim çünkü henüz kim olduğumu bilmiyorsun. Ama merak edip araştırdığın bilgiyi benim yanımda bulacaksın. Adım Gathaspar."

O günden sonra yaşadığım her şey, hem büyüğü bir rüya gibi kelimelerle anlatılamayacak kadar gerçekdişi hem de düpedüz gerçekti. Kimi zaman kendime bakıyormuşum gibi geliyordu bana; söylediklerimin çoğu da sanki bir başkasının ağzından çıkıyordu. O dönemde neler yaşadığımı anlatmak gerçekten zor, çünkü olağanüstü olaylardan bahseden biri, çoğu zaman kendini dinleyenler tarafından yalancılıkla itham edilebilir. Yıllar sonra, o garip dönemde başımdan geçenleri anlattığımda, Diomedes bile şöyle karşılık vermişti: "Gördüklerin belki de sahip olduğun hayal gücünün eseri veya tanrıların sana gösterdiği bir rüyadan ibarettir. Kim bilebilir ki Aras? Belki başına aldığın şiddetli darbe aklını bulandırmıştır."

Evet, kim bilebilir ki? Bu soruya verecek bir cevap bulamıyorum. Bildiğim yalnızca, başkalarına anlaşılmaz gelen pek çok şeyin hafızamda iz bıraktığı ve Etemenanki Kulesi'ndeki o mavi odada nihayet aslını öğrendiğimdir.

-VI-

Tanımadığım adamın bana adımla hitap etmesi, üstelik hakkımda çok şey biliyor görünmesi beni şaşkına çevirmişti. "Kimsin sen ihtiyar?" diye sordum kuşkuyla. "Daha kısa bir süre öncesine kadar ayaklarımın beni bu tapınağa getireceğini kendim dahi bilmezken, sen beni beklediğini söylüyorsun. Adın hiçbir anlam ifade etmiyor,

sen benimkini nereden biliyorsun? Bana arkadan saldırıp bayılttıktan sonra nereye getirdiniz?”

Aslında böyle konuşmamın sebebi, ihtiyarın beni tek başına etkisiz hale getirebileceğine inanmamamdı. Dahası ona yardımcı olduğunu düşündüğüm hizmetçilerin perdelerin arkasına saklanıp gerekirse üstüme tekrar atılmak için efendilerinin bir tek işaretini beklediklerini zannediyordum. Dikkatlice kulak kabarttıysam da beni haklı çıkaracak bir tek ses duymadım. O tuhaf dört duvar içinde derin bir sessizlik hüküm sürüyordu. Dışarıda savaşın hâlâ sürdüğünü düşünüyordum ama kulağıma kılıç şakırtıları falan gelmiyordu. Sanki kısacık bir süre içinde Babil’den günlerce mesafe ötedeki başka bir ülkeye götürülmüştüm. İhtiyar adam omzuma dokununca minderlerin üstüne yığılıverdim.

“Sakin ol” dedi yumuşak bir ses tonuyla. “Kimsenin sana kötülük etmek gibi bir niyeti yok. Seni bayıltmamın tek sebebi, beni tanımadığın için kendi arzunla peşimden gelmeyeceğini düşünmemdir. Öyle ya, hemen savaşçı dostun Diomedes’i yardıma çağırır, böylece tasarılarımı tehlikeye atardın. Rahatla biraz. Benim yanımda fırtınaların, yangınların ve okların ulaşamayacağı denizin dibindeymiş gibi emniyettesin. Bütün sorularının cevabını burada bulacaksın. Sana kendi hayatına dair gerçekleri, tanrılar kapısında öğreneceğin söylenmemiş miydi? İşte şimdi Etemenanki Kulesi’ndesin. Arama vakti bitti, artık anlama vakti geldi. Bundan sonra kim olduğunu ve tanrılar tarafından omzuna nasıl bir görev yüklendiğini öğreneceksin.”

“Benim kimin soyundan geldiğimi biliyor musun?” diye bağırdım heyecanla. “Belki babamı da tanıyorsundur! Onun bu şehirden olduğunu duymuştum. Çabuk söyle, onun hakkında ne biliyorsun? Neden ölmesi gerekiyordu? Onun intikamını ne zaman alacağım? Ey ihtiyar, sen kimsin ki beni bu kadar iyi tanıyorsun?”

“Bütün bunlar, birkaç kelimeyle anlatılabilecek şeyler değil” dedi Gathaspar cevaben. “Hayatının sırrını ancak bu dünyanın ve bütün insanların sırrını çözdüğünde anlayacaksın. Ne zaman bütün varlıkların hikayesini öğrenirsen, kendininkini de o zaman kavrarsın. Sana gökyüzünde aslında bir tek tanrının bulunduğunu söyleyen olmadı mı hiç? Fakat insanlar o kadar farklı suretlerde yü-

celterek tapmışlar ki ona, cihana hükmeden krallardan çok daha fazla tanrı olduğuna inanmaya başlamışlar en sonunda. Büyük tufandan önce dünyaya geldiğimi ve şimdi seksen insan yaşımda olduğumu söylesem, bana inanır mısın Aras? Sana bunun gibi tuhaf gelecek daha pek çok gerçeği anlatacağım. Şimdi kendine hakim ol, aklını başına topla ve merakını zaptet!”

“Akıl erdiremeyeceğim şeylerden söz ediyorsun” diye karşılık verdim şaşkınlıkla. “Kafamın içi arı kovanından beter; düşünceleirim kıyılar döven Kızıldeniz’in dalgaları gibi gidip gidip geliyor. En iyisi mi ben susayım, sen anlat. Ne söylersen söyle, sözünü bir daha kesmeyeceğim.”

“Sabır, arayan bir insanın dalma en iyi dostu olmuştur” dedi ihtiyar Gathaspar. “Önce dünyanın yaratılışını ve insanların nasıl günaha girdiğini, yılanla kartal arasındaki mücadelenin nasıl başladığını ve üç ölümsüz büyücünün dünyanın düzenini nasıl sağladığını dinleyeceksin. Sonra sana babanı anlatacağım, nasıl bir hayat sürdüğünü ve neler yaptığını. En sonunda kim olduğunu ve neden çalkantılı bir hayat yaşadığını öğreneceksin. Sana anlattıklarımın pek çoğuna inanmak istemeyeceksin ama ağzımdan çıkacak her kelime doğrudur. İyice düşündüğün zaman bana hak vereceksin.”

Yüzüne baktım ama içinden neler geçtiğini anlayamadım. Bakışları beni hemen etkisi altına almıştı. Sesinin tonu güçlü bir ırmak gibi çağlıyordu. Konuştukça gözlerimin önündeki perdeler kalktı; yeryüzüne dair sırlar öyle bir aydınlandı ki aklımın gençlik çağının çalkantılı sularından çıkıp bilgeliğin dingin derinliklerine doğru yol aldığını hissettim. Şüphelerim rüzgârla dağılan sisler gibi uçup giderken ruhum cehalet batağından kurtuldu, gün doğunca ağaçların arasından havalanan bir güvercin gibi karanlığı ardında bıraktı. Ruhum kutsal bilgilerle donandıkça korkularım ve kuşkuarımdan sıyrıldım.

“Bilesin ki dünya yaratıldı yaratılalı iki güç birbiriyle mücadele içindedir” diye söze girdi ihtiyar büyücü. “Yer ile gök onların yurdu, karanlık ve aydınlık tabiatları, yılan ve kartal büründükleri suretleridir. Dur durak bilmeden kıyasıya çarpışır, insanlar da ikisinin arasında kalmıştır. Elbette ki tek olan tanrı kötülüğü yeryüzünden silecek kuvvete sahip ama bunu yapmıyor çünkü insanla-

rın onun çocukları olmaya layık olduklarını kanıtlamaları için bu işi üstlenmelerini istiyor.

Yeryüzünde hayat başladığında, insanlar pek çok açıdan hayvanlara benziyorlardı. Çıplak geziyor, ot yiyorlardı. Kötü yılanı karşı tamamen savunmasızlardı. Yüce yaratıcı onlara arpayı, buğdayı, kenevir, besleyici hurmayı, ayrıca sığırı, koyunu, keçiyi, atı ve sadık köpeği verdi. Pişmiş balıktan evler ve demetlenmiş kamışlardan yatak yapmayı öğretti. Kil tabletler üzerine yazı yazmayı ve parmaklarıyla sayı saymayı gösterdi. Ama bahşettiği nimetlerin en önemlisi, o kötü yılanı ve onun sebep olduğu belalara karşı kullanacakları silahlardı. İnsanlar tarlaya attıkları tohumları sürükleyip götüren rüzgâra karşı ağaç diktiler. Kuraklıkla mücadele edebilmek için su kanalları kazdılar. Nehirlerin taşmasını engellemek için yüksek bentler kurdular.

Yüce tanrı kısa süre sonra yeryüzünü kaplayan yeşilliği gördü. Ambarlar sapsarı buğdayla, renk renk meyvelerle doldu. Ama sonra büyük yılan ağzını açtı, başta kıskançlık ve haset olmak üzere tamah, cimrilik, aptallık, yalancılık, inançsızlık, günah, küfür, ah-lâksızlık, kibir, nefret ve hırs gibi bütün kötülükleri tıpkı uğursuz rüzgârlar gibi insanların ruhuna üfledi.

Kısa zaman içinde iki nehrin arasındaki verimli topraklarda cinayetler ve yağma olayları aldı başını yürüdü. Çünkü zenginlik ve yoksulluk nerede bir araya geldiyse, nefreti ve çekişmeyi doğurdu. Güçlüler zayıfların kanını içti ve nihayet yüce yaratıcı gazaba gelecek insanlardan yüz çevirdi, onları yok etmeye karar verdi. Yerdeki denizleri ve gökteki bulutları harekete geçirdi; gönderdiği muazzam tufan, iki nehrin arasındaki bütün ülkeyi yuttu.”

“Kaç yıl önce oldu bu?” diye sordum. “O zaman hayatta mıydın? Tufandan nasıl kurtuldun?”

“Bütün bunların insanın yeryüzünde varolmaya başladığı dönemin başında yaşandığını söylesem, aradan kaç sene geçtiğini hesaplayabilecek misin sanki?” dedi Gathaspar cevaben. “Mısır, Asur ve senin bildiğin devletlerin hiçbiri kurulmamıştı henüz. Fakat ben hayattaydım ve büyük tufandan sağ kurtuldum, çünkü yaratıcı tanrıyı benim kadar yücelten yoktu.

O zamanlar adım Ziusudra’ydı. Bugün kumların çoktan üstü-

nü örttüğü, Fırat kıyısındaki Şuruppak'ın kralı ve baş rahibiydim. Şuruppak çok zengin ve büyüktü. İki nehrin arasında kurulmuş kutsal Ur, mağrur Uruk, süslü Lagaş, deniz kıyısındaki güzel Eridu, kalabalık İsin, savaşçı Larsa ve muhteşem surların çevrelediği Nıppur şehirlerine denkti. Hazine daireme Meluhha'dan altın, Badahşan'dan lacivert taşı, Yukarı Deniz'i çevreleyen sıradağlardan gümüş, Magan'dan bakır akar, doğunun karla kaplı dağlarından değerli keresteler getirilirdi. Şuruppak'ın ortasında tıpkı diğer şehirlerdeki gibi bizi gökyüzüne bağlayan kutsal zigurat yükselirdi.

Öteki şehirlerin sakinleriyle birlikte benim halkım da yüce yaratıcıyı unutup yılanı adaklar sunmaya başladı. Vazifelerini unutmayan bir tek ben kalmıştım. Yasaklanan yiyeceklerden uzak durdum, hiçbir zaman kötü söz söylemedim, tanrının emirlerine titizlikle uydum. Daima ona bağlı yaşadım; hiç kibirlenmeden mülkümü yoksullara iyilik etmekte kullandım, açları doyurdum. Kin gütmeyi ve çekişmeyi bir kenara bıraktım. Bu yüzden yüce yaratıcı bana ve aileme büyük bir tufan kopacağını haber verdi. Rüyamda hemen büyük bir gemi yapmamı, yanıma bol yiyecek ve tohumluk buğday, ayrıca çeşit çeşit hayvanlar almamı emretti.

Aynen bana emredildiği gibi yaptım. Sonra aylarca süren bir yağmur başladı; o kadar çok yağdı ki iki büyük nehir taşıtı ve ne var ne yok her şeyi önüne katarak Aşağı Deniz'e kadar sürükleyip götürdü. Fırat ve Dicle arasındaki topraklarda yaşayan bütün insanlar acıklı bir halde can verdi. Tıpkı benim gibi pek azı tanrının yardımıyla kurtulabildi.

Gemim akıntıyla doğuya doğru günlerce ve gecelerce sürüklendi, nihayet Aşağı Deniz'in ortasındaki verimli Tilmun Adası'na ulaştık. İki nehrin suladığı harap olmuş ülkeye yanımdakilerle birlikte ancak sular tamamen çekildikten sonra dönebildim. Yüce yaratıcı, zalim yılanın fani insanların yüreğine yeniden fesat tohumları saçmaması için beni ölümsüz kıldı ve onların başına koruyucu olarak getirdi."

Gathaspar'ın halkımın diliyle konuştuğunu fark ettim birden; o korkunç günden beri bir tek bahtsız kardeşim Baril'den işitmiş, onun haricinde hep yabancı olduğum dilleri konuşmuştum. "Benim anadilimi nereden biliyorsun?" diye sordum hayretle. "Yoksa

mensup olduğum halkı tanıyor musun? Hayatım boyunca ailemi tanıyan bir tek adama rastladım ama buradan çok uzaklarda, sa-va-şa ormanların derinliklerinde. O da senin gibi büyücüydü. Adı Baltasarzan'dı, çok güçlüydü."

"Biliyorum, bana anlatmıştı" diye karşılık verdi ihtiyar sükûnetini bozmadan. "Sana bir mucize gibi görünen olayları boş yere anlamaya çalışma. Baltasarzan ile iki kardeş gibi olmamın ve onunla sık sık bir araya gelmemin sebebini az sonra öğreneceksin. Seninle konuşurken kullandığım dil, ölen halkından daha yaşlıdır. O, geçmişten bugüne dek bilgelerin kullandığı en eski dildir.

İlk insanlar da aynı dili konuşuyordu. Fakat büyük tufandan sonra bilgiler onu kendilerine mâl ettiler. Diğer insanlar da bu yüzden başka diller geliştirmek zorunda kaldılar. Mensup olduğun halkın, senin deyimle o gizli dili kullanmasının sebebini yakında anlayacaksın. Dört kıtada bu dili konuşanların sayısının ancak yedinin yetmiş katı olduğunu bilmen şimdilik yeterli.

Yüzlerce yıldır yeryüzünde dolaşıp duruyorum; şehirlerin kurulduğunu, devletlerin yıkıldığını, dağların yeşerdiğini, ırmakların kurduğunu gördüm. Sonra yüce yaratıcı yanıma iki yoldaş verdi. İlki beş nehrin suladığı topraklarda yaşayan ve doğuya hükmeden büyücü Melikhor'dur. Kırk nesil önce dünyaya geldi. Kahraman Gilgamesh'in kardeşidir. Yakın zamanda onunla da tanışacaksın. Ondan sonra yaşadıklarını sana kendisi anlatır. İkincisi, dünyanın güneyini koruyan Baltasarzan'dır. Büyük Sargon dünyayı kasıp kavururken kavimlerin ümidi i yitirdiği ve zalim yılanın sevindiği dönemde doğdu. İşte biz üçümüz onun kötülüklerine karşı mücadele etmekteyiz. Ölüm ve yenilgi nedir bilmeyiz ama henüz yılanı alt edecek güçte de değiliz çünkü dördüncü yoldaşımızı daha bulamadık. İnsanları bütün acılarından ve günahlarından kurtaracak olan adamı bekliyoruz.

Çok eski bir kehanete göre, yılanın başı ancak yoksulluk ve günah tamamen ortadan kaldırılıp insanlar dünyevî arzularından arındırıldığında ezilebilecek, bu ise tanrının yeryüzüne göndereceği oğlu dört kıtaya hükmettiği zaman gerçekleşecektir. O kurtarıcının yeryüzüne inmesinden önceki gece, gökte tıpkı güneş gibi bir işaret belirecektir.

Birkaç sefer bu kehanetin kısa süre içinde gerçekleşeceği fikrine kapıldık. Fakat kurtarıcı olduğunu tahmin ettiğimiz adamların hepsi, cesur ve zeki olmalarına rağmen kendilerine verilen görevi başaramadılar ve kurnaz yılanın hileleriyle can verdiler. Şimdi ümidimiz sende çünkü seni de yüce yaratıcı gönderdi. Dünyaya geldiğin gece gökyüzünde bir ateş topu belirmişti.”

Kafamın içinde sanki sert rüzgârlar esiyor, düşüncelerimi altüst ediyordu. Herkese yetecek kadar geniş olan yeryüzünde bütün insanlık ancak barışla huzura kavuşacakken, kavimlerin giriştiği ezeli mücadelenin anlamını kavramaya başlamıştım. Büyücünün sözleri gözlerimin önündeki cehalet perdesini kaldırmıştı; sanki ansızın bir fırtına kopmuş ve yüce tanrının daha iyi bir dünya kurmak için hazırladığı plan tıpkı yüzlerce yıldır kumların altında yatan kayaların yüzüne oyulmuş bir heykel gibi açığa çıkıvermişti. Gathaspar beni dostça süzdükçe, ruhumu bunaltan acılar kızgın güneşle buharlaşan su gibi uçup gidiyordu. Yüreğim bir kuş gibi kanatlanarak havalanmıştı. Bu ferahlık hissiyle düşününce, insanların çektiği sıkıntı ve kaygıların ne kadar küçük ve önemsiz olduğunu anladım. Tek olan yüce tanrı da yukarıdan bakınca böyle görüyor olmalıydı. Nasıl ki yeryüzünde yaşayan aciz insanların aşılmaz sandığı koca kaya kütleleri havada süzülen bir kartal için bir buğday tanesinden farksızsa, yönünü kaybetmiş denizcilerin o ümitsizlik içinde sonsuz zannettiği denizler de tanrı nezdinde ancak birer su birikintisiydi. Bir dağın tepesinden bile küçük çocuklar gibi görünen insanlar, gök kubbenin katlarından bakıldığında herhalde kaynaşıp duran ve aştığı taş parçasının ardından karşısına daha hangi engellerin çıkacağını bilmeyen karıncalar gibi görünüyormuş olmalıydı. O an insanların çok küçük ve aciz olduğunu düşünmeme rağmen benim gibi felaketlerle karşılaşma ihtimali yüreğimin onlara kaymasına neden oldu birden. Bu yüzden kardeşlerimi gücüm yettiğince belalardan korumaya karar verdim.

Ben böyle düşününce Gathaspar gülümsedi. Aklımdan geçenleri tıpkı toprak bir tablet gibi okuyor, düşüncelerim bile ondan gizli kalmıyordu. “Neler hissettiğini biliyorum” dedi ihtiyar büyücü. “Eğer böyle düşünmeseydin, bu büyük görev için seni seçen tanrıya layık olamazdın. Yine de dikkatli ol! Senin gibi yüce gönüllü pek

çok insan sahip olduğu her şeyi, hattâ canını bile feda etmeye hazırđı. Fakat yılan vazgeçmek nedir bilmez. İlahî yönlerin olduğu gibi insanî yönlerin de var. İçindeki iyilik ve kötölükten hangisinin ağır basacağı ancak denenmeye başladığın zaman belli olur. Ah o mücadelelerin kaç tanesi yenilgiyle sonuçlandı, bir bilsen! Senin baba bildiğin rahip Nabonaras da çok büyük işler yapmak üzere seçilmişti.”

“Babam mı?” diye atıldım heyecanla. “Şimdi bana babamı mı anlatacaksın?”

“Daha değil” dedi Gathaspar cevaben. “Öncelikle bir şeyler yiyip içerek kendini topla. Ondan sonra sana açmayı düşündüğüm ikinci sırrı, bedbaht Nabonaras’ın hayatını ve ölümünü anlatacağım.”

İki bileğini birbirine vurup ince ve parlak parmaklarıyla güç ve bereket işareti yapmasıyla birlikte, önümde nefis kızartmalar, baharlı ekmekler, göz alıcı meyveler ve altın kupalar içinde kıpkırmızı şaraptan oluşan bir sofraya kuruluverdi. Gathaspar’ın tavsiyesine uyarak sabretmeye karar verdim çünkü gerçekten çok acıkmıştım. Büyük bir iştahla yiyip içtim. Yemekler Mısır saraylarında katıldığımız ziyafetlerdekinden bile daha lezzetli. Sonra gümüş bir leğende ellerimi yıkadım.

“Büyük yılan çok uzun bir süredir Mısır’a hükmediyor” diyerek anlatmaya devam etti ihtiyar büyücü. “Hedefi, hükümranlığını oradan bütün dünyayı içine alacak biçimde genişletmek. Merver Gölü’nün altındaki tapınakta karşılaştığın Kator, onun baş rahibidir. Kator’un sözünden çıkmayan firavunlar, onun hain planlarına gönüllü olarak yardım ediyor, çünkü hayallerinde bütün dünyayı ele geçirmek yatıyor. Oysa yılan köle gibi hizmet ederken aslında kendi iradelerine bile hükmedemediklerinin farkında değiller.”

“Yanağında yıldız şeklinde yara izi olan adam!” deyiverdim birden. “O kasvetli mekanlarda ne dehşet verici olaylara tanık olduğumu da biliyor musun? Sen sırları açıklığa kavuşturacağını söylüyorsun, öte yandan garipliklerin ardı arkası kesilmiyor!”

“Sabret, yakında her şeyi öğreneceksin” diye uyardı Gathaspar yeniden. “Sözlerimi kolayca anlaman için fazla derin düşünmene gerek yok; beni can kulağıyla dinlemen yeter. Yılanın hileleri

çoğu zaman öylesine çetrefildir ki iç yüzünü anlamak kimi zaman İmkânsızdır. Akli başında pek çok yiğidi tuzağına düşürdü ama bir tek tanrının kartalını alt etmeyi başaramadı. Göklerin habercisiyle bağlarını koruyan devletlerin en güçlüsü Hititlerdir.

Hükümdarlarının çoğunun arma olarak kartalı seçtiklerine hiç dikkat etmedin mi? Krallarını o Şarumma dedikleri kartalın tahta tuttuğuna inanırlar. İşte bu yüzden yılanla kartal gibi onların hükmettiği iki ülke olan Nil devleti ve kara zırhlılar devleti de çağlardan beri birbirinin can düşmanıdır. Firavunlar demir zırhlılara boyun eğdirmek için ordularını defalarca kuzeye sürdüler. Kuzey devletinin kralları da düşmanlarına pek çok kez püskürtmeyi başardı. Fakat iki taraf da kesin bir zafer elde edemedi.

Büyük Kadeş savaşı da sonuçsuz kalınca, Kator ve Ramses silahla varamadıkları hedefe hileyle ulaşmak için ilk çağlardan beri Hititlerin kuzeyindeki bölgede yaşayan haydut Kaşkar halkına hazineler göndererek düşmanlarına karşı kışkırttılar. Pithunna önceleri on iki kabileden oluşan Kaşkarların reislerinden biriydi; Mısır'dan gelen altınlarla halkını birleştirip başına geçti. Rahip olan kardeşi Çuzziya da ondan farksızdı. O da yılanla hizmet ediyordu; Tauris'te onu yanlışlıkla öldürdün ama yine de düşmanlarımızdan birini ortadan kaldırmış oldun."

"Demek işlediğim cinayetten de haberin var" dedim acıyla. "Ama onun yüzünden ne kadar vicdan azabı çektiğimi ancak tanrılar bilir."

"Hitit topraklarını kasıp kavuran Kaşkarlar, başkent Hattuşa'ya bile saldırdılar" diye sürdürdü Gathaspar konuşmasını. "Kara zırhlılar bu yeni düşmanlarını güç bela püskürtebildiler ama bunun için sınırlardaki birliklerini çekmek ve Ugarit dahil Fenike ve Suriye'nin firavunun ve yılanın denetimine geçmesine göz yummak zorunda kaldılar.

Ramses ve Kator, batıda Hititlerin başına saracak yeni belalar bulmakta gecikmedi. Baş dumanlı dağların arasından akan büyük İster Nehri boylarında ve sıradağlarla çevrili bozkırlarda, uzun süredir denize kıyısı olan zengin topraklara akınlar düzenlemek isteyen savaşçı kavimler yaşıyordu. O tehlikeli vahşilerin önünde yüzlerce yıldır muazzam bir kale gibi dikilen tek engel, ilk çağlardan beri Hititlerle ittifak halindeki Truva'ydı.

İnsanların tamahı ve ganimet hırsı, bir kez daha Kator'un işi ni kolaylaştırdı. Truva Kralı Priamos'un oğlu Paris, yılanın sundu-ğu rüşveti kabul etti, firavunun zenginliğine ve yalan yeminlere kanarak Mısır'ın hizmetkârı oldu. Haddini aşarak Sparta'yı yağ- malamaya kalktı. Kendisini Menelaos'un evine sokarak güzel Helen'i kaçırmaya neden olan kurnazca hilenin iç yüzünü an- lamadı ama cüretkârlığının bütün Akaları ayaklandırıp Truva'ya karşı birleştireceğini ve yurdunu büyük bir tehlikeyle karşı karşı- ya bırakacağını sezdiği halde geri adım atmadı. Kator'un verdiği sözlerle ve Ramses'in hazinelerine o kadar güveniyordu. Halbuki yılanın kurnaz rahibi, Akaların böyle bir saldırının ardından eli kolu bağlı oturamayacaklarını ve boğazın kıyısına kurulmuş şehri yerle bir edinceye dek huzur bulamayacaklarını biliyordu."

"Paris Sparta seferine Truva'nın mahvolmasını isteyen Mı- sır'ın tavsiyesiyle mi çıktı?" diye sordum hayretle. "Ama Ramses o zaman öz oğlu Memnon'u da Truvalılara yardıma göndermemiş miydi?"

"O yılan kendine hizmet edenlere bile acımaz, kötü emelle- rine ulaşmasına yarasalar da yaramasalar da" dedi ihtiyar büyü- cü. "Hilekâr Kator Truva'da bir taşla iki kuş vurmuş oldu: Felaketi önceden sezdiğini düşündüğüm Hititler, kuşatma altında tutulan şehre fazla yardım edemedi; kendileri de Pithunna liderliğindeki Kaşkarlarla savaş halindeydi. En sonunda baş rahibe Penthesilea başkent Hattuşa'dan kalkıp boğazdaki şehri savunanlara yardıma gitti. O da tanrı katında yüksek bir makam sahibiydi, ne var ki ya- nında az sayıda arkadaşı vardı. O zaman bir ordusu olsaydı, belki de Truva'yı kurtarırdı. Böylece mağrur şehir harap oldu; onunla birlikte, babası Ramses tarafından göz göre göre ölüme yollanan Mısır'ın asil evladı Memnon da hayatını kaybetti. Yılanı düşman olduğu için onun Nil devletinin tahtına oturmaması gerekiyordu."

"Tıpkı kardeşi Merenptah'ın ihanetiyle Savaşan Ormanlarda can veren Sesostris gibi!" diye bağırdım öfkeyle.

Gathaspar elini usulca omzuma koydu. "Evet, Akalar bazı in- sanların tanrı yerine koyduğu o yılanın hain emellerine bilmeden alet oldu" diye sürdürdü konuşmasını. "Truva'nın yakılmasından bu yana kuzey ülkelerinden kalkan Şirdanalılar, Şekler, Zekerler,

Likyalılar, Pulusatular, Turşalar ve türlü türlü isimlere sahip pek çok savaşçı kavim Küçük Asya'ya aktı. Ayakta durmakta zorlanan Hitit devletinin kapılarını zorluyorlar; büyük başkent Hattuşa'nın yıkılıp yıkılması yakındır.

Şimdi gelelim asıl anlatmak istediğim Nabonaras'a. O Hititlerin güçlü olduğu ve sadece Kaşkarlarla uğraştığı, vahşilerin de kuzeydeki karla kaplı yurtlarından kopup gelmesinden önceki dönemde yaşadı.

Melikhor, Baltasarzan ve ben, Kator'un kurnazca bir oyun oynadığını ve kartalın sağlam kalesinin kısa süre sonra ölümcül bir kuşatmaya maruz kalacağını anlamıştık. Bölgedeki diğer güçlü devletler olan Asur ve Babil, iki taraf arasında kararsız kaldı; hükümdarları kiminle ittifak kuracaklarını bilemediler. Asur savaşçıları vaktiyle Hititlerle bir olup zavallı Mitannileri yok etmişlerdi. Öte yandan, bildiğin gibi Babilliler Asurlularla oldum olası geçinemezler.

Mitannilerin kökü kazınıp kurdukları devletin haşmetini hatırlatacak bir tek taş parçası bile bırakılmayınca, elbette ki Babil sıranın kendine geleceğini anlamıştı. Çünkü Asurlular Hititlerle müttefik oldukları müddetçe, Fırat'ın güneyine kadar rahat rahat sokulabilirlerdi. Bu yüzden Marduk rahibi Nabonet, Mitannilerin başkenti Vaşukanni'yi yakıp yıkan iki devletin arasını açmaya çalıştı. En cesur adamlarını Hititler gibi giydirip batı tarafından Asur topraklarına sokarak altı köyü yaktırdı. O günden sonra iki devlet gerçekten de birbirine düşman kesildi.

Nabonet kartal namıyla anılan Alzi Kralı Ehili Teşup'a Karadağlarda yaşayan halkıyla birlikte Asur sınırlarını zorlaması ve güneye, yani zengin Babil'e karşı sefer düzenlemekten alıkoyması için gizlice silah ve değerli taşlar gönderdi. Böylece bilge rahip, tıpkı kanlı savaşlar çıkaran yılanın hizmetkârı Kator gibi kurnazca hareket ederek yurdunu mahvolmaktan kurtarmaya çalışıyordu.

Nabonet bir yandan da Kaşkarlarla uğraşan Hititlere yardım etmek ve belki Babil'in durumunu da zora sokacak olan yıkımdan kurtarmak için en bilgili rahibini kuzeye yani Kaşkar topraklarının doğusundaki pek çok savaşçı kabilenin yaşadığı bozkırlara göndermeye karar verdi. Babil elçisi, oradaki kabileleri Pithunna'ya

karşı kıskırtacak ve Asurluların aleyhine, Kaşkarların gücünü kırarak Hititlerin rahat bir soluk almasını sağlayacaktı. Fakat Nabonet'in bu tehlikeli yolculuğa çıkardığı büyücü, kendi oğlu Nabonaras'tan başkası değildi."

"Demek ki demin bu kulenin tepesinde gördüğüm ölüm döşeğindeki yaşlı adam benim büyübabamdı!" diye bağırdım şaşkınlıkla.

"Hayır, Nabonaras senin gerçek baban değildi ki" diye karşılık verdi Gathaspar elini kaldırarak. "Bırak da anlatmaya devam edeyim! Nabonet'in oğlu çocukluk ve gençlik yıllarını sıkı bir denetim ve inziva içinde geçirmişti. Uzun yıllar boyunca gizli bilgileri, bilgelerin dilini ve büyü yapma sanatını öğrenmiş, başka insanların düşüncelerini okuyarak iradelerine hükmetmeyi kavramıştı. O akıl denen silahı kullanarak en güçlü savaşçıların bile nasıl alt edilebileceğini anlamış, nihayet hayatın ve ölümün sırlarına ermişti. Nabonet oğluna ruhun en gizli sırlarını da vermiş, böylece genç rahip sahip olduğu ruhanî güçler sayesinde en seçkin bilgilerle yarışır hale gelmişti. Ölümsüz olan Melikhor, Baltazarzan ve ben, onun dünyanın en büyük adamları arasında parlak bir yıldız gibi yükseldiğini gördük. Onu dördüncü yoldaşımız olarak aramıza almaya hazırdık. Yalnız, o tanrı katından gönderilmemişti; acıklı sonunu hazırlayan da onun insanî yönü oldu. Onca muhteşem yeteneğine rağmen dünyadan, yaratıldığı o et ve kemikten elbisesinden sıyrılamadı.

Nabonaras babasının emriyle yanına çeşitli kademelerden ama hepsi de çok bilgili kırk sekiz rahip ve rahibe alarak kuzeye yollandı. Onlar senin kabilen bildiğin insanlardı Aras. Aslında sadece bilgelerin konuşabildiği dili de bu yüzden anadilin sandın. Kaşkarların kendilerine komşu gelen o küçük kabilenin kim olduklarını anlamamaları için böyle hareket ettiler. Babillilerin kendi tanrılarına tapmayıp farklı âdetler edinmelerinin, hattâ rüzgârların efendisi olarak adlandırılan yeni bir tanrı seçmeleri in sebebi de budur.

O zamanlar çok küçük yaşta olduğun için bütün bu anlattıklarımın elbette ki haberdar değildin. Bilmemek bir bakıma seni tehlikelerden koruyordu. Hattâ kardeşin Baril dahi Kolhis'te bir-birinizden ayrılırken sana hiçbir şey söylemedi. Eğer gerçekler

bilseydin, Kaşkarlar senin kabilene baskın yaptığında hayatta kalamazdın.

Baba bildiğin Nabonaras'ın yola çıkmadan önce babasına söz verdiği gibi görevini layıkıyla yerine getirmek için büyük bir gayret göstereceği muhakkaktı. Ne var ki yolları Urartu topraklarından geçiyordu. Sıradağların çevrelediği Yukarı Deniz'deki Gülen Kuşlar Adası'nda, Karadağlarda Hepat, Asur ve Babil'de Şamaş, Mısır'da Ra ve çeşitli ülkelerde farklı farklı isimlerle anılıp yüceltilen güneş tanrısının tapınağına girip dua etti. Orada annen Sebarit'i, yani güneş tanrısının baş rahibesini gördü. Evet Aras, sen o zaman vardın. Daha bir yaşına bile basmamış bir bebektin; Babil'in gözetiminde tahta bir beşikte yatıyordun. İkiniz de güneşin çocuklarıydınız ve büyük işler başarmak üzere seçilmiştiniz. Fakat annen, baş rahibe Sebarit, genç Nabonaras'a tutkuyla bağlandı. Tıpkı kendi iradesiyle iffeti seçen delikanlı gibi o da kutsal görevlerini unuttu ve birlikte günah çukuruna yuvarlandılar.

Gazaba gelen güneş tanrısı onları tapınağından kovdu. Böylece Nabonaras, Sebarit ve hiçbir şeyden haberi olmayan yol arkadaşlarını da yanına alarak kuzeye doğru yola çıktı. Fakat yasak aşkları, felaketi de beraberinde getirecekti.

Çünkü Babil'den gelen adamın Karadağlarda yerleşik bütün halkların en kutsal mekanı olan Hepat Tapınağı'nda işlediği suç, kartal namıyla anılan Alzi Kralı Ehlli Teşup'u öylesine çileden çıkarmıştı ki güzel Sebarit'i ve sevgilisini o zamana kadar can düşmanı bildiği yılanı hizmet eden komşusu Pithunna'ya ihbar etmesine sebep oldu. Alzi kralı bu ihanetine karşılık günahkâr baş rahibenin kendine sağ olarak getirilmesini şart koştu; onu taştan örülmüş karanlık zindanlarında işkenceyle yavaş yavaş öldürerek intikam almayı kafasına koymuştu.

Pithunna'nın ıssız topraklarda Babillilerden oluşan kabileyi bulması on yıldan daha uzun sürdü. Çünkü oralarda senin de çok iyi bildiğin gibi ne kuzey vardır ne güney, ne doğu vardır ne de batı; uçsuz bucaksız otlaklarla kaplı arazide yol iz bulmak neredeyse imkânsızdır. Üstelik yemyeşil topraklarda kabileler değil, köyler bile sürekli hareket halindedir. Taştan, ağaçtan evler kurmak yerine hayvan postundan yaptıkları çadırlarda göçebe bir hayat

sürmeyi tercih eder, canları nereye isterse taşı tarağı toplayıp giderler. Ne var ki Kaşkarlar aradıklarını en sonunda buldular. Aileni canlı yakalayamazlardı, bu yüzden onları bütün yoldaşlarıyla birlikte öldürmeleri gerekti. Fakat seni ve kardeşin Barll'i yanlarına alıp götürdüler. O hayvanî arzularını anasıyla olmazsa kızıyla doyurmak isteyen Ehili Teşup'a teslim etmek üzere bahtsız kardeşini hayatta bıraktılar. Seni de yılanın emriyle ondan ayırdılar. Baş rahip Kator senin kim olduğunu biliyor ve cehaletinden yararlanarak seni yardımcısı olarak yetiştirebilmeyi umuyordu. Dünyaya nasıl geldiğini o zamanlar bilseydin, seni derhal öldürtürdü. Alzi Kralı Ehil Teşup ölmeni istediği halde, Giritli büyücünün yanına, Tauris'e gönderildin.

Seni güya oğluna oyun arkadaşı olası diye satın alan Giritli de aslında yılanı tapıyordu. Sana gizliden gizliye öğrettiği yasak bilgileri, tesadüfen veya oğlunun şakacı kişiliği sayesinde elde ettiğine inanmanı sağladı. Aslında Memphisli Kator seni yüce kartala ve Babil'e karşı elinde rehin tutmak istiyordu."

"Etrafımda onca şey olup biterken ben hiçbirinin farkına varamamışım" dedim ürpererek. "Bütün bunlar olmasaydı, kim bilir nasıl bir hayat sürecektim? Söylesene Gathaspar, böyle bir kadere boyun eğmek zorunda mıydım? Geleceğim hakkında ne biliyorsan anlat, ne olur!"

"Elbette!" dedi ihtiyar büyücü cevaben. "Ama ondan önce biraz dinlen. Nasıl ki durmadan tıka basa yiyerek mideyi doldurmak sıhate zararlıysa, insan beyni de hiç alışık olmadığı bilgilerle donanırken arada iyice dinlenmeli ki öğrendiklerini bir daha unutmasın."

-VII-

Gathaspar beni bir süreliğine yalnız bırakıp gözden kaybolurken bakır kâselerde mavi ışıltılar salan alevler titredti. Halbuki o garip odada hava akımı falan hissetmemiştim. Devasa kulede bir başıma kalınca, sessizlik çok geçmeden bunaltıcı olmaya başladı. Sanki o kulenin inşaatında kullanılan onca tuğla göğsümün üstü-

ne dağ gibi yığılmıştı. Fakat sonradan nereden geldiğini bir türlü anlayamadığım harika sesler çalındı kulağıma. Daha önce hiç duymadığım o tuhaf nağmeler, tıpkı müşfik ve ferahlatıcı bir el gibi ruhumu okşayıp huzursuzluğumu gidererek sabır telkin ediyordu.

Gathaspar karanlığın içinden çıkıp yanıma dönünceye dek ne kadar zaman geçti bilemedim. İhtiyar büyücü hastasının derdini bilen bir hekim edasıyla gözlerimin içine dikkatlice baktı. "Artık görüyorum ki o şaşırtıcı hayatınla ilgili sana anlatacağım üçüncü sırrı da öğrenmeye hazırsın" dedi sonra. "Doğduğun günden beri diyar diyar gezmektesin. Daha beşikteyken Akdamar'dan kuzey bozkırlarına geldin. Babilli rahiplerin ve onların kılıçla değil ok ve yayla savaşı, ata Kaşkarlardan bile daha iyi binebilen yerli hizmetçilerinin arasında büyüdün. Orada yalnızca bilgelerin gizli dilini değil, aynı zamanda rüzgârla yarısan yabani atları kementle yakalamayı ve gökte uçan atmacayı okla avlamayı da öğrendin. Sonra sana göre bir tesadüf ama aslında yılanın ve onun baş rahibinin emriyle Tauris'e gittin. Kator Giritli büyücüden seni Yunan dilinde eğitmesini istedi, çünkü seni Akalar diyarına göndermeyi tasarlıyor, belki Makedonya ile Peloponez arasındaki topraklarda kurulu şehir devletlerini Hititlere karşı kışkırtarak Kıbrıs'a, hattâ Küçük Asya'ya yürümeye ikna edebileceğini umuyordu. Vaktiyle onun vaatlerine gözü kapalı inanarak yurdunun felaketine sebep olan zavallı Paris gibi senin üstünden de benzer şeyler planlamış olamaz mı? Nihayet Mısır'a ve yılanın bitmek bilmeyen hileleriyle Savaşan Ormanlara kadar gittin, oradan da altı yılını geçirdiğin Asur diyarına, en sonunda Babil'e geldin. Bu bölgede neredeyse gezip görmediğin şehir kalmadı Aras, yine de kaderin hakkında bütün bildikleri bir körün kendi çehresi hakkında bildiğinden fazla değil."

"Tamam" diye karşılık verdim. "Kim olduğunu öğrendikten sonra, seni daha önce hiç görmemiş olmama rağmen başımdan geçenleri bu kadar ayrıntılı bilmene şaşırmıyorum. Bu yüzden bütün söylediklerine inanıyorum. Doğrusu daha fazlasını da dinlemek için sabırsızlanıyorum."

"Yanılıyorsun Aras" dedi Gathaspar gülümseyerek. "Bir kez karşılaşmıştık, hem de kısa bir süre önce. Ama onun da sırası gelecek, şimdi anlatırsam işin içinden çıkamazsın."

Bilesin ki Sebarit ve sevgilisinin acıklı sonunu öğrendikten sonra, Melikhor ve Baltasarzan ile birlikte seni aradım. Çünkü tanrılar tarafından gönderildiğini biliyorduk. Dünyaya geldiğin günü hesapladığımda hayretler içinde kaldım; o gece iki kuyrukluydınız bir araya gelerek muazzam bir gökclsmi halini almıştı. Bu olay, insanoğlu yaratıldı yaratılalı sadece on bir kişinin doğumunda gerçekleşmiştir: Biz üç ölümsüz büyücünün, iki nehrin arasında yetişmiş en büyük kahraman Gılgameş'in, dört kıtanın hakimi Sargon'un, zavallı insanları baştan çıkarıcı hediyelerle aldatarak yılanı esir eden Kator'un, biz yardımına koşacak vakti bulamadan ölen üç isimsiz bebeğin, Nabonaras'ın ve bir de senin.

O kurtarıcının ne zaman geleceğini bildiren kehanetten bahsetmiştim. Sen daha öncekiler gibi ümitlerimizi bir kez daha yerttirtin Aras. Bu yüzden köşe bucak seni aradık; ne var ki yılanı hizmet eden Pithunna ve Kaşkarların seni nereye sakladıklarını bilmiyorduk.

Babil'in baş rahibi Nabonet, oğlunun başarısızlığı ve genç yaşta hayata veda etmesiyle acı bir hayal kırıklığına uğrayarak dünyadan elini eteğini çekti. Ömrünü kutsal ayınlar düzenlediği Marduk Tapınağı'nda Nabonaras'ın affedilmesi için yakarmaya adadı. Kapandığı kutsal mekânın dışında olup bitenler artık onu ilgilendirmiyordu. Kimselere sezdirmeden Babil'in başına ağ ören Kator, o dönemden beri Fırat kıyısındaki şehrin kaderini elinde tutan Kastiliyas'ı yavaş yavaş yılanın etki alanına sokmayı en sonunda başardı."

"Peki, sen o kadar güçlü olduğun halde neden önüne geçmedin?" diye sordum hayretle. "Babil'in o canavarın tuzağına düşmesini engellemek elinde değil miydi?"

Gathaspar düşünceli bir tavırla yüzüme baktı. "Kator tek başına karşıma dikilse, göz açıp kapayıncaya kadar onu mahvedebilirim" dedi cevaben. "Çünkü sahip olduğu yetenekler, benim gücüm karşısında koca bir hiçtir. Fakat sana söylediğim gibi, o yılan tanrının hasmıdır; ancak bütün insanlar bir araya gelerek onu sonsuza dek yeryüzünden silebilirler. Melikhor, Baltasarzan ve ben sadece ona hizmet edenlerle baş edebiliriz.

Firavunun altına boğduğu Kastıllas kötüden taraf oldu. Fakat bunun bedelini tahtıyla ödeyecek, çünkü Asur Kralı Tukulti Ninurta şehri avucuna aldı bile; sen de ona yardımcı oldun.

Ancak ailenin vahşice katledilmesinden dört yıl sonra senden haber alabildik; Kıbrıslı bir tüccar, Tauris'te bir Giritlinin evinin önünde, gözlerinde altın renkli pırıltılar dolaşan, senin yaşlarında bir çocuk gördüğünü bildirdi. Hemen oraya iki adam gönderdim ama çok geç kalmıştım. Kator seni sakladıkları yeri bulduğumuzu anlamış ve sadık adamı Çuzziya'yı seni alıp başka bir yere götürmesi için Giritlinin yanına göndermişti. Fakat sen o rahibi kardeşi Pithunna zannettin ve ailenin intikamını almak için boğazladın. Gerçi böylelikle düşmanından kurtuldun ama öte yandan duruma müdahale etme fırsatını da elimizden almış oldun.

Bir yıl sonra senden tekrar haber aldık. O sıralar Mısır'daydın. Arada geçen süre içinde yaşadıklarının sadece bir kısmını Balta-sarzan'ın anlattığı kadarıyla biliyorum. Şimdi konuşma sırası sende. Belki öğrenmek istediğin başka şeyleri de hatırlarsın."

Truva'da, Delos'ta, Argos'ta, Girit ve Kıbrıs'ta yaşadıklarım-dan söz ettim. Truva'dan ayrılmadan önce Kâhin Kalhas'ın bana söylediklerini ve Delos'taki Apollo'nun kehanetini aktardım, Knos-sos'taki labirentte yaşadığım tuhaf macerayı ve orada rastladığım o ürkütücü adamı anlattım. En son Baf civarında yenilgiye uğrattığımız yiğit Kerikkaili'den de bahsettim. "Acaba Kalhas'ın dile getirdiği, tohumluk buğdayını tarlasının kenarında ellerini ısıtmak için yakan çiftçiyle neyi kast ettiğini açıklayabilir misin?" diye sordum. "Bir de Girit kraliyet sarayının altındaki mahzende gördüğüm adamların kim olduğunu merak ediyorum. Ateşle korkutmak zorunda kaldığım o garip hayaletler neyin nesiydi? Ve sesini gayet net işittiğim halde hiçbir yerde bulamadığım o davul neredeydi? Kaç gece bu soruların cevabını aramaktan uykusuz kaldım ama bir sonuca varamadım."

"Gayet basit" dedi Gathaspar cevaben. Pürüzlü yüzünde bir tebessüm beliriverdi. Sanki üşüyormuş da biraz olsun ısınmak istiyormuş gibi bir yudum şarap içti. Sonra gözlerini gözlerime dikti. "Labirentteki sırrı belki de korkudan elin ayağın birbirine dolaştığı için çözemedin. Hayır, itiraz etme! Korku utanılacak bir his değil.

En cesur kahramanlar bile korkabilir. Şimdi sözlerimi can kulağıyla dinle.

Yer ile gök, ruhunda mücadele ediyor Aras; her ikisi de seni kendine çekmeye uğraşiyor. Bir zamanlar baban zannettiğin bir adamı gördüğün o rüya, ilahî tarafının gerçekte sana kim olduğunu idrak ettirmeye çalışmasından başka bir şey değildi. Halbuki sen bu işareti çözemedin; Nabonaras'ın çehresinin birdenbire parlayan güneşin yüzünde belirivermesi yeterince açık değil miydi? Rüya da gördüğün simanın sana bir tanıdık, bir yabancı gelmesinin nasıl bir anlam taşıdığını tahmin edemedin mi? Cevabın hayırsa, demek ki o zamanlar bu işareti anlayamayacak kadar gençmişsin. Duyduğunu sandığın davul sesleriyse, etten ve kemikten yaratılan bedeninin, yani ölümlü olan tarafının dünyadaki esrarengiz olaylardan duyduğu korkudan kaynaklanmaktaydı. Sözün kısası, karanlık labirentlerde gördüğün o adamı çok iyi tanıdığın halde çıkaramadın; O adam, Tauris'te yıllarca hizmet ettiğin büyücüden başkası değildi!

"Giritli tüccar mı?" diye sordum hayretle. "Tam dört sene evinde kaldığım halde, nasıl oldu da tanıyamadım? Aslında onunla nadiren yüz yüze gelirdim ama kesinlikle eminim ki kendini korkunun tanrısı olarak tanıtan yaşlı adamdan çok daha gençti."

"Sen Çuzziya'yı öldürüp ortadan kaybolunca, Giritli tüccar yılanın vereceği cezayı düşünerek korkuya kapıldı" dedi Gathaspar. "Çünkü o kendine hizmet edenleri gaddarca hesaba çeker. Efendin seni daha sıkı bir denetim altında tutsaydı, belki de evinde o kanlı olay yaşanmayacaktı. Memphisli Kator gerçekten de adamlarını Giritlinin peşine saldı. Ama büyücü kendini öldürmeye gelen adamların elinden kurtulmayı başardı, saçını sakalını ağartıp birtakım özel sıvılar kullanarak yüzünü kırıışıklarla yaşlandırdı. Öğlunu kaderine terk etti, gemiye atladığı gibi soluğu atalarının yurdu Girit'te aldı.

Çok uzun yıllar önce yılanın orada da bir tapınağı vardı. Akalar adayı ele geçirince o vahşice ayinler ortadan kalktı. Yine de sarayların mahzenlerindeki mezarlarda pek çok resimde yılan tasvirine rastlamak bugün bile mümkün. Kaçak oraya girip saklandı. Kimse nin, özellikle de yolunu şaşırıp yanına gelecek bir yabancı nın tesa-

düfen dahi olsa kendini tanımaması için yüzüne gümüş bir maske taktı. Bana öyle geliyor ki o adam korkusundan en sonunda aklını oynattı. Yılana sadakatten ayrılanları hangi acıların beklediğini bilenler, ölümün bir kurtuluş olduğunu da bilir.

Knossos'taki sarayın altındaki karmakarışık dehlizlerde pek çok suçlunun ve yolunu şaşırmış dilencilerin yaşadığını sana mutlaka anlatmışlardır. Sanırım Giritli büyücü onları kendine bağlamış; alelacele kaçarken Tauris'te bırakmak zorunda kaldığı malzemeleri yanında bulunmasa da karanlıkta dahi bunu başaracak güce sahipti. Elindeki meşalenin içeriyi yeterince aydınlatamaması, onu tanıyamamaya yol açmış olmalı. İnsan sesi de madeni bir maskeden aksederken çok değişir. Zaten Giritli de şaşkınlığından olsa gerek seni çıkaramamış. Belki tanıdı da adamlarını yardıma çağırmakta geç kaldı. Talihin varmış, yoksa seni oracıkta paramparça eder hiç çekinmeden yerlerdi. Sürüden ayrılan bir koyun bir delikten kayıp yanlarına düşerse, o insanlar da ancak öyle yiyecek bulurlar. Labirentlerde yaşayanlar gündüz çok iyi göremezler çünkü bütün ömürleri zifiri karanlıkta geçer. Giritli büyücü bu yüzden elindeki meşaleyi söndürmeni istedi. Adamlarının elinden kurtulduğun için yüce yaratıcıya ne kadar şükretsen azdır."

Gathaspar'ın bu sözleriyle derin bir soluk aldım ama aklım o gece ben labirentlerden çıktıktan sonra yatak odamın altından gelen seslerde kalmıştı. Demek ki İdomeneus'un askerleri, labirentlerde yaşayan Giritli büyücünün ve o korkunç adamlarının yukarı çıkmasına engel olmuşlardı.

"Kalhas'ın kehanetinin ne anlama geldiğini sana açıklayamam" diyerek konuşmaya devam etti Gathaspar. "Ölümlü insanların geleceğini rahatlıkla okuyabilirim ama sana gelince yeteneklerim bir işe yaramıyor, çünkü senin bir yanın tanrıya dayanıyor. Yine de seni çok daha zorlu imtihanların beklediği bir gerçek. Neden böyle kesin konuştuğumu sorarsan, seni o imtihanlara bizzat sokacağımı bilmeni isterim. Girit'teki maceranın ardından neler yaşadığını da anlatayim.

Kıbrıs'ta karşılaştığın Hitit komutanı Kerikkaili, Kaşkarları yedi büyük savaşta hezimete uğratarak püskürttüklerinden bahsetmişti. Pithunna işte o çarpışmaların ardından Karadağlara kaçarak Ehili

Teşup'a sığındı. Alzi kralı o dönemde artık tamamen yılanı hizmet eder olmuştı. Babil'in gönderdiği hazineler ve silahlarla Asur ordusuna karşı savaştılar. Böylece Tukultî Ninurta'nın savaşçıları oyalayarak Fırat kıyılarına inmelerini engellediler. Kardeşin de uzun zamandır Akdamar'da yaşıyordu. Ehli Teşup'un akla hayale gelmeyecek işkenceleriyle aklını oynatınca, Alzi kralı intikamını almak üzere onu Gülen Kuşlar Adası'ndaki Hepat Tapınağı'na götürmüştü. Bir zamanlar anasının Karadağlar halkına ihanet ettiği yerde öldürecekti. Fakat adaletin koruyucusu olan tanrı ona acıdı çünkü o masum insanları cezalandırmaz. Hepat rahipleri kardeşin Baril'i tanıyarak ona sahip çıktılar ve bağlıklarını bildirdiler. Kardeşin eski haline bir daha asla dönemeyecek ama en azından ömrünün kalan kısmını onların yanında emniyet içinde geçirecek."

"Baril, kardeşim!" diye inledim acıyla. "Demek Ehli Teşup onu iyileşmesi için Akdamar'a getirdiğini anlatırken yalan söylemiş! Kanını dökmek arzusuyla yandığım Plithunna, bir kez daha elimden kurtuldu ama tanrıya şükür ki Karadağların kartalından intikamımı aldım."

"Evet, belki günün birinde hedefine ulaşırın ama şimdi bizi daha önemli işlerin beklediğini unutma" diye konuştu ihtiyar büyüücü. "Bir süre sonra Mısır'da olduğumu duydum. Bana bu haberi gönderen adam, orada Ra adıyla yüceltilen güneş tanrısının rahiplerinden biriydi. Sana Piramesse'de rast gelmiş, gözlerindeki altın renkli pırıltıları görünce hemen tanımış."

Yine adamlarımı gönderdim hemen. Ne var ki bir kez daha geç kalmışlardı. Savaşan Ormanlarda dehşet verici bir sonuca ulaşan Habeşistan seferine katılarak yola çıkmıştın. Yılanın Merver Gölü'nün altındaki tapınağında o ifrite kurban edilecek olan zavallı kıza yardım etmek isterken büyük bir cesaret örneği sergiledin. Evet, bunu da haber aldım. İmdadınıza Etolyalı Bias yetişti. Ama yılanın baş rahibi Kator, soylu Sesostri'si ortadan kaldırmak için sana ve dostun Diomedes'e muhtaç olmasaydı, size Bias da yardım edemezdi."

"İkimiz de o cinayetin suç ortakları olduk, öyle mi?" diye sordum, hem şaşırmış hem de dehşet içinde kalmıştım. "O kahramanın ölümüne ne çok üzülmüştüm! Tydeus'un oğlu veliaht prensin

hayatını canı pahasına koruyordu ama Merenptah'ın ihaneti yine de zehirli meyvesini verdi."

"Ta gençlik yıllarında yılanı bağlanan Bias da uzun süredir ona hizmet ediyordu" dedi ihtiyar Gathaspar. "Fakat Truva önlerinde hayatını kurtaran Diomedes'e şükran duyması, size ihanet etmesini engelledi. Bu yüzden yılanın tapınağında düşüncesizce hareket etmenizi önlemek istedi. Kator'un oradan sağ salım çıkmanıza izin vermesi ise çok basit bir sebebe dayanıyor: Seni yanına çekme ümidini tamamen yitirmişti ama seni öldürseydi Diomedes'i de öldürmek zorunda kalacaktı. Bu da Sesostris'in uyanmasına neden olacaktı. Üstelik yılanın baş rahibi veliaht prensin Tydeus'un oğluna ne kadar güvendiğini de biliyor, bu dostluğun Merenptah'ın oynadığı oyunları Seostris'in görmesine engel olacağına inanıyordu. Zaten düşündükleri de gerçek oldu. Savaşın Ormanlarda senin de ölmen gerekiyordu. Ölümsüz yoldaşım Baltazarzan seni bulmasaydı büyük ihtimalle yerliler tarafından öldürülecektin.

Savaşın Ormanların sakinlerini firavuna karşı birleştiren, sonra da yüce yaratıcının emriyle Nil devletinin gücünü zayıflatmak için türlü felaketler gönderen Baltazarzan seni hemen tanıyamamış. Ancak başından geçenleri anlattığın zaman kim olduğunu fark etmiş. Elbette ki dünyaya geldiğinden ve seni uzun zamandır aradığımdan haberdardı. Tauris'ten kaçtıktan sonra neler yaşadığını bizzat senin ağzından dinleyince, sağ salım Babil'e göndermek üzere seni güvendiği adamların korumasına bırakmaya karar vermiş. Ne var ki o kararı hayata geçiremeden, büyük saygı duyduğum dostun Diomedes gelmiş, seni kapalı tutulduğun kulübeden kaçırmış. İzini böylece bir kez daha kaybetmiş oldum.

Baltazarzan sana babandan söz etmek istememiş Aras, çünkü o an için benim bunu uygun bulup bulmayacağımdan emin olamamış. Kaçarak planlarını altüst etmene ve Yunan dostlarının en sadık adamlarından ikisini öldürmelerine de çok içerlemiş. Güneyin baita girmemiş ormanlarından gelen o kara derili cücelerin çevrelerine dehşet salan yenilmez savaşçılar olarak tanındığından haberin yok galiba. Çünkü hiç kimse, bir insana sezdirmeden ustaca sokuymayı ve kendini savunmasına bile fırsat vermeden sessizce öldürmeyi onlardan daha iyi bilemez. Kimse kendini o cel-

latlardan emin hissedemez. Seni esir alan yerlller de onlardan çok korkardı. Bu yüzden kaçtığının ertesi sabahı, ünlü savaşçılardan ikisinin cesedini kulübenin önünde kanlar içinde bulunca gözlerine inanamamışlar.

Sonra Merenptah'ın ihanetini haber vermek için Diomedes ve Blas ile birlikte firavunun sarayına gidip Ramses'in huzuruna çıktığını duydum. Sesostri's'in intikamını alma ihtimaliniz yokken hayatınızı böyle bir tehlikeye attınız. Çünkü Ramses kendi oğlunu tıpkı yiğit Amenophis gibi soğukkanlılıkla ve bile bile ölüme göndermişti, fakat bunu halkından ustaca gizlemeyi de bildi."

"Peki Babil'e gelmemi nasıl sağladın?" diye sordum. "Hangi yolu izleyeceğimi nereden biliyordun?"

"Eşnunnalı tüccar Narmur sayesinde seni üçüncü kez buldum" diye cevap verdi Gathaspar. "Dicle kıyısındaki ormanda senin ve yanındaki arkadaşının hayatını kurtardığı için onu muhakkak hatırlarsın. O iyi bir insandır, gezdiği yerleri bana anlatır. Yanındaki Asurlu bir prensesle Pithunna'dan kaçarken kızgın çölü aşan bir delikanlı gördüğünü söyleyince, tarif ettiği delikanlının senden başkası olamayacağını anladım. Hem güneş tanrısı kendi oğlunu değil de kimi yakıcı oklarından esirger, kumdan başka bir şeyin olmadığı çölde suyun yerini kime gösterirdi ki? Yine de izinin bulunduğu kesinkes emin olmak için bizzat Assur'a gittim. Yeni yıl şenliklerinde Tukulti Ninurta'nın konuğu olarak bulunduğum taht salonunda arkada duruyordum ama beni fark etmedin. O zaman Pithunna'dan intikam almaktan başka bir şey düşünmediğini gördüm. Nitekim Ninova'dan gelen Kadasman ve Belit de seni bu fikrinden caydırmanın neredeyse imkânsız olduğunu bildirdiler. Bu yüzden Babil'e geri döndüm. Ama seni de gözümün önünden ayırmadım. Baltasarzan'ın sözlerini idrak etmeni hep sabırla bekledim. O sana intikamını almadan önce aslını öğrenmen gerektiğini söylemişti.

Böylece beş yıl daha geçti. Fakat sabrım taşmıştı. Seni artık doğru yola döndürmek için Dicle kıyısındaki ormanda Narmur suretinde karşına çıktım. Beni daha önce hiç görmediğini düşünüyorsun, halbuki o ikinci karşılaşmamızdı. Seni ve Diomedes'i tanrılar tarafından gönderilen bir haberci olduğuma inandırmak için kılık değiştirmiştım. Biliyordum ki dostun tanrılara çok bağlı

bir insandı ve onların gösterdiği yoldan ayrılmayacaktı. Öyle tuhaf kelimeler seçmem de bu yüzden. Nihayet doğru sonuca ulaştınız; Baril'i buldunuz, Alzi kralını öldürdünüz ve şu anda bulduğunuz tanrılar kapısına varmak üzere yola çıktınız. En sonunda ben de sana asıl sorumluluklarını hatırlatma fırsatını yakalamış oldum Aras."

"Doğru söylüyorsun ama bunun için ne kadar ağır bir bedel ödemek zorunda kaldığımı da biliyorsun" diye karşılık verdim hü-zünle. "Tanrılar aşkımı acımasızca cezalandırdı. Perizad benim her şeyimdi; ölümünün tek sorumlusu benim. Onu bir daha asla göremeyeceğim!"

"Yüreğinin gelecekteki çetin mücadelelere karşı daha dayanıklı hale gelmesi için belki de bütün bunlar kaçınılmazdı" dedi ihtiyar büyücü usulca. "Başından aşağı erimiş demir dökülmüş gibi oldu. Senden istediklerimi ve ölümsüzlüğe kavuşmak için yapman gerekenleri yerine getirebilmen ancak öldürecek kadar güçlü ve hayatını tehlikeye atacak kadar cesur olmakla, mutluluk kadar acıyı ve sevinç kadar kederi de tatmakla, iyiyi sevmek ve kötünden nefret etmekle ama bütün bunların ötesinde iyiyi kötüyü ayırt edebilecek kadar bilge olmakla mümkündür."

"Bana sonsuz bir hayat mı vaat ediyorsun?" diye sordum hü-zünle. "Ben buraya ölmeye gelmedim mi? Şu anda yaşadığım acılardan daha beter ne olabilir? Talihsizlik yakama öyle bir yapıştı ki bundan sonra hiçbir şey beni korkutamaz. Ebediyen gün ışığını görmekten vazgeçip kendi arzumla ölümler diyarı Arailu'ya inmeye can atıyorum. Kısa süre önce Babil önlerinde son nefesimi vermeyi denedim. Ne var ki ölüm tanrısı Thanatos beni almadı, gidip başkalarının üstüne atıldı. Şimdi şuracıkta kılıcımla kendi canımı almıyorsam, sırf senin anlattıklarından sonra intikamımı almadan ölmek istemememendir."

"Arallu'ya mı inmek istiyorsun?" diye sordu Gathaspar. "Madem öyle, kalk gidelim. Uzun zamandır ben de bunu düşünüyordum. Yakana yapışan talihsizlikten daha beterinin de olduğuna inanmıyor musun? O halde izin ver, sana aksini kanıtlayayım! Ölümler diyarının dehşetinden korkmuyor musun? Öyleyse sana göstereyim! Seni karanlık Ereşkigal'in ve onun kocası, kötülerin efendisi

Luzifer'in huzuruna çıkaracağım. Şu cüretkâr sözlerini orada da tekrarlarsın artık!"

Söylediklerine inanamamıştım. Sözlerinin ne kadar ciddi olduğunu anlamak için gözlerine bakınca içime ansızın bir korku düştü.

"Hiç kuşkun olmasın ki seni ölümler diyarının karanlık dehlizlerine götürmek benim elimdedir Aras" dedi Gathaspar. "Hem de bu gece. Ama oraya sırf ne kadar bencil olduğunu sana göstermek için gitmeyeceğiz; Arallu'nun daha ilk kapısına vardığımızda sarf ettiğin sözlerin ne denli mağrur ve çocukça olduğunu anlayacaksınız. Asıl maksadım, artık sana gerçek görevini göstermektir. Çünkü bugünden itibaren yalnızca kendini düşünmekten vazgeçecek, bize ihtiyaç duyan bütün insanların yardımına koşma ve o büyük hedefe varma gayesiyle yaşayacaksın. Artık en kutsal görevin intikamını almak değil, tam aksine, ilahî yönünle yeryüzüne barışın hakim olması için çalışmaktır. Dördümüz birlikte, dünyayı kin, nefret ve nifaktan, cinayetlerden ve savaşlardan arındırdığımız zaman, gelmiş geçmiş en yiğit cengâverlerden bile daha meşhur olacaksın Aras! Bundan başka hiçbir gaye, uğruna mücadele etmeye değmez.

Sözlerimi dinleyerek alman gerektiğine inandığın intikamı unuttursan, suçluluk duymamak için aileni araştıracaksın. Evet, seni Sebarit ve Nabonaras'ın yanına götüreceğim. Yolculuğumuz esnasında pek çok ölüyle karşılaşacak ve onların söylediklerini dinleyeceksin. Ondan sonra kararını kendin ver! Doğru yolu seçeceğini biliyorum."

Gathaspar'ın bu sözlerine inanamayacak kadar heyecanlı ve acı doluydum. Ama ne söylemek istediğini, ölümler diyarının dehşet verici uçurumlarını ve ölümlerin azap içindeki ruhlarını gördükten sonra anlayacaktım: Hiçbir şey hayattan daha değerli değildi.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

GILGAMEŞ

İnsanlar öteden beri ölümsüzlüğü tanrıların bağışlayabileceği armağanların en değerlisi olarak görürler. Çünkü dünyaya gelen herkes ölümden korkar ve sonsuz bir hayatı arzular. Ama aslında ölümsüzlüğün yalnızca bir nimet değil, aynı zamanda bir yük olduğunu bilen çok azdır.

Çünkü göklerin sahlıplerine benzemek isteyen bir insanın zaaf ve günahlarından arınması, ruhunu kudret, fedakârlık, bilgelik, dü-rüstlük ve iyilik gibi erdemlerle donatması, hayvanî arzularından vazgeçerek kendi bedenine aklıyla hükmetmesi gerekir.

Ölüm bir insana uğramazsa muhakkak onun sevdiklerini alır. Oğlunun veya sadık eşinin cesedini kucaklayan bir adamın acısı, çoğu zaman kendi ölümünden daha beterdir. Asırları gün gibi algı-layacak kadar uzun yaşayan biri, gördüğü bütün devirlerin acılarını çeker. Bu da çok ağır bir bedeldir. Fakat ölümsüz birinin en büyük mahrumiyeti, hiçbir zaman yorulmaya ve ebedî uykuya dalmaya hakkının olmamasıdır.

Bu yüzden ölümsüzlüğün mutluluk verdiğine ancak deliller ina-nır. Bilgece düşünenler, ölümsüz bir hayatta sevinçle acının arasın-da hiçbir fark olmadığını bilir. Tanrının ebediyete kadar yaşamasına izin verdiği insan, ölümlü kardeşlerine sevgiyle bakmalıdır. Oysa er geç ölmesi gerekenlerin de kaderleriyle çekişmeye hakkı yoktur. Onların iki büyük nehrin suladığı ülkenin örnek aldığı en büyük kahramanı ve kendinden daha değersiz olmama rağmen bana yardım elini uzatan Gilgameş gibi hareket etmesi gerekir.

Bir kez daha yiyip içerek gücümü topladım. Gathaspar da birkaç lokma aldı; sonra derin bir sessizliğe gömüldü. Böyle davranmakla kendini yerin derinliklerinde karşılaşıcağımız dehşete hazırladığını düşündüm ilkin, fakat ihtiyar büyücünün ölümler diyarının yaratıklarından zerre kadar korkmadığını, sırf bu tehlikeli yolculuğa çıkmadan önce bana biraz daha zaman tanıyarak yeterince hazırlanmamı sağlamaya çalıştığını çok geçmeden anladım. Öte yandan, öncelikle ruhumun direncini sınamak istiyor da olabilirdi. İçten içe büyük bir heyecan duyduğum halde hiç acelem yoktu; okun yayını geren bir avcının parmakları gibi beni kuvvetlice çeken sabırsızlığımı dizginleyerek sustum. Gathaspar'ın anlattıklarından, sabırsızlığımın ve kendime hakim olamayışımın beni sık sık hataya sürüklediğini anlamıştım. Kaderimi tesadüflerin ve düşüncesizliğin pençesinden kurtarıp kendi elime almak istiyordum artık.

Uzunca bir süre tek kelime etmeden oturduk. Denemeyi kazanmıştım. Gathaspar yüzüme dostça baktı, sonra ayağa kalkarak porsuk ağacından bir meşale aldı, bir tane de bana uzattı. İncecik eliyle kendini takip etmemi işaret etti. Dar ve dolambaçlı koridorlardan geçerek kulenin dış dünyaya kapalı kısımlarından dışarı çıktık. Tapınağın avlusuna açılan, ustaca gizlenmiş alçacık bir kapıdan Babillilerle Asurlular arasındaki savaşın halen sürdüğünü, o büyük şehrin sakinlerinin ölümün kaçınılmaz olduğunu bildikleri halde yılmadan, canla başla mücadele ettiklerini gördük. Gece çoktan çökmüştü, muazzam surların tepesinden devasa alevler yükseliyordu.

Yanık cesetlerin kokusu ve yaralıların iniltileri havayı dolduruyor ama şehri savunanlarla istilacılar alevlerin titreyen aydınlığında kuduz köpekler gibi boğuşmaya devam ediyordu; iki taraf da ötekinin gırtlığını parçalamadıkça bırakmamakta kararlıydı. Tukulti Ninurta'nın söz verdiği gibi ahalinin yaşadığı mahallelere ve kutsal mekânlar bölgesine girilmemişti. Fakat kralliyet sarayı alevler içindeydi. Şehir içine inşa edilmiş muazzam tabyalardan geriye parçalanmış tuğlalardan ve yanarak kararmış kerestelerden oluşan yığınlar kalmıştı.

Gathaspar boğuşanların arasına korkusuzca daldı. Babillilerin ölülerini muhteşem süslemeli odacıklara defnettikleri, etrafı duvarla çevrili geniş mezarlığa yöneldi. Oklar, kargılar, mızraklar yanımdan vızır vızır geçiyor, yine de en küçük bir korku duymuyordum. İhtiyar büyücünün yakınında olmak, bana tamamen demirden dövülmüş bir kalkanın arkasındaymışım gibi büyük bir emniyet hissi veriyordu. İnsanlar dört bir yanımda kıyasıya çarpışırken Gathaspar hiçbirine dönüp bakmadı bile.

İnsanda saygı hisleri uyandıran mezarlığa varmak üzereyken, üstü başı kan içinde kalmış ve suratları kızarmış, kısa boylu iki Asur savaşıncısının uzunca boylu, tek gözü kör bir Babillinin üstüne azgın aslanlar gibi atıldığını gördük. İri yapılı rakiplerinin elinde silah olarak ağır bir toprak testi vardı ama onunla kendini öyle ustaca savunuyordu ki kısa süre içinde iki Asurluyu da alt ederek silahlarını almayı başardı. Asurlulardan birinin salladığı kılıçtan seri bir hareketle eğilerek kurtulan tek gözlü Babilli, ağır testi adamın kafasına indirerek cansız yere serdi. Sonra da öldürdüğü Asurlunun kılıcını kapıldığı gibi ötekinin kafasını ikiye ayırdı. Ne var ki Babilli canını kurtardığına fazla sevinemedi çünkü karanlıkta nereden geldiği belli olmayan, dibi kırmızı tüylü bir okun gırtlığına saplanmasıyla hırıldaya hırıldaya son nefesini verdi. Koca şehri geride bırakarak kutsal bir sessizliğin hüküm sürdüğü mezarlığa girmeden önce son gördüğüm sahne de bu oldu.

Olanca şiddetiyle süren kanlı savaşın gürültüleri, kılıç şakırtıları ve feryatlar birdenbire kesildi; mezarlığa girdikten sonra üstümüze adetâ kalın bir kapı kapanmış, kutsal mekânın derin sessizliği bizi yün bir battaniye gibi sarıvermişti. Gathaspar ise gölgeler diyarına inen tehlikelerle dolu yoldan daha önce yüzlerce kez geçmişti sanki. Bir çiftçinin bütün ömrü boyunca ekip biçtiği tarlalarının arasından giden yolları gözü kapalı bulması gibi, ihtiyar büyücü de mezarlığın ortasında yükselen ve gayet sıradan görünen, harap haldeki duvara doğru hiç tereddüt etmeden ilerledi. Karanlık Aralu'nun girişi orada gizliydi.

Hani fırtınaların ardından denizler derin bir sessizliğe gömülür ve köpüren dalgalar yatışıp masa gibi dümdüz olur ya, bakır kaplamalı kapıdan geçerek eski mezarlığın karanlığına girerken etrafı-

mızdaki her şey işte öylece donup kalmış gibiydi. Elimizdeki porsuk ağacından meşalelerin yaydığı ışıkla yerin derinliklerine inen geniş taş merdivenleri gördük. Oraya doğru ilerlediğimizde, güçlü bir hava akımı bizi alıp gölgeler âlemine doğru çekmeye başladı.

Arkadya'nın sakın sakın akarken birdenbire coşan ve akıntısına kapılan insanlar ve hayvanlarla birlikte hızla döne döne yerin derinliklerinde kaybolan esrarengiz Alpheus Nehri'nin suları gibi ölümler diyarının büyümlü rüzgârı da bizi elbiselerimizden yakalamış, çekıştirip duruyordu.

Ölümlerin ruhları sonbahar rüzgârıyla çaresizce savrulan kuru yapraklar gibi sağımızdan solumuzdan geçip gidiyor, diri olduğumuz halde biz bile dik durmakta zorlanıyorduk. Sonu gelmez görünen merdivenleri ininceye kadar epeyce zaman geçti ama kaç basamak geçtiğimizi saymaya cesaret edememiştım. Söndüğünü düşündüğüm meşaleye endişeyle baktım. Fakat porsuk ağacından meşaleler sadece sert rüzgâra değil, yer altındaki ifritlere karşı da direnmişti. Korkularımın yersiz olduğunu ancak büyü sanatının en gizli sırlarını öğrendiğimde anlayacaktım.

Uzunca bir süre yürüdüğümüz düz ve karanlık dehliz nihayet genişleyip bir kovuk halini aldığında, karşımıza devasa bir mağara çıktı. O kadar büyüktü ki ne tavanını görebildim ne de ucunu bucağını. Kubbe biçimindeki tavanı gökyüzü kadar yüksek, eni kovaladıkça kaçan ufuklar kadar genişti. Tüyerim ürpererek geri çekilecek olduysam da Gathaspar koluma yapıştı. "İşte yerin altı Aras!" diye konuştu. "Asurluların Arallu, Akaların Hades, Kenan halkının Şeol, Mısırlıların İalu, Fenikelilerin Mot, Arapların cehennem ve diğer kavimlerin de ölümler diyarı dediğı yer burasıdır. Her kavim bu ülkeyi başka isimlerle anar ama ölümler ona ebedi yurt derler."

Sınırlarını ebedi bir gece karanlığının sonsuza dek kuşattığı o muazzam mağaraya bakınca tepeden tırnağına ürperdim. Sol tarafımda yan yana üç tane daha mağara ağız sıralanmıştı. Sağıma dönüp baktım; o tarafta da durum aynıydı. Ruhlar yaratıldıkları anda başlayıp ölümlerle sona eren anlaşmaya sadık kalarak bütün bu dehlizlerden hiç dinmeyen bir fırtınayla yerin altına sökün ediyor, insanoğlunun bildiğı bütün yollar ve kapılar, Atina'daki intikam tanrıçalarının koruluğına açılan ve bir zamanlar iki gözü görme-

yen Ödipus'un geçtiği kapı, Peloponez'de Tainaron yakınlarında bulunan, çağlar öncesinde Theseus ve Peirithoos'un cüretkârca bir kararla girdiği Hades'in karısını kaçırma teşebbüsü esnasında geçtiği, ölümsüz Herakles'in Argolis'te Troizen civarındaki korkunç Kerberos'u sürükleye sürükleye götürdüğü, Mısır halkından ölenlerin geçtiği Lüksor ve akbabaların kalesi Arya halkının kullandığı Suggoth kapıları, Assur'daki ve Ur'da Eden bozkırlarındaki kapılar, Sarı Irmak civarındaki ve Kızılderili topraklarındaki kapılar ve daha pek çokları, hep bu daire biçimli devasa mağarada, yani ölümler diyarında birleşiyordu. Dünyanın dört bir yanından, karanlık ve dolambaçlı dehlizleri kullanarak bu kül renkli sislerle kaplı düzlüğe gelen ruhlar, oradan devasa mağaranın ortasında heyula gibi yükselen kaleye doğru uçuyorlardı.

Görüntüsü bile tüyler ürpertici olan kale, sekiz katlı yapısıyla Etemenankl Kulesi'ni andırırsa da onunla kıyas edilemeyecek kadar geniş ve büyüktü. O kadar yüksekti ki tepesini görebilmek için başımı kaldırıp ensemeye dayayarak bakmam gerekmişti. Halbuki en dıştaki surları neredeyse yarım günlük mesafedeydi. Burçlarında geniş kara kanatlı, korkunç kuşlar süzülüyordu. Duvarlarından ne bir ışık ne bir parıltı ne de bir parçacık aydınlık sızıyor, iğne ucu kadar kıvılcım bile göze çarpmıyordu. Ucu bucağı görünmeyen bu muazzam ülkede çıt çıkmıyor, bir tek ölümlerin yürek parçalayan fısıltıları büyük bir ırmağın çağlayışını andıran bir sesle akıp geçiyordu.

O korkunç kaleye ve kapılarının önünde ruhların tüyler ürperen kaynaşmasına baktım çekine çekine. Bütün dehlizlerden içeri sayısız ruh akın ediyordu ama en çok da bizim geçtiğimiz yoldan geliyorlardı, çünkü Babil çevresindeki savaş sayısız cana mâl olmuştu. Yanımdan geçen ölümlerin arasında birdenbire o uzunca boylu, tek gözlü Babilliyi gördüm. Mezarlığın kıyısında kendi canını kurtarmaya çalışırken gırtlığına yediği okla son nefesini vermişti. Onunla yukarıda kıyasıya bir mücadeleye giren iki Asur askeri, aşağıda da onun peşini bırakmaya niyetli değildi. Adamı öyle bir büyük bir hırsla çekiştirip duruyorlardı ki gözleri başka şey görmüyordu. Benim baktığımı fark edince dehşetle birbirlerinden ayrıldılar. Yaşayan insanlar olduğumuzu anladıklarında, dirilerden ürken

bütün ölümler gibi büyük bir korkuya kapılarak yanımızdan kaçtılar, önümüzde uzanan geniş alanı koşar adımlarla geçerek görüntüsü tüyler ürperten kaleye yöneldiler.

O geniş alan, cenazesi defnedilmeyenlerin gittiği huzursuzlar ülkesidir. Ebedî yurda girmeleri sonsuza dek yasaklanmıştır. O zavallıların ruhları, aşılmaz surların önünde uzanan geniş kara kum düzlüklerinde aç ve susuz dolaşır dururlar. Toprak yiyip pis su içen ve kendi başlarına gelen felaketin intikamını almak için korkunç bir nefretle öteki ruhların peşine düşerler. İçlerinden kimileri taş döşeli dehlizlerden yukarı çıkmayı başarır ve geceleri yeryüzünde hortlak olarak gezerler.

Huzursuzlar ülkesine gidenlerin büyük bir kısmı insan suretindedir. Bununla birlikte ebedî yurdun civarında insanla uzaktan yakından ilgisi olmayan, baktığımda kanımı donduracak denli korkunç yaratıklar da gördüm. Aralarında ilk çağlarda gökten düşen titanlar ve tüyler ürpertici devler de vardı. Ayak yerine iki kocaman yılanın üstünde yürüyen üç ruhlu Peloros, huzursuzlar ülkesinde üç farklı surette geziniyordu. Araba tekerleği kadar iri gözlerinden ateş saçan Ephialtes'i, ayrıca Eurytos'u, Alkioneus, Klytios ve çok uzun zaman önce Olympos Dağı'ndaki savaşta öldürülen öbür titanların hepsi de oradaydı. Fakat daha korkuncu, Tiamat'ın Marduk'un üstüne saldırdığı canavarların ruhlarıydı; öfkeli yılan, büyük aslan, akrep adam ve keçi başlı balık, avlayıp yiyebilecekleri insan ruhlarını arıyorlardı. Sinirleri felç eden yılan saçlı Gorgo, her şeyi yutan dokuz başlı ejderha Hydra, Arya ülkesinden gelmiş üç dişli Meliphas ve bir zamanlar bakışıyla insanları korkutup öldüren, büyük sihirbaz Yagnavalkya'nın hileyle Xoma Gölü kıyısına çekip suyun yüzünde kendi aksini göstererek canını aldığı kör canavar, Tinsan Dağı'ndan geçen yolcuları sıkıştırıp kendi karılarını ve çocuklarını yemeye zorlayan dört başlı ve sekiz gözlü dev Jot, ayazların hüküm sürdüğü çölün kıyısında sayısız insanı ezeerek öldüren ve kurbanlarının kafataslarından kendine ev inşa eden billur nehrin eli kanlı divanesi, Savaşan Ormanlarda anaların yeni doğurdıkları bebeklerini ellerinden alan doymak bilmez Kulbu ve sivri tırnaklı, üç boğazlı kara Pohtar gibi insanla hayvan arası pek çok yaratık gördüm; kendilerine can verildiği için yok edilmeleri

mümkün değildi ama iki dünya arasındaki alacakaranlıkta sonsuza dek gidip geleceklerdi. Bunların haricinde dişlerini hırsla aralayıp insan ruhlarının peşine düşen ifritler de vardı; korkusundan gözü hiçbir şey görmeyen ruhlar, insan avına çıkmış yaratıkların arasından kaçarcasına geçiyor, dehşet verici dişlere, pençelere ve sivri tırnaklara yakalanmamak için var güçleriyle kaleye doğru koşuyorlardı. Avını ele geçiremeyen canavarlar bu defa öfke ve hayal kırıklığıyla salyalarını saçarak birbirlerine düşüyor, boğuşurken birbirlerinde dehşet verici yaralar açıyorlardı. Fakat kulağıma tek bir ses gelmiyor, bütün bunlar derin ve hayalî bir sessizlik içinde oluyordu.

Biz de huzursuzlar ülkesine girdik ama canavarlar bize saldırmak bir yana, Gathaspar'ı görünce korkarak geri çekildiler. İlk günün yarısı geride kalırken, kalenin kıyılarını takip eden ve unutulmuş nehri olarak adlandırılan büyük nehre vardık. Babilliler ona Hubur, Yunanlılar ise Styx, Aheron veya Lethe der, her kavim ona kendi inanişına göre türlü türlü isimler verirdi. Pelte kıvamındaydı, tıpkı bir yılan gibi usul usul akıp geçiyordu. Yağ gibi parlaktı. Telaş içindeki ruhlar, nehrin üstünde yorulmak nedir bilmeden gidip gelerek yolcuları ebedî yurda taşıyan dev yapılı kaptanın teknesine binmeye çalışıyordu. Kaptan ihtiyar büyücüyü görünce korkuyla geriledi; kendini savunmak istercesine koca küreği yukarı kaldırıncaya karşı kıyıda keskin bir ses geldi kulağımıza. Başımı kaldırıp baktığımda, nehir kıyısında ölüm tanrısının baş hizmetkârı ve ölümler diyarının en büyük bekçisi Namtar'ın dikildiğini gördüm. İri yapılı adam ister istemez emre uydu, tek kelime etmeden bizi karşıya geçirdi.

Ölümler şehrine sekiz kapıdan girilir: Bunlardan birincisi; geri dönüşü olmayan kapıdır; ikincisi gözyaşı kapısı, üçüncüsü intikam, dördüncüsü öfke, beşincisi sükûnet, altıncısı gurur, yedincisi şan ve sonuncusu da sonsuzluk kapısı olarak adlandırılır. O kapıların ardındaki ülkelerin adları ise şöyledir: Yas ülkesi, korku ülkesi, pişmanlık, azap, huzur, barış, baht ve mutluluk ülkesi.

Ölümlerin ruhları dünyada yaptığı iyilik veya kötülüklere göre hak ettiği yere varıncaya kadar, bütün ülkeleri tek tek gezer. Onları hesaba çeken üç ölümsüz yargıcın Yunan dilindeki adı Minos, Radamantis ve Aeakos'tur. Üçüncü kapının ağzında, yüksek bir taht-

ta otururlar, çünkü ilk iki ülke bütün kanunların dışındadır, oraya yerleşenler ne yargılanabilir ne de ciddiye alınabilir.

Ölüm tanrısının kara derili ve koca gövdeli baş hizmetkârı Namtar en dıştaki kapıda dikiliyordu. Elindeki uzun asasıyla kaynaşıp duran başıboş ruhların arasında kendine yol açarak Gathaspar'a doğru ilerledi. Ölümsüz ikili tek kelime etmeden selamlaştıktan sonra sessizliğin bekçisi arkasına döndü, önümüze düşerek bizi Etemenanki Kulesi'nden bile daha yüksek olan ilk kapıya götürdü. Kapının üstünde asılı kara tahtada, adam boyunda harflerle şöyle yazılıydı: "Ey ölü insan! Bu kapıdan geçerken kibrini kır ve bildiğin ne varsa unut!"

İşte orası dönüşü olmayan kapıdır.

Ardındaki yas ülkesinin saymakla tükenmeyecek yolları ve meydanlarında, dünya hayatında irade sahibi olamadıkları için yargılanamayanlar oturur. Bunlar adı bile konmadan veya daha konuşma çağına gelmeden sonsuz uykuya dalan küçük çocuklar, kendi başına karar alma hakkından yoksun olarak efendilerinin iradesine bağlı bir hayat sürmüş köleler ve ne yaptığının farkına varmayacak derecede akli dengesi bozuk insanlardır. Yas ülkesi insan olarak adlandırılan ama aslında iradeye ve akla sahip olmadıkları için ruhsuz hayvanlardan farksız, yani bir bakıma gerçek anlamda insanca bir hayat sürememiş olanların ebedi yurdudur.

Gözleri ateş saçan, iki insan boyunda ama ince yapılı ve sarı derili Galla denen ifritler onların aralarında dolaşüyor, yaşayanlar tarafından sunulan adaklarla o çaresiz ruhları yedirip içiriyorlardı. Tıpkı yeryüzündeki gibi aşağıda da zenginler ve yoksullar, açlar ve toklar vardı. Yas ülkesinin tam ortasında, sütunlarla inşa edilmiş güzel bir köşkün önünde, erguvan renkli sedirde oturan üç çocuk gördüm. Bunlar Etemenanki Kulesi'nde Gathaspar'ın sözünü ettiği, doğdukları zaman ortaya çıkan yıldızları ölümsüzlerinkilerle yarışan üç bebektir. Gökyüzü onların büyük hedefler için dünyaya geldiğine işaret etmişti ama zorlu imtihanlara girememiş ve dünya hayatına daha başlamadan veda etmişlerdi.

Sonra gözyaşı kapısına geldik. Üstünde kilden bir levhada şu kelimeler yazılıydı: "Ey bedensiz insan! Bu kapıdan geçerken tanrıya bağlılığını göster ve kaderine boyun eğ!"

Arkasında hesaba çekilmeyi bekleyen ruhların doldurduğu korku ülkesi vardı. Aralarında zayıflar da vardı güçlüler de aptallar da bilgeler de iyiler de vardı kötüler de. Birbirlerinden hiçbir farkları yoktu, ölüm karşısında hepsi eşitti. Üç ölümsüz yargıcın huzurunda ne soyun önemi vardı ne de itibarın. En zenginlerin bile onların vereceği hükümden kaçma şansı yoktu.

İlk yargıç Minos'tur. Her insanın dünya hayatında yaptıklarının yazılı olduğu altın tabletleri okur, ruhları sorgular ve yapılan iyiliklere karşılık kötülükleri siler. İkinci yargıç Radamantis, üstünde derin anlamlı intikam, misilleme, kefare, tövbe, ceza, ödül ve kurtuluş kelimelerinin yazılı olduğu altın terazinin başında durur. Aeakos ise terazinin altın kefelerini beyaz fildişinden ve kara obsidian taşından kürelerle doldurur, kim neyi hak ettiyse onu verir.

Gathaspar onları da ses çıkarmadan, parmak işaretiyle selamladı. Konuşarak onları rahatsız etmek istememişti. Sonra üçüncü kapıya, yani arkasında pişmanlık ülkesinin olduğu intikam kapısına vardık. Üstündeki kül renkli taşta şunlar yazılıydı: "Ey karanlıkta kalmış insan, içeri geç! Burada ceza yiyecek ve pişmanlık içeceksin."

İşledikleri günahların ve kötülüklerin karşılığını görece, ruhlar o kapının ötesine yerleştirilmişti. Onlar için öyle gaddar ve acıklı azaplar hazırlanmıştı ki zavallıların acı dolu feryatlarını duyup onlara işkence edenlerle burun buruna geldiğimde yüreğim ansızın dehşetle titredi. Gaddar Uduğ denen o kara gözlü ve tülleri andıran solgun beyaz gövdeli ifritler, kurbanlarına hiç durmadan azap ediyorlardı.

Yalancıları ve ikiyüzlüleri yılanların ve türlü türlü iğrenç haşaratın kaynaştığı büyük çukurlara atıyor, tartıda hile yapan tacirler ile dolandırıcıların dudaklarına ve kulaklarına çivi çakıp ucuna ağır taşlar asıyorlardı. Dünya hayatında ana babasına eziyet edenler sivri mızraklar üstünde yürütölüyor, çocuklarını inkâr edip sokağa bırakanlarsa sırtüstü yatırılıp üstlerine kor halinde ateş seriliyor, canhıraş feryatlar yeri göğü inletiyordu. Gaddar ifritler cimrileri aç ve susuz bırakıyor, şarap veya sütle dolu kupaları alay edercesine onlara göstere göstere kara kumlara döktükleri zaman cimriler hırslarından çılgına dönüyorlardı. Tembeller ve korkakların üstüne

salınan koca koca kara köpekler, ağızlarını açıp salyalarını saçarak pişmanlık ülkesinde kurbanlarını kovalıyor, zavallılar sonu gelmeyen bir telaşla devasa farelerden, iğrenç örümcekler ve yerde tıkrı tıkrı sürünen akreplerden sürekli kaçmak zorunda kalıyor, bir an olsun durup dinlenmelerine izin verilmiyordu. Emre aykırı hareket edip soluklanmak için duranlar derhal çok acı bir biçimde uyarılıyordu. Solgun beyaz ifritler hainlerin omuzlarına gümüş külçeleri bağlıyor, böylece dünya hayatında şerefini satanlar, o ağır yüklerin altında ezilerek sonsuza dek inim inim inleme cezasına çarptırılmış oluyordu.

O dehşet verici ülkede tüylerim diken olmuş ve bu yüzden Namtar'ın kılavuzluğunda oradan çıkıp bir sonraki kapıya vardığımızda epeyce ferahlamıştım. Oysa öfke kapısının ardındaki azap ülkesinde beni çok daha büyük bir dehşet bekliyordu. Orada gördüğüm sahneleri hatırladıkça, bugün bile ürperirim. Çünkü orası yedi büyük günahın cezalandırıldığı yerdir. Günahkârların çarptırıldığı cezalar öylesine ağırdı ki aklımı oynatacağımı düşünerek korkmuştum; göğsüm sanki tunç zincirlerle bağlanmış gibi sıkışmaya başlamıştı. Kapının üstündeki kırmızı bakır levhada şöyle yazılıdır: "Ey sevmeyi unutan insan! Bu kapıdan geçerken, günahlarının cezasını acıyla ödeyeceğini bil!"

Azap ülkesindeki dehşeti görünce bütün vücudum ter içinde kaldı. Ölüler diyarındaki kara ifritlerin en gaddarı, gözleri altın sarısı, boynuzlu Azathot karşımızda bitiverince ona bakmaya tahammül edemedim ve korkuyla ellerimi yüzüme kapadım. Azathot ağlayıp inlemesine aldırmadan hırsızları yerde süründüre süründüre kırbaçladı. Onun kambur yardımcıları da tefecileri erimiş altınla dolu kazanlara daldırıyor, hayatları boyunca değer verdikleri tek nesne olan altını alay ederek onlara içiriyorlardı. Zina edenlerin yüzüne kaynar katran dökülüyor, savunmasız kadınların ırzına geçen erkekler bizzat Azathot tarafından sivri kazıklara oturtuluyordu. Biçarelerin kudurmuş hayvanların kükremesine andıran haykırıışları ta kulaklarımın içinde çınlamaya başlayınca kalbimi o korkunç seslerden korumak için kulaklarımı parmaklarımla tıkadım. Yine de işkence görenlerin feryatlarını içimde hissederek iliklerime kadar titredim; daha önce hiç öyle bir dehşet yaşamamıştım.

Haydutlar ve katiller dibi görünmeyen karanlık bir uçuruma asılmışlardı. O zavallı ruhların aşağı düşmemek için duvar gibi dimdik kayalığa çakılmış kor halindeki keskin kılıçlara ümitsizce tutunarak yukarı tırmanmaya çalışmaktan başka çareleri yoktu. Kasılmış elleri hem yanıyor hem kesiliyor, böylece el olmaktan çıkıp biçimsiz kütüklere dönüşüyordu. Acı içindeki yüzlerine bakarken, aralarında Piramesse'de kendi canını kahramanca feda ederek Diomedes'in ve benim hayatımı kurtaran yiğit Bias'ın solgun çehresini gördüm.

"Bias!" diye haykırdım şaşkınlıkla. Dostuma elimi uzatıp o korkunç uçuruma düşmekten kurtarıp sağlam zemine çıkarmak için ileri atıldım. O sırada ölümler diyarının suskun bekçisi Namtar asasıyla bana dokununca kalakaldım. Ne elimi oynatabiliyordum ne de ayağımı; ansızın taş kesilmiştim sanki.

Kısa süre sonra Gathaspar büyüyü çözdü. "Bir daha ölümsüz yargıçların verdiği cezaya engel olmaya kalkışma sakın!" diye konuştu. "Doğrusu, buna ben bile cesaret edemem! Eğer bu yolculuk esnasında gerçekleri görmek istiyorsan metin ol ve hisleri zaptet. İnsani zaafların tuzağına düşme!"

"O adam bir zamanlar benim için hayatını feda etmişti; şimdi ona acımışım çok mu?" diye karşılık verdim. "Birtakım günahlar işlediği için, onun yaptığı fedakârlığa karşılık vermeyi en azından deneyemez miyim?"

"Üzülme, dostun yakında acılarından kurtulacak" dedi ihtiyar büyücü. "Kısa süre sonra cezasını tamamlayıp buradan çıkacak ve yukarıdaki barış ülkesine geçecek. Gerçi o da yılanı tapıyordu ama asaleti ve mertliği sayesinde pek çok günahının karşılığını ödemiş oldu. Şimdi gitmemiz gerek Aras, adımlarını hızlandır! Ölümler diyarında bize tanınan mühlet iyice azaldı; hem yolculuğun asıl hedefine de varamadık henüz."

Bias'ı orada bırakmanın verdiği üzüntüyle Gathaspar'ın peşine takıldım. Solgun yüzlü adam bizi bir süre daha bakışlarıyla takip ederken, ihtiyar büyücüyle birlikte Azathot ve yardımcılarının vahşi bir fırtına gibi kasıp kavurdukları azap diyarını boydan boya geçtik. Pek çok günahkâr, dünya hayatında işledikleri kötülüklerin cezasını orada çekiyordu. Azathot Mahkeme huzurunda yalancı şahitlik

yapanlarla kendi uydurdukları kehanetleri halka beyan edenlerin derisini kara pençeleriyle yüzerek çıplak etlerine tuzlu su döküyor, o acıyla haykıran günahkârlar kendi ellerini ve kollarını kanatıncaya kadar ısıyorlardı.

İşkencenin en ağırını tadanlar tanrıya karşı büyüklük taslayanlardı. Aralarında Vahşi Lokris Prensi Ajax ve bir zamanlar öz oğlu Pelops'u parçalara ayırıp pişirerek tanrılara ikram eden, Atridlerin uğursuz atası Tantalos da vardı. Otuz nesil önce Larsa'daki kutsal tapınağı kirleterek harabeye çeviren Umma Kralı Lugalzagesi'yi, kendisine tapmamakta direten İndra rahiplerini idam ettiren Harappa hükümdarı Kalibur'u ve daha pek çoklarını gördüm. Hepsi de cayır cayır yanan, akılların almayacağı kadar kızgın ocaklara atılmıştı; alevler içindeki odun İstiflerinin üstünde emekleyerek geziniyor, Azathot ve yardımcı ifritler nefis dökerek ateşi harlandırırken acılar içinde kıvrıyorlardı.

Ölüer diyarının ortasında yükselen kalenin üst katlarına doğru tırmanarak, dehşet verici azap ülkesini geride bıraktığımızda, kendimi diriden çok ölü gibi hissediyordum. Nihayet huzur ülkesine varmıştık. Sükûnet kapısının üstündeki parlak tunç levhada şöyle yazıyordu: "Ey acılardan kurtulan insan! Bu kapıdan geçerken arzularını ve dileklerini unut ki bundan sonra ıstıraptan uzak bulunasın."

Orada etrafı kül renkli çıplak duvarlarla çevrili, kara kumlarla kaplı alanda, cezasını tamamlamış ama ömürlerini kendilerine sunmuş bir armağan gibi değil de yolda bulunmuş bir mal gibi boş yere harcadıkları için büyük ilahî mükafattan mahrum kalmış ruhlar oturuyordu. Yeryüzünde tembel ve işe yaramaz bir konuk gibi yaşamış, tanrının verdiği tabii yeteneklerini kullanmayı akıl etmemişlerdi. Ömürleri boyunca kimseye faydaları dokunmamış, bu yüzden de sonsuza dek toz toprak içinde ve karanlıkta tatsız tuzsuz bir hayat sürmeye mahkum edilmişlerdi. Çok kalabalıktilar ama içlerinden bir tekini bile tanımadım. Çünkü dünyada elle tutulur bir şey yapmayan insanların yüzleri yoktu.

Yalnız, içlerinden birini asla unutmam: Sık kıllarla kaplı kollarını göğsünde kavuşturmuş, yukarı tırmandığımız taş basamakların kenarına tek başına oturmuştu. Gathaspar ile birlikte bize boş

gözlerle bakan adamın yanına gittik. Yorgun bir hali vardı. Boyu kısaydı ama bünyesi oldukça güçlüydü. Kafası küçük ve boynu kalındı. Bütün bedeni gibi adaleli kolları da öylesine kılıydı ki sanki bir posta bürünmüştü. Saçı sakalı birbirine karışmıştı, o haliyle insandan ziyade bir hayvana benziyordu. Bakışları donuk ve cansızdı; hafızasını yitirmiş gibiydi. Yeryüzü kuruldu kurulalı, orada tek kelime etmeden ve yerinden kıpırdamadan öylece oturuyordu.

"Bu gördüğün kişi, insanların atası Adem'dir" diye izah etti ihtiyar büyücü. "Aynı bizim gibi bir bedene sahip, ancak aklı yoktur. Öldüğünden beri burada, kim olduğunu ve nerede bulunduğunu bilmeden toprağın üstünde oturur. Şuurlu bir hayat sürmedi, hep bir bedenden ibaret kaldı. Yine de canlı bir insandı. Ona iyi bak Aras ve bizi ondan ayıran şeyi görmeye çalış. İşte o zaman, insanı insan yapan şeyin beden gücü değil, akıl olduğunu idrak edeceksin."

İlk insan Adem'in yüzüne çekine çekine baktım. Göz göze geldiğimizde ona acıdım. Sonra huzur ülkesini terk edip barış ülkesine geçtik. Arallu'nun ortasında yükselen muazzam kalenin altıncı katı yiğit savaşçılara, gayretli tacirlere, çalışkan zanaatkârlara ve yorulmak nedir bilmeyen rahiplere ve sırf babaları halkın aşağı tabakalarından olduğu için krallığa yükselemeyen insanlara ayrılmıştır. Gurur kapısının üstündeki kara demir levhaya şöyle yazılıdır: "Ey kusursuz insan, geç bu kapıdan! Yaptığın iyi işlerin karşılığı barıştır."

Aralarında pek çok tanıdık gördüm. Bir zamanlar diyar diyar gezerken onlarla birlikte geçirdiğim güzel günler gözlerimin önüne gelince yüreğim acıyla doldu. Kalabalığın içinde efendisi Diomedes için Argos'ta hayatını feda eden yiğit Modeus'u ve Savaşan Ormanlarda leopar postlu adamların mızrağıyla yanı başımda can veren Pulu'yu tanıdım. Kanlı Kayalıklar vadisinde son nefesini veren ihtiyar okçu Agonor'a, can düşmanım Pithunna'nın Amid yakınlarındaki savaşta öldürdüğü Myloi'nin mızraklı savaşçısı, kahraman Stigos'a hüznle baktım. Yanlarında pek çok yiğit cengâver vardı. Namtar'ın asasıyla zaptetmeye çalıştığı ruhları kollarını bana doğru uzatarak etrafımı kuşatınca içim parçalandı. Dudakları kıpır kıpırdı ama söyledikleri hiçbir şeyi duyamıyordum. Yine de

hallerinden hiç memnun olmadıklarını ve günüşiğini çok özlediklerini yalvarırcasına bakan gözlerinden anlıyordum.

“Ölen dostlarının Arallu’da düştükleri durum seni ne kadar überse üzsün, cesur olmalı ve kendini bırakmamalısın” dedi ihtiyar büyücü kolunu dostça omzuma atarak. “Onlara hiç kimse yardım edemez, çünkü ölümler diyarının kanunları merhamet tanımaz. Unutma ki denemede başarısız olup ölümsüzlüğü elde edemezsen, günün birinde sen de buralarda dönüp dolaşacaksın!”

“Ama bunlar beni bütün tehlikelerden koruyarak şükranlarımı hak eden insanlardı” dedim cevaben. “Onlara karşı sevgimi göstermenin hiçbir yolu yok mu?”

“Elbette var” dedi Gathaspar. “Yeryüzüne geri döndüğünde, dostlarının adına bol bol adaklar sunabilirsin. Zaten onlara başka türlü yardım edemezsin. Şimdi acele edelim! Yolculuğun ilk günü sona ermek üzere. Ebedî yurdun yedinci kapısına vardığımızda dinleniriz. Böylece yolculuğumuzun asıl amacına, yani ailenle görüşmeye yetecek kadar vaktimiz olur.”

Dostlarımdan ayrılmak ne kadar zor gelse de ihtiyar büyücünün ardından şan kapısına yürüdüm. Üstündeki pırl pırl gümüş levhada şu sözler yazılıydı: “Ey korkularından sıyrılan insan! Bu kapıdan geç ki tanrılar komşun olsun.”

O kapının ardında baht ülkesi bulunuyordu. Orası da aslında iç karartıcı ve kasvetliydi; yine de ruhlar aşağıda kalan ülkelerdekine göre çok daha iyi durumdaydı. Pek çok tanınmış kahraman, prens ve kral oradaydı. Yolculuğumuzun ikinci gününde Arallu’nun yedinci katında sevgili kardeşim ve ailemle buluştum; hayatın gerçek anlamını çözdüm ve asıl görevimin ne olduğunu anladım.

-II-

Baht ülkesi dünya hayatında vefalı, dürüst, cesur ve yürekli olan, tanrılardan korkan ve onların yolundan ayrılmayıp hoşnutluklarını kazananların yurdu. Bir zamanlar yaşadıkları hayatla etraflarını güneş gibi aydınlatan erkeklerin ve kadınların en asillerini orada gördüm. Göz kamaştırıcı, geniş evlerde oturuyor, zengin sofralar-

da yemek yiyorlardı. Dünya hayatında birbiriyle kıyasıya mücadele edenler arasında bile barış hüküm sürüyordu, çünkü baht ülkesinde eski düşmanlar dost olmuştu; karşılıklı nezaket ilişkileri içinde hatıralarını yâd ederek birbirlerinin yeryüzündeki yaşantılarını övüyor, leziz kızartmalar yiyip enfes şarap içiyorlardı. Tanınmış kahramanlar orada paha biçilmez elbiseler giyiyor, onlara hizmet eden güzel kızlar çevrelerinde dört dönüyordu. Baht ülkesinin sakinlerinin üstünde bir tek ölümler diyarının tanrıları yer alır; yine de orada gördüğüm ruhlar yeni hayatlarından memnun değildi, tam aksine, acı çekiyormuş gibi kederli görünüyorlardı. Çünkü insan gözünün görebileceği en başta gelen güzellikten, yani hayat veren güneşin ışığından mahrumdular. Bu yüzden kimsenin güldüğünü göremedim. Baht ülkesinde hüznün verici bir sessizlik hüküm sürüyordu.

Şan kapısından geçerek oraya girdiğimde, insan soyunun solmuş çiçeklerini karşımda görünce yüreğimi bir sıkıntı bastı. Bir zamanlar güçleri ve şöretleriyle göz kamaştıran en ünlü adamların, ilk çağların büyük savaşçılarının, bilge kralların ve yüce kâhinlerin cansız ruhları, şimdi artık hayallerinden bile mahrumdu. Gathaspar ile dolaştığım ülke, insanın gururuna ağıtların yakıldığı evlerden farksızdı. O derin sessizlik, dünya hayatında anlamlı görünen her şeyin nasıl da çabucak gelip geçtiğini hatırlatarak beni ikaz ediyordu. Bu haliyle baht ülkesi, vaktiyle ilahî iradenin filizlendiği bedenden sıyrılmayı başaramadığı için ölüme ve nihayetinde yitip gitmeye mahkum olan ete kemiğe bürünmüş tanrıların ebedî istirahat yeriymiş sanki.

Birlikte sıra sıra dizilmiş kahramanların ruhlarının arasından geçerken, Gathaspar ilk çağlarda Fırat ile Dicle arasında yaşamış pek çok meşhur insan saydı. Mısır firavunlarının ruhları arasında, Kanlı Kayalıklar vadisinde gözlerimin önünde can veren soylu Prens Sesostris'i gördüm. Yanında Truva'da ölen kardeşi Memnon vardı; o da bir zamanlar Skamander Savaşı'nda omuz omuza savaştığı, Truva'nın kraliyet soyundan gelen son kahraman Deiphobos ile konuşuyordu. Kaderin tuhaf bir biçimde birbirine bağladığı büyük Hektor, Patroklos ve Achilles, ciddi bir tavırla baş başa vermiş, hararetili bir konuşmaya dalmışlardı. Telamon'un oğlu Salamis Prensi Ajax, ağaçtan bir sedirde oturuyordu; iri yapılı bedenini krallara

layık bir kaftan misali bürüyen göz kamaştırıcı elbisesi, canlara kıyan deve şimdi güçsüz bir ruhtan ibaret olduğunu unutturmuş gibiydi. Onun yanında da Yunan ordusunun kallesçe katledilen başkomutanı ve Miken topraklarının kralı Agamemnon vardı; iki elini çenesine dayamış oturuyordu. Argo gemisinin mürettebatından Jason ve dostları, Atinalı sarışın dev Theseus'u, bir zamanlar damarlarında Zeus'un kanını taşıyan Herakles'i bile yenen Telamon'u ve Akhilles'in babası Peleus'u da gördüm. Diomedes'in Kaledonya domuzunu avlayan amcası Meleager de oradaydı. Lokris Prensi Ajax'ın babası Olleus, Nestor'un babası Neleus ve başına gelenlere göklerin sahiplerinin bile ağladığı yüce Ödipus hep birlikte oturmuşlardı. Onların dışında pek çok kahramana rastladık. Hiçbiri öteki ruhlar gibi bizden korkup kaçmadı; tam aksine, yanıma yaklaşarak sakın bir vakarla baktılar ve bizimle konuştular. Mısır'ın ihanete uğrayan veliaht prensi Sesostris, kendisiyle birlikte geçirdiğim günleri, oğlu Amenmesses'e kimin soyundan geldiğini ve babasının ölümünün ardındaki gerçekleri anlatmayı unutmamı söylerken sesi titriyordu.

Sonra Agamemnon içini çekerek o feci akıbetini anlattı. "Keşke komutanların toplantısında senin tanrılar tarafından gönderilen bir haberci olduğunu söyleyen Kalhas'a inansaydım" dedi bana. "Şimdi Miken'in yemyeşil ormanlarında ve sapsarı ekin tarlalarında geziyor, masmavi ırmaklarının tadını çıkarıyor olacaktım. Oysa sabırsızlığım yüzünden felakete sürüklendim. Tanrılar gönderdikleri işareti hiçe sayanları acımasızca cezalandırıyor!"

O sırada yanıma gelen Truva kralının iki oğlu Hektor ve Deiphobos, eski düşmanlarının söylediği sözleri hüznle başarıları sallayarak tasdik ettiler. Onlar da bir zamanlar Truva'nın harap olacağını söyleyen kâhinleriyle alay etmişlerdi. Bütün diğerleri gibi bir ruhtan ibaret olmasına rağmen hâlâ güçlü ve sarsılmaz görünen Meleager, Diomedes'in ne halde olduğunu sordu. Arallu'ya inenler yeryüzünde olup bitenleri ancak kendilerinden sonra ölüp yanlarına gelenlerden öğrenebiliyorlardı. Başımızdan geçenleri tek tek anlattım. O Etolyalı kahramanla konuşurken Diomedes'in babası Tydeus ile Sthenelos'un babası vahşi Kapaneos da yanıma gelerek beni dostça selamladılar. Asur ve Babil topraklarındaki

maceralarımızı ve Argos kralının son kahramanlıklarını dinlemek onları sevince boğmuştu. O sırada uzun yıllardır hasret kaldığım tanıdık bir ses çalındı kulağıma. Şaşkınlıkla dönüp bakınca, yiğit Sthenelos'un yaklaştığını gördüm.

"Sthenelos!" diye seslendim sevinçle. "Gerçekten sen misin? Yeniden görüşmek ne güzeldi Ayrıldığımızdan beri pek çok olay yaşadık, diyar diyar gezip sayısız savaşta kılıç salladık. Ama dostunun ölümüyle Diomedes kadar sarsılan ve uzun süre yas tutan başka bir kahramana rastlamadım. Biz Argos'tan kaçarken, sen tek başına kalmıştın. Ondan sonra neler oldu anlatsana!"

"Üstünden o kadar uzun zaman geçti ki ben bile olanlar gerçek miydi yalan mıydı bilemiyorum" diye karşılık verdi mert savaşçının ruhu usulca. "Baksana şu halimel Vaktiyle büyük bir kahramanın can yoldaşıydım. Oysa şimdi kanı çekilmiş, takatten düşmüş bir hayaletim. Diomedes'in yanında benim yerime sen varsın. Kim bilir, belki kısa süre sonra sen de benim gibi ah edersin."

Sthenelos elini omzuma koyduğu sırada babası Kapaneos lafa karıştı. "Gerçekten, Argos şehri oğlumdan daha cesur ve güçlü birini görmemiştir!" dedi gururla. "Onca düşmana kanının son damlasına kadar tek başına karşı koydu. Sthenelos şanlı soyunu daha da yükseltti."

"Atalarının böyle gurur duyması seni de memnun ediyordur Sthenelos" diye konuştum. "Adın en büyük kahramanlarla telaffuz ediliyor. Doğduğun şehirde hiç kimse seni unutmayacak. Üstelik böyle meşhur bir savaşçının oğlu olmana rağmen hiç de ondan aşağı kalır yanın yok."

"Ne diyorsun sen Aras?" diye karşılık verdi Sthenelos hüznüyle gözlerimin içine bakarak. "Güneş görmeyen bir mağarada kül renkli bir ruh, cansız bir hayalet olduğuma sevineceğim, öyle mi? Yukarıda kahraman olarak anılmamamın yerin şu dehşet verici derinliklerinde bana ne faydası var? Burada bulunan ruhların en meşhuru olacağıma, yukarıda herkesin aşağıladığı ama en azından güneşin ışığını görebilen amelelerin en fakiri olmayı tercih ederim! Tabii ya, sen ölümler diyarında birbirinden hiçbir farkı bulunmayan günlerin ne kadar iç karartıcı olduğunu nereden bileceksin? Burada ne gece var ne gündüz, ne ay var ne de yıldız. Teselya'nın

dağlarındaki gibi sıcak rüzgârlar taramıyor saçlarımı, Bootiya'nın pınarları gibi ferahlatacak su yok burada, bir zamanlar Teb ve Truva önlerine kurulmuş ordugâhlardaki gibi şen kahkahalar ve keyifli şarkılar doldurmuyor havayı. Keşke hiç doğmasaydım, dünya hayatının tadına keşke hiç varmasaydım! O zaman neyi yitirdiğimi bilmez ve belki daha mutlu olurum!”

Yalnızca Sthenelos değil orada gördüğüm herkes halinden şikayetçiydi. O an yeryüzünde geçirilen hiçbir anın telafi edilemeyeceğini ve ölümden sonraki sonsuzluğun ne kadar acı verici olduğunu anladım. Pişmanlık ve azap ülkelerinde insanın kötüden nefret etmek ve iyiyi sevmek zorunda olduğunu öğrendiğim gibi baht ülkesinde de hayatın değerini hissettim ve onu hiçe saymakla ne kadar büyük bir aptallık ettiğimi gördüm.

Gathaspar ile ailemi bulmak için yolculuğumuza devam ettik. Diomedes'in Baf önlerinde dize getirdiği Hititlerin cesur komutanı Kerikkaili'ye rastladım. Yanında ona aşkla bağlanan ve dünya hayatında değilse bile öldükten sonra onunla buluşan Amazon Kraliçesi Penthesilea vardı. Urartu ve Mitanni hükümdarlarını, Asur, Akad, Babil, Suriye ve Fenike krallarını gördüm. Pek çoğu Gathaspar ile konuşmak için yanımıza geldiler. Bir zamanlar Yukarı Deniz'den Aşağı Deniz'e kadar iki nehrin arasındaki toprakları baştanbaşa fethederken ölümsüzlüğe kavuşma fırsatını elinden kaçırان büyük Sargon'un ruhuyla karşılaştım. O da beni dostça selamladı ve ihtiyar büyücüyle uzun süre sohbet etti. Derken Asur ordusunun ölen başkomutanı Kilişu karşıma dikiliverince tepeden tırnağa dehşetle sarsıldım.

Neye uğradığımı şaşırıp gerisin geri çekildim. Ellerim titremeye başlamıştı; kanımın damarlarımda hızlı hızlı aktığını, yüreğimin savas davulları gibi güm güm vurduğunu hissediyordum. Hasmımın benden intikam almak için hemen üstüme atılacağını düşünerek korkuyla Gathaspar'ın arkasına saklanacak oldum. Ama Kilişu'un ruhu gözlerimin içine acı acı bakmakla yetindi; yüzünde hayal kırıklığı ve derinden bir hüznün ifadesi vardı. Sonra arkasına döndü, tek kelime etmeden karanlıklara karıştı.

“Bu adamın kim olduğunu ve ondan niçin bu kadar çok korktuğunu açıklamana gerek yok, çünkü olanlardan haberdarım”

dedi ihtiyar büyücü. “Öte yandan, her şeyin böyle olmasını tanrılar istediği ve bu amaçla seni kullandıkları için günahların affedilecek. Gerçekleri öğrendiğinden beri Kilişu da sana kin beslemiyor artık. Fakat ne Perizad’ı görebileceksin ne de Hermione’yi. Senin cezan da budur.”

Ölümsüz büyücüyle birlikte uzunca bir süre daha baht ülkesinde gezdik. Aralu’nun ortasında yükselen o muazzam kalenin üst katlarına çıktıkça, aşağıda bembeyaz sislerin tüller gibi bürüdüğü huzursuzlar ülkesi çok uzaklarda kalmış, oradaki devasa canavarlar ise toprağın üstünde kaynaşan sıradan böcekler gibi görünüyordu. Yolculuğumuzun ikinci günü de yarılanmışken, zarif sütunlarla süslenmiş şirin bir eve ulaştık. Gathaspar’ın sertçe çaldığı tahta kapı kısa süre sonra açıldığında, uzun sarı saçlı, asil kaşları yay gibi, koyu renkli gözleri dostça bakan, güler yüzlü bir kadın dikildi karşıma. İnce yapılı ve uzunca boyluydu; harikulade bir güzelliği vardı. Ketenden, mütevazı bir elbise giymişti. “Bu, annen Sebarit’tir Aras” dedi Gathaspar.

Ölümünün üstünden uzun yıllar geçmiş olmasına rağmen onu hemen tanımıştım. Çaresiz bir çocukken yitirdiğim annemi, büyüüp kaderin sertleştirdiği koskoca bir adam olduktan sonra bulmuştum ama ona duyduğum sevgi hiç değişmemişti. Boynuna sarılırken gözlerim doldu. Sanki çocukluğuma geri dönmüştüm; olanların üstünden sadece bir tek gün geçmiş gibi kendimi yurdumda hissediyordum. Baba bildiğim Nabonaras da içerideydi. Kollarıma sarıldığında yüzü sevinçle aydınlandı. Babil’in baş rahibi, Etemenanki Kulesi’nde ölüm döşeğinde gördüğüm Nabonet ise leziz yiyeceklerle donatılmış bir masada oturuyordu. Yanında sevgili kardeşim Baril’in ruhunu görünce içim bir tuhaf oldu.

Gathaspar Nabonet’i büyük bir içtenlikle selamladı. Sonra gümüş iskemlelere oturup sessizce yemek yedik. Tanrılara adak sunmayı da ihmal etmedik. Annem ve babamla, kardeşim Baril’le sık sık göz göze geldik. Yersiz lafa karışarak veya içimi kemirip duran soruları sorarak o ciddi havayı dağıtmaktan özenle sakınmam gerekiyordu, çünkü birbirlerine ne kadar yakın olursa olsun, bilgiler arasında geçerli bazı kaideler vardı. Nihayet yemeğimizi bitirdik. İlk sözü ölümsüz Gathaspar aldı:

“Zekice hareket ederek Fırat kıyısında yaşayan halkını onca zaman savaştan uzak tutan Babil’in yüce rahibi Nabonet, seni saygıyla selamlıyorum. Ey yılanla mücadele ederken canını veren Nabonaras; güneşin hizmetkârı ve aşkı uğruna onca acıya göğüs geren Sebarit ve genç yaşta hayata veda eden Baril; size de selam olsun! Size torununuz, oğlunuz ve kardeşiniz olan, dahası büyük ümitler bağladığımız genç Aras’ı getirdim.”

Hepsi birden yüzüne baktı. Onlar cansız birer hayaletti ama bakışları öylesine sevgi doluydu ki içim huzurla dolarken emniyette olduğum hissi yüreğimi ısıtmıştı. Kendimi hiç o kadar mutlu hissetmemiştim.

“Bir zamanlar oğlunda boşa çıkan ümitlerin, şimdi torununda gerçekleşebilir Nabonet” diyerek konuşmasını sürdürdü Gathaspar. “Aras üç ölümsüz büyücünün arasına katılarak yılanı alt etmemize yardımcı olabilir. Gökyüzünde işaretlerinin nasıl görüldüğünü sen de biliyorsun; hayatı ve ölümü simgeleyen iki kuyruklu yıldız onun doğduğu gece boğa burcunda birleşerek dev bir ateş topuna döndü. Nitekim gizli tabletlerde de böyle yazılı. Tabii ki aynı şeyleri Nabonaras’tan da beklemiştik. Ancak başarıya ulaşmasına kader izin vermedi. Tasarılarımızı altüst eden şeyin Aras’ta da tekrarlanmaması için onu Arallu’ya indirdim. İstedim ki hayatın ve ölümün ardındaki sırları çözsün, gerçek değerleri ve hakikatleri öğrensün, mecburiyetin ne demek olduğunu anlasın ve böylece yüklendiği görevi her türlü arzuların önünde tutsun. Şimdi en yakın akrabaları olarak onu karşınıza alın ve düşmanınızın kanını dökmek için canla başla uğraşan Aras’tan intikamınızı almasını mı istiyorsunuz, yoksa sadece sizi değil, ölü-diri herkesi ilgilendiren kurtuluş için çalışmasını mı, ne söylemeniz gerekiyorsa söyleyin.”

Sonra o güne kadar başımdan geçenleri ve çektiğim sıkıntıları anlattı. Talihsiz ailemin gözlerinde bana karşı duydukları merhamet hislerini okudum. Nihayet bilge Nabonet ayağa kalktı. “Demek ölümle pençeleşirken aklımı allak bullak eden buymuş!” dedi dostça gözlerimin içine bakarak. “Ben son nefesimi verirken Etemenanki Kulesi’ne girmiştin. Gözlerindeki altın renkli parıltıları görmüştüm. Ama Sebarit’in oğlunun hayatta olduğunu bildiğim halde seni tanıyamadım. Şimdi bu kasvetli ölüler diyarına kadar geldin.

Tanrıya şükürler olsun ki Gathaspar'ın himayesinde. Ailemin o lanet olası yılanla mücadeleye kurban olması belki de boşuna değil. Tanrının benden ve oğlumdan esirgediği başarıya sen ulaşabilirsin. İşte bu ümit yüreğime su serpiyor. Bizim sana verebileceğimiz nasihat, çabaları boşa çıkanların ve yaptıkları hataları senin de tekrarlamamı istemeyenlerin vereceğinden farklı değil."

Derin bir soluk aldım. Gathaspar da bana gülümseyerek cesaret veriyordu. "Siz de hayatta olsaydınız ve hep birlikte yukarıda güneşin tadını çıkarsaydık daha mutlu olurum" dedim sevgili aileme. "Yokluğunuzda ne kadar yalnız kaldım, nasıl da ümidimi kaybettim bilemezsiniz! Şimdi böylesine kasvetli ve hüzün verici bir yerde de olsa en azından sizi yeniden görme fırsatı verildi bana; bundan sonra kaderimle çekişmek istemiyorum. Buraya gelirken aklımda bir tek soru vardı ama sizi karşımda görünce öğrenmek istediklerim çoğaldı. Şimdi bana öncelikle şunu söyleyin: Baril nasıl öldü? Onu kısa süre önce Gülen Kuşlar Adası'ndaki Hepat Tapınağı'nda görmüştüm. Buraya nasıl geldi?"

Kardeşim Baril elimi tuttu. "Bana acı ve ıstıraptan başka bir şey vermeyen dünyanın kahrını fazla çekmem gerekmedi" dedi usulca. "Yüce tanrı, yılanla tapmaya başlayan Urartulara ve ihanet eden halklara kızarak kendi mabedi Akdamar'ı yok etti. Efendimiz yeryüzünü sarsarak doğudaki yüksek yaylalar tarafından fırtınalar gönderdi. Sıradağların arasındaki denizin sularını kabarttı ve gündüzü geceye çevirdi. En sonunda o her şeye yeten gücüyle dağların doruklarını salladı ve kutsal adayı paramparça ederek denize gömdü. O günden geriye, suyun üstünde kuşların oturduğu çıplak bir kaya parçasından başka bir şey kalmadı. Benim bedenim de yerle bir olan Hepat'ın tapınağının yıkıntıları arasında, denizin dibinde yatıyor şimdi. Tanrının gazaba geldiğini öğrendiğim zaman, mabedinin bana mezar olması için yalvardım, artık yaşamak istemiyordum. Bu dileğimi geri çevirmedi çünkü ona hep sadakatle hizmet etmiştim."

Duyduklarım tüylerimi ürpertmeye yetmişti. Sözü bu kez manevî babam Nabonaras aldı. Önce gençlik yıllarını, sonra Babil'den yola çıkışını ve Akdamar Adası'nda güzel Sebarit'e nasıl rastladığını anlatırken annem zarif eliyle kolumu kavradı. "Sen de Baril gibi

büyük işler yapmak üzere dünyaya gelmiştin” diye konuştu. “Ben aşkımdan dolayı günaha girmeseydim, şimdi belki de ülkelere ve kavimlere hükmediyor olacaktın. Ama bu bile insanların kurtarıcısı olma ihtimaline karşı. Bundan böyle bu gayeden başka hiçbir şeyi düşünmemelisin. Bizim için bile olsa, hiçbir şey seni hedefinden uzaklaştırmasın. Çünkü yılan yenilgiye uğradığı zaman, şu çirkin ve kasvetli ölümler diyarı yüce yaratıcının en başta kurduğu ebedi cennete dönüşecek. Arallu bu dehşet verici halini sonsuza dek koruyamaz Aras. Tanrı dünya hayatını tamamlayan insanlar yerleşip dınlensinler diye göz kamaştırıcı rengarenk çiçeklerin açtığı, dolgun yemişlerin yetiştiği, gür otlakların yeşerdiği, pınarları şırıl şırıl akan verimli bir bahçe olarak yaratmıştı burayı bir zamanlar. O uğursuz yılan Aralıu’yu ilk önce ruhların işkence gördüğü bir zindan haline getirdi. Tanrı da insanların işledikleri günahların cezasını çekmeleri için buna göz yumdu. Aras, ölümler diyarı senin de pay sahibi olacağın zaferin ardından cennete dönüşebilir ancak.”

“Bu yüzden sadece dirilere değil, ölümlere de fazlasıyla faydan dokunacak” dedi bilge Nabonet. “Elbette ki yolunu şaşırmamak ve hiçbir zaman hata yapmamak şartıyla. Bütün ümidimiz sende; her şey, bizden esirgenen o başarıyı yakalamana bağlı.

İşte bu yüzden, artık ne kadar arzulasan da intikamın için yaşayamazsın. Bundan böyle bizim kanımızı yerde bırakmamak için kan dökmene gerek yok. Aydınlık yeryüzüne geri dön ve tanrının yolundan ayrılma. O yüce gayeye ulaşmak için çalış ve hiçbir şeyin seni hedeften uzaklaştırmasına izin verme. Artık bizi düşündüğün zaman intikam alma mecburiyetini değil, bizi kurtarıp şu karanlık ülkeyi gerçekten yaşanabilir, mutlu bir dünyaya çevirme arzusunu hissedeceksi .”

“Hepimizin şerefi için Pithunna’nın kanını dökmemi istemiyor musunuz?” deyiverdim şaşkınlıkla. “Kutsal kanuna uyup oğlunuz olarak intikam vazifesini üstüme almamı arzulamıyor musunuz? Tanrının emirlerini görmezden mi geleyim? Bunu gerçekten istiyor musunuz?”

Annem, babam ve kardeşim kaygıyla göz göze geldiler. “Evet Aras, söylediklerimizi doğru anladın.” dedi annem. “Kanımız sırf bu yüzden yerde kalsa bile, hiçbir şey kötülüğe karşı verilen mü-

cadeleden daha önemli değil. Evet, huzursuzlar ülkesinde gezinip durmak zorunda kalsaydık dahi bundan başka bir şey istemezdik senden. Çünkü yapacağın bütün işler, senden beklenen başarının yanında kalabalık bir şehre karşılık terk edilmiş bir köy, azgın bir nehre karşılık kurumuş bir dere yatağı ve sert bir fırtınaya karşılık hastaların mecalsiz nefesi gibi değersiz kalır. Bizimle birlikte bütün insanlığın kurtuluşu için dünyaya nefret ve intikamın değil, sevgi ve merhametin hükmetmesi gerek. Tanrı böyle istiyor ve bunu başarmak senin elinde.”

Tek tek hepsinin yüzüne baktım. Aklım allak bullak olmuştu; o güne kadar uğruna savaştığım şeyin ailemin bana yüklediğı görev karşısında önemini yitirivermesini bir türlü kavrayamıyordum. Annem konuşurken gözlerimin içine yalvarırcasına bakmıştı ama onca yıldır peşinden koştuğum intikamdan tamamen vazgeçip geçmemek hususunda kararsızdım. Gathaspar içimden geçeni yüz ifademden anlamışçasına baktıysa da hiçbir şey söylemedi. Onun yerine Babil’in bilge baş rahibi konuştu: “Eminim, aileden bu sözleri iltmek kafanı karıştırmıştır Aras. Belki biz ölümlerin akıllıca düşünmekten aciz olduğuna inanıyorsun. Hayır, hiçbir şey söyleme! Seni gayet iyi anlıyorum. Ama tanrıların ölümsüzlük peşinde koşanlardan neler talep ettiğini benden öğrendikten sonra daha farklı düşüneceksin. Gökteki yıldızlar aynı oğlumdaki gibi senin doğumunda da ümit verici şekiller almıştı ama bunlar sana verilmiş bir söz değil. Hedefe ulaşip ulaşamayacağın henüz belli değil. Verilen görevleri yerine getiremeyenlerin sayısı, başarıya ulaşanlarınkinden çok daha fazladır ve içlerinde belki en talihsizi de oğlum Nabonaras’tır.

İşte bu yüzden, sen de oğlum gibi başarısızlığa uğramak istemiyorsan, söyleyeceklerim kulağına küpe olsun: İçinde insanlara has ne varsa ondan kurtulmaya çalış! Bedeninin bütün arzularına hakim ol! Ruhunun duyduğu endişeleri ve zaafı aşı! Korkuyu ve nefreti yenmeye mecbursun. Ancak o zaman özgür ve yenilmez olursun.

Nabonaras yüreğini aşka açmakla yıkıldı; Sebarit onun boyuna sarılınca günaha giriverdi, yüklendiğı sorumluluğı unuttu. Vaktiyle dört kıtaya hükmeden Sargon amansız kini yüzünden

başarısız oldu. Hasmını dünyanın en ücra köşesine kadar kovaladı; kendisi için çok önceden çizilen yoldan savaşma hırs yüzünden saptığını anladığında artık çok geçti. Ötekiler de türlü sebeplerden başarısız oldular. Ama hepsinin bir ortak noktası var: Bizi kurtarmak isteyenler, yerine getirilmesi gereken en zor görevin ne olduğunu anlayamadılar. O da tanrının iradesine teslim olmak isteyenlerin, bir insan öldürmesi gerektiğidir.”

“İnsan öldürmek mi?” diye sordum. “Aslında kaderim beni pek çok savaşa sürükledi. Pek çok düşman kılıcımın altında can verdi. Bu şartı yerine getirmek bana çok kolay görünüyor.”

“Beni yanlış anladın Aras” diye karşılık verdi Nabonet ciddiyesini bozmadan. “Kolay olduğunu sana kim söyledi? Tam tersine, bu sandığından çok daha zordur. İnsan derken, kendini kast ediyorum. Evet, kendini öldürmen gerek, ta ki ruhunda insanî zaafardan hiçbir kalmayınca kadar. Bundan böyle kin ve öfkenin, intikam hırsı, tutku, korku, sevinç ve arzuların esiri olamazsın. Aksine, bu hisleri tarladan ayrı otlarını temizler gibi söküp atmalısın. Kalbinde yalnızca insanlara karşı sevgi barınabilir.”

“Öğreneceğini öğrendin” dedi Gathaspar. “Artık gitmemiz gerek. Ölüm tanrıçası yarın bizi huzurunda görmek istiyor. Vaktimiz iyice daraldı. Burada anlatılanları iyice ölçüp biç ve ibret al! Luzlfer’in tahtının önünde bunları tekrar konuşacağız. Orada belki Gılgameş de geleceğine dair bazı ipuçları verir ve bazı tavsiyelerde bulunur.”

İhtiyar büyücü eski dostu Nabonet’in ruhuyla kucaklaştı. Ellerini tuttuğum annem Sebarlt hüznle gülümsedi. Barll’in gözleri dolmuştu. Öldükten sonra bile bana o kadar yardımı dokunan ve sevgisi hiç eksilmeyen ailemden böyle ayrıldım.

Sonra ihtiyar büyücü beni sonsuzluk kapısına götürdü.

Arallu’nun ortasında yükselen kalenin en üst katı parlak gümüş tuğlalardan yapılmıştı. İçeride ömrümde görmediğim bir ihtişamla karşılaştım. Yerde erguvan renkli, sırma işlemeli örtüler seriliydi. Duvarlarında zümrüt ve safirler parlıyor, saf altından tavanı sapsarı

ışılıyordu. Derinliklerin tanrıları anlamına gelen Annunaki adıyla anılan uzun boylu, gayet iyi giyimli, güzelliyle büyüleyen altı yüz hizmetçi, gönülleri okşayan harp, kaval, tef ve kithar nağmeleriyle karşıladı bizi. Nefis buhur, mür, bir tür buhur ağacı olan benzoa, akgünlük, pelesenk, palmiye reçinesi ve ardiç kokuları birbirine karışıyordu. Kapisındaki altın levhaya kocaman harflerle şu sözler yazılmıştı: “Ey bu kapıdan içeri giren! Üstünde insanlığa dair ne varsa dışarıda bırak!”

Ölüer tanrısının boylu boslu hizmetçileri bizi muazzam bir salona götürdüler. İçerisi ıslık ıslık; sanki en parlak olduğu dönemde ayın içine girmiştik. Önümüzde yay biçiminde dizilmiş yedi koltuk duruyordu. Gathaspar saygıyla kollarını kaldırdı. Bense göz kamaştıran aydınlığa dayanamadığım için çekine çekine ellerimi yüzüme kapadım. Gözlerimin o olağanüstü ışığa alışması epeyce sürdü. Neden sonra parmaklarımın arasından merakla bakınca yeraltının en büyük hükümdarlarını karşımda buldum.

Soluk ışıltılar salan obsidian taşından yapılmış ve kara incilerle süslenmiş ortadaki tahtta ölüer diyarının efendisinin muazzam heykelini gördüm. Bu, tanrının dehşet verici yılan suretinde karşımıza çıkan en amansız düşmanı olan İfrilerin en korkuncunu ve en büyüğünü temsil ediyordu. Çehresi tüylerimi ürpertmişti çünkü sertlik, acımasızlık, kan dökme hırısı ve yok etme arzusuyla birleşen ölümün yenilmez gücünü yansıtıyordu. On adam boyundan daha yüksek olan taş heykelin azameti içime bir korku düşürmüştü. Fakat ölüer diyarının hükümdarı o sırada mekanında olmadığı için heykelin gözleri kapalıydı.

Yanı başındaki beyaz midye kabukları ve elmaslarla süslü yüksek koltukta, hükümdarın korkulan eşi, ölüm tanrıçası olarak da bilinen solgun renkli dişli İfrit Ereşkigal oturuyordu. O korkunç güzelliğini görünce iliklerime kadar titredim. Gathaspar’ı selamlarken pespembe ağzındaki sivri dişler ışıldadı. Konuşurken getirilen beyaz yanakları, kocasına hevesle kur yapan, aşka susamış bir kadının yüz hatları kadar çekici ve baştan çıkarıcıydı. Tırnakları maviye boyalı zarif ve uzun parmakları, açık tenli ve ince yapılı bedeninde usulca kayıyordu. Sapsarı ışıltılar salan tüllere bürünmüştü. Göğsündeki gerdanlığı ve esnek belindeki muhteşem altın ke-

meri yakutlarla süslenmişti. Parlak siyah saçları yuvarlak kalçalarına kadar iniyordu. O güzel yüzünü bana dönerek gecelerden kara gözleriyle uzunca bir süre süzdü beni. Burun kanatları dar, alnı çok zarıftı. Koyu mavi renkli dolgun dudaklarının arasındaki kıpırtısız dili, kıvrak hareketlerle kelimeleri şekillendirmeye başladığında öylesine büyüledim ki Gathaspar'a ne söylediğini bile tam olarak anlayamadım.

"Gökyüzünün düşmanlarının arasına hoş geldiniz insanoğulları! Talihiniz varmış ki ateş gözlü kocam Luzifer şu anda çok uzakta. Yoksa yanında getirdiğin bu delikanlı, ona bakmaya dayanamazdı Gathaspar."

"Luzifer mi? Bu adı daha önce hiç duymamıştım" dedim şaşkınlıkla. "Ölümler diyarının hükümdarının adı Nergal değil miydi? Veya Yunanlıların verdiği isimle Hades; Mısırlıların Osiris ve Feni-kelilerin Mot dediği?"

"Bunlar yukarıdaki dünyada yaşayanların ölümün efendisine verdikleri adlardır" diye cevap verdi ihtiyar büyücü. "Yine de o çok daha güçlü ve aslında tek olan tanrının büründüğü suretlerden biridir; o her şeyi bilir ve sonsuz kudret sahibidir. Ondan başka tanrı yoktur."

"Bana daha önce Etemenanki Kulesi'nde sadece bir tek tanrının olduğunu söylemiştin" diye karşılık verdim. "O zaman cesaret edememişim, şimdi sorayım: Söylediğin gerçekten doğru mu? Dünya kuruldu kurulalı insanlar o kadar çok tanrıya tapmışlar ki!"

"Bu inancın sırlarından biridir" diye açıklamaya girişti ihtiyar büyücü gülümseyerek. "Sıradan insanların en ağır ve belirsiz şekliyle çabucak benimsediği, yani düşünmeden inandığı o sırları en bariz ve gerçek şekliyle kavramak aslında çok iyi eğitilmiş bir zekâ gerektirir. İlk çağların insanları böyle bir anlayıştan mahrum oldukları için tanrının sınırsız gücünü hakkıyla kavramaları mümkün değildi ama kabiliyetleri, birbirinden farklı olsa da hep o tek olan tanrıyı tasvir eden suretler bulmaya yetti. Bir bilgenin olgun zekâsı ise bu kadar çok sayıda tanrıyı, hem de gökyüzünde insanlar gibi çekişip durmalarını kabullenemez. Bu yüzden dünyanın en önde gelen din adamları ve düşünürleri öteden beri biliyorlar ki yerler ve gökler, ebedî olan tek bir tanrı tarafından hiç yokken yaratılmıştır.

Böylelikle yüce yaratıcı ne kadar basit ve açıkça görünürse, insanlar onu tanımak için o kadar akla ve inanca ihtiyaç duyar. Tek olanın sırrına ermek için senin de aklının olgunlaşmasını ve eğitimi tamamlamasını beklemen gerekecek. Gerçek inancı sana o zaman öğreteceğim. Ama buna Harappa'ya gidince başlayacağız.”

“Ya Luzifer? O da tanrının suretlerinden biri mi?” diye sordum heyecanla.

“Hayır” dedi Gahaspar cevaben. “Cehennemin efendisi Luzifer ifritlerin en büyüğüdür. Başlarda gökyüzünde tanrının melek adıyla da anılan iyi cinlerinin en önde geleniydi. Fakat sonradan yüce yaratıcının sınırsız kudretini kiskandı ve ona başkaldırdı. Ceza olarak atıldığı cehennemde hüküm sürer ve başka çaresi kalmadığı için de başına gelenlerden dolayı insanlardan intikam alır. Yeryüzündeki kötülükler onun işi, o yılansa girdiği kılıklardan biridir. Nasıl ki yerler ve gökler tek olan yaratıcıya aitse yerin altında da onun hükmü geçer. Yukarıdaki dünyada, insanların türlü suret ve isimler altında taptığı ölüm tanrısı ise tek olan yaratıcının kötü değil, tam aksine merhametli yüzünü gösteren suretidir. O kesinlikle hayattan daha zalim değildir. İnsanlar ölümden fazla korkmasınlar diye onlara öyle görünür. Yeryüzünde ölümler diyarının tanrıları olarak bilinenler burada gördüklerindlr. Aslında hepsi de sıradan ifritlerdir; yine de büyük bir güce sahiptirler. Hepsi de Luzifer'e bağlıdır ama günün birinde efendileriyle birlikte kendilerinin de kurtulacağını bilirler. Şimdilik bu kadarını bilmen yeterli. Daha fazlasını beynine gerektiği gibi yerleştiremeyebilirsin. Çünkü inancın sırlarını ancak olgun bir akıl kavrayabilir.”

Ereşkigal'in yan tarafındaki beyaz ve kırmızı sedir ağacından yapılmış koltuk boştu. Orası Yunanlıların Adonis, Babilililerin Tammuz dediği, kimi zaman Urukagina, Gudea veya Siniddlna olarak da adlandırılan ve bitkilerle hayvanları koruyup bereket getiren Dumuzi'nin yeri idi. O tohumların filizlenip yeşermesine ve koyunların kuzulmasına yardım eder. Ama Asur başkentinde öğrendiğime göre her sene yeryüzünü terk edip üç ayını toprağın altında geçirmeye mecburdur. O zaman güneşin aydınlattığı dünyada hayat solar ve kış dediğimiz mevsim başlar. Binlerce yıldır tanrılara dair pek çok efsane ve hikâye, aslında yalnızca insanların değil

toprağın, tarlaların, ahır ve çiftliklerdeki hayvanların da bir süre dinlenmeye ihtiyaç duyduğunu anlatan bu mucizeye dayanarak gelişmiştir.

Boş kalan yerin yanında, kara abanoz ağacından koltukta ak saçlı, mavi gözleri ışıltılı yanan, parlak esmer tenli, yaşlı bir kadın oturuyordu. O da insanüstü azamete sahipti. Beyaz bir keten elbise giymiş, beline yılan derisinden, kara bir kuşak sarmıştı. Kucağındaki gümüş tabletlerde yaşayanların ve ölümlerin isimleri yazılıydı. Elindeki altın kalemle tek tek tarihleri kaydediyordu. O dişi ifrit, asla yanılmayan katibe Geşninna'ydı.

Dönüşü olmayan kapıda bizi karşılayan, ruhları dünyadan alıp yerin altına getirmekle görevli suskun Namtar, kuru kafasını kemikten ellerine dayamış, geniş yayın en dibinde oturuyordu. Dehşet salan asası dizlerinin üstündeydi. Sarı sarı yanan gözlerini karanlık ormanlarda pusu kuran yırtıcı hayvanlar gibi üstümüze dikmiş, her hareketimizi dikkatle izliyordu. Ölüm ifriti yorulmak nedir bilmez, aslanın taze et arzuladığı gibi hep can almak isterdi. Akalar diyarında ona Thanatos denirdi. O korkunç koltuğu ağarmış insan kemiklerindendi; kafataslarının göz çukurları, hayatın geçici olduğu gerçeğini hatırlatıyordu.

"Selam sana Ereşkıgal, güzelliğin ve bilgeliğin karşısında eğiliyorum" dedi ölümsüz büyücü saygıyla. "İzin verirsen, öncelikle şüphelerini gidereyim: Şu yanımda gördüğün adam, gerçekten büyük işler başarmak üzere seçildi. İçeri girerken neden elleri yüzüne kapadı dersen, bu olağanüstü şeylerden korkan insanî yönünden kaynaklanmıştır ancak. Ama ruhunu kısa süre içinde zaafardan arındırabileceğimizi ümit ediyoruz."

"Ümit şarap gibi tatlı ve ucuzdur" diye karşılık veren gür bir ses çınladı havada. "Ama şarabın etkisiyle görülen hülyalar gibi kolayca parçalanıverir! Pek çok insanın o büyük gayeye ulaşmak için çabaladığını duydum. Oysa Gılgamesh'in, yani benim başaramadığım denemeyi geçmek çok az kimseye nasip olmuştur."

Bu adı duyunca şaşkınlıkla başımı çevirip Luzifer'in muazzam heykelinin öteki yanına baktım. Fildişinden yapılmış ve lacivert taşlarla süslenmiş koltukta, altın zırh giymiş heybetli bir savaşçı oturuyordu. Simsiyah gür saçları bir Nubya aslanının yelesi gibi

sallanıyordu. Kıvırcık sakalları çehresini ve boynunu bir boğaninki kadar geniş omuzlarına dek kapatıyordu. Yara izleriyle dolu yüzünde, kara gözleri cüretkârca parlıyordu. Muazzam gövdesini doğrultup ayağa kalkarken gerilen kasları, çıplak kollarında tepe gibi kabardı. Usul usul üstümüze doğru yürüdü. Onun uzun boyuna karşılık, koçun yanında kuzu gibi kalmıştık. Belindeki kılıç Kıbrıs gemilerinde kullanılan kürekler kadar büyüktü. Örne zırhının her bir halkası bildiğimiz Urartu bilezikleri kadar iri ve ağır, miğferi Argos teknelerinin pupası gibi azametliydi. Adını söylemeseydi dahi gelmiş geçmiş en meşhur kahraman Gılgamesh'in huzurunda olduğumuzu anlardım.

Gılgamesh bilge kral Lugalbanda'nın oğluydu; onun ardından Fırat kıyısındaki dokuz yüz kuleli Uruk'a hükümdar olmuştu. Bundan kırk nesilden daha uzun süre önce, şehri altı adam boyunda ve on iki bin adım uzunluğunda surlarla çevirmişti. Sonra Kış şehrinin savaşçı kralı Akka'yı mağlup etmiş, tanrıça İştâr'ın Çuluppa ağacına yuvalanan dişi ifrit Lillith'i, o iğrenç yılanı ve Zu adlı yelkovan kuşuyla beraber oradan çıkarıp kovmuş, tanrıların biçim verdiği hayvan adam Enkidu'yu bile alt edip onunla dost ve yoldaş olmuş, nihayet uzaklardaki sedir ormanlarını koruyan korkunç canavar Humbaba'yı yeryüzünden silmişti. Etten ve kemikten bir insanın onun başarılarını tekrarlaması imkânsızdı. Ne var ki Gathaspar'ın daha erken ulaştığı ölümsüzlük Gılgamesh'ten esirgenmişti.

Hayvan adam Enkidu, Arallu'nun hükümdarlarının yedincisiydi. Gılgamesh'in gücünü sınamak isteyen tanrılar, karşısına çıkaracak bir insan bulmadıkları için onu yaratmışlardı. Eski rakibinin yanında oturuyor, adaleli omuzlarının üstünde bir boğa başı taşıyordu. Elleri aslan, ayakları kartal pençesiydi. Kalın derisi bir ejderhaninki gibi pulluydu. Konuşmaya başladığında, sesi fırtına gibi derinden derine gümbürdedi: "Bu salonu insan gözü görmeyeli çok uzun zaman oldu. Zaten ölümler diyarının tanrısına diri konuklar nadiyen gelir. Ah Gılgamesh ile birlikte ölümsüzlüğü yakalamak vardı! Oysa ikimiz ne zamandır burada oturuyoruz! Kudretli dostumun çekineceği bir düşman kalmamıştı, yine de sonunda ölüm gelip onu buldu, unuttun mu soylu Utnapiştım? Onu bu durumdan korumak için büyük bir çaba sarf etmiştin ama büyü gücün tıpkı

onun yığıtıldığı gibi başarısız kalmıştı. Şimdi sen Gılgamesh'in dahi başaramadığını, şu yanındaki delikanlının başarabileceğine inandığını mı söylüyorsun?"

"Utnapıştım mı? Bu kelime ne demek Gathaspar?" diye sordum hayretle. "Eğer Akadca ise ancak 'yaşanan gün' anlamına gelir. Başka bir manası varsa, tam olarak çözemedim."

"Evet, bana 'yaşanan gün' diye hitap etti çünkü bu benim adlarımından biridir" dedi ihtiyar büyücü. "Tanrının gönderdiği büyük tufanın ardından yanlarına gittiğim kara saçlı Sumerler bana bu ismi verince, kendi adım olan Zlusudra'yı bıraktım. Çok uzun süre önce Tilmun Adası'nda beni ziyaret eden büyük Gılgamesh de bana öyle hitap etmişti. Ama bunun bir önemi yok. Şimdi senin için hayatı değer taşıyan meseleleri konuşmamız gerek. Bu yüzden dikkatlice dinle ve ağzından çıkacak her bir kelimeyi güzelce tart ki değerli vaktimizi boşa harcamayalım."

Sonra ölümsüz büyücü Gılgamesh'e döndü. "Gerçekten, hiç kimsenin kaderi, senin başına gelenler kadar üzmemiştir beni dostum, çünkü dünya kuruldu kurulu senin gibi üstün yeteneklerle donanmış başka birini daha görmedi. Namını duymayan kalmamıştı. Yüreğin kötülük ve hıyanetle değil, sevgi ve cömertlikle doluydu. O kadar güçlüydün ki çok arzuladığın ölümsüzlüğü o yılan bile seninle teke tek kapışarak almaya cesaret edemedi de sonunda hileye başvurmak zorunda kaldı. Kardeşin Melikhor gibi senin talihin de yaver gitseydi, bütün acılar sona erecek ve insanlık çoktan kurtulmuş olacaktı."

"Melikhor mu?" dedim şaşkınlıkla. "Bana biraz ondan bahset-sene Gathaspar. Akad tanrıları hakkında anlatılan bazı efsaneleri biliyorum; gel gelelim şu sözünü ettiğin kişinin adına tapınak veya saraylarda okuduğum eski tabletlerin hiçbirinde rastlamadım."

"Gılgamesh benden sonra ölümsüz büyücülerin ikincisi olacaktı" diye cevap verdi Gathaspar hatıralara dalıp giderken. "O zamanlar henüz Tilmun'da, kayalık Nıser Dağı'nda yaşıyordum. Oradan yılda bir kez iner, bütün yeryüzünü dolaşırdım. Uruk'un kahramanı hakkında epeyce haber gelmişti kulağıma. Doğduğu günü hesaplayıp yıldızına baktığımda, kehanette sözü geçen parlak işaretin ilk defa o gün görüldüğünü fark ettim. Her şey tanrıların istediği

şekilde olacakmış gibi görünüyordu. Tek başıma çıktığım o yolculuklar için artık yanıma bir arkadaş verildiğine kanaat getirmiştım; sevinçten içim içime sığmıyordu. Ne var ki Gılgamesh son denemede yılanı yenik düştü ve avuçlarının içine aldığı ölümsüzlüğü ona çaldırdı. Bu sırf Gılgamesh'in içinde varolan insanî zaafına yenilmesi ve kaderini belirleyecek mücadelede kayıtsızca davranıp uykuya dalması yüzünden oldu. Uruk'un kahramanı kendine ve gücüne olan aşırı güveni yüzünden imtihanı kaybetti. Yılanı karşı mücadele edenler, bir an olsun zayıflık göstermemeli ve gaflete düşmemelidir. Daha fazlasını söyleyemem; gerisini sen anla."

"Evet Utnapiştım, hata yaptım" dedi dev yapılı kahraman. "Hem de varlığımın üçte ikisi tanrı olduğu halde. Şu delikanlının benden daha temkinli hareket edeceğine inanıyor musun? Çok defa yanlış yola saptı, sana onun akıbetinin benimkinden daha iyi olacağını düşündüren nedir?"

"Doğru söylüyorsun Gılgamesh..." diye araya girdi Ereşkigal. "Ama insanlar en çok da hatalarından ders almaz mı? Başlarda sana karşı anlamsızca tavır takınan, sonunda da senden daha büyük bir makama ulaşmayı başaran kardeşin Melikhor'u düşün."

"İki nehrin arasındaki topraklarda yaşayan efsaneler, seni en büyük kahraman olarak övüyor Gılgamesh" diye ekledi Enkidu kalın sesiyle. "Bu gerçek hiçbir zaman değişmeyecek. Melikhor'u sadece bilgiler tanır; şöhreti seninkinin yanında pek de o kadar parlak değil. Biz her ne kadar yeraltı dünyasının hükümdarları arasında olsak da ölüyüz. Halbuki o yaşıyor."

"Aradığımız dördüncü ve son yoldaşı bulduğumuz zaman, sadece senin ve dostunun değil, ölü ve diri bütün insanlığın özlenen kurtuluşa nihayet ereceğini düşün Gılgamesh" dedi Gathaspar. "O büyük gayeye ulaşıldığı zaman, bu şerefın kime nasip olacağı çok mu önemli? Bu dünyanın sonu geldiğinde, şu cehennemin efendisi Luzifer'in tanrıyla arasındaki düşmanlık da ortadan kalkacak, hattâ o bile kurtulacak."

"Yeter!" diyerek öfkeyle kaşlarını çatı altın zırhlı dev. "Sizi anlıyorum. Benden ne istiyorsunuz? Bana göre çok daha talihli görünen şu delikanlıya karşı bir kinim yok ama ona nasıl yardım edebilirim ki? Neden başarısız olduğumu sen benden daha iyi bi-

liyorsun Utnapiştim. Hem daha demin anlattıklarından fazlasını dile getiremeyeceğini kendi ağzıyla söyledin. Pek çok yolculuğumda bana refakat eden en asil şahidim Enkidu anlatsın size kahramanlıklarımı. Ne hale geldiğimi kendiniz de görüyorsunuz: İnsanlar tarafından saygı duyulan ve yüceltilen, armağanlara boğulan ve tapılan bir insandım. Şimdi ölümler diyarının hükümdarlarından biriyim, cehennemin efendisinin sağında oturan baş danışmanıyım. Yine de aydınlık dünyaya geri dönmesine izin verilmeyen bir hayaletten başka şey değilim. Daha benden ne öğrenmek istiyorsunuz ki?”

Gathaspar ve öbürleri hiçbir şey söylemediler. Cesaret vermesine yüzüme baktıklarında, soru sorma sırasının bana geldiği anladım. Çünkü ölümsüzler, hedefe varıncaya kadar bana eşlik etmek isteseler de bu mümkün değildi; bütün denemeleri kendim aşmak zorundaydım. Üstelik bundan ötesini açığa vurmaya bile yetkileri yoktu. Bir süre sonra ürkekliğimi üstümden attım. “Söyle bana Gılgameş, şu yaşadığım hayatın anlamı nedir?” diye sordum.

Uruk’un kahraman kralı keyifsizce kaşlarını çatı. “Ölümler diyarına bunu benden duymak için gelmedin, değil mi?” diye karşılık verdi. “Hayatın amacının ne olduğunu ve iyiyle kötü arasındaki o ezeli savaşta kimin tarafını tutman gerektiğini hâlâ öğrenemedin mi? Ölümsüzlüğe giden yolun üstündeki en büyük engeli bilmiyor musun? Eğer öyleyse yanımıza boşuna gelmişsin. Gathaspar, buna nasıl izin verdin?”

İhtiyar büyücünün Etemenanki Kulesi’nde anlattıklarını, pişmanlık ve azap ülkelerinde gördüklerimi ve Nabonet’in baht ülkesinde söylediği sözleri düşündüm. “Hayır yüce Gılgameş!” dedim hemen. “Elbette ki bildiklerimi unutmuş değilim; iyiliği sevmeyi ve kötülükten nefret etmeyi öğrendim. İnsan hayatının anlamı, her ikisini birbirinden ayırt etmek ve buna göre hareket etmektir.”

“Demek ki dünya hayatı ilk imtihandır ve ancak yaptığın işler tanrının hoşuna giderse hedefine ulaşabilirsin” dedi Gılgameş. “Bu yolda yalnızca cesaret ve yiğitlik değil, bilgelik ve sabır da lazım. Onca savaşlar görmüş bir cengâver olarak bunları söylemem seni şaşırttıysa, gerçeği açıklayayım: Sadece savaş meydanları büyük işlere sahne olmaz. Çoğu zaman, kan dökmekten sakınmak daha asilce bir harekettir ve hiçbir şey hayattan daha değerli değildir.”

“Biliyorum” diye karşılık verdim. “Arallu’da bunun farkına vardım. Ah, kısa süre önce o sonu gelmez felaketler yüzünden ölüm ne kadar da cazip görünüyordu banal! Halen soluk alıp vermemi Gathaspar ve Dlomedes’e borçluyum.”

“Çoğu zaman belalar ikinci imtihandır, çünkü ruhun gücü ancak zor zamanda belli olur” diye araya girdi Gilgameş. “Ailesi yahut çocukları öldüğünde hemen ümitsizliğe kapılan insan, sonsuz bir hayat yaşayacak kudrete sahip değil demektir. Böyle bir acıya sayısız nesiller boyunca nasıl katlanır? Gathaspar kaç evladının, torununun ve kendi soyundan gelen kaç insanın toprağa girdiğini gördü sanıyorsun? Sevdiği kadınların kaç tanesinin ölümüne tanık oldu? Kaç arkadaşının, dostunun?”

“Aşk, mutluluğun ve memnuniyetin önündeki en büyük engel olmuştur daima” dedi Ereşkigal. “Çünkü bir rüzgârın esmesi gibi geçicidir, bir tanrı bile onu tutamaz. Bununla birlikte, diğer hisler de insanı zayıf ve kusurlu hale getirir.”

“Bunu da baht ülkesinde büyükbabam Nabonet’ten öğrendim” diye konuştum. “O beni yolumdan döndürebilecek bütün zaafılarımı öldürmemi tavsiye etti.”

“Yani ölüm, üçüncü ve son imtihandır” diye açıkladı Gilgameş. “Fani olanla mücadele sırasında, ebedî olan değerini göstermelidir. Sakın bundan korkmal! Kader istediği zaman, cismanî bedenini verirken cesur ol. Toz ve topraktan yaratılanı geride bırakmakta tereddüt gösterme. Sana tavsiyem budur. Ah kendi söylediklerime ben de uysaydım keşkel! Oysa kollarımın gücüne öyle âşıktım ve bedenime o kadar güveniyordum ki gerçekte ne kadar kusurlu ve aciz olduğumu fark edemedim. Şimdi burada Luzifer ile oturmak ve insanları daha beterinden korumaktan fazlası elimden gelmiyor. Hiçbir zaman doğru bildiğinden şaşma delikanlı, başına gelen belaların seni yolundan saptırmasına izin verme ve ölümden de korkma!”

Altın zırhlı dev sözlerini böylece tamamlarken, dostu Enkidu boğa başını sallayarak onun sözlerini onayladı. Namtar ve Geşninna sessiz kalmıştı ama Ereşkigal birden telaşlandı. “Artık burayı terk etmeniz gerek, çünkü efendim Luzifer geri dönüyor. Birazdan burada olur. Acele edin ki yüzünü görmek azabından korunasınız!”

Aydınlık dünyaya dönün çabuk! Merak ettiklerinizi umarım öğrenmişsinizdir!" derken kuşkuyla beni süzdü. Ötekiler de yüzüme bakıyor, sanki bir şeyler söylememi bekliyorlardı. Ne var ki gönlümden geçen o soruyu sormamı engelleyen hissi bir türlü aşamıyordum. Çok değerli olan zaman böylece boş yere geçip gidiyordu ki Gathaspar'ın kolumdan tuttuğunu hissettim; hayal kırıklığına uğradığı gözlerinden okunuyordu.

O sırada büyük kahraman Gilgameş içini çekti. "Bir soruya daha yetecek kadar vaktin var delikanlı" dedi bana. "Onca zamandır ruhunu kemiren o soruyu bana sormayacak mısın?"

Hayretle yüzüne baktım. Uruk'un kralı içimden geçeni okumuştı. "Herkes bilir ki en uzak geleceği bile görürsün" dedim sonunda çekingenliği üstümden atarak. "Şimdi söyle bana: Sonum ne olacak? Ölümsüzlüğe kavuşabilecek miyim?"

"Nihayet!" dedi altın zırhlı dev. "Akıbetini soracak kadar cesur olmadığını düşünmeye başlamıştım. Dinle beni: İnsanın başardığı bütün işler geçicidir. En muazzam surlar, gün gelir yıkılır ve toza toprağa karışır. Şehirler sanki hiç kurulmamış gibi dümdüz olur, kanallar kumla dolar. Halbuki yaratıcı tanrının eserleri ebedidir. Tanıdığın o üç ölümsüz büyücü de onun eseridir. Onlardaki yeteneklere sen de sahipsin delikanlı.

Gördüğüm bir şey var ki bana büyük bir endişe veriyor: İki adam karşı karşıya geliyor. Her ikisinin gözlerinde de altın renkli parıltılar var ve birbirlerine kardeş gibi benziyorlar. Onlardan biri sensin Aras; öbür adama rastladığın zaman, kendini bir aynanın karşısında dikiliyormuş gibi hissedeceksin. Akıbetin işte o an belli olacak. Doğru hareket edersen hedefine ulaşacaksın ama hata yaparsan bütün çabaların boşa gidecek."

Aynı anda kulağımıza müthiş bir uğultu geldi; sanki Nil'in güm-bür güm-bür dökülen çağlayanları kükrüyordu. Gürültü giderek şiddetlenirken ortalık o kadar aydınlandı ki ışığın parlaklığından gözlerim yanacak sandım. O muazzam heykelin başı kor gibi parladı; ölümün efendisi onun içine giriyordu. Gathaspar beni kolumdan çekiştire çekiştire hemen gümüş salondan çıkardı.

Arallu'nun ortasında kule gibi yükselen kalenin katlarına kurulu sekiz ülkeyi ve sekiz kapıyı geçmemiz, unutulmuş nehri i ve

huzursuzlar ülkesini aşip sonu gelmez görünen dehlizi yürümemiz ve nihayet o muazzam merdivenleri tırmanarak aydınlık dünyaya ulaşmamız yine iki gün sürdü. Gözlerim sabah güneşinin parlaklığından kamaşırken Babil’de savaşın artık sona ermiş olduğunu gördüm. Barışsever insanlar geniş sokaklarda hiç korkmadan sakin sakin dolaşıyorlardı.

Tacirler tepeleme dolu ahşap tezgâhlarının başında dikliyor, dünyanın dört bir yanından mal getiren upuzun kervanlar eskisi gibi şehre akıyordu. Hayretle gözlerimi ovarak baktığımda gördüm ki onca insanın içinde bir tek Asurlu bile yoktu. Halbuki topu topu beş gün önce kanlı bir katliam ortalığı kasıp kavuruyor, ezici tanrının ordusu şehrin altını üstüne getiriyordu. Çabucak arkama döndüm; şehrin muazzam surlarından geriye kalmış olması gereken bir tuğla ve kereste yığını aradı gözlerim. Bu bir rüya olmalıydı; sapasağlam surlar sanki hiç yıkılmamış gibi yerli yerinde duruyordu. Evler ve kralın muazzam sarayı da daha yeni inşa edilmiş gibi görünüyordu. Büyülendiğime kanaat getirmeye başlamıştım.

Aynı anda sokaklardan birinden bir savaş arabası fırladı. Çılgınca bir hızla giden arabanın üstündeki iki adam, dizginleri tutmakta güçlük çekiyordu. Teçhizatlarına bakılırsa bunlar Babil askeri idi.

“Canını seven kaçsın! Asurlular geliyor!” diye bağıryorlardı var güçleriyle.

O şaşkınlıkla ölümsüz büyücünün elbisesine yapışverdim; kırçıl sakallı iki tacirle konuşuyordu. “Neler olmuş Gathaspar?” diye sordum. “Sanki geçmişe dönmüşüz. Beş gün önce surlardan yükselen dehşet verici alevleri ve sokakları dolduran onca cesedi rüyamda mı gördüm ben? Asur ordusuyla şehre girip Etemenanki Kulesi’ne tırmanmadım mı? Bütün bunlar hiç yaşanmadı diyeceğim ama bu savaşta kolumdan aldığım yaraların izleri hâlâ duruyor!”

Etrafımızda koşuşup duran insanların korkuları yüzlerinden okunuyordu. Tacirler alelacele mallarını topluyor, kervancılar bağıra çağıra çekiştirdikleri hayvanlarını bir araya getiriyor, kadınlarla çocukların korku dolu çığlıkları öküz böğürtülerine ve at kişnemelelerine karışıyordu.

“Hayır Aras, ne o zaman gördüklerin rüyaydı ne de şimdi olup

bitenler bir hayal" dedi Gathaspar cevaben. "Tam tersine, gerçeğin ta kendisi. Asur Kralı Tukulti Ninurta bir zamanlar bu şehri ordusuyla ele geçirdi ve sen onun en yiğit savaşçılarından biriydin. O zaman muazzam surlar yıkılmış, kralliyet sarayı ateşe verilmişti. Fakat istilacıların yerle bir ettiği her şey zaman içinde yeniden inşa edildi, öyle ki savaşın bütün izleri silindi. Babilliler bağılıklarını bildirip sadakatle hizmet edeceklerine dair yemin vererek savaşın galibine muazzam meblağlar ödemeyi kabul ettikten sonra, Asur ordusu şehri terk ederek Dicle kıyılarına geri döndü. Fakat kısa süre içinde yeni bir savaş başlayacak ve Tukulti Ninurta'nın ordusu Babil surlarına ikinci kez yüklenecek."

"Nasıl?" deyiverdim büyük bir şaşkınlıkla. "Bütün bunlar, Arallu'da geçirdiğimiz beş gün içinde mi oldu?"

O zaman ihtiyar büyücü elini omzuma koydu. "Beş gün mü dedin?" diye karşılık verdi gülümseyerek. "Aslına bakarsan sana öyle gelmiş olmalı, çünkü bundan hiç söz etmedim. İnan ki senden gizlemek için çok iyi sebeplerim var. Şimdi söyleyeyim o halde: Zaman aşağıdaki gölgeler diyarında, aydınlık dünyadakinden çok daha farklı işler. Zaman diri insanlar arasında günleri ve geceleri, çalışmayı ve dinlenmeyi, gençliği ve yaşlılığı düzenler; halbuki Arallu'da sonsuzluğa karşı savaş verdiği için çok daha yavaş akar. Yolculuğumuz sadece beş gün sürmüş gibi gelebilir sana ama gerçekte aradan beş sene geçti."

-IV-

Gathaspar Asurluların bu kez surların içinde kimseyi sağ bırakmayacağından korktuğu için Fırat kıyısındaki talihsiz şehri terk ettik. Kalabalıklar halinde yollara düşen insanların arasına karışarak altı gün boyunca güneye doğru yol aldık. Beş sene önce Tukulti Ninurta'nın savaşçılarıyla aslanlar gibi çarpışan Babilliler, şimdi aynı düşman karşısında dehşete kapılmış, apar topar kaçıyorlardı. Sokaklar ve yollar dört tekerli kağnılarla, koca koca arabalarla, kum gibi kaynaşan yılgın insanlarla dolmuştu. Kalabalık, tıpkı başı ve kuyruğu belli olmayan devasa bir kırkayak gibi akıp gidiyordu.

Korkuyla bağırsan hayvanların sesleri birbirine karışırken, şehir-
den kaçanların arasında zenginleri de gördüm fakirleri de gençleri
ve yaşlıları, güçlüleri ve zayıfları da. Muhteşem zırhlar kuşanmış
savaşçılar bile can kaygısına düşmüş, daha hızlı hareket edebil-
mek için silahlarını çıkarıp atmışlardı. O kargaşa içinde, Gathaspar
ile birlikte geniş düzlükler halinde uzanan muhteşem bahçelerden
geçtik. Şehri besleyen bahçeleri suya doyuran kanalların kolları-
nı irill ufaklı pek çok kayık doldurmuştu. Kaçan şehir sakinlerinin
eşyalarıyla yüklü o kayıkların başında gaddar muhafızlar bekliyord-
du. Göz alabildiğince uzanan palmiye koruluklarından, sazlıklarla
kaplı bataklıklardan geçtik. Karşımıza çıkan balıkçılar ve kuş avcı-
ları ağlarını bırakıp aramıza katılıyordu. Rüzgarla dalgalanan arpa
tarlalarını ve uçsuz bucaksız sığır ve koyun sürülerini geride bı-
rakarak deniz kıyısına indik. Gece olunca arkamıza dönüp baktık;
göge vuran muazzam aydınlıktan Babil'in ateşe verildiğini anladık.

Arallu'da geçirdiğim süre içinde neler olup bittiğini ancak yıllar
sonra öğrenebildim. Tukulti Ninurta, Babil'i ele geçirdikten sonra,
düşmanı Kastiliyas'ı idam ettirmiş, bütün Sumer ve Akad ülkesinin
de kendi mülkü olduğunu ilan etmişti. Kudretli Asur hükümdarı,
ülkesinin sınırlarını Aşağı Deniz'e kadar genişletmiş; kuzeyde
Mari, Hana ve Rapiku bölgeleriyle Ahlamu Dağları'nı toprakları-
na katmış, önceleri vergilerini Babil'e gönderen zengin Arrapha
ile doğudaki on beş şehri kendisine bağlamıştı. Assur'un aslanı,
şehrin büyük bölümü genç ve güçlü erkeklerden oluşan otuz bin
sakinini esir alarak köleleştirmiş ve onları Babil'den çıkararak şanı-
nı sonsuza dek yaşatmak için Dicle kıyısına kurduğu Kar şehrine
yerleştirmişti.

Son olarak, bir zamanlar söz verdiği gibi Marduk'u tahtından
kaldırmış, Tiamat'ı öldüren tanrının muazzam heykelini başkente
götürüp Assur Mabedi'nin yanına yaptırdığı yeni tapınağa koy-
muştu. Böylece Asur hükümdarı Babil'in elinden sadece gücünü
ve kralını değil, en büyük tanrısını bile alacak kadar kudretli oldu-
ğunu bütün dünyaya göstermek istemişti. Tukulti Ninurta Mar-
duk'a başından beri hep hürmet göstermiş ve o kadar çok adak
sunmuştu ki Assur'un kıskanç rahipleri kısa süre sonra homurdan-
maya başlamışlardı.

Babilliler ise başlarına gelen felaket yüzünden kahrolmuş, Asur'a bir daha kılıç kaldırmayacaklarına ve efendilerine hep sadakatle hizmet edeceklerine yemin vermişlerdi. Böylece Asur kralının yüreğini yumuşatmayı başarmış ve güvenini kazanmışlardı. Tukulti Ninurta dağlık bölgelere, özellikle de Subarta Çölü'nde yaşayan Ahlamu kabilelerine karşı yeni seferler düzenlemek istediğinden, kısa süre sonra savaşçılarını Babil'den çekmiş ve idam ettirdiği Kastilias'ın en büyük oğlu Enlil Nadinşumi'yi kendi yerine vali olarak tahta oturtmuştu.

Ne var ki Enlil Nadinşumi'nin ömrü kısa olmuştu. Bu beklenmedik ölümün ardından, zavallının kadehine zehir konduğu dedikoduları alıp yürümüştü. Yerine kardeşi Kadasman Harbe geçmişti. Fakat daha birkaç ay bile dolmadan, benzer bir akıbet gelip onu da bulmuştu: Aslan avına çıktığı bir gün, kötü nişan almış bir okçunun attığı okla vurularak can vermişti. Sonraları okun sanılanın aksine çok iyi nişan alınmış olduğu ve hedefini de bulduğu söylentileri ortalıkta dolaşsa da okçu hiçbir şey söyleyememişti, çünkü kralın üç oğlundan en küçüğü olan yiğit Adad Şumausur öfkeye kapılarak okçuyu oracıkta öldürmüştü. Kardeşinin ardından tahta çıkan bu cesur ve atılgan prensin ilk işi, hızlı yükselişini çekemeyen ve durup dinlenmeden her iki suikastı da kendisinin tertip ettiği dedikodularını yayan hasımlarını ortadan kaldırmak olmuştu. Sonra Asur Kralı Tukulti Ninurta'nın huzuruna çıkarak sadakat yemini etmiş, öteyandan da yurdunu esaretten kurtarmak için Elamlılarla, güçlü Ahlamu kabileleri ve Gutealılarla ittifaklar kurmak için gizliden gizliye bir çaba içine girmişti.

Asur kralı bu ihanetten haberdar olup korkunç bir intikam almaya karar verinceye kadar epeyce zaman geçti. Ninova'nın bilge baş rahibi Kadasman bile, bu defa küplere binen hükümdarı düşmanlarına bir kez daha aman vermesi hususunda ikna edemedi. İlk savaştakinden çok daha büyük bir orduyla harekete geçen Tukulti Ninurta, bir tavşanın üstüne atılan tazi gibi hasmına dişlerini geçirdi. O zaman Asurlular Babil'i yerle bir ettiler. Kaçmayı başaramayan bahtsız şehrin sakinleri, istilacılar tarafından gaddarca öldürüldü; Dicle kıyılarından gelen adamlar çocuklara, kötürümle-re ve yaşlı kadınlara bile acımadılar. Ezici tanrı Assur'un savaşçıları

tarafından yakalanan kaçaklar ise esir alınıp köle olarak kuzeye götürüldü. Tukulti Ninurta'nın hizmetkârları, Etemenanki Kulesi gibi ahalinin hürmet gösterdiği pek çok tapınağın kutsal hazinelerini yağmalayıp koca koca arabalara yükleyerek başkente götürdüler. Şehri kuşatan surlar, kralliyet sarayı, bütün evler ve hattâ büyük zigurat dahi temellerine kadar yıkıldı. Harika şehirden geriye hiçbir şey kalmadı. Bir zamanlar gayretli zanaatkârların çalıştığı atölyelerde, artık fareler ve kertenkeleler barınıyordu. Önceleri göz kamaştırıcı kıyafetler giymiş rahiplerin tanrılar adına hoş kokulu tütsüler yaktığı yerlere, artık sürü sürü beyaz bataklık kuşları yuvalanmıştı. Bir zamanlar kudretli bir kralın halklara hükmettiği yerde, akbabalar ölülerin çürümüş cesetlerini kemiriyordu.

Mağrur Babil yeryüzünden böyle silindi. Son kralı Adad Şumausur ise bir avuç adamıyla birlikte uzaklara kaçmış, deniz kıyısına yakın bir bölgede yerleşmiş suskun balıkçıların arasına sığınmıştı. Belalarla dolu bataklıkların ve sadık yoldaşlarının korumasındaydı. Günün birinde izini kaybettirdiği yerden çıkacak, babasının devletini yeniden canlandırmak ve terk edilmiş şehrini yeni baştan kurmak için kudretli can düşmanına bir kez daha meydan okuyacaktı.

Dostum ve yoldaşım Diomedes'in ikinci sefere katılmadığını çok sonradan öğrendim. Ben ortadan kaybolduktan sonra, Babil'deki sokak savaşlarında can verdiğime kanaat getirmiş ve böylelikle Tukulti Ninurta'nın hizmetinden ayrılarak başka ülkelere gitmişti. Argos kralı yollarımızın artık ebediyen ayrıldığını düşünüyordu; oysa kaderlerimizin birbirinden hiç ayrılamayacak biçimde sımsıkı bağlı olduğunu bilmiyordu.

Asur ordusunun önünden kaçarken Ereh veya Kazallu'ya, hattâ gazaba gelen Tukulti Ninurta'nın bile Babililileri takip etmeyi göze alamayacağı Ur ve Eridu'ya kadar ulaşmamızı Gathaspar'ın yeterli göreceğini sanıyordum. Halbuki ölümsüz büyücü beni çok daha uzağa götürdü. Aşağı Deniz'in kıyılarında güneye doğru iki gün boyunca yol aldık. En ücra balıkçı köylerini bile geride bıraktık. Nihayet küçük bir koya ulaştık. Muazzam bir kum tepesinin ardında sazlıkların arasına gizlenmiş, döşeme tahtaları kırmızıya çalan, yüksek direkli, kürekleri ustaca süslenmiş ve burnuna vahşi bir ejder başı oyulmuş, büyük ve güzel bir gemi vardı. Gathaspar bir an

bile tereddüt etmeden yukarı çıktı. Bana da peşinden gelmemi işaret etti eliyle.

Şimdi geriye dönüp şöyle bir baktığımda, başımdan geçenlere hayret etmiyorum. Halbuki o zaman böylesi bir büyü karşısında dehşete düşmüş ve hayal gördüğümü sanmaya başlamıştım: Gemide bizden başka hiç kimse olmamasına rağmen, kürekler görünmeyen eller tarafından kavranmışçasına hemen kendiliğinden harekete geçmişti. Aşağı baktım; deniz sakindi. En ufak bir esinti bile hissetmediğim halde, yelkenler fırtına kopmuş gibi şişivermişti.

“Korkma Aras” dedi Gathaspar gülümseyerek. “Şimdi burada gördüklerin ve bundan sonra göreceğin bazı şeyler sana akıl almaz gibi görünebilir. Bu benim kendi gemim. Sağ çıktığım büyük tufandan beri büyüğü güçlerimle idare ederim. Ne hizmetçilere ihtiyacım var ne de kölelerel Havanın ruhları bizi önüne katarak alıp götürür, suyun ruhları bizi başlarının üstünde taşır. Senin bildiğin gemilerin on günden önce ulaşamayacağı uzaklardaki Tilmun Ada-sı’na, biz güneş batmadan varacağız.”

Gemi denizin yüzünde bir kuş gibi süzülüyor, uzun kürekler durmadan işliyor ve deri yelkenler gacı gurur inliyordu. Akşam çökerken, insanların öteden beri yeryüzünün cenneti olduğuna inandıkları, alçak tepeler gibi görünen adayı karşımda buldum. Ada o kadar çok güzelliklere ve hazinelere sahiptir ki tanrının bahçesi olarak adlandırılmayı gerçekten hak eder.

Tilmun, iki nehrin birleşerek denize döküldüğü ve insanların bir zamanlar güneşin doğduğu ve battığı noktayı aradığı yerin çok uzağındadır. Bu adadaki insanlar refah ve huzur içinde yaşar. Gökteki güneşin ışınları ne kadar yakıcı olursa olsun, türlü türlü muazzam ağaçlardan oluşan ve göz alabildiğince uzanan yemyeşil ormanlar insanları gölgeler. Alçak tepelerin arasındaki vadilerden şırl şırl akan dereler, birleşerek büyük nehirlerle dönüşür. Kıyılarına çiftçilerin, balıkçıların ve avcılarının taştan evleri kuruludur; pek çoğu diğer ülkelerdeki ordu komutanlarının ve prenslerin evlerinden bile daha gösterişlidir.

Sakin ve genişçe bir koya inşa edilmiş olan, ilk çağlardan beri iki nehrin arasındaki topraklarla zengin Magan, Gubin ve Meluh-

ha kıyıları arasında gidip gelen ticaret gemilerinin toplandığı ve önemli bir dinlenme merkezi olarak hizmet veren liman şehrinde, inanılmaz bir bereket hüküm sürüyordu. Arya ülkesinin altın tozu, Kilikya'nın gümüşü, Elam dağlarının kıymetli taş kapları, Aşağı Deniz'in batı kıyılarının bakırı, Badahşan'ın lacivert taşı, Tilmun ve civar adaların, Gubin ve Maş dağlarının değerli kerestesi orada ambarlarda öyle bir istiflenir ki yabancılar sıra sıra depoları görünce, taşma mevsimindeki Nil Nehri'ni hatırlarlar. Dünyanın dört bir yanından getirilmiş en değerli mallar, limanda dağlar gibi yığılır. Tilmun'dan iki nehrin arasındaki ülkeye götürülmüş malların içinde en kıymetlisiyse, leziz meyveler veren ince ve uzun hurma ağaçlarıdır. Bugün Dicle ve Fırat kıyılarında yaşayan pek çok insan, tecrübeli Sumer denizcilerinin alıp yurtlarına götürdüğü günden beri o verimli ağacın meyvesiyle karnını doyurur. Bir zamanlar Babil'in kara saçlı sakinleri de ekip biçerek geçimlerini sağlayabilmek için doğudaki dağlık ülkelerden çorak yurtlarına buğday, arpa ve kenevir getirmek zorunda kalmışlardır.

Tilmun'un en büyük tanrısı, insanları eğiterek yardımcı olan ve denizin derinliklerine bereketiyle hükmeden Enki'dir. Bugün bile oradan hareket edip Eridu'ya giden gemiler, kıyı şeridiyle denizden ayrılan tatlı su gölüne uğrar ve her seferinde Enki'nin kutsal Eapsu Tapınağı'na girerek pek çok armağan sunarlar. İki nehrin arasındaki ülkenin en kudretli hükümdarları bu güzel ve bereketli adayı kendi topraklarına katmaya sık sık teşebbüs etmiş, fakat Tilmun halkı her defasında özgürlüğünü korumayı başarmış ve kendi efendisinden başkasına boyun eğmemiştir.

Gökyüzünün adaya bahşettiği nimetler ne kadar harlıkaysa sakinleri de bir o kadar bencil ve ahlâksızdır. Terbiye ve edep nedir bilmezler; biricik gayeleri ne bulurlarsa yemek ve har vurup harman savurmaktır. Uzun süren kalabalık ziyafetlerden çok hoşlanırlar. Zenginlikleri, en olağandışı zevklere bile imkân sağlar. Mısır menşeli şarabı tercih ederler. Nil ülkesinin bağcıları, İmit'in safir mavisi üzümünü parlak arduvaz veya granit teknelerde sadece kızların en güzellerine ezdirir. Çıkarılan su taş testilerde mayalanır, en sonunda iki kulplu dar testilere doldurulur ve baharlı kokusunun kaçmaması için itinayla mühürlenir. Tilmun erkekleri o baştan

çıkarcı kara suyun içine nepenthes, mür ve hattâ kenevir sakızı katarak öyle bir yoğunlaştırırlar ki elde ettikleri karışım, bildiğim bütün içkilerden çok daha hızlı ve daha beter sarhoş eder. Molok adını verdikleri kenevir sakızını şekerli çöreklerde de severek kullanırlar. O maddeyi elde etmek için kölelerine deriden elbiseler giydirecek kenevir tarlalarında koşturur, elbiselere yapışıp kalan özsuğunu da ancak kazıyarak çıkarırlar. Kenevir sakızı onlar için en değerli maldır; ona zevki artıran, arzular uyandıran, dostluğun harcı ve kahkaha attıran gibi adlar verirler. Ama bu tehlikeli maddeyi aşırı derecede kullanarak aklını oynatan yahut tetanosa yakalanıp yatağa düşen, korkunç acılar içinde kıvranarak perişan bir halde can veren pek çok insan gördüm.

Tilmun erkekleri en büyük zevki, genellikle yüksek miktarda altın ödeyerek en uzak ülkelerden getirttikleri sayısız yosmadan alırlar. Kızların değeri, mensup oldukları kavme göre değişir. Zenginlerin konaklarında olduğu gibi herkesin belli bir meblağ ödeyerek girebileceği evlerde de itinayla süslenmiş odalarda oturan, mahrem yerlerini en baştan çıkarcı biçimde sergileyerek ihtiyar erkekleri bile kendine hayran bırakan, dünyanın dört bir yanından gelmiş kızlar ve kadınlar gördüm. Oralarda esmer tenli ve kıvrıcık saçlı, abanoz ağacından şekil verilmişçesine düzgün bedenli ve ancak Nubya'da bulunabilecek, göğüsleri dolgun ve ince belli kızlar; bacaklarının arası özenle tıraş edilmiş, küçük ve diri göğüslü, kumral ve zarif Mısırlı kadınlarla yan yana yatıyorlardı. Elam ve kuzey ülkelerinden getirilmiş, kalçaları elma gibi yuvarlak, belleri kadife gibi ince tüylerle kaplı, uzun boylu sarışın kızlar; doğunun saçları katran karası, bacakları mermer gibi pürüzsüz ama sevgililerine aşk ve şevkle sarılan, düşük omuzlu ve çekik gözlü kadınlarıyla oynuyorlardı. Teni kaymaktaşı renginde, uzun tırnakları törpülenip boyanmış, kızıl saçlı aşk köleleri Babil ve Fenike'den; aşk oyunlarını en iyi bilen, tenleri güneşte bronzlaşmış, gözleri açık renkli ve beyaz parmaklı kızlarsa Arya diyarından geliyordu. Köle tacirleri Tilmun'a getirmek için şirin ve kısa burunlu, dolgun ve hassas dudaklı bebek gibi zarif kızları Badahşan'ın dağlarından, kapkara gözleri parıldayan, iri ve yumuşak göğüslü mağrur bedevi kızlarını Suriye ve Mısır çöllerinden alıp topluyorlardı. Hitit

diyarı ın ince, uzun bacaklı, sarışın ve mavi gözlü kızlarının yerini Suriye'den getirilen dolgun dudaklı bıldırcınlar, kalçası dar ve esmer tenli Kıbrıs kızlarının yerini ise Magan'ın uzun saçlı ve soylu kadınları alıyor, böylece Tilmun'un şehvet evleri tam anlamıyla kavimlerin aynası gibi görünüyordu.

Adanın zenginleri arasındaki gerçek azgınlar ise satılık yosmalarla doğal yollardan rahatlamamanın yanı sıra, onların hlslerini kamçılar ve aldıkları zevki daha da arttırmak için akla hayale gelmedik oyunlar denemeyi dahi alışkanlık haline getirmişlerdi. Bu yüzden en yüksek ücreti, gözlerinin önünde sevişen ve en mahrem yerlerini öpüp okşayarak erkeklerden yardım almadan birbirlerinin ateşini söndüren kızlara ödüyorlardı. Kimi erkekler, sevgililerinin sırtüstü uzanarak onları aşka davet etmekle kalmayıp, ağızları ve dilleriyle de tatmin etmelerine izin veriyorlardı. Erkeklerin bazıları küçük çocukları tercih ederken, kimileri de eşeklerle hattâ kazlarla ve ördeklerle bile ilişkiye girmekten çekinmiyorlardı. Fakat bu kadarını midemin kaldırması mümkün değildi. Tilmun'un en soylu kadınları da hayvanlarla çiftleşmekten zevk alıyor, ırı ırı köpeklerle, güçlü koçlara hiç utanmadan teslim oluyorlardı. Bir şenlik esnasında, zengin bir tüccarın daha on yedisine bile girmemiş, kara saçlı güzel kızının bir aygırın altında inlediğini gözlerimle görmüştüm.

Fakat Tilmun erkekleri altının çoğunu uzak diyarlarda soylu adamların evinden veya kralların sarayından zorla kaçırılan bakire kızları, onların direnmelerine aldırmadan kullanmak için ödüyorlardı. Çünkü o kadar küçük yaştaki masum kızların gururunu erkeklikleriyle kırmaktan ve onları uysal fahişelere dönüştürmekten inanılmaz bir haz duyuyor, üstelik bunu Fenikeliler gibi tanrılara bağlılıklarından değil sırf kötü emellerine ulaşmak için yapıyorlardı. Adanın en zenginlerinin konaklarında, dünyanın en ücra köşelerinden getirilmiş altı yedi kızın kapalı tutulduğu gizli odalar gördüm. Çırılçıplak kızlar orada bacakları ayrıık biçimde tahta sedirlere zincirleniyor, teslim olmamak için ne kadar diretseler de yanlarına giren her yabancıya bedenlerinin en mahrem yerlerini çaresizce sunuyorlardı. Kimileri öylesine ustaca zincirlenmişti ki dizleri ve elleri yere dayalı olarak savunmasız bir halde duruyor, ne başlarını ne de gövdelerini kımıldatabiliyorlardı. Pek çoğu zengin tüccarla-

rın evlerinde, soylu kralların saraylarında yetişmiş, bir haydudun tuzağına düşüp esir alındıktan sonra, evlatlarının nerede olduğunu hiçbir zaman öğrenemeyen gözü yaşlı ana-babalarını geride bırakarak adaya gelmek zorunda kalmışlardı. Bir zamanlar belki de soylu ve temiz aşklarını yalnızca sevecekleri erkeğe vermeyi hayal eden o zavallı kızlar şimdi Tilmun'un gizli şehvet odalarında ihtiraslı ve doymak bilmeyen yabancı erkeklerin arzularına boyun eğmek; onca direnmelerine rağmen kendilerine hiç utanmadan zorla hükmetmelerine, mağrur ve zarif göğüslerini, gül renkli ve pürüzsüz yanaklarını, tüyleri alınmış ve mis gibi kokan koltuk altlarını, bir zamanlar belki de emirler yağdırmış parlak dudaklarını bile sapıkça zevkleri için kullanmalarına katlanmak zorundaydı. Tilmun erkekleri öylesine yozlaşmış bir topluluktan ki içlerinden birinin böyle savunmasız kızlardan birine ucuz bir fahişe gibi sahip olmasını ve hattâ kimi zaman sırf o zavallı kızların acıyla haykırmasından hayvanca bir zevk duydukları için sürekli yeni işkenceler düşünen ve kızların canlarını bedenlerinin en hassas bölgesinden yakmaktan çekinmeyen iki-üç erkeğin kurbanlarının gözyaşlarına aldırmadan aynı anda boyun eğdirmesini seyretmekten büyük bir haz duyuyorlardı.

Ben de kendimi Tilmun'un satılık kızlarıyla aşk yaşamaya ve o adanın sunduğu diğer hazları tatmaya adadım. Gathaspar ise engel olmak bir yana, beni buna teşvik etti. Çünkü ruhun yanında, akıl da insanı hayvandan ayırır. Neslini devam ettirme ve çoğalma güdüsü, kendi hayatını koruma, yeme-içme ve uyuma ihtiyacı bütün canlıların ortak özelliğidir. Bu yüzden, sırf bedenî ihtiyaçları için yaşayan erkekler, hayvanların bir basamak üstünde olmakla birlikte, ruhları bundan zarar görür. Halbuki arzularını bastırırlar, çoğu zaman bedenlen sakatlanma tehlikesiyle karşılaşır, çünkü böyle insanlar en zorunlu ihtiyaçlarının giderilmesinden bile mahrum kalırlar. İnsanın arzu duyan vücudu, her zaman doğru gıdalarla beslenmesi gereken bir av köpeği gibidir. Vücut ne kadar aç bırakılırsa, o kadar takatten düşer ve işe yaramaz hale gelir. Fakat haddinden fazla yağlı etle beslendiği takdirde de tembelleşir ve artık ava bile ilgi duymaz olur. İnsanın içgüdüleri, atların toynağına benzer. Onları aşırı kullanan, ata acı ve eziyet verir; böylece

hayvan hastalanır ve çaresiz kalır. Fakat toynaklar fazla sakınıldığı zaman da kabarır ve kısa süre sonra şişer. Böylece uğranan zarar aynı kalır. Bu yüzden tecrübeli bir binici, atını ne haddinden fazla koşturur ne de gereğinden az.

Gathaspar, fani bedenimin arzularını daha iyi tanımamı ve onları avucumun içine almamı istiyordu. Beni bu yüzden hemen hemen her gün adanın zenginlerine götürüyordu. O ölümsüz büyüdüden korktukları için bizi hep hürmetle ağırlıyorlardı. Pek çok gecemi hiç bitmeyecekmiş gibi gelen ziyafetlerde geçirirken, çıkarıldığı meyve ile aynı tada sahip Mareotis şarabını Samos'un bal gibi tatlı ama ağır şarabından, Tauris'in acı ve sert üzüm suyunu Kilikya'nın hoş ve yumuşak şarabından, Mizya'nın çiçek gibi ve yumuşak şarabını da Girit'in baharlı şarabından ayırt etmeyi öğrendim. En seçme yemeklerden tadar, bütün halde veya parçalara ayrılarak kızartılan güvercin, ördek ve kaz etinden tıka basa yedim. Damağım Mısır'da ağlarla avlanan ve Tilmun'a kese kese altın karşılığında satılan, son derece lezzetli karatavuk, karga ve bildircına iyiden iyiye alıştı. Baharatla pişirilen pelikan ve bülbül yumurtasının tadına vardım. Demir ızgaralarda bin bir şekilde kızartılan baharatlı sığır etinden, soğan ve sarımsakla terbiye edilen keçi ve koyun budundan, ayrıca pırasa, turp, bezelye ve fasulyeden, erkekleri âşık, kadınları da daha hassas yapan lezzetli maruldan yedim. Bütün bunların ardından sofraya iri taneli üzümler, bal gibi Magan incirleri, adada yetişen hurmalar, Urartu'nun parlak kırmızı narları, Mısır hünnapıları, bol miktarda balla tatlandırılmış çörekler ve türlü türlü şekerlemeler gelir, öyle ki karnımın derisi bir Nubya davulu gibi gerilir ve bu yüzden ziyafetin sonunda keyfim kaçardı. Böylelikle Gathaspar, çırağının midesini bozuncaya kadar çörek yediren ve en sonunda onun tatlı hamura olan iştahını tamamen kapatan bir fırıncı gibi hedefine ulaşırdı.

Bu dönemde ruhum da boş kalmadı. Gathaspar beni büyüünün yedi diyarına götürerek sayısız hünlerle tanıştırdı. Sayıları eskisinden daha hızlı toplamayı ve birbirinden çıkarmayı, çarpmayı ve bölmeyi, hattâ Mısır saraylarındaki bilgelerin tanıdığından daha büyük rakamlar kullanmayı öğrendim. Bir, akı ve idraki temsil eder; sayıların babasıdır, bütün sayıların içinde mevcuttur. Aynı

zamanda düzenin, şanın ve erkekliğin rakamıdır. İki ise verimliliğin ve bereketin sayısıdır; çokluğun ilk aşaması olduğu için sayıların anasıdır. Üç, yaratılışın sayısıdır, çünkü kadın ve erkek onda bir araya gelmiştir ve o geleceği içinde barındırır. Dört ise gücün sayısıdır, çünkü onda gelecek ve kudret bir araya gelmiştir. Beş, inancın sayısıdır. Altı, denemenin ve dengenin sayısıdır. Yedi, göklerin; sekiz, adaletin; dokuz, tanrıların gönderdiği elçilerin; on, büyüün; on bir, savaşın; on iki, çemberin; on üç, doğumun ve ölümün; on dört, kaynaşıp birleşmenin; on beş, tanrılara bağlılığın; on altı, tapınakların; on yedi, aşkın; on sekiz, sırların; on dokuz, ışığın sayısıdır ve bu böylece sürer gider. Ben sayıların açık ve gizli işaretlerini yazıp okumayı ve ayrıca dizilişlerindeki sırrın her iki yönünü iyice öğrendim.

Toprağın, kayaların, tuzların, metallerin ve toprakta bulunan diğer bütün madenlerin, yapışkan katranın, kara sakızın ve petrolün, parlayan kristallerin, değerli taşların, mücevherlerin, elmas ve pırlantaların nitelikleri hakkında da bilgi edindim. Kumdan nasıl altın elde edildiğini ve gömülü hazinelerin yerinin nasıl keşfedildiğini, bir zamanlar Subarta Çölü'nde Perizad ile başardığım gibi gizli su kaynaklarının nasıl bulunduğunu ve insanların gümüş tozu ve tebeşirle ifritlere karşı nasıl korunduğunu öğrendim. En sonunda, Gathaspar kayıtlı tutulan pek çok kutsal bilgiyle yalnızca ehlinin emrinde olan eski tabletlerle dolu yasak mağaralara nasıl girileceğini gösterdi.

İyileştiren, öldüren ve bir de sadece Gathaspar'ın kullanmayı bildiği büyü otlarla denemeler yaptım. Kronos'a ayrılmış olan ve bilgelerin matem işareti olarak taşıdıkları beyaz çiristen başladım, yürüyerek yolculuk yapanların ayaklarına güç veren ve zehirli yılanlardan koruyan, Artemisia otu olarak da bilinen mi ik tarhuna kadar, kayan yıldızlara adanmış yedi bitkiyi ayrı ayrı öğrendim. İfritler kamçılarını katırtırnağından yaptıkları için, bu ot ölüler diyarının uçurumlarında yetişen bitki olarak bilinir, Ereşkigal'in işareti olan ökseotu da ölüler diyarına inen yolun kolayca bulunmasına yarar. Kırmızı nar büyük ana tanrıçanıdır, onu bereketin simgesi olarak seçmiştir. İsis'e adanmış beş parçalı mine çiçeği, tanrılara sığınan rahiplerin yardımcısıdır. Panterboğan otunun, ban otu-

nun, beş yapraklı kırlangıç otunun, baldıran ve sütleğenin zehrini tanıyıp birbirinden ayırmayı öğrendim. Kanamayı durduran çakırdiken, açık yaraları kapatan civanperçemi, panzehir olarak kullanılan kantaron ve iltihap kurutan aslanpençesi gibi, önceden de bildiğim pek çok şifalı bitki hakkında ayrıntılı bilgi aldım. Ama hastalıkların tedavisinde ne tür etkilere sahip olduğunu bilmediğim bitkiler de vardı: Mesela nikong ve parsua ağacının özsuyu, deliliğe ve cinnet nöbetlerine karşı kullanılır. Yılan otu olarak da bilinen, çan şeklindeki centlyane vebaya karşı etkilidir. Taşkiranotu karaciğere iyi gelir, farekulağı ise gözleri güçlendirir. Büyü yapmak için kullanılan otların en önemlileri, Morpheus çiçeği olarak tanıyan haşhaş ile kötü ruhlara karşı koruyan ve insanın başka yaratıklara dönüştürülmesini engelleyen kara pırasadır. Cadı Kirke'nin kullandığı görünmezlik otu, yıldırım düşmesinden koruyan ve kalın yapraklarıyla su tutan çöl bitkileri, unutulmuş aşkı yeniden diriltiren yabani semizotu ve ineklerin süt verimini artıran, mavi ve kırmızı renkli sütotu da başta gelen diğer bitkilerdir. Bir de bilge kâhinlerin geleceği okumakta kullandıkları dut ağacı vardır; ateşe attıkları dut odunu sakın ve düzgün alevler çıkararak yanarsa, kötü günler kapıda demektir. Eğer çıtır çıtır ses çıkarıp patlayarak yanarsa, bu insanları güzel günlerin beklediği anlamına gelir.

Hayvanlar hakkında da pek çok bilgi edindim. Mesela, bir ayının iyice kavrulmuş beynini suyla beraber içen kimse, o hayvanın gücüne ve vahşiliğine kavuşur. Kemik kısmı, özellikle de fildişi, kadınların doğurgan olmalarını sağlar ve gebe kalmalarına yardımcı olur. Sırtlan siniri de kurutulup öğütülür ve sonunda buhurla karıştırılırsa aynı etkiyi verir. Bu tuhaf hayvanın eti, kuduz köpeklerin ısırmasına karşı faydalıdır. Sivri burunlu farenin kuyruğundan da aynı fayda sağlanabilir ama bunun için kuyruğun yeni kesilmiş olması gerekir. Kurutulup incecik öğütülen ördek derisi domuz yağına serpilirse, elde edilen karışım gut hastalığına iyi gelir. Timsah eti ateş düşürür, çünkü o hayvana bakınca insanın kanı donar. Bir de baykuş yüreğini keskin bir tada sahip olan döven otuyla birlikte yiyen dilsizlerin dilleri çözülür. İki başlı efsanevi yılan amphisbaena, soğuk algınlığına ve donmaya karşı etkilidir. Büyücüler için en önemli hayvanlardan biri, kafatasının içinde bir taş parçası bulu-

nan kuzgundur ki insanlar o taş parçasıyla bütün canlıların dilini anlar. Kaplumbağanın içinde de öyle bir madde vardır ki onu yiyen kişiyi bütün zehirlere karşı önceden uyarır. Fakat usta büyücüler, çok nadir bulunması yüzünden paha biçilemeyen iguanayı, bir bakışıyla insanları öldürebildiği için hırsızlara ve yabancılara karşı korunmak amacıyla odalarından eksik etmezler.

Tilmun'da öğrendiğim her şeyi anlatamam; hayvanlar ve bitkilerle ilgili bilgilerin bir kısmı, özellikle de kısa süre içinde ustaca hükmetmeyi başardığım cinler ve ifritlerden duyduklarım bana kalsın. Çünkü şu yazdıklarımın sonradan genç ve tecrübesiz insanların eline geçmesini ve onların da kendilerini büyü sanatında deneyerek tehlikeye atmalarını istemem. Cadıları ve büyücüleri tanımayı, ölmüş kişilerin en azından hayalini gözlerimin önüne getirmeyi öğrendim. Ölülerin hayaliyle konuşmak mümkün değildir, çünkü ne kadar çağırırsan çağır, ruhları yerin altında kalmaya mahkumdur. Erkeklerle kadınların içine giren hastalık cinlerini bulmakta ve onları oradan geri çıkarmakta ustalaştım. Nehirlerin, göllerin, ağaçların ve evlerin ifritleriyle havanın, suyun, ateşin ve toprağın cinlerine hükmettim. Ertesi günün yağmurlu, güneşli veya fırtınalı olacağını tespit edebiliyor, kar mı yoksa dolu mu yağacağını dahi bilebiliyordum. Verimli hale getirmek için kıraç toprağa neyin karıştırılması gerektiğini gördüm. Gathaspar bana en son hayvan bağırsaklarına, kuşların uçuşuna, gökyüzünde bulutların aldıkları şekillere ve atılan tahta parçaları ile boncuklara göre, cinler aracılığıyla ve yıldızların gökteki akışını gözleyerek insanların gelecekle-rini okumayı da öğretti.

Gökte kayan yedi yıldızı, isimleriyle beraber tanıtip tek tek gösterdi. En önemlileri güneştir, çünkü her insanın doğumunu o belirler. Onun en küçük ama aynı zamanda en yakın arkadaşı, ışığının zayıf olması yüzünden nadiren görülen Nabu yıldızdır; tanrının katibi ve habercisidir. Yunanlılar Hermes derler; gençlik ve öğrenme çağlarını o düzenler. Akşam çökünce ilk görülen, sabah olunca en son gözden kaybolan parlak gezegen İhtar, yahut Yunanlıların deyimiyle Afrodit yıldızı olarak anılır. İnsanın yetişkin olduğu ve ilk aşkı tattığı çağlara hükmeder. İhtar'ın yıldızı, Sin veya Nanna adıyla da bilinen, fakat Akaların Selene olarak isimlendirdi-

ği, her kavmin kendine has adlar verdiği ay kadar parlak ışıklar saçar. Ay, insan hayatının en hareketli dönemini yönetir. Kızıl yıldız ise aynı zamanda savaşların kaderini de belirleyen ölüm tanrısı Nergal'e aittir. Yunanlılar ona Ares'in yıldızı derler. Savaşlar ve hayal kırıklıkları, onunla birlikte insan hayatına girer. Tiamat'ı öldüren Marduk'un, aynı zamanda An'ın yıldızı, hiç acele etmeden, ağır ve gerçekten tanrılara yakışan vakur adımlarla göğün etrafında döner. Yunanlılardaki adı, tanrıların efendisi Zeus'tur. Onun dönemi, hayatın olgunluk çağlarına denk gelir. Nihayet yaşlılık çağlarını, önde gelen on bir burcun oluşturduğu dairenin içinden sadece bir kez geçen ve en çok tecrübeye değer veren avcı tanrı İnurta'ya adanmış olan uzak ve solgun yıldız idare eder.

Dünyanın dört bir yanındaki kâhinler, bu yıldızların yıl boyunca gökteki on bir burcu dolaşan yolculuklarını gözleyerek gelecekteki olayları okurlar. Yanıldıkları çok nadiren görülür. Yıldızların dolaştığı ilk burç, adını işçilerden alır, çünkü güneşin geçtiği bu bölge, iki nehrin arasındaki ülkenin her tarafında tarlaların işlendiği döneme rast gelir. Onun ardından çalışkan gök boğası ile büyük ve küçük ikizlerin bölgeleri gelir. Onları güneşin geriye doğru yürümeye ve aydınlık günlerin tekrar kısalmaya başladığı yengeç burcu takip eder. Sonraki burçlar sırasıyla güçlü aslana, hasat zamanını simgeleyen başağa, buğday ve türlü türlü meyvelerin alınıp satılmasını temsil eden teraziye işaret eder. En son yağışlı mevsimleri gösteren oğlak, kova ve balık burçları gelir.

Ay tutulmaları her zaman felaketleri haber verir, özellikle de o esnada rüzgâr doğudan esiyorsa. Mars kızıl akrep burcuna doğru ilerliyorsa bir kralın ölümü yakın demektir. Bütün gezegenler yengeç burcunda bir araya geliyorsa büyük yangınların çıkmasından korkulur. Böyle bir buluşmanın o korkunç oğlak burcunda gerçekleşmesiye muazzam sel baskınlarının habercisidir. İştar'ın yıldızı uzun süre parlak kalıyorsa ona adak sunan hükümdarın ömrü de uzun olacak demektir. Ay yükselirken doğan çocuklar, uzun ve mutlu bir ömür sürer. Ama bir çocuğun doğduğu esnada Nergal'in yıldızı parlarsa, o bebek kısa süre içinde hastalanır ve ölür.

İhtiyar büyücü, Niser dağının tepesindeki sedir kerestesinden yapılmış evinin mis kokulu gül bahçesinde, şırıl şırıl şadırvanların

gölgeli serinliğinde beni buna benzer türlü türlü bilgilerle donattı. Bilgelerin konuşma dillerini ve sessiz lisanlarını öğrendim, iradem-in gizli güçlerini denedim. Kısa süre içinde sıradan insanların zihninden geçeni okumayı ve onlara sezdirmeden düşüncelerini etkilemeyi başardım. Fakat öğrendiklerim arttıkça Gathaspar'ın akıl almaz bilgisi ve kudreti karşısında duyduğum korku da giderek artıyordu. Elinde meşaleyle girdiği mağaranın derinliklerini keşfetmeye çalışan ama dibini bir türlü bulamayan bir adam gibi, ihtiyar büyücünün bilgeliğinin sırlarına erdikçe onun büyüklüğünü ve kusursuzluğunu daha iyi anlıyordum.

O güne kadar hiç tilsimini taşımadığım beş hareketli yıldızın sembollerini, yani sanatkâr Nabu'nun gümüş kalemini, doğurgan İhtar'ın altın başağını, ölümcül Nergal'in tunç kılıcını, dünyaya hükmeden An'ın elmas asasını ve Nemrut olarak da bilinen, yenilmez Ninurta'nın demir mızrağını yaşam zincirime ekledim.

İki sene sonra, Gathaspar bana şöyle dedi:

"Aras, çok çalıştın ve insanların büyük bölümünün hiçbir zaman öğrenemeyeceği, bilgelerin dahi ancak uzun bir sürede ulaşabildiği bilgileri elde ettin. Evet, daha şimdiden pek çok büyücüğü geçtin; başkalarına ancak sabırla dolu uzun yılların ardından emanet edilen bilgileri çok kısa süre içinde öğrenmene izin verildi. Seni bu kadar çok bilgiyle donatmam, seni kayırdığımı göstermez. Herkes bilir ki böyle bir tercih hem faydadan çok zarar verir, hem de adalete ters düşer. Hayır, büyü sanatına, sırf sabırsızlığımın sayesinde çok kısa süre içinde bu denli hakim oldun. Çünkü bu imtihanı başarıp başaramayacağını bilememek canımı çok sıkıyor. Gerçekten, üç ölümsüz arkadaşım ile birlikte yılanın karşısına dikilmek ve o kadim kehanetin bize müjdelediği gibi, fesat ocağını söndürmekten başka hiçbir şey istemiyorum! Ah şu hedefe ne zaman ulaşacağımızı bir bilebilsem! Ama büyük tasarıları aceleyle getirmek pek de akıllıca değil. Çoğu zaman acele etmek, iyiye giden işleri de bozabilir."

"Ben de sabırsızlıktan yerimde duramıyorum" diye cevap verdim. "Tilmun'daki hayat bana çoktandır yavan ve sıkıcı geliyor. Başlangıçta hoşuma giden eğlenceler bile, artık can sıkıntısından başka bir işe yaramıyor. Eğer söylemek istediğin yeterince bilgiye

sahip olduğumsa, bu adayı hemen terk etmekten ve kaderimin bana hazırladığını mümkün olduğunca çabuk karşılamaktan başka bir şey istemiyorum.”

İhtiyar büyücü gülümseyiverdi. “Ben de senden bunu beklerdim Aras!” diye konuştu. “Evet, bana öyle geliyor ki bedeninin bütün arzularını ve bir insanın aşmak için tanınması gereken zaafalarını adamakıllı tattın. Bütün bunlar, içinde yaşayan insanın özellikleridir. Şimdi sende hâlâ fani olan ne varsa, onu da denetim altına alman gerekecek. İmtihan başlasın öyleyse! Tatlı bir hayat sürmek yerine, halen içinde hissettiğin o yüce hedefe ulaşmak arzusu sende ağır bastı. Bu, kazandığın ilk zaferdir. Artık seni yeryüzünün son sırlarını öğrenmeye götüreceğim. Henüz bilmediklerini öğrenecek ve seni görmek isteyen yoldaşlarımla bir araya geleceksin. Ama Tilmun’da değil, uzaklardaki Harappa’da. Yarın sabah yola çıkalım. Biz üç ölümsüz büyücü, her on yılda bir dünyanın farklı bir şehrinde buluşuruz. Dolunay çıktığında on yıl dolmuş olacak. Bu kez sıcak Arya diyarında toplanacağız ve bizi doğunun efendisi Melikhor ağırlayacak.”

İki gün sonra Gathaspar’ın sihirli gemisine bindik ve daha önce hiç görmediğim Aşağı Deniz’e açıldık. Dalgaları öyle sıcaktı ki insan elini veya ayaklarını denize soktuğu zaman, cildinde rüzgârla su arasında bir fark hissedemiyordu. Bu yüzden deniz hiç de serinletici değildi. Yanardöner renklere sahip balıklar sürüler halinde suyun içinde kaynaşıyor, denizcilerin ağlarını dolduruyordu. Bu garip hayvanların kimilerinin kuş gibi kanatları vardı; böylece hem suyun içinde yüzebiliyor hem de havada uçabiliyordu. Bu harika olay beni hayrete düşürmüştü.

Magan’ın sarp ve karanlık sıradağların yükseldiği kayalık kıyıları boyunca yelken açtık. Yabancıları devlerin ördüğü bir duvar gibi tehditkâr ve soğuk bir edayla karşılıyor, böylece sırlarını kimsenin öğrenmesine izin vermiyorlardı. Kendiliğinden işleyen küreklerimiz yeniden hareketlenerek ahengini buldu, yelkenlerimiz de Sa-

mos şarabıyla dolu bir kırba gibi şişti. Fakat bu defa soğuk bir rüzgâr çıkmıştı. Kendimi o serinliğe bıraktım. Yolculuğumuz sadece birkaç gün sürdü. Sonra Mısır'ın Nil'i kadar büyük ve gür görünen, muazzam bir ırmağın denize döküldüğü yere yanaştık.

"İşte Aras, Arya diyarını sulayan ırmak budur" dedi Gathaspar. "Hemen hemen her sene yatağını değiştirdiği için Arya adını alan bu ırmağın kıyısındaki şehirler, bir zamanlar Babil'den, hattâ Mısır'ın bütün kalelerinden bile daha üstündü. Vaktiyle burada yaşayan halk, çok uzun yıllar önce Parsatatar önderliğindeki savaşçı Aryalılar karşısında yenilgiye uğradı. Fakat ıssız şehirleri neredeyse hiç zarar görmeden ayakta kaldı. Irmağın suladığı ovada zamana karşı direnerek bugünlere kadar geldi."

İhtiyar büyücünün sözleri içimde acı bir hatırayı canlandırmıştı. Ölen sevgilim Perizad'ı düşünmeden edemedim. Onun men-sup olduğu bahtsız Mitanniler, bir zamanlar Parsatatar'a bağlı olmalıydı. Demek ki geri kalan altı kabile, beş nehir ülkesine göç etmişti! Irmağın yukarısına doğru biraz daha gittikten sonra Gathaspar karaya atlayıp geminin halatlarını kıyıya bağladı.

"Açıklama yapmana gerek yok Aras" dedi ihtiyar büyücü. "Neler hissettiğini biliyorum. Gönlünü dolduran yas, cesaretini kırıyor ve seni yoruyor. Fakat her ne kadar sana acını paylaşısam da üzüntünü gidererek seni teselli etmeye çalışacak değilim. Çünkü acı dolu günleri hüznle anmak, çoğu zaman kalbin temizlenmesini sağlar. Acılar ruhu ne kadar yıpratırsa yıpratсын, yaralar zaman içinde iyileştiğinde, insan o savaştan daha da güçlenerek çıkar. Hüzn verici düşünceleri kovmamalı, çünkü bu düpedüz acıdan kaçmak anlamına gelir. Halbuki insan tam tersine, onun karşısına dikilmeli ve onu yenmeye çalışmalıdır. Bu yüzden seni bir süre yalnız bırakacağım. Zaten şu tepelerin arkasında bana emanet edilen bir vasiyeti yerine getirmem gerek. Belki sana daha sonra anlatırım. Şimdilik, orada unutulmuş sakinleri için adak sunacağım eski bir şehrin paramparça olmuş surlarının bulunduğu bilmen yeterli. Ben gelinceye kadar burada bekle. Dönüşümde seni daha da güçlenmiş ve kendine güveni i tazelemiş olarak bulmayı ümit ediyorum."

Elini dostça omzuma koydu, sonra güneşin alçaldığı yöne

doğru, ardına bakmadan yürüyüp gitti. Ben de denizin parlak yüzünde taş sektirmeye başladım. Yaşadıklarım gözümün önünden bir bir geçip giderken, içimdeki kin ve acı yavaş yavaş dağıldı. Olanları unutamayacak olsam da bundan sonrası için en azından kaderimle daha fazla çekişmemeye ve kendimi hatıralara kaptırarak önüme çizilen yoldan sapmamaya karar verdim. Diomedes'i ve Argoslu dostlarımı andım o an. Dünyanın neresinde geziyorlardı, kim bilir? Öldüğümü düşündüklerinden emindim. Çocukluğumu, gençliğimi ve Mısır'da bilmediğim bir sebepten hayatını kaybeden karım Hermione'yi düşündüm. Derken, vicdan azabının en şiddetli süreye çörekledi.

O sırada üstüme bir gölge düşünce başımı kaldırıp baktım. Parlak esmer tenli, yüzleri yara izleriyle dolu dört güçlü savaşçı karşımda dikiliyordu. Tanımadığım adamların üstünde tunç ve deriden yapılmış kalın zırhlar ve kılları boz renkli kurt postları vardı. Silah olarak keskin kılıçlar, kaba işlemeli, ayı ve aslan başıyla süslenmiş yuvarlak kalkanlar taşıyorlardı. Anlamadığım ama bana kara zırhlı Hititlerinkini hatırlatan bir dille konuşuyorlardı. Bunun dışında, yabancıların Hattuşa'nın demir savaşçılarıyla ortak bir yönleri yoktu, çünkü bunlar Hititlerden çok daha kısa boyluydu, üstelik öteklerden daha esmerdiler. Teke tek, mertçe kapışmaktan başkasına tenezzül etmeyen ve korkakları daima hor gören Hititler kadar soylu olmadıklarını da hemen anladım. Yanımda silah olmamasına rağmen, vakit geçirmeden hep birlikte üstüme atıldılar. Sonradan öğrendiğime göre, bunlar Aryalı savaşçılardı ve terk edilmiş şehirlerde ganimet avına çıkmışlardı. Erkeklerinin pek azı bu tür seferlere katılacak kadar cesurdu, çünkü geri kalanların çoğu, eski ve çoktan unutulmuş tanrılardan korkardı.

Ümitsizce bir çıkış yolu aradım. Tam çaresizce öldürülerek ölümler diyarına ineceğimi düşünmeye başladığım sırada, dehşet verici bir haykırış duydum. O kadar olağandışı ve gaddarca bir sesteki ne bir insan çıkarmış olabilirdi ne de bir hayvan. O korkunç şiddeti kanımı dondurmuştu. Şaşkınlıkla silkinip etrafıma baktığımda, dört haydudun da durduğunu gördüm. Yüz hatlarında tarifi imkânsız bir korku okunuyordu. Sabit nazarlarla bakan gözleri, hayatlarındaki en müthiş sahneye tanık oluyormuş gibi alabildiğine

açılmıştı. Isırdıkları dudakları köpürdü, parmaklarının dermanı ke-sildi ve ellerindeki kılıçlar teker teker şangırdayarak yere düştü. Sonra Aryalılar yere kapanıp köpekler gibi inlemeye başladılar. Bir yandan kasılmış suratlarını ellerinin arasına gizliyor, bir yandan da sanki saklanmak istercesine tırnaklarıyla yeri eşelliyorlardı. Elleri kan içinde kaldı. Korkudan çılgına dönmüşlerdi. Nihayet salyalarını saça saça feryat ederek dehşetle yerde yuvarlanmaya başladılar. Gözlerini yayvan tepelerin arasından çıkıp yavaş yavaş üstümüze doğru gelen silüetten bir türlü ayıramıyorlardı. Halbuki o, dostum Gathaspar'dan başkası değildi. Gözleri yıldızlar gibi parlıyor, yılan kadar kıvrak elleriyle korkutucu büyü hareketleri yapıyordu.

Az sonra, şaşkınlık ve korkudan ölen dört zavallının cesetle-rinin başında dururken, ihtiyar büyücüye hayretle sordum: "Nasıl oldu da bu yabancılar seni görünce böyle dehşete kapıldı Gathas-par? Demek seni ve sahip olduğun güçleri daha önce hiç duyma-mışlar! Böylesine ölümcül bir korkuya sadece o dehşet veren ses yol açmış olamaz. Öyle bir sesi hangi hayvan çıkarabilir ki?"

"Sana saldıran ve gemimi yağmalamak isteyen adamlar, senin gördüğünden başka bir şey gördü" diye cevap verdi Gathaspar ciddiyetini bozmadan. "Çünkü onların gözüne, sahip olduğumdan daha farklı bir surette göründüm. Sen de insanların düşüncelerini yönlendirip onlara gerçekte olmayan şeyleri varmış gibi göster-meyi öğrendin. Hayvan veya canavar kılığına girebilen sihirbaz-ların sırlarına da yabancı değilsin. Şu adamlara gelince; onların gördüklerini sandıkları şey, dünyadaki bütün hayaletlerden daha korkunçtu. Yerkabuğunun altındaki alacakaranlık yaratıklarından birinin suretini seçtim ki onu görmeye sen bile çok zor dayanırdın. Günün birinde, başkasını kendi suretine sokmayı da öğretirim. Ama şimdi hemen Harappa'ya gitmemiz gerek. Görüşme yarın değil öbür gün başlayacak. Melikhor ve Baltasarzan ile nihayet bir araya geleceğiz."

Harappa eski çağlarda beş nehir ülkesinin en büyük ve en göz kamaştırıcı şehriydi. O toprakların bu adla anılmasının nedeni, bü-yük ırmağın yukarı havzasında dört ayrı nehir tarafından beslen-mesiydi. Şehir bugün çoktan terk edilmiş haldedir. İçinde oturan yoktur. Aryalıların ilk kralı Parsatatar da ordularını surların önüne

dizdiğinde orayı bomboş bulmuş. Ahali şehri korkakça boşaltmış ve savunmasız bir halde düşmana teslim etmiş. İstilacılar bütün evleri didik didik aramış, ancak dişe dokunur bir ganimet ele geçirememişler. Ülkenin içlerine doğru yürüyüp giderken şehri tahrip etmek yerine, olduğu gibi bırakmalarının sebebini kimse bilmiyor. Ama ben bu ovanın cinleri ve ifritlerinden çekindiklerini düşünüyorum. Aryalılar Kaşkarlara göre en çok batıl inanca sahip olan kavimdir; en zararsız ifritler bile onları korkutmaya yeter.

Hiç dinmeyen rüzgârların kuru yaprakları ve tozu toprağı önüne katarak sürüklediği ıssız şehrin geniş caddelerinde, usta işi tuğlalardan yapılmış muhteşem evlerin, göz kamaştırıcı tapınak ve mabetlerin yanından Gathaspar ile birlikte geçip giderken Harappa'nın eski sakinlerinin tadını çıkardığı zenginliğe ve refaha imrendim. Sokaklar Teb ve Ugarit'teki gibi dar ve dolaşık değil, aksine, gerilmiş bir ip gibi dümdüzdü ve rüzgârların estiği doğrultuyu takip ettiği için, binaların arasından geçen hava akımı, bütün kötü kokuları ve çerçöpü görünmez bir süpürge gibi hiçbir engelle karşılaşmadan alıp götürüyordu. Yerin altına tuğladan örülmüş kanallar, pis suyu şehrin dışına taşıyor, yağmur suyunu toplayan muhteşem havuzlar, hayat veren sıvıyı geniş bir şebeke yardımıyla zenginlerin evine dağıtıyor, fakirler de bu imkândan ücretsiz yararlanıyordu. Dört bir yanda olağanüstü güzellikte hamamlar ve şadırvanlar inşa edilmişti. Ana caddeleri Asya'nın yakından tanıdığı toz ve çamur belasına karşı kiremit parçaları ve küçük tuğlalarla kaplanmıştı. Bazı evler hâlâ oturuluyormuş gibi görünüyordu. Odalardaki dolaplar, masa ve sandalyeler olduğu gibi duruyordu, mutfaklarındaki pek çok eşya toz ve örümcek ağlarıyla örtülüydü. Tapınakların duvarları acayip hayvanların rengârenk resimleriyle süslenmişti. İçlerinde en dikkat çekici olanları, yenilmez gergedan, uzun dişli fil, güçlü yaban öküzü, tuhaf bir biçimde çizilmiş bir aslan ve boyununun iki tarafı kanat gibi açılmış bir yıldı. Rahiplerin odalarında ayinlerde kullanılmış, yağlı taştan ve ince topraktan yapılmış cıvalı araç-gereçler buldum. Bir zamanlar Harappalı din adamlarının gözkapaklarını boyadıkları sürme ve yeşim taşlarıyla dolu kaplar kırmızı aşıboyası ve kara manganla renklendirilmiş, tavus kuşu, balık, yaban keçisi ve engerek resimleriyle süslenmişti. Hayatını

tanrı hizmetine adanmış insanların muhteşem odalarında, saçları kazımakta kullanılan tunç raspalar, süslü iğneler, vaktiyle hoş kokulu yağların saklanması için kullanılan testiler buldum. Aryalıların inancına göre hâlâ oraları mesken tutan korkunç tanrıların korkusundan, bu değerli eşyaları alıp götürmeye kimse cesaret edememişti. İnsan yutan, bin adlı zallm tanrıyı ve Lakşmi denen boynuzlu diş ifriti gördüm. Aslan şeklinde tasvir edilen, bedeni çlzigill tanrıçanın ve boynu kanatlı ölümcül yılanın heykellerini seyrettim. Kadım şehri ölümsüz bekçiler gibi çağlar boyunca korumuşlardı. Ne var ki fırtınaya, yağmura, rüzgâra ve nehirlerin taşmasına karşı güçleri yetmiyordu. Bu yüzden şehrin bir bölümü çoktan çökmüş ve harabe haline gelmişti. Güneş, tuğlaları hararetiyle kavurarak parçalamış, nihayet rüzgâr da yorgun düşen duvarları dümdüz etmişti. Yine de engebesiz ve ağaçtan mahrum toprakların üstünde, unutulmuş çağlardan kalan görünmez güçlerin iç karartıcı hakimiyeti halen sürüyordu.

Şehrin batı kanadında, dış kapının önüne yerleşerek büyük bir ateş yaktık ve Melikhor ile Baltasarzan'ın geleceği sabahı beklemeye koyulduk. Gemiyle gelirken yanımızda getirdiğimiz kutsal odunları küçük istifler halinde etrafımıza genişçe bir çember biçiminde dizerek ateşe verdik. Halbuki bu büyüye gerek yoktu; ifritler bizden çekiniyor, Gathaspar'ın gücünden korkuyorlardı. Hiçbir hayvan yanımıza yaklaşamıyordu. Uzaklardaki karanlık dağlardan esen serin rüzgâr saçlarımızı savuruyor, soğuktan titrememize neden oluyordu. Büyüklüğü kelimelerle anlatılamayan o tek tanrıya dair bilgi edinme safhasının sonunda, ölen Aryalıların liderinin sırtından çıkardığım kurt postuna ısınmak için sıkı sıkı bürünerek dostumun sözlerini can kulağıyla dinlemeye başladım. İhtiyar büyüücü özel işaretlerini, girdiği kılıkları, kurduğu devletleri ve sahip olduğu gücü, eski zamanlarda insanların kendini daha kolay anlamaları için büründüğü suretleri anlattı. Sonra bana en gizli sırlarını açtı.

"Artık bilginin sınırına ulaştın Aras" dedi en sonunda. "Yerdeki ve gökteki güçlere dair anlatılacak ne varsa öğrendin. İmtihanı geçmek için sana lazım olacak her şeyi öğrettim, hakim olman gereken bütün sanatları gösterdim. Sakın kendine fazla güvenmel

Çünkü ölümsüzlüğe ulaşmak için kuru bilgiden daha fazlası gerekir. Başarıyı her şeyden önce bilgelik getirir."

"Bilgi mi? Bilgelik mi?" diye sordum. Karanlık yavaş yavaş çöküp devasa bir kara kuş gibi bizi bürürken, ırmağın kıyısından yükselen beyaz tüllerini andıran sis bulutları toprağın üstünde tüylü yılanlar gibi kıvrıla kıvrıla geniş ve ıssız şehre doğru sokuluyordu. "Bu iki şey birbirinden ayrılmaz bir bütün değil midir? Cahil birinin bilgelığe ulaşması mümkün mü? Ve pek çok şey öğrenmiş olan insan, hiç aptal yerine konabilir mi?"

Gathaspar gülümseyince, ateşin aydınlığı sakallı yüzünde nurlu parmaklar gibi titredti. "Hayır Aras" diye cevap verdi ölümsüz büyücü. "Bilgi ve bilgelik sadece akrabadır, ikisi bir olmadıkları gibi aynı şey de değildirler. Aslına bakarsan, baba ve oğul gibi birbirine benzerler. İkisini birbirinden ayıran, ya olgunluk ya da tecrübedir. Sende eksik olan da bu. Bilgi, sahibini güçlü kılan bir kılıç gibidir. Onu doğru kullanabilmek de en az onun kadar önemlidir. Bunu sağlayacak olan da ancak tecrübedir. İnsan, kendini başkalarının üstüne çıkaran bilgeliliği de en başta tecrübeyle elde eder."

Gathaspar'ın yüzünde bir hüznün ifadesi belirdi ansızın. Çektiği acı, dalıp giden gözbebeklerinden okunuyordu. Derinden bir göğüs geçirdi. "Evet, tecrübe!" diye sürdürdü konuşmasını. "O sivri dikenlerden ne çok topladım tek tek! Acele edip düşüncesizce ileri atılanların ayaklarına batarak canlarını acıtır ve koşmalarını ikide bir kesintiye uğratır. Ah, hafızamda kaç yılın hatıraları yığılı! Pek çokları ölümsüzlüğümü kısıkanıyor, halbuki ben onu bir lütuf değil, yük gibi görür oldum. Ne çok şey yaşadım, ne çok şey atlattım! Bunca süre içinde mutluluklar ve hayal kırıklıkları kaç kez birbiriyle yer değiştirdi! Yoruldum artık ama yine de uyuyamam. Kimi geceler canımdan bezdiğimi hissediyorum. Gel gör ki tanrının bir zamanlar bana verdiği armağanı kaldırıp atamam. İşte görüyorsun, hayatla ölüm arasındaki alacakaranlıkta gidip gelmeye hüküm giymişim. Sonsuzluğu avucumda tutuyorum ama bunun bedelini kendi ölümümle değilse bile, hep gönülden sevdiğim insanların ölümünü görerek ödüyorum. Dilsiz Namtar'ın kollarımdan çekip aldığı nice soylu erkeğin ve kadının mezarı başında durdum! Ölüm ve hastalıklar alacağını aldığı zamanlarda ne çok gözyaşı

döktümü! Elbette ki her insan bazı acılara katlanmak zorunda kalır. Oysa ben, seksen ömrün elemi i ve kederini içimde taşıyorum. Evet Aras, doğrusu senin de benim gibi mutsuz bir insan olmanı önlemek isterdim. Ama umduğumuzu başarır ve benim gibi ölümsüz olursan, acı ve keder yeryüzünden silinecek. Çünkü o zaman bütün insanlar yılanın yol açtığı lanetten kurtulacak, ondan sonra da sefalet ve güçlük, kin ve gözyaşı nedir bilmeden, barış içinde yaşayacaklar.”

Gathaspar böyle dertli dertli konuşurken, içindeki acıyı derinden hissettim. Sustum. Çünkü onu nasıl teselli edebileceğimi bilemiyordum. İhtiyar büyücü sonra başka şeyler de anlattı bana. Çocukluk ve gençlik yıllarından, anne ve babasından, doğduğu topraklardan, benimle hiç konuşmadığı ama benden başka çok az insanın bildiği olaylardan bahsetti. Mutluluktan ve acıdan, zenginlik ve fakirlikten, açlık ve bolluktan, güçten ve zaaftan, aşktan ve nefretten söz etti. Ne de olsa bütün insanlardan kat kat tecrübeliydi. Harappa önlerinde Melikhor ve Baltasarzan'ı, onların kimin soyundan geldiğini anlatırken, gece söz açıp kapayınca kadar geçti.

Sabah olduğunda, parlak güneş tiz sevinç çılgınlıkları gibi yükseldi gökyüzünde. Biz de onu ateşte un, bal ve üzüm yakarak selamladık. Etrafımızda ses seda yoktu. Buna çok şaşırmamak elde değildi, çünkü güneş doğduktan sonra kuşlar cıvılamaya, arılar ve diğer kanatlı böcekler vızıldamaya, büyükbaş hayvanlar da açlıktan böğürmeye başladılar. Halbuki Harappa surları önünde bir ölüm sessizliği hakimdi. Güneş giderek yükseliyordu. Etrafımıza çember şeklinde yaktığımız ateşler çoktan sönmüştü. Sıcak başlayan günün bunaltıcı havasını, kuş tüylerinden yapılmış yapış yapış bir elbise gibi her tarafımızda hissediyorduk. Göz kapaklarım ağırlaşmaya başlamıştı ki hava ansızın kaynayan su gibi titredi. Uzaklardan boğuk ve yeknesak, ruhumun derinliklerine işleyerek beni heyecandan titreten bir ses geldi hafiften. Gathaspar'ın kırıksık yanakları seğirdi, gözleri parıldamaya başladı. Ayağa kalkıp elini gözleri in üstüne siper ederek baktı. “Vakit geldi” dedi sonra sevinçle.

Dümdüz ovaya dikkatle baktıysam da ilkin hiçbir şey göreme-

dim. Ama sonradan, ırmağın kıyısına en yakın noktadan, güneş kadar parlak, altını bir ışık demeti ilıştı gözüme. Öte yanda dümdüz ova tarafından, ancak çok hızlı giden bir arabanın çıkarabileceğı bir toz bulutu göğeyi yükseliyordu.

O iki tuhaf silüet gitgide yaklaşıyordu ama ne olduklarını ancak belli bir süre sonra anlayabildim. İrmağın kıyısına yakın görülen parlak ışık, uzun ve büyük bir geminin direğıne gerilmiş üç köşeli sarı bir yelkenin yansımasından başka bir şey değildi. Geniş gövde kaplamaları gümüş çivilerle süslenmişti. Oyma süslemeli yüksek yelken direğini, altın lifler ve kenevirle örölmüş kalın halatlar tutuyordu. Kıyıya doğru sessizce kayıp giden geminin bakır ve kalaydan kürekleri, ırmağın bulanık sularına batıp batıp çıkıyordu. Arka tarafında, kırmızı ve mavi renkte kumaş şeritlerinden yapılmış güneşlik, koyu bir gölge salıyordu. Orada, güçlü bedenleri terden sırlıklam olmuş kara derililer ile Savaşan Ormanlardaki yeşil gecenin hiç de tekin olmayan cücelerinin arasında, yeryüzünün güney kısmının koruyucusu, ölümsüz Baltazarzan'ı fark ettim.

Arkamızdaki toz bulutunun içinden koşumları kırmızı ve altın sarısı renkte, dört kara yağz at sıyrılıp çıktı. Bunlar, Truva'dan Argos'a gemiyle giderken, Diomedes'in kahraman Aeneas'tan alıp bakmam için bana emanet ettiğı o önlü atlardan bile daha güzeldi. Dört tekeri bakırla kaplanmış, tunçtan bir arabayı çekiyorlardı. Üstünde, büyücü Melikhor'un uzun boylu endamını gördüm.

Yanımıza ilk gelen o oldu. Ona refakat eden dört araba dolusu, tenleri sarımsı renkte, küçük gözlerinin kapakları neredeyse yumuk gibi görünen, uzun boylu ve sakalsız hizmetçiler, arabaları çember şeklinde dizdikten sonra atları çözdüler. Efendileri bize doğru yürüdü, Gathaspar'a büyük bir içtenlikle sarıldı. İhtiyar büyücüden çok daha uzun boyluydu ve gerçekten bir kralın endamına sahipti. Çıplak pazuları muazzam gücünü açığa vuruyordu. Yürürken ağır ve sağlam adımlar atıyordu. Her hareketinde, insanüstü kudretini fark edebiliyordum. Kendimi onun kardeşi, kahraman Gılgameş'in yanındaymış gibi hissediyordum. Halbuki Melikhor sakalını itinayla kırparak düzeltmişti. Doğunun büyücüsü beni de dostça selamladı. Sonra iki ölümsüz büyücü, takımı tamamlayan üçüncüyü beklemeye başladılar.

Baltazarzan güzel gemisini Gathaspar'inkinin yanına bağladı. Kara derililer ırmağın kıyısına sığır derisinden yedi çadır kurdular. Az sonra ölümsüzlerin üçüncüsü, yani Savaşan Ormanlardan gelen büyücü de kara yağz cildi ve beni hemen etkisi altına alan açık renkli gözleriyle karşımdaydı. Gathaspar ve Melikhor'la üç kardeş gibi selamlaştılar. Sonra bana döndü.

"Nihayet yeniden buluştuk iştel" diye konuştu Baltazarzan. "O zaman Savaşan Ormanlarda kapalı tutulduğun kulübeden nasıl kaçtın? Bunu o vahşi çöl savaşçısıyla birlikte tek başına başardığına inanmam. Sizin gibi on tanesi gelse, benim muhafızlarımı gafil avlayamazdı!"

Benim kötülüğümü istediğine inanmadığım halde, söylediği sözlerden rahatsızlık duymuştum. Gathaspar, Diomedes ve Bias'ın beni kurtarmak için köye gizlice sokuldukları o gece neler olup bittiğini esmer tenli büyücüye anlatarak benim yerime cevap verdi.

"Gathaspar, demek onca ümit bağladığın delikanlı bu" dedi Melikhor yüzüme dostça bakarken. "Neyse, şimdi işimize bakalım. Ama ondan önce, belki yolumuzu aydınlatır düşüncesiyle, size ilahî bir işareten bahsetmek istiyorum. Yüce tanrı bana dört ay önce bir rüya gösterdi. Sanırım siz de benim gibi yorumlamak isteyeceksiniz.

Donmuş öldeki sarı ölüm keşişlerinin lideri, adı sonsuza dek lanetle anılası zalim Yuggoth, bana barıştan ve uzlaşmadan söz eden elçiler göndermişti. Beni efendilerinin yaptığı onca kötülükten sonra aklını başına topladığına ve yılandan yüz çevirmeye karar verdiğine inandırmaya çalışıyorlardı sanki. Hattâ sarayına davet etti, önümüzdeki bahar benimle bir araya gelerek görüşmek istediğini bildirdi. Söyledikleri sözlerden, ölümsüzlerin dördüncüsü olmak ve yüce tanrının sadık bir hizmetkârı olarak aramıza katılmak istediği anlaşıyordu."

Baltazarzan alaycı bir edayla gülümserken, Gathaspar düşünceli bir tavırla Melikhor'un yüzüne baktı. Biz ahşap koltuklara kururken, kara ve sarı tenli hizmetçiler etrafımıza çabucak çadır kurdular ve ayaklarımızın altına zarif kilimler serdiler. Sonra doğunun koruyucusu Melikhor, konuşmasını bilgelerin gizli diliyle sürdürdü:

"Yeteneklerini sırf kötülük yapmakta kullanan o caninin canını almaya ne kadar hevesli olduğumu gayet iyi biliyorsunuz. Yalnız, ölüm keşişini yılan bizzat koruyor, Luzifer de ona baskın yapma-mı engelliyor. Yuggoth kalesinden dışarı çıkmadığı müddetçe, onu yok etmem mümkün değil. Ama rüyamda, usta bir avcının vahşi aslanı nasıl ele geçirmeye çalıştığını gördüm. Onu ormanlarda, dağlarda ve çöllerde kovalayıp durdu ama onu okuyla bir türlü avlayamadı. Çünkü hayvan her seferinde avcının elinden kurtul-mayı başardı ve onunla hep alay etti. Sonra avcı körpe bir oğlağı bir ağacın gövdesine bağladı; kendi de dallarına tırmanıp pusuya yattı. Oğlağın kokusunu alan o canavar, karanlık çökünce usul usul yanaştı; kendisinden kaçamayacak olan kurbanının cazibesine kapılarak kan dökme hırsıyla tuzağa düştü. Çünkü tam pençesi-ni vurmak üzereyken, zeki avcı mızrağını düşmanının gövdesine saplayıverdi."

"Sarı keşişlerin liderini hileyle kalesinden dışarı çıkarmak için şimdiye kadar kaç defa boşu boşuna uğraştın" dedi Baltasarzan. "Luzifer'in hizmetçileri bu kadar kurnazken, böyle bir tehlikeyi sezmemeleri imkânsız Yuggoth ile aranızda yıllardır kanlı bir mü-cadele var. Büyülü kalesine baskın yapma fırsatını yakalayabildin mi hiç? Yılanın himayesi altında bulunduğu sürece hiçbir hüneri-miz işe yaramayacak. Bu yüzden, birdenbire pişman olup barış-tan söz eden o alçak da sana karşı harekete geçemiyor. Ne çirkin emeller peşinde koştuğunu bir tek yüce tanrı bilir. Senin ölümsüz ve yenilmez olduğunu bilmesem, onun da sana tuzak kurmayı tasarladığına inanırdım. Güç sahibi olmaya çalışan bir adamdan ancak aptallar iyi şeyler umar."

"Düşmanımızı koruyucu büyüden nasıl ayırmayı düşünüyor-sun?" diyerek lafa karıştı Gathaspar o esnada. "Yuggoth, kan dök-me hırsı çoğu zaman ihtiyat hissine üstün gelen bir hayvan kadar aptal değildir. Kaldı ki çok arzuladığı bir hedefe ulaşmak uğruna kaiesini terk etmeye hazır olsa bile, hangi yem onu böyle bir teh-likeye atımaya ikna edecek kadar caziptir?"

"Belki de rüyayı fazla iyimser yorumluyorsun kardeşim" diye ekledi Baltasarzan. "Birkaç günüğüne bile olsa, hiçbir şey sarı ke-şişlerin kralını kalenin sağladığı emniyetten vazgeçiremez."

“Daha hepsini anlatmadım” diye karşılık verdi Melikhor gözlerinin içine bakarak. “Rüyamın can alıcı noktasından henüz haberiniz yok. İşte, tanrıdan bir işaret olarak yorumladığım gariplik de tam bu noktada. Evet, tanrının ne dilediğini anlamak çoğu zaman zordur ama bu rüya gayet açık: Avcının yem olarak kullandığı oğlak, yakınlarında yırtıcı bir hayvanın kokusunu alan hayvanlar gibi ölüm korkusuyla titremiyor, hızlı hızlı soluk alıp vermiyordu. Tam tersine, hiç korkuya kapılmadı, soğukkanlılığını koruyarak yerinde durdu. Gözleriyse sanki saf altındanmış gibi pırıl pırıl parlıyordu.”

Gathaspar ve Baltasarzan hayretle öne doğru eğildiler. Büyük bir şaşkınlıkla göz göze geldiler. Sonra ikisi birden bana uzun uzun bakınca, Melikhor’un ne demek istediğini anladım. Sevinç ve dehşet hisleri aynı anda doldurdu yüreğimi. İlk imtihanımın ne olacağını artık biliyordum.

Melikhor kolumu sımsıkı kavradı. “Cesaret Aras!” diye konuştu. “Gözlerindeki altın renkli parıltılar, göklerden geldiğine inanmama yol açtı. Bu asalete layık olduğunu ispatla! Seni biricik oğlum, öz evladım gibi koruyacağım.”

“Aras’ın bundan böyle canını tehlikeye atarak imtihan vereceği önceden belliydi” dedi Gathaspar düşüncelere dalarken. “Bu gece, onu alıp kendi ülkeneye götürmen için senin yanına vermemi buyuran bir rüya gördüm Melikhor. Aras’ın doğuya doğru ne kadar yol alması gerektiğini bilmiyorum. Ama güneşe herkesten çok yaklaşırsa, hedefine de ulaşacağı vaat edildi.”

“Bu onu güneşin doğduğu yöne, Asya’nın uçsuz bucaksız bozkırlarına, hattâ donmuş çöle ve sarı ölüm keşişlerinin ülkesine göndermek anlamına geliyor!” diye bağrıverdi Baltasarzan. “Zalim Yuggoth da böyle düşünmüş olamaz mı? Belki Aras’ı, yani artık yılanın korkması gerektiği delikanlıyı da yanında getireceğini umarak davet etmiştir seni Melikhor!”

“O halde, dostumuz düşmanı çekmek için gerçekten çok cazip bir yem olacak” diye karşılık verdi Gathaspar. “Evet Melikhor, galiba haklısın. Yine de planımızı tartışmadan önce, yüce tanrıdan yardım isteyelim ve gelecekteki olaylar hakkında bize bir işaret vermesini dileyelim.”

Sonra uzunca bir süre dua ettiler. Ellerini ve yüzlerini güzel-

ce yıkayıp beyaz keten elbiseler giydiler ve ayaklarını yağlattılar. Hep birlikte un, tuz ve temiz hayvanların yağından yapılmış kut-sal yiyeceklerle karnımızı doyurduk. En sonunda bir koyun kese-rek ciğerini okumaya çalıştılar. Bu merasimi benim izlememe de izin vermişlerdi. Hayatımın oradan sonraki kısmında başıma neler geleceğini gördüm. Bir an için Kâhin Kalhas'ı ve Truva önlerindeki kehanetlerini hatırladım, çok acı bir biçimde gerçeğe dönüşen iki hayalini ve en sonuncuda gördüğü, üşüdüğü için tohumluk buğ-dayını yakan o çiftçinin ne anlama gelebileceğini düşündüm. Ru-hum korkuyla güven arasında gidip geliyordu.

Hayvanın karaciğeri çok güzeldi, pürüzsüz, koyu kırmızı ve dipdiri idi. Fakat safra kesesi feci derecede iltihaplanmış, ren-gi kararmıştı. Gathaspar karın zarını itina ile açtı. Böylece bütün iç organlarını incelemeye başladık. Şeref, mutluluk, ifrit ve hayat boşluklarında dikkatimizi çekecek bir şey yoktu. Ancak tohum be-zesinde, açıklayamadığımız bir yara izi gördük. Ama bu işaret ile Kalhas'ın üçüncü hayali arasında bir bağlantı olduğunu ta o zaman anlamıştım.

Üç büyücü, başka üç şeyi önemli buldular. Savaş boşluğundaki sınır uzantısı tuhaf bir biçimde eğilmiş ve esrarengiz çentiklerle be-zenmişti, bu haliyle bir testereye benziyordu. Barış boşluğundaki dikensi çıkıntı, çoktan kuruyup tohumluk buğday şeklini almış bir kabarcık gördüler. En son ölüm boşluğundaki kuyruk zarının kenarı tıpkı bir körfez gibi içe kıvrılmış, bir orağa benzemişti.

Üç büyücü, tek olan tanrıya uzun uzun dua ettiler yeni-den, düşüncelerine yol göstermesini ve yanlış kararlar almaktan korumasını dilediler. Sonra oturup tartıştılar. Sözü ilkin Gathaspar aldı:

“Yüce tanrı bize gerçekten lütfkâr davranıyor. Hayat boşlu-ğundaki testere, Melikhor'un ölüm keşiflerine karşı verdiği savaşı-ta, Aras'tan daha iyi bir yardımcı bulamayacağımızı düşünmekte haklı olduğunu göstermiyor mu? Testere, tanrının hayat veren su-reti olan güneşin sembolüdür. Aynı zamanda, yerleşmek için or-manda arazi açan ve yabancı otları temizleyen çalışkan göçmenin kullandığı alettir. Bu işaret, Melikhor ile Aras'ın yakında Yuggoth'a karşı savaşmak için yola çıkacaklarını ve demin söylediğim gibi,

hedefine ulaşmak istiyorsa, Aras'ın herkesten daha doğruya gitmesi gerektiğini gösteriyor.”

“Nasıl ki testere bir araziyi yerleşime açmaya yarayan bir aletse, tohumluk buğday da bereketi simgeler” dedi Melikhor. “Biz bunu barış boşluğunda gördük. Demek ki öğrenme, yardım etme, bilgi ve sanat gibi kanlı bir mücadele gerektirmeyecek işler, Aras'ın omzuna birer imtihan olarak yüklenmiş.”

“Hasadın simgesi olan orağı, ölüm boşluğunda gördük” diye ekledi Baltazarzan. “Kurumuş kan bu şekli almıştı. Böylece Aras'ın aramıza katılıp katılamayacağı üçüncü imtihanda belli olacak. O gün çok kan akacak. Şayet akan kendi kanı olmazsa, büyük mukafata ulaşacak.”

“Arazi açmak, ekmek ve biçmek” diyerek son sözü söyledi Gathaspar. “Yapman gereken işler bunlardır Aras. Testere, tohum ve orak senin kutsal işaretlerindir. Güneş, testeresiyle aydınlığı ve karanlığı birbirinden ayırır. Orak, ayın mülküdür. Tohum ise her ikisine birden aittir. Nasıl ki gündüz vakti güneş onu ısıtıp büyümesini sağlıyorsa, ay da geceleri ona yağmur bahşeder. Bu yüzden güneş ve ay bundan böyle senin yoldaşın olsun.”

Melikhor arabasına doğru yürüdü. Tahta bir sandıktan testere, tohum ve orak çıkarıp getirdi. Hepsi de saf altındandı. Üç büyücü, bu ziynet eşyalarını teker teker yaşam zincirime ekledi. Batan güneşin son ışıkları o simgelere vurunca, sevinç ve gururdan göğsüm kabardı.

Akşamleyin üç büyücü karşılıklı oturdu; ayrı kaldıkları süreçte neler yaptıklarını ve başlarından geçenleri anlattılar. Konuştukları meselelerin pek çoğunu çok sonra anladım. Ölümsüzlerin hayatları hakkında da bazı bilgiler edindim. Melikhor iki nehrin arasındaki topraklarda geçen çocukluğunu anlattı. Gılgamesh'le iki prens olarak doğdukları gece gökte beliren parlak yıldızların aslında büyük bir şöhrete kavuşan kardeşini değil, o güne kadar hep onun gölgesinde kalmış olan kendini işaret ettiğini ancak Gılgamesh'in ölümünden sonra anlamıştı. Geçtiği imtihanları ve şimdi huzursuzlar ülkesinde sonsuza dek dolaşmaya mahkum olan korkunç canavarı, yılanın pençeli kara evladı, insan yutan üç başlı Pohtar'ı nasıl alt ettiğini kendi ağzından dinledim. Sonra insanla-

rın iyiliğine çalışmak ve bütün kötülükleri ortadan kaldırmak için doğudaki ülkeleri ele geçirdiğini öğrendim. Baltazarzan ise büyük firavun Hephren zamanında Nil'in suladığı topraklarda geçen çocukluk yıllarını ve bir zamanlar Mısır hükümdarından kaçarak yenilmez Sargon'un hakimiyetindeki Akkad topraklarına sığınmak zorunda kalışını anlattı. Böylece yaşadıkları hayatı ölümsüzlerin dilinden dinledim, sevinçlerini ve uğradıkları hayal kırıklıklarını onlarla birlikte duydum; çok eskilerde kalan ama hiç görmediğim halde gözümün önünde canlandırabildiğim çağları, insanın sadece kısacık bir an için tesadüfen yaklaştığı, fakat asla elde edemeyeceğini bildiği çok güzel ve çekici bir yabancı kadının sıcak nefesi gibi içimde hissettim.

-VI-

Büyücülerin görüşmesi üç gün sürdü. Bu süre içinde pek çok adak sundular, kadim emirlere uyarak ölümsüz ruhlarını kutsal ibadetlerle güçlendirdiler ve hep birlikte dualar ederek ebedî bağlılıklarını tazelediler. Sonra yeryüzünün kendilerine ayrılan bölgelerindeki vazifelerinin başına dönmek için ayrıldılar. Bizimle ilk vedalaşan Baltazarzan oldu; son iki yıldır firavunla boğuşan Etiyopya'ya bir an önce ulaşmak için altın yelkenli gemisini ırmağın akıntısına bıraktı. Gerçi yüce tanrının gönderdiği salgın hastalıklar ve musibetler Mısır'ı çok zayıflatmıştı ama Merver Gölü'nün sinsî rahipleri zengin altın ülkesi Habeşistan'ı ele geçirmek için uğraşıp duruyorlardı. Kara yağız büyücünün arkasından uzunca bir süre bakakaldık. Ardına bile dönüp bakmadı; sislerin arasında ağır ağır gözden kaybolan muhteşem gemisinin arka tarafında hiç kıpırdamadan, tıpkı sarsılmaz bir hükümdar gibi dimdik ayakta duruyordu.

Sonra Gathaspar bileklerimi kavradı. "Bizim için de vedalaşma vakti geldi Aras" diye konuştu. "Artık ayrılmamız gerek, belki de sonsuza dek. En azından uzunca bir süre için ayrı kalacağımız kesin. Kararlaştırdığımız gibi Melikhor ile gidecek ve yüce tanrının iradesine uyarak vazifeni yerine getirmeye çalışacaksın! Kısmetin tamam oluncaya kadar yeryüzünün doğu kıyısına doğru

ilerle. Tanrının seni yönlendirdiği ülkelere git ve ciğerden okuduğumuz kehanetin işaret ettiği işleri ister barışla ister savaşla hallet. Bir dahaki sefere Nil'in yukarı havzasındaki ücra şehir Meroe'de, onuncu yılın Sivan ayının on beşinci günü tekrar buluşacağımızı unutma. Nerede olursan ol, vakti geldiğinde o toplantıya zamanında yetiş! O zaman, yılanı karşı zaferle sonuçlanacak son savaşın başlamasına izin vermesi için yüce tanrıya yakaracağım."

Bir zamanlar Meroe'den birlikte geçtiğimiz Prens Sesostris geldi aklıma. Yüreğimi hüznü kaplamıştı ama çok geçmeden kendimi toparlayıp bu acı hatıraları bir kenara bıraktım. Savaş arabasında oturan Melikhor'un yanına binip sarı benizli hizmetçileriyle birlikte kuzeye doğru yola çıkarken içim yeniden ümitle doldu.

Ucu bucağı belirsiz yeşil bir ovada, dorukları bulutları delen yüce dağları takip ederek kuzey kutbuna doğru aylarca yol aldık. Nihayet dimdik bir duvar gibi yükselen muazzam bir kayalık yolumuzu kesti. Dağların içinde sadece, kaldırıp atılınca birbirine dolaşan bir yumak ip gibi, dolambaçlı ve dar bir patika, kayalık dönemeçlerin ve karların arasında döne döne yukarı çıkıyordu. Soluk alıp verirken ağzımızdan çıkan buğu, başımızın üstünde sis gibi dalgalanıyordu. Saçlarımız soğuktan buz tutup bembeyaz olmuştu.

Bu tehlikeli yolda pek az insana rastladık. Doğunun en ücra ülkelerinden gelen yabancı ticaret kervanlarına mensuptular ve bizi görünce korkuya kapılıp yanımızdan çabucak savuştular. Nihayet o kadar yükseğe çıktık ki artık değil bir ağaç, bir tek çalı bile görmek mümkün değildi. Sessizlik yün bir battaniye gibi dört bir yanımızı sarmıştı. Bir dönemeci geçtikten sonra, en sert kayalardan oluşmuş kara bir dağ çıktı karşımıza. Zirvesine çift kat burçları bulunan, bir adam boyundan daha büyük yontma taşlardan ve koca koca kaya kütlelerinden kasvetli bir kale inşa edilmişti. Böylesini daha önce hiç görmemiştim. Bu, adsız münzevinin yuvası olan Torimptah kalesiydi.

Onun yaşını ve nereli olduğunu kimse bilmez, hiçbir fani onun yüzünü görememiştir. O dünyanın en güçlü büyücüleri arasındadır ve kendilerini çağın ustası olarak adlandıran ve sahip oldukları kudretle üstünlüklerini krallara bile kabul ettiren yedi büyük ra-

hipten biridir. Bu münzevi, topraklarından geçen her tüccardan yüksek bir haraç ister. Vermemekte direnenleri, sarayının altındaki karanlık urumlara atarak ortadan kaldırır. Kurbanlarından hiçbiri onun elinden kurtulmayı başaramamıştır. Beş nehir ülkesiyle arkasında doğunun zengin ülkelerinin uzandığı donmuş çölün arasındaki kervan yolunda, ağını öreerek avını bekleyen tehlikeli bir örümcek gibi hüküm sürmektedir. Kendisi ölümsüz olmadığı halde kaç kuşaktır, yolu oradan geçen her yolcunun canını yakmış, hepsine işkence etmiştir. Pek çok insanın akıl sır erdiremediği bu olağanüstü olayı Melikhor aydınlattı:

“Bu bilmecenin çözümü kolay. Aslında kendine münzevi adını veren bir tek değil, pek çok adam olmuştur. Yani şu kara dağın her hükümdarı, gücünü oğluna miras bırakmıştır. Ama Torimptah'ın kralları kurbanlarının karşısına hep aynı kılıkta çıktıkları ve yüzlerini gümüş bir maskeyle gizledikleri için, insanların büyük bölümü hepsini aynı korkunç büyücü sanmıştır. O hanedanın kurucusu çoktan ölümler diyarına indi. Ama insanlara hâlâ hayattaymış gibi geliyor.”

Büyücünün büründüğü kılığın neye benzediğini zihnimde canlandırmaya çalıştım; başka zamanlarda onca tehlikeyi ve zahmeti göze alan, yüce dağları hiç sızlanmadan tırmanan cesur kervancılar, isimsiz münzevi anlatılmaya başlayınca korkudan tir tir titremeye başlıyorlardı. Kasvetli sarayın ötesinde, dağın karanlık yamacını bir bıçak gibi ikiye bölen ve dar patıkayı donmuş çölün kumlarına indiren dar geçide adım adım yaklaşıyorduk. Adsız münzeviyi yalnız kayaların arasında bir yerlerde görebilir miyim diyerek sık sık başımı kaldırıp bakıyordum. Yüreğim güm güm atmaya başlamıştı. Tepemize yıkılacakmış gibi duran sivri burçların yüksekliği çok ürkütücüydü. Melikhor'un yanındayken korkmama gerek olmadığını çok iyi bilmeme rağmen, içimdeki heyecan yavaş yavaş endişeye dönüşüyordu. Arabayla dar bir dönemekten geçiyorduk ki atlar birdenbire kişneyerek şaha kalktı. Büyücü Melikhor dizginleri güç bela zaptedebilmişti. Yolumuzun kıyısındaki uçuruma yakın düz bir kayanın üstünde, dehşet salan isimsiz münzevi dikiliyordu.

Hemen hemen Melikhor'un boyundaydı ama bir iskelet gibi kupkuruydu. Elindeki asada iğrenç cüzamın, kana susamış cinnetin ve acımasız kudretin sembolleri vardı. Zayıf ve kambur bed-

nini tamamen saran vahşî hayvan postlarından yapılmış, parlak ve siyah elbisesi, bize doğru bir hükümdar edasıyla uzattığı upuzun kollarını açıkta bırakıyordu yalnızca. Yüzünde, Melikhor'un daha önceden söylediği gibi gümüşten dövülmüş, zalım bir tebessüm ifadesi taşıyan ve bize hitap eden sahibinin sesinin tanrının sesi gibi çınlamasını sağlayan bir maske vardı:

"Yine mi topraklarımdan geçiyorsun Melikhor? Bir kez daha ölümsüzlüğüne güveniyorsun galibal Yeryüzünde benim sarayımın dibinden korkmadan ve de haraç vermeden geçebilecek yalnızca üç kişi var. O da ebedî hayata sahip olmaları ve yılanın onları ele geçirmeme izin vermemesi yüzündendir. Peki ya şu yanındaki yabancı kim? Onu tanımıyorum, yoklamadan da bırakmam."

"Demek yoluma çıkmaya cüret ediyorsun, öyle mi ey adsız?" diye karşılık verdi Melikhor, ses tonu sakın ama kararlıydı. "Senin şu uğursuz mülkünden canım ne zaman isterse geçerim, kötü güçlerinin hiçbirini beni engelleyemez! Yanımdaki adamın da yakında benim himayeme ihtiyacı kalmayacak. O göğün ateşli işaretleri altında dünyaya gelen ve çok yakında kurtarıcı sıfatıyla yılanı ortadan kaldıracak olan Aras'tır!"

Gümüş maskeli adam bana döndü. Gözleri gece vakti ateşin başında uyuyan çobana doğru sokulan yırtıcı bir hayvanın gözleri gibi sarı sarı ışıldıyordu. "Kurtarıcı mı?" dedi sonra. "Gizli efsaneler çağlar boyunca size onun geleceğini vaat edip durdu. Ama şimdiye dek bu hedef için yola çıkmaya cesaret edenlerin hepsi de başarısız oldu. Yılan hakimiyetini kimseye kaptırmaz!"

Adsız münzevinin bağırmasıyla, içime bir korku ve şüphe düştü ansızın. Benden önce ölümsüzlük imtihanı için seçilerek kötülerin karşısına cesaretle dikilen ama en sonunda yenik düşen yiğitleri düşünmeden edemedim. İçimden bir ses şöyle diyordu: "Büyük Gılgameş'ten ve dünyanın hakimi Sargon'dan daha iyi ve cesur, daha talihli ve akıllı olabileceğine inanman ne kadar da aptalca Aras!" Birden o küstahça cüretimden dolayı utandım, kaderimin keseceği cezayı düşünerek korkmaya başladım. En iyisi bir deliğe girip saklanmaktı. O an aklımdan en azından yenilginin utancından kurtulmak için en iyi yolun yanı başımızdaki uçuruma atlayıvermek olduğu geçti. Arabanın kenarından eğilip aşağı bak-

tım: Uçurumun dibindeki ölüm tehlikesi, sanki yüzlerce ipe bağlanmışım gibi beni kendine doğru çekiyordu.

Tilmun'da büyü sanatından pek çok hüner öğrendiğim için, beni bu ölümcül adımı atmaya kimin teşvik ettiğini son anda fark ettim. Ne var ki adsız münzevinin iradesine karşı koyamayacak kadar geç kalmıştım. Tıpkı bir kukla gibi arabadan inerek uçurumun başına geldim. Ayağımın altında çözölen taşlar aşağı düşünce büyü bozuluverdi. Bütün gücümle geriye doğru atılıp lkl elimle arabanın tekerine sımsıkı yapıştım. Melikhor ise demirden pençesiyle elbisemden yakalayıp ruhunun bütün gücünü toplayarak münzevinin kötüye kullandığı irade gücüyle savaşa tutuştu.

O muazzam kudretiyle münzeviyi baskı altına alan dostum Melikhor'un gözlerinden ateş fışkırıyordu. Alnındaki damarlar baharda coşan dereler gibi kabarmış, çehresiyse taş kesilmişti. Değil sıradan bir insanın, bu kadar usta bir büyücünün bile direnemeyeceğı o korkunç düşünce gücünü ben de hissediyordum. Onun aklından geçenler, hasmının kafatasına demirden birer ok gibi saplanıyordu. Adsız münzevinin direniş i giderek zayıfladı; ürken ruhunun dehşete kapıldığını sezdim. Derken gözlerimi kamaştıran bir şimşek çaktı. Az sonra gözlerimi açtığımda düşmanımız ortadan kaybolmuştu. Demin o korkunç siluetin dikildiğı yerde, eriyen buzlardan oluşmuş bir su birikintisi duruyor, üstünden beyaz buğular yükseliyordu.

"Teşekkür ederim Melikhor, öleceğimi düşünürken sen hayatımı kurtardın, düşmanımızın da hakkından geldin!" dedim derin bir oh çekerek.

"Hayır, ölmedi" diye cevap verdi Melikhor ciddiyetini bozmadan. "Onu yok etmeme fırsat vermeden kaçıp kalesine sığındı. Artık bizi bir daha kolay kolay rahatsız edemez. Yolumuza güvenle devam edebiliriz."

"Neden kendimizi böyle bir tehlikeye attık?" diye sordum. "Az kalsın şu uçurumdan aşağı düşüp ölecektim. Beni hizmetçilerinden biri olarak tanıtsan daha kolay olmaz mıydı?"

Melikhor gülümseyiverdi. "Bir savaşta sadece ihtiyat değil, ayrıca cesaret de lazım" dedi cevaben. "Hem savaşın kaderini yalnızca güç değil, çoğu zaman hile de belirler. Şimdi şu adsız

münzevinin dostuna, yani o sarı ölüm keşişlerinin liderine hemen haberciler çıkarmayacağını mı sanıyorsun? Yılana hizmet edenlerin bundan sonra seni öldürmek için yoğun bir çaba sarf etmek zorunda oldukları kesin. Oğlak ağacın dibinde bekler, aslan kanın kokusunu alır. Fazla sürmeyecek ve ben vakit geldiğinde mızrağımı o yırtıcı hayvanın ensesine saplayacağım."

Karla kaplı düzlükleri, karanlık geçitleri, ömrümde görmediğim yüksekliğe sahip sipsivri dağları, azgın nehirleri ve esrarengiz gölleri geride bıraktık, iki ay sonra, bildiğim bütün diyarlardan daha garip, eşi benzeri olmayan bir ülkeye geldik. Ayağımızın altında tıpkı silinmiş bir masa gibi dümdüz uzanıyordu. Üstünde ne bir ağaç bitmişti ne de bir tutam ot. Ne bir dere yatağı vardı ne de yolu. Bir baştan bir başa kumla kaplı geniş bir düzlük halindeydi ama bu kumlar ıssız Arabistan veya Libya'daki gibi güneşle kavrulup dağılan cinsten değil, sert, sağlam ve buz gibi soğuktu. Burası donmuş çöl dedikleri yerd.

Bir insanın değil, en kanaatkâr hayvanın bile hayatta kalamayacağı bomboş arazinin orta yerinde muazzam bir kale yükseliyordu. Tamamen şeffaf taşlardan inşa edilen yapı, kristallerle sağlamlaştırılmıştı. Kulelerinde beş köşeli aynalar yanıp sönüyordu, kapıları parlak kalaydandı. Kalenin içinde yaşayanlar tıpkı Melikhor'un hizmetçileri gibi sarı benizli, dazlak kafalıydı. Sim ipliklerle işlenip inci ve elmaslarla süslenmiş sarı elbiseler giymişlerdi. Kendilerine ölüm keşişleri diyorlardı. Yuggoth da başlarındaki kraldı.

Donmuş çölün ortasındaki kalenin dibine vardığımızda, kapıları sanki görünmez bir el tarafından harekete geçirilmişçesine yukarı kalkarak açıldı. Az sonra karşımıza üç adam boyunda, dilsiz bir dev dikildi. Hiç kıpırdamadan bize bakıyordu. Kocaman elleriyle dört yetişkin erkeğin kaldıramayacağı bir meşe ağacının gövdesinden yapılmış topuzu sıkı sıkı kavramıştı. Altı kat güçlendirilmiş parlak beyaz taştan muazzam kemerlerin altından geçerek ölüm keşişlerinin lideri Yuggoth'un bizi beklediği aydınlık salona girdik. Ayna gibi mermerlerle kaplanmış zemin, güneş ışığı gören sular gibi parlıyordu. Salonun buzdan duvarları ışıltılı ışıltılı. Sütunları süsleyen açık renkli tüller hışırdayıp duruyordu. İnsanı felç eden so-

ğuk bir hava akımı, üstümüze kırağı ve buza dönmüş kar taneleri üfürüyordu. Donmuş çölü mesken tutan beyaz ifritlerin tiz ezgileri kulaklarımda çınılıyordu; durmadan yer değiştiren buzulların güm-bür gümbür çarpışması onların davulları, çubuk halinde çıtır çıtır donarken ısılk çalan buzlar tokmakları, yamaçlardan aşağı sürüklenen kar kütleleri de harplarıydı sanki. Sert ayaz yanaklarımızı ısı-rıyor, ellerimizi kızartıyordu. Altından dövülmüş beyaz bir masanın üstünde sıcak bir ateş durmadan titriyor, yanı başındaki ısıll ısıll camdan iki yüksek iskemleyse bizi bekliyordu.

“Selam sana Melikhor” diyen, ince ve keskin bir ses duyduk. “En sonunda geldin. Bekleyenler için zaman çok yavaş geçer. Fakat şüpheyi sabrımla yendim; tıpkı serin suların kızgın ateşi söndürmesi gibi. Sana söyleyeceğim çok şey var. Barışalım diyorum, çünkü artık seninle savaşmak istemiyorum.”

Ölüm keşişlerinin lideri Yuggoth’tu konuşan. Altın yaldızlı elbise-ler içinde, pırl pırl kristalden bir tahtta oturuyordu. Elleri, sivri omuzları mızrak gibi çıkan ve etekleri hükümdar koltuğunun cila-lı basamaklarında gümüş bir yılan gibi kıvrılan paltosunun geniş kollarının içinde kaybolmuştu. Sakalsız yüzü kar gibi bembeyazdı. Alnı ve yanakları kırış kırış, kara kaşlarıysa kartal pençesi gibi kavisliydi. Üstümüze diktığı solgun sarı renkli kısık gözlerinde, kara demirin mat parıltısı vardı. Boğazına enlice bir sedef boyunluk takmıştı. Seth ve Tiamat’ın uğursuz sembolleriyle süslenmiş tuhaf bir halka, kel başını çevreliyordu. Tahtının etrafına kanla ince bir çember çizilmişti. Bu, onu Melikhor’un büyülerine karşı koruyan yılanın tılsımlı çemberiydi.

“Bana söylemek istediklerini dinlemeye geldim” diye karşılık verdi güçlü dostum. “Gönderdiğin elçilerin, nihayet kötülükten vazgeçmek istediğini bildirmişlerdi. Ama şimdi görüyorum ki halen yılanın himayesine güveniyor ve onun tılsımına sığınıyorsun. Beni kandırmaya mı çalışıyorsun?”

Ölüm keşişlerinin lideri gülümsedi. “Tedbiri bir kerecik elden bıraksaydım, acaba şimdi seninle konuşuyor olabilir miydim?” dedi sonra. “Tabii ki hayır, hele böyle zorlu düşmanlara sahipken. Dikkatsizliğin bedelini çoktan hayatımla öderdim. Siz ölümsüzlerin bütün yaptıklarını bağışlayarak beni dostunuz olarak kabul edip

etmeyeceğinize henüz emin değilim. Güven, uyanıklığın yerini tutamaz. Ama görüyorum ki yalnız değilsin, yanında biri daha var. Buraya kendi isteğiyle mi geldi? Benim kim olduğumu biliyor mu?”

Öne doğru eğildi, tamamen yapmacık bir kuşkuyla, içten içe sevinerek tepeden tırnağa süzdü beni. Seviniyordu, çünkü benim kim olduğumu gayet iyi biliyordu. Yanında duran iki adamı da bana büyük bir dikkatle bakıyordu. Yuggoth'un sağında, ince ve kemikli parmaklarıyla sivri dişli ve kocaman bir canavarın kırağı kaplı yalesini okşayan, kurtların kambur kralı Farnifer oturuyordu. Hayvan bize ölümcül dişlerini göstererek hırlıyor, gözleri kan döküp can alma kor gibi yanıyordu. Sahibi iğrenç derecede çirkindi. Eğri büğrü gövdesini hiç görmediğim hayvanların sarı renkli ve kıllı kürkleri örtüyordu. Çehresi kaba ve leş yiyen hayvanlarınkı gibi tiksindiriciydi. Yuggoth'un sol yanına insan düşmanı buz ifritlerinin lideri, tek başına yolculuk yapanları karla kaplı dağların ıssız köşelerinde soğuk nefesiyle can acı çektirerek boğan ve bedenlerini bir daha geri vermemek üzere iştahla yutan Kella kurulmuştu. Kötülüğe ve zevke düşkünlüğünden kırış kırış suratı zayıflamıştı. Mağrur omuzlarında beyaz, yün bir elbise vardı. Elleri tunç pençeler gibi görünüyordu.

Melikhör elini sertçe omzuma atınca, o çirkin yaratıkları gördüğüm anda duyduğum korku uçup gidiyordu. “Bu Aras” dedi dostum. “Benim arkadaşımdır, kısa süre içinde ölümsüzlüğe ulaşıp dördüncü büyücü olarak aramıza katılabilir. Yarın sabah üne ün katmayı ve tanrının hoşnutluğunu kazandıracak işler yapmayı umduğu Anyang'a doğru yola çıkacak.”

“Daha önünüzde epeyce uzun bir yol var demek” diye karşılık verdi Yuggoth fırsat kollarcasına. “Öncelikle kendinizi toparlamaya ne dersiniz? Kölelerim en leziz yiyecek ve içecekleri derhal getirsinler. Misafirperverlik benim için kutsal bir kanundur ve eğer bu kadar uzun bir yolculuğa aç karnına çıkmanıza izin verirsem, kendimi asla affetmem.”

“Yanlış anladın Yuggoth” dedi Melikhör, sanki eski bir dostuyla ayaküstü durmuş, teklifsizce sohbet ediyordu. “Aras'a Anyang'a kadar eşlik etmeyeceğim. Benim yolculuğumun bundan sonraki kısmı kuzey yıldızına doğru. Bölük bölük göç eden kavimlerin

yerleştiği sessiz ormanların derinliklerinde yapılacak işler beni bekliyor. Ama teklifini seve seve kabul ediyoruz. Hizmetçilerinin önümüze ne getireceğini merak ediyorum.”

Ölüm keşişlerinin ilderi sevinçle ellerini çırparken, tırnaklarının hançerden daha uzun ve bir o kadar da sivri olduğunu fark ettim. Aydınlık salonun dört bir yanından kıyafetleri gösterişli kadınlar ve erkekler koşup geldi hemen. Ellerinde daha önce hiç görmediğim yeşil ve sarı renkli yiyecek ve içeceklerle dolu altın kaplar ve kupalar getirdiler. Melikhor, gözlerimin önünde yemeğimize panzehir özelliği bulunan yedi bitkiden hazırlanmış kutsal tozdan serpti. Ama bunu Yuggoth görmedi. Hangi malzemelerden yapıldığını bilemediğim ve hiç tatmadığım baharlarla çeşni katılmış yemekler buz gibi soğuktu ama son derece hoşuma gitmiş, içimde esraren-giz arzular uyandırmıştı. İrademi kurtarmak için epeyce çaba harcamak zorunda kaldım, bunları ancak kimseye sezdirmeden, gerçeği ve başkalarının iradesine direnişi ifade eden sihirli hareketleri yaparak aklımdan kovmayı başarabildim.

“Senin de söylediğin gibi, artık barışmalıyız Yuggoth” dedi sonra Melikhor yalandan bir içtenlikle. “Ölümsüz dostlarıma anlaşmaya vardığımızı hemen haber vereyim. Bu civarda yaşayan insanlar, bundan böyle aramızdaki savaşın kurbanları olmamalı! Hiç bir şey, yakında Asyalı halkların bizim savaşımızdan zarar görmekten korkmalarına gerek kalmayacağını bilmek kadar beni se-vindiremezdi.”

“Benden nasıl bir yemin istiyorsun?” diye sordu Yuggoth gülümseyerek. “Geçmişi unutacağına ve bana zarar vermeyeceğine dair söz verirsen eğer, dürüstlüğümün kanıtı olarak koruyucu çemberden derhal ıkacağıma, hizmet etmeye hazır olduğum güçler adına yemin ederim.”

“Tanrı adına yemin ederim ki sana asla el sürmeyeceğim” diye cevap verdi Melikhor neşeyle. Böyle yemin etmesi beni hayrete düşürmüştü; dostumun Yuggoth’u onca zamandır yılanı hizmet etmek adına işlediği korkunç suçların cezası olarak tamamen ortadan kaldırmayı tasarladığını sanmıştım. Fakat düşmanınin kalleşliğine çok daha kurnazca bir aldatmacayla cevap veren büyücünün hilesini sonradan fark ettim.

Melikhor düşmanıyla uzun uzun sohbet etti. Eski dostlar gibi birbirlerinin şerefine içerek kıtadaki pek çok ülkede olup bitenler hakkında konuştular. Asya, nehirlerin hayat verdiği üç ülkenin toplamından daha büyüktü ama çok az nüfusu barındırıyordu. Öyle ki o muazzam düzlüğün iç kesimleri tamamen ıssızdı. Oralarda ancak yabankedilerine ve kurtlara rastlanıyordu. Bu arada, iki büyücünün zoraki bir gayretle konuşmayı sürdürdüklerini sezdim; zaten içlerinden geçeni söylemeleri beklenemezdi. Yılanın hizmetkârı Yuggoth, inandığı tanrı uğruna öldürmesi gereken adamı, yani beni görmüştü. Dostum Melikhor ise kurnaz hasmına tuzağını kurmuştu. Daha akşam doğu ufkundaki dağlara çökmeden, bize sunulan pek çok armağanla, parıldayan kristal sarayı terk ettik. Melikhor dört araba dolusu sarı benizli hizmetçinin eşliğinde gün doğusuna gitmemi istedi. Kendi aracını da kuzeye çevirdi. Ayrılmadan önce beni karşısına aldı.

“Havadaki şu kuzgunu görüyor musun?” diye sordu. “İşte o seni takip edecek, ne zamana kadar birlikte yol aldığımızı ve senin ne zaman korumasız kaldığını sahibine haber verecek. Bu yüzden, şimdi senden ayrılıyorum. Gecenin karanlığı çöker çökmez ölüm keşişi seni bulacak. O zaman sıkı dur! Yakınında olacağım.”

Korkumu bastırdım, tamam anlamında başımı salladım ve süratle yola koyuldum.

Yolum beni zengin doğu ülkelerinin önündeki son engel olan yüce dağlara doğru çıkarıyordu gitgide. Çok geçmeden karla kaplı sarp yamaçların arasından kıvrıla kıvrıla ilerleyen patikanın sonundaki dar yarıktan İhtar'ın teselli veren parlak yıldızını gördüm. Birdenbire üstümüze karanlık çökünce, bir kamp yeri bulmak için atları kırbaçladım. Yarık yarık yalçın kayalıklarla çevrili, genişçe bir vadiye girdik. Tabanını oluşturan tamamen donmuş bir gölün hafiften ışıldayan buzla kaplı yüzünde çadırlarımızı kurduk ve ateş yakarak ısındık. Rüzgarlar dimdik kayalıklardan aşağı inleyerek esiyor, sivri çıkıntılarda birikerek buz tutmuş karlar, kum taneleri gibi üstümüze yağıyordu. Yüzeyini kaplayarak gölü esir alan buz tabakası altımızda gıcırıyor, rüzgâr aşınan kayalardan ufalanarak ayrılmış parçacıkları sütunlar halinde havaya savuruyor, bulutlar paramparça olmuş tüller gibi yıldızların önünden geçip

gidiyordu. Melikhor'un hizmetçileri, oranın Kayıp Ruhlar Vadisi olduğunu söylediler. Çadırımın önünde kendi kendilerine dualar mırıldanarak en güçlü tılsımlarını kara gömdüler. Onların etkisiyle bir nebze rahatladysam da uykuya dalamadım. Biliyordum ki fırtına koruyucu tılsımları süpürüp götürecekti. Böylece işin sonunu beklemeye karar verdim.

-VII-

Ansızın vadinin girişinden dehşet verici, vahşi bir hayvan uluması geldi. Ayağa kalkıp kılıcımı kuşandım. Yanan bir dal parçasını alarak dışarı çıktım. İnsanın kanını donduran sesiyle beni çağıran, Farnifer'in o korkunç kurduydu, bunu anlamıştım. Az sonra karanlığın içinde sarı gözlerinin ışıltısını ve ağzında parlayan sivri dişlerini gördüm. Gözdağı verircesine hırlayarak üstüme atılırken, kurtların ateşten korktuklarını düşünerek elimdeki meşaleyi ona doğru salladım. Ne var ki vahşilikte ifritlerden bir farkı olmayan hayvan, ateşten hiç korkmadan keskin dişlerle dolu kana susamış ağzını açarak koluma atıldı. Önceden sıyırıp dokuz kutsal duayla güçlendirdiğim demir kılıcımın sayesinde onu durdurmayı başardım ancak. Bir daha, bir daha atıldı üstüme. Ağır ağır geri çekilirken gövdesinde derin yaralar açtıysam da bir damla kanı akımıyordu.

Fakat aynı anda kambur sahibi de saldırıya geçmeseydi, vahşi kurdun hamlelerinden yara almadan kurtulmuş olacaktım. Farnifer kemikli parmaklarıyla kavradığı tunç mızrağını göğsüme doğrulttu. Artık aynı anda iki düşmana karşı kendimi korumak zorundaydım. İki ifritin karşısında, iki değirmen taşının arasında kalmış gibiydim. O an Melikhor'un zamanında yetişemeyeceği düşüncesiyle korkuya kapılırken, çarpışmanın durakladığı kısacık aralarda başımı kaldırıp büyücü dostum yardıma koşacak ümidiyle geçide baktım. Fakat Melikhor görünürlerde yoktu.

Gücüm giderek tükenirken, Farnifer mızrağıyla bacağımı sıyırdı. Yaradan kan boşanırken ateş gibi acısını içimde duydum. Elimdeki meşaleyi can havliyle sallayarak kutsal ışığı simgeleyen

dokuz hareketi yaptım. Ne var ki düşmanlarımı bununla da durdurmayı başaramadım. Çünkü yılan hizmetkârını bu güçlü büyüye karşı bizzat koruyordu. Üstelik, arkamdan buz gibi bir elin omzumu kavradığını hissettiğimde, aynı anda mücadele ettiğim iki düşmana bir üçüncüsünün daha eklendiğini anladım. Elin soğukluğu, sol kolumun ve sırtımın takatini kesmişti. Beyaz ifritlerin efendisi Kella'ydı bu; soğuk nefesi zehir yüklü, görünmez bir bulut gibi beni sararken, genzimi ve ciğerlerimi yaktı. Sendeleyerek meşaleyi indirdim; kendimi bir tek kutsal kılıçla savunuyordum artık. Güçten düşen sol kolumu kullanamıyordum. İyice sersemleyerek karların içine yuvarlandım. "Melikhor!" diye ümitsizce haykırdım korkudan. Kara kurt gırtlakımı parçalamak amacıyla üstüme atıldı.

Kıyıya vurmuş bir balığın ölüm korkusuyla suya ulaşmak için çırpınması gibi ben de son bir gayretle yana döndüm. Kabzasından kavradığım kılıcı üstüme doğru uçan canavarın koca gövdesine soktum. Tüyleri ürperten bir böğürtü duyuldu; kara kurt hırıldaya hırıldaya donmuş zemine yuvarlandı. Farnifer'in mızrağı demin yattığım yere inince, çınlayarak buza saplandı. İki elimle mızrağını kavrayıp ifritle boğuşmaya başladım. Fakat Kella da buzdan elleriyle arkadan boğazıma sarılmıştı.

Kurtların efendisi insanüstü bir güce sahipti ama dokuz kurtuluş duasına o da karşı duramadı. Ancak en zor zamanda kullanılmasına izin verilen büyülü kelimeleri yüzüne karşı haykırınca, o çirkin surati daha da soldu. Yeryüzündeki hiçbir halkın lisanına benzemeyen ve bütün kötü ruhlu yaratıkları dehşete sürükleyen sözleri duyunca Kella da parmaklarını gevşetmişti. Duaları okurken Gathaspar'ın Harappa'da öğrettiği diriler âlemine ait yok edici hareketleri yapıyordum. Parmaklarımı Farnifer'in gözlerine soktum; kurtların efendisi bir engereğin saldırısına uğrayan köpek gibi dehşetle haykırarak geriye sıçradı. Buz ifriti Kella ise yerden aldığı meşaleyi hızla gövdesine vurduğumda keskin bir çığlık atarak kaçtı. Böylece düşmanlarımı tek başıma alt etmek üzereydim ki ellerim zincire vurulmuş gibi ansızın kaskatı kesildi. İçimde ne kadar cesaret ve savaşma arzusu varsa, hepsi güneş görmüş kar gibi yok olmuştu. Neye uğradığımı şaşırarak dönüp baktım. Fakat bu defa ne yapsam boşunaydı; yakamı kurtarmam

mümkün değildi. Çünkü karşımda dikilen, ölüm keşişleri in lideri Yuggoth'un ta kendisiydi.

İntikam isteyen şirret bir tanrı gibi karşımda bitivermişti. Gözlerinde şimşekler çakıyordu. Bense kasabın yanında çaresiz bir kuzu, zırhlı arabasını son sürat üstüne süren düşman ordusunun komutanı karşısında silahsız bir asker, gezinen aslanı seyreden yeni doğmuş bir ceylan gibi bakıyordum ona. Yuggoth upuzun ellerini bana doğru kaldırdı. İtinayla törpülenmiş tırnakları, parmaklarının ucunda bıçak gibi parlıyordu. Karşı konulmaz gücü, beni bir köle gibi diz çökmek zorunda bıraktı. "Geber Aras!" diye haykırdı kudretli büyücü, sesi gök gürlemesi gibi yankılandı. "Geber ki lanet sonsuza dek senin üstüne olsun! Layık olmadığı ölümsüzlüğe talip olan aşağılık herif! Yılanı asla yenemeyeceksin!"

"Demek sığındığın o tılsımlı çemberi nihayet terk ettin!" diyen Melikhor'un sözleri çınladı havada birden. Sesinin tonunda telaştan eser yoktu. "Bana bu günleri gösterdiğin için sana şükürler olsun tanrım! Artık elimden kurtulamazsın Yuggoth, yaptıklarının bedelini canınla ödeyeceksin!"

Solgun yüzlü ölüm keşişi akrep sokmuşçasına silkindi. Yüz hatlarında şimdi nefretle hayal kırıklığı, kan dökme hırsı ve gizliden bir korku okunuyordu. Melikhor topu topu birkaç adım ötesinde duruyordu. Kollarını göğsünde kavuşturmuştu. Çehresinde vahşi bir tebessüm vardı. "Beni aldattın!" diye haykırdı Yuggoth. "Nasıl da kandım? Yardım et yüce yılan, beni yenilmez güçlerinle donat!"

Pençeleri andıran elleriyle Seth'in korkunç işaretlerini alelacele havaya çizerken yerkabuğunun altındaki korkunç yaratıkların bile boyun eğdiği, ilkel çağların tanrı tanımaz büyüleri sözlerini söyledi ardı ardına. Yan tarafında yer büyük bir gürültüyle yarıldı ve ömrümde görmediğim, insanın tüylerini ürperten müthiş yaratıklar görüldü. Tiamat'ın yarılan karnından dişlerini gösterip ejderhalar gibi gürleyerek çıktılar ve kendilerini çağıran büyücünün önüne yerleştiler. Birincileri, kol kalınlığında dört hortumu, bıçak gibi keskin pençeleri ve önüne çıkan ezen ayaklarıyla Ayaga'ydı. Kıllı gövdesinden zehirli yılanlar çıkan, üç gözlü Khor hemen onun ardında yürüyordu. Bir sonraki, ağzından alev saçan, aslan başlı ve kartal pençeli Yerlok'tu. En sonuncuları, sümüksü bir zehirli sıvının

koruyucu bir zırh gibi kapladığı pullu gövdesiyle, yılan tanrısını muazzam savaşçısı olan Vanderer'di.

Korkunç yaratıklar, yuvarlanan kayalar gibi Melikhor'a doğru ilerliyorlardı. Fakat dostum onlara karşı bir tek yardımcı seçti; o da Gathaspar'ın Harappa'da Aryalı savaşçıları korkutmak amacıyla kılığına büründüğü Ctor'du. Onun iğrençliğini kelimelerle anlatmak mümkün değil. Harappa'dayken Gathaspar'ın bakmamı istemediği o yarattığı karşımda görüverince kanımın donmuştu. Melikhor, uzaklardaki yuvasında uyuyan Ctor'u uyandırıp çağırabilecek biricik güç olan en etkili yedi ıstırap duasını okuyarak ilkel çağların sessiz, ağzı ve gözü olmayan yarattığına yeryüzüne çıkmasını buyurduğu zaman, o güne dek hiç tatmadığım bir korkuyla titremeye başladım.

Ctor tam üç adam boyundaydı. Gövdesi mide bulandıracak kadar iğrenç, etin içinde kurtlar gibi kimil kimil kaynaşan solucanların oluşturduğu biçimsiz bir yumaktan ibaretti. Ne kolları vardı ne de bacakları. Kocaman başı, aşağılara kadar sarkan ve titreyerek düşmana doğru uzattığı zaman onları kırbaç gibi şaklayarak bulan, organ kalınlığında ve kızılımsı renkte duyargalarla ve yakalayıcı uzuvlarla çevrelenmişti. Dehşete kapılmış ve taşlaşıp kalmıştım. O haldeyken yeniden üstüme atılan Farnifer ve Kella'ya kolay bir lokma olacağım sırada, Melikhor beni sakinleştiren ve kalbime güven veren bir düşünce gönderdi. Hemen demir kılıcımı kaldırıp bütün gücümle etrafımda salladım. İlk kurbanım, aldığı ağır yaraya rağmen tekrar saldıran ağzı salyalı koca kurt oldu. O da bütün ifritler gibi ancak ciğerine girecek delici bir aletle öldürülebilirdi, çünkü bu gölge yaratıkların canı ciğerindedir. Yürekleri yoktur. Canavara o kadar isabetli bir darbe vuramamıştım ama nihayetinde o iğrenç kafasını bir hamlede uçurmayı başarmıştım. Böylece önünü göremeyen gövdesi çaresizce kaçmak zorunda kaldı.

Sonra buz ifriti Kella'yı yere serdim. Kırış kırış boynunu ayağımla yere bastırdım; donmuş kafası eriyip bir su birikintisine dönüşünceye dek yanar haldeki meşaleyi bastım. En sonunda Farnifer'in mızrağını elinden çekip aldım; kendi mızrağını ciğerine saplayınca kambur ifrit hırıldayarak yere yıkıldı ve öldü. Hiç vakit yitirmeden dostuma ve diğer gölge yaratıklar arasındaki kapışmaya döndüm.

Ayaga yerde çaresizce yatıyordu; Ctor onun ezici ayaklarını ve sivri pençelerini korkunç kudretiyle paramparça etmişti. Üç gözlü Khor, canını acımasızca çıkarmak için yılanlı gövdesini sıkı canlı organların içinde tepinip duruyordu. Aslan başlı Yerlok, suskun ifritin üstüne ateş püskürtüyordu ama bu çabası boşunaydı. Ctor'un gövdesinden ayrılan bir yumak zehirli solucan az sonra yüzüne kırmil kırmil kaynayan iğrenç bir maske gibi yapışınca, gözleri örtülen Yerlok ortada körü körüne dört dönmeye başladı.

Ctor'a karşı insanın yüreğine korku salan Vanderer direniyordu yalnızca. Yeşilimsi salyası suskun ifritin iğrenç solucanlarını öldürmüştü, pul pul zırhla kaplı gövdesi de organ kalınlığındaki yakalayıcı uzuvlara karşı dayanıyordu.

Melikhor ise o esnada tek kelime etmeden Yuggoth'la mücadele ediyordu. Karşı karşıya duran iki büyücü gözlerini birbirine dikmiş, sadece düşünce gücüyle çarpışıyorlardı. Dostumun dışarıdan bakınca görülemeyen bu savaştan kısa süre içinde galibiyetle çıkacağına olan inancım tamdı, çünkü ölümsüz birinin iradesini kimse kıramazdı.

Fakat iki rakip arasındaki boy ölçüşmesine birdenbire üçüncü bir ruhun daha katılmaya çalıştığını sezdim. İlk hafif hafif, sonra gitgide artan bir güçle varlığını hissettiriyordu. Nitekim bu yeni düşman az sonra Yuggoth ile birlikte büyük bir öfke ve şiddetle dostumu sıkıştırmaya başladı. Bütün gücünü toplayan Melikhor'un yüz hatlarından ne kadar kaygılandığını okurken, başka birinin müdahalesini beklemediği için gafil avlandığını anladım. Şaşkınlıkla etrafıma bakındıysam da kimseyi göremedim. Nihayet bir süre sonra kırbaçlanmaktan nefes nefese kalmış atların çok uzaklardan gelen sesini işittim. O tarafa doğru daha dikkatli bakınca fırtına gibi üstümüze doğru gelen bir at arabası gördüm. Arabanın üstündeki silüetin karanlık Torimptah Dağı'nın adsız münzevisine ait olduğunu uzun boyundan anladım. Dostuma karşı ikinci bir cephe açmıştı; doğaüstü güçleri, bize doğru yaklaştıkça kendini daha fazla hissettiriyordu.

Melikhor olağanüstü bir gayretle mücadele veriyordu. Ama biliyordum ki aynı anda bu iki güçlü büyücüyü dize getiremezdi. Korkunç yardımcısı Ctor ise hâlâ Vanderer'le boğuşuyor, insanın

kanını donduran ıgıllıklar havayı dolduruyordu. O ana dek dengeli giden savaşta kendi hayatımı ortaya koydum; kılıcımla koskoca Yuggoth'un karşısına dikilerek savaşın kaderini belirledim.

Kudretli büyücü beni fark edince neye uğradığını şaşışıp şöyle bir etrafına bakındı. Cesaretim onu hayrete düşürmüştü, çünkü hafif bir esinti kayadan ve demirden bir dağdan ne koparabilirdi, ben de ona ancak o kadar zarar verebilirdim. Gözleriyle üstüme gönderdiği ateşli ışınlar cildimi yakarken, son anda kılıcımı yüzüme kaldırarak gözlerimi kurtardım. Yuggoth'un dikkatini dağıtmayı başardığım o kısacık an ise ölümsüz dostuma yetmişti: Melikhor büyük bir kararlılıkla ve olanca gücüyle hasmının direncini kırdı, çelikten iradesiyle Yuggoth'un ruhuna girip bir şimşek gibi iflahını kesince, ölüm keşişi çaresizce yere yığıldı.

Torlmphtah'ın efendisi olanları görünce dizginleri kıstı; aramızda ancak yüz adımlık mesafe vardı ama çok geç kalmıştı. Kaşla göz arasında arabasını çevirdi, bir kez olsun karşısına yalnız başına çıkmaya cesaret edemediğı Melikhor'un gazabından korkarak son sürat gözden kayboldu.

Münzevinin kaçtığını gören ve yılanın savaşı kaybettiğini, kendisinin de onun son savaşcısı olduğunu anlayan Vanderer öfkeyle kükreyerek şahlandı, kendini saran Ctor'un uzuvlarından müthiş bir güçle sıyrılıp boğuk boğuk gürleyerek çıktığı toprağın içine geri döndü. Peşinden Ctor da hemen yerin altına daldı.

Dostum Melikhor Yuggoth'un üstüne doğru eğilip bakarken, ölüm keşişinin çehresi kin ve acıyla kasıldı. "Beni tuzağa düşürdün Melikhor!" diye çattı kısık sesiyle. "Ama beni öldüremezsin; tanrın adına yemin ettin!"

"Beni kandırmaya çalışırken, yılanın kanıyla çizdiğin tılsımlı çemberi tez zamanda terk edeceğine dair söz vermiştin" dedi ölümsüz Melikhor. "Tamamen başka bir amaçla olsa da verdiğin sözü tuttun. şimdi sana aynıyla karşılık vereceğim. Zaten hiçbir zaman bozmayacağım o yemini de unutmadım. Benim ettiğim yeminler kutsaldır. Bu yüzden sana el sürmeyeceğim Yuggoth, öl-mene karışmayacağım."

Son sözünü söylerken bana başını sallayarak işaret verdi. Yapmam gerekeni zaten biliyordum. Kutsal kılıcımı kalbine sokarak

ölüm keşiflerinin lideri Yuggoth'un canını aldım. Böylece Melikhor'un yeminini hiçe saymadan hedefine ulaşmasını sağlayan hileye son noktayı koydum. İmtihanın cesareti kanıtlamak ve doğru olanı yapmakla ilgili ilk bölümünü başarıyla geçmiştim.

-VIII-

Sonra Melikhor beni Sarı Irmak vadisindeki Anyang'a götürdü. Orada yaralarım iyileşip bedenim eski gücüne kavuşuncaya kadar iki ay kaldım. Kayıp Ruhlar Vadisi'nde ifritler arasındaki mücadele her ne kadar çetin geçtiyse de bu savaş denemesi gireceğim üç imtihan içinde en kolayıydı. Çünkü kavimlerin kralları ve önderleri en çok yaptıkları savaşlarla övünseler de barış zamanındaki işleri başarmak, öbürüyle karşılaştırılamayacak kadar zordur. Kudret, cesaret ve yiğitlik kahramanları yüceltir, çocuklar da onları hevesle örnek alır ve taklit etmeye çalışır, onlara hayran olup bir tanrı gözüyle bakar. Halbuki bilgiler kan döküp adam öldürmeye pek değer vermezler, çünkü insanların canını almak için sadece güç ve silah kullanmada ustalık gerekir. Gel gelelim insanları hayatta tutmak, onların işlerini, refah ve mutluluklarını temin etmek, çok daha nadiren ve zor ulaşılan akıl gücünü gerektirir. Bu yüzden dünyanın bütün kavimlerinin yalnızca büyük cengâverleri değil, bilgi ve hünerleriyle insanları iyiye doğru yönlendiren rahipleri, hekimleri ve eğiticileri diğerlerinden daha fazla yüceltmesi gerekir. Güneşi doğduğu yere kadar izleyip kızıl derili insanları bulduğum zaman, bana da böyle soylu görevler yüklenmişti.

Anyang, Sarı Irmak'ın genişçe bir kavis çizdiği noktada yükselen, tepesi düz, muazzam bir kayanın üzerine inşa edilmiştir. Bu göz kamaştırıcı şehir, şimdi her biri farklı bir ülkeyi temsilen dünyanın dört bir yanından getirilmiş değerli taşlar ile aralarındaki oluklarda hiç donmadan akan gümüşün nehirleri ve denizleri sembolize ettiği muhteşem kabrinde yatan büyük bir kral tarafından henüz dört kuşak önce kurulmuş.

O debdebeli kabrin içini, nöbetçilerin sözlerine bakılırsa yüz elli yıldır hiç sönmeden yanan meşaleler aydınlatıyordu. Toprak-

tan yapılmış heykellerin içindeki cinler, orayı hırsızlar ve yağmacılardan korumak için duvarların gizli girintilerinde ellerinde ok ve yaylarla yorulmak nedir bilmeden pusuda bekliyorlardı. Kralın ve hanedan mensuplarının mezarlarında özenle saklanmış, hesaba sığmayan hazineler yatıyordu. Ölen hükümdarın yanı sıra savaş arabasının, muhteşem koşum takımlarıyla atlarının, boynu çingiraklı av köpeklerinin, servetinin ve kullandığı silahların, ayrıca karılarının ve bütün hizmetçilerinin gömülmesi sarı benizli insanlarda da âdettir. Rahipler kabirleri mühürleyip kapamadan önce batıl bir inanışla ölümler diyarından çıkıp gelerek dirilerden acımasızca intikam almalarından korktukları için ölümlerin bacaklarını itinayla kırarlar.

Anyang halkı, bozkırların vahşi sakinlerine karşı şehrin etrafına çektikleri, tılsımlı ejderha ve sığır resimleriyle süsledikleri yüksek surlara güvenir. Kuzeyden ve batıdan sürüler halinde saldıran düşmanlarına karşı meydan savaşı vermeye yetecek kadar savaşçıya sahip olmadıkları için çok sayıda yırtıcı hayvan yetiştirmiş, koca koca filleri, muazzam yaban öküzlerini, çizgili aslanları, vahşi leoparları, sivri dişli kurtları ve iri kuşları terbiye etmişlerdir. Ellerindeki bütün erzağı verimli toprağın altına kazdıkları büyük mağaralarda saklarlar. O depolardaki toprak ve tunç küplerde, bütün Anyang ahalisini aylarca besleyecek kadar yemek ve gıda maddesi, yeşim, beyaz kireçtaşı ve sarımsı mermerden oyulmuş dehşet verici heykellerin muhafazasında tutulur.

Zeki ve becerikli olmalarına rağmen, sarı benizlilerin kendine güveni yok denecek kadar azdır. Her işlerinde öncelikle inandıkları tanrılara sormaya özen gösterir, bunu da çok tuhaf bir tarzda yaparlar. Kâhinleri kâh savaşa girecek bir komutanın veya ava çıkacak bir avcının, kâh erkek evlat sahibi olmak isteyen bir adamın, hekime görünecek bir hastanın veya uzun bir yolculuğa çıkmaya niyetlenen bir tacirin sormak istediği soruları bir kemiğe, mümkünse bir sığırın kürek kemiğine yahut kaplumbağa kabuğuna büyülü çizgiler halinde kazırlar. Sonra çizdikleri parçayı, içinde yarıklar oluşuncaya kadar kutsal bir ateşin üstüne tutarlar. Oluşan çatlakların kendi çizdikleri çizgilerle kesişme tarzına göre geleceği tahmin edebilmeyi umarlar. Sonra o kemikler tapınağa getirilir

ve oradaki kutsal toprağa bir daha çıkarmamak üzere gömülür. Yedi yüce rahipten biri olan ve Melikhor ile birlikte güneş tanrısının tapınağında ziyaret ettiğimiz Tao'nun yanında kutsal kehanetler için kullanılan kemiklerin gömülü olduğu toprak, on adam boyunca bir tümsek halini almıştı.

Ömrümün otuz dördüncü senesinde, gündönümüne dört gün kala sıcak bir bahar sabahı, bir sonraki görev yerime doğru yola çıkmak üzere Anyang'ı terk ettim. Gathaspar'ın öğüdüne uyarak güneşe doğru yol aldım. Karşıma kıyılarında kimsenin yaşamadığı uçsuz bucaksız bir deniz çıktı. Orada yüce tanrıya yalvararak attığım kutsal tahta parçaları, bana kuzeyi işaret ediyordu. Günler, haftalar ve aylar boyunca, havası giderek soğuyan topraklarda yolculuk yaptım. Yürüyüşüm esnasında pek çok şaşırtıcı olayla karşılaştım. Atlara binmiş vahşi insanlar gördüm. Sonra oklarının ucunu kemikten yapan ve bunlarla balıktan ziyade köpeğe benzeyen, bu yüzden de deniz aslanı olarak adlandırdıkları bir su hayvanını avlamaya çalışan, pöstekilere bürünmüş avcılara rast geldim. Kuzey yıldızına doğru günlerce yol aldım, ta ki erimeyen karlar ayaklarımın altında gıcırdayıncaya ve güneş ufukta solgun bir disk şeklinde görününceye kadar. İstikametimin doğru olduğundan bir an bile kuşku duymadım.

Göz alabildiğine uzanan sessiz ormanlardan geçtim, dorukları karla kaplı dağlara tırmandım, kıyılarını tanımadığım, acayip kavimlerin mesken tuttuğu büyük akarsuları aştım. Rahipleri beni kardeşçe karşılarken avcıları da atların yerine iri iri köpeklerin çektiği tekersiz arabalarla buzdan bahçelerden, ısıldayan yollar-
dan ve cam gibi köprülerden geçirerek daha da kuzeye götürdüler. Soğuktan kaskatı kesilmiş topraklar geride kaldı, karşımıza karla örtülü bir deniz çıktı. Tanımadığım adamlar beni balık kemiğinden ve kaygan hayvan derisinden yapılmış bir kayığa bindirdiler, kürek çeke çeke yaptığımız yolculuğun ardından başka bir yerde karaya çıkardılar. Oranın terk ettiğimiz topraklardan hiçbir farkı yoktu. Yeniden güneye yöneldim; günler, haftalar ve aylar boyunca yürüyerek yalçın kayalıklar, devasa buzullar ve başı dumanlı dağlar aştım. Güneş tekrar ısıtmaya başladığında kendimi yaban ellerde kaybolup uzun yıllar sonra evine dönen bir evlat gibi hissettim.

Yıldızlara dek yükselen ve kalın gövdelerini yirmi adamın bile kucaklayamayacağı muazzam ağaçlar gördüm. Bizim bildiğimiz kuzudan ve oğlaktan daha iri balıklar yedim. Ok ve yayla bir insanı rahatlıkla kapıp götürebilecek kadar büyük kuşlar avladım. Mızrağım ile fil kadar iri sığırlar devirdim, ağzında bir öküzü taşıyabilecek kadar güçlü aylar öldürdüm. Gümüş ve altından akarsular gördüm, bakır ve kalaydan dağlar aştım, değerli taşların ve mücevherlerin sıradan çakıl taşları gibi bol olduğu sahillerde dolaştım. O ülke işte öylesine muazzam hazinelerle donanmıştı.

Gel gör ki orada yaşayan insanların bu servetlerde gözü yoktu, tek ihtiyaçları yiyecek ve bedenlerini sıcak tutacak giysilerdi. Sayıları fazla kalabalık değildi. Madenlerin değerini bilmedikleri için de onlardan yararlanmaktan çok uzaktılar. Yoksuldular. Ağaç kabuğundan yapılmış kulübelerde barınıyor, meşe palamudunu ezerek elde ettikleri acı undan ekmek yapıp yiyor ve denizden topladıkları midye kabuklarını en değerli mücevher sayıyorlardı. Erkekler saçlarını omuzlarına kadar uzatırken, bütün kadınların saçları kökünden kazınmıştı. Onları avcılara ip ve urgan, balıkçılara ağ yapmada kullanılıyordu.

Ormanların derinliklerinde dağınık bir halde yaşayan ve çoğu zaman en yakınındaki komşularını bile tanımayan kabilelerin taptığı tanrıların istisnasız hepsi, kendini insanlara dehşet verici asık çehreleriyle gösteriyor, bu yüzden onlardan korkuyla karışık bir hürmet görüyorlardı. O insanların en garip tarafı, Babil'in toprağından pişirilmiş tuğlalar gibi kırmızı tenli olmalarıydı.

Sürekli güneye doğru yol alıyor, ikinci imtihanı nerede vereceğimi bildirmesini umduğum ıslıl ıslıl güneşten bir işaret bekliyordum. Çöller, bataklıklar, ovalar ve dağlar aştım, çıplak bozkırlardan ve sık ormanlardan geçtim. Bir süre sonra güneş tenimi yakmaya başladı. Kalın kürkleri çıkarıp yolda karşılaştığım orman köylülerine verdim ve onların yerine aldığım ince elbiseleri giydim. Nihayet gitgide daha fazla sayıda insana rastlamaya başladım. Yalnız yaşayan avcılar dağınık kulübeleri, yerini çalışkan çiftçilerin şirin köylülerine ve hattâ giderek küçük şehirlere bıraktı. Şehirlerin kızıl derili sakinlerinin bedenlerinde ve çenelerinde bir tek tüy yoktu, sadece saçları vardı. Bu yüzden onları başlangıçta sakalsızlar olarak ta-

nımlamak zorunda kaldım. Onlarsa kendilerine güneşin oğulları diyor ve beni başında duman tüten dağların ve yalçın kayalıkların kuşattığı uzunca bir vadide kurulu başkentlerine ısrarla davet ediyorlardı. Kızilderililer, duman çıkaran dağların ölümler diyarına inen uçurumlar olduğuna inanıyorlardı.

Dünyanın en zor ve en tuhaf dillinden geldiği için adını Yunanca konuşan birinin telaffuz edemeyeceği o şehirde, kaderim ümit ettiğim hedefe ulaştığımı ve oraya yerleşmem gerektiğini bildiren işaretleri nihayet verdi. Yığma topraktan yapılmış ve bu haliyle Mısırlıların anıt mezarlarını andıran bir tapınağa doğru, ışığın ve gölgenin kadim dualarını okuyarak yürüdüm. Geniş meydanı dolduran kalabalığın arasına girdiğimde, korkuyla çekilerek yolumu açtılar. Rengârenk kıyafetlere bürünmüş rahipleri beni müthiş bir heyecanla karşıladılar; boyalı sandıkları cildimi elleri ve tırnaklarıyla yoklarken, kızıl derili insanların tanrılarını övmek için söylediklerini sonradan öğrendiğim hürmet dolu pek çok kelime dökülüyordu dişlerinin arasından. Tapınağın geniş merdivenlerini usul usul tırmanarak en üst kata çıktım. Orta yerde, güneşi temsil eden kutsal işaretlerle süslenmiş yuvarlak bir taş duruyordu. O pürüzsüz ve itinaayla şekillendirilmiş taşa doğru yöneldiğim sırada, başı ve bedeni renk renk kuş tüyleriyle bezeli, kısa boylu, yaşlı bir adam yolumu kesti. Kızilderili halkın baş rahibi Talpek'ti bu, hemen önümde diz çöktü. O esnada bulutlar ikiye ayrıldı, parlak güneş ışınları üstüne düştüğünde yuvarlak taş saf altın gibi ışıldayıverdi. Kalabalıktan sevinç çığlıkları koptu o an. Talpek beni inandığı tanrının oğlu olarak gördü ve elindeki asayla birlikte halkının üstündeki bütün hükümlerlik yetkilerini bana verdi. Barıştan yana olan işleri yerine getirmem gereken ülkeyi bulduğumu anladım ve böylece ikinci imtihanım başlamış oldu.

O ülkede sekiz sene boyunca kral ve baş rahip, hekim, taş bıçağımla kurban ayinlerinin idarecisi, eğitici ve öğretici olarak yaşadım; o kavme bildiğim bütün kutsal bilgileri verdim. Zalim ifritleri memnun etmek uğruna, kendi ırkından insanların yüreğini canlı canlı kesip çıkaran büyücüleri tapınaklarından kovdum ve şiddetten yana olan reislerini etkisiz hale getirdim. Kabileler arasındaki bütün kavgaları uzlaştırdım; güç sahipleri ve garipler, zenginler ve

fakirler, güçlüler ve zayıflar arasında barışı sağladım. Güneş tanrısının dağınık haldeki şehirlerinden bir devlet kurdum ve onun ülkesini yurt edindim. Üç ölümsüz büyücü kendi bölgelerini nasıl idare ediyorlarsa, ben de o toprakları kendi himayeme aldım. Yaptığım işler beğeniliyor olmalıydı, çünkü tanrı da bana yardım ediyordu.

Kızilderililer o zamanlar yazı nedir bilmiyorlardı ama ben onlara okuyup yazmayı öğrettim. Saymayı bilmiyorlardı, hesap yapmayı öğrettim. Zaman kavramından habersizdiler; bense çiftçilerin ekim ve hasat dönemlerini, avcılarının en verimli av mevsimini, rahiplerin bahtın açık olduğu zamanları bilmeleri ve önceden kestirebilmeyi öğrenmeleri için kuşaklardır alışlagelmiş biçimde günleri, ayları ve yılları kaydetmelerini buyurdum.

Hâlâ taştan silahlarla savaşıyorlardı. Onlara bakır ve kalayı ateşin hararetiyle eritmeyi ve tunca dönüştürmeyi gösterdim. Liflerden ördükleri yahut tuhaf tuhaf ağaçların çabuk kuruyan öz suyundan yaptıkları kapları kullanıyorlardı. Ben onlara çömlekçi tezgâhı ve demirci körüğü yapmayı gösterdim. Deniz ve göllerin kıyısından ayrılmadan balık avlıyorlardı. Bense demet demet kamıştan kayık yapmalarını tavsiye ettim. Orası, tanrının verdiği pek çok nimetle donanmış, verimi bir ülkeydi. sunduğu hazinelerden yararlanmak için gereken tek şey bilgiydi.

Kızilderililer ağaç kazıklardan ve palmiye yapraklarından yapılmış kulübelerde barınıyorlardı. Taşları düzgün bir biçimde yontarak sağlam evler kurmayı gösterdim. Kadınlar kemikten ve hayvan boynuzundan ziynet eşyaları kullanıyorlardı. Ben onlara altın ve gümüş bulmayı gösterdim. Dehşet salan ifritlere ve doğal hayatı oluşturan temel unsurların cinlerine yakarıyorlardı. Onlarla uzun uzun konuşarak öğütler verdim. Böylece o zamana dek kendilerine büyük sıkıntılar yaşatan gölge yaratıklardan duydukları korku, çam ağacının dallarını ağırlığıyla eğen kar gibi döküldü ve yürekleri ferahladı.

Artık tahıl, kabak ve fasulye ekiyor, meyve ve sarısabır bile yetiştiriyorlar. Sık ormanlar içinde geyik ve antilop avlıyor, o güne kadar gördükleri yerde arkalarına bakmadan kaçtıkları benekli panterlere bile cesurca yaklaşabiliyorlar. Yük hayvanları yağmur mevsiminde çamura batmasın diye, Harappa'nın eski sakinleri

için tanrıların bana acıdıkları şeklinde açıklayabiliyorum ancak. Gel gelelim, adamlarımla birlikte bize tamamen yabancı insanların arasına düşmek yerine, Yunanlılar gibi yakın ve dost bir kavimden gelen ve bizi misafir bilip geleneklere uyarak ağırlayan bir krala rastlamak, tanrının bize sunduğu bir lütuf olsa gerek.”

Bu dalkavukça sözler beni uyandırmalıydı, çünkü Fenikeliler ve Yunanlılar öteden beri birbirine düşman iki kavimdi; hemen hemen her limanda kıyasıya mücadele eder, yakaladıkları yerde birbirlerinin mallarını yağmalarlardı. Asıl buna dikkat etmem gerekirken, doğudan geldiğini öne sürmesine takıldım. Halbuki ben Mısır, Asur ve Babil’den beri sürekli güneşe, yani doğuya doğru yol almıştım; Buna göre, Nil toprakları gibi Fenike de bulunduğumuz yerin batısında kalıyor olmalıydı. Ama o an için gemi sahibinin fırtınanın dehşetini henüz üstünden atamadığına, bu yüzden artık nerede olduğunu bile tayin edemediğine kanaat getirdim.

“Geminin yelkeninde, benim de inandığım güneş tanrısının sembolü var, demek ki sen dindar bir adamsın” diye konuştum. “Sana yardımcı olmak isterim. İnan ki anlatsam da anlayamayacağın bazı sebeplerden dolayı Mısır’a gitmek üzere yola çıkmaya niyetliyim. Eğer istersen, yurduna giden doğru yolu bizzat göstereyim. Hem bu yolculuk benim için de kolaylık olur, çünkü gemiyle denizlerde yolculuk yapmak, dağları ve çölleri yürüyerek veya arabayla aşmaktan daha zor değil. Zaten vaktim dar. Sense bu işten zararlı çıkmazsın. Ücretini bol bol veririm. Altın ve gümüşün benim için bir değeri yoktur, çünkü bende onlardan yığınla var.”

Bu sözleri duyunca gözleri ışıldayan Fenikeli, düşünceli bir tavırla sakalını sıvazladı. “Sana olan minnettarlığımı göstermek için bana bundan daha iyi bir fırsat veremezdin ey krall” diye karşılık verdi. “Hazinelerini gönül rahatlığıyla gemimin ambarına yükletebilirsin. Onlara kendi malım gibi göz kulak olurum. İki gün içinde bu kıyıları terk edeceğiz, çünkü adamlarım böyle yabancı topraklardan korkar ve yurtlarını özlerler. En kârlı alışverişi yapacak olsak da onları burada daha fazla tutamam. Zaten o zamana kadar çoktan alacağımızı almış, vereceğimizi vermiş oluruz. Halkın Fenike işi erguvan renkli kumaşlarını beğenmiş görünüyor. Artık senin hazırlanmanı bekleyeceğiz!”

Ondan hiç kuşgulanmamıştım; kendisi ve adamları barıştan yana tacirler değil de haydut ve esir avcıları olsalar bile, bana bir zarar vereceğine inanamayacak kadar kendime güveniyordum. Hangi kutsanmamış kılıç bir büyücüyü yaralayabilir, ölümsüzlerin sahip olduğu bilgiler istediği gibi kullanabilen rahibi hangi zincir zaptedebilirdi? Bu düşünceyle ertesi gün hizmetçilerimi topladım.

“Aranızdan ayrılmak zorunda olduğum vakit geldi kardeşlerim” diye konuştum. “Size verdiğim emirlere uyun ve hiçbir zaman cesaretinizi yitirmeyin! Deniz ötesindeki ülkelerde beni bekleyen kutsal görevleri yerine getirdikten sonra geri döneceğim. O güne dek barış içinde yaşayın!”

Ağlayarak beni bırakmak istemediklerini söyleseler de onları dinlemedim. Gathaspar’ın çağrısı ve ona verdiğim söz daha önemliydi benim için. Yolculuğumun daha sonraki safhaları için lazım olacak altın ve mücevherle dolu sandığın yüklendiği gemiye hiçbir şeyden kuşgulanmadan bindim. Fenikeliler ipleri çözdüler ve benimle birlikte yelken açtılar.

Gemi sahibinin karşısına çıktığımda kızıl derili insanların ülkesi ufukta gözden kaybolmak üzereydi. “Okyanusta batıya açılmak için şimdi dümeni sola kıрман gerek, yurduna giden doğru yol o tarafa!” diye izah ettim.

“Batıya mı?” diye karşılık verdi adam. “Ama biz doğudan geldik!”

“Hayır, yanılıyorsun” dedim cevaben. “Bana güven, ne diyorsam onu yap!”

Adam bir kahkaha attı. Aynı anda başımın arkasına aldığım müthiş bir darbeye güverteye kapaklandım. Bayılmışım.

Sert bir darbeye hafızalarını yitirenlerin ayıldıkları zaman bambaşka insanlara dönüştüklerini sık sık duyardım. Ondan sonra, bir zamanlar en iyi bildikleri şeyleri bile hatırlamaz, hattâ arada sırada yeni doğmuş bir çocuk gibi davranırlardı. En usta hekimler dahi bu hastalığı iyileştirmekte zorlanırdı. Başardıkları zamanlarda ise bu ancak hastanın ya ana-babasını ya da sevgili karısını birden karşısında buluvermesiyle eski hayatını bir anda hatırlaması sayesinde olurdu. Benim başıma da aynısı gelmişti: Ayıldığımda adımları ve nereli olduğumu hatırlamıyordum. Kimdim ben, nereden gel-

miştim, hayatımı nerede geçirmiştim ve kaç yaşındaydım? Hiçbir şey bilmiyordum. Diomedes'i, Gathaspar'ı, yaşadığım maceraları ve kızıl derilli insanların arasında geçen mutlu günlerimi unutmuştum. Küreklerin başında sımsıkı zincirlenmiş bir halde, güçlü kollarıyla gemiyi dalgaların üstünde yürüten esirlerin arasında oturyordum. Ruhumun sahip olduğu güçlerden habersizdim. Evet, hafızamı öyle sine yitirmiştim ki beni aldatan, soyan ve esir alan adama karşı bile bir nefret duymuyor, aksine, köle olarak doğduğumu sandığım için yaşadığım o hayatı yadırgamıyordum. Halimi abuk fark eden Fenikeli hiçbir şey söylemediği gibi benimle alay da etmedi. Yaklaşık altmış günlük bir yolculuğun ardından kazasız belasız ulaştığımız Tarşış'te beni bir esir tacirine sattı. O da iki düzine esirle birlikte güzel Sikuliya Adası'nda bir Yunan şehri olan Thapsos'a götürdü. Orada meşin ve demir zırhlara bürünmüş bir savaşçı yanımıza geldi.

"Ne talihsiz başınız varmış, kuru ekmek yiyenler!" diye konuştu Yunanca. "Bir kez olsun şöyle yağlı bir kızartmayla kendinize gelmek istemez misiniz? Pis su yerine, içinizi serinletecek şarap yudumlamayı veya sert küreklerin yerine kadınların ince bellerini kavramayı arzulamaz mısınız? şimdi size erişilmez birer hayal gibi görünen bu işler, benim her gün tattığım sıradan hazlardır. Her an elimin altında hazır dururlar. Ama bu sizden çok daha güçlü olmamdan kaynaklanmıyor. Çünkü sizin de muhteşem pazularınız var, üstelik bedenleriniz de ağır işten dolayı gayet dayanıklı hale gelmiş. Hayır, sırf sizden daha akıllı olduğum için bu zevkleri bol bol tadıyorum. Ben gücümü hantal bir tahta gemiyi inatçı rüzgâra karşı denizde yüzdürmeye harcamıyorum. O zaman bir dolabın etrafında dönüp duran kör eşekten farkım kalmazdı! Hayır, eğer rüzgârlar aklınızı başınızdan almadıysa siz de kendime başka bir meslek seçtiğimi bir bakışta anlarsınız. Ben bir savaşçıyım, size de beni örnek almanızı tavsiye ederim. Fırsat ayağınıza geldi. Güçlü bir kral olan efendim, ganimet için çıkacağı bir seferde yanına alabileceği cesur adamlar anyor. Sarsılmaz bir sadakatle hizmet edeceğinize dair yemin ederseniz sizi hürriyeti ize kavuşturayım diye, yanıma bol bol bakır sikke verdim şimdi söyleyin bakalım, hanginiz daha önce savaşa katıldı?"

Hemen hemen bütün esirler bir adım öne çıktı. “Çöz bizi ey yabancı, çöz ki savaşılabileceğimizi sana ispat edelim!” diye vahşice bağıştılar zincirli ellerini havaya kaldırarak. “Eğer sözünü tutup nihayet midemizi ve belimizi şenlendirmemize izin verirsen, seninle ölüme bile gideriz!”

Kır saçlı savaşçı keyifle gülümsedi. Sonra beni fark edince yanıma geldi. “Ya sen?” diye sordu. “Düzgün bir duruşun var, vücudun da yara izleriyle kaplı. Hayatında bir kez olsun savaşa katılmadın mı? Peşimden gelemeyecek kadar korkak mısın, yoksa tahta küreklere mi sevdalandın?”

“Bilmiyorum” dedim cevaben.

“Bundan sana hayır gelmez” diye lafa karıştı esir taciri. “Çünkü kendisiyle ilgili hiçbir şey hatırlamıyor. Adını bile bilmiyor. Onu bana satan adam Gebal’den bir tacirdi; son yolculukları esnasında bu zavallının yelken direğinden güverteye düştüğünü, başını sertçe çarptığı için bütün bildiklerinin aklından uçup gittiğini anlattı. O günden beri hiçbir şey hatırlamıyormuş. Eski efendisinin tanrıları kızdırmamak için alıp sakladığı ve şu keten kese içinde bana emanet ettiği türlü türlü tılsımlarla bezeli değersiz bir zincirden başka bir şeyi yok. Adı olmadığı için ona ‘hiç kimse’ diyordu. Ucuz bir fiyata sattı, ben de ondan fazla bir şey kazanacağımı ummuyorum. Bir bakır sikkeye bırakayım onu sana.”

“Hiç kimse için bir bakır sikke ha?” diye güldü savaşçı. “Çok iyi bir alışveriş! Ama dostlarım böyle eğlencelere bayılırlar. Ondan bahsettiğimde eminim keyifleri yerine gelecektir. Çöz bakalım, onu da alıyorum, yakında yavan ekmek yerine yağlı et yemek isteyen şu altı kişiyi de!”

Bir süre daha fiyat üzerine pazarlık yaptılar. Sonra savaşçı bizi esir tacirinin dükkanından çıkardı. Köle olduğumuzu herkes anlarsın diye saçlarımız kazındı. Bu halimizle artık kaçmamız imkânsızdı. Yabancıнын peşine takıldık. Böylece adsız bir ücretli asker olarak tanımadığım bir efendinin hizmetine girdim.

DOKUZUNCU BÖLÜM

DIOMEDES

İnsan hangi yola saparsa sapsın, o daima kaderin kendisi için belirlediği yoldur. Gerçi pek çok insan, karar vermekte özgür olduğunu ve gideceği yolu kendinin seçebileceğini düşünür ama aslında onlar da bütün herkes gibi kaderin kendini yönlendirdiği yolda yürür.

Kendisine iki farklı imkân sunulan bir adam bunlardan birini seçse ve sonra bir bilge, verdiği kararın önceden belirlenmiş olduğunu söylese, o adam belki şöyle cevap verecektir: “Ama ötekini de seçebilirdim!..”

Bunu söyleyen, ötekini değil de kendisi için belirlenmiş olan iki şeyden sadece birini seçtiğini göremediği gibi, gerçekte sahip olmadığı hürriyetinin bulunduğunu zanneder. Aptal bir koyun da otlarken sağa veya sola rast gele gidebileceğini sanır. Halbuki aslında kendisi hissetmese bile gözü açık bir çoban tarafından yönlendirilmektedir ve saptığı yolun onu gür otlaklara mı yoksa kasa-ba mı götüreceği onun için hiç fark etmemektedir.

Böylece bir insanın yakaladığı bütün mutlulukların onun çalışarak elde ettiği kazanç değil, daima tanrının verdiği birer armağan olduğu ortaya çıkar. İnsanın yapabileceği bütün iyilikler, aslında tanrının ona yaptırmak istediği iyiliklerdir.

Fakat bu, hiç kimseyi yaptıklarının sorumluluğundan kurtarmaz. Nasıl ki insan yaptığı güzel işlerin meyvelerini ve karşılığını

alıyorsa, aynı şekilde kötülüklerinin de cezasını çekmesi gerekir. Onu bu mecburiyetten bir tek şey kurtarabilir: Bu, günün birinde kötülüğü yeryüzünden kovacak ve insan ruhunu bütün fenalıklardan ve topraktan yaratılmanın getirdiği zaatlardan arındıracak olan güçtür.

Bu yüzden sana çizilen yolda yürül Tanrıya inanarak dua et ki kısmetini kolaylaştırsın. Yine de ümidini yitirmeden zorluklara göğüs ger! Çünkü sana yalnızca bir kereliğine bahşedilen hayatın gereğidir bu. Kader, nihayetinde keskin bir bıçağın kopardığı incecik bir ip değildir yalnızca. O, insanla tanrıyı birbirine bağlayan bir bağdır ve fani insanın ölümsüz bir ruha sahip olduğunun kanıtıdır.

Ödipus bilmeden babasını öldürdü ve kendini, annesini ve bütün halkını rezil etti. En sonunda işlediği günahın farkına vardığında, kendi gözlerini kör etti. Fakat ölümsüz ruhu fani bedeninden daha güçlüydü: Onun ruhu başına gelenlerin kaderin bir cilvesi olduğunu anladı ve aklın kabullenemeyeceği şeylere katlandı. Bu yüzden insanlar Ödipus'u yüceltiler ve bugüne kadar ondan hep hürmetle bahsettiler. Tydeus'un oğlu, Argos Kralı Diomedes kahraman olmak için dünyaya gelmişti. Adı Akaların ülkesinde bir yıldız gibi yükseldi. Hiçbir zaman haksızlık yapmadı. Yine de kısmetine acılarla dolu bir hayat düşmüştü. Bütün ömrü çile ve hayal kırıklıklarıyla geçti. Ama Diomedes kaderinin çizdiği yolda hep büyük bir cesaretle yürüdüğü için şanı ölümsüz olacak.

Bin yıl önce Mısır Firavunu Üçüncü Ahtoes, oğlu ve veliahdı Merikare için yazdığı bir kitapta şöyle diyor: "Yıkıldığını yeniden yapmak, yaptığını yok etmek ve iyi yaptığı bir şeyi düzeltmek isteyen bir adam hiçbir şey elde edemez. Her darbe, misliyle karşılık görür. Her işin varacağı nokta, eninde sonunda budur."

Sen de bir insan olarak kaderinle çekişmeyi bırak! Hayat elindeyken, ölümsüz güçlerle mücadeleye girişenlerin üstüne çık. Tarihin karanlık sayfaları onların ışıldayan iskeletleriyle doludur.

-I-

Biraz hantal olan tombul savaşçı, bizi en kısa yoldan Thapsos'un efendisinin limana hakim bir tepede kurulu şatosuna çıkardı. Yapı

tamamen taş k t lelerinden in  a edilmişti ama Argos ve Ugarit'in krallarının evleri kadar büyük değildi, hele Babil ve Mısır saraylarının yanında lafı bile edilmezdi. Orada bizi küçük bir odaya aldılar. Temiz suyla yıkanıp sıcak yağ ve mis kokulu merhemlerle kendimize geldik.  st m zdeki lime lime olmuş paçavraları da yeni elbiselerle deği tirince, emrindekilere yalnızca sertlikle değil, aynı zamanda iyilik ve anlayışla muamele eden bir efendinin mülkünde bulunduğumuzu düşünerek sevindik. Sava  ı bizi bir süre sonra geni  e bir salona götürdü. İçeride tepeleme yiyeceklerle dolu bir masanın başında be  cengâver daha oturuyor, koca koca testilerden şarap içiyorlardı. Kılavuzumuz zırhı gümüş işlemeli, uzunca boylu bir adamın yanına gitti.

“İ te yeni hizmetçilerin, ey krall” dedi keyifle bizi göstererek. “En güçlü olanları aldım yalnızca. Umarım yaptığım seçimden memnun kalırsın. Tanrılar aşkına, uzun uzun pazarlık yapmak zorunda kaldım. Tacir vicdansız bir dolandırıcı  ıktı. Bakır sikkelerini idareli kullanmasaydım, eminim bana sakat birini bir ulak veya k r birini usta bir okçu olarak satmaya kalkacaktı. Hattâ belki kendi babasını forsa, öz kızlarını yosma olarak verecekti. Tabii ben de eşek değilim, anam babam sürekli dikkatli olmamı    tleyerek yeti tirdi beni. O d zenbazın beni kazıklamasına izin verecek değildim yal Evet, o kadar iyi bir alışveriş yaptım ki içlerinden birine sadece bir bakır sikke verdim.”

“ yle mi?” diyerek merakla öne doğru eğildi efendisi. “Kimmi  bu kadar ucuza aldığın?”

“Belki inanmayacaksınız!” diye bağırdı savaşçı sevinçe ellerini çırparak. “Onun adı ‘Hiç kimse’!”

Dostları  a kınlıkla onu süzdüler, sonra ayya lar gibi bağrı arak  amataya ba ladılar. Ellerini dizlerine vura vura gülüyor, yerlerinde duramıyorlardı. İçlerinden en irisi, burnu yarık, yontulmamı  bir insan azmanıydı; kemirdiği koyun budunu arkasına doğru fırlattı. “Aklını yitirmiş bu!” diye bağırdı. “Hiç kimseyi almak için bir bakır sikke vermiş, bir de en kârlı alı veri i yaptığını zannediyor! Bo a geçen zaman, sana gerçekten hiç iyi gelmedi dostum! Zaten ku  kadar aklın vardı, anlaşılan şimdi o da kafandan buharla ıp gitmiş. Artık kralın malını aptalca sokağa atmaman için seni alı veri e bile

yalnız göndermemek lazım. Belki de yakında kendi pisliğine basıp düşerek boynunu kırmayasın diye dostlarının koltuğuna girerek seni tualete götürmeleri gerekecek!”

İnsan azmanının yanında, gözleri fıldır fıldır dönen çelimsiz bir cengâver oturuyordu; onun da saç sakalı ağarmıştı. “Yaptığımız onca yolculuk sırasında bir sürü ahmak gördüm” diye atıldı. “Ama sen içlerinde en aptal olanısın! İçkiye düşkünlüğün de zaten malum. Madem sikkeyi önüne gelen ilk meyhanede harcamak zorunda kaldın, dönünceye kadar makul bir bahane düşünseydin barıl!”

“Meyhane de mi harcamış? Yok canım!” dedi yanında oturan alaycı bir ses tonuyla; ince yapılı, tek gözlü bir adamdı. “O kıymetli sikkeyi götürüp satılık yosmalara yedirmiştir. Şehvetinden kaç zamandır kafası dumanlıydı zaten. İyice kudurmuştu, gözü hiçbir şey görmüyordu! Nerde onda güzel bir kızı kandırarak yetenek, hele ahmaklığı bir de çirkinlikle birleşmişken!”

“Hayır dostlarım, aşktan değil” diye müdahale etti yaşlı ama kuvvetli bir savaşçı hissiz ses tonuyla, onun da sağ bacağı yoktu. “Bu iğdiş beygirin satılık yosmalarla ne işi olabilir? Bana öyle geliyor ki duvara dönüp işerken sendeleyerek başını vurmuş, oraya yığılıp kalınca da gaspçı sokak çocuklarına kolay bir yem olmuştur.”

Bu sözler üzerine yeniden kahkahalara boğuldular. Tek gözlü cengâver gülerken boğazına kaçan bir kemik parçası yüzünden az kalsın boğuluyordu. Burnu yarık insan azmanı sırtına sert bir yumruk indirmesiyle adam tehlike büyümeden kemiği çıkarıp ferahlayarak geçirdi.

Bizi şatoya getiren savaşçı, dostlarının incitici sözlerine kızmak yerine keyifle güldü. “Kuşçunun ökse kurup kurnazca serptiği yeme hepiniz aç kuşlar gibi daldınız” diye açıklamaya girişti. “Bakır sikkeyi kesinlikle boş yere harcamadım. ‘Hiç kimse’ dediğim o adamın da sizin gibi iki eli, iki ayağı, bir de başı var. Ancak adını, kim olduğunu ve nereden geldiğini bilmemesine rağmen, sizden daha zeki görüldüğü kesin. Bu yüzden de sizin gibi boş laflarla kendini rezil etmektense, her zaman daha iyi bir yol olan susmayı tercih ediyor!”

O böyle karşılık verince, demin alay eden cengâverler, sürünün önünde giden koçu birden kayaların arkasında gözden kay-

betmiş koyunlar gibi birbirlerine bakakaldılar. Asil çehreli, pazuları adaleli liderleriyse beni tepeden tırnağa süzdü. "Demek kendine 'Hiç kimse' diyorsun, öyle mi?" diye sordu tok bir sesle. "Doğruyu söylemek gerekirse, çok garip bir isim. Ne anlama geldiğini yeni yeni fark ediyorum. Her neyse, kolların fena sayılmaz. Gövdende de sayısız yara izi var. Yiğitlerin kapıştığı savaş meydanında en azından bir kez bulunduğuna eminim. Kendine ve daha önceki hayatına dair hiçbir şey hatırlamıyorsun, nasıl oldu bu?"

Bir tanrıya bakar gibi baktım ona. Sesi garip bir biçimde hiç de yabancı gelmiyordu ama bunun sebebini bir türlü anlayamıyor, aklımı bir türlü toparlayamıyordum. "Bilmiyorum" diye cevap verdim en sonunda.

"Tacir, bu garibin talihsiz bir içimde yelken direğinden güverteye düşmüş bir forsa olduğunu anlattı" diye açıkladı bizi şatoya getiren kısa boylu ve tıknaz savaşçı benim yerime. "O günden sonra da hafızasını yitirerek cahil bir çocuğa dönüşmüş. İşte onu bana bu yüzden çok uygun bir fiyata verdi. Yara izlerini görünce, savaşta yanındakileri kollayabileceğine kanaat getirdim. Ne de olsa bunun için insanın bir isme sahip olmasına gerek yok. Tam tersine, bu biçimde yeni bir isim bile edinebilir!"

"Pekâlâ 'Hiç kimse'" diye konuştu liderleri gülümseyerek. "Kim bilir, yakında geçmişini, belki de gurur ve sevinçle hatırlatabilecek bir şeyler geçer eline. Umarım bu cesurca giriştiğin savaşlardan kalmış bir nesne olur. Kısa süre sonra bu fırsatı yakalayabilirsin, çünkü bol ganimet elde etmeyi umduğum hazinelerle dolu, yabancı bir ülkeye akın edeceğiz. Şimdi et yiyip şarap içerek güç toplayın ki zevkle savaşasınız. Açlık sadakatın düşmanıdır, hem güçsüz bir el mızrak atamaz."

Diğer ücretli askerlerle birlikte uzun masanın dip tarafına oturarak açlığımı ve susuzluğumu giderdim. Taş döşeli salonun duvarlarındaki meşaleler is çıkarak yanıyordu. Karanlık çökmüştü. Daha sonra, arkadaşından genç görünen sarışın bir savaşçının getirdiği başka esirler de girdi içeri. Savaşçıların lideri tatlı diliyle onları da sofraya çağırdı. Biz gördüklerimize inanamıyorduk, çünkü köleler böylesi bir cömertliğe pek de alışkın değildir. İçimizden bazıları bu beklenmedik ikramın ardından başımıza kötü şey-

ler geleceğini düşünerek korkuya kapıldı. Zaten insanoğlu ilk kez gördüğü yahut kendine alışılmışın dışında gelen her şeyi, iyilik söz konusu olsa dahi, büyük bir şüpheyle karşılar. Savaşçıların lideri bizi gelir gelmez tekme tokat dövseydi, belki bunu dert etmeyeceklerdi. Çünkü böyle bir hareket köle sahiplerinin genel davranışına uygun düşerdi. Ama karşılarında merhametli bir efendi görünce korktular. Bu yüzden diğerlerinin deli olduğunu düşünmeye başladım, çünkü ben zerre kadar korku duymuyordum. Belki de bunun sebebi, hafızamı yitirdiğim o karanlık dönemde ölümden kaçmayı arzulayacak kadar hayatı tanımamam ve diğerleri mantıklı fikir yürütürken, benim tecrübesizliğim yüzünden saçma sapan düşünmemdim. Beni bekleyen her şeye son derece kayıtsızca bakıyor, hiçbir gelecek kaygısı taşı mıyordum. Bu alışılmadık cesaretim bir süre sonra diğerlerine de bulaştı. Yeterince şarap içtikten sonra keyifle sohbet etmeye ve hattâ gelecekte yapmayı ümit ettikleri tasarıları anlatmaya başladılar.

Biri, Ugarit'in zengin tacirlerinden birinin evinde bütün haklardan mahrum birer yosma olarak yaşayan karısını ve kızlarını altın ve gümüş vererek geri almak niyetindeydi. Öbürü, silahlı bir birliğin başında Bootiya'daki Orkhomenos şehrine döneceğini ve yıllar önce iğrenç hastalığı yüzünden kendini yurdundan kovan ahaliyi kamçıyla cezalandıracağını söyleyerek övünüyordu. Üçüncüsü, huzur içinde yaşayacağı büyük bir çiftliğin hayalini kuruyordu. Bir diğeri macera ve aşk bulmayı, çalışmak zorunda kalmadan rahat bir hayat sürmeyi ümit ediyordu. Liderlerinin etrafını saran cengâverler arasında da neşeli bir havada şakalaşmalar sürüp gidiyordu. Nihayet salona en son giren, eline telli bir çalgı aldı; içlerinden en genç olanı oydu ama o da diğerleri gibi yılların savaşçısıydı. Doku naklı bir ses tonuyla, sözlerini hiçbir zaman unutamayacağım bir savaş şarkısı söylemeye başladı:

*"Dünyada tanrılardan başka hiçbir şeyden korkmayız,
Biz demir zırhlı savaşçılarız!
Savaşta karşımıza kim çıkarsa çıksın,
Yine de her seferinde ayakta kalırız.*

*Özgürlüğü severiz, bayılırız tehlikeye,
Çünkü savaşmak için doğmuşuz biz.
Uzun yıllar önce kendimize
Ölümü yoldaş seçmişiz.”*

Yüreğimde hüznün ve tuhaf bir hasret uyanmıştı. Genç savaşçı şarkısına devam ederken, diğerleri de ylyip içmeyi bırakarak lirin tatlı nağmelerine kulak kabarttılar:

*“Her seddi, her suru, her kaleyi ve her mevziyi
Fırtınalar gibi aşıp geçtik.
İçindeki sandık ve kutularda
Hep en muhteşem hazineleri bulduk.*

*Talihimiz yaver gitmez, ganimet kısır kalırsa
Karada veya denizde:
İki şey terk etmez bizi ki insan ancak
Kendi kanıyla yazar onları: Şan ve şeref!”*

Dostlarının tezahürat ve alkışları salonu dolduruverdi. Testileri kapıp öyle savurganca kupalara boşalttılar ki kırmızı şarap masanın üstünden akıp elbiselerine bulaştı. Sonra burnu yarık dev oturduğu iskemlenin arkalığna yaslandı, boğuk bir sesle, beni alıp götüren şu acıklı sözleri söyledi:

*“Bir zamanlar bir evim ve bir yurdum vardı,
Ağaçları rüzgârla ıslık çalan ülkede.
Ama vazgeçtim hepsinden, zaman zaman
Canım yansa da hattâ uykumda üzülsem de.*

*Bir kadını sevmiştim, bana sadakatle bağlıydı
Yine de günün birinde terk ettim onu.
Sık sık anıyorum, hem de çoğu zaman pişmanlıkla
Oysa o beni hor görecektir ve benden nefret edecektir.”*

Birden ruhumu derin bir hüznün kapladı. İçimde yalnızlığın tat-

lı sancısı uyanıverdi. Birdenbire, belki de sırf kendimi emniyette hissedebileceğim bir sığınak bulma ümidiyle, bu cengâverlerin arasına katılabilmeyi arzuladım. İri kıyım savaşçı şarkısını söylemeye devam ediyordu:

*“Ne bir oğlum var ne de mirasçım
Eğer olsaydı, ona ne bırakacaktım?
Bir tek hatıralarım, bir de toprak testim,
Öyle ya, bir savaşçının canından başka nesi var?”*

*Yine memnunum, mutluyum, neşeliyim,
Çünkü yeryüzünde hiçbir zaman yalnız değilim.
Savaşan yiğitlerin hissesine düşen de
Sadık yoldaşlarının muhabbetidir.”*

Herkes susuyordu. Cengaverler göz göze geldiler; sanki görünmez bir zincir onları birbirine sımsıkı bağlıyordu. Hep birlikte neşe içinde kupalarını kaldırarak birbirlerinin şerefine içtiler. Liderlerine gururla bakarken şarkının geri kalanını hep bir ağızdan söylediler:

*“Gelmiş geçmiş en cesur kahraman,
Önderimiz Diomedes’tir!
Öyle zorlu dövüştü ki savaş tanrısı bile titredi
Ve yaptıkları her zaman iyi ve asilcedir.*

*Teb’i dize getirdi ve yıktı Truva’nın surlarını;
Hiç kimse duramadı onun karşısında.
Şöhreti asırlar ötesine taşacak
Ve yayılacak sayısız ülkede.”*

Liderlerinin adı içimde tuhaf bir hatırayı canlandırmıştı. Ama ne kadar düşündüysem, onun benim için ne anlam taşıdığını bir türlü çıkaramadım. Tarif edemediğim hisler akıyordu yüreğime. Sanki gözlerimin önündeki kalın bir duvarın ötesinden gayet iyi

tanıdığım sesler duyuyor, fakat o seslerin sahiplerini bir türlü göremiyordum.

“Şu anda aramızda olmayanları da unutmayalım” dedi savaşçıların lideri. “Kahramanlıkları, onları sonsuza dek şereflendirecektir. Biz de yeri gelmişken onları saygı ve hüzünle anma fırsatını kaçırmayalım.”

Ötekiler susup dinlemeye koyulurken, iri yarı savaşçı boğuk sesiyle şarkıya başladı:

*“Bizim için kanını döken ve canını veren
Cesur yiğitleri asla unutmayız.
Kalbimizdeki en şerefli yer daima onların,
Kendimizi onlara göre değerlendiririz.*

*Agenor onlardan biriydi, kusursuz dövüşürdü;
Kimse onun gibi isabetli ok atamazdı.
Tanrıçalar kesti kaderinin ağlarını Nil kıyısında
Onun bıraktığı acıyı, ancak gurur dindirir.”*

Sanki sırtımdan aşağı ılık sular boşanıyordu, bir hoş olmuş-tum. Birdenbire kendimi tutamayıp ağlamaya başladım. Sebebinı bilmiyordum. Cengaverler başlarını çevirmiş şaşkınlıkla bana bakıyordu.

“Neyin var ‘Hiç kimse’?” diye sordu liderleri acıyarak. “Daha önce kahraman Agenor’u hiç görmüş müydün? Belki uzun yıllar önce bir kez rastlamışsındır? Yoksa seni üzüntüye boğan ve ümitsizliğe sevk eden bir derdin mi var? Vaktiyle dostlarımızın karşısına düşman olarak dikilmiş olsan bile, bize açılmak istersen korkmana gerek yok.”

“Bilmiyorum ey soylu kral” diye cevap verdim usulca. “Tanrılar bütün hatıralarımı silmiş. Kendimi ne kadar zorlarsam zorlayayım, aklımı bir türlü toparlayamıyorum. Bırak ağlayayım. Bana kimse yardım edemez.”

Kral omuzlarını silkmekle yetinirken, sol tarafında oturan yol-daşı yeniden lirin tellerini kavradı:

*“Bir de sadakati demir zincirden sağlam
Bias vardı, bıçağı olan adam.
Efendisini kurtarmak için canını verdi,
Yoktur ondan daha büyük cesaret gösteren.*

*Sonra Stlgos vardı, içine doğmuştu sanki
Sonra tanrılar onu aramızdan aldı.
Zar severdi onu ama son atışında kaybetti;
Hep özleyeceğiz onun mızrağını.”*

İçimdeki düşünceler sanki fırtınalarla savrulup duruyordu. Hıçkıra hıçkıra ağlıyordum. Ellerimi yüzüme kapadım; Asakku cinleri kafamın içinde demir tokmaklarıyla adetâ davul çalıyordu. Gözümün önündeki perdeler nihayet ağır ağır kalkıyormuş gibime geliyordu. Kral bir kez daha dikkatlice baktı yüzüme. “Kimsin sen ey adsız?” diye sordu kelimelerin üstüne basa basa. “Neredeyse seni bir yerlerde, şimdikinden daha mutlu olduğum bir zamanda gördüm diyeceğim, amma onca memleket görmüşken onca savaşa girmişken ve onca adama rastlamışken kim verebilir bu sorunun cevabını! Gözlerimin içine bir bak bakalım! Senin için elimizden hiçbir şey gelmez mi gerçekten?”

Fakat ben başımı hüzünle iki yana salladım. Derken şarkını son sözleri söylenmeye başladı:

*“Adı Aras’tı, altındı bakışları,
Çünkü göklerden elçi gelmişti.
Cesur bir yiğitti ama hiç gülmedi yüzü,
Babil savaşının kargaşasında can verdi.*

*Ne çok kayıp versek de sık sık gözyaşı döksek de
Hiç yakınmadan yaparız işimizi
Ve ölüm bizi gölgeler diyarında birleştirecekse
Katlanırsız buna erkekler gibi.”*

O an cehaletimden sıyrılıverdim, hislerim uyuşukluktan kurtuldu ve bütün hatıralarım tıpkı sert kışın ardından yeşeren otlar

gibi hafızamda canlanıverdi. Sanki gözlerimin bağı çözölüvermişti; kim olduğumu ve Thapsos'a nasıl geldiğimi birdenbire kavradım. Artık geçmişte kalmış bütün olayları o kadar net bir biçimde hatırlıyordum ki hepsi daha dün olmuştu sanki. Geçmiş hayatımda, bozkırlarda ve Tauris'te, Truva'da, Argos'ta, Girit'te ve Kıbrıs'ta, Mısır'da, Savaşan Ormanlarda, Ugarit'te, Harran'da, Assur ve Babil'de, Arya ülkesinde, donmuş çölde, Sarı Irmak kıyılarında ve kızıl derili insanların yanında yaşadığım bütün maceralar bir bir gözümün önüne geldi. Sevincimden dev bir dalgayla sürükleniyormuşçasına ileri atıldım, neye uğradığını şaşırان savaşçılara yaklaştım.

"Hayır dostlarım, ben ölmedim!" diye haykırdım. "Tanımadınız mı? Ben Aras'ımı!"

İriyarı Polkos ve kardeşi Polyphas yanlışlıkla dikene oturmuş gibi aynı anda havaya sıçrayıverdiler. Tek gözlü Hekim Eurymakhos dehşetten şarapla dolu kupasını devirdi. Beni şöyle bir süzdükten sonra ilk konuşan o oldu: "Gerçekten Aras'ı son gördüğümüzün üstünden on altı yıl geçmemiş olsaydı, bu adamın çok kurnaz bir yalancı olduğunu düşürdüm. Bir zamanlar tanıdığımız o delikanlıyı biraz andırsa da kuşkulanmamak elimde değil."

"Unutma ki köle olduğun için saçlarını kazımışlar Eurymakhos" diye karşılık verdi liri çalan Kaliphon. "Hem, avurtlarını çökerten kim bilir kaç yolculuğun verdiği yorgunluktur."

Tek bacaklı Zakrops ise bana yaklaştı, suratıma dik dik baktı. "Ama baksanıza, gözlerine altın pırıltılar var!" dedi sonra tuhaf bir ses tonuyla.

Hemen Polymerios'a koştum; beni ve diğer köleleri tacirden alan ondan başkası değildi. Elindeki keten keseyi çekip aldım ve içinden yaşam zincirimi çıkardım. "Kendiniz bakın!" diye bağırarak masada oturan Diomedes'in önüne attım.

Argos kralı kaşlarını şüpheyle çatarak zinciri incelemeye koyuldu. Gerçeği anladıktan sonra yüzü hayret ifadesine büründü. Ayağa kalkıp bana doğru geldi. Karşıma dikilip gözlerini uzun süre yüzüme dikti. Ayrı geçirdiğimiz onca yılın kaygısı ve hasreti gözlerinde okunuyordu. Tek kelime bile etmeden kollarını bana doğru açtı, dostlarımızın sevinç dolu haykırırları arasında kardeşçe kucaklaştık.

İnsanın hatıraları, mahzende ne kadar uzun süre kalırsa o kadar lezzetlenen şaraba benzer. Çünkü insanların tamamına yakını, geçmişi düşündüğünde talihsizlikleri ve kötülükleri kolayca unutup sadece güzellikleri ve iyilikleri hatırlamayı arzulayacak şekilde yaratılmıştır. Nihayet zaman içinde, hayatında çok az çile çektiğini ama sayısız mutluluk yaşadığını düşünmeye başlar. Halbuki durum bunun tam tersidir.

İnsan ruhunun ihtiyaçlarına dayanan bu özel davranışın amacı, tanrının saf nefesini barındıran ruhun etten ve kemikten yaratılmış bedenın zaaflarına ve zararlarına karşı korunmasıdır. Bir ömür boyunca karşılaştığı bütün aksilikleri içinde biriktiren insan, kısa süre sonra ümidini yitirmeye başlayacaktır. Hiç kimse böylesine muazzam bir yükün altından kalkamaz. Ruh, kendisine acı veren kötü şeyleri zamanla unutmak ve sadece kendini güçlendiren güzellikleri hatırlamak ister. Böylece insan ümitsizliğe kapılmamak için kendini aldatır durur. Bu tür bir aldanmaya yalnızca bilgiler ve kahramanlar iltifat etmez, onlar daima gerçeklere katlanmayı yeğler.

Bu sırrı gayet iyi bilmeme ve geriye dönüp bakınca, acıyı zevkle, açlığı şakayla ve çileyi keyifle anmamak gerektiğini çok uzun süre önce öğrenmiş olmama rağmen, mazide kalmış günlerimizi ve dünyanın pek çok ülkesinde yaptığımız yolculukları büyük bir hasretle hatırladım. Dostlarımanın arasına dönmenin sevinciyle geçmiş onlarla birlikte yâd ettim. Aradan on altı yıl değil de sadece on altı gün geçmişti sanki. Fakat Argoslulara daha yakından baktıkça, ne kadar yaşlandıklarını görüyordum.

Diomedes onca çilenin, mahrumiyetin ve hayal kırıklığının izlerini asil çehresinde keskin kılıç yaraları gibi taşıyordu. Sağlarına olduğu gibi artık itinaıyla kısaltmayıp çağılayanlar mısali göğsüne dökülmesini umursamadığı kıvrıcık sakalına da yer yer aklar düşmüştü. Sırtındaki gümüş işlemeli zırhına büyük bir özen ve gayretle bakmıştı ama o da eskimiş ve pek çok yerinden tamir görmüştü. Sadece gözleri, bir de kılıcı eskisi gibiydi. Keskin bakışları beni net bir biçimde kavıyor, dostumun sarsılmayan cesaretini belli

ediyordu. Belindeki kancada taşıdığı silahın ağzı buz gibi ısıldıyor, ucuysa ateş gibi yanıyordu.

Polkos ve Polyphas kardeşler çok değişmişlerdi. Burnundaki ciddi bir yaradan kalan iz, iriyarı dostumun yüzünü çirkinleştirmiş, ilerleyen yaşından dolayı saç sakalı ağarmıştı. Küçük ağzının kenarlarında derin çizgiler ortaya çıkmıştı. Kardeşi Polyphas saçlarının dökülmeye başlamasıyla açılan yerleri, zülüflerini o yana doğru tarayarak ustaca gizlemişti. Aşırı şarap içmesinden dolayı yanakları al al olmuş, bilekleri gut hastalığından kalınlaşmıştı. Zakrops'tan sonraki en yaşlımız olan Eurymakhos'un bütün dişleri dökülmüştü. Bu yüzden nefis baharatlarla kızartılmış butları artık kemiremiyor, onun yerine yemeden önce bir tabakta sütle ıslatarak yumuşattığı mısır ve buğdayla yetiniyordu. İri yapılı Kaptan Zakrops, tahta bacağına yerine balık kemiğinden, Ugarit'te usta bir heykeltıraşın gayet zarif işlediği başka bir bacak takmıştı. "Denizin üstünde, tahta sürekli sağlığa zararlı nemi emiyor" diye açıkladı kaptan. "Bazı geceler bu yüzden son derece rahatsız oluyordum. Artık hepsi geride kaldı. Bir denizci neye ihtiyaç duyarsa duysun fark etmez, hepsini daima denizden karşılamalıdır!"

Okçu Kaliphon, hafızamda canlı duran resminden çok farklı değildi. Mısır ve Asur topraklarında bizi sık sık eğlendirdiği lirin tellerine dokunuşu bile aynıydı. Yalnız, sol elinde iki parmağının olmadığını çok sonra fark ettim. Onları, Diomedes'in sonradan anlattığı Etolya'daki çarpışmalarda yitirmişti. Messlna'nın mızraklı avcısı Polymerios ise şişkin bir küp gibi olmuştu, fakat savaşma arzusundan ve gücünden hiçbir şey eksilmemişti.

On altı yıl uzun bir süredir: Bu süre içinde çocuklar büyür, yetişkinler yaşlanır. Âşıklar birbirinden nefret etmeyi, birbirinden nefret edenler de sevmeyi öğrenir. Bu öyle bir zaman dilimidir ki düşmanlar dost, dostlar düşman olur, bir şehrin fethedilip geri yitirilebilir, bir krallık kurulup yeniden yıkılabilir; insan bütün dünyayı gezer de geri unutmaz. Bu süre tanrıların da bazen affedebileceği bir zaman dilimidir.

Argos kralı o yıllarda neler yaşadıklarını uzun uzun anlattı. "Seni Babil'de tam üç gün aradık" diye başladı sözlerine. "Çünkü o savaşta öldüğünü sanıyorduk. Seni hiçbir yerde bulamayınca,

en sonunda şehir surlarının veya yanan evlerden birinin enkazı altında kaldığına kanaat getirdik. Bu yüzden, üzerimize düşeni yaparak senin için bir cenaze merasimi düzenledik ve ondan sonra Asurlulardan ayrıldık. Çünkü kaderlerimizin birbirine bağlı olması sebebiyle o uzak diyara gitmiştim. Babil seferinden sonra tanrıların isteğinin yerine geldiğine inanarak yeni işlere girişmek amacıyla batıya yöneldim. Ugarit üzerinden Kıbrıs'a geçtik. Asur kralının bizim için takdir ettiği dolgun ücret sayesinde hazinem dörde katlanmıştı.

Fenike'de aldığım on iki güzel gemiye pek çok usta denizci yerleştirdim. Denizlerde kalabalık sürüler halinde yıllardır korsanlık yapan kuzeyli vahşi kavimlere karşı Teuker de Kıbrıs'ın Salamis şehrinde çarpışıyordu. İkimiz omuz omuza vererek yabancıları püskürttük. Sonra bana Sparta Kralı Menelaos ve güzel karısı Helen hakkında bildiklerini anlattı."

"Menelaos hâlâ hayatta mıymış?" diye sordum merakla. "Ondan ne öğrendin? Girit'ten talihsiz bir biçimde açıldıktan sonra, tanrılar intikamını almak için düzenlediğin seferi engellediğinden beri onu görmedim. Teuker hatırladığım kadarıyla, Menelaos'un karısıyla birlikte hemen bizim peşimizden Mısır'a geldiğini söylemişti."

"Doğru hatırlıyorsun" dedi Diomedes cevaben. "Fakat bizi Mısır'da da bulamayınca, Menelaos yeniden Kıbrıs'a dönmüş. O arada bilge Kâhin Kalhas'ın Yunan diyarına dönmek yerine, Küçük Asya'nın güney kıyılarındaki verimli Kilikya topraklarına yerleştiği haberi Kıbrıs'a kadar ulaşmış."

"Kalhas mı?" deyiverdim heyecanla. "Ömrümün en garip hatıraları hep bu ismin etrafında dönüyor."

"Kâhinin davranışı da garip" diyerek anlatmaya devam etti Tydeus'un oğlu. "Menelaos'un kendini ziyaret etmek istediğini duyunca sanki Sparta kralı onun düşmanıymış gibi kaçıp gitmiş. Ondan korktuğunu sanmam. İnsanların kendisiyle alay etmesinden çekinmiştir. Kalhas'ın Truva'da savaşıyan Yunan krallarını bir daha asla görmeyeceğini söylediğini sen de gayet iyi hatırlıyorsundur. Kendi buna o kadar inanmıştı ki uzun süre kefaret adaklarıyla oylanmak yerine hemen yurduna dönmek isteyen bütün kralların

tanrıların gazabına uğrayacağını öne sürmüştü. Ama olmadı. Ajax ve Agamemnon öldü. Odysseus ve arkadaşlarının akıbeti meçhul. Yine de bazılarının talihi yaver gitti, tanrılar onlara yardım etti. Kalhas olanları duyunca, işte bu yüzden yurduna değil de Kilikya gibi uzak ve yabancı bir ülkeye gitmiş. Çünkü kâhinleri inanmayanların alay etmesi kadar hiçbir şey gücendiremez.

Ne var ki Kilikya'da bir süredir yeni bir kâhin yaşıyormuş. Bu büyük kâhinin adı Mopsos'muş ve Truva'daki kehanet sebebiyle onunla alay etmiş. 'Duydum ki seni ziyaret etmek isteyen Menelaos, demin gemisini limana yanaştırmış Kalhas!' demiş ona. O zaman Kalhas yalancı yerine konmamak için dağlara kaçmış. Bir boğazdan geçerken zehirli bir yılan onu topuğundan ısırılmış. Akaların en tanınmış kâhini, tanrıların iradesiyle böylece kendi inadının kurbanı olmuş. Yine de göklerin sahipleri onu kesinlikle yalancı çıkarmadılar, çünkü gerçekten de aramızdan hiç kimseyi bir daha görmedi.

Menelaos yurdunu özlemediği için bir süre daha Ugarit ve Gebal'de yaşamış. Teuker'e demiş ki: 'Kardeşim Agamemnon, tanrılarının intikamını almak üzere seçtikleri adamın önüne geçmemem için rüyamda göründü ve beni kanını almaya çalışmaktan men etti. Ama şimdi Sparta'ya dönersem, nihayet öfkem galip gelir ve ölen kardeşimin ikazını unuturum. Bu yüzden yaralarım iyileşinceye ve tanrılarının iradesini hiçe sayma korkusunu içimden atıncaya kadar beklemeyi yeğliyorum!' Biliyorsun, Sparta kralı kadere bağlı ve tanrılardan çok korkan bir insandır."

"Evet, Teuker onun anlattığı rüyadan bahsetmişti" diye karşılık verdim. "Ama o zaman Menelaos'un yerine kimin intikam alacağını bir türlü bilememiştim. Çünkü Mikenli Phrixos, Agamemnon ile birlikte bütün maiyetinin de hunharca katledildiğini anlatmıştı."

"Bütün maiyeti" dedi Diomedes cevaben. "Ama bütün akrabaları değil. Çünkü Agamemnon'un bir oğlu var: Orestes. Cınayetler işlendiğinde, delikanlı on iki yaşındaydı. Akıllı ablası Elektra, küçük çocuğu saraydan gizlice kaçırarak kurtarmış; yoksa annesi Klytaemnestra kocasını öldürdükten sonra, herhalde oğlunu da hançerlemekten çekinmezdi. Orestes kaçarak Phokis'teki Phanothe şehrine gitmiş. Soylu Kral Strophios onu kendi oğlu gibi yetiştir-

tirmiş. Teuker'den bunları öğrenmiştim, son on yıldır onu da hiç görmedim. Fakat sana biraz sonra anlatacağım sebeplerden dolayı, yakında onunla bir araya gelmeyi umuyorum. Truva'nın yerle bir olmasının üstünden yirmi beş sene geçtiği göz önüne alınırsa, Orestes'in babasının intikamını pekâlâ almış olabileceği ortaya çıkar. Fakat Yunan diyarından buraya nadiren haber gelir, bu arada ben de zaten yurduma sadece bir kez gidebildim.”

“Nasıl? Argos'a geri mi döndün?” diye bağırdım şaşkınlıkla. “O halde Thapsos'ta ne işin var? Yoksa göklerin sahipleri, sana onca acıyı yaşatanlardan öç almanı hâlâ mı engelliyor?”

“Hayır, Argos'a gitmedim” diye cevap verdi Diomedes, esmer yüzünden acı bir tebessüm geçti. “Tanrılar yurduma geri yerleşmeme izin vermiyor, çünkü beni sürekli yeni imtihanlarla denemek istiyorlar. Yine de babamın doğduğu Etoiya'ya gittim ve talihim bana orada güldü. Ama dur bakalım, her şeyi sırasıyla anlatayım. Söylemek istediğim, Teuker bana sadece Menelaos hakkında bilgi vermekle yetinmedi, kaderin sillesini daha sert yiyen bir başka Yunan kralından aldığı haberleri de ilettili: Sözüünü ettiğim kişi, yiğit İdomeneus'tan başkası değil.”

“İdomeneus!” deyiverdim hayretle. “Onunla nerede karşılaştın?”

“Kendisini değil ama izini buldum” dedi Tydeus'un oğlu. “Hem de şu an bulunduğun sarayda.”

“Burada mı?” diye sordum, şaşkınlığım giderek artıyordu. “Yani, Teuker'in batı denizinin sisli sularında görüldüğünü söylediği yaşlı ve kimsenin tanımadığı Yunan kralı hikayesi doğruymuş, öyle mi?”

“Evet” dedi Diomedes sükûnetini bozmadan. “Kendi mülküm gibi grip çıkıyorum ama içinde oturduğumuz bu güzel ev benim değil. Şato, Sikuliya'da bir devlet kurduktan sonra bu duvarların içinde kahramanca can veren Girit kralının oğluna ait aslında.

Giritliler İdomeneus'u adadan kovduğunda, kralın bir tek gemi ve bir avuç sadık yoldaşıyla baş başa kaldığını sen de hatırlarsın. Fakat üç yıl sonra bu adada hakimiyetini ilan etmiş.

Burada önceleri Sikanlar denen, ilkçağlarda karla kaplı ülkelinde oturan ve ancak birkaç nesil önce güneye doğru göç eden,

vahşî ve saldırgan bir kavim yaşıyormuş. Sonradan, kendilerine Sikullyalılar diyen savaşçı Şekler adanın kıyılarına çıkmış ve Sikan-ları sık ormanların, geçit vermez dağların uzandığı iç kesimlere doğru sürmüşler. O zamandan beri bu adaya Şekler Adası veya Si-kullya deniyor, tıpkı kısa süre öncesinde bazı Şırdana kablelerinin yerleştiği, şimdilerde Şırdanalılar Adası ya da Şardınya adıyla anılan kuzeydeki büyük ada gibi. Evet, bir zamanlar Mısır'da ücretli asker olarak tanıdığımız kavimler sık sık batı denizine açılıyor ve buraları kendi yurtları olarak görüyor. Küçük Asya'dan kalkıp gelen ve kendilerine Turşalar diyen Tırsenler, daha kuzeye, yani Hesperıya'ya yerleşti. Dahası, Tarşış ahalisinin kendi kardeşleri olduğunu öne sürüyorlar. Aslında bütün bunları senin benden daha iyi bil-men gerek, çünkü o taraflardan geldin. Ben hayatımda o kadar batıya hiç açılmadım."

"Hayır Dlomedes, Tarşış ve ahalisi hakkında pek bir şey bildi-ğim yok" diye karşılık verdim. "Çünkü orada sadece bir gün geçirdim; o da diğer kölelere bağlı olarak, beni hemen aynı gün gemiye bindirip Thapsos'a gönderen bir tacirin karanlık kafesinde. Tarşış veya bu günlerde kullanılan adıyla Tartenos, büyük ve zengin bir şehir gibi görünüyor, çünkü içinden geçen nehrin denize döküldü-ğü yere pek çok geminin yanaştığını görmüştüm. Demin bahsetti-ğin adaları hiç duymadım; oralarda oturan kabileleri de sadece Mısır'da geçirdiğimiz dönemden tanıyorum."

"Peki, her neyse" diye sürdürdü sözlerini Dlomedes. "Dört bir kıyısını denizin yıkadığı adasında seyyahlar ve tacirlerle sık sık bir araya gelen Teuker, İdomeneus'un üç sene içinde, tabii o za-manlar şimdikine göre daha küçük olan bu şehrin hükümdarlığına yükseldiğini öğrenmiş. Girit kralı Şeklerin liderini alt etmiş ve onun kızıyla evlenmiş. O evlilikten bir oğlu olmuş. Boyun eğdirdiği Şek-ler, bir süre sonra yeni efendilerine başkaldırmış ve İdomeneus burada, bu şatonun içinde ölmüş. Şimdi senin bulunduğun yer-in çok yakınında. Çünkü taht salonu eskiden buradaymış. Teuker Thapsos'taki mücadeleden bahsedince, Girit kralının imdadına koşmak için hemen Sikullya'ya geldim. Ne var ki çok geç kalmış-tım. İsyancılar cesedini çoktan denize atmışlardı. Poseidon onu merhametiyle kucaklamış olmalı, çünkü İdomeneus karaları sar-

san tanrının en sadık hizmetkârlarından biriydi. Ben, şehirde kanlı bir iç savaş yaşanırken yetiştim. Gemilerim sayesinde, Şekleri bastırmayı ve sadık dostumun Girit hanedanının kurucusu Minos'un adını alan oğlunun tahtını korumayı başardım. Çocuk o zaman daha beş yaşındaydı. Onun düşmanlarını yendim ve çil yavrusu gibi dağıttım. O günden beri de Minos'a kendi oğlum gibi bakıyorum.

Fakat o dönemde sürekli Thapsos'ta kalmıyor, tanrıların bir zamanlar bana vaat ettiği toprakları bulmak için sık sık açılıyordum. Yıllar önce Delos'ta, Apollo çocuklarımin hüküm süreceği yeşil bir yarımada vaat etmişti. Ah ne kadar acı bir hayal kırıklığına uğradım!"

"Evet, hepimiz nasıl da sevinmiştik!" diye cevap verdim dostuma acıyarak. "Kehanetin ancak verimli Peloponez topraklarına işaret edebileceğine kanaat getirmiş, oranın ebediyen sana ve çocuklarına ait olacağını düşünmüştük. Ne zaman ki Argos'taki ihaneti gördük, kehanetin ne kadar da yanıltıcı olduğunu o zaman anladık."

"Gel gör ki yaşadığım hayal kırıklıkları onunla son bulmadı" diye konuştu Diomedes acı acı. "Göklerin sahipleri beni bir kez daha yanlış yola sevk etti. Teuker'in yıllar önceki tavsiyesine uyararak, denizin üç taraftan yıkadığı ve kara atları yöneten adamın evlatlarına ait olacağı söylenen o ülkeyi bulma ümidiyle, denizlerde başka bir yarımada aramaya koyuldum. Nihayet buraya çok yakın olan güzel Hesperiya'ya ulaştım. Doğu kıyılarına yedi şehir kurdum. O ülkenin sakinleri kendilerine İtalyanlar diyorlar. Savaşçı ve cesur oldukları kadar, aptal ve cahiller de. Henüz madenleri tanımıyor ve savaşırken çoğu zaman taş baltalar ve meşin kalkanlar kullanıyorlar. Bu yüzden o insanları kısa süre içinde itaat altına aldım. Onlar bana bir tanrı gibi hürmet gösterirken, devletimin büyümesini zevkle seyrediyordum. Fakat yarımadanın diğer yakasında, yani batı kıyılarında başka bir devletin daha gelişmekte olduğunu öğrendim. O da yabancı bir savaşçı tarafından kurulmuştu, ne var ki benimkinden çok daha büyük ve güçlüydü.

Hemen adamlarımı toplayıp yola çıktım. Güneşi takip ederek bataklıklardan ve sık ormanlardan geçtik. Nihayet rakibimin

karşısına çıktım. Bir de ne göreyim? Sözünü ettiğim yabancı kral tanımadığım biri değil, ortadan kaybolan Truva Prensi Aneas'mış!"

"Aneas!" deyiverdim şaşkınlıkla; o an neler olup bittiğini ve tanrıların asil dostumu bir kez daha zalimce hayal kırıklığına uğrattıklarını tahmin ettim, çünkü Diomedes'in savaşıarak ele geçirdiği o kara atlar, daha önce Truvalı Aneas'a aitti.

Tydeus'un oğlu yorgun gözlerini yüzüme dikti. İçimden geçenleri anlamakta hiç zorlanmazdı. "Evet Aras" diye sürdürdü sözlerini. "İtalya benim evlatlarıma değil, Truvalının mirasçılarına vaat edilmiş. Tanrıların sözünde gizlenen ve benim çok geç kavradığım gerçek bu. Hiddetten kudurmuşçasına kılıcımı kaldırıp düşmanımın üstüne atıldım. Fakat Aneas yine kaçtı, tıpkı Skamander'de sürekli benden kaçtığı gibi.

O zaman Afrodit onu korumak için kendini siper etmiş ve mızrağının ucunu bileğine yemişti. Aneas'ın müttefikleri, hepsi de korku nedir bilmeyen yiğit savaşçılar olan Turşalar, hiç yılmadan imdadına yetişmelerine rağmen, onu kalesinde kıştırmayı başarmıştım. Eğer yüce Zeus bizzat araya girmeseydi, soyunu kurutacaktım. Zeus tanrıçaların verdiği karara karşı çıkmamam için beni şimşekleriyle tehdit edince, ona boyun eğmek zorunda kaldım. Böylece bana takdir edilenle yetinerek geri döndüm. İtalya'nın doğu kıyılarında dört şehir daha kurdum ve İyonya Denizi'ndeki toprakları verimli üç adaya kendi adımla verdim. Yine de genç Minos'u desteklemek için her bahar Thapsos'a gelirim. İşte Truva'yı yerle bir eden bahtsız komutanların mirasçılarını böyle bir arada tutmaya çalışıyorum.

Evet Aras, tanrıların sözleri bizi sık sık yanıltıyor ama sırf kehanetlerin ne anlama geldiğini doğru tahmin edemememizden kaynaklanıyor. Şimdi hatırladım; sen de bir defasında Kalhas'a danışmıştın. Nasıl oldu? Kehanetleri gerçekleşti mi?"

"Kehanetinin ilk iki bölümünün Baf'ta ve sonra Mısır'da nasıl doğru çıktığını sen de görmüştün" dedim cevaben. "Fakat buğdayını tarlasının kenarında yakarak ısınan çiftçinin ne anlama geldiğini henüz öğrenemedim. Söylesene Diomedes, tanrılar nasıl oldu da Yunan topraklarına yeniden ayak basmana izin verdi?"

"Yurduma gidip gitmemekte uzun süre kararsız kaldım" dedi

Diomedes. "Ama Kilikya'da yeni ortaya çıkan Mopsos adlı kâhin, beni kendi doğduğum yeri değil babamın memleketini asıl yurdum olarak görmeye ve Argos yerine büyükbabam Oineus'un yaşadığı, ormanlarla kaplı Etolya'ya gitmeye ikna etti.

Kaledonya'ya yelken açtım ve bu defa tanrılar bana yardımcı oldu: Gemimle Peloponez'ın kuzey kıyısını dönerken, bir kayığa binmiş büyükbabama rastladım; evinden kovulmuştu. Bu tesadüf beni şaşkına çevirmişti. Oineus'un kayığına yanaşıp onu gemime alarak kurtarınca, büyükbabam tanrıya şükretti. Kuzey ormanlarından gelen yağmacıların yurdunu ve oturduğu başkent Kaledonya'yı bastığını anlattı. Bütün uşakları öldürülmüş, dört bir yana dağılan savaşçılarıysa kaçıp ormana saklanmışlardı. Bir tek o kayığa atlayıp denize açılarak canını kurtarmayı başarmıştı. O an ben de koruyucu tanrıçam Athene'ye şükrettim. Dostlarımla birlikte düşmanın üstüne yürüdük. Hepsi de feryat figan kaçıştı, halbuki sayıca bizden kat kat üstündüler. Sonra büyükbabamı Akheloos Irmağı'nın suladığı ülkenin tahtına yeniden oturttum. Artık iyice yaşlandı, eminim yaşı yüzün üstündedir. Günün birinde toprağın altına girecek olursa, onun yerine geçip Etolya'yı ben yöneteceğim. Olanı biteni artık öğrendin. Şimdi de senin başından neler geçtiğini anlat bakalım! Hele Babil'de hayatta kalmayı nasıl başardın?"

O zaman on altı yıl içinde ne yaşadıysam olduğu gibi anlattım. Dostlarım şaşkınlıklarını gizleyemediler. Hattâ şüpheyle başlarını iki yana sallamaya başladılar; özellikle Gathaspar ve diğer ölüm-süzleri, sahip olduğum esrarengiz güçleri, ölüler diyarına yaptığım seyahati ve ifritlere karşı verdiğim mücadeleyi, sarı ve kızıl benizli insanların arasına karışmamı ve Fenikelinin gemisinde nasıl esir düştüğümü anlatırken gizliden gizliye fısıldaşıyorlardı. Bir an için Diomedes'e büyülu güçlerden bahsetmekle iyi yapmadığımı düşündüm.

Tydeus'un oğlu kaşlarını çatı. "Gerçekten ömrümde böyle bir hikâye dinlemedim Aras" dedi kuşkuyla. "Şayet sadık dostum olmasaydın, bana yalan söylediğini düşünmek zorunda kalacaktım. Ama beni kasten aldatmak istemen için bir sebep de göremiyorum. Bunu bir yana bırak; seni zaten şerefli ve dürüst bir adam ola-

rak tanıyorum. Hele mesele bu kadar ciddiye, şaka yapacağını da hiç sanmıyorum. Geriye bir tek aklının geçici olarak bulandığı ihtimali kalıyor. Buna çalışırken kaza geçiren veya savaşta başına çok sert bir topuz darbesi alan kişilerde çok rastlamışım; öyle ki akılları bulandığı için nerede olduklarını bile bilmiyorlardı. Bazıları bu tür ağır şokları çabucak atlatır ve birkaç gün içinde eski hallerine döner. Fakat bazılarının uğradığı hafıza kaybı haftalarca, hattâ bazen aylarca veya yıllarca sürer. En talihsizleri, bir daha o şoktan kurtulamayanlardır. Gülen Kuşlar Adası'nı terk ettiğimizden beri, senin tanrılar tarafından gönderilmiş biri olduğunu biliyorum. Hattâ en garip maceraları beraber yaşadık. Ama şu anlattıklarının tek kelimesine bile inanmam."

"Babil'de, Etemenanki Kulesi'nde arkadan başıma darbe aldığım doğru ama sana anlattıklarımın hepsini gerçekten yaşadım" dedim cevaben. "Beş yıl, benim için beş gün gibi geçti. On altı yıldır görüşmediğimizi söylüyorsun, halbuki ben bu süre içinde on bir yaz ve on bir kış gördüm. En son Fenikellin gemisinde başıma aldığım darbeye bir kez daha şuurumu yitirdim. Fakat hafızam artık yerine geldi ve şu an seninle gayet akılcıca ve hiçbir şeyi karıştırmadan konuşabiliyorum."

"İyi ama, Hades'in iradesine karşı gelerek ölümler diyarına inip de oradan sağ salım çıkan sadece bir tek kahraman var, bilmiyor musun?" diye karşılık verdi Diomedes. "Bunu başaran, Zeus'un oğlu ve bir yarı tanrı olan büyük Herakles'tir. Kısa bir süre için de olsa, hafızasını tamamen yitiren bir adamın hatıralarında beş yıllık bir dönemin eksik kalması bana hiç de şaşırtıcı gelmiyor. Eğer iddia ettiğin gibi Babil'den çıktıktan sonra hep doğruya doğru gitseydin, eninde sonunda yeryüzünün kıyısından aşağı düşmen gerekirdi! Tabii ki kendinden hiç bahsetmediğin yüce tanrının seni düşmekten korumuş olsa bile yolculuğun sonunda Tarışış'e asla ulaşamazdın, çünkü söylediklerine bakılırsa, seni kaçıran Fenikeli denizci de hep doğruya doğru yelken açmış. Oysa Tarışış buranın, hele de Babil'in daha batısında kalıyor! Yoksa yeryüzünün üstündeki her yolun çıkış noktasına döndüğü bir çember şeklinde olduğunu mu söylemeye çalışıyorsun?"

"Hayır" diyebildim utana sıkıla. Çünkü bu tuhaf olaya bir açık-

lama getiremiyor, Fenikelinin gemisinde başıma aldığım darbenin aklıma sandığımdan da fazla zarar verdiğini düşünüyordum. “Hi-kayemdeki pek çok şeyin inanılmaz geldiğini biliyorum” diye karşılık verdim. “Ama inandığım bütün tanrılar adına yemin ederim ki sana yalan söylemiyorum. Bunu neden yapayım ki?”

“Tabii ki sana inanıyorum” dedi Tydeus’un oğlu dostça gülümseyerek. “Nihayetinde başına gelenlerin sorumluluğu sende değil. Belki o anlattığın harika ülkelere gerçekten gittin, kim bilir? Belki de sadece bedeninin yaşadığı ama ruhunun derin bir uykuda bulunduğu karanlıkta yıllarını geçirdin; şimdi ruhun birden uyandı ve kaçırdıklarını rüyalarla tamamlamaya çalışıyor. Bütün bunları bizzat yaşadığına kesinkes inanıyor olabilirsin. Bir seferinde, görülmemiş bir inatla eskiden Gebal’in kralı olduğunu iddia eden bir savaşçı tanıdım. İnanıldığı tanrılara şehrin sedir kapısı önünde armağanlar sunarken düşmanların saldırısına uğrayınca karısı ve kızlarıyla kaçmak zorunda kaldığını söylüyordu. Herkes ona güldü, çünkü ne ömründe Gebal’i görmüş ne de evlenmişti. Sonradan öğrendik ki o adam pis bir liman meyhanesinde su dökerken başına kürekle vurarak yere sermişler. Kendisi düşerken şarap küpleri devirmiş. Akli karıştığı için sonradan başına yediği küreği kılıç, meyhanenin kapısınıysa Gebal’in kapısı sanmış, çünkü kürek sedir ağacındanmış. O esnada su döküyor olmasını kurban ayini, hayal meyal hatırladığı küpleri de karısı ve kızları zannediormuş. Seni incitmek istemem Aras ama anlattıklarının bir kısmı o kadar garip ki ister istemez senin başına da buna benzer bir kazanın geldiğini düşünüyorum. Her neyse, bu meseleyi daha fazla kurcalamayalım. Böyle durumlarda en iyisi susmak. Ruhu kendi haline bırakırsak çabucak eski sağlığına kavuşur. Şimdi sana neden Salamis Prensi Teuker’i yeniden görmeyi ümit ettiğimi anlatayım. Libyalılar, Tehennular, Maşveşler ve pek çok kabileyle birlikte, beni geçmişten kalma bir vazifenin çağırıldığı ülkeye sefer düzenliyoruz.”

“Mısır’a mı?” diye atıldım. Okla yaralanarak ormandaki çalıların arasına düşen bir av hayvanından akan kanın kokusunu alan tazi gibi şevke gelmiştim.

“Evet bildin, Mısır’a!” dedi Diomedes cevaben. “Ama bizimle birlikte Nil kıyılarına gidecek o güçlü çöl kabilelerine kimin komuta

edeceğini hayatta tahmin edemezsin. Uzun yıllar önce yiğit bir savaşçı olarak tanıdığın, şimdiyse Libya krallığına yükselerek Nil'in batısındaki bütün kabilelere hükmeden bir adam bu: Did'in oğlu Maraye!"

"Maraye mi?" diye sordum şaşkınlıkla. Yıllar önce Savaşan Ormanlarda birlikte esir tutulduğum genç Libyalıdan bir daha haber alabileceğimi hiç ummuyordum.

"Maraye ya!" diye bağırdı Diomedes keyifle. Şaşkınlığımın tadını ögle sığağında kana kana serin su içiyormuşçasına çıkarıyordu. "Az önce anlattığın hikayeye bize yaşattığın şaşkınlığın daha fazlasını sende göreceğimi biliyordum. Yalnız, aramızda bir fark var; ben senin gibi baş aşağı güverteye düşmedim. Dinle şimdi: Maraye senin de bildiğin gibi Libya Kralı Did'in gayrimeşru çocuğuydu. Biz bir zamanlar Kuş'tan sağ salım döndükten sonra, kölelerin kaçtığı sırada yaşanan kargaşada Ramses'in sarayından çıkıp giderken, dostumuz da kurtulmayı başarmış. Atlattığı bazı maceraların ardından yurduna dönmeyi başarmış. Zekası, savaşma kabiliyeti, ayrıca son derece cesur olması sebebiyle kısa süre içinde babasının gözüne girmiş. Hattâ Kral Did, dostumuz Maraye'nin durumunu meşrulaştırmak ve nihayetinde veliaht olarak tayin edebilmek için onun annesiyle evlenmiş. Did geçen sene öldü. Maraye, bir zamanlar Savaşan Ormanlarda ettiği yemini artık yerine getirmek için, tahta çıktığı ilk gün en kısa sürede Piramessé üzerine bir sefer düzenlemeye ahdetmiş. Can çekişen Sesostri'sin baş ucunda kabul ettiğim görevi bildiği için bana elçiler gönderdi. Teuker bize katılmak niyetinde, çünkü Mısırlılar öteden beri Kıbrıs'ı sıkıştırıyordu. Şimdi düşmanı bizim yardımımızla yenmeyi veya en azından bir daha Kıbrıs'a hırsla el atmalarını önleyecek ciddi bir darbe vurmaya umuyor. Şekler, Şirdanalılar, Zekerler, Turşalar ve Pulusatular, ayrıca pek çok Giritli ve Yunan savaşçıyla Küçük Asya'nın güney kıyılarında yaşayan korsanlar da bizimle birlikte hareket edecekler. Mısır'ın böyle bir orduya direnmesi mümkün değil! Gevşek toprağı önüne katıp sürükleyen azgın nehir gibi firavunun ordularını silip süpürürsek, o zaman her birimiz iki elimizle taşıyamayacağımız kadar altın ve gümüşe sahip olacağız."

Argoslu dostlar hep birden sevinçe bağıştılar o an. Gözleri savaşıma arzusuyla ıslıl ıslıl parlıyordu. Yaşlanmış olsalar da cesaretlerinden hiçbir şey yitirmemişlerdi; hâlâ delikanlılar gibi şöret ve kılıç şakırtısı arzuluyorlardı.

“Size söyledığım gibi, ben de zaten Mısır’a gitmek üzere yola çıkmıştım” dedim sevinçle. “Bu yüzden ortak düşmanlarınıza karşı çıktığınız sefere ben de katılacağım.”

Dostlarım birbirlerini dürtüp kıs kıs gülerek birbirlerine göz kırptılar. “Tanrıya şükür!” diye konuştu Zakrops. “Aras lütfedip bize yardımcı olmaya karar verdi. Aramızda koskoca bir orduyu tek bir hareketle kaçtıracak, başını bir kerecik sallamakla surları yıkacak güce sahip bir büyücü olduğu müddetçe, karşımızda kim durabilir?”

Diomedes kaşlarını çatıp sertçe bakınca, kaptan daha fazla konuşamadı. “Bu meseleyi bir daha açmamaya karar verdik” dedi Argos kralı. “İçinizden birinin Aras’la alay etmesine göz yummayacağım! O tanrılara yakındır; anlattıkları bize zaman zaman esrarengiz gelse de işte bu yüzden yalan söyleyemez. Sözlerinin bizim için nasıl bir anlam taşıdığını anlamak ancak kendi elimizdedir. O halde küstahça konuşmaktan sakının!”

Kendimi tutamayıp güldüm. “Yapma asil Diomedes, dostlarımızı böyle azarlamak!” dedim onu yatıştırmak için. “Zaten şakadan başka şey bilmezler. Eminim kötü bir niyetleri yoktu. Sen bana şu yılanı yaşadığı delikte nihayet ziyaret edip hizmetçisi Ramses’i sarayından kovacağımız seferden biraz daha bahset!”

Diomedes yüzüme hayretle baktı. “Gerçekten, davranışların giderek tuhaflaşıyor Aras” diye karşılık verdi sonra. “Yakında ben de söylediklerini anlayamaz hale geleceğim. Kısa süre önce Mısır’da neler olduğunu bilmediğini söyleme. Bütün civar ülkelerde sırf bu konuşuluyor! Ama hakikaten haberin yoksa sana söyleyeyim: Ramses artık Mısır firavunu değil. Uzun ömrünü dört sene önce tamamladı. Şimdi tahtta onun vârisi ve ikimizin can düşmanı olan Merenptah oturuyor!”

İki ay Thapsos'ta kaldık, çünkü Nil topraklarına yürüyeceğimiz seferin Mısırlıların çoğunun tarlalarda çalıştığı ve firavunun emrinde az sayıda askerin bulunduğu hasat zamanında başlaması gerekiyordu. Esaret döneminden kalan zayıflığı atlatarak çabucak toparlandım. Dostlarım bana büyük bir şevkle bakıyor ve beni durmadan kızarmış et ve çörekle besliyorlardı. O kadar ki artık bana getirdikleri tatlılara batıgımda bile iğrenir hale gelmiştim.

"Hücum boruları çalıp düşmana karşı harekete geçtiğiniz zaman, şu şişkin karnımla besili bir kaplumbağa gibi peşinizden sürünmemi mi istiyorsunuz?" diye paylamak zorunda kaldım onları en sonunda. "Şu kahrolası ziyafetleriniz yüzünden bir ihtiyar gibi nefes nefese ve bir salyangoz gibi ağır kalayım, şiş göbeğimin üstünde çaresizce yatarken kötürümler bile koltuk değnekleriyle beni geçsin de ordunun geri hizmetinde kalan kocakarıların mas-karası olayım, öyle mi? Kaldırın şu yemekleri ve tatlıları! Siz en iyisi bana bir kılıç verin ki pazularımı yoklayayım!"

Bu sefere askerler gibi savaşmak niyetiyle katılmadığım halde böyle konuştum. Çünkü büyümlü güçlerim neredeyse tamamen geri dönmüştü; düşmanlarımı mahvetmek için demir veya tunç silahlara ihtiyacım yoktu. Fakat dostlarıma bundan söz edip etmemekte kararsızdım.

Bu arada, incecik bir yarımadanın sert dalgalara karşı koruduğu Thapsos limanında pek çok gemi toplanmıştı. Uzun tekneler üstünde farklı farklı kavimlerden uzun sakallı vahşi savaşçılar sefere katılıyordu. Büyük bölümünü Şirdanalılar ve Şekler oluşturmakla birlikte, aralarında Hesperiya'nın kendilerine Etrüskler diyen sakinleri Turşalar, Pulusatular, Zekerler ve Akdeniz'in dört bir yanına dağılmış adalarından gelenler de vardı. Hepsi de bizimle beraber Mısır seferine çıkmak istiyor, bir yarı tanrı gibi saygı gösterdikleri Diomedes'in emrine seve seve giriyorlardı. O dönemde Akalar diyarının bu büyük evladının yaptıklarından pek az Yunanlı haberdarken, Akdeniz'in batısında yaşayan halklar arasında şöhreti almış yürümüştü. Yeni yeni oluşan devletlerin güçlü kralları, ondan hep büyük bir saygı ve hayranlıkla söz ediyordu.

Bir akşam sohbet ediyorduk. "Burnundaki şu yara nereden kaldı dostum?" diye sordum Polkos'a. "Güçlü bir oduncunun bal-tasıyla kerttiği bir ağaç gövdesine benziyorsun. Eminim zorlu düş-manlara karşı cesurca savaştığın şanlı bir mücadeleden kalmıştır."

Gösterdiği kahramanlıkları her zaman gurur ve sevinçe anlat-maya koyulan iriyarı dostum, bu defa beni başından savmak is-tercesine elini kaldırdı. "Çok önemli değil, bırakalım bunları" diye karşılık verdi utana sıkıla.

Dostları gülmeye başladılar. "Neden bu kadar alçakgönüllüsün Polkos? Aras'a kahramanlıklarından gönül rahatlığıyla söz edebilir-sin, muhakkak zevkle dinleyecektir!" diye bağıştılar.

Polkos pencereden dışarı baktı. "Acaba yarın yağmur yağacak mı? Siz ne dersiniz arkadaşlar?" diye konuştu. "Ay bu gece nemli görünüyor, demin de gökyüzünde Aeolus'un kuzularını yayılırken gördüm."

Adamlar daha bir neşelenip kahkahaları patlattılar. "Hayır sevgili Polkos, böyle kurtulamazsın" diye karşılık verdi Zakrops. "Belli ki Aras yarınki havadan çok, burnundaki yaranın sebebini öğ-renmek istiyor. Merakını gidermeyelim mi? Hepimizin bildiği ve o günden beri bize neşeli anlar yaşatan olayı ondan saklamak büyük haksızlık olur. Biliyorsun ki dostumuz Aras da gülüp eğlenmeyi sever!"

Dev Polkos Zakrops'a sertçe baktı ama kaptan bildiğinden şaşmayan bir tavırla konuşmasını sürdürdü: "Evet, galiba aşk dün-yadaki en esrarengiz güçtür; en kuvvetlilerin bile dizlerinin bağı-nı çözer, en bilgeleri bile ahmağa çevirir. Fakat bir aptala bulaşınca herhalde akıllandırmaz. Aksine, onu eskisinden beter hale getirir!"

"Ne demek istiyorsun sen?" diye diklendi Polkos; tehditkâr bir edayla kaptanı süzünce, Zakrops onu yatıştırmak için elini omzu-na koydu.

"Yapma sevgili Polkos, bütün bunlar havadan sudan konuşur-ken her insanın duyabileceği sıradan sözlerdir sadece" diyerek babacan bir ses tonuyla açıklamaya girişti. "Yine de senin hikayen her zaman rastlanan türden değil. Tam aksine olağanüstü bir şekil-de kaderin büyük bir kahraman için ördüğü ağırlara aşk tanrıçasının eklediği ilmekleri andırıyor. Afrodite'nin büyülu güçleriyle, kudreti-

ni tanrıların bile kışkırdığı Herakles'i Meonya'da üç yıl boyunca alımlı Omphale'nin gönüllü kölesi haline getirdiği gibi sen de fani bir insanın kesinlikle karşı koyamayacağı tanrıların cilvesinin kurbanı oldun."

"Doğru söylüyorsun" diyerek lafa karıştı Polymerios. "Erkekler aşk için daima kolay bir av olmuştur; şu söz onlar için her zaman geçerlidir: Aşağısı sertleşti mi, yukarısı yumuşar!"

"Bu konuda çok tecrübelisin anlaşılan!" diye bağırdı Polkos öfkeyle. "Bir zamanlar Asur diyarında, hödük çiftçilerin gübre yığınınına fırlattığı kör âşık kimdi?"

"Orada bütün suç kardeşin Polyphas'a ait!" diyerek kendini savundu Polymerios. "Öylesine azıp kudurmuştu ki artık akıllıca düşünemez olmuş, kendini damat adayı sanmaya başlamıştı. Ama karşınıza dişleri dökülmüş bir nine dahi çıksa hemen gözleminizin perdelenmesi ve bedeninizi ateş basması size ailenizden kalmış anlaşılan!"

Birbirlerine yakışksız laflar sarf ederek bir süre daha tartıştılar.

"Neyse nel" diye araya girdi Zakrops. "Yine de bir şeyi inkar edemezsin Polkos: O kız aklını öyle bir başından aldı ki bütün gülmüş hazinemizi hiç düşünmeden tehlikeye attın. Oysa en aptallar bile gayet iyi bilir ki kadınların avucuna bıraktığın bir şeyi bir daha asla göremezsi "

"Ama bana ölünceye kadar sadakat yemini etmiştil" diye çıkıştı Polkos.

"Kadınlar ve sadakat hal" dedi Polymerios alay edercesine. "Bu ikisinin yan yana geldiği görülmüş mü? Onlar dolandırıcıdır ve tek arzuları, sahip olduğumuz en değerli şeyi elimizden almaktır!"

Nihayet kendimi tutamadım. "Artık şu hikayeyi anlatacak mısınız, yoksa saçmalıklarla ve hayata dair görüşlerinize canımı sık-mak hoşunuza mı geliyor?"

Hepsi birden sus pus oldu. "Hemen anlatayım" diyerek söze girdi kaptan. "Polkos iki yıl önce Hesperiya'nın Gorgo limanında bir kıza rastladı. Polkos'un ona baktığını görünce, kız ayağını o kadar ustaca sürçerek yere düştü ki dostumuz zavallı çocuğu şefkatle kucaklayıp ayağa kaldırmak zorunda kaldı."

"Kız düştüğünde ayağını çok kötü burkmuştu" diye itiraz etti

koca dev. “Hem o kadar güzeldi ki şayet o gün tesadüfen yalnız olmasaydım, onu hemen kollarımdan çekip alırdınız!”

“Bak şu tallhsizllğel” diye cevabı yapıştırdı geniş omuzlu kaptan. “Böylelikle başına gelecek belaların bazılarında kurtulmuş olurdun! O dilber, babasının ay tanrıçası Selene’nin çok ünlü bir rahibi ve aynı zamanda güçlü bir büyücü olduğunu söylese de dostumuzu gayet besili bir kurban olarak gören pişkin bir liman yosmasından başka bir şey değildi. Bir kadın için servete giden yolun bir erkeğin yatağından geçtiğini pekâlâ biliyordu. Ama amacı, bu aşktan alacağı malum zevklerin haricinde bir de iyi niyetini ve şefkatini anında keşfettiği dostumuzun...”

“İyi niyetini ve şefkatini mi?” diyerek sözünü kesti Polymerios alaycı bir ses tonuyla. “Herhalde körlüğünü ve ahmaklığını demek istiyorsun!”

Polkos hiddetini yenemeyerek şarap testisini kaptı; tam Mes-sinalı küfurbazın kafasına indirmek üzere gerilmişken, Kaliphon ve Polyphas aynı anda koluna yapıştılar.

“...elinde avucunda ne varsa hile ile dolandırmaktı” diyerek anlatmaya devam etti kaptan. “Dahası, dostlarının değerli eşyalarını bile kendine getirmesi için kandırmayı başarmış. Elbette ki Polkos’un niyeti her türlü övgüye layık. Çünkü yosma, usta bir büyücü olan babasının gümüşü altına çevirebildiğini anlatmış. Belki sen de bilirsin Aras, bu sarı maden dünyanın pek çok ülkesinde beyazından dokuz kat daha değerlidir. Polkos yine de tedbiri elden bırakmamış ve cazibesıyla aklını başından alan dolandırıcı kadına önce bir gümüş bilezik götürüp vermiş. Ne var ki ertesi gün eline altın bir bilezik tutuşturulunca, dostumuz sahip olduğumuz bütün gümüş eşyaları torlayıp toplamış, senin de kolayca tahmin edeceğin gibi, gerçekte tehlikeli bir hırsız olan yabancı büyücünün evine taşımış. Adam, kızı gibi davranan ama aslında sevgilisi olan kadınla birlikte, hiçbir şeyden kuşkulanmayan dostumuzu bir tek üstündeki yün gömlekle bırakıncaya kadar soymaya karar vermişler.”

“Kim bilebilirdi ki?” diye mırıldandı Polkos üzüntüyle, çirkin suratının ortasını eliyle yokladı. “Kız kollarımdayken hep aşktan ve güvenden söz ediyordu, sesinin tonu bülbüllerin şakımasından

bile daha tatlıydı. Üstelik sadakat ve dürüstlük telkin eden mavi gözleri vardı.”

Dostlarım yine kahkahalara boğuldular. “Sadık mavi gözleri! Bir bülbül gibi şakıyormuş!” diye bağıştılar ellerini dizlerine vura vura gülerek.

“Gerçekten, babamın önüne katıp kovaladığı ninem çırılçıplak bir halde bütün köyü dolaştıktan sonra gidip kuyuya düştüğünden beri hiç bu kadar gülmemiştim!” diye haykırdı Eurymakhos ince sesiyle.

“Sütlü lapayla beslenen beyinsiz tek göz senil!” diye homurdandı Polkos. “Sanki senin soyunun geçmişi çok temiz!”

“Neyse ki gümüş eşyaların kaybolduğunu hemen o akşam fark ettik” diyerek konuşmasını sürdürdü Zakrops. “Bildğin gibi, sandığı her akşam yoklamak, en pintimiz ve en açgözlümüz olan Polyphas’ın âdetidir. O gün bütün gümüş eşyalarımızın yerinde yeller estiğini görüverince şaşırıp kalmış. Aralarında kurban ayinlerinde kullanılan Karkhedon işi değerli taslar, Latin tapınaklarının sunaklarından alınmış zarif eşyalar, güzelce işlenmiş Urartu yüzükleri, Knossos ve Tarış malı türlü türlü süs eşyaları vardı. Polyphas sandığı tamtakır görüp ‘Hırsız var!’ diye bağırarak hemen sandığı boşaltanların peşine düşmemiz için bizi ayaklandırmaya çalışınca, Polkos ‘Ne diye öküz gibi böğürüyorsun Polyphas? Aklını mı oynattın sen? Yarın sabah sandık geri dolmuş olacak, hem bu defa dünyadaki en değerli şeyle. Hazineimize el süren bir başkası değil, bendim; gümüş eşyaları tüm samimiyetimle sizin iyiliğiniz için alıp götürdüm. Bir düşünsenize, gümüşü saf altına çevirebilen bir büyücü buldum!’ diye karşılık verdi. Ama hepimiz deli saçması sihre değil, ancak gözümüzle görüp elimizle tutabildiğimiz şeye inanan insanlar olduğumuz için, ortada bir dolap döndüğünü hemen sezdik. Polkos’a, kendi varını yoğunu boş yere sokağa atmaya kafasına koyduysa, en azından bizimkileri derhal geri getirmesi gerektiğini anlatmaya çalıştık. Başını iki yana sallayarak yüzümüze baktığını ve şu sözleri söylediğini gayet iyi hatırlıyorum: ‘Zaten sizin gibi çokbilmiş nankörlere iyilik de yaramaz! İsterseniz gümüş mallarınızı korkudan donunuzun içine saklayın ama ben yakında sırmalı elbiseler içinde ortalarda dolaşacak, ısı ısı altın tozunu

ayağının altına serpeceğim. Cahil ahmaklar! Kendisini aptalca bir hareketten korumaya çalışan dostlarına işte böyle sövüp saydı.”

“Siz bana daha ağır laflar ettiniz” diyerek kendini savundu Polkos. “Benim bir kadının kölesi, yaşlı ve doymak bilmez bir teke, kasabın bıçağını bilemediğini fark edemeyecek kadar aşktan körleşmiş bir horoz, kızışmış bir yabaneşegi, beyinsiz bir tavşan olduğumu, hattâ daha beterini de söylediniz. Şimdi hepsini tek tek saydırıp da iyice kızdırmayın benil”

“Aslında adamların haklı tepkisi sadece biraz daha belirgin biçimde ortaya çıkmış oldu” diyerek onu yatıştırmaya çalıştı Zakrops. “Yine de bizim temiz kalpli dostumuz hazinemizi o ‘büyücüden’ alıp getirmek üzere hemen ayağa fırladı ama onun öncesinde kesin bir inançla, ertesi gün sahip olacağı altını kıskanacağımızı ve ona güvenmediğimiz için kendi kendimize hayıflanacağımızı söyleyerek bizimle biraz daha dalga geçmeyi de ihmal etmedi.”

“Tanrım!” diye inledi tek gözlü Eurymakhos; artık gülmekten neredeyse soluk alamaz hale gelmişti. “Dürüstlük Fenike’de hiç de yaygın olmayan bir erdemken, o rahip bozuntusu dalavereli işleri yüzünden kendi halkı tarafından da istenmediği için yaban ellere göçen sıradan bir yankesiciymiş. Esasen Polkos’la birlikte onun evine gitmeye hazırдық. Gel gör ki bizi yanına almamakta diretti: Neymiş? ‘Müstakbel eşi’ bizim kuşkulanmamızdan gocunabilirmiş; sevgilisini böyle utanç verici bir kuruntuya üzememiş!”

“Bu neredeyse hayatına mâl oluyordu” diyerek anlatmaya devam etti Zakrops. “Çünkü o ‘büyücünün’ evine girip ‘nişanlısına’ eşyaların büyük bir bölümünü geri almaya geldiğini itiraf edince iki düzenbaz, dostumuz Polkos’u oracıkta sinsice öldürmeyi, cesedini de denize atarak balıklara yem yapmayı kararlaştırmışlar. Fenikeli, kıza onun anlayacağı şekilde manalı manalı bakarak şöyle demiş: ‘Gümüşleri kutsal odaya götürmüştüm, çabucak getiririm. Ama senin payını hemen şimdi altına çevireyim ki dostlarını bugünden utandırabilesin Polkos.’ Bu sözlerle yandaki odaya dalmış. Adamın ‘kızı’, belki aklından kalan son kırıntıları da o an yitiren dostumuzun beline çıplak kollarını dolamış. ‘Babam büyü yaparken seyretmek istemez misin sevgilim? Onu birkaç defa gizlice gözetlemiştim ama böyle şeylere aklım ermez, çünkü ben gen-

cecik bir kızım ve hele senin gibi pek çok dile ve geleneğe hakim değilim, birçok ülke gezmiş akıllı erkeğim benim. Belki büyüünün nasıl yapıldığını seyrederek öğrenirsen, sonra kendin de yaparsın! Gözlerinin önünde gümüşü altına çevirdiğin zaman, dostların kim bilir nasıl da hayretler içinde kalacak! Aman dikkatli ol, kendi sırrını sana söylemeye yanaşmaz. Şuradaki duvarın içinde, yere yakın bir delik var. Eğer başını oradan sokup sola çevirirsen, tanrıça Tanit'in sunağını tam karşında görürsün!' Böyle konuşan kız, dostumuzu hiç acımadan ölüme gönderiyordu. Halbuki Polkos 'büyücünün' evinin önündeki ağzına kadar yüklü arabayı gördüğü an kuşkulandıydı. Fenikeliler muhakkak ki aldıkları ganimetle gecenin karanlığından faydalanarak ortadan kaybolacak, Polkos ise sözünü aldığı altının yerine terk edilmiş bir evin bomboş odalarını bulacaktı. Ah, insanlara güvenen bir insan, yılanların arasında yaşamaktan daha büyük tehlikededir!"

"O evde olanları nasıl bütün ayrıntılarıyla bilebiliyorsunuz?" diye sordum hayretle. "Polkos aşk tanrıçasının ağzına gerçekten dediğiniz gibi kısıvrak yakalanmış olsaydı, size her şeyi böyle inceden inceye anlatamazdı ki!"

"Aslında Polkos bütün bunları sonradan, biraz da değiştirerek anlatmıştı" dedi Zakrops cevaben. "Talihi varmış ki kardeşi Polyp-has onu o gece gizlice takip etmiş. Kimseye görünmeden pencereden içeri bakmış ama ilk başta neler olup bittiğini anlayamamış. Polkos'un yere diz çöküp o koca kafasını duvardaki deliğe doğru uzattığını görür görmez tehlikeyi sezmış. Kapıyı bir tekmeyle kırıp içeri dalmış, tam duvarın öte yanında Fenikelinin keskin baltası hızla aşağı inerken Polkos'u saçlarından tuttuğu gibi geri çekmiş. O korkunç darbe az kalsın kardeşinin kafasını koparacakmış. Sadece burnunun ucunu sıyrıp alan baltanın ağzı onun için sancılı ama bir o kadar da anlamlı bir ders oldu. Çünkü Polkos o günden beri şunu çok iyi biliyor: Bir kadına ancak yaşlanıp çirkinleştğinde güvenilebilir; hattâ çoğunlukla o zaman da güvenilmez."

"Sonra Fenikelilere ne oldu?" diye sordum.

Kaptan, Polkos'u göz ucuyla şöyle bir süzdü. "Şimdi, bizim dev o yarayla kısa bir süre için baygınlık geçirmiş" dedi sonra. "Polyphas kılıcıyla o 'kutsal odaya' dalıp herifin kellesini uçurmuş.

Dışarı çıktığında kız ortada yokmuş. Polkos o arada kendine gelmişse de henüz üstündeki sersemliği atamadığı için, kardeşi onu arabaya oturtup gümüşleri de yükleyerek geri dönmüş. İşte Polkos'un yüzündeki yaranın hikayesi aynen böyle."

Polyphas sonradan, Polkos'un yanımızda olmadığı bir zaman, o anki öfkeyle yalnızca Fenikeliyi değil kızı da öldürdüğünü itiraf etti bana usulca. "Bunu Polkos'tan gizledim" dedi. "Kardeşim kızı o kadar çok seviyordu ki belki bu yüzden benden nefret edecekti. Ama bizimkilere gerçeği anlattım, çünkü vicdanım beni rahatsız etmeye başlamıştı. Kılıcım kalbine girerken gözlerime diktiği mas-mavi gözlerinin bakışını gecelerce unutamadım."

-IV-

Sıcakların bastırdığı ay Thapsos'tan ayrıldık. Üç yüzden fazla yelkenliyle Libya açıklarından seyrederek Nil'in denize döküldüğü Kanopos'a sadece üç günlük mesafede bulunan Akrepler Koyu'na yöneldik. İlk çağlardan beri oradan geçen bütün denizciler ve yolcular bu körfezden çekinirler, çünkü kumsalı yılanlar, zehirli örümcekler ve bin bir tür tehlikeli haşaratla kaplıdır. O zararlı hayvanlara kımıl kımıl kaynaşan karıncalardan çok rastlanır. Fakat hurafelere inanan Libyalılar, Akrepler Koyu'nda zaman zaman çöl ifritlerinin toplandığını ve o kadar çok haşaratın bu yüzden kumsala yuvalandığını, böylelikle ifritlerin insanlar tarafından gizlice dinlenme korkusu duymadıklarını anlatırlar. Aslında, ifritlerin fanileri kendi mıntıkalarından uzak tutmak için küçücük hayvanlara elbette ki ihtiyacı yoktur. Kurnaz Maraye de ifritlerden ve hortlaklardan korkmazdı. O kumsalın korku salan şöhretini duyduğu için, ordugâh ve toplanma merkezi olarak orayı seçmişti; Niyetini Mısırlıların vaktinden evvel öğrenmesini istemiyor, böyle ıssız bir sahilde uzun süre fark edilmeden kalabilmeyi umuyordu. Savaşçıları zehirli böcek ve akreplerden zarar görmesin diye yüzlerce adamını kıyıya çıkarmış, ellerindeki meşalelerle kayaların arasındaki çatlakları ve oyukları günlerce köşe bucak arattırarak sahili haşarattan temizletmişti. Bu arada bazı cesur Libyalılar, yılanların

veya kabuklu hayvanların sokması sonucu hayatını kaybetmişti.

Biz körfeze girip gemileri halatla kıyıya bağladığımızda hayretler içinde kaldık. Karşımıza her birinde en az on beş savaşçının yerleştiği on bin çadır çıktı; Maraye'nin ordugâhı gözümüzün önünde kalabalık ve geniş bir şehir gibi uzanıyordu. Maiyetinde bulunanların büyük bölümü çölden gelmiş, kara sakallı, kolları adaleli, ince yapılı bedenleri yarı çıplak erkeklerden oluşuyordu. Yaylar, sapanlar, taş baltalar ve ağaç mızraklarla silahlanmışlardı. Fakat kılıcı olan çok azdı, çünkü Libya maden yönünden fakirdi. Kardeş Tehennu ve Maşveş kabileleriyle onlardan daha çıplaktı; pek çoğu bellerine bağladıkları liflerden örülmüş peştamallarla örtünmüştü. Libyalılara göre zengin Mısır topraklarından daha uzakta yaşarlardı. Yeryüzünün en fakir halkları bunlardı; bir adamın bir parça ekmek uğruna ana-babasını öldürmesi hiç de nadir rastlanan olaylardan değildi. Silahları yontulmamış ağaçtandı. Yanlarına birbirine iplerle bağlı, yumruk büyüklüğünde taşlar almışlardı; bunları sapanla atmada ustaydılar. Korku salan boynuzlu miğferleriyle solgun benizli Zekerier, hayvan postundan pelerinleriyle Şirdanalılar ve Şekler, başları tüylerle süslü Turşalar, Pulusatular, Likyalılar ve diğer kabilelerden toplanıp gelen savaşçılar da oradaydı. Sanki savaş tanrısı bir anda aşka gelmiş ve yeryüzünün en yiğit, en vahşi cengâverlerini kanlı bir şölene davet ederek o kumsalda bir araya getirmişti. Kızıl derili insanların arasında geçirdiğim huzur dolu onca yılın ardından, Nil'in suladığı toprakları bekleyen katliamı düşündükçe midem bulanıyor, aklımdan bu savaşa susamış adamları orada bırakıp gitmek geçiyordu. Diomedes ve adamları ise toplanan bu kadar silahlı adamı, kurumaya yüz tutmuş dereleri aniden bastıran sağanak yağmurla azgın bir nehre dönüşmüş balıklar gibi sevinçle seyrediyorlardı.

Savaşçıların çadırlarının önünde, tahta tezgâhların başında seyyar satıcılar dikiliyordu. Kimileri şarap, et ve tek gecelik yosma satarken, kimileri de yere serdiği renk renk örtülerin üstünde sergiledikleri bin bir çeşit ıvır zıvır ve değersiz eşyayı ilk maaşlarını alan savaşçılara satmaya çalışıyordu. "Yoksa savaşa en güçlü tanrıların himayesinden mahrum mu gireceksiniz?" diye seslendi gözleri şaşı, ihtiyar bir satıcı. Elinde tuttuğu kırmızı gözlü, siyah

heykelciği Diomedes'e uzattı. "İnan bana yabancı, savaşta yiğitleri yaralanmaktan, hiçbir şey mızrağı ölüm tanrısına bile galip gelen yenilmez tanrıça Anat'ın güçlü tilsiminden daha iyi koruyamaz. Onun kutsal tasvirini yanında taşıyana ne ok ne mızrak ne de kılıç zarar verebilir. Onu alan, savaşın en hararetili yerinde bile neşeli bir geziye çıkmışçasına tehlikeden uzak kalır. Aslında şu heykellerin değeri altınla ölçülemez, ancak onları size son derece düşük bir fiyata bırakacağım. Çünkü şu zamanda kâr peşinde koşamam; tek arzum, artık o iğrenç Mısır'ın yenilgisini görmektir."

"Hepsi süprüntü!" diye konuştu Zakrops dudak bükerek. "Bunlar daha çarpışmaya girmeden, yere düşse kuru bir dal parçası gibi kırılır!"

"Ey asıl kahraman, sen ne dediğinin farkında mısın?" diye karşılık verdi ihtiyar satıcı hemen. "Benim kutsal heykellerim demir gibi sert obsidian taşından yapılmıştır, güçlü bir adam bile onlara kolay kolay parçalayamaz!"

"Sahiden mi?" diye sordu Polkos merakla. Hoyrat elleriyle heykellerin en büyüğünü kapıp bir hamlede kafasını kopariverince etraftakiler gülüştüler. Satıcı öfke ve şaşkınlıkla höykürdü, iki parçaya bölünen heykeli şikayet edercesine Diomedes'e uzatıp gösterdi. Argos kralı bunun gibi satıcılardan hiç hoşlanmadığı için adamı bir tekmede kenara savurdu.

Libya Kralı Maraye, bizi kıymetli hayvan postlarından diki-lip muhteşem minderlerle döşenmiş, içine yüzden fazla adamı alacak kadar geniş çadırında ağırladı. Girişi rüzgâr ve güneşten koruyan ince işlenmiş keçe örtü öğütülmüş kemik unuyla özenle ağartılmıştı. Çadırın oyma süslemeli kazıklarından şerit halinde rengârenk kumaş parçaları sarkıyordu. Avladığı nadir hayvanların boynuzları ve toynakları, kazıklar arasına ağ gibi gerilmiş kırmızı iplerde sergilenmişti. Diomedes kralın dış görünüşünü önceden tarif etmeseydi, huzuruna çıktığımızda onu tanımakta zorluk çekerdim, çünkü Maraye uzun yıllar önce Savaşan Ormanlarda yerlilerin bizi kapattığı kulübede tanıdığım o ince yapılı ve adaleli delikanlı olmaktan çıkmıştı artık. Şişmanlayan gövdesi kabalaşmış, kasları yağdan boğum boğum olmuş gövdesini bir kürk gibi kaplayan kara kılların arasında kaybolmuştu.

Yine de şaşılacak bir çeviklikle ayağa fırladı bizi görünce. Sevincinden tok kahkahalar atarak boynumuza sarıldı. Bolluğa kavuşunca geniş yüzüne renk gelmişti. Fıldır fıldır gözleriyle bizi tepeden tırnağa süzerken, hayatında hiçbir şeyin bizimle yeniden görüşmek kadar kendisini sevindirmediğini söyledi. Diomedes'in ellerini uzun süre bırakmadı. Onun kahramanlıklarını övdü, hattâ o kadar aşırı gitti ki sonunda Libya'nın tacını ve tahtını ona teklif etti. Söylediğine bakılırsa, kendisinden çok daha üstün biri dururken bu sefere komuta etmek istemiyordu. Ama Tydeus'un oğlu gülümseyerek teklifi geri çevirdi. "Bu yüzden tartışmaya gireceğimizi sanmıyorum Maraye" diye karşılık verdi. "Ben hep kendi yolundan giden ve ortak hareket etmek istemeyen Akhilles değilim ki. Hükümdarlık sende kalsın. Kendilerinden olmadığım için halkın bana senin kadar itaat etmeyebilir. Öte yandan, denizci kavimler de benden başkasının peşine düşmez. Birakalım olduğu gibi kalsın."

Maraye bana döndü. Beni kucaklayıp geniş bağrına bastı. "Aras!" diye bağırdı sevinçle. "Seni yeniden görmek, tanrıların bana karşı iyi niyet beslediğinin ispatıdır. Vaktiyle birlikte hayati tehlike atlattığım adamla hiç beklemediğim anda yeniden bir araya gelmekten daha güzel bir işaret dileyemezdim."

Libya kralının yanında bizden altı gün önce gelen ve bin iki yüz savaşçının bindiği kırk gemiye kumanda eden Salamis Prensi ve Kıbrıs'ın hükümdarı Teuker dikiliyordu. Bizi öz kardeşleri gibi selamladı. Neredeyse hiç değişmemiş gibi gelmişti bana; yine de geçen zaman çehresine birkaç çizgi çekmişti. Yıllardır güçlü Hitit ve Mısır hükümdarlarına karşı savunmak zorunda kaldığı küçük devleti için kaygılandığı belliydi. "Sefere bu yüzden katılıyorum" diye açıkladı Salamis prensi. "Hattuşa'nın kara zırhlıları artık bakır adası için bir tehdit olmaktan çıktı. Zaten kendi ülkelerinde yeterince dertleri var. Nil'in suladığı toprakların firavunlarıysa, başta Ramses ve şimdi de Merenptah olmak üzere, devletimi kendi yanlarına çekmek için çabalarını gittikçe sıkılaştırıyorlar. Tanrılar yardım ederse, Mısır'ın gücünü ebediyen kıracağız ve halkım nihayet huzur bulacak."

Maraye Diomedes'e sağ tarafındaki baş köşeyi gösterdi, Teuker ile beni de sol yanına aldı. Diğer kabilelerin reislerine karde-

şı Mosre ve öteki akrabalarının yanını işaret etti; nihayet Kaptan Zakrops ve Argoslular da önde gelen Libyalıların arasına yerleşince, koca çadır balık istifi gibi tıka basa doldu. Sonra Maraye'nin neşeyle ellerini çırpmasıyla içeriye hünerli çalgıcılar ve uzun boylu rakkaseler doluştu. Esmer tenli köleler çeşitli yiyecekler ve meyvelerle dolu alçak sehpalara ve Libya tarzında boyanmış testilerle şarap getirdi.

"Yiyip içerek güçlenin ve kendinize gelin" diye seslendi Libya kralı konuklarına. "Savaş öncesinde hiç kimse aç kalmamalı!"

Kavallar, telli çalgılar ve davullar çalınca, rakkaseler de onların ritmine uyarak çıplak ayaklarını yere vura vura dans etmeye başladı. O sırada Maraye de arada geçen sürede neler yaşadığını anlatmaya koyuldu. "Aslında o gün siz firavunun sarayından çölün gazelleri gibi koşarak çıktığınızda, ben de savaş arabasına atlayıvermek istemiştım. Ama benden daha hızlı hareket etmişsiniz, görebildiğim sadece ardınızda bıraktığınız toz bulutu oldu. Bu yüzden bir sütunun arkasına gizlenip Mısır'ın öncü birlikleri yola çıkıncaya dek bekledim. En geriden giden Mısır savaşçısına yapıştım, onu arabadan aşağı itip dizginleri kavradığım gibi batıya döndürdüm ve rahat rahat yola çıktım. Üç gün sonra yurduma döndüğümde, babam neye uğradığını şaşırmişti. Fakat iki kardeşim benim ani dönüşüme hiç sevinmediler. Babamın gayri meşru çocuğu olduğum için, uzun yıllar önce yaban ellerde ölüp gitmemi dileyerek beni kovmuşlardı. Oysa tanrılar benim yerime onları çağırdı yanına; ben yurduma döndükten sonra çıktığımıza avda, başlarına hedefle okumun arasına girmek gibi bir talihsizlik geldi. O iki kazanın kefareti olarak tanrılara bol bol adaklar sundum, umarım beni bağışlarlar. Libya tahtına başka türlü oturabilir miydim? Firavunun askerlerinden aldığım savaş arabasını armağan edip Mısır sınırında en kısa süre içinde hangi zengin köylere veya kasabalara baskın yapılabileceğini de söyleyince, babamın gözüne giriverdim. Böylece beni nihayet vellaht olarak tayin etti; bir aslan sürüsüne daima en akıllı ve en güçlü olanın liderlik etmesi gerektiğini söyledi. Çölde düşmüş bir haydudun yakındaki vahada bulunan hayvanlarla dolu çiftliğe giden yolu bulamadığı için susuzluktan acılar içinde kıvranarak ölmesinden daha hazin ve acıklı

bir şey olabilir mi? Halbuki ben firavun ordusuna ücretli asker olarak hizmet verdiğim dönemde, ganimet ele geçirebileceğim pek çok verimli bölge görmüştüm. Bu yüzden küçük kardeşlerim bana karşı kin gütmmez; her ne kadar ava çıktığım zaman hedefle arama girmemeye çok dikkat etseler de beni bir baba gibi severler.”

Libya Kralı Maraye sözü sonra Mısır seferine getirdi:

“Tanrıların laneti Merenptah’ın üzerine olsun, başına gelecekleri muhakkak sezmiştir. Temkinli ve kurnazdır o. Nöbetçilerim benim çölümde sadece son iki ay içinde yirmiden fazla Mısır casusu yakaladı. Demek ki bunun en azından iki katı kadar gözcünün edindikleri bilgilerle Ramses şehrine sağ salım döndüğünü hesap etmem gerek. Herkes bilir ki yakalanan bir casusa karşılık, iki tane de kolayca kaçıp yakayı kurtarır. Fakat Merenptah niyetimi anlasa bile, nereden ve ne zaman hücumla geçeceğimi bilemez. Çünkü bunu ilk defa burada, sizinle konuşmak istiyorum. Aynı şekilde, sürüye dalacak kurt da çobana karşı daha uygun durumda değil midir? Ağzının suyu akan yırtıcı hayvan ormanın karanlığında fark edilmeden emniyette beklerken, başında oturdukları ateşin dumanının ve yaydığı ışığın sayesinde çobanı ve koyunları rahatça bulabilir.”

“Merenptah’ın emrinde kaç asker var? En güçlü kaleleri nerede?” diye sordu Diomedes. “Oralara uğramayalı çok uzun zaman oldu. Yirmi beş sene içinde muhakkak bazı şeyler değişmiştir.”

“Firavunun emrinde ordu yok” dedi Maraye cevaben. “Savaşla ilgili işleri, belki çocukluk halini hatırlayacağın Prens Sethos’a bıraktı. Merenptah’ı ordunun başında savaşmaktan alıkoyan korkaklığı mı, yoksa sakatlığının daha da azması mı bilinmez. Kesin olan bir şey varsa, o da son on yıldır zırh giydiğinin görülmediğidir. Açlıktan karnı guruldayan halk dışarıda homurdana homurdana gezerken, günlerini rahat sarayında, kendini pahalı ziyafetlerle metheden dalkavuk memurların arasında geçirmeyi yeğliyor. İşte bu, senin de çok iyi tanıdığın Suriyeli Bai’nin eseridir, Diomedes. O dalavere ustası, ta Büyük Ramses zamanında hükümdarın önde gelen danışmanları arasında sayılıyordu. O günden bu yana gücü daha da arttı.”

Maraye bir yudum şarap içerek sözlerini sürdürdü: “Mısır’ı

en sağlam mevzisi Batı Kalesi'dir. Merenptah onu yanı başımızdaki çöle inşa ettirmişti. Kaleyi dört yüz kule çevreler; surları yirmi adam boyundan daha yüksektir. Oraya Nubya ve Kuş kökenli yirmi yedi bin asker yerleşmiştir. Kadeş'ten beri yenilgi yüzü görmeyen ve Vellaht Prens Sethos'un kumanda ettiği korku salan Ammon kolordusunu onlar oluşturuyor. Savaş arabaları, veliahdın en yakın dostlarından sayılan Bal'nin oğlu İrsu ile kimin soyundan geldiğini kimsenin bilmediği Jasion adlı genç bir Yunanlının emrinde-dir."

"Jasion mu?" diye sordu Diomedes. "Ne acayip bir isim! Tanrıça Demeter'e aşkla bakan, sonra bu cüreti yüzünden babası Zeus tarafından şimşekle öldürülenin oğlu da bu adı taşıyor muydu? Eski efsaneler doğrusa, kardeşi Dardanos sonradan Truvalılar soyunun atası olmuştu. Göklerin sahipleri bu isimde bir adamı karşımıza çıkarıyorsa, bunun mutlaka gizli bir anlamı vardır."

"Öyleyse savaşı kendimize güvenerek bekleyebiliriz; onun to-runları vaktiyle senin karşında dize gelmişlerdi Diomedes" diye ekledim.

"Hiç bana karşı galip gelen var mı?" diye sordu Tydeus'un oğlu gururla. "Savaş tanrısıyla bile çarpıştım, ölümsüz Afrodit'in bileğini yaraladığımda, tanrılardan gelen kanı çimenlere dökülmüştü! Doğrusunu isterseniz, kimse beni firavunun yirmi yedi bin askerden fazlasına sahip olmadığına inandıramaz."

"Haklısın Diomedes" diye karşılık verdi Maraye. "Mısır'ın güneş tanrısı Ra'nın adıyla anılan ve On şehrinde bulunan diğer kolordusunu da göz önüne almamız gerek. Mevcudu diğer ordununki kadar ve büyük bölümü okçu, pek çoğu da mızraklı olmak üzere, tamamına yakını Mısırlı ve Nubyalı savaşçılardan oluşuyor. Ordunun komutanı, daha gençlik yıllarında komuta kademesinde üne kavuşan ve bir zamanlar Sesostri'sin acıklı biten Savaşan Ormanlar seferine de katılan Amenmesses'ten başkası değil."

"Amenmesses mi?" deyiverdi Tydeus'un oğlu, şaşkınlığı yüzünden okunuyordu. "Hâlâ hayatta mı? Kaderin garip bir cilvesi olarak kimin kanını taşıdığından haberi bile olmayan o genç kahramanı elbette ki tanıyorum! Ama şimdiye kadar Merenptah'tan intikam alması gerekmez miydi? Kanlı Kayalıklar Vadisi'nde neler

yaşandığını ve soylu Sesostris'in ölürken bize emanet ettiği sırrı ona daha bildirmedin mi Maraye?"

"Denedim" diye cevap verdi Libya kralı. "Amenmesses'e defalarca haberci gönderdim. Ama galiba onu kandırmak için uğraştığımı sandı. Çünkü Mısır ve Libya oldum olası birbirinin en azılı düşmanıdır. Delikanlı, bir haydudun huzur içinde otlayan sürüyü kolayca kapıp götürmek için öncelikle sadık çoban köpeğini leziz bir et parçasıyla susturması gibi benim de kendini yalanla kandırarak yanıma çekmeye çalıştığımı düşünmüştür. Bu yüzden haber-cilerimi öldürttü ve kesik dillerini bana geri yolladı."

Kızların raksı bitmişti. Zarif dilberler oynaşmak için muzipçe laf atarak konuklara yapıştılar hemen. Maraye içlerinden en güzelini kucağına alarak hoyratça göğsünü çimdikleyince, kız da neşeyle onun sakalını çekti. "Çenendeki kıllar nasıl da ağarmış, kralım!" dedi yapmacık bir şaşkınlıkla, fakat Maraye ses çıkarmadı, sadece gülümseyerek karşılık verdi. "Başındaki saçlar da seyrekmış! Başka yerinde kara kara ışıldayan, kıvrım kıvrım gür kılların yok mu? Bir kez de orayı okşamak isterdim!"

Hükümdarın tahtının önünde rengârenk giyinmiş bir hokkabaz hünerini sergiliyordu. Aslında maddelerin ve sıvıların sırlarından birkaçını belki tesadüfen kapmış, şimdi de el çabukluğuyla gösterdiği marifetlerle kendini olağanüstü güçlere sahipmiş gibi göstermeye çalışan, yetenekleri sıradan bir sahtekârdan başka bir şey değildi. Onun ardından çıplak kollarındaki kasları dağ gibi kabarmış, kel kafalı bir dev girdi içeri. Başparmak kalınlığında bir demir çubuğu kafasının üstüne kaldırdı, muazzam kuvvetiyle öyle bir büktü ki çubuk en sonunda koç boynuzu gibi kıvrıldı. Gururla kabaran dev, "Aranızda bunu yapabilecek biri var mı?" diye bağırarak çevresindekilere meydan okuyunca, Polkos hemen yerinden fırladı. Ayakta zor duruyordu ama devin büktüğü çubuğu arkadaşlarının yoğun tezahüratları altında, sanki demirden değil de yün veya deridenmiş gibi dümdüz etti; oyun oynuyormuş gibi, hiç zorlanmadan eski haline getirdi. Libyalılar şaşkınlıklarını gizleyemediler. Maraye parmağından çekip çıkardığı muhteşem bir yüzüğü hayranlığının ifadesi olarak Polkos'a attı.

Kithairon Dağı'nın devi, kralın armağanını Dongola'dan gel-

miş esmer tenli bir kıza verdi hemen. Niyeti, o kıvrıkcık saçlı güzel rakkasenin gözüne girmekti. Sert şarabın etkisiyle zihni çoktan bulanana, fakat aşkın büyüüne kendini kaptırmayan Polyphas ise savurganlığa varan bu cömertliği yüzünden kardeşini sertçe azarladı ve kralın verdiği mücevheri kara derili dilberin elinden zorla almaya davrandı. Bunun üzerine, Polyphas ile çılgılık çılgılığa boğuşmaya başlayan rakkase, en sonunda bir düzine sarı sakallı Şirdanalı savaşçının kullandığı sehpanın üstüne düştü. Adamlar devrilen kupalardan sıçrayan şarabın en güzel elbiselerini mahvetmesine sinirlenerek iki kardeşi pataklamak için hemen ayağa fırladılar. Kaliphon, Zakrops, Eurymakhos ve Polymerios da kavgaya karışınca, konukların hepsi çöplükte dalaşan köpekler gibi kralın çadırında birbirine girdi. Fakat Diomedes'in tok sesi kavgacıların aklını başına getirdi. Tydeus'un oğlu gümüş işlemeli zırhının içinde heybetle kalabalığın arasına daldı.

"Tanrılar aklımı mı aldı, yoksa yanlışlıkla adı çıkmış bir liman meyhanesine, birbirinin kemiklerini kırmaktan başka şey bilmeyen miskin serserilerin arasına mı düştüm?" diye kükredi. "Bizler dünyanın en güçlü devletine karşı sefere çıkmış şanlı cengâverler miyiz, yoksa kırdı hasat sonrası dans şenliğine giderken altına pisleyen bir yığın sarhoş çiftçiler mi? Eğer aklınızı derhal başınıza toplamaz ve bize bu ziyafeti veren kralın şerefini hiçe saymaya devam ederseniz, sizi kendi ellerimle döve döve çöle kovalarım! Soylu kahramanların meclisine uygun hareket etmeyi bilmiyorsanız, eğlenceye tarla fareleri ve böceklerle devam edersiniz!"

O andan itibaren kimse karşısındakine elini kaldırmaya cesaret edemedi. Tam aksine hem Akalar hem de Şirdanalılar çekine çekine Diomedes'e baktıktan sonra nazikçe başlarını sallayarak birbirlerini selamladılar, kibar sözler söyleyerek karşılıklı özür dilediler. Demin hasmını tekmeleyen, "Asil dostum, az önce sürçen ayağım yanlışlıkla yüzüne geldiyse ne olur beni affet!" diyor, kavga esnasında karşısındakinin çenesini sert yumruklarla şişiren, "Demin dengemi kaybettiğimde tutunacak bir şey ararken, dikkatsizce hareket edip çenenin mi acıttım?" diyerek af diliyordu.

Uzun boylu bir Şirdanalıyla boğuşan Kaptan Zakrops, bayılacak kadar boğazını sıktığı hasmını bırakınca adam yere düştü.

Kaptan hemen edeplice ona doğru eğildi. "Cesur Şirdana halkına olan saygımı biraz hararetili biçimde gösterip haddinden fazla sarıldıysam bağışla! Bu sırf size duyduğum dostça hislerden ve sevgimden kaynaklanıyor."

Kuzeyden gelen cengâver derin bir soluk aldı. "Yapma yiğit arkadaşım, bu yüzden üzülmene istemem!" diye karşılık verdi dostça. "Galiba bir parça kızarmış ete basarak talihsizce kayıp düştüm. Ayağım karnına geldiği için asıl özür dilemesi gereken benim."

Böylece Argoslular ve Şirdanalılar gayet nazıkçe birbirlerine yerlerini gösterip yeniden oturdular. Uslu uslu birbirlerinin şerefine kupalarını kaldırıp eski dostlar gibi davranınca, Maraye kendini tutamayıp güldü. Öfkesi yatışan Diomedes de gülümseyerek yerine döndü.

Libya kralının verdiği şölen gece yarısına dek sürdü. Perseus takımyıldızı göğün ortasına doğru döne döne yükseldikçe, ortak hatıralar kahramanları birbirine daha bir kaynaştırıyordu. Truva'da, Mısır'da, Karadağlarda ve Babil'de ölenleri andık, geçmiş günleri bol bol yâd ettik. Başlarda Maraye'nin Teb'de meyhanecinin kızıyla yaşadığı maceradan ve Abydos'ta Polkos'un Osiris rahiple-riyle kapışmasından laf açıldığında çok güldük ama sonlara doğru acı ve hüznün baskın çıktı, karasevdalılar gibi içimizi ateş bastı ve tıpkı her gün ölümü bekleyen erkeklerin yaptığı gibi, birbirimize sonuna kadar bağlılık yemini ettik.

En sonunda başka bir şey daha öğrendim, önümde beni bekleyen ilahî bir imtihan daha olduğunu sezdiren, beni hem şaşkına çeviren hem de içimde kan dökme hırısı uyandıran, unuttuğumu sandığım ama o andan itibaren bir daha da aklımdan çıkaramadığım bir şey.

Diomedes ve Maraye, Teuker ile birlikte hemen ertesi sabah yola çıkmayı kararlaştırdılar. Fakat kıyı şeridini izleyerek, Mısırlıları yenmek uğruna ağır kayıplara katlanmak zorunda kalacağımız Batı Kalesi'ne gitmek yerine, güneşin kavurduğu çölü aşarak iki âlemin

terazisi Memphis'i hedef alacaktık. "O şehri ele geçirip Aşağı ve Yukarı Mısır arasındaki bağlantıyı bir koparabilirsek, kuzeyle güneyi birbirinden ayırırız" dedi Tydeus'un oğlu. "Ondan sonra yapacağımız, ağır bir taşın yerine iki hafif taş parçasını kaldırmak olacak."

"Haklısın Diomedes" diye karşılık verdi Maraye. "Yalnız, sana şu kadarını söyleyeyim ki Memphis'te Ptah adına kurulmuş güçlü bir kolordu daha bulunuyor. Başında, Mısır'da daha çocuk yaşta tanıdığımız çok cesur bir yiğit var: Puti'nin oğlu Setnahte. Fırvunun sarayında yetişti ve Prens Sesostris'in ölümünden sonra Amenmesses'in yanından hiç ayrılmadı."

"Setnahte mi dedin? Çölde Sesostris'i iki aslana karşı koruyan çocuk değil mi o?" diye sordu Diomedes.

"Evet" diye cevap verdim. Sonra Libya kralına döndüm. "Mısır ordusu hep dört parçadan oluşmuyor muydu? Söylesene dostum Maraye, ben oradayken Ramses şehrine yerleşmiş Seth kolordusuna ne oldu?"

"Doğru söylüyorsun Aras" diye karşılık verdi Maraye. "Ramses'in kurduğu Piramesse, eskiden olduğu gibi bugün de güçlü bir ordu tarafından korunuyor. Seth adına çarpişacak askerler, yine eskisi gibi yabancılar arasından seçiliyor. Asya'nın farklı ülkelerinden geliyorlar. Merenptah babasının kovduğu ne kadar adam varsa hepsini geri çağırdı. Suriye'den, Habiru, Fenike, Kıbrıs, Amurru ve Ahlamu'dan, hattâ Babil ve Asur'dan getirdiklerini sancağının altına topladı. Orduya kendilerine Kaşkarlar diyen, Hitit topraklarının ötesinde, çok uzaklarda bulunan dağlık bir ülkeyi yurt tuttukları söylenen ve tamamen savaşçılardan oluşan bir kabilenin reisi kumanda ediyor. O son derece tehlikeli bir adamdır. Adı Pithunna. Bir gözü yoktur. Yılanın en nüfuzlu hizmetkârlarından olduğu anlatılıyor."

"Pithunna!" diye bağırverdim şaşkınlıkla.

"Demek ki vaktiyle onu iskalamamışım, Alzi kartalının söylediği yalan değilmiş" dedi Kaliphon usulca. "Ah, şu tanrılar ne tuhaf! Saldığım oku hedefe ulaştırıyorlar ama düşmanın sağ kurtulmasına da izin veriyorlar!"

Vahşice fikirler beynime hücum ediyordu. "Pithunna mı? Emin misin Maraye?" diye sorarken sesim titriyordu. "O kadar uzaktan

gelmesine rağmen nasıl oluyor da Mısır'da barınabiliyor? Ne zamandan beri orada?"

Diomedes de Libya kralını dikkatlice süzdü. Sonra Teuker'e heyecanımın sebebini usulca izah etti.

"Yoksa kaderin o adama mı bağlı?" diye konuştu Maraye. "Eğer öyleyse, ondan sakın! Ta gençlik yıllarında yılanın kölesi olduğu ve onun adına sayısız gaddarca kötülük yaptığı söyleniyor. Anlatılanlara bakılırsa, en son, sağ gözünü kaybettiği büyük bir savaşta Asur topraklarından kovulmuş. Bunun üzerine Mısır'a geçmiş, zaten başka yerde imkânı yok barınamazdı. Yılanın rahibi Kator, bize ve Şasu'ya karşı Plthunna'nın hizmetine muhtaçtı. Üzerinden on beş yıl geçti. Kaşkarların reisi, o günden beri Mısır'ın soylularından ve en güçlü savaşçılarından biri sayılıyor."

O gece gözüme bir türlü uyku girmedi, yatakta döndüm durdum. Yaşadıklarımı derin derin düşündüm. Nihayet, beni can düşmanıma doğru götürenin ilahî bir takdir olduğuna kanaat getirdim. Bana bu kadar acı ve keder yaşatan o adam, yeryüzündeki kötülüğün ete kemiğe bürünmüş hali gibiydi. Başıma gelen veya bizzat sebep olduğum ne kadar dehşet verici ve uğursuz felaket varsa, beni çocukluk yıllarımdan beri korkunç bir lanet gibi takip eden ve karanlık ruhu acımasız bir hortlak gibi sürekli yolumu keşen bu kabile reisiyle anlaşılabilir bir biçimde bağlantılıydı. Tanrılar onu bu defa üstüme benim ölümüm için mi yoksa onun ölümü için mi gönderiyordu bilmiyordum. Nasıl ki Diomedes hayatım boyunca hep iyiliği temsil ettiyse, Kaşkarların reisi de üstümden atamadığım katrandan bir elbiseydi, bir kara bela misali peşimden ayrılmıyordu.

Ertesi gün, Diomedes Teuker ile birlikte çölde güçlü bir insan seli halinde akan devasa kafilenin önüne geçti. Polymerios'un arabasını Kaliphon sürüyor, Polkos ise her zamanki gibi kardeşi Polyphas ile gidiyordu. Ben Zakrops ve Eurymakhos ile birlikte, ordunun sürü sürü küçük ve büyükbaş hayvandan, atlar, eşekler, ayrıca tacirler, satılık yosmalar, çadırlar, büyük su küpleri, ev eşyaları ve türlü türlü silahlardan oluşan ağır malzemeleri arasında yolculuk yapıyordum. Libyalılar karılarını bile yanlarına almışlardı, çünkü içlerinden pek çoğu zaferden sonra Nil vadisine temelli yer-

leşmek niyetindeydi. Maraye de karılarından en önde gelen altı tanesini beraberinde götürüyordu. Ordumuz güneşin kavurduğu çölde beş gün boyunca yürüdü. Sonra Piyer şehri yakınlarında Mısır'a ulaştık; verimli tarlaları çıplak sahraya, rüzgârla hışırdayan ve gölge veren ormanı ağaç mezarlığına, dolgun ve gür otlağı kül renkli ketene ve meyve yüklü ağaçları kuru dallara çeviren çekirgeler gibi yemyeşil vadiye üşüştük.

Orada Libyalılar, Tehennu ve Maşveş kabileleri çölden gelen hiç beklenmedik saldırıyla gafil avlanan savunmasız köylere karşı dehşet verici zulümlere başladılar. Gerçekten, Merenptah zeki Maraye'nin de tahmin ettiği gibi, saldırıyı deniz kıyısından beklemiş ve düşmanın kupkuru kum çölünün ortasından geçmeye cesaret edebileceğine ihtimal vermemişti. Kısa süre sonra himayesiz kalan civardaki çiftlikler ateşe verildi; firavunun bütün askerleri kuzeyde, en az üç günlük mesafede bulunuyordu. Maraye'nin ordusunun yaptığı tahribata engel olamazlardı. Savunmasız kurbanlara zulmetmekten en çok çöl savaşçıları zevk alıyordu; kendi yoksullukları yüzünden bereketli toprakların karnı tok sakinlerinden nefret ediyor, çektikleri çilelere karşılık onların canını yakıyorlardı. Zavallı Mısırlıları kulaklarından veya ayaklarından asıyor, çaresiz kalan babaların ve erkek evlatların gözleri önünde kadınların ve kızların ırzına geçiyor, yıllar sonra intikam almaya kalkışmasınlar diye erkek çocukların ellerini kesiyorlardı. Diomedes bu tarzda savaşmaktan hiç hoşlanmazdı; bu yüzden Maraye'yi ayıplayınca Libya kralı şöyle cevap verdi:

"Halkım zengin çiftçilerin konaklarında yıllarca inleyerek dilenmiş ama yine de bir tek kemik bile alamamış ve acımasızca ölüme terk edilmiş, yarı aç yarı tok gezen yabanileşmiş köpekler gibidir. Nil'in suladığı topraklardaki bolluğu yıllar yılı uzaktan kıskançlık ve nefretle seyretmiştir. Şimdi kendilerini Mısır'ın tepeleme etle dolu kazanlarından ayıran çiti benim sayemde aşılsa, çöplükle yetinmek yerine piliçlerin boynunu keyifle kırmalarına ve besili koyunu aralarında paylaşmalarına kim, ne diyebilir? İki taş birbirine vurursan, kıvılcım çıkar! Elbette ki bu tür aşırılıklar benim de hiç hoşuma gitmiyor ama tamamen başka bir sebepten: Askerler yağmaya başlayınca savaşmayı unutur, sadece kendileri i ve

elde ettikleri ganimeti en kısa sürede nasıl emniyete alabileceklerini düşünürler. Gel gör ki onları öldürmekten ve talan etmekten ben bile alıkoyamam, çünkü kan kokusuyla kendinden geçen yırtıcı hayvanlara dönmüşler. Bu durumda kendi komutanlarına bile başkaldırabilirler.”

Fakat çöl savaşçıları kısa süre sonra insanlara zulmetmeyi ve yağmayı bıraktılar, fırtına öncesi toplanan uysal koyunlar gibi bir araya gelerek komutanlarının emrine geri girdiler. Kuzey yönünde, Mısır ordusunun yaklaştığını haber veren muazzam bir toz bulutunun çıktığı gün, biz de derinliklerinde yılanın tapınağını barındıran şu Merver Gölü adlı çamurlu su birikintisine ulaşmıştık.

Bir ucundan bakınca diğer kıyısı görünmeyen gölün batı sahiline yerleştik. Diomedes ve Teuker komutasındaki Akalar, Şirdanalılar, Şekler ve Kıbrıslılar ordunun göle bakan sağ kanadını oluştuyordu. Libyalılarla Tehennu ve Maşveş kabilelerinden oluşan merkez Maraye'nin emrindeydi. Nihayet Turşalar, Likyalılar, Zekerler ve Pulusatular, Maraye'nin on dört kardeşi içinde en çok sevdiği Mosre'nin komutasında, çöle bakan sol kanadı aldılar. Böyle büyük bir savaş görülmemiştir. Ordu mevcudumuz iki yüz bindi. Bir o kadar da Mısır askeri vardı.

Merenptah ordumuzun ne kadar kalabalık olduğunu öğrendiği zaman, ülkesinde eli silah tutan ne kadar erkek varsa hepsini alalacele güneye göndermişti. Oğlu Sethos'un emrine Mısır'ın dört büyük kolordusunu vermekle kalmamış, ayrıca daha önce savaşa katılmış ihtiyarları bile çarpışmaya göndermişti. Deniz kıyısındaki köylerde yaşayan balıkçılar zıpkınlarıyla, ormanda gezen avcılar oklarıyla, dağdaki çobanlar sopalarıyla koşuyor; uşaklar çiftlikleri, demirciler ocaklarını, dericiler teknelerini, dülgerler kurulu iskelelerini olduğu gibi bırakıyorlardı. Şehirlerden tunç dökümcüler, heykeltıraşlar, sarraflar, orakçılar, çömlekçiler, kürkcüler, dokumacılar, araba sürücüleri ve üreticileriyle oymacılar geliyordu. Firavun sarayındaki odacıları ve köleleri bile üstümüze göndermişti. Kağnılarla yol alıyorlardı; ağır şamdanlarla, taşlar ve sopalarla silahlanmışlardı. Nil topraklarında savunmada kullanılabilecek ne varsa, altı saat süren ve hayatımda tanıdığım en cesur insanların ölümünü gördüğüm bu efsanevi savaşa taşınyordu.

Muazzam Mısır ordusu altına aldığı ezen bir tekerlek gibi üstümüze doğru geliyordu. Savaşçılarımız arasında huzursuzluk ve endişe baş göstermişti. Komutanlar sıra sıra dizilmiş askerlerin önünde bir aşağı bir yukarı koşuşup duruyorlardı. Kimi sanki şenlik varmış gibi şaka yapıyor kimi de ilk kaçanın kellesini uçurup çölde ayağıyla teperek oynamak gibi vahşice tehditler yağırdıyordu. Böylece bazıları adamlarının korkusunu yenmesine yardımcı olmaya çalışırken, bazıları daha beter korkutuyordu.

Canlar alacak olan savaş, iki ordunun yaban domuzu ile leopar, su yılanı ile denizati, kurt ile köpek gibi birbirine girmesiyle kopan müthiş bir uğultuyla başladı.

İlkin fıravunun arabalı savaşçıları kızgın eşek arıları gibi üstümüze atıldı. Ateşe verilmiş köylerde gördükleri ve evleri yağmalanan yurttaşlarından duydukları kanlarını ateşlemiş, akılları fikirlerle kinle dolmuştu. Veliaht Prens Sethos, emrindeki Ammon kolordusuyla Maraye ve Libyalı askerlerine saldırdı, hemen ardından da Ptah kolordusuyla Setnahte hücumla geçti. Amenmesses komutasındaki Ra sancaklı birlikler, Diomedes'in üzerine denizden bir dalga gibi yürüyordu. Pithunna Seth'in savaşçılarıyla birlikte, ta öteki kanatta, genç Mosre ve onun komutasındaki denizci kavimlere karşı çarpışıyordu. Fakat benim aklım gölün altındaki gizli tapınaktaydı. Baş rahip Kator, Mısır'ın zaferi için şimdi orada putlara yalvanyor olmalıydı.

Bu savaş, hayatım boyunca gördüklerim içinde en kanlı olanıydı. Ne Truva surları önünde ne Karadağlarda ne de Babil'de, Merver Gölü'nün çamurlu sahillerindeki kadar soylu yiğit can vermişti. Hangisinin kahramanlıklarından başlayayım? Önce hangisinin ölümünü anlatayım? O gün yaşanan büyük savaşın şanı bize olduğu kadar düşman saflarındaki asil insanlara da aittir.

Diomedes ve Teuker doludizgin giden atlarıyla ilk çarpışmayı gerçekleştirmek üzere ileri atıldılar. Mısırlı okçuların attığı oklar, sıcak ve güneşli bir yaz günü bir sığırı kuşatan sinek sürüsü gibi üstlerine yağdı, ancak Akaların yetiştirdiği iki kahramanın ışıldayan zırhlarını delemeyi, sanki yumuşak balmumundan yapılmışlardı. Diomedes'in solunda Kaliphon ve Messinalı Polymerios çarpışıyordu. Polkos ve Polyphas kardeşler Argos kralının sağ tarafını tut-

muşlardı. Uzaktan Maraye'yi gördüm; hantal gövdesine rağmen mızrakları müthiş bir güçle savuruyor, savaş arabasının önüne geçen Mısırlıları gök ekin gibi biçiyordu. Veliht Prens Sethos'u altın zırhından tanıdım, o esrarengiz Jaslon adını taşıyan Yunan gencini de gördüm. Suriyeli Bai'nin oğlu İrsu, Şirdanalı ikiz kardeşler Perşa ve Pelset'e karşı büyük bir şevkle mücadele ediyordu. Soylu Sesostris'i çölde iki aslana karşı koruyan cesur çocuk Setnahte artık büyüyüp güçlenmişti; birliklerini Maraye'nin önünden çabucak çekip Libya'nın genç prensi Mosre'nin üstüne atıldı. Ümidini yitiren Mosre, artık kendini son bir cesaretle iki orduya karşı korumaya çalışıyordu. Can verenlerin ve yaralananların feryatları, fırtınalı bir denizin uğultusu gibi göğe yükseliyordu. Bense sessizce elimdeki asaya dayanmış, o an çok yakınında bulunduğum yılı düşünüp duruyordum.

Salamis Prensi Teuker! Ok atmadaki ustalığını Akalar arasında bilmeyen yoktur. Truva önlerinde Paris ve Philoktetes bile senden daha nişancı değildil Kahraman Areton ve Gorgythion'u okla vurup öldüren sen oldun. Mızrağını Mentor'un yiğit oğlu İmbrius'a sapladın. Soylu Likyalılar Glaukos ve Sarpedon'u yaraladın. Kahraman Hektor'la bile kaptın; eğer attığın mızrağı Zeus bizzat çelmeseydi Hektor'u öldürecektin. Tanrıça Thetis o zaman sana Troilos'un muhteşem zırhını armağan etti. Güçlü Atridler ailesinden Agamemnon ve Menelaos üvey kardeşin Ajax'a şerefli bir mezar yerini çok gördüklerinde, onların karşısında da geri adım atmadın. Yurdundan uzakta, Kıbrıs'ta kavimleri himayene aldın, Baf'ta Hititleri yendin ve bütün tebaasını bir insan ömründen daha uzun süre mutluluk ve huzur içinde yaşatan güçlü bir devlet kurdun. Ama şimdi uzaklarda, adını yıldız gibi parlatan bir hayatı geride bırakarak Mısır topraklarında can veriyorsun.

Merver Gölü kenarında, parlak öğle güneşi altında böyle düşünerek Amenmesses ile Teuker arasındaki savaşı seyrederken, Diomedes Mısır'ın evlatlarını serçe sürüsü gibi önüne katarak bölük bölük sürüyor, en soylu dostu da adetâ onunla yarışıyordu.

Argos kralının yolunu Buhen prensi in her zaman ön saflarda dövüşen oğlu, güçlü Neferhoteb kesti ilkin. İki eliyle aynı anda fırlattığı tunç mızraklardan biri Diomedes'in başının üstünden

geçip giderken, diğeri kalkanının kenarını yırttı. Tydeus'un oğlu hemen kargısına davranarak Nubyalının çenesinin altından sokuverince, Neferhoteb'ın gözleri yuvalarından fırladı. Daha yere düşmeden son nefesini vermişti bile.

Ölenin kuzenlerinden biri olan Semnell yiğit Senenmut olayı görünce öfkesinden köpürdü. "Yoldaşımızın kanını yerde mi bırakalım?" diye seslendi arabasını süren Amenmose'ye. "Durma haydi! O korkunç savaşçı kim olursa olsun, Ammon'un yardımıyla onu yok edeceğiz!"

"En iyisi, yanına birkaç adam daha al soylu genç!" diye haykırdı Amenmose gürültünün ortasında. "Henüz toysun, o yüzden karşındakinin kim olduğunu bilmiyorsun. Bu dehşet salan cengâver, bir zamanlar kahraman Sesostri's'in silah arkadaşlığını yapmış Diomedes'ten başkası değil!"

O sırada Nil'in batı kolunun kıyısındaki Merimde doğumlu iki meşhur kılıç ustası Pneb ve Amosis kardeşler, Senenmut'un yardımına koştu. Dördü birden Diomedes ile Teuker'in üzerine yürüdüler.

"Sevinmelisin Telamonyalı!" diye neşeyle seslendi Tydeus'un oğlu dostuna. "Düşmanlarımız safları sıklaştırdıkça, hamlelerimiz daha sık isabet buluyor. Hem böylece kendimize sürekli yeni rakipler arayarak vakit harcamıyoruz!"

Bu sözlerin hemen ardından Pneb ve Amosis'e birer mızrak salladı. İki kardeşi iskaladıysa da kalkan tutarak onları koruyan Suti'yi avlamıştı. İki Mısırlı öfkeyle arabalarından atladı. Fakat Tydeus'un oğlu, yiğit Senenmut'un karşısına dikilmişti bile. Merimdel kardeşleri onun yerine Teuker aldı. Kılıcını iki kardeşin büyüğü olan Pneb'in sağ koluna indirmesiyle Merimdel kılıç ustası dizlerine kadar kana boyandı. Dermanı kesilen kolu aşağı düşünce Pneb büyük bir cesaretle kılıcını sol eline aldı. Teuker onun ilk hamlesini eğilerek savuşturdu ve silahını Mısırının göğsüne sapladı. Amosis kardeşinin son nefesini verdiğini görünce acıyla haykırdı; salladığı kılıcın ucu Salamis prensinin böğrüne geldi.

"Kalbimi hedef aldıysan iskaladın delikanlı!" diye bağırdı Teuker gülerek. Kılıcını ileri atılan hasmının kalkanıyla miğferinin arasındaki boşluktan gırtlığına sokuverince, bahtsız delikanlı kar-

deşinin üstüne cansız kapaklandı. İkisi birlikte gölgeler diyarının yolunu tuttular.

Diomedes, Senenmut'un arabasını süren Amenmose'yi kargısıyla aşağı almış, Semneli güçlü savaşçının çılgın bir hızla giden arabayı durdurup adamının imdadına koşmasına fırsat bile vermeden kendi miğferinin kordonuyla boğmuştu. Teselya'nın Jolkos yöresinden Meriones adında ücretli bir Yunan askeri ve Nubyalı okçuların en ünlüsü Hor, aralarında İddiaya girerek oklarını Tydeus'un oğluna doğrulttular. Meriones'in attığı ok Diomedes'i aşır cesur Kaliphon'un omzuna saplandı. Nubyalı ise hedefi ıskalamadı; boyundan isabet alan Diomedes'in sakalı al kanlara boyanıvermişti.

Tydeus'un oğlu hırsıyla ileri atıldı. İki okçu üstlerine doğru geldiklerini görünce, saklanabilecekleri bir yer aradılar. O sırada karşısına kahraman Amenmesses dikiliverdi. "Şu barbarlardan mı korkuyorsunuz?" diye bağırdı gür sesiyle. "Karılarınızı, çocuklarınızı ve çölün vahşi evlatları Mısır'ı bir tufan gibi kapladığı zaman başımıza neler geleceğinizi hiç düşündünüz mü? Yılmayın, haydi kalkın! Bırakın köpekler gibi korkakça inlemeyin! Zaferi ancak cesaretle kazanabiliriz bugün!"

Böyle konuşup Meriones'i de şevke getirmek için Yunanca seslendi. Kurbanının zırhını çıkarmaya çalışan Teuker onun sözlerini duymuştu. Vadide bir ceylan sürüsü gören aslan gibi Mısırlı ordu komutanının üstüne atıldı. "Ağzına sağlık Amenmesses!" diye seslendi. "Yunanca konuşarak yüreğime cesaret verdiğin için ayrıca teşekkür ederim, çünkü Kıpticeyi pek o kadar iyi bilmem!"

Sesostris'in oğlunun kafasına indirmek üzere kılıcını kaldırmıştı ki Meriones'in yan taraftan attığı ok cesur Salamis prensinin ensesine saplanıp kaldı. Teuker sarsılarak diz üstü çöktü. "Diomedes!" diye haykırdı acıyla. Amenmesses de savunmasız kalan hasmının üstüne üstüne geliyordu. "Diomedes, kurtar beni!"

O esnada Senenmut ile boğuşan Argos kralı çağrını duymuştu. Dostunun zor duruma düşmesiyle daha bir hırslanıp güç kazandı. Yerden aldığı irice bir taş parçasını hasmının şakağına öyle bir indirdi ki Senenmut seyrek otların üstüne cansız yığıliverdi. Diomedes tıpkı körpe bir tavşana doğru süzülerek dalışa geçen bir şahin gibi can çekişen dostunun yanına koştu.

Amenmesses bu kadar güçlü bir rakibi karşısında görünce ürk-tü. Cesaretini yitirmediyse de hemen yoldaşı Setnahte'ye seslen-di. Yiğit Setnahte ötelere koşarak dostunun yanına geldi. Fakat iki kişi olmalarına rağmen Diomedes'in öfkeli hamlesine karşı koy-maları imkânsızdı. Üstelik omzundaki yarayı umursamayan Kalip-hon ve mızraklı Polymerios gibi Polkos ve Polyphas da liderlerinin imdadına koşmuşlardı. Ne var ki Argoslular yetişmeden Salamis prensinin ruhu bedenini terk etmişti.

Polymerios Meriones'e doğru öfkeyle salladığı mızrağını göğ-sünden sokup iki kürek kemiğinin arasından çıkardı. Teselyalı okçu, şişe geçirilmiş bir koyun gibi yere yığıldı. Fakat o anda Nub-yalı okçu Hor'un saldırdığı ok Polymerios'in göğsüne saplandı. Mes-sinalı mızraklı savaşçının korkunç bir hayretle etrafına bakındığını gördüm; olanlara inanamıyormuş gibi başını iki yana sallayarak nemli toprağa yıkıldı. O da ölmüştü.

Kaliphon can veren dostuna dehşetle baktı. Setnahte fırtına hızıyla onun üstüne doğru geliyordu. Agenor'un cengâver oğlu iki defa ok attı Mısır'ın kahramanına, ne var ki omzundaki yara yü-zünden isabet ettiremedi. Setnahte Kaliphon'a yetişti, muzaffer bir edayla mızrağını onun göğsüne saplayınca, ağzından ve bur-nundan kan gelen lir ustası çırpına çırpına can verdi.

Diomedes, Teuker'in cesedini dalga dalga gelen Mısırlılara karşı hâlâ koruyordu. Kılıcıyla Elephentine prensinin oğlu Men-pethire'yi öldürdü. Mızraklı savaşçı Hapu'yu öyle ağır yaralamıştı ki Mısır askerleri onu taşıyarak savaş meydanından çıkarmak zo-runda kaldılar. O ana kadar arabalı savaşta on dört seçkin Mısır cengâverini alt eden Polkos ve Polyphas kardeşler arabalarından indiler, Amenmesses ve Setnahte'yi bir çoban gibi önüne katıp kovalayan Argos kralının yanına yerleştiler.

Sol tarafımızda Veliht Prens Sethos, Libya Kralı Maraye ile kapışıyordu. İki ordunun komutanı, arabalarını birbirlerinin üstüne iki kez sürdüler. Kurnaz çöl savaşçısı, üçüncü hamlede mızrağını rakibin arabasının tekerleklerinin arasına sokuverince, Sethos'un arabası dengesini kaybederek büyük bir gürültüyle takla attı. Mara-ye bir kartal gibi hasmına doğru hamle yaptıysa da Suriyelinin oğlu İrsu kalkarıyla veliaht prensi korumasına alarak Libyalıyı püskürttü.

“Diomedes!” diye haykırdı Maraye bize doğru. “Çabuk gel, büyük av mızrağımın ucunda! Bir tek senin yardımın gerek, ondan sonra savaşı kazandık demektir!”

O sırada Nubyalı Hor’un attığı ok omzuna girince, Libya kralı öfke ve acıyla kükreyerek arabasına geri koştu. Yarasını sardırmak için hekimlerin yanına gidiyordu.

Savaş böylece sürüp giderken her iki taraftan da cesur savaşçılar yere yığılıp kalıyor, kan kusarak canlarını veriyorlardı. Amemses ve Setnahte, yaralı bir geyiğin peşine düşmüşken çalıların arasından hiç beklemediği anda kükreyerek fırlayan bir aslan görmüş avcılar gibi Diomedes’ten kaçıyorlardı. Mısırlılar arabalarını şimşek hızıyla karşı tarafa sürdüler. Niyetleri, orada Pithunna ile birleşerek Mosre’yi sıkıştırmaktı. Ordumuzun sağa kanadını çöktürmeyi ve geri kalanları göl kıyısında kuşatmayı umuyorlardı.

Diomedes dövüşten kaçanların ardından alaycı sözleri boşuna sıraladı durdu. Sonra dostunun cenazesini arabasına yükledi. Dizginleri kavrayıp atları çevirdi ve savaştan sonra merasimle defnetmek için Teuker’i cephe gerisine taşıdı. Polkos ve Polyphas da onunla gittiği için bir anda yalnız kaldım. Savaşın gürültü patırtısı batıya, çölün içlerine doğru kaymıştı. Merver Gölü’nün kıyısında kıpırdamadan duruyordum. Aklım fikrim, gölün altındaki o hiç de tekin olmayan tapınaktaydı hep. Birden Mısır ordusuna ait bir savaş arabasının bana doğru geldiğini fark ettim. Üstünde muhteşem zırhlarıyla iki adam vardı. “Neyin var barbar?” diye seslendi uzun boylu olanı küstahça. “Kanın silahlarımızın altında döküleceği için sabırsızlanmıyor musun? Seni arabamın arkasına bağlayıp tanrılar ve insanlar tarafından aşağılanan bir korkak gibi ölünceye kadar sürüklememi istemiyorsan kendini kolla!”

O sesi duyduğumda şaşırmıştım. Adamın yüzüne baktığımda bana neden o kadar tanıdık geldiğini hemen anladım. Yüreğimde kabuk bağlamış yaralar geri açıldı, acı dolu günlerin hatırası başımı döndürdü. Çünkü Mısır zırhı içindeki cengâver, uzun yıllar önce güzel Şerua’ya olan aşkından dolayı Asur ülkesinden kaçan, Mitannilerin sonuncusu Naramsin’den başkası değildi.

-VI-

Mitanni'nin suratı savaşın hararetinden kıpkırmızı kesilmiş, sakalı terden sırlıklam olmuştu. Kana susayıp tavşanların gizli yuvalarına giren ve savunmasız yavrularını çılgınca bir öldürme hırsıyla boğup boğup atan kokarca gibi Libya ordusuna epeyce zayıat verdimiş, tepeden tırnağa kana bulanmıştı. Naramsin'in gözleri vahşi bir savaşma arzusuyla ışıldıyordu, fakat yüzündeki yaşlılık izleri de gözümünden kaçmamıştı. Nasıl ki yağmur ve güneş, itinayla biçim verilmiş tuğlaların parlak yüzeyini harap eder ve zamanla en sağlam surları bile çatlata çatlata ufalarsa, yıllar da aynı şekilde her insanın yüzüne çizdiği çizgilere yerleşir; körpe olanı soldurur, güzel olanı çirkinleştirir, gergin olanı gevşetir. İnsanın cildi en sonunda yıllarca fırtınalarla boğuşmuş bir meşe ağacının damar damar yarılan kabuğuna döner.

Yerinde duramayan Naramsin'in yüz hatlarında ise bir türlü dizginleyemediği hırsının altında yabancı topraklarda geçmiş uzun bir ömrün getirdiği yorgunluk, bıkkınlık, acı ve hayal kırıklığı yatıyordu. Tabii ki bunu ancak insan sarrafı olan tecrübeli biri görebilirdi. Çoktan kurumuş bir soyun son temsilcisi olarak bir anayurda sahipti ama yiğit Mitanni delikanlılık çağından beri oraya gitmemişti. Ondandır hiç korkmadığım gibi Perizad'ın kardeşi olduğu için onunla çatışmaya da niyetim yoktu.

"Selam sana Mitannilerin büyük vârisi Naramsin!" diye bağırarak karşıladım onu. "Bizi onca zaman sonra bu korkunç yerde bir araya getiren nasıl bir tesadüftür? İster kararsız tanrıların bir şakası, ister kaderin anlamlı bir cilvesi olsun, seni yeniden gördüğüme çok memnunum! Hâlâ tanıyamadın mı? Ben Aras'ım, bir zamanlar Kral Tukulti Ninurta'nın emrinde Karadağlarda omuz omuza savaştığın Akalar diyarından gelen adam!"

Naramsin hayretle tunç kaplı arabasını durdurdu. Kara gözleriyle yüzüme uzun uzun baktı; nihayet beni tanıdı. "Aras" dedi usulca. Şaşkındı. "Senin Babil'de ölüp kaldığını sanıyordum! Hayatını hangi ifritler kurtardı? Hangi yalancı ulak ölüm haberinle kandırdı beni? Onca zamandır senin öldüğüne bu kadar emin olmasaydım, yıllar yılı göğsümdeki yüreğin seni düşünmeden bir

an bile çarpmasına izin vermez, seni aramadan bir günümü bile boşa geçirmez ve seni bulmak için taramadık şehir bırakmazdım! Gerçekten seni onca zaman benden saklayan tanrılara savaş mı açayım, yoksa eninde sonunda karşıma tekrar çıkardıkları için onlara teşekkür mü edeyim bilemiyorum.”

Sevinçle kollarımı açarak ona doğru yürüdüm. “Gel dostum, bizi yeniden bir araya getirdikleri için göklerin sahiplerine birlikte şükür adakları sunalım!” diye seslendim. “Kaderin cıvılları çoğu zaman birbirine girmiş su yosunları gibi dolaşık ve rüzgârın kumla örttüğü izler gibi belirsizdir; gündüz gözüne güneşin kararması ve yaz günü kar yağması gibi tuhaftır. Ben böyle bir sevinç yaşadıkten sonra, bunun hikmetini anlamasam da olur!”

Fakat Naramsın öfkeyle kılıcını çekti, parlayan silahını havaya kaldırdı. “Yine mi kandırmaya çalışıyorsun beni, aşağılık katil?” diye haykırdı nefretle. “Güzel Perizad’ın ölümünde bütün suç senin! Bahtsız kardeşimin hayatını acımasızca karartan ve onun korkunç sonunu hazırlayan sensin! Sırf kendi zevklerin uğruna düşüncesizce ve bencilce davranarak, onu belki de ‘aşk’ dediğin o en tehlikeli ilişkilerin içine çektiğini fark etmediğimi mi sanıyorsun yoksa? Kutha kasabasında, sadık Kardü’nün büyük Killşu’nun ölümünü haber vermek için Perizad’a servi dalını uzattığı zaman şahit olduğu sahneyi biliyorum! Killşu’nun sadık yoldaşı, bana kardeşimin ölümünü bildirmek için ta Mısır’a kadar geldi. Oynadığın oyunu anında anladım, seni kalpsiz canı! Bir elin beş parmağını sayamayacak kadar aptal olduğumu mu düşünüyorsun? Leşini arabamın arkasına bağlayıp çölde sürüye sürüye Memphis’e götüreceksin ve orada kurda kuşa yem yapacağım ki günahkâr ruhun huzursuzlar ülkesinde sonsuza dek acılar içinde dolansın dursun!”

“Dur, bana haksızlık ediyorsun!” diye bağırarak dehşetle. “Doğru, Perizad benim yüzümden öldü ama böyle olmasını tanrılar istedi, ben değil! Onu hayata döndürebilmek için kendi canımı seve seve feda ederdim, çünkü benim gözümde hiçbir şey bu felaketin ardından yaşamak zorunda kalmak kadar acı verici değil!”

“Yalancı!” diye bağırarak Mitanni aşâğılarcasına dudak bükerek. “O sefil hayatını yeni bir hileyle uzatmaya mı çalışıyorsun? Şu andan sonra elimde kurtulabileceğine cidden inanıyor musun? Seni

kuduz bir köpek gibi paramparça etmemi istemiyorsan kolla kendini!”

Nil’in dördüncü şelaleler bölgesinde bulunan Kuş yöresindeki Napata şehrinde doğan arabacısı Kuha’yı sertçe dürttü, kişneyen atların arkasında hızla üstüne doğru gelmeye başladı. Tam kendini savunmak üzere asamı kaldırmıştım ki ardımda tok bir ses cınladı:

“Gücünü silahsız dostumun üstünde mi denemeye kalkıyorsun Naramsin? Benim karşıma çıkmaya da cesaretin var mı? Yoksa ava çıktığında da savunmasız geyiklerin peşine düşüp vahşi aslandan çekinerek uzak durmayı mı yeğliyorsun, seni ödle kadın avcısı!”

“Diomedes!” diye haykırdı Naramsin öfkeyle. Şaşkınlıkla arkama döndüğümde, yeni arabacısı sadık Zakrops ile şimşek hızıyla gelen Argos kralını fark ettim. Gümüş işlemeli zırhın içindeki kahraman silueti, savaşan kalabalığın üstünde, karanlık ve soğuk bir heybetle göğe yükselerek yalnız yolcuların karşısına dikilen ürkütücü bir kayalık gibi göründü. Dişleri ve gözleri karanlık çehresinde bembeyaz ışıldıyor, Tydeus’un oğlu bu haliyle kan içen savaş tanrısı Ares’ten bile daha dehşet verici görünüyordu. Fakat Mitannilerin soylu temsilcisi Naramsin bu korkunç rakip karşısında yılmadı.

“Bana ödle mi diyorsun, Diomedes?” diye bağırdı hırsıyla. “Dostların gibi karşında saygıyla titremediğim için benden hep nefret ettin! Ama tanrılarla alay ettiğim için bana beslediğin kin daha büyük. Onlardan korkmadığım gibi senden de korkmuyorum. Tanrı Sin bana zafer bahşedecektir, çünkü hem Asur ordusunda hem de Mısır ordusunda yalnızca kendim için savaştım hep!”

Açık tenli cengâver böyle bağırarak arabasını Diomedes’in üstüne sürdü. Kendinden çok daha güçlü olan ve tehditkâr bir tavırla yuvasının çıkış yolunu kapayan yaban domuzuna saldıran kurt gibiydi.

Bir yanda Mısırlılar, Libyalılar, Nubyalılar, Kuşlular ve Suriyeliler, öte yanda denizci kavimler ve çöl savaşçıları oldukları yerde kalarak iki kahraman arasındaki muazzam çarpışmayı hayranlıkla seyre koyuldular.

Tydeus'un oğlu hücumu geçen Mitanni'ye ağaç mızrağını uzak-tan savurdu. Onun kolları tanıdığım bütün savaşçılarınkinden daha kuvvetliydi; o ağır silahı eli adımdan öteye fırlatabilirdi. Naramsin ise Diomedes'in ne kadar güçlü olduğunu biliyordu, tunç kalkanı tam vaktinde kendine siper etti. Mızrak kalkanın beş kaplamasını yarıp geçtiyse de altıncı kata titreyerek saplanıp kaldı, hedefe hiçbir zarar verememişti. Korkusuz Kuha, efendisinin arabasını düş-manın birkaç adım yakınına kadar sürünce, Naramsin de mızrağını fırlattı. Diomedes'in o an önüne çekilmediği kalkandan seken sivri demir alet de hiçbir zarar vermeden boşa gitti. Ama Zakrops iki arabanın yan yana geçtiği sırada kargısını Mitanni'nin bacağına sokmuştu. Naramsin'in dizlerinden aşağısı kan içinde kaldı.

Savaşçılar arabaları çabucak geri çevirdiler. Şimdi Kuha çöle, Zakrops ise yüzeyi güneşle parlayan göle doğru sürüyordu. Her ikisi de kamaşmaması için gözlerini kısmak zorunda kalmışlardı. İlk mızrağı sallayan yine Diomedes oldu, fakat bu sefer Naramsin'in yerine Kuha'yı hedef almıştı. Mitanni, Argos kralının hilesini çok geç fark etti; arabacısına seslenerek uyardıysa da Diomedes'in mızrağı onun ağzından çıkan sözlerden daha hızlıydı; Kuha'nın göğsüne saplanıp kaldı.

Naramsin ise hiç telaşa kapılmadığı için tecrübesiz savaşçılar gibi hemen dizginleri yakalamaya çalışmadı. Yoksa büyük bir sevinçle arabadan sarkarak fırsat kollayan Zakrops'un darbesini yiyecekti. Mitanni, ne atların başıboş koşmasını umursadı ne de arabasının devrilme tehlikesini. İki eliyle kavradığı tunç mızrağı kesim çağına gelmiş bir boğaya saplar gibi şaşkın Zakrops'un karnının ortasına sokuverdi.

Diomedes dostunun ve yoldaşının öldüğünü görünce acıyla haykırdı. Atları durdurmak için güçlü elleriyle meşin dizginleri kavradı. Sonra hasmına döndü. Naramsin'in arabası takla atmış, fakat Mitanni devrilmeden önce cesurca yere atlamıştı. Şimdi ıssız ormanın ortasında savunmasız bir yolcu görmüş haydut gibi kan dökme hırsıyla Tydeus'un oğluna doğru koşuyordu.

Diomedes de bu arada boş durmayıp kılıcını çekmişti. Az sonra kılıç şakırtıları çınlamaya başladı. Sanki demircilerin efendisi Hephaitos, o ilahî kudretiyle muazzam bir külçeyi dövüyordu.

Naramsin büyük bir cesaretle rakibinin miğferine kadar sokuldu. Fakat Diomedes yorulmuş gibi yapıp hamlelerini giderek seyrekleştirdi ve tıpkı Harran'da Kılışu ile kapıştığı zamanki gibi hasmının hırslanıp ileri atılırken çenesinin altındaki bağ ile kalkarı üst kenarının arasını açmasını sabırla bekledi. Fırsatı yakaladığı an kılıcını alttan çenesine sokunca, son Mltanni hırıldayarak yere düştü ve can verdi.

Sonunu hazırlayan bu savaşı kendisi istediği halde, onun ölümünden dolayı hem üzüntü hem de tuhaf bir suçluluk duygusu kapladı içimi. Ağır ağır cesedine doğru yürüdüm. Açık kalmış gözleri bana bakıyordu ama bakışları boş ve donuktu. Elimle gözlerini yumdum ve kılıcını kemerime taktım. Diomedes ise kolumu tuttu, çeke çeke arabasına götürdü. "Daha ne bekliyorsun Aras?" diye bağırdı. "Sadık yoldaşlarımla neredeyse hepsi öldü. Şu an arabamı bir tek sen sürebilirsin. Gerçekten, eski günlerdeki gibi benimle tekrar savaşa katılmayı isteyip istemediğini sana kasten sormamıştım. Teklifimi kabul etsen, bunu iyiye işaret sayacaktım ama reddetmen de daha beter bir uğursuzluk olacaktı benim gözümde. Başıma geleceklerden korkmasam da Thapsos'ta o kadar garip şeyler anlattın ki senden bir türlü emin olamıyorum."

Argos kralının ellerini kavrayarak asil çehresine baktım. "Kuşku duymakla bana haksızlık etmedin, Diomedes" diye karşılık verdim. "Oysa şimdi ne yapmam gerektiğini biliyorum. Haydi, o aşağılık Plthunna'nın üstüne birlikte yürüyelim! En büyük zaferleri onun kanını dökmek isterken kazandık. Onu öldürünceye kadar yanından asla ayrılmayacağım, yemin ederim."

Argos kralının yüzü sevinçle aydınlandı. Atların terden sırlıklam olmuş sırtlarına kılıcı indirdim. Kaptan Zakrops'un cenazesini götürüp Eurymakhos'un yanına bıraktık. Sonra Diomedes kayaları, çalıları ve kalın ağaçları bile beraberinde sürükleyen azgın bir ırmak gibi yeniden kalabalığın arasına daldı.

Karşımıza ilk önce, Nil'e dökülen Pelus deresi kıyısındaki Sin şehrinde doğmuş, mızrakla savaşmada ün salmış Thuti çıktı. Genç yaşına rağmen araba yarışlarındaki yeteneğiyle parlak bir şöhrete savuşan oğlu Ahtoy ile birlikte üstümüze geliyordu. Argos kralının attığı taş hedefi bularak babasının omzunu paramparça etti;

usta savaşçı Thuti artık mızrağını eskisi kadar uzağa atamayacaktı. Sonra Diomedes kılıcını oğunun gırtladına sokunca, babaya yalnızca kahır ve savaşı çabucak terk etmek düştü. Tydeus'un oğlu, Osiris'in şehri Abydos'tan gelen ve aşağı rütbeden bir komutan olan Pepinaht'ın kafasına yan taraftan soktuğu mızrağı diğer şakağından çıkardı. Kumtaşı şehri Ombos'tan gelen, Kıbrıs ve Kenan diyarındaki savaşlarda cesaretiyle öne çıkan kara yağız Horhuf'un başını uçurarak muhteşem zırhını aldı. Nil'in büyük bir kavis çizdiği Koptos şehrinden İntef ve yeğeni Henenu'yu kılıcıyla alt etti. Kılıcını önce İntef'in bacağına indirdi, aynı anda üstüne atılan Henenu'ya da kalkanı öyle şiddetli vurdu ki adam şuurunu kaybederek yere yıldı; artık Diomedes'in karşısında kendini savunacak durumda değildi. şirdanalı Kelgo da yıldıççe vuruşuyordu; doğduğu Lemne şehrinden bir ayı avında yaşanan kaza yüzünden kaçmak zorunda kalmış ve firavunun ordusunun Suriye çölünde kazandığı bir çok zaferde pay sahibi olmuştu. Yedi ayak boyundaydı, bir Girit boğası kadar güçlüydü. Diomedes ise kılıcı kalkanı bırakıp sarışın şirdanalıya sımsıkı sarıldı, yere yıkarak boynunu kırdı. Tydeus'un oğlu o dönemde yaşayan bütün cengâverlerden daha kuvvetliydi. Bir tek Akhilles ve Telamonyalı Ajax ona denkti.

Firavunun birlikleri, dilenci in oğluyla alay ederken birden bol adaleli kardeşi geliverince paniğe kapılan sokak çocukları gibi, biz saldırdıkça gerisin geri çekiliyordu. Sol tarafımızda Polkos ve Polyphas kardeşlerin tarlada biçilmiş ekin demetleri arasında gezer gibi Mısır saflarında koştuklarını görüncü sevindim. Kithairon Dağı'nın devı, Nubya'daki Faras şehrının komutanının avcılığıyla nam salmış kardeşi, eşsiz Rehmire'nin kılıcını göğsüne sokmasına fırsat vermeden kafasını baltasıyla ikiye ayırdı. O yürüyerek dövüşürken, kardeşi Polyphas'ın attığı ok Sakkaralı genç Nepenter'in kolundan girip göğsüne saplanınca, delikanlı yaralı haliyle kaçmak zorunda kaldı.

Az sonra Argoslu kardeşlerin karşısına çıkmaya cesaret eden bir sonraki rakip, arabacısı Abana ile Tasa şehrinden gelen, ordu komutanlarından birinin uzun boylu oğlu Nebunenef oldu. Genç yaşına rağmen Mısır'ın seçkin yıldışlıları arasına giren Nebunenef, üç sene önce Gezer kralının altı oğlunu öldürmüş ve bir avuç sadık

adamıyla birlikte Haru'da iki kaleyi ele geçirmişti. Yoldaşları sapan ve mızraklarla savaşırken, kendi dongola usulü orak kullanmayı tercih ediyordu. Komutanın oğlu ilk çarpışmada Polkos'u kolundan yaralayınca, Yunan devi mızrağını düşürmüştü. Fakat Polyp-has Nebunenef'in savurduğu mızrağı kalkanının yardımıyla havada yakalayıp ikinci kapışmada kullanması için hemen kardeşine verdi. Bu defa Nebunenef'in talihi yardım etmedi: Keskin silahı Polkos'un zırhına işlemedi, suratının ortasına inen devin baltasıysa kafasını parçaladı. Nebunenef fırtınayla kökünden sökülen bir ağaç gibi yıkılırken, Abana hemen arabayı çevirip kaçış yolu aradı. O sırada Polyhas'ın kaşla göz arasında attığı ok arabacının ensesine giriverdi. Arabacı düşerken dizginlere dolaşmıştı; ürken atlar onu alıp sürükleye sürükleye götürdü.

Bununla birlikte firavun ordusundaki kahramanlar da muaz-zam dövüşüyorlardı. Gerçi Veliaht Prens Sethos Mosre karşısında geri çekilmişti ama sonradan yetişen Setnahte, aynı av için rekabet eden iki hayvandan, dalışa geçen kartalın tavşan yuvasının önünde tilkiyi alt etmesi gibi Maraye'nin cesur kardeşini altı sadık yoldaşıyla beraber ortadan kaldırdı. Amenmesses Şirdanalı ikizler Perşa ile Pelset'in üstüne gazaba gelmiş bir aslan gibi atılıyordu. Ama onları tek başına yenemeyince Yunan genci Jaison'u yardıma çağırdı. Şirdanalı ikizlerin imdadına da amcaları Kelb arabacısı Kerik ile birlikte yetişti. Dört araba üç defa birbirine girdi. Ne var ki kahramanlardan hiçbiri diğerini alt edemedi, ta ki Setnahte ortaya çıkıp kargısıyla Kelb'i öldürene kadar. Ondan sonra Şirdanalılar savaş meydanını terk ettiler. Ordumuzun ön tarafı Mısırlıların ağır baskısı karşısında ümidini yitirip bozguna uğramak üzereyken, yarasına aldırmayan Maraye, ordusuna güç katmak ve askerleri cesaretini bilemek için yeniden savaşa girdi.

Libya kralı, ilkin Suriye'nin Kuatna şehrinden Akizzi ile arabacısı Ribaddi'yi saf dışı bıraktı. Sonra okçu olarak nam salan Gebal'den Fenikeli Abmilki'yi ve savaş arabasıyla otuz yıldır firavuna hizmet eden, şimdiki Libya kralıyla bir zamanlar Nil sazlıklarında sık sık bir araya gelip testiler dolusu şarap içen Sihemli Labaja'yı öldürdü. Kos Adası'ndan Şek savaşçısı Asko, bilmeden babası Attaras'ın canına kıydı. Lemnos'tan korkusuz Şirdana savaşçısı Dolath, yere

yıkıttığı hasmının miğferini sıyırınca, gırtlığını kesmek istediği adamın yedi sene önce Pulusatularla birlikte Tyros seferine katılan ve o günden beri kendisinden haber alamadığı öz kardeşi Skaal olduğunu son anda fark etti. Kavimler birbiriyle öylesine kıyasıya çarpışıyordu ki vaktiyle sıkı dostluklar kurmuş adamlar birbirinin canına kıyıyor, savaşanların arasındaki kan bağları bile onları dizginleyemiyordu.

O gün pek çok meşhur insanın ölümünü gördüm. Ortaya koydukları cesaret, tanrıların ve insanların takdirine değerdi. Ne var ki kader Kaşkarların reisi Pithunna'yı karşıma çıkarmadı; onu ne kadar aradıysak bulamadık.

-VII-

Savaşın altıncı saatinde Mısır safları sarsılmaya başladı, çünkü Argos kralıyla birlikte Maraye'nin ordusunun ön tarafına ulaşmıştık. Diomedes en cesur yiğitlerini Maraye'nin adamlarına kattı. Polkos ve Polyphas, Şirdanalı ikizler Perşa ve Pelset, bir de öteden beri Libya ordusunun en gözü kara yiğidi sayılan, Maraye'nin en büyük oğlu Sabni bizimle birlikte hareket ediyordu. Yine de bütün bunların hiçbirisi, düşman saflarında korkunç tahribatlar yapan Tydeus'un yenilmez oğlu kadar etkili olamıyordu.

Argos kralı, Mısır'ın ilk firavunlarıyla akraba olmakla övünen, en eski taht merkezi Thinis şehrinden Amenhatapa'yı kılıcıyla öldürdü. Ondan sonra Koroskolu cesur Hekanaht'ı yere serdi. Hekanaht korkunç bir günahın meyvesiydi; annesi, kocası Asya'daki Şasu bölgesine çarpışırken, onun babasıyla birlikte olarak Hekanaht'ı doğurmuş, seferden dönen kocası tarafından ceza olarak âşığıyla birlikte taşlanarak öldürülmüştü. Sıradan bir ırgatın oğlu olan ama gösterdiği yiğitlikle çok daha üstün bir aileye layık olduğunu kanıtlayan Amrahlı Keksi de güçlü Argos kralının karşısında can verdi. Kuş yöresindeki Serra'dan gelen ve silahla savaşmaktan ziyade laf cambazlığında usta olan Neşi de barbar deyip alay ettiği Diomedes tarafından kemerle boğularak utanç içinde öldü.

Maraye bu arada Herakleopolis prensinin en büyük oğlunu, Libya kralının kellesini getirip ihtiyar babasına armağan edeceğine

ant içen güçlü Amenemhet'i öldürmüştü. Şimdi kumlarda yuvarlanan kendi kellesiydi; onunla birlikte arabacısı Sesene de canından olmuştu. Nil'in batıdaki üçüncü kolunun kıyısındaki Buto şehrinde ünlü bir mızrak savaşçısı olan Venamun, dev Polkos'a direnemedi. Dongola'nın yetiştirdiği en güçlü cengâver Paser'i saf dışı bırakan Polyphas oldu. Meşhur bir aileden gelen, Koptoslu ordu komutanı İdi'nin torunu Nebunahte, Şirdanalı Perşa'ya mağlup oldu. İkiz kardeşi Pelset, Semne'den gelen birliklerin komutanının kızlarından biriyle nişanlı olan Nesamun'u öldürdü; delikanlı artık sevgilisine sarılamayacaktı. Çok memleketler gezmiş Hitit savaşçısı Puçepa, Libyalı Sabni'nin karşısında can verdi. Askerleri cengâverlerimiz karşısında teker teker yere serilen Mısır ordusunda yavaş yavaş gedikler açılıyor, bizimkiler zafere artık kesin gözüyle bakıyordu.

En sonunda güçlü Setnahte bizzat kesti yolumu. Bir kez daha Merver Gölü'nün bataklık kıyılarına yanaştığımız için arabadan yeni inmiştik. Tydeus'un oğlu, Suriyeli birliklerin komutanlarından yedi tanesiyle aynı anda çarpışıyordu. İçlerinde babası büyük Kadeş savaşına katılmış ünlü cengâver Kerib de vardı. Bense Polkos ve Polyphas ile birlikte, aralarında can düşmanım Pithunna'yı bulmayı umduğum bir yığın Asyalı askere karşı hücumla geçtim. O sırada genç Setnahte güçlü bir aslan gibi karşıma dikildi. "Sen yıllar önce Mısır'ın dostu olarak tanıdığım Yunanlı Aras değil misin?" diye seslendi elindeki mızrağı tehdit edercesine sallayarak. "Şimdi bize neden düşman kesildin, neden köylerimizi yaktırıp masum halka zulmettirdin? Doğrusu, hak ettiğin cezadan kurtulamayacaksın. Şu mızrağı, gösterdiğiniz vahşete karşılık Mısır'ın şükran ifadesi olarak kabul et!"

Bu sözlerle var gücüyle mızrağı savurdu; vaktinde eğilmeseydim kalkanı, hattâ zırhımı bile delegecekti. Ama başımın üstünden geçip giden tunç mızrak geride kuma saplanıp kalınca sevinçle haykırdım:

"Mısırlılara bir kastımız yok, bizim derdimiz öteden beri ülkenizi yöneten yılanla! Attığın mızrak gibi bütün silahlarınız da bize bir zarar veremeyecek, çünkü göklerin sahipleri bugün bizden yana!"

Ben de mızrağımı fırlattım; gerçi Setnahte'yi iskaladım ama mızrak onun arkasında duran, Polymerios'un katili usta okçu Hor'un göğsünün ortasına saplandı. Böylece ordumuz için büyük bir tehlike oluşturan Nubyalı hırıldaya hırıldaya can verdi.

Setnahte hemen kılıcına davranıp üstüme atıldı. Peş peşe indirdiği darbeler fırtınayla boşalan dolu tanelerinden daha yoğundu. Yine de bana zarar vermeyi başaramıyordu; kat kat tunç ve kalaydan yapılmış kalkanımın sayesinde Mısır'ın kahramanının karşısında direnebiliyordum. İki defa da kalçasından yaraladım. Acıyla haykıran Setnahte'nin örme zırhının halkaları arasından kan sızıyordu. O gençliğinden kaynaklanan dinç kuvvetle yaban domuzu gibi hücum ederken, bende ilerleyen yaşımın verdiği tecrübe vardı: Seri bir hareketle diz çökerek kılıcımı bacaklarına ve baldırlarına vurunca çaresizce yere yığıldı. Çehresinde ölüm solgunluğu belirmişti bile.

Soluğunu ebediyen kesmek amacıyla üstüne atıldığım sırada Suriyeli İrsu ve Veliht Prens Sethos önümü kesiverdiler. Diomedes'i seslendiysem de Tydeus'un oğlu kan revan içinde ve savaşın hararetiyle nefes nefese yetişinceye kadar, Mısır ordusunun komutanları Setnahte'yi kalabalığın içinden çıkarmayı başarmış ve hayatını kurtarmak için tecrübeli hekimlerine götürmüşlerdi bile. Bense hayal kırıklığına uğrayarak müthiş bir öfkeye kapılmış ve talihime kahretmeye başlamıştım.

"Şanlı Setnahte'yi gölgeler diyarına gönderemediğin için üzülme Aras" diyerek teselli etti beni Diomedes. "Belki başka zaman yeni bir fırsat yakalarsın. En azından, gösterdiğin cesaretle Mısır'ın en gözde kahramanlarından biri karşısında parlak bir zafer kazandın. Bugün güneş tanrısının oğluna yakışacak işler yaptın. Zaten günün birinde benim gibi bir kahraman olacağına ve ölümünden sonra, tanrıların benden esirgediği evlatlar ve mirasçılar yerine Tydeus'un soyunu senin devam ettirebileceğine inandım hep. Truva'da ilk gördüğümde, büyük işler başarmak üzere seçilmiş biri olduğunu sezmiştim. Yoksa seni neden hemen kölelikten alıp yoldaşlarımın arasına kattığımı sanıyorsun? Şimdi o zamanki basiretimin meyveierini topluyorum. Kazandığın şeref, benim için en büyük sevinç kaynağıdır!"

Bu sözler içimi ısıtmış, şanlı bir ismin mutluluk verdiğini ama ondan daha fazla çile ve sorumluluk getirdiğini bilmeyen toy bir delikanlı gibi birden gurura kapılmama neden olmuştu.

Polkos bu arada Dongola sınırındaki Anibe şehriden gelen heybetli Thotnaht ile boğuşuyordu. Yukarı Mısır'da, onun ne kadar kuvvetli olduğunu bilmeyen yoktu. Birbirine dayadıkları terden sırlıklam olmuş gövdeleri ve sarmaş dolaş kollarıyla, fırtınada kökünden sökülerek çarpışan iki koca meşe ağacına benziyorlardı. Kuvvet bakımından ikisi denkti. Birbirlerine üstünlük sağlayamıyorlardı. Kas gücü söz konusu olduğunda, o ikisinden daha üstün birini ömrümde görmedim. Ama dövüşün sonunda dev Polkos kurnazca davranıp Thotnaht'ın dizinin arkasına topuğuyla basınca, koca Nubyalı dengesini kaybederek sırtının üstüne külçe gibi yığıldı. Ondan sonra da eli çabuk Yunan cengâverinin hançerine kolay bir av oldu.

Bunu gören kahraman Amenmesses, intikam hırsıyla iki kardeşin üstüne yürüdü. Suriyeli İrsu ve Yunan askeri Jasion da yanındaydı. Polyphas'ın kaşla göz arasında yayını kaldırarak gönderdiği tüylü ok, İrsu'nun köprücük kemiğine saplandı. Ağır yaralanan Bai'nin oğlu, arabasını çevirip savaş meydanını terk etti. Polyphas onun ardından alay ederken Jasion'un savurduğu meşe ağacından yapılmış mızrak dostumuza feci biçimde isabet etti; koltuk altından girerek ciğerlerini parçaladı.

Ölen kardeşinin arabadan düştüğünü gören Polkos acıyla haykırdı. Baltasını korkunç bir güçle Jasion'a fırlattı. Dehşet salan silah sadece kalkanına gelmişti ama Yunan genci şuurunu kaybedip yere yığıldı; müthiş bir hızla gelen baltanın ağırlığıyla çatırdayarak kırılan kalkanının üst kısmı çenesine çarpmıştı. Dev Polkos kardeşinin kanını yerde bırakmamak için düşmanın canını kendi elleriyle almak amacıyla aslanlar gibi üstüne atıldı. Gel gör ki tanrının takdiri başka türlü tecelli etti. Jasion üstündeki sersemliği tam vaktinde atıp kenara yuvarlanarak devin hamlesini boşa çıkardı. Derken büyük Amenmesses silahsız Yunan genci in imdadına koşarak kalkanıyla ona siper oldu.

Polkos'un intikam almaktan vazgeçmeye niyeti yoktu. Çabucak bir kılıç bulup muazzam hamlelerle düşman ordusunun komutanı-

nı baskı altına aldı. Mısırlının kalkanına inen sert darbeleri havada çınılıyordu, fakat Polyphas'ın ölümünden dolayı duyduğu üzüntü ve öfke yüzünden, çok savaş görmüş bir cengâverin soğukkanlılığıyla değil, çabuk kızan bir boğanın kör hiddetiyle dövüşüyordu. Amenmesses uygun anı yakalayınca kadar ağır ağır geri çekildi; sonra tecrübeli bir dövüşçü maharetiyle kılıcını aşağıdan Polkos'un karnına sokuverdi. Devlin canhıraş feryadı, sanki yüzlerce adam aynı anda bağıryormuş gibi savaş meydanında yankılandı. Yunan cengâveri kanlara bulanmış halde diz üstü çökerek kardeşinin cesedinden sadece altı adım ötede son nefesini verdi.

"Amenmesses!" diye haykırdı Diomedes bunu görünce. "Bir zamanlar babana sadakat yemini ettiğim için seninle çarpışmak istemiyordum. Ama şimdi onun dileğini ve kendi ahdimi yerine getirmek şart oldu!"

Komutanlarının dağ gibi Polkos'u alt etmesiyle yeniden ümitlenen Mısırlılar, Tydeus'un oğlunun çok daha büyük bir şevkle hücumu kalkması karşısında dehşetle gerilediler. Argos kralının kılıcıyla ilk ölen, Ahlamu yöresinin Kuedem şehrinden gelmiş Kukkuli oldu. Sonraki kurban bütün Haru yöresinde kurnazlığıyla ünlenmiş, Megiddo kralının en büyük oğlu hilekâr Biridja'ydı. Bu adam vaktiyle uzunca bir süre boş yere kuşattığı Sihem Kalesi'ne, savaşçılarını büyük küplere saklayarak şarap taciri kılığında girmiş ve böylece kaleyi fazla zayıf vermeden ele geçirmişti. Kuş yöresinin soyularından Pinhasi ile Tyros'tan gelmiş ünlü bir ücretli asker olan Abimilki'yi, savaş meydanına geri dönen Maraye öldürdü. Kadeşli Aitakama'yı da ben saf dışı bıraktım; onu Mısır ordusuna hizmet ettiğim dönemden tanıyordum, ordugâhta komşumuz olan Suriyelilerle sık sık bir araya gelerek zar atardık. Ondan sonra firavuna hizmet eden, Arişa ve Seiko adlı iki Şirdanalı çıktı karşıma; ikisini de ortadan kaldırdım.

Bununla birlikte Mısır ordusunun kahramanları da zaman zaman saflarımızda gedik açıyorlardı. Velihaht Prens Sethos, Şeklerin lideri Kordu ile Pulusatuların reisi Poltor'u öldürdü. Jasion Tyrsenlerin en yiğit cengâveri Assirja'yla kapışarak onu ağır yaraladı. Nubyalı Hesir'in attığı okla topuğundan yaralanan Şirdanalı Perşa, çaresizce topallaya topallaya meydanını terk etmek ve

kardeşini savaşta yalnız bırakmak zorunda kaldı. Nihayet Argos kralı Mısır ordusunun en önemli komutanlarından Amenmesses'e ulaştığında, etraflarını genişçe bir halka halinde çepeçevre saran savaşçılar silahlarını indirerek iki düşman ordunun en güçlü cen-gâverlerinin tanrıların kapışmasına denk mücadelesini seyre kolyuldular.

"Ne istiyorsun benden Diomedes?" diye seslendi Amenmesses Tydeus'un oğluna. "Benim bile kim olduğunu bilmediğim babamı tanıdığını mı iddia ediyorsun? Bana hangi sinsice hileyi hazırlıyorsun? Sana kolayca teslim olmam için kalbimi zayıf düşürüp güven mi telkin edeceksin?"

"Seni alt etmek için cidden hileye ihtiyacım olduğunu mu sanıyorsun?" diye cevap verdi Diomedes tok sesiyle. "Benim savaş tanrısıyla bile kapıştığımı ve tanrıça Afrodit'in bileğini yaralayarak kırmızı kanını otların üstüne döktüğümünden haberin yok mu? Söylediklerim doğrudur ama bunu az sonra anlayacaksın. Önce kalkanını parçalayacağım ki avucuma düşesin ve bana daha kolay inanacak hale gelesin. O halde pazar yerinde kocakarılar gibi ağız dalaşı yapmayı bırakalım da cesur erkeklere yakışır tarzda silahlarımıza davranalım!"

Argos kralı sözlerini bitirir bitirmez Amenmesses'e karşı olanca gücüyle hücumla geçti. Diomedes'in attığı mızrak Mısırlı komutanın demir kaplama muhteşem kalkanını deldiyse de zırhına işlemedi. Amenmesses saplanıp kalan mızrağı çekip çıkardı. Sonra kılıcıyla indirdiği peş peşe darbelerle Diomedes'in üstüne üstüne yürüdü. Fakat Argos kralı onun hamlelerini kalkanıyla savuşturmayı bildi. Derken hasmının kafasına kafasına vurmaya başladı. Artık Mısır ordu komutanının gözleri kararıyor, kafası uğulduyordu. Diomedes Amenmesses'i yavaş yavaş Merver Gölü'nün çamurlu sularına doğru sürdükçe, Libyalılar ve ordumuzdaki diğer kavimlere mensup savaşçılar sevinçle bağırıyorlardı. Mısırlının direnişi yavaş yavaş zayıfladı; nihayet Tydeus'un oğlu son ve güçlü bir vuruşla Amenmesses'in kılıcını elinden düşürdü. Kendi kılıcının sivri ucunu onun girtlağına dayadı.

Amenmesses çaresizce ölümü bekliyordu. Asil çehresindeki çizgilere korku değil hüznün hakimdi, çünkü artık sadece kendi

hayatından değil, aynı zamanda Mısır'ın zaferinden de ümidini kesmişti. "Vursana Yunanlı!" dedi hazin bir ses tonuyla. "Hayatıma son ver, bana eziyet etme! Tanrılar bana galip gelmeni takdir ettiyse, kesinlikle ne ürküttüğümü ne de korktuğumu görecekler!"

"Hayır Amenmesses" diye karşılık verdi Diomedes. "Seni öldürecek değilim ama Maraye'nin yıllar yılı sana boş yere anlatmaya çalıştığı şeyi dinlemeye mecbursun. Onun sık sık haberciler gönderdiğini ama senin kibrinden dolayı hepsini öldürttüğünü hatırlamıyor musun? Bunun cezasını işte şimdi yenilginin utancıyla çekiyorsun. Ama canını bağışlayacağım, çünkü baban benim dostumdu. Sen de artık bana düşman kalmamalı ve bundan böyle sadık bir müttefikim olmalısın."

"Asla!" diye çıkıştı Amenmesses öfkeyle. "Çölden çıkmış gadar haydutların bayındır ülkemi nasıl ateşe verdiklerini mi seyredeyim? Dostlarımın katledilmesine, kadınların kirletilmesine, çocukların kandırılıp köle olarak götürülmesine göz mü yumayım? Sana hep saygı duydum Diomedes; vaktiyle Savaşan Ormanlarda hatalı bir emir beni savaş meydanından uzak tutarken, asil Sesostris'e o alçakça saldırıyı senin düzenlediğini söyleyen Merenptah'a inanamadım. Çünkü Sesostris'i hiçbir şey senin sadakatin, dürüstlüğün, cesaretin ve kudretin kadar yüceltmedi. Şimdi sen de benden böyle çirkin bir talepte bulunduktan sonra, sana kolayca inanamam."

"Boynun kılıcımın altında!" diye karşılık verdi Diomedes hiddetlenerek. "Seni ve bütün Mısır'ı yenmek için hileye ihtiyacım olduğunu hâlâ nasıl düşünebiliyorsun? Oysa ben bu sefere sandıklarımı doldurmak için değil, uzun yıllar önce Prens Sesostris'e Kanlı Kayalıklar Vadisi'nde ölürken verdiğim sözü yerine getirmek için katıldım. Evet, yanlış duymadın Amenmesses! Demin babana karşı üstlendiğim sorumluluktan söz etmiştim. Şimdi de Sesostris'e verdiğim sözü söylüyorum sana, çünkü sen onun kınındansın!"

Duyduklarına inanamayan Mısırlı komutanın gözleri fal taşı gibi açıldı. Kafası karışmıştı; Diomedes'in yüzüne hayretle baktı, dudaklarından kısık bir ses çıktı. "Ben?" diye kekeleydi büyük bir şaşkınlıkla. "Sesostris'in oğlu muyum?"

“Evet” diye cevap verdi Tydeus’un oğlu kılıcını indirerek. “Soylu Sesostris senin babandı, annense firavunun kızı Tahhat’tı. Veliht prens bu ilişkiyi daha sonra, tahta çıktığı zaman halka ilan edecekti. Elbette sen benden daha iyi bilirsin ki Mısır hükümdarları arasında kardeşlerin birbiriyle evlenmesi hiç de olağandışı bir şey değil. Yine de o zamana kadar aşklarının meyvesi olan seni gizlemek istemişler. Bu yüzden Tahhat anne ve babasına seni sazdan bir sepet içinde nehirde bulduğunu söylemiş.”

“Sesostris! Tahhat!” diye bağırdı Amenmesses. Bu isimleri tanıyan Mısırlılar şaşırıp kendi aralarında konuşmaya başladılar. Artık savaşı umursadıkları yoktu. “Bunu nereden öğrendin Diomedes?” diye sordu en sonunda. “Peki, ben neden daha yeni haberdar oluyorum? Libyalı habercileri dinlemeden öldürttüm, çünkü bir düşmanın dili ancak yalan konuşur. Halbuki bugün seninle dövüşmeme rağmen, bana hiçbir zaman düşman olmadın. Sana hep Sesostris’in dostu gözüyle bakarak saygı duydum. Ona da bilmeden bir ağabey gibi hürmet gösterdim. Meğer bana ne kadar da yakınmış!”

“Bana kendi söyledi” dedi Diomedes. “Bir zamanlar Savaşan Ormanlardaki mücadele sürerken, Şırdanalı Şekel ve ben onu kara derililere karşı korumaya çalıştık, ne var ki kurtarmayı başaramadık. Sana kimin soyundan geldiğini açıklamamızı ve kendine o ölümcül tuzağı kuran hainin kim olduğunu söylememizi istedi. Babanın katili, şu an sadakatle hizmet ettiğin Merenptah’tan başkası değil! Sana gizlice asılsız bir emir gönderdi, sonra savaşın ortasında biz onun yardımını dört gözle beklerken kendi de ormana girip kimseye sezdirmeden izini kaybettirdi. Ah şu vasiyeti yerine getirebilmek için bu günü ne çok bekledim!”

Amenmesses Argos kralının ellerine sarıldı hemen. “Demek böyle oldu, ha?” diye konuştu. “Sözlerinin hiçbirinden kuşku duymuyorum. Yemin ederim ki Merenptah yaptıklarının hesabını canıyla ödeyecek! Tahtın meşru vârisi benim, çünkü Prens Sesostris haince öldürülmeseydi tahta geçecekti, ondan sonra da ben! Yine de yağmacı Libyalıları kendime müttefik seçemem. Aziz vatanım Mısır’ın refahı her şeyin üstündedir.”

İki kahraman çamurun içinden geri çıkarken, “İstersen Ma-

raye ile konuşayım” dedi Diomedes. “Açlık çekenlere yiyecek göndereceğine ve Merenptah’tan intikam alacağına söz verirsen belki savaşı durdurur. O da firavunun can düşmanlarından biridir.”

Amenmesses sevinçle başını salladı. Fakat Sethos’u zincire vurmaları ve firavunun askerleriyle Ramses şehrine yürümeleri için öteki komutanları yanına çağırmaya fırsat bulamadan, savaş meydanında korkunç bir feryat çınladı ansızın. Hançeresini yırtarcasına bağranın Diomedes olduğunu ancak bir süre sonra anladım.

Sağlam zemine adım atacağı sırada birden çamurun içinden fırlayan kocaman bir yılan, hırsla salyasını saça saça Diomedes’i topuğundan ısırmişti. Tydeus’un oğlu acıyla arkasına döndü, kılıcıyla pis hayvanı kudurmuşçasına paramparça etti. Fakat iğrenç yılanın zehri, ölümün tohumunu bedeninin içine bırakmıştı bile.

Dehşetle Diomedes’in yanına koştum. Dışlerimi ayağına geçirip ölümcül sıvıyı damarlarından emerek dışarı atmaya çalıştım. Ne var ki elimde tuttuğum ayağının rengi değişiyordu. Yunan kahramanı yere yıkıldı, çehresi korkunç acılarla kıvrılmıştı.

Argos kralının akıbeti savaşın neticesini belirledi. Amenmesses’in yenilgisini demin son derece ümitsizce seyreden Mısırlılar, artık cesaretlerini toplamış ve yeni bir şevkle hücumla geçmişlerdi. Firavunun askerleri, dev bir dalganın sahilde oynayan çocukların yaptığı kumdan kaleleri silip süpürdüğü gibi Libya saflarına dalmış, Maraye’nin şaşkına dönmüş savaşçıları, bahar şenliğinde kendini savunmaktan aciz koyunları bıçak ve satırlarla doğrayan kasaplar gibi öldürüp bırakıyorlardı. Libya kralı kaçan cengâverlerini kılıcını sallayıp ağzına geleni sayarak durdurmaya çalışıyordu. O ana dek tamamen Merver Gölü’nün kıyısına çekilen Mısırlılar, yılanın haince saldırısını tanrılarının uğurlu bir işaret gönderdiğine yormuşlardı. “Kalkın Nil’in evlatları!” diye bağışıyorlardı sevinçle. “Tanrılar bize yardım ediyor, yanımızda savaşıyor!”

Çöl savaşçıları ise ölüm korkusu sarmıştı. “Eyvah, mahvolduk! Mısır’ın hayvanları bile bizimle mücadele ederken, savaşı nasıl kazanırız?” diye feryat ediyorlardı. Nasıl ki firavun ordusunun endişe ve ümitsizliği birdenbire güvene ve zafer dair tam bir inanca dönüşmüşse, bizimkilerin savaşıma hevesi de yerini korku ve dehşete bırakmıştı. Çünkü Libyalılar yenilmez Diomedes’i hep zaferin

habercisi ve teminatı olarak görmüş, hele onun yardımı olmadan mücadele etmek zorunda kalacaklarını hiç hesaba katmamışlardı. Çöl savaşıları şimdi avcının kuvvetlice öttürdüğü borunun sesini işitmiş ödlek tavşanlar gibi ıssız sahraya doğru kaçıyorlardı. Peşlerine düşen düşmanları, birbirleriyle iddiaya girerek arkalarından ok atıyor, yakaladıklarını oracıkta yere seriyorlardı.

Fakat onlarla uğraşacak halde değildim. Diomedes'in yanına diz çökmüştüm; ağır başı ellerimin arasındaydı. "Aras!" diye inledi Tydeus'un oğlu. "Bunlar nasıl tanrıdır ki açıkça karşıma çıkmaya cesaret edemiyor da bana galip gelmek için zehirli bir yılan kullanıyorlar, Aras? Hile ve dalavere, bileğimin hakkıyla kazandığım zaferi kalleşçe elimden alan ödlek yılanın ölümcül silahlarıdır! Ah, savaşın galibini haysiyet ve mertliğin belirlediği günler geçmiş demek ki! Artık bu dünyanın tahtına kötülüğü, hıyaneti, aldatma amacı güden kurnazlığı ve gizli hilekârlığı seven, bir kahramanın onuruyla kazandığı zafer tacını çalmaktan bile çekinmeyen tanrılar el attı! Akhilles de kalleşçe bir okla can vermişti; büyük Ajax tanrılar tarafından gönderilen cinnete teslim olmuş, en son Agamemnon da alçakça bir ihanetle ölmüştü. Şimdi ben de mertçe yapılan savaşta yenilmeden ama şerefsizce bir dalavereyle mi ölüp gideceğim?"

"Evet Diomedes" diye cevap verdim gözyaşları içinde. "Alçakça bir dalavereden ve kalleşçe bir hileden başka soyluların en soylusunu öldürmenin yolu yoktur! Ölümsüzler senin canını alabilir ancak, sonsuza dek sürecektir şanını değil!"

"Öleceğim, biliyorum" diye fısıldadı Diomedes. "Ölümün soğukluğunu şimdiden bütün organlarımda hissediyorum. Ama o kasvetli gölgeler diyarından korkmuyorum. Zaten yeryüzündeki ömrüm de bundan sonra yerin altındaki karanlıkta ebediyen sürecektir olan hayatım gibi hep talihsizlik ve acılarla dolu değil miydi? Hayır, öleceğim için değil, sadece artık yapamayacağım işler için üzüleniyim. Dostum, yoldaşım, dinle beni: Sen benim oğlum ve vârisim olacak, tamamlayamadığım işleri üstleneceksin. Vaktiyle senin için kanı ı dökmek istediğim Pithunna'yı öldür! Yıllar önce soylu Sesostis'e söz verdiğim gibi Merenptah'ın cezasını kes ve

yurduma gidip ölümümü haber ver ki Akalar diyarı beni hep saygıyla ansın!”

“Hayatım pahasına da olsa, söylediklerinin hepsini yerine getireceğim Diomedes” dedim usulca. “Senin adına sürülecek hiçbir lekeye göz yummayacağım. Bütün dünya seni sonsuza dek yüceltecek. Olmasını istediğin her şey gerçekleşecek, çünkü yapmak istediklerini senin yerine ben tamamlayacağım. Tanrı şahidim olsun.”

Diomedes babasından kalan muhteşem yüzüğü parmağından çıkarıp avucuma bıraktı o an, gücü tükenmek üzereydi. “Acele et Aras, kurtar canını!” dedi sonra. “Tanrılara yalvar ki yeminini yerine getirmene yardımcı olsunlar. Nasıl ki bir zamanlar elime geçen bu değerli mücevher beni görevlerim hatırlatıp uyardıysa, bundan sonra da sana ettiğin yemini hatırlatsın hep. Nasıl ki bu yüzük yıllar önce babamın oğlu olarak bana kaldıysa, ben de onu şimdi vârisim olarak sana bırakıyorum, içinde barındırdığı bütün gurusu ve gücüyle, mertliği, cesareti ve şerefiyle. Sana söylediklerimi yaptıktan sonra da Delos’a gît ve yüzüğü orada yurdumun tanrılarına sun.”

Sonra gözlerinin ferî söndü. Geniş göğsünden çıkıp giden son nefesle birlikte, ölüm onun kusursuz ruhunu alıp götürdü. Cenazesinin başında oturup ağladım, ta ki Amenmesses teseli edercesine elini omzuma koyuncaya kadar. “Yanımdan ayrılma Aras” dedi Mısırlı komutan. “Tam savaş sona erdi derken, savaşçılarımdan biri sana zarar vermesin! Bana anlatman gereken daha pek çok şey var. Şanlı babama ve hayatına mâl olan o ihanete dair her şeyi bilmek istiyorum. Dostun benim de dostumdur. Onun cenazesini öz babamımsı gibi bol bol adaklar sunarak, şanına layık bir şekilde defnedeceğiz. Çünkü Diomedes düşmanlarının dahi büyük saygısını kazanmış bir adamdı.”

Amenmesses’in ne söylediğini duymuyordum artık. Yüreğim kahır ve hiç tatmadığım bir acıyla doluydu. Sanki yeryüzünde dostum, gökte de hiç tanrı kalmamış gibi geliyordu bana; bütün dünya yetimdi artık, insanlıksa bir yırtıcı hayvanlar sürüsünden ibaretti. “Demek kaderin böyleymiş Diomedes” dedim kendi kendime hüznle. “Savaşlar ve mahrumiyetle dolu bir ömrü geride bırakarak

yaban ellerde ölmek de varmış. Tanrılar seni acımasızca imtihan ettiler, yine de candan arzuladığın mutluluğa kavuşamadın! Tydeus'un bahtsız oğlu, insanlar bir daha asla senin gibi bir kahraman göremeyecek. Unutulmuş bir çağın tanrılara denk son şahsiyeti olarak, hayattayken çevrendeki insanlara ölümsüzlüğün ve ebediyetin havasını teneffüs ettiren asaletini, kudretini, cesaretini ve gururunu da beraberinde götürüyorsun. Tanrıların bu fevkalade mezliyetleri kıskanmalarına, seni bıkmadan usanmadan denemek ve kahraman yüreğini yoldan çıkarmak için omzuna onca sıkıntıyı yüklemelerine şaşmamak gerek! Sen yine de en ağır yüklerin altından kalkmayı bildin ve hiçbir zaman başarısızlığa uğramadın. Sen ölümsüzlerle bile kapışmaya cüret eden titanların soyundan gelen son insandın! Adın insanların üstünde bir yıldız gibi pırıl pırıl parlayacak ve hiçbir bulut senin o tanrılara mahsus şanını gölgeleyemeyecek. Dilerim nihayet huzura eresin!”

Tanrıya sessizce yalvardım ve ölen dostumun ruhunu hüznle ona emanet ettim. O sırada kulağıma birden Yunanca laflar çalındı. Şaşkınlıkla etrafıma baktığımda, genç Jaslon'un can düşmanım Pithunna ile birlikte Diomedes'in cansız bedenine doğru koştuğunu gördüm. Amaçları, zafer kazananların âdeti gereğince onun gümüş İşlemeli zırhını çıkarıp almaktır.

Yunan genci, Mısırlıların öldürdükleri düşmanları saymak için her zaman yaptıkları gibi, Diomedes'in elini kesmek amacıyla kılıcını kaldırdı. Bu sahneyi görünce kan beynime sıçramıştı; Amemesses'in elinden sıyrılarak neye uğradığını şaşırarak Yunanlıya doğru koştum. “Hayattayken korkup kaçtığınız bu adamın cesedine el sürmeye kalkma sakın!” diye bağırdım yüzüne karşı.

“Diomedes savaşta bizi koyun sürüsü gibi sürmüş olabilir ama şimdi cansız yatıyor” diye karşılık verdi dellkanlı pis pis sırtarak. “Onu ganimet olarak almamı hiçbir şey engelleyemez!”

O an yavrularını korumak için kurdun gırtlığına atılan dişi bir köpek gibi Jaslon'un üstüne atlayarak yere yıktım. Göz ucuyla yan tarafa baktığımda, Yunanlıya saldırırken düşürdüğüm Tydeus'un yüzüğünü aşağılık Pithunna'nın sevinçle eğilip yerden aldığını gördüm. Hiddetim gücümü iki katına çıkarmıştı. Jaslon'un kemerin-

den çıkardığı hançeri kaşla göz arasında elinden kaptım, zırhını halkalarının arasından kalbine gömdüm.

“Ne yaptın sen?” diye haykırdı Amenmesses, beni tuttuğu gibi geriye çekti. Pithunna ise gözdağı verircesine kılıcını çekmişti ama Mısırlı komutanı elini kaldırarak onu durdurdu. “Defol buradan Pithunna! Bu adam bana ait!”

Can düşmanım ona hayretle baktı, sonra omzunu silkerek başka kurbanlar aramak üzere yürüyüp gitti.

Yavaşça ayağa kalktım. Güçlkle nefes alıp verebiliyordum. Öldürdüğüm delikanlıya baktım. Cesedin donuk bakışları göğe dönüktü ve gözlerinde altın renkli parıltılar vardı. Birden Gılga-meş’in kehanetini ve Arallu’da bana söylediklerini hatırladım:

“Gördüğüm bir şey var ki bana büyük bir endişe veriyor: İki adam karşı karşıya geliyor. Her ikisinin gözlerinde de altın renkli parıltılar var ve birbirlerine kardeş gibi benziyorlar. Onlardan biri sensin Aras; diğer adama rastladığın zaman, kendini bir aynanın karşısında dikiliyormuş gibi hissedeceksin. Akıbetin işte o an belli olacak. Doğru hareket edersen hedefine ulaşacaksın ama hata yaparsan bütün çabaların boşa gidecek.”

Ürpererek kendi kendime sordum: Delikanlıyı öldürmekle doğru mu hareket etmiştim? Düşünceye dalarken, halen avucumda tuttuğum kana bulanmış hançere baktım. O an başımdan aşağı kaynar sular boşandı sanki; göğsümden müthiş bir feryat koptu. Titreyen parmaklarımın arasındaki hançer, Bias’ın lanet yüklü yılanlı bıçağıydı.

-VIII-

Mısırlılar savaş öncesinde düşmanlarının Nil vadisinin savunmasız çiftçilerine yaptıkları gaddarca eziyetlerin acısını çok kötü çıkardılar. Savaş meydanı, ölmüş Libyalıların paramparça cesetleriyle göz alabildiğine kaplıydı. Pithunna ve Sethos, dokuz bin esiri zincire vurarak Memphis’e götürdü, orada hepsini şehrin önünde kazığa vurdurdu. “Sevinsenize dostlar! İşte nihayet muradınıza erdiniz, Mısır’ın en kalabalık şehrini şimdi kendi gözleri izle seyredin!”

diye alay ettiler can çekişenlerle. O işkenceye maruz kalanlar korkunç acılar içinde kollarını ve bacaklarını kıpırdattıklarında, onlara şöyle seslendiler: “Daha neyi bekliyorsunuz sevgili komşular? Yoksa koşamayacak kadar yorgun musunuz? Haydi, muhteşem Memphis’e gidin! Nefis yemekler, serin içecekler, güzel kadınlar ve ağzına kadar dolu hazineler orada sizi bekliyor!”

Firavun Merenptah, mağlupları işte böyle acımasızca cezalandırdı. Libya Kralı Maraye ise ağır yaralarla kurtulmuş ve kendini kuş uçmaz kervan geçmez çöle vurmuştu. Yapayalnızdı, en sadık yoldaşları bile kendini terk etmişti. Zaten erkeklerin çoğu, ancak bahtı ve talihi açık olduğu müddetçe dosta sahipti.

Amenmesses söz verdiği gibi Diomedes’in cenazesini muazzam bir odun istifinin üstünde saygıda kusur etmeden yaktırdı; kılıcını, zırhını, savaş arabasını ve atlarını, ölen dostları Polkos ve Polyphas, Zakrops, Polymerios, Kaliphon ve Mısırlıların Libya ordugâhını yağmadıkları zaman katlettikleri Eurymakhos’u da yanına verdi. Ücretli askerlerle birlikte Yunan diyarından Mısır’a gelmiş rahipler, Zeus ve Athene’ye bol bol adak sundular. Her şey bir kralın layık olduğu tarzda yerine getirildi. Amenmesses, düzenlediği merasimi engellemeye çalışan firavunun hizmetçilerini öfkeyle azarladi: “Biz meydanda dehşet salan düşmanlarla kapışırken, firavunun sarayında saklanan sizin gibi korkakların hatırı için kendi yeminimi mi çiğneyeyim? Bu adam bir zamanlar benim dostum, soylu Sesostis’in de yoldaşydı! O hayattayken Mısır uğruna sizin on ömür boyunca yapamayacağınız işler yaptı.”

“Yine de bizim düşmanımızdı, merhameti hak etmiyor” diye söylendi Piramesse’den gelen hizmetçiler. “Cesedi vahşi hayvanlara yem olmalı ve ruhu asla huzura kavuşmamalı!”

“Aslanın ölüsü için köpeklerin birbirine girmesi uygun değil!” dedi Mısırlı komutan dudak bükerek. “Diomedes benim nezdimde bir düşman olarak da sizden çok daha yüksekte.”

Bunun üzerine hizmetçiler homurdana homurdana oradan ayrıldılar, soylu komutanı şikayet edip kötölemek üzere firavunun yanına döndüler.

Ertesi sabah, Amenmesses ile birlikte Piramesse’ye doğru yola çıktık. İki gün sonra taht şehrine ulaştığımızda, beni Nil Nehri kıyı-

sında tamamen beyaz taşlardan inşa edilmiş muhteşem sarayına götürdü. Orada köleler beni yıkayıp bedenimi merhemlerle ovdular. Usta hekimler gelip sıcak yağlar ve hoş kokulu otlarla yaralarının bakımını yaptılar. Bir şeyler yiyip içtikten sonra yorgunluktan derin bir uykuya daldım.

Uyandığımda, yatağımın başında ilk bakışta tanıyamadığım üç kadın duruyordu. En yaşlı olanı, kısa boylu ve zarif bir yapıya sahipti. Sırma şeritlerle süslenmiş siyah saçları, fırtınalı bir günün ardından akşamın hoş kızılığını kuşatan kara bulutlar gibi güzel yüzünü çevreliyordu.

Zarif burnu, yay gibi kaşları ve çıkık alını, asil bir soydan geldiğini ele veriyordu. Yanında uzun boylu, cildi süt renginde, gözleri mavi, saçları altın sarısı bir dilber dikiliyordu. Üstünde, ince ve uzun bir geminin yelkenlerini okşayan ılık bir rüzgâr gibi soylu endamını saran sim işlemeli keten bir elbise vardı. Üçüncüleri henüz çok gençti, en baştaki kadın gibi Mısırlıydı ve ona kız kardeşi gibi benziyordu. Baharda biten taptaze çimenler gibi parlayan esmer teni yumuşacık görünüyordu. Dudaklarında mahzun bir tebessüm vardı. O üç kadının kim olduğunu birden anlayıverdim: Firavunun yüce eşi muhteşem Esenofre, bir zamanlar Naramsin ile birlikte Asur diyarından kaçan Elam kızı güzel Şerua ve Merenptah'ın mutlu günlerimizde daha küçücük bir çocukken dizimde salladığım kızı Tvosre'ydi.

"Esenofre!" diyerek saygıyla ayağa kalktım. "Seni gördüğüme sevindim ama çok eskilerde kalmış, daha mutlu ve neşeli olduğum günleri hatırlattığın için kalbimde bir burukluk da var. Ah o zamanlar ne kadar genç ve ümit doluydum! Oysa şimdi senin huzuruna yaşlanmış ve yaşama sevincini yitirmiş, yenik düşmüş biri olarak çıkmaktan dolayı mahcubum. Sana karşı hiçbir zaman düşmanlık beslemedim. Yine de kader bizi birbirimize düşman etti, bu da beni kahrediyor. Halbuki şimdi yüzünü görünce acıyla hatırladığım sevgili karım Hermione'nin samimi dostuydun bir zamanlar."

Firavunun karısı küçük elini omzuma koydu. "Ülkemizi gadarca yağmalayan o korkunç haydutlarla bir olup üstümüze yürümene rağmen, ben de sana karşı kin duymuyorum Aras" dedi gözlerimin içine bakarak. "Ama buraya neden geldiğimizi sana

açıklamadan önce, dostum Şerua seninle matemini tuttuğumuz soylu Naramslın hakkında konuşacak.”

“Ah, bahtsız Prenses Şerual!” dedim güzel Elam kızına hüznüle. “Onunla dövüşmeyi hiç istemediğim halde, soylu eşin aklını yitirmiş gibi beni öldürmeye kalktı, hattâ en sonunda yenilmez Dlomedes’ın karşısına çıkma cüretini bile gösterdi! Bir zamanlar güzellikte eşi bulunmayan kardeşi Perizad’ı sevdiğimi ve onun ölümünden sorumlu olduğumu anlatmıştır belki sana. Naramslın bu yüzden benden, belki dostum ve koruyucum Dlomedes’ten de nefret ediyordu. Şimdi ölümler evinde yatıyor; cenazesinin Mısır âdetlerine göre temizlenip öte dünyaya çıkacağı dönülmez yolculuğa hazırlanacağını mutlaka biliyorsundur. Ama sana şu kadarını söyleyeyim ki son Mltannl atalarının şanına layık bir şekilde kahraman olarak öldü ve talihsiz halkının dillerden düşmeyen hikâyesini vakarla sona erdirdi.”

Güzel Şerua’nın gözleri yaşarmıştı. “Zaten başka sözler duyacağımı zannetmiyordum Aras” dedi içini çekerek. “Yıllardır benimle birlikte Mısır’da yaşayıp burada büyük başarılar kazansa da sevgili kocam yeryüzünden silineli onca zaman geçmiş olmasına rağmen Mltannl devletini hep gerçek vatani olarak gördü. Uzun yıllar önce birlikte Assur’dan kaçtığımızda ne yapacağımızı, bütün sert yasalara ve Kral Tukulti Ninurta’nın acımasızlığına rağmen bizi birbirimize bağlayan aşkımızı yaşamak için nereye yerleşmemiz gerektiğini bilemiyorduk. Ama firavun halimize acıyarak yanına aldı bizi, koruyup kollayan Esenofre de benimle dost oldu. Sonradan Naramslın Mısır için hayatını ortaya koyarak on yedi savaşa katıldı ve büyük bir şeref kazandı. Yüreğinin derinliklerinde kendine hep yabancı hissettiği bu ülke için canını bile verdi.”

Ağlayarak yüzünü çevirdi; Tvosre de acısını gizlemesine yardım etmek istercesine kolunu omzuna atarak teselli verdi.

“Yanıma neden geldin diyeceğim ama sabırsızlığımı bağışla kraliçe” dedim Esenofre’ye. “Merakımdan değil, ne olursa olsun sana yardım etmek istediğim için soruyorum.”

Bunun üzerine Esenofre de ağlamaya başladı. Meşin kaplı bir mindere oturup beni de yanına çekti. “Ah Aras, galiba insanların en talihsizi sensin! Böylesine korkunç bir gazapla peşine düşen

hangî tanrılardır? Mısır ordusuna katıldıktan sonra, Merenptah ve Sesostris ile birlikte Savaşan Ormanlarda bulunduğun sırada neler olduğunu bilmiyor musun sahiden? Teb şehrinde gönderdikten sonra ortadan kaybolan ulak sana söylemedi mi?"

Hermione'nin ölümüne dayanamadığım için Teb limanında boğduğum Mısırlı habercinin korkuyla kasılmış suratı canlandı hafızamda. "Gönderdiğin o adamı öldürdüm" diyebildim güçlüğüle. "Duyduğum acı aklımı başımdan almış, hissettiğim korkunç azap beni yırtıcı bir hayvana çevirmişti. Bu yüzden karımın ölüm sebebini bana söyleyemedi. Bense tutulduğum ateşli hastalıktan günlerce kurtulamadım. Ondan sonra da zaten Mısır'dan kaçmak zorunda kaldım. Yalvarırım acımı tazeleme kraliçe! Üstünden uzun yıllar geçti ama ne zaman Hermione'yl düşünsem, her seferinde matemlere bürünüyorum. Ondan sonra da neden öldüğü sorusu gelip kafama takılıyor."

Döktüğü gözyaşı Esenofre'nin çehresine parlak çizgiler çekmişti. "Zavallı Aras" diye karşılık verdi nihayet. "Merakını giderecek haberi sana nasıl vereceğimi bilemiyorum. Seninle yollarımızın hiç kesişmemiş olmasını dilerdim. Yine de Hermione'ye söz verdiğim için olanları bir bir anlatacağım. Bilmeni isterim ki Habeşistan seferine çıkmanızın hemen ardından, karın bir oğlan çocuk dünyaya getirdi. Loğusa yatağında o berbat hummadan can verdi. Ummadık bir anda Teb'de sana rastladığımda gönderdiğim habercinin sana ileteceği haber buydu. Keşke o zaman aceleci davranmayıp kendine hakim olsaydın! Pek çok felaketten korunmuş olacaktın."

"Erkek çocuk mu doğurdu?" diye bağırverdim, neye uğradığımı şaşırıyordum. "Şimdi benim bir oğlum mu var? Hey yüce tanrım! Şu ümitsiz halimde ne güzel teselli ediyorsun beni! O zaman Hermione'nin vücudunun bana neden o kadar dolgun ve tuhaf bir biçimde değişmiş göründüğünü şimdi anladım. Aptal kafa işte, ben de onu şişmanladığı için paylamıştım! Demek Hermione'yi ebediyen yitirmemişim; karım çocuğumuzla birlikte yaşamaya devam edecek! Oğlum nerede? Adı ne? Onu kucağıma almaya can atıyorum."

Kraliçe yüzüme acıyarak baktı. "Sözlerimi bitirmeden tanrılara şükretme Aras" dedi üzüntüyle. "Göklerin sahipleri gerçekten de

hiç kimsenin bilgisizliğini ve aptallığını bundan daha gaddarca cezalandırmamıştır. Ölüm döşeğindeki Hermione'ye söz verdiğim gibi oğlunu kendi ellerimle büyüttüm. Sonra firavun onu maiyetine aldı. Mısır onun yurdu oldu. Odası bu salondan çok uzakta değil. Fakat oğlunu daha önce gördüğün ve kim olduğunu bildiğin halde, onu artık hiçbir zaman kucaklayamayacaksın. Evet, olanları bana Amenmesses anlattı; onun sözleri, seni gittiğin her yerde takip eden tanrıların kinini hatırlattı bana. Çünkü Merver Gölü kıyısındaki savaşta öldürdüğün delikanlı, oğlun Jaslon'dan başkası değildi Aras!"

Bu zalim tesadüfün acısı, karanlıkta yediğim bir darbe gibiydi. Sanki en sadık dostum anlaşılmaz biçimde, birdenbire amansız bir düşman kesilip karşıma dikilivermiş, savaşın ortasında ansızın cinnet geçiren silah arkadaşımın hunharca saldırısına maruz kalmıştım. Gözlerimin önünde kan kırmızısı perdeler dalgalanıyordu; odaya girip taşlaşmış çehresiyle ses çıkarmadan yüzüme dik dik bakan Amenmesses'i gördüm belli belirsiz. Kalhas'ın Truva önlerinde söylediği kehaneti içimde yeniden duyuyordum. İşte tarlasının kenarında tohumluk buğdayını yakan o tuhaf çiftçi bendim; öz oğlumu öldürerek kendi soyumu ortadan kaldırmıştım. Gerçi kader karşısında çaresizce ve bilmeden ama nihayetinde kendi irademle yapmıştım bunu. Felaketi sezemediğim ve öfkeme yenik düştüğüm için suç bendeydi. Uzaklardaki Harappa şehrinde kestiği koyunun ciğerini gösteren ölümsüz Baltasarzan'ın sözleri çınlandı kulağımda: "Hasadın simgesi olan orağı, ölüm boşluğunda gördük. Kurumuş kan bu şekli almıştı. Böylece Aras'ın aramıza katılıp katılamayacağı üçüncü imtihanda belli olacak. O gün çok kan akacak. Şayet akan kendi kanı olmazsa, büyük mükafata ulaşacak."

"Evet, kendi kanımı kendi ellerimle döktüm!" diye fısıldadım, artık tamamen ümitsizdim. "İşte şimdi her şey mahvoldu. Ey kaderleri elinde tutan zalim tanrı! Sırf beni çok daha beter bir hayal kırıklığına uğratmak, sahip olduğum bütün mutluluğu ve sevgiyi elimden almak için, hayatım boyunca boş yere ümitlendirerek benimle alay edip durdun!"

Hiç mutlu olamadığım ömrümden sahneler, tepenin başında kaynayıp kayalara çarparak aşağı dökülen akarsu gibi hızla gözü-

mün önünden geçtikçe midem bulanıyordu, dilimde kan tadı vardı. Yılanların kaynaştığı karanlık bir çukura düşmüş gibi dehşetli bir tiksinti duyuyordum ama bu tiksinti kendimdendi. Artık güneş ışığını daha fazla görmek istemiyordum. Bedenim öfkeyle karışık sancılarla sarsılıyor, beynimde fırtınalar kopuyordu. İşkenceler altındaki ruhum, adını koyamadığım bir dehşetle taş kesilmişti. Kendimden ve yaşadığım hayattan, dünyadan, günüşiğinden, tanrıdan ve insanlardan nefret ediyordum. Birden korkuyla geri çekilmesine rağmen Esenofre'nin üstüne atıldım, göğsündeki altın tokaları çekip aldım ve haykırarak iki gözüme birden soktum.

-IX-

Artık her şey belli olmuştu, ben de akıbetimi öğrenmiştim. Yeryüzünün faniliği ruhumda göklerin ölümsüzlüğüne ağır basmış, karanlık ışığı yenmiş ve insan tarafım, bir zamanlar bende varolduğu söylenen ve artık ebediyen kaybolan semavî yönüme galip gelmişti. Nasıl ki vaktiyle etten bir bedende doğduysam, şimdi de o etten bedenim beni götüreceği yolu yürüyeceğim, ölümsüzlük kapıları benim için ebediyen kapandı.

Etrafımdaki dünya soğuk ve yavandı, bense kelebeğin büyüleyici dönüşümün ardından geride bıraktığı o işe yaramaz koza gibi bomboştum. Kalbimdeki bütün hisler, özlemler, ümitler ve acılar ölmüş ve hayatım dediğim şey nihayet tamamlanmıştı. Yapılacak bir tek iş, bir tek görev kalmıştı: İntikam.

Amenmesses'in hekimleri sancılarım dininceye kadar benimle ilgilendiler. Sonra kendi de yatağımın başucuna geldi. Babası Sesostris ve eli kanlı Merenptah hakkında ne biliyorsam anlattım. Sonra ona kendi hayatımdan ve bana kalan son görevden bahsettim.

"Seninle aynı hisleri paylaşıyorum Aras" dedi Amenmesses en sonunda. "Pithunna'dan intikam almana seve seve yardım etmek isterim. Diomedes'in yüzüğü hâlâ onun parmağında değil mi? Aslında, şu anda o adama karşı açıkça cephe alamam, zaten Firavun Merenptah benden kuşkuluyor. Bu yüzden kendi intikam planımı büyük bir dikkatle uygulamalıyım."

“Hayır Amenmesses, senden yardım istemiyorum” diye karşılık verdim. “Son işimi yalnız başıma yapacağım; başaracağım da. Belki kör olduğum için beni çaresiz biri gibi görüyorsun. Ama gökler üstüme onca bela göndermiş olsa da artık intikam almama engel olamayacak.”

Bunun üzerine Mısırlı komutan bir sandık dolusu altın ve mücevher, dört güçlü köle, bir de beni kendi himayesindeki dostu olarak tanıtan ve bana zarar vermeye kalkışacakları gaddarca cezalandırılacağını bildiren bir papirüs yaprağı verdi. “Canın nereye gitmek istiyorsa oraya git, Aras” dedi ayrılırken. “Eğer geri dönmek istersen, yanımda her zaman sana ayrılmış bir yer bulacaksın.”

Ramses şehrinin kuzey yakasında, komşusu olmayan ücra bir ev satın aldım. Gözlerim görmeden de yönümü bulmayı öğreninceye ve vaktin geldiğine emin oluncaya kadar, iki sene orada oturdum. Sonra kölelerime sokak sokak dolaşmalarını ve herkesin geleceğini okuyabilen meşhur bir falcının başkente yerleştiğini duyurmalarını buyurdum. Biliyordum ki şu cihanda hurafelere Kaşkarlardan daha çok inanan başka bir kavim yoktu; o dağların erkekleri, avuç içindeki çizgilerden geleceklerini okutmaya bayılırdı.

Günlerce Mısırlı ve yabancı erkekler ve kadınlar, zenginler, fakirler, yaşadıkları hayattan memnun olanlar ve olmayanlar; hamalların nasırlı elleri gibi, soylu kadınların bal ve pelesenkle bakımı yapılmış pürüzsüz ellerine de dokundum. İntikam gününü sabırla bekliyordum.

Nihayet kölelerim odama bir savaşçı getirdiler. Adamın çok uzaklardan geldiğini konuştuğu Kıptice'den anladım. Kalbim daha hızlı atmaya başlamıştı. Yabancıнын güçlü sağ elindeki Tydeus'un yüzüğünü tanıyıp can düşmanımın karşısında oturmakta olduğumu anladığımda heyecanımı dizginlemekte zorlandım.

Parmaklarımla elini uzun uzun yokladım. İçindeki huzursuzluğun büyüdüğünü ve beni dikkatlice süzdüğünü seziyordum. Ama benim kim olduğumu bilmiyordu, çünkü geçmişte yanına yaklaştığımda bile bana hiç olağandışı tarzda bakmamıştı. Üstelik arada geçen süre içinde saçımı sakalımı da kesmemiştim.

“Kimsin yabancı, adın ne?” dedim ona en sonunda. “Sana söyleyeceğim önemli şeyler var, beni hayrete ve hürmete sevk eden şeyler. Söyle bana, sen bir prens misin, yoksa kral mı? Sadece sesini değiştiren yüce firavunun ta kendisi olmayasın?”

Koltukları kabaran Pithunna bir kahkaha attı. “Hayır, eykör falcı” diye cevap verdi. “Ben Mısır’ın şanlı hükümdarı değilim ama galiba en muteber hizmetkârlarından biriyim. Bir zamanlar büyük bir halkın kaderini elimde tuttuğum uzak bir ülkeden geldim.”

Parmaklarımı yeniden avucundaki çizgilerde gezdirdim, fakat bu defa Pithunna’yı huylandırmamak için Tydeus’un yüzüğüne tekrar dokunmaktan kaçındım. “Uzak bir ülkeden mi?” dedim esrarlı bir ses tonuyla. “Neresi orası? O ülkede sarp ve karanlık dağlar ama ayrıca sıcak bir denizin köpüren dalgalarını da görüyorum. Koşan atların toynak seslerini duyuyor, demirci atölyelerinin isli duman kokusunu alıyorum.”

Kaşkarların reisi şaşkınlıkla elini geri çekti. “Bunları nereden anladın?” diye sordu kuşkuyla. “Çok şey biliyorsun ve sen garip bir adamsın!”

Az sonra, tahmin ettiğim gibi, merakı ağır bastı. “Ama eğer geleceğimi de geçmişim gibi iyi bilebilirsen, sana avuç dolusu bakır sikke saydığım için pişman olmam!” dedi uzlaşmak istercesine.

Sağ elini bir kez daha elime aldım. Bir süre düşünmek için kendimi zorluyormuş gibi yaptım. “Geçmişin mi?” dedim en sonunda. “Gerçekten, önümde apaçık duruyor iştel Avucunun içinde pek çok savaş ve görünüşleriyle düşmanlarına korku salmak için atlara binmiş, sivri miğferli, demir zırhlı savaşçılar görüyorum. Orada bir de pullu gövdesiyle dünyaya sarılan ve kendine bağlananları ihya eden kocaman bir yılan görüyorum. Bana adını söyle! Belki sezgi yeteneğim hayranlık ve saygıyla önünde eğilecek halkların çınlayan alkışlarını adının söylenişinde şimdiden duyar!”

“Bilgelğin hakikaten olağanüstü, kör falcı!” dedi Pithunna gururla. “Söylediklerine inanıyorum; hayatım hakkında bildiklerin beni ikna etti. Bir yabancı olduğun halde, sanki beni yıllardır tanıyormuş gibi konuşuyorsun. Böylesine güçlü bir yetenek verdiklerine göre, tanrılar seni çok seviyor olmalı. Adım Pithunna, Seth kolordusunun komutanıyım. Şöhretimi ne zaman artıracığımı ve

düşmanları karşısında yılanın nihai zafere kavuşmasını ne zaman sağlayacağımı söyle!”

“Pithunna” diye cevap verdim yapmacık bir hayretle. “Pithunna! Gerçekten de yeni ilhamlar şu an içimde tufanlar gibi uğulduyor. İnan ki ömrümde hiçbir şey senin gibi bir adamın geleceğini keşfetmek kadar değerli olmadı benim için! Evime mutluluk ve uğur getirdin.”

“Ne gördüğünü söyle artık!” diye çıkıştı Kaşkarların reisi sabırsızca. “Hayatımda neler olacak? Bildiklerinle bana işkence etmeyi bırak, kör falcıl En büyük mükafatı alacaksın, sana söz!”

“Sana inanıyorum Pithunna” diye karşılık verdim. “Fakat duymak istediğin cevabı hemen veremem. Önemsiz veya sıradan biri olsaydın, kelimeler ağzımdan serbestçe dökülüverirdi. Oysa sen o kadar soylu ve şanlı bir komutansın ki en küçük bir hataya dahi cesaret edemem. Doğruyu söylemek gerekirse, karşında duyduğum korkudan titriyorum. Varlığın içimde öyle bir saygı uyandırıyor ki düşüncelerimi bile toparlamaktan aciz kalıyorum. Demin karşımda apaçık gördüklerim, şimdi aklımdan kaçıp gidiyor. Ama geri dönecek. Aygökten tamamen kayboluncaya kadar üç gün mühlet ver. Çünkü ruhumun gücü o zaman doruğa çıkar, ben de bilmek istediğin her şeyi sana açıklarım.”

“Pekâlâ” dedi Pithunna. “Ama bir gün daha beklemem! Eğer beni kandırmak niyetindeysen, nereye saklanırsan saklan seni bulup çıkarırım!”

Kaşkarların reisi çıkıp gittikten sonra, kölelere içeriye başka ziyaretçi almamalarını emrettim ve evimin kapısını güzelce sürgüledim. Kölelere eşğin hemen gerisine, iki adam boyundan daha derin bir çukur kazdırdım ve kalelerinin etrafına hendek çeken Hititler gibi tabanına sivri kazıklar çaktırdım.

“Amacın nedir efendimiz?” diye sordu köleler. “Belimiz ağrıdı, üstelik bu işi neden yaptığımızı anlamadık.”

“Sızlanmay! kesin!” dedim cevaben. “Kaderi ve onun taşıdığı anlamı nereden bileceksiniz? Size emredileni yapın. Çukur işi bittikten sonra, bulabildiğiniz bütün taşları arkadaki odaya yığın. Bütün bunlar bana muazzam bir büyü için lazım.”

Üçüncü gece gelip çattığında, kapının altına ince bir tahta

kama soktum. Böylece birisi yokladığında kapı kapalı görünecek ama sertçe yüklenildiğinde kolayca açılverecekti. Sonra bekleme-ye koyuldum; sabırsızlığıma can düşmanımın kurduğum tuzaktan yine de kurtulabileceği korkusu karıştı. Dışarıdan evin içine hiçbir ışığın, hattâ en zayıf bir yıldız parıltısının bile girmemesini sağladım. Kör olmama rağmen içerideki koyu ve sıkıntı verici karanlığı ben bile hissedebiliyordum. Nihayet kapımın önünde ayak sesleri işittim.

“Aç kapıyı, kör falcı!” diye seslendi Pithunna. “Yoksa verdiğim sikkelerle kayıplara mı karıştın?”

“İçeri gir komutan, kapıyı kilitlemedim” dedim cevaben.

Kapıyı tırmalayarak yokladı. “Burası Arallu gibi karanlık” dedi Kaşkarların reisi. “Bu aysız gecede yanıma bir meşale almalıyım-şım. Kapı kilitli işte. Kendine falcı süsü vererek beni içeri girmeden kandırmaya çalışıyorsun, öyle mi?”

“Hayır” diye seslendim hemen. “Sahiden kilitli değil, sadece biraz sürtüyor. Sertçe itersen açılır!”

Kalbim güm güm atıyordu. Nihayet Pithunna’nın tahta kapıya büyük bir gürültüyle sertçe yüklendiğini duydum, az sonra da gafil avlanan can düşmanımın feryadını. Kaşkarların reisi kapıya om-zuyla yüklenince hızını alamayarak çukura düşmüş, sivri kazıklar gövdesini delik deşik etmişti.

Bir süre daha bekledim. Az sonra kulağıma gelen acı dolu in-lemenden can düşmanımın halen hayatta olduğunu ve şuurunun yerine geldiğini anladım. Arkamda yığılı duran iri taşlardan birini aldım, iniltilerini takip ederek var gücümle çukura doğru attım.

“Bunu neden yapıyorsun, kör?” diye haykırdı Pithunna acılar içinde. “Kimsin sen? Ne yaptım ben sana?”

“Ben Aras!” dedim cevaben. “Bir zamanlar kuzey bozkırların-da annesini ve babasını öldürdüğün kişiym. Yıllarca izini sürdürüm, ne var ki kader intikam almamı sürekli engelledi. Şimdi yeminimi nihayet yerine getireceğim; bu hayatımda yapacağım son iş olsa da öldüreceğim seni.”

“Aras!” diye hırıldadı Pithunna, can çekişiyordu. “Seninle bir kez daha karşılaşacağıma emindim zaten. Ama nasıl oldu da bu kadar uzak bir ülkede buldun beni?”

“Lanetli ruhun huzursuzlar ülkesinde sonsuza dek dolanırken, bu soru ölüler diyarında bile içini kemirsin!” diye bağırdım. “Yaptığın kötülüklerin cezasını çek bakalım, seni canavar! Bir daha asla masumların kanına giremeyeceksin!” Sonra nefes alıp verişleri tamamen kesilinceye kadar üstüne taş yağdırdım.

O gece terk ettiğim eve üç gün sonra geri döndüğümde, burnuma tatlımsı çürük kokusu geldi. Bir merdivenle çukura inerek taşları kenara kaldırdım. Can düşmanımın sağ elini bulunca, parmağından Tydeus’un yüzüğünü çıkarıp aldım. Limana indim. Orada ücretli üç Yunan askerini muhafız tutup yanıma aldığım hazinemle birlikte Peloponez’e giden bir gemiye bindim. Böylece Mısır’ı ebediyen terk ettim.

Diomedes’in benden istediği gibi, onun ölümünü duyurmak için Argos’a gittim. Orada geçen zaman içinde pek çok şey yaşandığını öğrendim; bunlar planlarımı değiştirmeme neden olacaktı.

Agamemnon’un oğlu Orestes ihanete uğrayan babasının intikamını, annesi sadakatsiz Klytaemnestra ile âşığı Aigisthos’u öldürerek almış, intikam tanrıçaları peşine düşünce kaçmak zorunda kalmış.

Amcası Menelaos, benim talihsiz karım gibi Hermione adını taşıyan biricik kızını daha küçük yaştayken Orestes’le evlendirmeye söz vermişti. Fakat Helen ve Menelaos Mısır’dan döndükten sonra kızları Hermione’yi Akhilles’in oğlu Neoptolemos’a vermişler. Menelaos’un ölümünün ardından damadı Sparta tahtına çıkmış. Fakat kısa süre sonra intikam tanrıçalarının lanetinden kurtulan Orestes eve dönerek Miken tahtına oturmuş. Ondan sonra tacını ve müstakbel karısını geri almak için Sparta üzerine yürümüş. Agamemnon’un oğlu, Akhilles’in oğlunu kendi elleriyle katlederek Hermione ile yurduna dönmüş ve karısıyla birlikte mutluluk içinde her iki devlete de hükmetmeye başlamış.

Ben de onun yanına giderek Diomedes’ten söz ettim ve yardım istedim. Orestes ordusunu topladı, mağrur Argos’a istila ederek Diomedes’in intikamını karısından ve âşığından aldı. Sonra Argos tacını da başına geçirdi, böylece babasından ve amcasından kalan iki devletten bile daha büyük bir ülkenin kralı oldu. Orestes

ele geçirdiği şehrin meydanına muhteşem bir sütun diktirdi. Taş oyma ustaları, Diomedes'in hayatını ve gösterdiği kahramanlıkları o sütuna kazıdılar.

"Şimdi nereye gideceksin Aras? Senin yurdun neresidir?" diye sordu Agamemnon'un oğlu. "Yanımda kal, öz babam gibi saygıda kusur etmem sanal Çünkü sen kahramanlarımızın yaşadığı çağı görenlerin sonuncususun, Yunan diyarının gururu için sana ihtiyacı var."

"Olmaz, soylu Orestes" diye karşılık verdim. "Burada canımı acıtan pek çok hatıra var. Daha önce hiç gitmediğim ve bana kim-senin acı hayatımı hatırlatmayacağı bir ülkeye yerleşmeyi tercih ederim."

Böylece o günden beri hayatımı sürdürmekte olduğum Rodos'a geldim. Oğlum Jasion'un ölümünden yalnızca birkaç ay önce Merenptah'tan armağan olarak aldığı Bias'ın yılanlı bıçağını bir daha kimseye zarar vermemesi için sandığımda saklıyorum. Onun üstündeki lanetten korkmuyorum, çünkü bundan sonra başıma gelebilecek bir felaket yoktur. Diomedes'in o çok sevdiği Tydeus yüzüğünüyse Delos'ta tanrılara adadım.

Üç büyücü bilge kral Gathaspar, Melikhor ve Baltasarzan ise günün birinde semavî yönü insanî yönüne ağır basacak ve intikam yerine affı, nefret yerine sevgiyi öğütleyecek olan kurtarıcıyı bulmak için başka bir kayan yıldızın peşine düşecektir herhalde. O kurtarıcı göklerin evladı, peygamberlerin en büyüğü, hattâ belki de bizzat tek olan tanrının oğlu olacak. Belki yüz yıl, belki bin, belki de on bin yıl içinde, Arya diyarında, Arap çöllerinde, kim bilir belki de 'seçilmişlerin' yerleştiği ülkede ortaya çıkacak. Çünkü onlar tek olan tanrıya bugün yeryüzündeki bütün kavimlerden daha yakındır. O kurtarıcı tanrının yardımıyla yılanı yenecek, böylece üç bilge büyücü nihayet gayelerine ulaşmış olacak. Ben o üçünden bir daha haber alamadım.

-X-

Tanıdığım krallar ve prensler, karşılaştığım kahramanlar, dost ve yoldaş bildiğim adamlar nerede kaldı? Kemikleri geçmişin karan-

lıklarında yatmakta ve hatıralarıma yol göstermektedir. Tarihin çarkları dönüp duruyor ve yalnızca bilgelerin gerçeğe erebildiği geçmiş zamandan bize kalan ne varsa şu an içinde öğütmeye devam ediyor. Olan olmuştur, onu geri çevirmeye ne bir insanın gücü yeter ne de bir tanrının. Böylece geriye, benden biraz daha uzunca bir yol yürüyenlerin hayatını ve ölümünü anlatmak kalıyor.

Ey Kral Aristides! İntikamımı alalı yirmi yıldan fazla oldu ve sana ait olan şu şirin güller adasındaki evimde tek başıma geçirdiğim her yıl bir öncekinden farksızdı. Artık yılları saymaz oldum, çünkü benim için hiçbir şey ifade etmiyor.

Akalar diyarının eski kahramanlarından hayatta kalan yok.

İhtiyar Pylos Kralı Nestor ve Truva'dan döndükten sonra bir yıl boyunca kendisinden haber alınamayan Meliböa'nın ünlü okçusu Philoktetes çok uzun yıllar önce huzur içinde öldü. Onlar zaten benim gençlik çağımda bile yaşlıydılar. Peloponez'in kuzey yakasındaki Pharai şehrinden Meriones'i av esnasında bir aslan parçaladı. Orkhomenos Kralı Eurypylos, bir yarış sırasında attan düşerek boynunu kırdı. Truva'ya giren tahta atı yapan Epeios, Kyttheras açıklarında bir fırtınada boğuldu. Batı denizlerinde atlattığı pek çok maceranın ardından, Truva'nın düşüşünden on sene sonra yurduna dönmeyi başaran ve yolculuğu esnasında tek gözlü devlere, nilüfer çiçeği yiyen bir kavme, Lestrigonlara, denizkızlarına ve saymakla bitmeyecek pek çok acayip yaratığa rastladığı söylenen Odysseus, Kâhin Teiresias'ın bir zamanlar ona yerin altında söylediği gibi, İthake Adası kıyılarında çok yaşlı biri olarak öldü. Böylece Odysseus, Yunan şehirlerinin çöküşüne tanık olmak zorunda kalmadı.

Ölümünden kısa süre sonra kuzey ülkelerinden gelen, kimse'nin tanımadığı kavimler Aka kalelerini yerle bir ettiler. Kendilerine Dorlar diyen bu kavimlere kimse karşı koyamadı ve Yunan diyarının yetiştirdiği en yiğit kahramanların evlatları ve torunları, alevler içinde kalan yurtlarında can verdiler. Ateşe verilen Argos, Miken ve Sparta mahvoldu. Agamemnon'un cesur oğlu Orestes, sarayının önünde öldürüldü. Soylu kocası Menelaos öldükten sonra hayatını bir çiftlikte tek başına sürdüren güzel Helen, istilacılar tarafından dokuma tezgâhının başında bir köpek gibi katledildi. Teb, Py-

los, Orkhomenos ve çok iyi tahkim edilmiş Tiryns bile, neredeyse bütün diğer şehirler gibi felaketin ve ölümün vatanı oldu.

Ondan sonra kuzeyden gelen başka kavimler de Hitit devletine saldırdı ve kara zırhlıların kalelerini enkaza çevirdi. Muhkem başkent Hattuşa yerle bir olurken, talihsiz kral Madduvatta da can verdi. Kıbrıs da yabancı kavimlerin hücumuna uğradı. Zengin Fenike'nin Ugarit, Gebal ve Tyros şehirleri ateşe verildi. Killkya ile Kenan diyarı arasındaki bölgede bütün köyler yanıyor, dört bir yanda büyük bir panik havası hüküm sürüyordu. Kuzeyliler Mısır sınırlarına dayanmışlardı. Bunlar çok daha önceden güneye göç eden Şirdanalıların, Şekler, Pulusatular, Zekerler ve Turşaların akrabalarıydı. Onları hiç kimse durduramadı.

Mısır'da soylu Amenmesses babası Sesostris'in intikamını almak için tam altı yıl beklemek zorunda kaldı. Çünkü firavun Mer-ver kıyılarındaki savaşın hemen ardından yiğit komutanı sarayından uzaklaştırmış, bir daha da huzuruna kabul etmemişti. Evet, Merenptah, Amenmesses'ten öyle korkuyordu ki onu zamanında öldürtmedİğİ için hayıflanıyordu. Fakat artık onun kılına bile dokunamazdı, çünkü asil kahraman Mısır halkının gözünde çok büyük bir itibar sahibiydi. Sesostris'in oğlu, firavunu düşüreceğİ ağı doğudaki Tjel Kalesi'nde gizliden gizliye örmeye başladı. Nihayet zafer kazanacağından emin olduğunda, ordusuyla birlikte Ramses şehrine yürüdü, haini kendi elleriyle öldürerek zaten kendi hakkı olan her iki devletin tacını giydi.

Oysa yılan ve ona hizmet edenler Amenmesses'e kin besliyor ve onu mahvetmenin yollarını arıyorlardı. Elleri de Merenptah'ın oğlu Sethos vardı. Yeni firavun Teb'deyken, ölen firavunun maiyeti onun oğlunu Piramesse'de hükümdar ilan etti. Böylelikle Mısırlılar arasında kanlı bir iç savaş başladı, her şey birbirine girdi. Baba oğluna, kardeş kardeşe düşman kesildi. Bir taraf Amenmesses'e bağlı kalırken, diğer taraf Sethos'un yanında saf tutmuş, bir ülke içinde bir anda iki devlet türemişti. Mısır'da düzen kalmadığı, bütün değerlerin çömllekçi tezgâhı gibi tersine döndüğü anlatılıyordu. Asiller üzüntüden kahrolurken, ayaktakımının keyfi yerindeydi. Altın, gümüş, lacivert ve yeşim taşları hizmetçi kızların boynunu süslerken, hanımları yiyecek bir lokma bulamamaktan

yakınıyordu. Bir zamanlar elbisesi olanlar paçavralar içinde kalmış, fakat kendine bir giysi dokumayı bile bilmeyenler birdenbire zarif keten kıyafetlere bürünmüşlerdi. Eskiden yüzünü ancak suda seyredebilen fakir kızlar şimdi zenginleşmiş, kendilerine tunç aynalar almışlardı. Amenmesses Teb'de hummaya yenik düşünceye kadar böyle sürüp gitti. Fakat Sethos da buna fazla sevinemedi. İtibarını yükseltmek ve kendini sevmeyenlerin de desteğini sağlamak için halk arasında çok sevilen kız kardeşi Tvosre ile evlendi. Fakat o da çok geçmeden ölüm tanrısının çağırısına uydu. Onun ardından, diğer karısından olan oğlu Merenptah Siptah hükümdar oldu.

Merenptah Siptah Mısır'ın kutsal tahtına oturduğunda daha küçücük bir çocuktuk. Onun arkasında, Tvosre ve Suriyeli Bai iktidar mücadelesine tutuştular. En sonunda kalles Suriyeli çocuk yaştaki firavunun yemeğine zehir kattırarak öldürttü. Fakat Tvosre suçu onun işlediğini fark etmişti. Halkın arasına karıştı. "Mısır'ı en aşağılık bir cinayeti bile işlemekten çekinmeyen gaddar bir katil mi idare edecek?" diye konuştu. Böylece onun peşine takılan kalabalık sarayı bastı, Suriyelinin üstündeki elbiseleri çıkararak sarayın damından aşağı attılar. Vücudu paramparça olan Suriyeli son nefesini böyle verdi.

Sonra Tvosre kırmızı ve beyaz taşları başına giydi, çenesine bir sakal tutturup kendini Aşağı ve Yukarı Mısır'ın kralı ilan etti. Öldürülen Suriyelinin Merver kıyılarındaki savaşa katılan yiğit oğlu, İrsu, etrafına savaşçılar topladı ve iki sene sonra bir av esnasında kadın hükümdarın üstüne saldırdı. Korkunç işkencelerin ardından düşmanını öldürterek iktidarı tek başına ele geçirdi.

Bu defa iç savaşı uzun zamandır öfkeyle izleyen soylu komutan Setnahte ayaklandı. "Mısır tahtına bir yabancının oturmasına göz mü yumacağız?" diye seslendi emrindeki birliklere. "Bir zamanlar Hyksosların yaptığı gibi bundan sonra bize Suriyeliler mi hükmedecek? Haydi kalkın, çalınan tacı çok geç olmadan geri alalım!"

Kanlı bir savaşın ardından Suriyeliyi alt etti ve Nil'in suladığı verimli ülkede yeniden huzur sağlandı. Şimdi onun idaresindeki Mısır halen dünyanın en güçlü devletidir.

Asur diyarında da savaşların ardı arkası kesilmedi. Assur ra-

hipleri Marduk'un hizmetkârlarına karşı büyük bir kin besliyor ve Tukulti Ninurta'nın Babil'in tanrısına saygı göstermesine öyle içeriyorlardı ki halkı önce gizliden gizliye, fakat sonra açıktan açığa hükümdara karşı tahrik ettiler. Nihayet Sarpon kralın en büyük oğlu genç Assurnadin'i kandırdı ve babasını yıkanırken hançerlemeye ve tahta çıkmaya ikna etti. Fakat prens işlediği rezil cinayetin sefasını fazla süremedi, çünkü hasta yatağında yatarken, kardeşi Assurnarari onu yastıkla boğarak babasının öcünü aldı. Assurnarari tanrıların gazabına uğramamak için ülkeyi tek başına yönetmek yerine, tahtı küçük kardeşi İluhadda ile paylaştı. Bugün ülkeyi bu iki kardeş yönetmektedir. Tukulti Ninurta'nın ezici tanrının savaşçıları için ne kadar önemli olduğunu ancak onun ölümünden sonra anladılar, çünkü o günden sonra Asurlular Babillilere karşı giriştikleri dört savaşta da yenilerek bir zamanlar kendilerine köle yaptıkları halkın hizmetçisi seviyesine indiler.

Bahtsız Kral Kastiliyas'ın Babil'in düşüşünden ardından yolu izi belli olmayan denizler ülkesine kaçan oğlu Adadşumausur, Tukulti Ninurta öldükten sonra yurduna geri dönmüş ve yeni bir ordu toplayarak kuzeye yürümüşü. Böylelikle babasının kaybettiğinden daha büyük bir devlete sahip oldu. Babil işte bu yüzden yeniden iki nehrin arasındaki ülkenin en büyük şehri olmuştur ve Assur'un yaşlanan savaşçıları bugün öfkeyle dışlerini gıcırdatmaktadır.

Ebedi görünen her şey böylece geçip gider; en sert kaya bile ufalanır ve pas demiri yiyip bitirir. Hayatım boyunca öğrendiğim budur: Şiddet şiddeti doğurur. İnsanlar gerçek mutluluğun ancak sevgi ve barış içinde gelişebileceğini idrak edemedikleri sürece, kartalla yılan arasındaki mücadele asla sona ermeyecektir.

Zaman akıp geçti ve kahramanları da beraberinde götürdü. Ya ben? Yalnız gecelerimde sık sık Diomedes'in asil çehresini canlanır karşımda, dev Polkos'un höykürmesini duyar, hilekâr Polyphas'ın gülümsediğini, solgun Bias'ın asık suratını görürüm. Geceleri çıkan rüzgâr evimi sarsarken, zavallı Stigos dostça başını sallar. Kızıl saçlı Polymerios, sakallı Kaptan Zakrops ve tek gözlü hekimimiz Eurymakhos da ortaya çıkar. Sonra ihtiyar okçu Agenor'u görür amazonun oğlu Kaliphon'un hüznü harp nağmelerine kulak kabartırım. Bir erkek hayallerine muhtaçtır; onlar hayatın tadı tu-

zudur. Gerçek, mutluluğun ve barışın getirdiği her şeyi paramparça eden yırtıcı bir hayvandır. Hayallerse ne kadar geçici görünürse görünsün, gerçekte ebedîdir.

Ölüm yarın veya yirmi yıl sonra gelip beni bulduğunda, vaktiyle uzaklardaki Teb şehrinde bir mezar taşında okuduğum şu sözleri hatırlayacağım:

“Ölüm bugün gözlerimin önünde, bu tıpkı rûzgârlı günlerde sayvanlar altında otururken duyulan mür kokusu gibidir. Ölüm bugün gözlerimin önünde, bu tıpkı dostlarla birlikte serin pınarlar başında otururken duyulan nilûfer kokusu gibidir. Ölüm bugün gözlerimin önünde, bu tıpkı esaret çeken birinin yıllardır gözünde tüten yurdua duyduğu hasret gibidir.”

JOSEF NYARY ARAS

Şark Dünyasının Üç Bilgesinin, Mısır'ın, Asur'un, Fenike'nin ve Babil'in, İntikam Duygusuyla Akıtılan Kanların, Tanrı'nın Oğlu Aras'ın Romanı

Artık her an kanlı prensin dinç savaşçıların
ormandan fırlayıp hücumu geçmelerini
bekliyordum. Ne var ki Merenptah'ın hazır
beklemesi gerektiği yerde ne bir yaprak kımıldıyor
ne bir mızrak parılıyor ne de bir ok atılıyordu.
Veliaht prensin borusu tekrar tekrar çalındı.
“Merenptah!” diye bağırdı Sesostris sonra; sesi
kılıç şakırtılarını ve çığlıkları bile bastırıyordu.
“Merenptah! Neden yardıma koşmuyorsun?”
Cevap gelmeyince yiğit Sesostris gürültünün
ortasında yeniden seslendi ama bu defa
acı ve keder yüklüdü sesinin tonu:
“Merenptah! Kardeşini satıyor musun?”
Veliaht prensi koruyan birlikler gitgide
küçülürken, dalga dalga siddetlenen gürültünün
or

9 789759 025274